

શ્રી યોધ.

“દેશની હાલત શુધારવાની-શરણેથી ‘અરણ્ય’ રીત એકે માતોએ મનાની યાએ હેતું કર્યું.”
(નં. જાનાપારદુ દુરતાલ)

પુસ્તક રજુ.

જાનવારીથી-ડીઝેમ્બર ૧૯૫૮ થી.

પરગટ કરનાર શ્રી યોધીની સભા.

કું બ હ ના

કોટમે બગરજેટ ઈસ્ટરીટ નાં ૬ તથા ૧૨ વાલા પર મથે

દપ્રતર આસાસા દ્વાપખાંનાંમાં દપાઈછે.

૧૯૫૮.

શાંકલીઝી રસીબોધના પુસ્તક ૨ નાનું

આંક ૧ થો—ભાનેવારી ૧૮૫૮

વખણાએલી ઓરત—ચાંદ બીબી..	૩૩
નહી બલી ચક્ર એવું કપડું (ચીતરથાથે).....	૩૩
લાલ તપાવેલું લોહાડું હાતમાં લેવા વીધે..	૩૪
ગદન ઉપર અતીથે ગરબી ખમી ચક્રવાના દાખલા..	૩૪
ચીન રેશનું મુખીઅ થોડે પીકાંગ..	૩૫
એધી બાણવા અતીથાએ ખાનાર..	૩૫
આરટીક ચમુદરમાં બેહદ છાણ પરાણીએતી વચતી	૩૫
ગુવાના ઓરડામાં શાફ અને બોલી હવાની નર..	૩૫
શરદ્રી ચાકરીમાં રેહવાને શાખીએ..	૩૫
વધારીએતો વધે, ધરાડીએતો ધરે..	૩૫
ચીન રેશ માટેલી ઓરતો..	૩૫
કાકરીનાં કુખ ..	૩૫
કનચાક્ર મુકવવાની એક અબાએખ નેવી રીત..	૩૫
ખાલલી હવા..	૩૫
ગુવાન પુરોને શીખાચલ..	૩૫
ઝોહોશ બાથા ઉદર..	૩૫
એક અબાએખ નેવે રીધા..	૩૫
રાધણ શાલા..	૩૫
મુખારો..	૩૫
નખીતની અંદરની ગરબી..	૩૫
દરીઆના મોળનુ કદ્યાત..	૩૫
નાણાની વારતા..	૩૫
જાણવા નેગ બીના..	૩૫ થી ૩૬
ભરપાર વચ કરવાની ગરબી..	૩૬

આંક ૨ જો—ફેબ્રવારી ૧૮૫૮

વખણાએલી ઓરત—હરસીલીઆ અને તેના શાધીએ	૩૭
આ ચારી પી રીને યાડુ કુખ નધી મળતું તેના શા ઉપાએ	૩૭
ખાણસના છવ અંધાવવાની ખરી બાણી..	૩૭
ખરી માં નેવી એક રાઈ ..	૩૭
કુનીઆમાં ચાણુ થાએતો વીનચીનો તાર..	૩૭
વખતના (ચીતરથાથે) ..	૩૭
રેશન ..	૩૭
નરી પદરવાને એક ઉપાએ ..	૩૭
આશ રેશનવાર આ વચને ઠોકરે (ચીતરથાથે)	૩૭
ખાએડીની બદલક ..	૩૭

સફે.	૩૩
૧ કુનીઆમાં બોલાતી બાણા ..	૩૩
૨ પરવારતો વખત ..	૩૪
૩ હવા અને કસરત ..	૩૪
૪ એક બીલાડીની કીમત ..	૩૫
૫ કાકરી લોહમાં મુખચરતોનો વીચાર..	૩૫
૬ પટેરો, પપેરો—ચાણુખરાં ..	૩૫ થી ૩૬
૭ જાણવા નેગ બીનાએ ..	૩૬ થી ૩૭
૮ વીલીવાના ગીત ..	૩૭
આંક ૩ જો—મારચ ૧૮૫૮	
૯ વખણાએલી ઓરત—મોઆલીસીઆ ..	૪૧
૧૦ કાકરી લીલીગસરન (ચીતરથાથે) ..	૪૨
૧૧ નીરો શાહાંચાહના મોહતના વખત ..	૪૨
૧૨ શંખીઆ જાણુ ..	૪૨
૧૩ લાડ ..	૪૨
૧૪ બઈરી કેવો પસંદ કરવી ..	૪૨ થી ૪૩
૧૫ એક બીલાડીની કુમાઈ ..	૪૩
૧૬ ચીતરથાથામાં અલોકચનડરીઆ રેડેરનું પ્રએચાન	૪૩
૧૭ મોલુમતી એ મું ચીનછે ..	૪૩
૧૮ કેવો રોપી પેટરોને મુઠાએ કે ખુશાલ હુગ અંધે..	૪૪
૧૯ બનારસ (ચીતરથાથે) ..	૪૪
૨૦ જાણવા નેગ બીનાએ ..	૪૫
૨૧ પરમેશવરના રસતાની ગરબી ..	૪૫
૨૨ વેઢેમ તળવાની ગરબી..	૪૫
આંક ૪ થો—એપ્રિલ ૧૮૫૮	
૨૩ વખણાએલી ઓરત—વરતખમરગની શાણી કાયેશાઈન..	૪૬
૨૪ સમણ—આરસોના સમણ ..	૪૬
૨૫ કાકરી લીલીગસરન ..	૪૬
૨૬ જાણવારી જાણુએ ..	૪૬
૨૭ તાણુબી ઉપજાવનાર જાણુ ..	૪૬
૨૮ સીખ લોહોના અકાલી (ચીતરથાથે) ..	૪૬
૨૯ અલોકચનડરીઆનું અંધર ..	૪૬
૩૦ કુખીએને આસરો અખવાનો એક પડો ..	૪૬
૩૧ હીરો (ચીતરો થાથે) ..	૪૬
૩૨ અનગર (ચીતરથાથે) ..	૪૬
૩૩ ગુજાઈનું જાણુ બાણુ ..	૪૬

અવલોકન..	૭૪
કુતરે અને ગધેડું..	૭૭
જાણવાનું બીનામો..	૭૭
પાપની માફી માગવાની ગરબી..	૮૦
અનવાલી રાતે કુદડી ફરીને ગાવાની ગરબી..	૮૦

આંક ૫ ગો—ચેચે ૧૮૫૮

વખણાએલી ઓરત—આદમ દી સતેલ..	૮૧
એ ઉપરાંત ગરીબોને ઇઆદ કરતા રહેલો..	૮૨
જાનવરો સમજી શકે છે નહીં?..	૮૩
અસતારી જાતને લાએકતા સંસારો પધા..	૮૪
પાણી મેલવાનો ઉપાય..	૮૮
મેલીકન અથવા માહીપર (ચીતર શાયે)..	૮૯
પનીરના દોડા..	૯૦
મુલ ઉપરથી પડે..	૯૨
મેમુ કમ્પોઝિંગ સુખમાં કેમ લાવીએ?..	૯૨
નાગ (ચીતર શાયે)..	૯૩
નાહુની વારતા..	૯૪
દલવાની ઘડી—હુદ્દાની ઘડી..	૯૫
જાણવા નેમ બીનામો..	૯૬ થી ૯૯
શાદીની શીખાંખ..	૧૦૦
આલોકને નીચાલે પેડેલવેલા પાપ ધુમધી મેચાઉં છે તે વખતે ગાવાનું ગીત..	૧૦૦

આંક ૬ થે—ગુન ૧૮૫૮

વખણાએલી ઓરત—રોજાલી..	૧૦૧
હું આરા પાછોને ગમતી યવા થું કડે..	૧૦૨
ઓરતોની ખુબજીરતી..	૧૦૫
દવાનાઓની બીજાપત લેવા વીથે ડાકટર કાનાલીનું શ્રત..	૧૦૬
આમ લાગે તારે થું કરવું..	૧૧૧
પુછડી વગરના વાંદરા (ચીતર શાયે)..	૧૧૨
લડાએક ઓરતો..	૧૧૪
અમેરીકાના નંગલમાં લાકડાંનું ઘર (ચીતર શાયે)..	૧૧૭
જાણવા નેમ ખાખરો..	૧૧૮ થી ૧૧૯
ગરબી..	૧૨૦

આંક ૭ ગો—જુલઈ ૧૮૫૮

વખણાએલી ઓરત—શુલતાના રીજઆ મેગમ..	૧૨૧
દાનગીરીના દાખલા..	૧૨૨
દુખ..	૧૨૩
ખરતા તારા..	૧૨૪
લગત અને તલાક..	૧૨૫
પુછડીવાલા વાંદરા..	૧૩૦
નિપાન (ચીતર શાયે)..	૧૩૧
નારવે દેશના કુતબી (ચીતર શાયે)..	૧૩૨
શાહજી બદગી પુરતી નથી કરતા..	૧૩૨
પલ..	૧૩૩
સુખ (ચીતર શાયે)..	૧૩૪
શાહજીદીઆમાં દેશનીકાલ થએલા..	૧૩૫
જાણવા નેમ ખાખરો..	૧૩૬ થી ૧૪૦
કાશું તોડવાની ગરબી..	૧૪૦

આંક ૮ ગો—આસર ૧૮૫૮

વખણાએલી ઓરત—મેરી પાટન..	૧૪૧
ચીની પોતાની બાએકીને શી રીતે પગ તલે રાખે છે?..	૧૪૨
દોરાં પાદશાહ અને એક ગોલાંમનો (વાંચવાનું)..	૧૪૪
અહેવાલ..	૧૪૪
પોરતસમયના મદદખાનાનો કુક અહેવાલ..	૧૪૭
હુલડાઈ..	૧૪૮
આસરદેલીઆનાં નંગલોઆમાં બાએકી પસંદ કરવા..	૧૪૮
ની ભએકતકાર રીત (ચીતર શાયે)..	૧૫૦
અમરતી ઉપજાવનાર પપ્પચી પકડનારા (ચીતર શાયે)..	૧૫૨
એને થું કહીએ?..	૧૫૩
માં બાપો બરા જુએ..	૧૫૪
લાંબી અને મુખાકારી ભરેલી છાંછી કેમ લોગવાએ?..	૧૫૫
હું કહું તેમ કરો, પછુ હું કરું તેમ ના કરો..	૧૫૬
જાણવા નેમ ખાખરો..	૧૫૬ થી ૧૫૯
પરલાતોડ..	૧૫૯
ભરત ચીતર શીખવાની ગરબી..	૧૬૦
અશુભતે બહુરૂમ..	૧૬૦

આંક ૯ ગો—શપટમખર ૧૮૫૮

લાએકીવાલી ઓરત—ફરેડરોક કી ગરેટ પાદશાહની રાણી એલીજબેથ કીરીસડીઆના..	૧૬૧
કમ..	૧૬૩
એક ઓરતની વખાણવા લાએક કીરમ..	૧૬૪
બચાંની આવજત..	૧૬૬
પીકોન રેહનાર રેહનાર એક આંદરીન (ચીતર શાયે)..	૧૬૮
જાણસની તંદરોસતી ઉપર ચાંદવી અસર..	૧૭૦
ચીનાઓની શીખાંખની ધાત..	૧૭૦
ખકાઈ ડોસાં..	૧૭૧
છવાઈની હાલતનો ખુલાસો..	૧૭૨
અએનની તાજુબી ભરેલી અસર..	૧૭૫
લોકો ફેટલા રકા ચહુલવે છે..	૧૭૫
જાણવા નેમ ખાખરો..	૧૭૭ થી ૧૮૦
ગરબી..	૧૮૦

આંક ૧૦ ગો—અકટોખર ૧૮૫૮

લાએકીવાલી ઓરત—લેડી લુસી..	૧૮૧
પાપ છુડું રેહનાર નથી..	૧૮૪
ચાખસ કુક નાખનો અખીલ..	૧૮૫
સુચારી..	૧૮૭
નબરજની ખરી?..	૧૮૯
સર કીલોપ સીડની..	૧૯૦
દેખાવ ઉપર લુલવું નહીં..	૧૯૧
જયાં શાયે બહુ થયું..	૧૯૩
પોર દેશની સોનાની ખાણ મેદાનારાએ (ચીતર શાયે)..	૧૯૪
નાહુની વારતા..	૧૯૪
જાણવા નેમ ખાખરો..	૧૯૬ થી ૧૯૯
જાણવાના ઉપદેશનો ગરબો..	૧૯૯

આંક ૧૧ ગો—નવેમખર ૧૮૫૮

લાએકીવાલી ઓરત—જિહાંના..	૨૦૧
-------------------------	-----

શાંકલીઝીં

રાતું વાનવ	૨૦૫	કુનીઆ પાતા જુદા જુદા પરમ	૨૨૪
દાની અઠસ	૨૦૬	આણસતું મુખ	૨૨૫
વરનો ગણો	૨૦૭	ભુગોળ વીરીઆ	૨૨૬
ખી બહરી	૨૦૮	ખાણગર અસંડ લાખા (ચીતર શાયે)	૨૨૭
રંતની રમત	૨૦૯	પવતની કહેલી વાતો	૨૨૮
તની વાત	૨૧૧	તરસ લાગવાનાં કારણો	૨૨૯
મકેતુ અથવા યુઝીઆ તારા (ચીતર શાયે)	૨૧૨	રોખસાદીની એક હીકાએત	૨૩૦
કની અનેક અથવા કીડીનો કેવર	૨૧૩	હાથીનું હેત અને નીઅકહલાવી	૨૩૧
સુરણ બાબરો	૨૧૫ થી ૨૧૮	વખત કેમ ગુજરવો	૨૩૨
ખી	૨૧૮	મોતી પરવાળોનો હાર	૨૩૨
મેશવરની રોવા વીસોની ગરબી	૨૧૯	પરબાતીઝીં	૨૩૪
તરકની પોહોંમ	૨૨૦	જાંણવા જોમ બાબરો	૨૩૫ થી ૨૩૮
આંક ૧૨ એ—ડીએમખર ૧૮૫૮		રાગ હાલરડાનો	૨૩૯
એકીવાલી એરત—ખરીજિટ રાખાન	૨૨૧	દીકરીના નાનમ શખાની ગરબી	૨૪૦
હારાણી વીકરોસીઆનું જાહેર તામું	૨૨૩	હસતકની પોહોંમ	૨૪૦

શ્રી યોધ.

પુસ્તક ૨ જી.

બંનેવારી ૧૮૫૮

આંક ૧ લી.

વખણાએલી ઓરત.

ચાંદ બીબી.

દીલ્લીના પાદશાહ અકબરે હિંદુશ્યાનમાં પોતાનો દુકાન ખેંચાવી દબાવ્યું તરફ વળવાનો એમણે ઈશ્વરની રીતે ૧૫૮૬ માં કીધો. પેહલાતો દીલ્લીવાવાઓ નું કાંઈ ચાલીકા નહીં પાણી નવ વરણ પછી બરે અમદનગરનો પાદશાહ બરહાન મહાલ પાનીઓ તારે ચાલુ થયો કરવા લાગીયા કે તખત અમુને લઈ જે ઘણીના હાતમાં અમદનગરનું શહેર હતું તેને અકબરની મદદ માગી અને અકબરનામે લશ્કરે જે તરફથી આવેને અમદનગર આગલ એકલા થાએઆ એ મદદ આવી પુજે એવામાં અમદનગરમાં જેઠાન ચાઈ ગીઓ જે સરદાર તાલુ હતો તેને નાહાળી જવાની ફરજ પડી અને શાધા કાગલાર ચાંદ બીબી નામની બેગમના સુખમાં આવીઓ એ બેગમની તારીખ દખલખાં બારેએ અને ફરીયાત તથા ખાશીખાન નાનના માર પદારે એ બેગમની મરહાની તથા હુકમીઓની પારે તારીખ કરી ગીઆય એ બેગમ અમદનગરની ગાદી ઉપર ચેતાના બતરીખ ખાહાદર નીબજ શાહને બેશાએઓ અને શાધા કાગલાર ચેતાના હાતમાં કીખીઓ ચાંદ બીબીને જેવી ખખર પડી કે અકબરનું લશ્કર આવેય તેવી ચેતાના સામણા હુકમીને શાધા હુકમીકી કે આ વખત જે આપણુ પોત ચેતાના લાડુ તો શાધા આપણુ મુલક દીલ્લીવાલા ખાઈ બજા એ એ એક પછી શાધા આપણુ તાહાના મનેની આજી એ આવશે આ વખત આપણુ આજી દુશમની હુલી જવી એઈએ અને શાધા એક દીલી ચાઈ સા

થે લખું જેઈએ આવી ગોવણુથી શાધાએની આખ ઊઘી બીબીએનો રાબા તથા ખીજા જે સરદારે ચાદ બીબીની તરફ ચાઈ બીઆ એક દીલી સરદાર નામે મેહાગે ચેતાનું લશ્કર અમદનગરના કીલ્લામાં ગોકવી દીધું અને તે એવી રીતે કે દીલ્લીનું લશ્કર જે કીલ્લાની આસપાસ હતું તેની અદરની પોતાનો રથતો કીધો અકબરના સરદાર શાહબાદ ગોરાદે બરે આવી હુકમીશાઈ મામણુ એઈ તારે પુશકવ મેહન કરવા લાગે કીલ્લાના કોઈની નીચે તરણ ખાણુ ખોદી પાણુ તેમાની જે રદ ભઈ અંદરના લશ્કરે ખાણુની નીચે બીજા ખાણુ ખોદી એવા બેલદાના કાંમમાં ચાદ બીબી પોતે કીપરીપણુ કરતી હતી રાતના બવતી મરાયે ચેતાનો કોઈ તપાસતી હતી કે કાઈખી મુકશાન થાએગે છે કે નહીં તરીજા ખાણુ દુશમનોએ કીરાડી અને કોરનો કેમોએક ભાગ ગોવણુ થાએઓ અને દુશમનો હુકમી કરવી થાએઆ આ વખતે કીલ્લામાના લશ્કરે હીમત હોડી દીધી અને નાહાળી જવાનો એમણે કરતા હતા પાણુ ચાદ બીબી ખખતર પેહરેલી અને છુરખો નાએલી ચેતાના હાતમાં તવવાર વેઈને ડોખાજી બીઓ હુકમી તે તરફ લેડી અને ચેતાના લશ્કરને લડવાની હીમત આપી પેહલા દુશમનના લશ્કરને હુકમીકી કે તેઓ ફરીથી ચહી નહીં આવે ખંકુક અને તોગનો વરનાદ દુશમન કીપર વરચાલીઓ ગોરા લાવીને લાગેલા કેમો આગલથી ગેલાવા લાગી ચરતી અંદર દુશમનોના ચેતા હતા તેઓ કીપર પાનો નખાવીઆ તથા ખાડત અને શયગી કીડે એવી ચીજો નખાવી આજો શાહો કીલ્લાની અંદરના લશ્કરે એઈલીને નેનત કી કી શાહબાદ ગોરાદે ગોવણુ ચેતાનું લશ્કર પાણુ

ખેંચીછી અને આવતી શહવારના હાથે કરવાનો દેડા વ ધીધો પાણી કીલવાની અંદરના લશ્કરને ભારે ધર છુટું હતું. એક જોરને બંદે મરદાનની દેખાવી તારે મરદો અનશયા મેચી નહી રહેયા અને બંદે શહવાર પછી તારે શહબાદ મોરારે નેજોછી દે લાગેલો ફેકતો આપો થાઈ બંજેલો અને નવી ખાણ ખાદી આ વગર અથવા મુરંગ મુડીઆ વગર આવલ ચલા ગે નહી. એવામા ચાંદખીખીની કુમરે ખીજાપોરના રાજાનુ લશ્કર આવોછી તેથી શહબાદ મોરાર વીચા રમા પડીઆ કે નવા લશ્કર સાથે એકદમ લડું દે ન હી. ચાંદ ખીખીએ પાણી નેજોછી દે અથે ઊપાએ છુ ટાચ અને મારી મદદે આવનારાઓનો ચંપ થોડા વા રમા મુડી જગે તેથી મુલેલ કરવા રાજ થાઈ અને દી લખીના રાજને ખીસારના મુકુબ આપવા કમુલ કીતો. એ મુલેલ થાઈ તે ચાંદ ખીખીએ નાચારે દીધી. બંદે તોપના મોક્ષા છુલ, તારે તરાંખાના શીક્રા ભરીને મ રાવીઆ અને પછી રૂપાના મોક્ષા અને છેગે મુનાના. છેરે શરવાલે બંદે શંકું છુટું તારે પોતાનુ જહુરેરાત તોપમાં ભરવા તઈઆર થાઈ. અજખતો એ કદાચ લોકોએ વધારીછી હોએ પાણીખીખાન નાખનો ગરં પકાર કેટલે દી લશ્કરીના લશ્કર ઊપર રૂપાના ગોવા પડીઆ હતા

મુગેડ થાએમા પછી શહબાદ મુરાર ખીસાર પોતાને હથાક કરવા બીજા અને ચાંદ ખીખીએ જે પોતાના હાત તલે ચરદારો રાખીઆ હતા તેજો ખચ વો કરવા લાગા. તે ખલવાખીસારે શહબાદની મ દદ માંચી અને તેને પાણી ખીસારની હદ વીલે કાંઈ વા થો હતા તેથી પાછી લાઈ શરૂ થાઈ. ખીજાપોર અ ને અમદનગરના લશ્કર સાથે શહબાદે દીજો પાણી નેનુ કપડું વલોઈ નહી અને બંદે લાઈઈની ખખર અ કખરને થાઈ તારે પોતે દખલ તરફ ઊતરવા નીકવી ઓ અકખરે પોતાના દીકરા દાનીઅલને અમદન ગરના કીલકા તરફ મોકલોજો. ચાંદ ખીખી આ વ ખતે બારી શંક્રમા હતી. તેનો વીચવાણ સીધી સર દાર નેરાંગ તેની રાખલે લડેના હતા તેથી ચાંદ ખીખી એ દીલકીના લશ્કર સાથે મુલેલ રાખવાના પેગામ ગો દહીઆ. મુગેડ થાએ તેની અચારી કેટલાએક શીખા હીજો ચાંદ ખીખીના મુલુલ ઊપર મહુડી ગીઆ તે ઓ નુલમથી જનાન ખાનામાં પેલ અને ચાંદ ખીખી

ને મારી નાખી. એ વંછલોને જલદીથી શીખામાં થાઈ. બંદે દીલકીનુ લશ્કર અમદ નગરના કીલકા માં પેકું તારે શહબાદ દાનીએલે હાકન આપીઆ દે કીલકામાંના દર એક શીખાહીને મારી નાખે. ચાંદ ખી ખીની મરદાનમી હજી મુડી અમદ નગરના મોરો એ આદ કરેચ કે જે લાઈ તથા મરાહતમાં પોતાની આ રાખાશના મરદો કરતાં શરશ હતી.

નહી બસી શકે એવું કપડું.

હલના વખતમાં “એમીએનયશ” નું કપડું લાણજ શએલ ભરેલી રીને અપણા વાપરવામાં આ વી શકેલે. “એમીએનયશ” એ એક જાતનો શરે દ રંગ વાલો જમીનમાંથી નીકલતો પદારથ છે એ નરમ અને થુવાલો હોએ, અને શણ અથવા રેશમ ના કાપા દોરા જેવો દખાએ. એ દોરાઓને વણી તેનું કપડું બની શકેલે. એ ચીજનું કપડું પેટ્ટરી આગ લાગેલે તે વખતે માણુશો આગમાં પડેલા પોતા ના ભાઈ બંધોના જાન અથવા કાઈ અમુક જનનય બંધાવા છેક ખલતાંની અંદર જઈ શકેલે. એ ચી જનો હલના વખતમા જેવો શએલ ભરેલો ઊપર આગ થાએલે તેની શાથે જેવો ઊપરઆગ આગશા વખતમાં થતો હતા તે દરખાવી જેવો જોઈએ. “એમીએનયશ” નું કપડું જેની ખવાએશ આગલા લોકો વાણતા હતા તેની પીછાન હમણાના વખતમા થોડા વરગતી વાત ઊપર કાઈને નહી હતી. પાણી પાછી તે જનશની શોધ તથા તેને કેમ વાપરવી, એ મીલાન શુરુનાં એક રેહવાણી નામે “શીવાલીય ર આવડીની” એ આપણને જાહેર કીધું છે એ શખેલે એ કપડાનો શુણ મશમુર કરવા તમામ દીજી રોપ ખંડમાં મુશમરી કીધી, અને પોતાના ભાઈ બંધોને એક કીચતી જનશની ખખશે કરવા પકવારે ભારી રંજ પોતે જાતે ખેંચી. “શીવાલીયર” થા તે આજમા પછી દખાવાને અને મોકની એવોશ ખા તરી કરી તેજોના મનમાંથી વેડુના દુર કપવાને જે કં પમાં બનાવેઆ હતાં તે જે તરેના હતાં. જેવાં જાં ગથી તે આજ પા તથા બાગ, એ બાજ ઊપર પેટ

પા. શાકે શાકે નહીં કમળ પટ્ટીના ના પાણીમાં ખોરી તે કપડાંને ચારી પેકે તે પાણી ગ્રાસવા દેતો હતો. માંયું હતું અને પછે એ ભાગોને શાકે “આમીએનથશ” નું કપડું વાપરતો હતો. માંયા ઊપર ચેરુવા ને શાકે એક મોઢાડી ટોપી ખનાવી હતી અને આંખ, નાખ, તથા હાથે આંજલથી, નાકાં પાટલાં હતાં કે તે વાટથી નોઈ, દન લઈ, અને ખાલી શકે. ઈશ્વરકીન અને બીજા શબ્દો ટોપી “આમીએનથશ” ના એકવડાંક પડાની ખનાવેલી હતી, પણ હાલના મોજાં બેઠાં કપડાના ખનાવેલાં હતાં, કારણ કે કોઈ વેશ્યા લાલ ગરમ થએલી ઈશ્વરો તે પોતાના હાતમાં કિચકી લઈ દેખવા વતો હતો.

એ કપડાંની ઊપર વતી એક બીજો શરોદા બેસે. વધારે એ થયો કે “આમીએનથશ” ના પોશાક ઊપર લોહડાના તારની નાકીનું બખતર પેહરી બીજાં તો વધી આગલના કરતાં પણ વધારે ગરમી ખાતી શકવાની શકતી આવેલે. “શર હમખરી ડોલીએ” કોઈએ ખાંદનારોના નાન બાંધવાને જે શનુષ ખનાવીથી તે ઊપરથી લોહડાના તારને ગરમી ખેંચી લેવાનો ગુણ નહોતો થયો, તે આજે બાખતરમાં ઘણાજ કામનેજ થઈ પડેલો. એ બખતર ચાંચ જુદા જુદા કપડાંનું ખનાવેલું. એક મોઢાડી ટોપ જેથી શબ્દો માંયું અને મોઢાડું છેક ગરમ થઈ દંડાયેલે, અને તે ટોપ એરતી લીલી રાખેલું કે દીવ ઊપર પેહરેલાં એમીએનથશના કપડાંની અને તે ટોપની વચમાં જરા ખાલી જગ્યા રહે. ખીજો ભાગ ગરમથી તે કમ્બર તલકનો હાતમાંથી, નાંચ દોકવાં શાકે એક, તરીજો ભાંજ ગુલે, ગુલાવ-શુભી આવતાં બેવડાં તારનાં ખનાવેલાં છુટી નોડી અને છેલ્લું પાંચ કુટ લાંબી અને સા કુટ પોસાલી એક દાલ જે બખતર શાથેજ વણી લીધેલી હોયેલ. એ તો લોહડાના પોશાક “આમીએનથશ”ના કપડાં ઊપર પેહરતાં હતા.

લાલ તપાવેલું લોહડું હાતમાં લેવા વીધે.

ઊપર લખેલા પોશાકથી કેઈ ઈશ્વરો તથા પોસાતી એની શમેતી આવવા આલવીનીએ પોતાનાં હાતની આંજલી ઊપર આમીએનથશના કપડાંના એક કપડો લપેટેલો અને તેની ઊપર તારની નાકી પેહરી અને તે આંજલીને શલગાવેલા દારૂના ખલતામાં પકડી, જેથી તેને કઈ ઈશ્વર પોહાચી નહીં હતી. એક વખતે એક માણસે હાતમાં બેવડાં મોજાં પેહરી એક લાંબી મોહાડાની નાકી પહોંચાઈ આતશમાં ગરમ લાલ ટીપેલી શેલ્લાઈથી અને વગર હરકતે હાતમાં પકડી, અને તે પકડી ૧૫૦ ફુટ દુર ચાલી બેસે, અને તે લાલ પહોંચાઈથી ઘાસ શલગાવીએ, અને ભરીની આગલ પાછો ચાલી આવેલો બીજા વેલા તેજ માંયે પોતાના હાતમાં લોહડાનો ખલતો ભાગ પકટેલો હતો, અને લોહડાની એક મોહાડી ગલેલ જે ખલતી આગ ઊપર મુકેલી હતી, અને જે લાલ પકડેલી તે ઊપર રમતો રમતો ચાલી બીજો હતો.

માંયું, આંખ, અને ફેશાંનો શંભાલ શી રીતે થાયેલે એ દેખાવા શાકે ઊપર જણાવેલા આંખી પુરો “આમીએનથશ”ની ખતલાવેલી ટોપી પેહરી અને તે ઊપર તારની નાકીની ટોપ મુકી અને પેહરી લાલ ખાંધી એક મોહાડાં પુષ્પદાનામાં આતશ શલગાવેલો અને તેમાં લોહડાંની ચીપા નાખી જેથી નોરમાં ખલતું ખલવા માંડીથી એ ખલતામાં પેલા આંખી પુરો તરત પોતાનું આંખી રોકું નોકાવી તે જગા ઊપર ઘણાવાર થઈ રાખી મુકીએ તેજ હાલતમાં પોતે તે પુષ્પદાનાની આશપાશ એક મીનીટ કરતાં વધારે જાલ પોતાનું મોહાડું ચાતું અને બીજું કરી શરેલો હતો. (જુઓ નકશ પેહરેલ.)

બીજા વખતની અજમાએજ પારીશ શેહરમાં એક આંખી માંયે લોહડાં અને ઘાસ શલગાવી તેની ઘાસે બેસી ખલતામાં માંયું નોકાવી છેક પાંચ અપવાદ) મીનીટથી તે દસ મીનીટ થઈ આતશની ગરમી ખાતી શકેલો. (જુઓ નકશ બીજો.)

એજ શેહરમાં વંદી એક બીજા આંખી શરશ અજમાએજ થઈ હતી. એ તપાસી વીધેઆનો પેલા લોહડાનાર અંકીની શામલે કીધી હતી.

૧. રશકીન વણીમાં કપડાં જગાળી તેને ખીજો રીતે તે પાણી ઘોળવા વીધે તો કોઈએજ ખીજો તે કપડું ખજવાનું નથી કહેલું કે કોઈ ૫૨ તે કોઈ અજમાએજ એજ એ ઈશ્વરોનાં નુસંહી કહેલો.

વી ગોઠવણ કીધી હતી કે લોકડાંનાં કુકશની અને તેની સાથે વીસાનેવા પેનડાની જે હુર શરખી કીધી, અને વચમાં તરણ કુટની જગ્યા ચેલી. એવી હાર છેડ (૨૦) ફુટ લાંબી કીધી હતી, બારે જે ચાહ સલગા વી ડીધી તારે તેનો તપ ગોરહોતો મારતો હતા કે માંલુશાથી આક અથવા દશ વારની વેગલાર્થએ ઊભું નહી રહેવાઈ શકાતું હતું. બારે એ બેઠું બાબુ શલગી તારે બલતું છેડ (૮) અથવા (૯) ફુટ ડીંચુ ચાહ ડીકો હતું. આવા ભંજનકાર બવતામાં (૬) માલુશ "આમીએનથશ" ના કપડા પેહરી એક એકની પછવાડે શીપાર્થ લોકની મોઆકક કવાએત કરતા પેલી બલતી આગામાથી મોલુગમ પેલીગમ ઘણી વાર ૪ રી વલેઆ હતી. બલતું વમારવાને અને મોાધું નહી થઈ જવાને માંલુશો દમપર દમ વધારે જે હો તથા લોકડાં તેમા નામેઆજ કરતા હતા પેલા (૬) આગી માલુશોમાથી એ જાણે તો પાતાની પીંડ હિપર એક (૮) વરકતું બાલક લીવેલુ હતુ એ બાવકને એક માંખુની રોપલીમાં ચુકી તે હિપર લોહાડાના તારની ખારીક બલતીનું કવર કીધેતું હતુ અને તે બચા ના માંધા હિપર શકત એક "આમીએનથશ" ના કપડાંની રોપી ચુકી હતી (મુશો નકશ તરીએ)

ઈ. ષ. ૧૮૨૯ ના શલમાં એજ શેકરમાં એક વધારે તાગુખી ભરેલી અજમાએશ થઈ હતી. જે મોગા છુટ્ટો જે માવ હિંચા ખાયેઆ હતા. તે આગી આગપાશ જલદીથી શલગી નાંજે હવીલ નશો લેવી કે જે હો, લાકડાં, તાર, ડામર, ઈતીઆરી ચીતે લપેરી લીધી હતી. એ છુટ્ટોને આગ લગાડી. એ વખતે એક આગી માલુશો હેરત હિપરને એવી હીમન દેખાવો હતી. "આલવીની" પોતે તે જગ્યા હિપર હાજર હોયા, અને તેણે પોતે તે આગી માલુશને તે બલતામાં જનાને બલગ થઈ મનાઈ કીધી હતી તો પણ તે આગી પુરુશ એક બચાને રોપલી મા સુરોતે રોપલીને પાતાની પીંડ હિપર ખાધી એક દમ તે બલતામાં કુદી પડેઆ. લેવા અંદર પડેઆ તેમા જલદીથી આગ લગાડી જઈ એક લાંબીજ શંક ડી જગ્યા બાંધું બલતું ધણું જ દેહ્યત હિપરને એવી રીતે છેડ (૮) વાર ડીંચુ ચાવેતું હતું તાંતે તે ખમી શુધાં અંદર દાખલ થયો. તે તેઆર પછી એ ઈતી મુજબે પેહરી નહીં પુખાઈ અને રૂબાજ પકવાડે

શી એટલી તો વધી પડી હતી કે આગપાશ બોતારો લોકથી તેનો દાખ ખમાઈ શકતો ન હતો. પેવો આગી માલુશ તે આગમાં એટલાતો વખત શુધી અંદર ડીવો હતો કે બાહિરનાં લોક તેના તથા બચાના બન વીતે ઘાશની રાખવા લાગા. ઘણે વારે તે આગી પેલા ખમી સાથે આપા ભંજનકાર આતશમાં શી બાહિર આવેઆ, અને જે બાહુરી પોતે કીધી હતી તેવી મુશતાક થયેઆ નજર પડવા લાગો.

બદન હિપર અતીશો ગરમી ખમી શંકવાના

દાખલા.

આ હિપર ભમેલી અજમાએશો હિપરથી એક તાગુખી લેવા બનાવ આપણને માણું મ પડેઆ છે તે એજે આગી માલુશો બલતાંની અંદર દમ પણ લઈ શકે. એવું શાયેત થઈ શકે છે કે ગરમ હવા તેઆના દમમાં નાંજે તેની આગમજ પેલી તારની બલતેને અથડી અંદર જતા તાર તુરત તેમાની ગરમી ખેંચી લીએ છે તેથી તે હવા થઈ પડી નાંજે, માટે આગી તાંપણના દમમાં થઈ જા હવા નાંજે છે જેથી તેને આવી ગરમીની જગ્યા હિપર મોટી આશાએશ અને શુખતું કારણ થઈ પડતું હોએ તે હિપરત વીલીઆના શેલાવા હિપરથી આપણા બદન માનો એક બીનો અન્નએખ લેવા શુલ નહુર થ શાએ, તે એજે આપણું બદન એવી ખાસીએત થ શાયે છે કે બારી વરખીની અગર તે ખમી શકે છે એટલું નહી પુરુશ હિલકો શામેા અટકાવ કુંજે, અને મરમ હવા પણ દમમાં લેવાને માલુશને શન્તીવાન કહે છે

શરાગ દેગમા મીંડ દીલકે એ બાખદ હિપર દેટલીએક અન્નએખ લેવી તપાશો કીધી, તેવીજ તપાશો ઈંગલડાંમાં કાકર શરાગીએ તથા શર માર લશ બવાગડને પણ કીધી. એ લોક પોતે ૨૧૦ (૧ થી તે ૨૧૧) ડીગરી શુધીની ગરમ હવા એક આરપામા દાખલ કરી તાંતે ઘણે વાર શુધી કી

† ૨૧૦—૨૧૧ ડીગરી ગરમી તે એરની થઈ કે તેમી ખમી હોય, ખાલ થઈ કીધી નહી.

બા રહેા હતા. નો કે આવી ગરમીમા લીધા રહેા હતા. તો પણ તેઓના શરીરની ગરમી નેટલીને તેડી રહેા હતા. નરે તેઓ પાસની શીશી ઊપર દાન મારતા હતા તારે તે દન થઈએ હતા, અને એની શાખેતીમાં પાચે તરત નીચે ઊતરી પડતા હતા. આ અનુભવેગ ઊપરથી ખાતરી થએછે કે આપણી આશપાશ વધારે ગરમી હોઆ છતાં પણ ખોદા એ આપણાં શરીરમાં એવા ગુણ મુકેયોછે કે ઘણી ગરમી તે એક દન અંદર જવા નહીં દે. એક માણે એ બાબદ વીરો વધારે બોલ્યો કરવા ને ૧૩૦ ડિગ્રીના ઘડને ગરમ કરી તેમાં પોતાના હાત બીલીઆ દાડયું નહીં પણ તે ઘડ તેવી પણ ગયો. ૧૨૬ ડિગ્રી ગરમ તેલ તેણે પોતાના બદન ઊપર રેડીલો, ૧૨૩ ડિગ્રી ગરમ પાણીએ તે નાહી શકેઓ; અને ૧૧૭ ડિગ્રી ગરમ પાચે પોતાના નાખાં દીધા ઊપર તેણે આતી દોખાયેઓ. બીજું અનુભવેજ જેવું એ માણુમ પડીકે કે નરે આ સઘલી તપાસે પેલા ગરમ ઓરડામાં ચાલતી હતી તે પુરી થયા પછી નરે તેઓ સઘલા બાહર આવેઆ તા રે તેઓ પાચે ને કઈ ધાડુનો શાપાન હતો નેવાં કે ઘડી આલ, તેની શાંકરી, વીડી, કુંચી, એ ચીજો એટલી તો ગરમ થએલી હતી કે જરાવાર પણ તે હાતમાં પકડી નહીં શકતી હતી, નોકે નરે ગરમ ઓરડાના હતા તે એમને તેઓને એ ગરમીની અશર થોડીજ લાગતી હતી.

થર ચારદશ બલાગડને એક વખત ૨૬૨ ડિગ્રી ગરમી થીના ગરમ ઓરડામાં જઈ ઊભા હતા, અને તાંહાં તેણે ઘણીવાર થુધી ઊંછીગને પેલીજમ પચાર કીધા હતા, અને કોઈ કોઈ વાર તે ઓરડાના ઘણાજ ગરમ ભાગ ઊપર જઈ કંઠલીએક મીનીટો થુધી ઊભા રહી શકેઓ હતા. તે નરે બાહર આવેઓ તારે તેની નાહી દરએક મીનીટમાં ૧૪૪ પલકારા મારતી હતી, એટલે શાધારણ માણુગની નાહી કરતાં એવધ નેરથી ચાલતી હતી. તે ગરમ ઓરડામાં, લોહાડાંની શાંકો—

છાશી—મીમરા—ઈંડાં—માંચની લાહીલી કાપેલી બોટી, મરનચાંચ—અને એ વીજરે બીલ્લઘણી ચીજો મુકી હતી તે સઘલી ભુલઈ અને તપી આવી હતી. ૬ કાં ૨૦, મીનીટમાં ભુલઈ બલવા ઊપર આવી ગયાં હતા. ચાપ ૪૭, મીનીટમાં ભુલઈ બલવા ઊપર આવેઆ હતા અને શક ખખ થઈ પડેઆ હતા.

મીઠો ચાનર નામના એક ઈંગરેએ એથી પણ વધારે ગરમી પાતે બતાવે ખમી હતી. એ ઘણી એક મેસેરીના વાજણે ખનાવાની એક બટી હતી ને ૧૪ ફૂટ લાંબી, ૧૨ ફૂટ ઊંચી, અને ૧૨ ફૂટ પેહોલી હતી. તે બટી નરે પોતાના પુરા નેરમાં ઘલગતી હતી તારે તેની ગરમી ૩૨૦, ડિગ્રી ઊપર થતી હતી, તથા તેમાં ને લોહાડા પતરાંની જમીન ખનાવેલી હતી તે સઘલી વાવ આતજ જેવી તપી આવતી હતી એવી બટીમાં માણુગ ઘણી વખત ૩૪૦ ડિગ્રીની ગરમીએ તો અદરથી બાહર આવજાવ કરતાં હતાં, અને તેઓ પોતા પગ ખંચાવા શાકે બધા લાકડાના તલીઆના નોંધ પેહરતા હતા ને નોંધના તલીઆ તપેલાં લોહાડાએ કેરી સઘલા બલી કોએલો થતાં હતાં. એવી ગરમ બટીમાં મીઠો ચાનર પોતાના ચાર દશધારે સઈ અંદર ગયો હતો, તેઓ બે મીનીટ થુધી અંદર રહેા હતા, અને નરે બાહર આવેઆ તારે તેઓને કઈજ લાગુ નહીં માતરે નાખની, અને કાનના ચાપકાની આહી એ ઊપર તથા આંખમાં જરા જમ જમ થયું હતું.

એટલા ઘખખા ઊપરથી શખેત થઈ શકેછે કે આપણું બદન વધારે ગરમીની અશર ખખવાને શકતીવાનછે, અને નો તેવી આશરમ પાડી હોએ તો તે હરત ઊપજાવો જોગ ગરમી ખખવાને શકતી વાન થઈ શકે. તારે અને આજવા વખતમાં, અને અનુભવ પણ દેશ્યાએક ઢોંગી લોક આતજમાં ચાલી જતા, બેથતા, કીડતા, યુઈજતા, દીલ ઊપર ગરમ તેલ રેડતા, મીથું ચોતતા, કલાઈ ચોતતા ને મંલ્યાઓએ, એ સઘલાઓ માતરે આશરમ અથવા પોતાના બદન ને ટેવ પાડી એવા બેથો કરી બતલાવેલા નાણુવા, અને એવા અનુભવ જેવા દોખાડો દોખાડો ખીચારા ચાણુનાણુ માણુગોને કલવા, તેઓ ઊપર પોતાનો હાડમ સઘાવા, અને એવી બીલ્લ હુલારો પોતાની મતવણે પુરી પાડવાને કોશેશો કીધી હોએ એમાં કઈ નવાઈ જેવું નથી. એ સઘલી કોશેશોને તેઓ જેવું કહી મંલવાતતા હતા કે ઈંદમ અથવા બાંદને નેરે, અથવા પોતાની મદદથી તેઓ એવા ભારી કાચો કરવાને શકતીવાન થયા હતા. પણ તેનો જોવાશો માતરે એટલોજ કે બદનની, ખુદ તી ખાશીએત, અને તેને નેટલી ગરમી ખખવાની આશરમ પાડી તેટલી તે સઈ શકેછે, એમાં ક્ષેત્ર, ના

કુ, અને ખોલની મદદ કરી છે જ નહીં એટલે એક ખુદરતી કાએદોળે, જેને આણખાણ પુરૂષો ખોડે ના ને એકબેઠે.

ચીન દેશનું મુખીએ શેહર પીકીંગ.

મુખીએ શેહર પીકીંગ

પીચીલી નામના પરતમા જોતર દીશાએ જે મોહાટી ચીના લોકોની બાથેલી દેવાલ છે તેનાથી ૨૬) માર્ચ દખરીણ દીશાથી પીકીંગ શેહરની હદ શરૂ થાય છે. એક ઊંચી દેવાલ વચમાં આવેલી નેથી પીકીંગ શેહરના બે મોહોરા ભાગ થયા છે, એક શાહન શાહને લગતો, બીજો દેશીઓને લગતો, શાહનશાહ ને લગતો ભાગ ચોરસ આકારનો છે, અને બેહુ ભાગ મલીને આગપાછ ૧૭ માર્ચનો ઘેરો થયો છે. શાહનશાહ રહે છે તે ભાગની આગપાછ એક ફરતી દેવાલ છે જેની ઊંચાઈ ૪૦ ફુટ અને જોશાર અથવા થોચાઈ ૨૦) ફુટ છે. એ દેવાલ ઊપર ચેદલ અને થોચાઈ લગતર ચોક્કી ફેરુરા રાખવા ફરતું રહે છે. એ દેવાલ ઊપર એક કીલો બાથેલ છે જેને ૯) માલ કહેવાય છે, અને દર ૪૦) વારે એકેકો શમચોરસ કીલો બાથેલ છે, અને જે ને જ્યાં ઊપર દેવાલનો દલતો ભાગ આવેલો છે ત્યાં મજબુત અને મોહાટા કીલો બાથેલ છે. એ ભાગની વચતીના મુખાર બરોબર નથી માલમ પડે જો. કોઈ ૩૦ લાખ, કોઈ ૨૦, કોઈ ૧૦ લાખ ગણે છે. રશતા ગ્રીધા અને કુચાદ છે, અને જોકે ફરશબંધી નથી કીલેલી તેમણે પણ થાઈન ચાઈ લહેલા રાખેલા હોય છે. ઘેરો નીચાં, અને ઈંતરનીના બાંધેલા છે અને તેજો ઊપર નરીઆ ના છાપરાં કીલેલાં હોય છે. કુકાનો વણાળ શું નદર અને ઈમની માલ મતાથી કીનગેરવાં હોય છે. ગ્રાહન શાહ રહે છે તે ભાગ તમામ મેહેમો, અને જોહર ઈમારતો, લહેખાના, દેવરો, બાગો, અને જેવી જ બીજી સેનકદાર બાંધણીઓથી લરાએલી છે. જે બરોબર બોલોએતો કૈમરો બાગ એક નાહતું નેરું શેહર થઈ પડીયો છે કાં એકે તેમાં શાહનશાહની દરબારને લગતી એકલાતો લોક વરો છે કે તેના મોહોરા અમીરથી તે છેક એક આધારણ સુધાર સુધીની પદવી વાલા માણસોની વચતી થયેલી છે. એ અધી વચતી શાહનશાહની દર

બારની વચતી ગણાય છે, અને તે આધારણ ચીના જોના વચતીથી વેગલી ગણાય છે. પીકીંગ શેહર ની આગપાછ રેતીનું મેદાન લાગેલું છે, અને તેથી ક રીને બહુક પાનની કંઈ પણ નીશાન જોઆમાં નથી આવતી. ઊનાલાની ચોથમમાં ગરમી અતીથ એ પડે છે, તેમ શીઆલામાં ડીસેમબર મહીનાથી તે છેક મારચ મહીના સુધી તમામ વરસ બંધાયેલો રહે છે. શેહરની દેવાલની અંદર ૮૦,૦૦૦ હેંચી હુબર લસકરની ફોજ રાખેલી છે, અને તેમજ બીજી પોલીસના ફીમાઈઓની એક ફોજ છે જેઓનું મુખીએ કામ એટલું જ છે કે શેહરમાં કુકાલ નહીં પડે એ વીરો, પદા બંધાયેલ રાખેલા.

એધી અથવા અતીથે ખાનાર.

એધી અથવા અતીથે ખાનાર

આધીકાના દખરીણ ભાગ ઊપર રહેનાર “હાનસાર” અને મુથમનો ઘણું કરીને અતીથે ખા થાય છે. મીઠો ખારો નામના હુસારે જોડું ફેરું છે કે ફનીઆની તપાવી ઊપર એ જેવા બાધરા લોક બીજા કોઈ નથી. દર હાનસારે મલી એક મોહોરા બલદ તરણ દાહકામાં તેના પછવાડેના બે પગ સીવાએ તથલો બાધેલો. તેઓનું કાંમ માતરે જોડું જ છે કે ખાડું અથવા મુકું રહેલું. જે માંથી એક સીવાએ બીજું કંઈ કરવું જ નહીં. “બાજીચેનચ” નામના કેટલાએક લોક એજ કોણી વચે છે તેઓ પણ ભુમેઆ બીદ જેવા હોય છે. તરણ જણ વચે એક બકરો દર શાંજના તેઓને મલેતો હોય, પણ બીજે દીવસે બચોર નહીં પડે તેની આગમ છે તેજો પાસે એ ખોરાક પુરો થઈ રહેતો હોય.

ચર જાન રાજ નામના હુસારના આપેલ અહેવાલ ઊપરથી જોડું માવમ પડે છે કે અમેરીકાની જોતર દીશાએ રહેનારા ફીજાણ “એકશકુર્ક ચા” દર રોજ ૨૦ રતથ ગાય અને તેડું તલ ખાઈ થકે છે. ચર વુલીઅમ પારી નામના હુસારે એક અજનાએલ દાખત જોડું છે કે તેજો વધમાં વધુ ફેરું ખાઈ થકે છે. ૨૪ કલાકમાં એક “એકશકુર્ક ચા” ૪૨ રતત દરોઆઈ થાડું કલાક અને થડું બંધા

ઈંગ્લેન્ડ કાચું માથા, વગર ભુજેતું તથા તેરહું બીજી, લુજેતું તથા ૨) રતલ બાકી આમની ચોટલી, તથા તે રણ ખીરની પાઈટ ભગીને બેસતો ધીમા ગળગલતો રંગ, એક ટમ્બર ભરીને રમ ઘણ, ચાર વાઈન બલાથ ભરીને, નરદમ જલદ ઘણ, તથા ૯) બીરની પાઈટ ભરીને પાણી એટલો શંધો ખોરાક પાઈટ શકેલા હોતો એક ડમીઅન આકારીય એવો અહેવાલ લખી બે એકેડે તેણે પાતે સાઈબીરીયા દેશના રહેવાસીઓની તપાસ કીધી છે તેમા "બકુરી" નામની ભાતના વેક જે વા. વલી ખાધરા મોડાજ હશે તેમાના એક જણે જો કે શવાનને નાશતો કીધેલો હોતો તેણે પણ તેની શાં મણે તરણ રતલ માખણમા પકાવેલો ૨૮ રતલ ચાવ લ મેગેઆ, જે તેણે ઘણીજ હેંચથી તરત લઈ લીધા, લાગરો જમવાને ખેડી ગયો, અને તેપુરા કીધા તાહા સુધી જમા પછુ એણીજમ પેવી જમતાહારી ખીસીઓ નહી એક બકુરી "૨૪, કલાકમા એક મોલામા બવ દેતો" પછવાડેનો ભાગ, તથા તેની સાથે ૨૦, રતલ ચ રખી, ખાઈ ગયો, અને ઊપરથી તેરહું જમાખણ તાવે હું પાણીને-કેકાણે પી ગયો. ૪, અથવા ૫, "બકુરી" મચીને એક નાશતા ઊપર એક આખો બવદ ૨૦૦ ર તંવ મોમવાલો તેઓ પારકરી શકે. તરણજણ મલી ને એક મોહાટુ "રેનડીઅર" ને સાંખરના નેવડું આ વેહે તે, એકજ વખતમા ખાઈ શકે, અને એક "બકુરી" તે દરરોજ વખતે વખત ૪૦, રતલ ભાસતો રોહ લીધી ખાઈ શકે

આરકી સંબુદરમાં બેહદ લહીણા પરાણીઓની વંસતી.

કુનીઆની માતર રીશાએ એક નમુદર આવે લોહે જેવું નામ આરકી સંબુદર કરીને ભુજોવમા જણા એવું છે. એ સંબુદરનો ઘણાખરો ભાગ વરસમા ૮ મ લીના અતીસંગે ચ દીવી ખધાઈ ખરક થઈ રહેલો હોએ છે એ જગા ઊપર ઘણા કાબેલ સાખતોએ મુસાફરી કરી, તે ઊપરથી ને અહેવાલ આપણને મલેકાણે તે ઘણેજ તાં મુખી અને બાણવા, લાગેકે ડાકરર "સંકેરઅબી" એ માથાણુ કીડું તેમાં એ જગામા ને લહીણા પરાણીઓની બેહદ વંસતી છે તે વીક્રે એ

કુલી જણાવીછે કે એક વેલા એક કલાકનાં હક વખતમાં તેના વાહાણની પાણીએ ૧૦,૦૦,૦૦૦ દ શવાખ "હાક" નામની લહીણી માછલીઓ પથા ર થઈ જતી નજરે પડી હતી દરીઆના પાણીનો રંગ કોઈ કેકાણે લીલો, ઘેગેલીલો, તથા જરા રાતો, અને કોઈ કોઈ ટેકાણે હવદીઓ દખાણે છે તેનું કા રણ મુકશમ દરમક ઈનતરથી તપાસ કરતા એવું માનુમ પડીછેલ કે એ કઈ પાણીનો રંગ નથી પણ એવી ભાતના રંગીન લહીણા બાનવરોના ટોલાને ટોલાં પાણીમા વચે છે તેથી એવો રંગ દખાણે છે એ કારકની કમરમા નેટમા પાણીના લીપામા તેણે ૨૬૪૫૦ છવીણ હબર, ચારસો, પચાસ લવ મણેઆ હતા. મા તરે "ગીરનાક", "ખાશીનશમે," અને ઈશપીટજ ખરજની એટલી જગા શીવાએ કુનીઆના કોઈખી ખીબ ભાગ ઊપર લહીણા બનાવરોની આટલી ભા રી શમેઆ નથી ચાલવવામા આવી, પાખીઓ પ લુ એ જગા ઊપર ઘણીજ નોવા લાગેકે એ ઊ પચી આપણને માનુમ પડે છે કે દરીઆના પાણીમા કેટલો અને કેવો ઊંચો ખોરાક તે માફ કુપાણુ ઈ શવરે મેલેઆ છે

શુવાના ઔરકામાં સાફ અને ખોલી

હવાની તરફ.

મીઠાકાનું

માણસ ભાતની તંદોરગતી, સાફ અને ખોલી હવા તથા રોશની ઊપર ફેંચેા આધાર ગણે છે એ ખાખદ નેવી અમણા પ્રતી રીતે ખોલી ઘઈ છે તેવી આગલ કોઈ ખરોખર થમલ નહી શકતા હતા ડાક ટર આરનદે એક શહેલી ખીના ઘણું થઈ ઊં બહેર ક રીછે કે નો એક નાહાના "ફેનેરી" ચલીઆને શુવાના શેલીઆના માથા ઊપર પીજરામા સંખીકો હોએ આ ને તે ડેલીઆ ઊપર માણસ થતું હોએતો ચહવાર ના પાહરમા તે ચલીકો મુગેવુ નજર પડવાનું આ ઘાખલા ઊપરથી સામેત થાએકે એક રાતનો વખ તમા માણસના દમમાંથી એટલીતો ખરાબ હવા ની કલેકે કે જેથી પેલાં નાહાના પરાણીનો બાન ગયો, તેને તે હવા બેહર નેવી થઈ પડી. તે એ ઊપરથી આપણે વીચાર કરીએ કે આપણા શુવાના ઔરકા

ચીન દેશ માહેલી ઝીરતો.

મનુષ્યોનાં વર્ણન

હેલેહે ચીન દેશમાં ઝીરત બત ઘણી આણુજ મતી ગણાયે—તેઓની હાલત ઘણીજ દુષ્કર આ કી પનવતાર હોએછે—તેઓ કીપર તરેહવાર દુખો ગુ બરેઆમાં આવેછે, અને એ પરમાણુ ઝીરત બરથી બચું હોએછે તારથીજ તેની કીપર તરેહવાર દુખ ગુ બરતાં આવેછે, તેની તરફ પુણ નજરથીતો કાઈ નેતું, જ નથી, અને એને તાંણ છોકરીનો જનમ થાયે તે ખરાંજ કમખખત ગણાયેછે, કાંએકે લોકોમાં એવો વી ચાર પેઠેવો છે કે છોકરી જણી એટલે કુટુંબ કષીલાની બે આખરુ થઈ, અને ખાનદાનનું નામ છુટું. ખી ને વીચાર એવો પેઠેવોછે કે છોકરી જે અવતરેછે તે અ વડ દાનનું પુલ્કે. એવા બેવકુફી લરેલા વીચારથી ફેટલીક વેલાએતો તે પરા અને નીરદાય બચાંને જ નમ થતાંજ છવ લીધામાં આવેછે, અને તેઓનો એ પરમાણુ પરમાણુ ધાત થતો નથી તેઓ કીપર ધીકાર અને ધીકાર વગર બીજું કાઈજ નહી. ગાએઆ તે ઝીરત માણુજ નમ છેજ નહી એમ તે લોકો સમ નેછે. ચીન દેશની તવારીખ લખનાર ચીનીઓમાં પરમેશ્વરત થએલી એક ઝીરત નારે પનહોનીપન પોતાનો બતીલીઓની માઠી અવશયા વીજે પુકી રી તે આ પરમાણુ લખી ગઈછે કે “બરે કાઈને ઘેરે એક પુતરનો જનમ થાયેછે, તારે તેને શુવાને ખાશું નબનું ખીજાનું મલેછે, તેને ખાશા મજેનાં રેશમી મુગડાંનો શોશાક પેહરાવીઆમાં આવેછે, તથા તેને ર મવાને બત બતવાં તરેહવાર રમકડાં હોએછે, અને રવલી પરદારે તે યુએ અખન ચમન તથા મોજ ન બાહુમા કીધરેછે, પણ ને એક છોકરીનો જનમ થએ ઓ, તો તેના હાલ હવાલ, તેને શુપાડવાને વાથને મા તરે જનીન, પેહરાવવાનાં કપડાંમાં નકામાં પડેના ચી જેમ, રમવાને માટે કાંવનાં રમકડાં અને મઘલી પર કહે, તે, છોકરી એક નકામી તથા અણુજાની ગીજ મુલાયેછે, જે ખયાં કીપર દુષ્કર આ અથવા માએઆ કંવામાં વધેતો ડલી આવેજ નહી. બરે તે રમ જમાં આવે એટલે તેનું કામ એટલુંજ કે તાંણવું, રી કાંવું, પીળું કાંવું કાંવું કાંવું અને રવલી પરકાંવે, પોતાના મા માંમાં તાખામાં રહેલું, ફેલું ચીને તેઓ તું દીઠ દુખવતું નહી” મરેખર ઝીરત તેવી માણુ

ક પંથ કીપર એ ઘણીજ ગુલમ ગુજરેછે અગર ને એ છોકરી માહેલી ધએઆ પાદ પરણી ગઈતો એક લખનારના બણાવેઆ પરમાણુ તેની હાલતમાં કશા ટેર મર થતો નથી, ઝીરતને પોતાને શાસરે ક શી વાતની સવા નહી, કે કશી વાતનું છુટપણું નહી, માતરે ઘરમાં એક કામ કરનાર માણુજ તરીકે તે ગણાયે, તેનીથી એક ભાજને પોતાના ભરથારે શાથે ખ વાંએ નહી, તથા પોતાના છોકરા શાથે બેશીને પણ ખવાએ નહી. બરે પોતાના છોકરા તથા ઘણી જ મવા બેઠા હોએ તારે એક ચાકરની મુઆજક તે ઝી રતને તેઓની આગલ હાજર રહેલું પડેછે. બરે તે ઝી જમી રહે તારેજ પેલીને એક ખુણે એકવી બેમી જમવાની પરવાર મલેછે. અને તે શાથે તેનું જ મણું પણ ઘણુંજ હલકું હોએછે. પોતાનાં છોકરાના ભાણુમાંથી કાઈ વધીએ હોએ તે લેવાનો પણ તેણી ને અખનીચાર નથી. મરદને એક કરતાં વધારે બાએડીઓ કરવાની છુટેછે, અને બરે એ પરમાણુ એક બણુ એક કરતા વધારે એરતો ડરેછે તારે પ છી તે ઝીરતોમાં માઠો માઠો કલજીઆ અને આંશ ખડુ માલેછે, અને તેથીજ ફેટલીક વાર આપધાતના માઠા બનાવ બનેછે. આ પરમાણુ ચીન દેશ માહેલી ઝીરતોની અવશયા વીજે મુખતેશર બજેઆન કરેછી છે. હાલ હીકુઓમાં પણ ઝીરતોનો મરતમો ઘણા પડી લાએલો નેએઆમાં આવેછે. ને પણ ચીન દે શની ઝીરતોના નેટકું કુખ હીકુ અશતરીઓ કી મર નથી પડતું, તોપણ તેઓની હાલત પણ ખરે ખર દુષ્કર આ કીપવતારાછે. તેઓ કીપર પણ ભરથા રો તરથી તથા શાસર તરથી ઘણો ગુલમ ગુજરે છે. ફેટલીક પારથી અશતરીઓ પણ એવી હાલતથી આવી નહી હો એવો વીચાર બરે અમારા મનમાં આવેછે તારે અમને અતીશયે કમકમાર છુટેછે.

કાકતરોનાં કુખ.

મનુષ્યોનાં વર્ણન

અગર ને એક કાકતર પોતાનાં કાઈ ઘરાક આભરી ન છતા તેને ઘેર અમલયા કંદો ખાતો છે. એવો એમ ફેટલાએછે કે તે ધનાના પઈયા ખારા કયા વનાને નામો તાણે નેએઆ હાંચ, અગર ને તે ન

હું જાણેતા એમ કહેવાએ છે કે તે પોતાના ઘરામે છી પર યુરત ધેઅન આપતો નથી નો તે રણેતા પ રમાણે વતરી કવા જાણેતો તે લોક એમ જાણે છે કે તેને કમ કામ નથી માટે પોતાનો વખત જાવા જાણેતો ગથવા લોકોમાં દીનદાર ખપવા માગેતો નો તે નહી જતોતો એમ કહેવાએ છે કે તેનું ધર મ ઊપર જોડીન નથી નોતે એક ગરીબ ગાયે વાતે છોલા જેહું તે એમ કહેવાએ છે કે તેની શરત શારી નથી, અગર નો તે ગરીબોની દરકાર ન કરતે ચાલ તે ધાણેછેતો તેને મગડગ જેહું નો તે એક શકડી ગાડીમાં શરતો હોતો તે ઊપર કહેવાએ છે, નો ક શર કરી ગાયે માથે કરે છે તે તેનામાં કાઈ દન નથી એમ કહેવાએ છે અગર નો તે મેજમાની કરે છે તે લોક એમ જાણે છે કે એતો લોકોના વાપલા થઈ પઈ ગા મેવવાને કોપી છે, નો તે મેજમાની નથી કરતોતો તે કમુશ ગણાએ નો તેના યોગે શરમે હોએતો એમ કહેવાએ છે કે તેને જાલ મેહુતન કસલાની શવા ગી નથી, અગર નો તે હુમલો જાણાએતો એમ કહે વાએ છે તે તેના ધણી તેની યુદ્ધ પરદાશત લેતો નથી અગર નો તે રચતામાંથી મારી ગાડીએ જતો હોએતો એમ જાણાએ છે એતો લોકોને દેખાડવા માગે છે કે કોઈ માણસ ઘણુ જ માડુ છે ને કાકર ઘણા કામમાટે, નો તે ધીમી ગાડીએ કદમ કદમ યોડે હકતો હોએતો એમ જાણાએ છે કે તેને પોતાના ઘરામોની કચી દર નથી નો તે શારી અને દર્જદાર પોશાક જેહે છે તે ને ઈતમ માણાએ, નો તે તેમ નથી જેહેતોતો એન જોવાએ છે કે તેનામાં નકામ ગથવા શુકાઈ ન થી નો તે જમીન ગિપર કાઈ કામ કાજ કરે છે તે લો મે શાપ જાણે છે એ કોઈ ખરોજ જેહુત થવા લાગે છે, નો તે લેકુ કાઈ કમતો નથીતો તે આવશ્યમાં ખપે છે નો તે પોતાના દરકારને ઘરે બે વડી મેરી શારી જે વાત ચીત નરી પોતાના રગકંતા દીવનુ શમાધા મ કરે છે તે તેને શાપ જવાબ દીધામાં આવે છે તે 'દ કતમેજી' ધરાકને ઘેરે લણી વાર નકામાં બેસી જા ગુ રાજીનુ કમુ નહી, અગર નો તે પોતાના વરા દેને ઘેરે જાનુ જોડતો નથી અને નામ જેહુત જ જોવા નાહુમી જાણેતો એમ કહેવાએ છે કે કાકર મ ભેશગળી અથવા નીમનશાગ નથી નો તે કાકર રાઈંગમારી અથવા જાહર નડીની વાતો કરે

છેતો યુરત તેના અટકાવ કીધામાં આવે છે તે જાઈ હાલ એ વાત પકડી મેલો, અગર નો તે જેવી કાઈ વાતો કરતો નથીતો તે વીશે એક કહેવાએ છે કે કાકરના જાણ માડીતગારી નથી નો તે ધરમ શબ ધી કાઈ વાત ચીત કરે છે તે તેને જાણે કહે છે, અને અગર નો તે જેવી કાઈ વાત કાણડતો નથીતો નાશતીક ગણાએ નો તે કાઈ ઘરનો છાલો પાલો શરમાવીને દરદીને આરામ કરવાની કોશેશ કરેછેતો ને ને વીશે એક જાણાએ છે કાકરનો પોતાની મતલબ શાખવાને માટે લોકોના લેહમ પરમાણુ ચાવી લોકોના વાહવા થઈ પઈ શા કલકલવાની તબવીજ કરે છે, અગર નો તે એવા છાલો પાલો નકામાં ગણે છે તે એમ કહેવાએ છે એતો પોતાની દવાઈ ખપવાને માટે રહે લુ આશક પકડુ મેલે છે અગર નો તે વારે ધડીએ હરેક બાબદમાં પોતાથી હોશીઆગ કાકરનુ મત લેતો હોએતો એમ કહેવાએ છે કે કાકરને યુદ્ધ થાકનુ નથી તેથી પુછી પુછીને કામ કરે છે શલાહુ હુ શાગી પેડે જાણુ છુ, એમાં કોઈના મતની દરકાર નથી એમ શમ છને નો તે કોઈનુ મત લેતો નથીતો એન કહેવાએ છે કે કાકર પોતાનુ જ યોલ જાણાએ નહી તે શાડુ કાઈને પુછતો નથી,

આ પરમાણુ કાકરોની અવશ્યથા છે તેઓ કાકર થવા માગતા હોએ તેઓએ કાકરના બિપલા શબલા દુખ મેજાનમાં લેવા કે તેઓની પક્ષ તેવીજ અવશ્ય થવાની

ઈનશાદ્ર યુકવવાની એક અભ્યાસેન જેવી રીત.

એક લેલાએ એક શમશ એક બીજા લોકોને માગેઆ, તેની ખખગ એક તરીજા શખશે ઈનશાદ્ર ક ગનારને આપી, તે ગિપગથી જુગત તે નીઆઅધીશે ના જરને હાકમ કીધાઈ જલદીથી તે બધે નખજાને ના ગુગી હજુર વાને, પાલુ તે નાજર શાપડવાર પછી ખાલી હતે થાજે આનેઆ તારે તે નાજર અને ની આએરીશ વચેઆ નીમે પરમાણુ વાત ચીત થઈ નીઆએધીશ—દેમ તે બધવા કાણડે? નાજર—આહુ મે તેઓને પકડીઆતા

નીઆ૦—પકડીને તેમનું શું કીધું?

નાજર—વહી કરેશું, પરતીવાદી (જે ધણીએ મારેઆ હતા તે) ને તે ૧૫ શ્લોક બાધી મરાવેઆ.

નીઆ૦—વાદી (જે ધણીએ માર ખાધો તે) નું શું કીધું?

નાજર—તેને પણ એજ પરમાણે ૧૫ શ્લોક મરાવેઆ.

નીઆ૦—વાદી એ વાદી પરતીવાદીનેતો આ પરમાણે બાધી મરાવેઆ પણ જે ધણીએ આપણને એ વીજે પેહેલી ખખર આપી તેને?

નાજર—તેનેતો શાહખ ૨૫ શ્લોક મરાવેઆ. એ ધણીને એ પરમાણે વધારે ૫૨કા મરાવવાની જરૂર હતી નહીંતો નહીં મરાવતે, નો એ ખખર આપના રે આવીને તે મારામારીની આપણને કશી ખખર આપી ન હોત અને પાતાની જાલ બધ રાખતતો કાઈ આપણને આટલી બધી મેહેનત તથા કંડાવે લાગતે નહીં, વાણતે તેને જે વધારે શીકશા થઈછે તે વાળખી જ ધારીને કરીછે. શાખાથ, નો એજ પરમાણે સઘ બાઈનશાંશો ધાએતો પછી શું પુછવાનું રહીછે.

બોલસતી હવા.

—

માણસોને વીજે એક જાણુ એવું મત આપેછે કે તેઓ ખાએછે ધણું, અને તેમજ તેઓ ઊપર દવા પાણુ વધારે થાએછે, પણ તંદુરસ્તીને શાસ્ત્રવધાના તથા તેમાં વધારો કરવાના જે બે સુખીઅ ઊપાએજોછે, કે ખુબી હવાનો દમ લેવો, તથા લગાર કરારત કરવી, તે પાના પુરેછે. ચોરાંજ માણસો મલી આવશે, જેઓ પ્રશરત કરતો હોએ, તથા થોડાજ માણસો મલી આવશે, જેઓ ખુબી હવાનો દમ લેવાનું સવાર શાજ ખુબી જગાએ પ્રવા નીકલતા હો. જે પરમાણે તંદુરસ્તી શાસ્ત્રવધાને તથા તેમાં વધારો કરવાને ઊપલી ચીજોની મગધોને જરૂરછે તેટલીજ અને તેવીજ જરૂર જોરતોને પાણુછે. પણ ખચીન અજોશ કરવા જોજ છેડે આપણી જોરતોમા એ તથે જલ નથી પડી. આ પછી કેટલીક જોરતોમાં એક હણુ મલી આવવાનોજ કે પોતાને અથવા ખખાંને લગાર દુખની ની શાન માલમ પડીકે તુરંત જોશક ઊપર શરૂઆ આધા

ર રાએછે, પણ દુખ ઊપર જેમ દવાઈની અશર થાએછે, તેમજ ખુબી હવા અથવા કરારતથી પણ દુખ ઊપર અશર થાએછે એ વીચાર તેઓમાહેજ નહીં. અગર નો શાહેલીઓ એક માહુતી ગાડીમાં અથવા પોતાને ઘરની શીંગરામમા બેસી કીકરાથી જેમ, પરેવ અથવા એવીજ ખીજ ખુબી હવાની જગા ઊપર જશે, તો તેઓ ગાડીમાં અંદર ઘણા શરકો શીકરાઈને અથવા જેન બંધવાઓ બંધાઈને બેશે તેમ તથાજ બંદખશન કરીને બેશશે, કે જેથી કરી ખુબી હવાનો દમ લેવાને બદલે જોર વધારેજુંગરાઈ જાએછે. માટે હવે એવી માલનો જ વધીથી અશરથ થવો જોઈએ, શીંગરામના વીનીજર કીધાણ મુકીને, અથવા બેલની ગાડીના પદ્યા કીમા રાખીને ગાડીમાં બેઠાથી કાઈ અણવરતું કામ થતું નથી, તારે એવી માલ પકડવાને માટે તાને શરમાવું જોઈએ. શરમ એટલી જોઈએ જેટલી જગા હોએ તેના કુરતા વધારે આઈની બેશે નહીં.

જીવાન પુરુષોને શીખામણ.

—

ઈશવી શન ૧૮૫૭ નાં શાસમા બલાસગીનીઈ ઊનીવરસીટીની નીજલકમા શરખુલવર લેરેને જીવાન પુરુષોને નશીઅત તરીકે કેટલોક બોધ કરેઆ હતા તે ખચીત ધેઆન પોહાઆપા જોગછે, તે બોલીઓનાકે “તમે પોતે જેવા હોવો તેવાજ લોકોને દખાલો, ઈઆને તમે જુદો દખામ અથવા ખાલી બપરો કરશોનાં હરેક ચીજ જે તમે નહીં જાણના હોવો તેને વીશે આ પરમાણે ખુબી રીતે એકટાર કરવાને કહી શરમાતા ના કે હું એ વાત નથી જાણતા હરેક વાતનો કોઈને વાએદા આપતી વેલા મારી પેકે વીચાર કરજો કેઈ માગવુ તમારીથી નહીં કણુલ રાખી શકએતો કે ને બોલો વાએદા આપતા ના પણ તેને શાજ જણાય ને કે ભાઈ માહારાવી એ નહીં બનશે. પ્રવાહી વેલા એ હું તમારી જોડે આવીજ એમ કોઈને કહેવાનીજ માગે પેહેલાં વીચાર કરજો કે માહારાવી જવારે કે નહીં, નો નહીં જવાઈ શકવાનું હોએ તો શર નો પાડજો કે ભાઈ મગથી નહીં અવાશે. હરેક વાતમાં ના અરથ હા આ બે સખદો જોસવાને તમેએ ન

ઈચ્છાર થઈ રહેલું નોઈ એછે, અગર જો તમારી ઊપ-
ર કોઈ એવી વાત આવે કે જે કરવાને તમા અશક્ત
હોવો, તો તે વાત વીચે ના કરીને બોલવાને કદી શરમા-
તા ની, પણ ચોર વધારે ધીરજ તથા ધરાવંથી બોલ
જો કે નહીં. ખંનશો, તેમજ જો કોઈ વાત બની શકે એ-
વી હોય તો તે વીચે હા કરીને બોલવાની અગાધ એ-
ક વાર શરીરો વીચાર કરજો, અને શાવચેતીથી કંઈ
જો કે હા હું તે કરીશ એક વાર કંઈ કહું છાત જો
આપીતો તે પાલવી નોઈજો, તે પાલીઆ વીના છુટ
દો નહીં. " આ કુનીઆની અંદર જે બુવાન પુરોને
પમકું હોય તેઓએ આ ઊપલી નુક ચીખામણ ઊ-
પર અમલ કરવો. આપણે ઘણાં માણસો નોએઆ
છે અથવા ઘણાં માણસો વીચે શાંલલીછે જેઓ મા-
તરે ઊપલી રીત પ્રમાણે આવેઆથી થુખી થએ
આછે, અને આ કુનીઆમાં મોહોદે મરતમે પોહુંએ
આછે.

મોહોદા બાવા હિંદર.

શબ્દમાં શમનું માણસોને લાએકછે કે છુદા માણ-
સોની મશકરી કરવાની બાંધ કરે, અને જેમ બને તે-
મ તેઓની મોજોઅત અને બરદાશ લે. પણ આ
જે કૈલાસિક નાદાન હોકરા અને હોકરોએ તેમા ઘ-
ણી વખત મોહોદી વએના માણસો પણ શામેલ થાએ
છે, અને કોઈ ખીચારો જઈશ નાતવાન છુદા માણસ તે
એવો હતમાં આવીજો અને તે જો જરા જમાના
ની અંશરથી હતી, અથવા કમ અકલ નજર આવી
હોતો પછી તે ખીચારાને બેહકાલા મોહોદે, તેની કા-
મશકરી કરેછે, અને કોઈતો વલી હેવા નાતરશ હોએ
છે કે તે ખીચારોની એવી મશકરી કરેછે કે તેના લાગેર
પ્રત્યને ઈળા પોહુંએ, જેથી તે જઈશને ખરેખર
ઈળા પોહુંએ, અરે મારા ખીરીઆ મીતરે તમે કોઈ
ખી જઈશ અને છુદાને જરાપણ ઈળા નો મોહોદાક
શો. ઈઆદ રાખજો કે કલાચ તમારો રાણ એક વખ-
ત એવો આવશે કે તમે પણ તેવી લાચાર હાલતમાં
આવી પંડા. વાશતે છુદા માણસો પછી તે તમારા
પોતાના માં ખાપ હોએ અને ગમેએવા તમારા વી-
ચારથી હાલ અને તેમનેદુખ મોહોદાકતો હોએ તો

એપણ આખરે તેઓ તમારા માથાપછે વાશતે શમનું
લીધી જેમ બની આવે તેમ તેને કુખ ખમીને
પણ તેઓને શંભલી લેજો, તેઓને મોહોદાજમદ ના
રાખજો, તેઓને હુકાક થવા ના દેતા. ખેની આવે
એટલી મદદ કરવાને હંમેશતમારો ધરમ મણજો. વા-
ચો આ નીચે લખેલી ખીના. જુઓ પંથુ અગનેઆ
ની પરાણીમાં કટલી ઈશવરે મચા બખશીછે, અરે!
જુઓ તેઓ પોતાના છુદા, આંધલા, અથવા શ-
રીરે કોઈ પણ રીતે અશક્ત થએલોઆની કંવી બરદા-
શત લેજો. એ લાખયો શરવ કોઈ દોકરા અને દીકરી
એ લેવો નોઈએ.

એક કોણું ઘણા હિંદરોની લોક નોઆમાં આવી,
એણીગમથી પેલીગમ અને પેલીગમથી, એણીગમ
લોક લોક માલતી હતી, શબ્દા બાણે રમત કરતા હો-
એ એવું દેખાવું હતું. તેવામાં એક બાળુએ એક હિં-
દર એક નાહાની લાકડીને એક છેડે પોતાના મોહો-
દામાં પકડીને તાંડું આવેઓ તે લાકડીને બીજે છેડે
એક ખીજા હિંદરે પોતાના મોહોદામાં પકડેલો હતો.
બેહુ બેહુ હલુ હલુ ચાલતા હતા, તે ઊપરથી થક થીત
પન થએ કે એ થું હતો. તે બંધેને પકડેઆ, તમા-
ર કોથી તે ઊપરથી માલુમ પડીછે કે એક આંધલા
પણ મોહોદી વએના હિંદરને એક નાહાનો હિંદર તે-
રમતમાં રમાડવાને લાવેઓ હતો. ખરેખર તે મોહો-
દા હો હિંદર તેમા છુદા ખાપ નહીં હો વાંડ!

૧૭૫૭ ના શાલમાં એક વાહાણમાં એક કપતી
ન તરતના જમીને પોતાના કોચ ઊપર લેટ્યો હતો.
તેવામાં એક હિંદર તેની કમીનનાં આવેઓ અને બા-
ણે શબ્દો તરફ તપાશ કરતો હોએ તેમ આગપાશ હતો
વા લાગે. કપતાન કંઈ હીલીઓ નહીં. તે હિંદર પા-
છે એઓ અને શાંધ વખતમાં એક છુદા નાતવાન
આંધલા હિંદરને કાનમાંથી પકડીને હલુ હલુ ખેંચી
લાવેઓ. મોહો વખતમાં એક તરીજને નાહાનો હિંદર
તાંડું આવી લાગે, અને તે બેહુ બેહુ એવી મલીને રૂપ
લ તથે પડેલી ખીચારોની અને તેવા ખીજા ખોરાકની
કગરો સુડીને પેલા છુદા આંધલા પોતાના મોહોદા
ખાવા હિંદરના મોહોદા આગલ મલી અને તેને ચારી
પેકે ખવડાવીજો, અને તાંડુંથુપી પોતે જરા પણ ખા-
ધું નહીં!

અહો! બરે આપણ કરતાં અજાનેઆની પર-

હીચો પેતાના હુધા માં આપેની આવી ખરદાશત કરે છે તારે આપણે ને નહી કરીએતો આપણે કંટલા નીમક હરામ!

એક અભ્યંત્ર નેવો દીવો.

અભ્યંત્ર નેવો દીવો

વીરીઆ તથા હુનરના ખલથી માણસોએ આ દુ નીઆના ઘણી નવાઈ નેવી શોધા કીધી છે, અને હજી પછી કોણે જાણે બીજી કેટલી શોધા થશે. આખા ગા દી, નંબેકરીક ડેલીગરાઈ (તારની મારફતે શંકશા પેાં હુઆવાનું ઈ-અંતર) હવાઈ શનશ ઈતીઆદી ચીજો થી હવે આપણાં લોકો જાળાં ચાલુબાણા નહી હશે. હવે જો કોઈ એક એવા શવાલ પુછે કે એવી માહબાર ત શોધા ને થાએ છે, તે ઘણી ખરી બલકે શકવી ઈછી રખાડમાથીજ થાએ છે, અને ખીજે કેથેથી ઘણું કરી ને થવી નથી તેવું શું કારણ? શું ખીજાં દેશોનાં લોકો કરતા ઈઊરપખંડનાંજ લોકો વધારે કાબેલ છે? તો એ પરશનને ઊતર શેહલથી આપી શકાયો, કે તેમ નથી, પણ ઈઊરપખંડના લોકોના એક જાતનો જુઓ છે, ને ઘણું કરીને ખીજાં કોઈ લોકોનાં નોએઆમાં આવતા નથી. અગર જો એક ચીજ કરવા માંડી, અને તે કરવા વીજે ને મનપર લીધું તો ઈઆદ રાખ ને દે ઈજરેજ લોકો, તો કામ પાર પાડીઆ વીના રહે નાર નથી, પછી જો એટલી અડચણો તે કામમાં કાં આવતી નથી. તેઓ તે કામ પુરું કરવાને માટે થો તાથી ખનતી શકસી કોશેશા કરશે, અને છેક ઝૂલી કે થી હાડી ખાનાર નથી, તેઓ એક ઊપાયો કામમાં લ જાડશે. અગર જો તેમાં તેઓ નીશ્ચલ થયેઆતો તુ ત તેઓ કાઈ એવી બીજી ઈજીકતી શોધી કાઢે, કે તે ખંડ મેશતીજ હોએ અગર જો એ ઈજીતીનાં પાણ તેઓ નાશીપાશ થયેઆતો તેઓ પેતાનું કામ ખંધ પાડનાર નથી, પણ વલ્લી શારી પેઠે વીચાર કે રીને કોઈ એવી રલાવટ લગાડશે કે ને આખાદ લાગુ પડે, અને એમ એક પડી એક કોશેશ જરી રાખે આથીજ ઘણું કરીને એ ચોડા પેતાનાં દરએક કંટણ ક્રોશોમાં પાર પડે છે એ પગાણે એક કામના અડ ચણ આવી પડેઆથી તે મશાહાને તેઓને નવા ન વા ઊપાયો શોધી કાઢવાની જરૂર પડે છે એ

જવા વખતમાં ખાણના ખતી લઈ જવાની ઘણીજ અડચણો પડતી હતી, ને તે ખાણના ખતી લઈ જશે આમાં આવતીતો તે માટે ને શલગી ઊઠે એવા પધાર થો હોએ તે તુરત શલગી ઊઠતા અને તેથી કરી ખતી લઈ ખાણમાં જવાને લોકોની હીમત ચાલતી ન હતી. અલખતાં એવી મોહોડી અડચણ આવી નીઆથી કંટલાક લોકો ને વાત પડી મુકતે પણુઈ ગરેજનું મન એવું નથી, હુરત તે અડચણ મશાહવાના ઊપાયો લોકોએ શોધવા માંડેઆ અને તે કોશેશમાં શર હમશરી દેવી નામનો એક શખશ પાર પડેઆ. એ ઘણીએ જુગતી લગાડી ખતીની આશપાશ માજના જેવી તાર ની ખારીક બાલી લાગુ પાડી કે જેથી કરી માતરે તે ખતીનું અજવાનું પડે પણ કોઈ પધારજ ઊપર તે ની અશર લાગુ પડે નહી. એ દીવો ઘણી ઈખતી અને શએદા ભરેલી શોધ બણાએ છે, અને તે ઉવીન રોજીલાંપ (ઉવીએ ખનાવેલો શલામતી ભરેલો દીવો) એવાં નામથી જાણખાએ છે. વલ્લી હાલ એક વધારે નવાઈ નેવા દીવાની શોધ થયેલી શંભલાએ છે. એ દીવા વીજે એવું જણાવેઆમાં આવેછી કે તેને પા છીની અંદર નંતે દુખારીઓ હોએ, તો તાંહા પછું તે રોશની આપે છે. એ ખતીની તપાશ કરવાને માટે એ ક મંડલી ઠરાવેઆમાં આવી હતી કે તે વીજે વલાશ કરીને બહાર કહે એ મંડલીની હજુર હડી કલાક શુધી એ દીવાની તપાશ ચાલી, ને તપાશ મન માંજતી ઊતરી, પેહલાં તે દીવાને એક વાહાણમાંથી તરણુ શરૂ પાણીમાં ઊતારીઆ; તે વેલાએ તે દીવાનો ઊજ ઠાંધી, વાહાણને રડીએ મારેલાં તરાંખાનાં પતરાં ને નારાઓની નજરે પડેઆં હતાં; વધારે તાજુજ સરખુ એ હુવું કે ને દરએક પતરાની શોધ અને તે ઊપર મારેલા ખીલા વડીક દેખાએઆ હતા, તારખડી તે ખતીને છેક ૨૪ ટુંર પાણીમાં ઊતારી તાંહાંપણુ તે તે વાંજ તેજથી બલીઆ કીધી હતી, ખરેખર એ દીવો વાહાણુ શમારવાનાં કામમાં ઘણેા ઊપયોગી થઈ પડે છે. કિલ્લીક વખતે વાહાણુના તલીઆને જરા લગાર શમારવાને માટે ગોદીમાં લેવાં પડે છે, તે અડચણ હવે મટી જશે, અને ચોડું ઘણું ને શમારવું હશે તે હવે એ ખતીની મારફતેજ ક્રીયામાં આવશે. અને એ વગર વાહાણુ ખાતાંમાં એ ખતી ખોલ ઘણી રીતે ઊપ યોગી થઈ પડશે.

રાંધણ શાલા.

આપણાં લોકોમાં એક રાંધણ શાલાની જરૂર જણાયે છે. એવી એક નીશાલ નો હોએતો તેથી થીજીક તરેહનો શંખે થાયે—ગરીબ ગુરખાંનો ખ્યાં ને એ નીશાલામાં રાંધવા શીખાડેઆમાં આવે, તથા થોડો થોડો વાર તેઓને નીતીની ફેવણી આપેઆ માં આવે એવી નીશાલામાં જે બાવરચીઓ તર્કઆર થાયે તે બે રીતે ઊપચોગી ગણાયે, એકતો એક તે એઓ કાબેલ રાંધણીઆનાં હુત તવે ફેવણી લીધેલી તેથી તે ચારી રીતે તથા શવાદ્ધર પકવાનો પકાવી થકે તથા ખીનું એક તેઓમાં નીતીની અશર પેઠાથી જેમ હાલ આપણાં લોકોને ચાકરો વીશે વારે વારે ૫ રીઆદ કરની પડે છે તે મઠી જાયે. કુટુંબમાં ચા કરે પણ અતલગતો શંખે ધરાવનાર એક આ ચારી થઈ પડે છે, ફેટલીક બાખરમાં ચાકર ઊપર બ રોગો રાખે છે, પડે છે, ચાકરના હાતમાં ઘરની ઘણી ખ રો સંભાલ રહે છે, જેમ પોતાના કુટુંબનું એક માણુ ક તેમજ તે કુટુંબનો ચાકર પણ અણગમે છે, પણ તે ચાકર નો શારી વીચારનો ન હોએ તો પછી તે કુટું બની શી અવશ્યા ૧ ઘણીવાર ચાકરોની બેરહાઈ તથા હુમખાઈના દાખલા નોએઆમાં આવેઆ છે, પણ નેઅજબ નેવું છે કે એ બાખર ઊપર હુલથુથી કોઈનું 'સેઆન પોહાંનીકી' નથી. અગરએ એક રાંધણ શા લા દંશ્યાપેદના તે માટેથી જે માણુ બાહાર પડે તેા તે ઊપર જાણવેલી ઘણી બાખરમાં લાએક જ ણુએ 'ઈજમ'ડ નેવાં શુધેરેવાં દેખમાં એવી શા લાની અગત નાલમ પડે છે. હાલ તાંહાંના એ ક માંબલામાં રાંધણશાલા દંશ્યાપેવી છે, તેશાલા તરણ મતલબ ધસવે છે—પેહેનું એક એ નીશાલ માં ને પકાવેઆમાં આવે તે બરીબ લોકો નેઓ વગર વરખારનાં હોએ, તેઓને સચેતી કીમતે અને 'શાકુ' પણ થોળું ખાણુ આપે, તો નેથી કરી તેવાં માણુશોને ભકીઆર ખાને રખડી પઈશા ટકા ખરચી ના પકાવે ખોરાક લેવાને ૧૨૪ પડે નહી. ગરીબ ગુ રખાંનિજ એ શાકાનો લાલ મલે એટલું જ નહી, પણ કામદાર માણુઓ નેઓનો ફેલેક વખત રાંધવા શીખ વાની ખટપટમાં નકામો જાએ તેઓને પણ નો આ ણેલું તર્કઆર ભોજન મલેતો લણા શંખે થાયે—

ખીલ મતલબ એકે નાહાની છોકરી તથા છોકરાઓ ને એક કાબેલ બાવરચીના ઊપરી પણ હેલ તરેહ વાર રીતે રાંધતાં શીખાડેઆમાં આવે, નેથી કરી તે ણેને આગલ ચાલતાં પોતાનું ગુજરાંન મલાવવાને લારી પડે નહી; તે શાયે એ શીખનારાઓને તે નીશા લનો ઘણી અથવા વડે અને તેની ખાએડી દરરોજ થોડો થોડો વખત નીતી શંખે થી તથા વીરીઆ શં ખ'ધી ફેવણી પણ આપે, નેથી કરી તે ચાકર ખધી રીતે ઊપચોગી થઈ પડે—તરીલ મતલબ એ નીશા લની એવી છે કે ફેટલીક છોકરીઓનો એક જુદો વર જ કરીને તેઓને એવી રીતની તરખીઅત આપવી ફે નેથી કરીને તે છોકરીઓ માલ અને આબરી માણુ શોની ખીદમત કરવાને લાએકની ધાયે. ખરેખર એ તરીલ મતલબ ઘણી ગુણગારી છે, માદા અને બી મારુ માણુઓ નેઓ દુખ દરદી કંસલતાં ખાટલે પડે લાં હોએ તેઓની ખરદાશત ફરવાને લાએક ખીદમત ગારો હોએતો પછી તેઓનાં દુખમાં હુરધો હુરધ થરા ડે થાયે. માદાં આદમીને શારાં અને થંડાં દાવલા વની તથા માએઆલુ ખીદમતગારની વધારે અગત પ ડે છે, એ અગત નો પુરી પાડેઆમાં આવેલેતો તેઓને ખીલ બાખરોની નાલ દરકાર રહેતી નથી. માટે ઊપલી નીશાલમાંથી એ વરખમાં જે છોકરીઓ તર્ક આર યક્ષે તે ઘણી ઊપચોગી થઈ પડશે. હુમે દી લો જાનથી ચાહીએમ કે આપણાં લોકોમાં પણ એક એવી નીશાલ થાયે.

શુધારો.

જેમ જેમ શુધારો થતો જાયે છે તેમ તેમ તરેહ વાર બાખર ઊપર દેશ હીતકારીઓનું રીલ લાએ છે, અને તેથી કરીને લાંબી મુદત થુધી જે અડાંલો આ લતી આવેલી હોએ છે તેનો હુ હુ નીવેડો આવતો જાયે છે. આપણાં લોકોમાં સી ફેવણીનો પચારો ૫ એરો હોતો નહી, બાલ લગન કરવાની ફેવ પડી ગઈ હતી, કુતારાઓના ૫૬ શીરુથેથી લોકો અણબાણું હ તા, અને તેથી તેવા કુતારાઓની ચુંગાલમાં ફેલેકવા ર આપણાં ફેલેક લોકો એવાંતો આવી પ્રથતા હતાં કે જેમાથી મોકલાં વવાને તેઓને ખુજ અડચણ પ

હતી હતી, તથા તેઓ પોતાની આખર પાણી ખોતા હતાં; તેમજ ગણીશીતલા યુગવવાની બાબદમાં આપણા લોકો ઘણુંજ પછાત પડેલાં હતા, પણ જેમ જેમ શુધા રો થતો ગયોએછે, તેમ તેમ હવે આપણને એવી બાબદો વીરો વધારે ફરીઆદ કરવાનાં વધારે કારણો નથી સી દેવપણીનું કામ ખે ધકકથી આવેછે, અને જાણ અગાધી નીશાલોમાં ભેચાર છોકરીઓ ચેલવવા નાં શા મા હતા તાણ હવે ખખે ચચારશો છોકરી ઓ થઈ પડીછે. ખાલ લગનની પુરી તથા અણુણગારી રશમતા ઘણેક દરજેને ધરાશે થયોએછે, ઠગારા અને કુતારાઓની ચાલથી આપણાં લોકો શારી પેઠે વાકફગાર થઈ ચુકેછે, હવે એઓની રોલ આગલ નાં જેવી ચાલતી નથી, તથા. તેઓના ખેલવાં ઊપર થોડો થોડુજ ધેચાન આવેછે, જાણ અગાધી શીતલા યુગવાને એક ખાલક હાતમા આવી ચકનું ન હતું તા હાં હવે દર મહીને થોડેકો ખાલકોને ધરીઆડ ચુકેઆમા આવેછે, અને એ વગર ખીલ ઘણીક બાબદોમા હડુ હલુ ચારો શુધારો થયોએછે, એથી કરી શુધારાના ચાહનારાઓને કાંઈ થોડો હુરખ નથી ઊપજનાર. ચાહેલીઓ તમે પણુ જરા ધીરજથી એકુ વખતે પરવારનાં ભેશીને વીચાર કરો, અને જે કંટલીક બાબદો તમારા ચંચાર ખટવામા શુધારવા લાગેછે હોએ તે શુધારવાની તજવીજ કરો. હરેક કામ એકદમ કરવાની કશી જરૂર નથી, ધીરે ધીરે જે યશો તે વધારે ચોક્કસ બણાશે. કહેવતછે કે “ધીરા કામ ચાલુખનાં” નેમ જો ધીરજથી હરેક શુભ કામ કરવાને તમે દરખ કરશોતો ખેચક તમે તેમાં પાર પડશો, અને તેથી તમે તેને લોકોથી માન પણ મલશે. આપણા લોકોના ચંચાર ખટવામાં ઘણીક બાબદોમાં શુધારો કરવાની જરૂરછે, તે ઊપર તમેએ ધેચાન પોહ્યાઆડુ નોઈએછે.

જમીનની અંદરની ગરમી.

જમીનની અંદરના ભાકમા અતીશયે ગરમી છે એની શખેતી નેમ નેમ આપણે જમીનની ઊંડાનમા ઊતરીએછ તેમ તેમ નાણુકધારે ગરમી માલુમ પડીઆપી પાએછે. ઘણીજ ઊંડી ખાણમા ઘણી જ ચોક્કસ તપાસો કીખા ઊપરથી શખેત દીકુછે કે

૧૦૦ ફુટ ઊંડા ગરમા પછી જમીન ઊપર હવાની જેવી ફેરખદલી નરમ ગરમ લાગેછે તેવી તાંબાં કઈ લાગતી નથી. તાણ એકજ તરેની રૂત અને તે તમામ ગરમીનીજછે, અને એક ચોક્કસ કાએદા પરમાણુ તે ગરમી વધતી જાયએછે તે એને દર ૬૦) ફુટ ઊંડાઈએ જતાં પારાની શી રી એક એક ઊગરી વધતી જાયએછે. આ ખીનાને ઠંડા પારીશ થેહરનો એક ઘણોજ ઊંડો કુઓ જે ૧૭૮૧ ફુટ અથવા નજીક પા માર્શલ ઊપર ઊંડાઈમા મચ્છાએ તેથી મચ્છે; તે એમકે તે કુઆના પાણીની ગરમી તપાશી જોતા ૮૧ ઊગરી ચડુછે અને તે કુઆની તથા આશપાશની જગાની હવામાની ગરમી ૫૧ ઊગરી તપાસેતા માતરે પારો ચડુછો ચેહુછે તારે ૨૦ ઊગરીનો ફેર જે પાણીમાં માલુમ પડેછે તેનુ કારણ એટલુંજ કે ઘણી ઊડાનમાંથી પાણી આવેછ તે તે ઊડાનની વધારે ગરમી શાયે લેનું આવેછે એ બહુતરી ઊપરથી આપણે શખેત કરો ચકથું કે કંટલી ઊડાન ઊપર પાણી પોતાની ગેસે ઊકલવું રેહ્યું હશે. ફકત ઊપર લખેઆ પરમાણુ જે ૬૦ ફુટ ૧ ઊગરી જો બણીએ તો ૭ માર્શલની ઊંડાઈએ તમામ ચીજ લાલ તપાસેલા લોકોમા જેવી હાલતમા હશે.

દરીઆના મોળાનુ કઠિયાત.

ઈશ્વરલંકની ઊગમણ દીશાયે જરમન યસુદરની તરફથી દરીઆના મોળાનુ જોર દરએક ઈશ્વરી એર ફુટ ઊપર ૧૫ ટનના મોળાનુ અપડાવા નેશુ છે. પણ એથી બમણુ જોર અટલાનટીક માણુશામરના મોળાનુ છે. તારે એ પરમાણુ આટલાંનટીક માણુશામરના કીનારા ઊપર ખે ઈશ્વરીએરવાર જમીન ઊપર મોળાની છોડ ૫૪ ટનના ધકાથી અપડાએછે ૧૮૨૪ ના ઈશ્વરી શાલમા એ માણુશામરનાં તોશા ન થઈ ઊંડું તારે મોહીલ મોહીલા પથરોના મોશલોં ને મોશલોં પાહાડોમાંથી શો શો ફુટના છીડાં ઊપર જઈ પડેઆ હતાં. એક પથરોના કકડો ૭ ટનના મોળાને ઊછલ્લાર્થ ૧૫૦ ફુટદર જઈ પડેઆ હતા. જે ટનના એક કકડો મોળાના ચપાટમાં આવી અચાથી જોમે કંટસોડ વાર શુધી હવામાં ઊછલાએશે રેડો હશે.

નાહાની વારતા.

સાવણ-૧૯૪૪

એક સખી ઘરહુલ્ય દર રોજ એક શરીરને ખેરાત કરતો હતો. કેટલુ એક થુધી તે ખેરાત ચીલી પાંજુ પાછલથી શરીરને મલતું હતું તે બધ પછી ઊંડી પકીરને ખાતી. હુથે પાછુ જવું પડતું હતું તેથી તેને ઘણી રીઝ ચહુડતી હતી અને તે ખરખડીને પાછો જતો હતો. એક ઘણું પેલા વરહુલ્યનો એક ચાકર શરીરને મલીએ તેવોજ શરીર તેને તથા તેના ચેઠને ગાતો દેવા ચીએત તથા તેને મારવાનો ધમ્મારો કીધો. ચાકરે કહ્યું કે પાધરો રહેછે કે નહીં ઘા ઊડીના બાલ એક પાછુ રેહુવા દેઈય નહીં મારા ચેઠ ઊપર તારું ઈચ્છા તારા બાપદાદાનું કાઈ લેણું હું કે? તેની ખુશીથી હુંને આપતો હતો અને હાલ તેની મરણ નથી કે વધારે હુંને આપે તેને રીચે બસવવાનું કસુ કારણ નથી.”

ઊપલા બોલવાથી કથી અચર શરીર ઊપર થાઈ નહીં જાણે પાતાનું માગનું હુખીઈં હોએ અથવા પાતાનો વાજબી હક બોલેઆ હોએ તેમ તે બોલે મામવાલાગે.

તાતપરીઅ—પાણુ કીપર પરમેશવર ઘણી નવાજેશ કરેમ પણ બરે તેમાની કાઈ જોણી થાઈ કે પછી ખરખરડવા અને ફરીઆદ કરવા મ કી જાએ. પરમેશવર આપણા વગર માગવે આપણને આપેછે વાશતે અગર વગર પુછવે આપણી પાશેથી તે લીએ તો તે મુખતીઆરછે તે સાહેબે આપણને આપીછે તેથી આપણે કશો દાવો નહીં રહેઆ કે દરેરોજ તેમ આપતો જાએ તદરોજથી ધરી, ઘર મા ચોસેત યાએજો તો ખરખડ અને ફરીઆદનું કસુ કારણ નથી.

બાણવા ભોગ ખીતા.

લડન ચેહરમા યોડાની બાડે ગાડી ફરેછે તેને ચાક ૬૦૦૦ ઈ હજાર યોડાડે, અને ૩૦૦૦ તરજ હજાર માણુ થો કાને લાગેલાછે, એ ગાડીઆ રોનની ૩૦૦૦૦ તોજા હજાર રામાઈલની સુચાઈરી ફરેછે, અને ૧૦૦૦૦૦૦ દશ લાખ મા

છુશો લઈ જઈ લાવ કરેછે. આપણો રાખમા રાલસી મલીને ૧૦૦ બાટની ગાડી હોયે

બરે કોઈ માણુશનું મોહોત આવીઈ અને તે મરણ પામેઆ, કે લોક કુખ પરજ કહે કે તેની પાશે શુ અને કેટલી પુલ નીકવી, પ્રેશતાઓ કુખ પરજ કરેછે કે તેની શુ અને કેટલી નેકી આપવા ખુબી એકકી પછે

તપાસ કરેઆ ઉપરથી સામેત થઈછે કે જે ૬૦ કુદ જમીનની વ્ધર ઉતરેઆતો એક ડીગરી વ્ધર ગરબી વધેછે, અને એ પરમાણે દર ૬૦ કુદે એકક ડીગરી ગરબી વધતી જાએછે ફરાસમા પારીસ ચેહરમા એક પાતાલ કુખોછે જેની ઉડાઈ ૧૦૯૧ કુદછે એ ઉડાઈમાથી પાછી આવેછે તે પાછી ૮૧ ડીગરી ગરબી, અને કુઆની આચપાચની હવાની ગરબી ખાતરે ૧૧ ડીગરી હોએછે. ખાટે ૩૦ ડીગરીનો જ દર પડેઆ તે જમીનની વ્ધરખાનેની ગરબીના રાખબધી એજ પરમાણે જે ગણતરી કરીએતો જમીનમા ૭ માઈલની ઉડાઈમે ગરબી એટલીતો વધી પડેલી હોવી જોઈએકે રાલસી મીલે તે જગાએ તપાવેશ લાલ લોહોશ જેની હોયે

ઈ. ચ ૧૮૪૮ ના શાલમા, લડન ચેહરમાની વધતી ની મુખાંકારીને લગતો તપશીલવર અહેવાલ છપાએ તેમા એવું જણાવીઈ હતું કે દર ૧૦૦૦૦ દશ હજાર ઊકરાએનો જનમ થતા, ૬૧ માતાએ મરણ પામી હતી તેઆરપછી એલી જાતના મોહોતમા યજો ધટારો થઈ પડેઆછે તે એ પરમાણે કે ૬૧ ને કેટલા પદ થઈ—તેઆર પછી ૫૫—૫૩—૫૨ ૫૦ અને ૧૮૫૪ ના શાલમા ખાતરે ૪૭ મરણ થયા હતા આ અહેવાલ મુજબ ખમરી જરેજો, અને એ જ બેઆમા હજુ પણ ધટારો થાએ એવો ઉમેરછે જે તેવી હુસીઆર અને જતન લરેલી ચાલાક કેલવજી પામેલી દાઈએ થીકી તાઈઆર થઈતો ચાલકના જનમની વેલા જે સાધારણ રીતે મોહોત થાએછે તેમા યજો અટકાવ થઈ પડેજો, એમા કડ શક રહેા નથી

કાગળ—ઈ ચ ૧૮૩૦ થી ૪૮ મુકીમા ૩૧૪૨૩ એકતોજા હજાર, આશરો, તેવીશ દત કાગળ બતાવેઆ હતા પણ તેઆરપછી તેના અપ એટલેતો વધી પડેઆ કે ૧૮૪૬ થી ૧૮૫૩ પાછી તેટલીજ ગુલતમા ૬૦૫૧૫ ચડગટ હજાર, પાહાનમાં, ૫૬૪ દત, આગલના કરતા બે યજો વધારે અપ થઈ પડેઆ. આટલી વધ થઈ પડી તેએપણુ ઇગલડના કે

તેના બીજા દેશમાં એથી પણ વધારે ખર્ચ થતા માણસ પડે
એણે. અમેરિકામાં વરસ દાહાડે દરએક માણસ પાછવાડે
૧૩ રતલ કાગળનો અપછે; ફ્રાંસમાં ૯ રતલ; બેલજીઅમ
અને હાલંડમાં ૮ રતલ; અને ઈંગ્લંડમાં ઉપર લખેલા હી
શાખ પરનાં જણતાં દરએક માણસે કાંતો થી તે ૭ રતલ ગુ
ધી ખર્ચ થાયછે.

શુનામખીનો જુલાળ—શાહેલીઆ તમે શારી પેઠે
જાણોછોકે જુલાળ લેવામાં શુનામખીનાં પાતરાં પછાં કામ
લાગેછે, તોપણ એ જુલાળ ખર્ચ પડતા નથી તેનાં બે કારણો
છે એકતો એક તે પીવાને ઘણે બેશવાદ લાગેછે એટલુંજ ન
હી, પણ તે કાવામાંથી કોઈ એવા વાસ નીકળે ને ઘણે
ના ખર્ચ હુમ્મિછે, તથા બીજું કારણ એછેકે એ જુલાળ લી
ધાથી પેટમાં હુમ્મી હુમ્મીને પછી પેટ આપેછે. એટલા માટે
કાદર લીનપરન ત્રાજનો એક વર્ષદ એવી બલાગણુ ફરેછેકે
એક અથવા બે દશ શુનામખીને એક અથવા બે પેચાલાં
ચંદા ખાણીમાં આખી રાત ભીણવી રાખવી—પછી બીજ
દાહડે ચવારના પોહારમાં તે પાણીના અંદર કાપી બનાવી
ને પીવી એટલે તે શવાદે પણ શારી લાગશે તથા પેટમાં થ
તો હુખારો પંચ બંધ પડશે, અને તેથી વલી પેટ પણ શાક
આવશે.

દરીઆની ઉંડાઈ—ઈંડોનાઈડયા ઉપરેટયાનાં
રીઆવરથી અમરકાસેએ દરીઆની ઉંડાઈ લીધે ને તપાચ
કીચે, તે ઉપરથી અતીઆર શુધી એટલુંજ ખાતરે જણાઈ
ઉછે કે માણસો ૨૦૦૦ વામ, એટલે આશરે હડી માઈલ થ
ધી દરીઆની અંદર નઈ શકે.

આફ્રીકા ખંડ માહેલી સીરતો—એક જણ કહે
છેકે આફ્રીકા ખંડના ગ્રીચ બાગમાં વચનારા લોકોમાંએ
રતો વધારે શરદારી ભાગવેછે, કહેછે કે તેમાં શરતોને ખવરા
વેછે તથા એકરતને પોતાની શાથને લાકડાં લાવી આપવા પ
ડેછે. પણ જાણુ, ને પાંચ માએડીઆનો પછી હાએછે
તે બારે વેર આપેછે તારે પોતાની એક માએડીને કાંઈ પુછે
તારે તે માએડી તુરતનીજ ઉપર હવાણા આપેછે, બારે બી
જીને પુછે તારે તે તરીછે કિંતર હવાણે આપેછે, અને જ
કે તરીછને પુછે તારે તે તરીને રહે છે “જેના ઉપર તારે
વધારે પેચાર હાએ તેને પુછ” અને એ પરનાં જણાવે
તે છેક ખીમવાઈ જાયછે તારાંવર આણીમખી તેણીઅસ

કેલા ખાયછે. તે કદાચેલા તથા ખીલવાએએ એટલુંજ ખા
રે કરી શકેછે એક માણસ જાડ ઉપર ચડેછે, અને તારાં
બહન માણસથી જુમ પાડેછે કે “હુંતો પારતો હુંતો કે માંડ
રી પાંચ માએડીઆ, પણ હવે અહને જાણાયછે કે માંડ
રી પાંચ પાંચ માએડીઆ નથી પણ પાંચ ગોરાં. અગર
ને એક આરત પોતાનાં ધણીને મારેછે તો તેને આ પરમો
ચખા કરેઆમાં આપેછે કે બધે વર માએડીને ચકવા ઉપર
લઈ નઈ ઉવા- કરેછે, અને પછી પેલી માએડીની ધીડ ઉપર
જુલમથી તેના વરને મેશારેછે, અને પેલી તેને પોતાને
વેર લાવીને ઉતારેછે. એ વેલાએ આશાપાશ ઉભાં લોકોમાં
થી તરેહવાર અવાળે નીકળે.

વીજલીનો તાર—અમેરિકામાં ચપલાં ગલીને વીજ
લીની મારફતથી ખબર પોહાંઆડવાને ૪૧૩૯૨ એકતાલીસ
હજાર, તરણી માણુ માઈલ શુધી તાર કરી વેરેગોછે.

કશર—એક લખનાર જણાવેછે કે જેમ ઘણું આપણી
આપણું શરીર પુશાઈ થતું નથી, પણ આપણું જરવીઆથી આ
પણું શરીર ખાતેલું થાયછે, તેજન આપણીઆવગ અથવા પેદા
શથી આપણે ખાતખર થવાની નથી, પણ તે આવાજ અથવા
પેદાશમાંથી, અઆકશકાર ખરમ કરી, તે આપણી કાંઈ બનાવી
રાખેઆથી આપણે ખાતખર થઈ શકીશું.

ખરા નીચ—ગરીબ પોતાની ગરીબાઈથી શરમાંએ
અને ને તવંગરે ગરીબાઈના પીકાર કીશે, તો એ બંધે જાણ
ખરામ નીચ અને નાહીના મનવાણા મણવાના.

હોંદર—આ નનાવરના ત્રામથી કોઈ અણખાણું નહી
હો. એક વખત ને એ નનાવર વાંહાણમાં લાણ પૂરીતો
પછી તે તેમાં ઘણા આશજ તથા શુખથી, જાંહવેર તેમાં જ
લ જરેલા હાએ તાંહાવેર રહેછે. વાહાણમાં એ નનાવરને
ખાણીની માતરે અડમણે, તે અડમણ પણ તરેહવાર પેક
લીએ લગાડીને ખરાડેછે. વાહાણના શરમાં વરશારના પ
હાણમાં ને પાણી રડીઈ હાએછે તે સુશી લેવાને એ જન
વર જાને વખત શડ ઉપર ચડેછે. અને જારે પાણી નહી
જ અણે તારે વાહાણમાં ને કાંઈ દારૂનાં પીયા હાએ તો તે કા
તરી તેમાંથી અતીરાયે શર પણ એ જનવર એ પડેછી થો
એછે, અને પીને પછી અત્યંત થઈ તાંહાને પડેછે. એજ જ
ખાણે જનની ઉપરનાં ઉંદરને પણ શર પડેકે પડેછે. શર

એ બગા ઉપરથી બીજા બગાએ પોણેચાડવા માટે પીપાના ને નલી મુકેલી હોએ છે તે કરડી તે વાટે ઉઠશે દારૂ પીએ છે એ જાનવરનાં કાન ઘણા શ્વાસ છે, જેથી તેને હરેક ચીજ વી રો ગુરત ચેતવણી થઈ શકે છે.

દરીઆમાં થતું તુકશાન—બીરીટન રેયાના કોચાતા ઉપર ઇશવી રાત ૧૮૫૬ માં ચાલના મલને ૧૯૫૯ બારકોશો ભાગામાં આવેઆ છે, એવું નજાનેઆમાં આવીક છે

ખાણોમાંની દોલત—ઇશવી રાત ૧૮૫૫ માં ચાલમાં ગરેટ બીરીટન ત્રેવી નીજીનમી ને ખાણી વશીઆં જો દી કાણેઆમાં આવી હતી તે ૩૨૦૦૦૦૦૦ રૂપીઆની કીમતની હતી, અને જારે તે વશીઆં શાક કરી વેચવા લા એક કીધી તારે તેના ૪૦૦૦૦૦૦૦ રૂપીઆ ઉપજેઆ હતા.

લંડન રેહેરની વશતી—ઇશવી રાત ૧૮૦૧ માં એ રેહેરના ૯૫૮૮૬૩ ખાણોની વશતી હતી, ૧૮૧૧ માં ૧૧૩૮૮૫ ખાણોની, ૧૮૨૧ માં ૧૩૦૮૯૪૦ ખાણોની, ૧૮૩૧ માં ૧૬૫૪૯૯૪ ખાણોની, ૧૮૪૧ માં ૧૯૧૧૧૦૪ ખાણોની, ૧૮૫૧ માં ૨૨૪૨૩૬૬ ખાણોની, અને ૧૮૫૭ માં (એટલે ગમેઆં વરસામાં) ૨૨૪૫૦૦૦ ખાણોની વશ તી હતી. ઉપલી ગણતરી ઉપરથી એવું નજાએ છે કે ઇશવી રાત ૧૮૦૧ થી તે ૧૮૫૭ સુધી ઇશ્વાને ૫૬ વરસાની મુદત માં એ રેહેર ખર્ચે ૧૬૬૬૧૩૭ ખાણોની વધ થઈ હતી.

શાણની ખપ—એવા અડચણે દાહાડેઆમાં આવે એ છે કે ગરેટ બીરીટન ત્રે રેહેનાર દરએક આદમી દર વર થો શાત રતલ શાણ વાપરે છે. એ ગણતરી ઉપરથી તપાસ કે રીને એવું જાહેર કરેઆમાં આવેલ છે કે દર વરશે લંડન રે હેરમાં ૮૦૦૦ ટન શાણ ખપે છે, જેટલા શાણ જનાવવાને તારે ૫૫૦૦ ટન ચરબી, તથા ૬૫૦ ટન “શોડ” (શાણ ખાર) વાપરવો પડે છે. કેટલે કે ને આદરો. બને શાણ વપરાએ છે તે ગરદ તથા નાલાને ખારશે યેજશ નદીમાં જાય છે, અને તે માહેલી ખાણીઆને એ એક ચવાદાર ખોરા કંતી મુખ્યાક થઈ પડે છે.

મોટા શરેવરો—ઉત્તર અમેરીકામાં ને પાચ ખેડે દા શરેવરો છે, તેઓની તપાચ થઈ છે ઉપરથી એવું નજા છે કે તેઓએ ૮૦૦૦૦ કોચરા માઈલ નજા પેરીલી છે. એ પાચે શરેવરોની એકદર લંબાઈ ૧૫૩૬ માઈલ ગણાએલી છે.

ચારલ્સ—ઇશવી રાત ૧૮૫૧ થી ૧૮૫૬ સુધીના પાંચ વરસમાં ગરેટબીરીટનની આમતની શબ્દા ઉપર દર વરશે ૧૦૨૧૮ ચારલ્સ જુદી જુદી તરફથી નોકરેઆમાં આવી હતી અને તે ચારલ્સ ઉપર દર વરશે શરાશરી ૧૬૮૭૩૩ માણોની ગણીએ થએલી હતી. ૨૪ વરગતી મુદતમાં એકદર ૨૯૬૯૪૨ ચારલ્સ મોકરેઆમાં આવી હતી તથા તે ઉપર ૦૨૧૦૭૩૨૨ થઈએ થઈ હતી.

યેહેમી લોહાર—એક લોહાર જેણુ શરીરે ચામે છ તાં તેને એવું લાગતું હતું કે હું આજરીકુ, અને એવા વીચા રથી તે પોતાના એક પટોથી ને વધુ હતા તેને વારંવાર કટાં શો આપતો હતો કે વધુદારાન મહુને શરૂ કરો વધુ જાણી ઉ કે એમણે કસો રોગ નથી અને કશું કુખ પણ નથી, તો પણ તેને આહુ ન લાગે એટલા માટે તેને જરખના એજન ક હીઈ કે તમે જરા ખાપા પીપાના શબ્દા રાખને ભારી આ થવા વાએકુ પતારૂ ખાતાના એટલે તમને કસાર થશે એ થા ભલી તે લોહાર પુરી થઈ પોતાને ઘેર ગમેએ, પણ થર બધ ને તે વીચારના બેથ કે ભારી અને વાએકુ ખાવાનું કીઈ અને હવકું ખાવાનું તે કીઈ, પણ તેને કરી શખ ન પડી તેથી તે ખાટો પેલા વધક જેડે આવેએ અને તેને મુજબ લાગે કે વધુદારાન હણકુ ખાવાનું કીઈ અને ભારી તથા લા એવું ખાવાનું કીઈ ૧ એ ઉપરથી તે વધુદને ઘણીન ચીડ મ હુડી કે આ લોહાર અચથથો, આવીને વાર વાર કટાશે આ પે છે, તેથી તેણે ગુશામાં આવીને કહીક કે “ગુરખા તું જાણ તો નથી કે ભારી અને વાએકુ ખાવાનું કીઈ ?” લોહારે જવાબ દીધો કે “ના માહારાજ હું તે નથી જાણતો” તારે વધુ કહીક કે “તારી હુણી (ચેરણ) ને છે તે ભારી છે, અને તારી ધગણ જે છે તે વાએકી છે, માટે એ બંનેને તે ખાતું નહી એટલે તને આપેઆપ કરાર થશે”

ગનેઆન—ગમેએકું ગનેઆન મેલેઆમાં છતાં એક આ વશ આદમી નકાનું ગણાએ છે. જેમ બચકના એક મોહારા કક કાને સુરીઆના તડકામાં પુકી રાખીઆથી તે શયરે કટકો નકામે જરખાદ ચાએ છે, તેજ એક આદમી ખાણુ મેલવે તું ગનેઆન બચકાદ જાણુ જે ગનેઆન મેલવીક અજા તેને ચારી પે કામમાં લગાડી, તેને લાભ બીજને આપી, તેજ દર રોજ કાઈ નવો વધારો ન કોષિતો તે ગનેઆન નકા મું એટલું નહી, પણ તે હણુ હણુ પોતાની મેલે એજુ થવા નુ. ગનેઆન એવી બીજાંકે જે, જે ને બીજાના લા

ભને માટે વાપરીએ તેમ તેમ તે વધારે થતી જાય છે. બીજાં ધન ચોરાથી ચોરાવશે, પણ વીદીઆ ધન ચોરાવાનું નથી, અને તે કરતાં એ કોષ્ટકે તે ચોરી કરતાં તેથી શાસ્ત્રનું યવાનું—આપણું બીજું ધન એ ચોરાઈ જતો તેથી આપણને એ હદ તુક્યાન થાય છે, પણ વીદીઆ ધન ચોરાઈ જાયથી આપણને લગાર પણ તુક્યાન થતાર નથી. વાચતે જ્યોત્સને ગનેઆન. મેલવીઈ હોય, તેઓને ઘટે છે તે પોતાનાં મનમાં નહીં રાખી મુકવું નહીં પણ તેને પોતાનાં ભાઈબંધોનાં કલેઆનને અરથે વાપરવું, એટલું જ નહીં, પણ દરેકને પોતાથી બનતી કોઈકે કરી તેમાં વધારે કરવા. કેટલાક યુરખ અને અપર લોકો પોતે એકાદ બીજા બાણતાં છતાં તે બીજાંને નહાવવાને હાહાતા નથી—તેઓ એક જ શસ્ત્ર છે કે શબ હું હવે જાણીએ અને કોઈ બીજા ન જાણે તો શાસ્ત્રે એવી રચનાત જણે રાખી તે કદી થીયી થતાર નથી.

પરગામ જવાનો શોક—ધન ૧૮૪૪ થી ૧૮૫૪ થી ૧૯૧૧ રજામાં ૨૮૦૦૦૦૦ લોકો ગરદેશીન અને આંધ્રપ્રદેશ રજોમાંથી બીજાં રજાવરો ખાતે ગમેઆં હતાં, એક ગણતરી ઉપરથી શામેલ થાય છે. કેટલાકે આન તરફથી વરથ થયેઆં કોઈપણ રજોમાંથી એકલાં જાણીયા પરગામ ગમેઆ નથી.

સાઈ આદમી—એક જણ કે જેને લગ્યારે તમને કોઈ ધરડું જાણુ, બહુ બીજાનથાર, ધીરા શવભાવનું, યુથ મીઠાન નું અને રીતોથી આવનપડે, તારે તમે એમ ધાર્યો કે તે તેની જીવાનીમાં રાશત, અદલ અને શુદ્ધીવાર હોતો. હવે તેને પોતાનાં પાછલા વખતમાં પોતાના આગલાં કામો વીશે કદી ધાર્યો નથી, કે નથી તેને કોઈ રીતથી પોતાનાં આગલાં કામો વીશે દલગીરી; અને તેમજ તેને હવે પોતાનાં લોકોમાં નથી વીશે કદી પરકારે રીતર નથી, અને તેને તેને અવરો અવરો પુત્રીનીય તે ધડપણમાં હાલે શુધી જાય છે. તેને પોતાના પાછલા દાહાડા શુધમાં ભોગવવા રીતર શુધ નીમા રાશતી, ગુજરી, અને નમનતાઈ અખતી કરવા.

વગર વીચારે બોલવું એ વગર નેમ ગરેઆ બોલારું જે નેમ વગરે આંધ્રો દેહો ખાલો જાય છે, તેમ વીમાર વગરનું યોગનું શોકર હવામાં ઉડી જાય છે.

ભરધાર વણ કરવાની ગરબી.

—

“અલભેલીર અમે માત, જોવાને નહીએ”

એ રાગડો.

લવનાં નહી થાયે લગાર, કામલું મંતર કયો આં મંતર કરો ઉચાર, વણ ભરધાર થયો.

પરાંણ થકી પીડલછો. પેઆરા, નેઆરા ન રહો નાથરે સરવ થકી લાગો સામા, હું વેચાઈ તમ હાથ—કામલું તનમનમાં રહું સાલ તાલ, રાલ રેખું રાલરે એ કદી જાણું કોઈનું રાલ, હું એઆં દરીએ જાણું—કામલું ૨ આત પોતાએ ગોરી કરીને, હેતે રોપિએ હાથરે મુખ આપો કે હુમ આપો; તમે છો મસતકનાં નાથ—

કામલું ૩

જીવ સાગર ગંભીર છો સવામી, હું અવશ્ય જરી આંધર પોતાની ગૂંચી પરેમ નીલાવો, બાંહે ગરદેશીની લાન—

કામલું ૪

સનેહ તમારો જોઈને સવામી, જામી મીલકત જમરે મુખ મુચી ઘઈ ન રહી ખામી, પામી પુરણ પરેમ—

કામલું ૫

બહુ કરેઈ ભગવંતે, મારો સુદલ કરેએ અવતાર દે મેરે કરી મન ગમતો આપેએ, તમ શરમો ભરતાર—

કામલું ૬

સગાં સરવ તમ સાઈ તણઆં, તણઆ સધઅર સંગરે રોસતી સરવતી હર કરી, હું રામી તમારે રંગ—કામલું ૭

આંબ હોએને, તીમે અવની, અવર નથી આધાર રે આપાં રાઈએક તમારી, છો મુખના દાતાર—કામલું ૮

એ સુદરીને રીને સવામી, તો શોમે શણગારે નહીતો તે શણગાર સરવે, આગ તણુ અંગાર—કામલું ૯

ફનીઆમાં નર તમને રેખું, બીજ લાલ કદીરે તુક ગણુ તે સગલાને, હોએ આંખીર વણ—કામલું ૧૦

નલ જાંતુને નલ સંગાથે, જવી પુણ પરીતરે પલક પડે એ ફર તરફે, એન અમારી રીત—કામલું ૧૧

પાર ન લેપરીતી વણવનાં, સુધીર મેથી એક કામરે રાત દીવસે કદીતા રમનાં ને, રમરે દલપતશીન—

કામલું ૧૨

સ્ત્રીઓધ.

પુરાતક ૨ જી.

પ્રેમરવારી ૧૮૫૮

આંક ૨ નો.

વખણાએલી ઓરત.

હરસીલીઆ અને તેના શાથીઓ.

૧૮૫૮-૧૮૫૯

તાર્કજર નદીના કાંઠાં ઊપર એક નાગીચું શે
હર ઈસવી મનેની આશરે આશરે વરગ અચાકી વ
ગાવીછી હતું; એ શેહર આગવ ચાલતા દુનીઆમાં
વધીથી નાગીચું અને કાળુવાલું ગણવા લાગું. તવા
ગીમ લખનારાઓ ફેટ્યકે-એ શેહર (રૂમ) નો પાછો
આ રેહવાં નાખીઓ તારે આગપાસના કુચા, બટકના
રા અને વારપાણીથી શહર વચાવીછીં પણ વનતી
જાંચી રાખવા શાહુ જારે ઓરતો નહી મથી તારે તે
જોનાં રાનો રામીગીલત્રે પાશેના લોદો સખાઈનાને કે
ફેવડવીછીં કે આપણુ એકક શાયે હગનની મારકને
મીતરાચારી રાખીએ. સખાઈનાએ ફેવડવીછીં કે
તમે અમે ઘરહથની છોકરીઓ શાયે પરણવાને લા
એક નથી. જેમ તમારુ શેહર મરદથી વચીછીંચ તે
ને લાએકની લેકેકતી અને લુચી રાશે મેલવે. ગમી
ગીલત્રે એવો જવાબ સાંજલી મુગો રહેઓ અને પોતા
ની-દરખાર શાયે છુપી મચલત કીધી કે આપણુ મગો
ફેકરીને સખાઈનાની છોકરીઓ પકડી લાવીએ. રામી
ગીલત્રે એ કારણશર એક રંગ કીધો કે કલાલો જમે
એ ખેતર ખેલતાં દેવસથાન નીકલીછીં, જેમ આ દેશ
નાં લોકોને ઘણી વખત જમાવેહે કે કલાલો દેહાણે હ
રુમાનનહ નીકવીઆ અને પછી લોકો તેને જોવા
અથવા કીતાર ચડાવા જાએકે તેમ રામીગીલત્ર
ના દેવસથાન પછુ જોવા ઘણા લોકો બીઆ. એ કા
રણશર રામીગીલત્રે એક ચોટી જતરા ભગી હતી અને
તે જાતેસમાં બાહરના લોકોને ઘણા માનથી મલોઆ

અને તેઓને રાજ રાખવાની પ્રેશ કીધી. જતરા
ને છેલ્લે ઘણાકે રૂમી લોકો હથીઆ પોતાના કપડાંની
અંદર શંતાકી આવીઆ અને રામીગીલત્રે જેવી એ
ક નીચાણી કીધીકે સંધા રૂમીઓએ સખાઈના ઓરતો
ને બીંચકી લેઈ જવા માંડીછીં. રૂમીઓએ હથીઆર
બાહર કાલાકીઆં હતા તેથી જે મરદો નાહણ ભાગ
માં પડીઆ હતા તેઓને જવા દીધા. જારે રૂમીઓ
એ સખાઈના ઓરતોને પોતાના શેહરમાં લેઈ આવી
આ તારે તેઓને પડાવવા તથા શનજાવવા મંડી બી
આ. તેઓ ઘણી બીધેલી હતી પણ જારે પોલી ધાકની
નરમ પડી તારે રામીગીલત્રે તેઓને એકકી કીધી અ
ને કહેછીં કે "અમા તમુને બીંચકી લાવીઆ તે કાંઈ ત
મુને બેઆખરુ કરવા નહી તમેને જેમ અમે પકડી
લાવીઆ તે ચાલ પુરાતમ ઈજિનાનીછે તમુને અમા
રી ઊપર ચીરકાવાનુ જાણું કારણુ નથી. ઘણો વાંક
તમારા મા બાપનોછે કે જારે તમારી માગણી અમેઓ
કીધી તારે તે રદ કીધી. તમારી ઊપર જખરદનની
ચાઈજ ખરી પણ તેથી તમારી ઊપર પેચાર અને
દોષતી થવાની. તમે જલદીથી તમારા વતન તથા
માપાપથી છુટા પચેઆય તેનુ કુખ વીચરી જશો કાં
એકે તમારા ઘણીઓ તમારી શાયે ઘણી નાગી રીને
ચાલત્રે " રામીગીલત્રે તુરત શંધીઓને પરણાવી દીધી
અને સખાઈનાની ઓરતો ઊપર પેચાર અને મચતા
થવા લાગી તેથી તેઓ પોતાનુ વતન અને મા ખાપ
વીચરવા લાગા. સખાઈનાના લોકો જારે પોતાની બી
કરીઓને આ રીતે પકડી લેઈ જતા તેઓછીં તારે પ
હવાતો માતર રૂમીઓને ઘપડી દીધા કીધી અને દેહ
વધવીઆ કીધીં કે અમારા બધાં અમુને પાકાં આપો.
ફેલત્રેક વગર રહીને તેઓએ લકકર એકકુ, ફરીને

રૂનીએ ઊપર ચડીઈ કીધી. બંધો પાનુ લઈઈ આ લીઆ કીધી અને લઈઈનું કારણ સખાઈનોએ એવું બતલાવીડી કે અમારી છેડરીએને રૂનીએ પકડી લેઈ ગીઆ હતા તેનું વેર લેઈછએ. એ લઈઈની વખતે રામીકીસની એરત હરસીલીઆએ એક છુપી મીજલસ એરતોની કીધી. તાંછુ થંધી જણીએને સમજાવીડી કે એ લઈઈથી સખાઈનો મારીઆ જ એય તેથી આપણા શગા અને આપણા ઘણીએ મા રીઆ જાએય તેથી આપણને બેવડું કુખ વાજતે આ પણુ વચમાં પડી સુલેહ કરાવીએ.

આવો ક્રોધ કરી રૂની એરતો આગલ ચાલી, તેઓ દેલાએક બચાં પોતાની કેડે લીધાં અને મુંબેડ માજવા સાખાઈનના લશકર આગલ આવી પોહીરી આ. સખાઈનનું લશકર જે તલવાર અથવા તીર કાં મકાથી હડીડીં નહી હુંતુ તે એરતોના છના આંશુ ત પા નાનુકુ ચેહરાઓથી દખાઈ ગીડીં. લઈઈના જે દાનમા જાહા મરદોની લાશે પટેલી અને ખુનથી જ મીન ખરડાએલી તાંછુ એરતો પોતાના ખાલ છુટા મુકેલા અને પોલાક જેવો તેવો બદન ઊપર રહેલો, તેઓની એકમાં નાહાના નાનુકુ બચાં અને તેઓની આંખ હજારે કાકાવાલાના કરતાં શરણ. એ દખા જ નાતરે લાગેક મરદો ઊપર અગર કરવાને બસ હતા એરતોની તરફથી હરસીલીઆ બેલી કે “અ અમારી ઊપર તમારો પેઆર હોતો તેથી જો આ લઈઈ તેઓએ શરૂ કીધીતો તેજ પેઆર તમુને કે હોતે કે એ લઈઈ બંધ પડવી જોઈએ. અમારા મા બાપથી નાહક અને વગર તકડીરે અમાને પકડી લેઈ ગીઆ ખરા” પણ પકડી લેઈ જનારા હાલ અમારા માડી થએછે. તમે અમારી ઊપરના જુલમનો વેર લેવાને ઘણો વાર દીલ કીધી અને તેટલા વખતમાં અમે જેઓને ચેહલે કીડારતા હતા તેઓ ગાયે લેવા તો અને પેઆરના ઘણા નજીબત ગાંધાં બંધાઈઈ આ જાહેર તેઓ લઈઈ કરવા જાએય તારે અમારા લેલમાં તેઓની શકર પેદા થએય અને, જોરે લઈઈ નો માગીઆ જાએય તારે અમે શોડ કરીએય. હ હ તમે લઈઈ કરવા આવીઆય તે કાંઈ અમારી આ ખરનો જવાબ માંગવા નથી આવીઆ પણ એરતો ને તેઓના પેઆરા ખાવંધી છુટા પાડવા અને મા ને બચાધી દુર કરવા આવીઆય. તેઓ અમાને બં

દમાંથી છોડાવા નથી આવીઆ પણ કિલ્લો બંદીવાન કરવા.”

હરસીલીઆનું આવા ઘમુનોથી સખાઈનોની છાડી ભરાઈ આવી. તેઓએ તુરત રૂનીએ ગાયે ચેહ કીધી.

મા મારી પીકીને શાફ્ટું કુધ નથી મલતું તેનો શો ઉપાયો.

મીરાંતીએક

“કીરએ” નામના કચીઅન રજાએન શાફ તરીએ કાંછમાંથી શાકર બનાવવાની રીત શોધી કા ડીછે, તેજ ઘણીએ બીલ ઘણી અજમાએશો કુધ અને તેવીજ ચીજો ઊપર કરીછે, તે ઊપરથી ચોડું મા હું મ પડીડે કે કુધને જો જરૂર પડેતો જેટલા વખત શુધી જોઈએ તેટલા વખત શુધી મંબલથી રાખી મેલાઈ શકાએછે, અને તે ખીજડું નથી આને કાહડે હું કુધ જોઈએતો બે મહીને વાપરો તો તે જેવું ને તે વું અને વહી તેજ શુધુ ધરીવડું તમને મલી આવશે એ ઊપાયો જે કાંઈ બાજીડીએને કુધ જરૂરની વખતે અને શારૂ નહી મલી આવડું હોએ તેઓને ઘણાજ પ્રએલ બરેલોછે, અને તે તેઓએ જરૂર કરીને થંશા રના કાંમમાં લાણ પાડવો જોઈએછે. નાહાનાં બચાં ને શારૂં ચોણું કુધ અને શાર કુધ મલી આવે એ જે વી જરૂરની અને ગુણગારી બીલ કોઈ ચીજ નથી. અને તે ચેલવવામાં કઈ ઘણા ખરજ નથી લાગવાનો તારે સોને શારૂં એ રીત જેમ બને તેમ જલદી કાન મા નહી લાવી શકાએ ઘણા બચાં કુધ વગર હરાંન થાએછે, તેઓની માં જો નમકી હોએછે, અથવા તે ઓની તુરંરોનતીમાં ખીગાડ થાએઓ હોએછે તો તેથી તેઓનું કુધ ખરાબ થાએછે અને પછી તેઓને ગાંધે નું અથવા બકરીનું કુધ તમામ પાણી ભરેડું ઘણુ કરી ને મવી આવેછે તે બચાંને પાઆથી બચાંને પુરતો બે રાક મલી શકતો નથી. શવકાં કઈ હવાં તવંશર નથી કે ગાએ અથવા બકરી પોતે પોતાના ખરએ પાયે, મા કે આ નીચે લખેલો ચેહલ ઊપાયો તેઓએ જરૂર કરીને કાંમમાં લાવવો જોઈએછે.

• ઊપાયો.—લાણું કુધ લેઈ તેને એક વામનોમાં કું ગારની ઘણીજ થીમી આંચ ઊપર કીડલવા દેવું નો

રે શરૂ પાડી તેમાંનું ખલી જશે એટલે તે કુદ યુદ્ધ અને ખર્ચ ખાચી કુદા મેડું થઈ જશે. એ છુટો તરને વાણીયાથી કાઢી શુને શુને એક બાટલી મા ભરી દેવા અને તરત તેને શરી પડે બુચ મારવા. નો બુચ લીધો રહેતો હવા અંદર દાખલ થયાથી કુદના છુટો પચવા માંડશે. વાસ્તે તેમ ખની આવે તેમ તેને શુટો રાખવા નોઈએછે. જરે ખ્યાને કુદ પાવાની જરૂર પડી હોય તારે શોડોએક તે છુટો કાઢી પાણીમાં ખીગલાવવા, જેથી પાણું તાજું કુદ થઈ જશે જે ક્ષવાદમાં અને ગુણમાં તરને કુદ જેવું જ થાયશે, અને જે ખરેખર જખરું કુદ નહાયું.

માણસનો હવ બંધાવાની ખરી બાધુરી.

ઈ. શ. ૧૭૭૭ ના આગસ્ટ મહીનામાં એક વાણી નીક જમીને પ્રગંથમાં રોડેલથી ડેખીના ડા તરફ જવું હતું. તે વાહનમાં આઠ ખલાશી અને બે ઊતાડેલા હતા. પવન ઘણાં ભેરમાં ફૂંકતો હતો, અને દરીઓ એટલાં ભેરમાં આવેલાં હતાં કે તે વાહનને શલાખત ખંદરમાં પોંદોડાડવા સારું કે જગાં ઊપરના કીનારાના આરકડીએ ચાર ચાર વખત વાહન ઊપર જવાને પ્રયત્ન કીધો પણ તે શે ફેડાઈ “લુથારડ” નામનો એક હીમતવાલો અને બાહુદર આરકડી તે જગાં ઊપર રહેતો હતો, તેણે નોઈકો જે એકત્ર તે વાહન ઊપર થાડા વખત માં આવી પડવાની હતી તે વીરે તેના નાખોદને કઈ પાણુ ખખર નહી હતી, તેથી લુથારડે રણીગડું વગાડીને તથા બીજા ઘણી નીચાના કરીને તેને ખાટી વીરેની ચેતવણી આપી, પણ રાત ઘણી અંધારી હતી, તેખાનને ગોપાટ અતીથણી, અને દરીઓ નો મોજો ભારી ભરથી ઊતરો હતો, એટલા સખખેથી વાહન વાલોઓથી કઈ નેવાઈ અથવા કંબલાઈ થઈ ન હતું. એવામાં તે વાહન કંકાની આગળ ખાસ ને ખડકની દેવાલ બાંધેલી હતી તેથી ૨૦૦૦ વારને છેડે એક ગખત ખરાબા ઊપર આપડીકો.

લુથારડે તે વાહનમાંના કમખખતીમાં આવી પડેલાં લોકની ચીઆડી શાંભલાજ તથાની નદદે જવાને કશપ કીધો. તેની બાંધેલીએ તથા હોકરાઓએ તેને

ઘણાં પાણુ વાલેઓ કે દરીઆના ભેર આગલ તેની શબલી મેહનત કીધેલી શેકડ જવાની, તોએપણુ તે ઊપર થેજાના ન દેતાં લુથારડ આરકડીએ દરીઆમાં જવાનો દયાવ કીધો. તેણે એક દારકડો એક છેડો કંકાની દેવાલ થાંધે બાંધેલા અને ખીને છેડે પોતાની કંકાને ખાંધી તોશની દરીઆમાં તેણે નોકાવો લીધું. છેક વાહનની યાંત્રે જઈ પોંદોડેલા, તેવામાં એક મોજો એવોતો ભેરથી આવેલો કે લુથારડને પાછો કીનારે પસડી નાખેલો. જમીને તે પાણીમાં પડેલો, પણ વલી જમીને પાછો કીનારે ઘસારા આવેલો. એ પર માણે એ બાધુર આરકડી વીશવાર પાણીમાં પડેલો અને વીરે વખત છેડ વાહનની નજીકથી પાંછો કીનારા તરફ નીકળ્યો થઈ ફરતો ઊપર અપ્રકાશ લખતો પાછો આવેલો હતો. એકડું થયા છતાં પણ તેણે પોતાની કાલજ પેલા ખીચારા વાહન વાલોઓ વીરે એકી કીધી નહી. એકવીશમી વાર પાછો પાણીમાં પડેલો અને એક મોખના જખાશથી લુથારડ વાહનના તલીમાં નીચે ખેંચાઈ ગયો, —લોક તેની આશા છોડી કે તે અવે મુજો, પણ પાછો જલદી પાણી ઊપર નીકલી આવેલો, અને નોઈએછતો એક ખલાશી ને વાહન ઊપરથી ઘસારા દરીઆમાં પડેલો હતો તેને પોતાની ખગલમાં પકડેલો હતો. તે ખલાશી અથડેલો ઘમેલો હતો અને એણે મરી જાય એવી હાલતમાં આવેલો હતો તેને લુથારડ કીનારે લાવેલો વલી જમીને ખાવીશમી વાર દરીઆમાં નોકાવી, અને દરીએક બાહુજરદી કરી તે ભાગેલાં વાહન યાંત્રે જઈ પોંદોડેલી એક દારકડું તે ઊપર નાખીકો. જેઓમાં ચકતી રહેલી હતી તેણે દરએક તે દારકડું પોતાની કંકાને ખાંધી દરીઆમાં નખાવી પડતો હતો. તેને લુથારડ એક પછી એક કીનારે લાવેલો હતો.

લુથારડે આટલી મેહનત કરેલા પછી વીચારીકો કે અવે વાહન ઊપરના શબલા ખલાશીઓ ખેંચેલા હતા, તેથી તે થાકી લુથ થઈ ગયેલો, અને પોતાના ખદન ઊપર ને ઘા થયા હતા તેમાંથી અતીથણે લોડી જવું હતું અને જેથી ઘણું દરદ થવું હતું તેથી અથડત હાલતમાં લીવા લાકી આંગલ ગયો. તાણું તેને નોઈતી. મદદ નહી આવી અને જરા આશાએક મલેઆથી પાછો દરીઆર થયો

પણ તેના કાનમાં ફરીને પેલાં બાગેલાં વાહાણુ ઊપરથી કોઈ એકનો રકવાનો આવાજ આવેલો, તેથી પોતામાં જેઠું જોર બાકી રહેલું હતું તે શબ્દો કાને લગાડી બેઠો તેને મદદ કરવાને આશપાશ ઊભેલાં હતાં તેઓને ખગાડી ફરી તે એકવાર પાછો દરીયામાં જઈ પડેલો, અને તે વાહાણુ ઊપર એક ના કહોઅત ઊતારુ જે ડોલ શાયે ખંધાર્થ રહેલો હતો, અને જેનામાં કંમરે દોરડું બાધીને જેમ બીજા ઊતરી પડેલા તેમ કરવાની શક્તી નહી હતી, તે બીજા રાત્રે સવામત કીનારે લાવેલો.

આ વાતની બેચારે શરકારી ખબરના ખાતાના ઊપરને ખબર પડી તેઆરે તે અધીકારીએ પોતાને હાલે એક પતર બુશારક ઊપર લખી ચોકલેલો, જે પતર આજ રમણે લખેલો હતો.

“બાહાદુર શમશ,

તારીખ ૩૧ મી આગસ્ટે તુએ જે બાહાદુરી ભરેલું કામ બનાવીશું છે તેની મહુને ગર્ઈ પરમ દી વશ શુધી ખબર ન પડી હતી. ઈર્થ કાલે એ વાત આપણા પાદશાહ આગલ જે જાહેર કીધી છે, અને પાદશાહ તે શાહકી ઘણેજ મધન થયેલો છે, અને તારી બાહાદુરી વીશે તેને જે શંતાશ ઊપજેલો છે તે શંતાશ તને કહી જણાવવાને તેણે મહુને ફરમાવીશું છે. બીજું પાદશાહે તને રૂ ૫૦૦ તું ઈનામ ખખશી જી છે, અને દર વરશે રૂ ૧૨૫ નો તને બેરો બુશારો મલશે. તાહારામાં જાહાશુકી શક્તી હોએ તાહાશુકી પારખીએને એવીજ રીતે મદદ કરતો રહેજે, અને પાદશાહ જે બાહાદુર માણશોને ચાહે છે તથા તે જો ઊપર ઘટતી ખખશીશો કરે છે તે નેક પાદશાહના હકમાં કુવા કરતો રહેજે.”

ખરેખર બુશારક જેવા હીમતવાલા અને ખરાજ ધરમાળું પેલવાન થોડાજ મતી આવશે.

ખરી માં જેવી એક દાઈ.

—

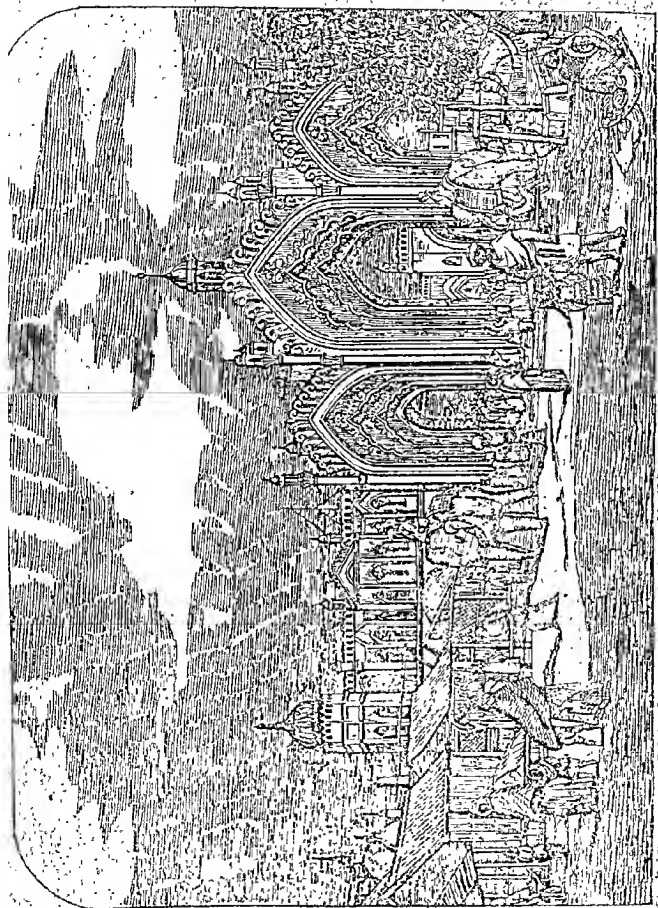
અમેરીકા દેશ તરફ ગ્રેટ બુમ્બિયા કરીને એક ગોરુ છે, જાહાં ઈંગ્લેન્ડ લોકની હમણાં ચારી વચ્ચે તી થયેલો છે. એક ઈંગ્લેન્ડ માતખર કુટબે પોતાના બચાંચોની શંભાલ કરવા એક રીઝાલુને દાઈ દાખ

લ રાખેલી હતી. ૧૭૭૦ ના શાસનમાં અરેરે ૮૮ વરસની વાત ઊપર તે ગ્રેડરમાં એક ભારી ધરનીકે પ થયેલો હતો. તે વખતે બનાવ એવો બનેલો કે કુટબના શબ્દમાં માણશો શેક, શેકાની અને બીજાં થોડાંજ બચાં શબ્દમાં બાહરે ગયાં હતાં, માતરે ઘેરમાં એક નાહાણું બચુ અને પેલી દાઈ હતી. તેખયાને તે દાઈ ધવણવતી હતી. ધરતીકોપના આંચકાથી ઘેરને છેક પાચા શુધી આંચકો લાગેલો હતો. શબ્દના માણશોની નાહાણા નાહાણ થઈ પડી હતી. પેલી દાઈએ પેલાં બચાંને એખડું જોખમના પેલી નાહાણી જવાને ના દુરેશત ધારીશું. તરત જે એક રડામાં બચાંને શુવારેલું હતું તાહા તે દાઈ ગર્ઈ, અને જુએજેતો તે બચું ભર હુંગમાં પડેલું છે. તેવાં માં તે ઘેરની દેવાલ ભાગીને અંદર તુટી પડી ધેલી દાઈએ જોઈકે બચાંની આખેરી આવી છે, તે એખણ પોતાનો જાન જાએ અને તે ફૂલ બચાના જીવને હરખત નહી પેહાંચે એવી ધારણાથી પેને તે બચાંની ઊપર ગોત્ર નેહરાખની કાણી થઈને, ઊધી શુઈ ગઈ, અને દેવાલ જે પડી તે પોતાનાં ખરડા ઊપર પડવા દીધી પણ નીચેથી પેલાં બચાંને અલગુ વગર અરખત પેહાંચવે ખંચાવી શકી. પેલાં વારમાં મદદ આવી પેહાંચેઆથી પેલાં બચાંને સવામત બાહરે દાહાડીશું પણ પેલી દાઈના પરાણ તેને ઘણુ વાગાથી આખેર થયેલો હતો. એજીવ તેણે પોતાની ચાકરી નીમક હુકાલીથી બનાવતાં ખાઓ હતો.

ફુનીઆમાં ચાલુ થયેલો વીઝલનો તાર.

—

આખા ઈંગ્લેન્ડમાં શબ્દો મતીને ૨૮૭૦૭ આડનીશ જુનાર, શાતરો અને તરણુ માર્દલ તાર ફરી વલેલા છે, તેમાં,
મરેટ બીરીટનમાં ૧૦૦૦૦ દશ હજાર માર્દલ,
ક્રાસમાં ૮૦૦૦ આદ હજાર માર્દલ,
મેલબઅમ નજીની બ્લાસરીઆ } ૧૦૫૦૦ દશહજાર પાહાનચો માર્દલ
ઇસપેન } ૬૦૦ હજો માર્દલ;
પાર્ટુગલ }

૫૬૮૨ ૨૫૦૦ મે હજાર માણસો આઈલ,
સતીનરૂંડ ૧૫૦૩ એક હજાર પાંદહસો તરણ,
કુશીઆ ૫૦૦૦ પાંચ હજાર માઈલ,
અમરોદા (નમીન ઉપર) ૩૩૦૦૦ તેતરીંગ હજાર માઈલ;
હાહુસાથાન (નમીન ઉપર) ૫૩૦૦ પાંચ હજાર માઈલ,
કુમરોડા (પાણીમાં) ૬૫૦ નવસો પચાસ માઈલ;
હરિશી

એ વગરે ખીલ જગાઓ ઊપર યોજાયાં યો
દો ૧૦૦ માઈલ અને વધુમાં વધુ ૬૦૦ માઈલ થી
ધો તારુ શરી વચ્ચેએ છે તે આગે જગા ઊપર દેખાડ
કાની નરૂંડ નથી આગે સઘલી ગણાયણ, તેના આ
માન, તેની પછવાડે મેહનત, એ સઘલું માણસારત
કાંમ ૧૫ વરસની અંદરમાં થયુંછે તેની આગમન
કોઈ ભાવું નહીં હવું કે લીજનીનો તાર આટનો શે
હાઈ જશે અને દેશને ઊપીઓગી થઈ પડવાનો

આઅયોગ નેવો ખતાવ—એક વખત એવો ખતાવ
ખનેશા દેએક બેકમાં સાંહાજ પડતાં રોજમેલવું વરવા
દેકો કાંણકાં ૩૧૦૦૦ એક હજારની છુટ પડી. વ
ખન છેલ્લું થવા ઊપર આવેયો અને ઘણીવાર શરી
શરીને ગણતરી કીધી તોખી ૩૧૦૦૦ ની છુટ હીઆ
ખના પડેઆજ કીધી

આખી બેકમાં ઘણાર ઘણો, અને ખતી સવ
ગાવાનો તથા આખાં કારખાનાને અટકી પડવાનો વ
ખત આવી પોહાયેઓ. સઘલી ચોપડીઓ અને ચો
જ ચેલ શરી શરીને તપાસેઆ, નાણુ તપાસી નોઈકો,
પણુ કઈ ધાગ લાગે નહીં માણુઓ કસણે ખાવા
લોખાં મેહતાઓ ચોહીગમથી પેલીગમ પોતાની આં
મેલી માણુઓમાં ઘાલી પછાડા મારવા લાગ્યા કે ફેલ
કેનીપલ આવશે તેવામાં એક કારભારીને કઈ થ
જ પડીકો તેથી વધ કારભારીને જઈ ફેલ કે શાહેજ
આને આપવા બાકસ લરીને નાણુ શલાણુ વેપારીને
તાણુ અવેજ દાખેલ મોક્કીગીએ, તે બાકસો આપણુને
તપાસવા નોઈકો. તે બાકસો શહવારના ૧૧ દલાદે બે
કેમોથી બાહેર પડેઆ હતા, અને આગની ગાડીની
મારપટથી શાજનાં ૪ દલાકની અંદર નજીક ૩૦૦
માઈલ દૂર જઈ પોહાવી તાહાએક વાહાણુ અમેરીકા
જવા તઈઆર હતું તેમાં ચાહેઆ હતા, મુને હરકા
અથવા પા દલાકમાં તે વાહાણુ લંગર ઊપકી હંકારી
જવાને તઈઆર થયેલું હતું જે કંપા વધ ધોરઆ

રીને એ બાકસો બેકમાંથી તે લીવશે ગીઆની ખખર
પડી કે તરત વાગયો લીજનીનો તારની મદદ વેવા ગી
ઓ. એક શંનદો મોક્કેઓ કે શલાણુ વાહાણુ હં
કારીગી કે હજુરહે. તુરત જવાબ વચેઓ કે છે, પણ
ઓએ હંકારશે. પાછો શંદો મોક્કેઓ કે તે વાહા
ણુને આકરશે, અને છોડે કે નગરીના બાકસો આવે
આ તેનું દર એક એકનું તેલ ડેટકું છે તે જરીને તપા
ગી બુએ બાકસોને લેવાતાં તેમાંથી એક બાકસ શ
પછઈ આવેઓ, જેનું વજન એક હજાર તેલમાં અડધ
કરતા વગરે માનુમ પડીકો. પાછો શંદો આવેઓ
કે કીકે, હંકારી નાઓ મેંકવાવાઓએ પોતાના ર
નમાં ને ૩૧૦૦૦ ની છુટ પડતી હતી તેને હીઆખ
નચેઓ, અને રાંપોના પરમાણુ શાજના વખત શરજ
હીઆખ બધ કંઈ શરવે મારાભારીઓ નાણુ કઈ હુ
કત પડી નહીં હોએ તેમ પોત પોતાને ઘગ ગયા

લખનઓ.

મમલતનામ

આ પાશેનુ ચીતર નુએ; એ ચીતર લખન
ઓના શેરનની લાગરના દેખાવનુ છે. ગચેઆ વર
મથી નાખાડ બલવો શરૂ થયેઓ છે તારથી લખન
ઓ, આગીદ, લીવી, મીંગત, આગરા વગેરે જગા
ઓના નામ લોડોના મોહોડામાં રમી રહેઓ છે. ને
પણુ બલવો થયેઓ તે પેહલાં લખનોનાથી ઊતપન
નથી થયેઓ તોપણુ પાછલથી એ શેરનાં બલવાઓ
એક કાંઈ મોડી ખગામી કરી નથી. એ શેરે ઘણું
જ ચોણુદાર તથા રવીઆમનુ છે, તેને લીજ એક ત
વારીખ લખનાર નીચે પરમાણુ વરણન કહે છે એ
વરણન વાંચેઆથી ખરેખર આપણા મનમાં ઘણી
તાનુખી ઊપજે છે. આગીદની રાજધાની લખનઓ, ગુ
મતી નદીના દખલીન અને પથરીમ દ્યાના ખુશ્વાની
વચે છે. નોપણુ એ ગુમતી નદી ખબુ મોહોડીએ, અને
તેમાં એક નાકેથી તે ખીરે નાકે મુધી વાહાણુ ખેડી થ
કાએ છે, તોપણુ તેના પાણી લોડોના ઊપઓખના આ
વે એવાં નથી, કારણકે ચોમાસામાં એ નદીના પાણી
ની સાથે પુષ્કલ પીચી માટી મેલાએલી હોએ છે, તથા
નદે લખનઓમાં અથવા ગુમતી નદીના કાપ ઊપરની
જગા ઊપર ઘણાં મરતીગીએ નીપજે છે અને નેઓના

લાયને એ નદીમાં હામીઆમાં આવેછે તે વેલાએ એ નદીનાં પાણી ઊપર એક જાતની પોપરી ખંધા એછે, જે ઘણીજ નાચકારક હોએછે, તેથી કરી ને એ નદીનાં પાણી નદામાં થઈ પડેછે. લખ નગો શહેરની વાવીઅ કોણે એક મોઢાંડો પુલ આ વેલાએ, જે પુલ ઘણેજ શરોએ, અને જેની ખાંધની કાઠીગરોની કલાનો એક નમુનો ગણાયેછે. એજ પ રમાણે એ શહેરના અગતી ખુલ્લામાં એક ખીજે પુલ છે, પણ તે પુલ શાધારણ રીતે ખાંધેલા નથી, પણ હા રખાંધ મછવાઓ મુંકીને તે પુલ રચેલાંછે. ઉંચી થ ન ૧૮૧૬ ના સાલમાં એજગા ઊપર મોઢાંડોનો એ ક શ્રવણ પુલ ખનાવવાની ગાવણુ થઈ હતી અને તે ને માટે પુલો મંગાવેઆ પણ હતી, પણ માત્ર ભાંગેને તે મંગાવનારનાં આણવીતંત્રસરણથી તે કામ ઘણા ઘણાક સુધી ખાંધખાઈઈ હતું. તોપણ છેને થરવા લે તરીક વરચનો મોઢાંડો ગાલો મુદેઆ ખાદ એ લો હોવાનો શ્રવણ પુલ મુકવામાં આવેઓએ. અને એ પુ લ આજના વખતમાં ઘણેજ શરો અને ફેલીતો દેખાયેછે; એરકુંજ નહી પણ તેથી કરીને માત્ર લઈ જવા લાવાને તથા લોકોને જવા આવવાને એક મોઢા ડો થેરી રશતો હોએ જોવા થઈ પડેઓએ. એ શેડ રની અંદરની ફોઈ ઊંચી જગા ઊપર ઊભા રહી ને જોઈઈ હોએતો તેનો દેખાવ ઘણેજ રહીઆ મણે તથા હીલપથદ દેખાયેછે. નદીના કીનારા ઊપર હાથખંધ શ્રવણ લગલગ ચાર માર્દક સુધી જે ઈમારતો ખાંધેઆમાં આવીછે તે માહેનો કેલોક વચ લો ભાજ જે જુનો ધણેલો દેખાયેછે તે રામના ભાઈ લખસીમણે ખંધાવેલા ફેલે. એ વચલા ભાજ ઊ પરની મીલકતો ઘણીજ હલકી ખાંધણીની, ઘરોની દેવારો માતરે કાલ્વ અથવા મરોંડાની ખાંધેલી, તથા છાપરાં જાવલીનાં, તથા કેલોક ઘરોનાં દેવારોની દેવારોનાં ખાંધુની તરીનાં ખનાવેલાંછે. ઈરરની ખાંધની ખાંધેલાં ઘરોની ધાંખીઆ જોઈશું તો કાંઈ ઘણેજ થેલી મલી આવી. રશત પણ ઘણેજ ખ ગાયેછે. કાંઈ શહેરનાં નાં શારો, બાકી બીજા ક્ષ લાનો દુકાન અથવા જોરોનાં લાંચેલલીઆની ઘણી થી દસ અથવા પંદર મેટી ગયેલાંછે. કોણ જા હો છનીજ વરણે પણ મુક વાર ખરી પુરીઆનાં, અથ વા રશત શમારેઆમાં આવતા ન હો. રશતો એવા

કદગાંછે એરકુંજ નહી પણ ને શાયે તે ઘણાં ચાંકણ પાણે, તે એલ્લાતો ચાંકણે કે એક હાથીને તે રશતે જણુ ઘણુંજ મુકેલ પડે. રાજ અથવા તેનાં બી વા પરધાનો અને દરખારીઓ જેઓના અશતકમાંકુ દલાક હાથીઆ હોએછે, તેઓ જાને જોવે રશતેથી વા એછે તેવારે લોકોને, રાહધારીઓને તથા રશતો ઊ પરના દુકાનદારોને અતીશયે ઈમા ખમવી પડે.

જે અહવાલો શાંભલેઆમાં આવેઆછે તે કીધે રથી જણાયેછે કેલખનગોના કીલા એક ઘણેજ ઊપ દા હતો, પણ અકીરંગ જેથી તેના નાશ કરીને તે જગા ઊપર એક મસલદ ખંધાવી હતી. એજ મસલદની બીલ ખાનુએ સાહુદત અલીએ એક બીલ નવી મસલદ ખંધાવી. એ સાહુદત અલીએ ઉંચી થ ન ૧૭૮૮ થી ૧૮૧૪ સુધી આઠીદમાં રાજ કીધું હતું. એ મસલદ આગલથી ચાલતાં અગતી ખુલ્લો તરશી આશરે એક માર્દક નેરલો રશતો આવે લોએ, જે ઘણેજ શોભીતો દીશે. ઊપર નામ નો એક લખનાર એ રશતો વીશે એકું ફેલે કે આ કસોરડાના પોહોલા રશતો કરતાં પણ આ રશતો ઘણે પોહોલાએ, તથા તે રશતોની ખાંધણી પણ થ હી શાયી રીતની કીધેલી. એ રશતાને 'લીનકા ખબર' અથવા ચીનાઈ ખબર કરી ફેલે, અને તેને ખંધે છેડે એકકી ઊમદા ભાગરો આવેલી, તેથી તેનો દેખાવ, જોનારને ઘણે અજબ જેવો લાગે. એ રશતો અને ગુમતી નદીના કીનારાની વચે ખાદશાહ ને રેહેલાનું મકાન આવેલુંછે. ઈરહખખશ નામની જે જગાએ તે છેક નહીની પંચોશમાં આવેલી. એ જ ગા ટાણી તારીક લાંચેક રીતે ખનાવી, તેની ઊપર ઘણક આરકાં તથા માંધવા કરી લીધેલાંછે અને તાં હી નાખના નાહાના ચોરસ કરેલાંછે જે ઘણા શોભી તા દેખાયેછે એરકુંજ નહી પણ તે શાયે કુશદ અને ચોણક દારછે, અને તે કેલોએ એવીતા મુકતીઓ લગાડેલી છે તકદેથી તેણાં ખાણોને ઘણેજ કરાં ર વેછે. તાંડી મજેના ખાજો ખનાવેલા, અને તેઓ ની અડી નગેખાની કીધામાં આવે. પંચોશમાં તથા વોછે તેની અંદરની ખાનુએ કંગે મરમર જરી લીધે લાછે, અને તે જગા ઊપર એવોતો થંડો પવન થા હો છે જેથી કરીને ખાણોના લવને જેવકી કરાર થાયે, ખાણીના શ્વાસ ઊઠે તેથી વનસંતી

ને ઊંઝવામાં અછી મદદ થાએછે તથા આશપાસની હુમ તાણ રહેછે. એટલું થયલું છતાં પણ લખનઓ ના મેહવનો એક ભાગ વાન આરલીયના એએઆ માં આવેએછે તે કહેછે કે એક ઝોરકામાં એક કાલું કશન બાંધેલું હતું જેની ઊપર માણસના છુકકાંનાં પાં જરાનાં ચીતર પારેવાં હતાં, તથા તે ઝોરકામાં કેટલાંક ઘાતકી તથા સીયાલી મારવાનાં હુશીઆરો ઠંગે હોી હતાં. એ જગ્યા વીરો એવું શાંભલવામાં આવીજી છે કે હુડીલાં અને બે અદખ લોડોને એ દેકાલે દેદ કી ધામાં આવતાં હતાં, તથા એવું પણ શાંભલવામાં આવીજી છે કે એ અધારા ગારમાં આગલા વખતમાં દેર લોક બંધવાઓનો પરાણ પણ ગેએઓછે.

એ શુરનો ખીન્તે એક ભાગ જે પારકાં માણસોને ઘણે પશંદ પડતોછે તે બાદશાહી મદાનથી ફરછે. જેવારે ઈશવી શન ૧૭૭૫ માં નવાબ વલ્લર અશુબીદેશલા ગજ ફરતો હતો તેવારે તેણે, શુરનો એ ભાગ બંધાવેઓ હતો. એ જગ્યા ઊપર ઘણી દોખા આપનાર ઈમાનવારાછે, જેને વીજી એ લખનારે એવું જાણવીજી છે કે એ ઈમાનવારાની બાધણી ના કરતાં મરશ બાંધણી કદાચ મલી આવશે. હાર વેલનશીઆ એ જગ્યા વીરો આ પરમાણુ પોતાનું મત આપેછે કેઈમાનવારા, તેની પાસે જે મસલ્લ છે તે, અને તાંહાની ભાગશે, એ તરણ ચીન્તે અતરેની બાંધણીના કીયા નમુના દાખલ બજાછે. એઓનાં બાધકામના જે કવા અને ચતુરાઈ લગાડેલીછે તે શયી રીતે શંનપરણછે. એ બાંધકામનાં જે શોખા દાખલ કરેલીછે, અને તે શાયે ખારીક કામ કી કુંછે તે ઊપરથી દોઈ અણખાજી શખશ એમ વીચારે કરશે કે એવું કાંમ દોઈ માનવીની કારીગરથી થઈ શકે નહીં, પણ દોઈ પરોઅંઓએ એ કામ કીધુછે એવી બાબદોમા હીખર નામને શખશ જે ઘણે નુકતે ચીનીછે અને જેના ભાલવાને શોષો માન આપેછે, તે પણ પ્રેષકક એ જગ્યા વીરો આ રીતે બોલેછે કે "આ જગ્યાના કરતાં જેં એથી ખીલ દોઈ જગ્યા નોઈ નથી કે જેના બાંધ કામથી મહને વધારે છુટી ઊપલ દોએ" એ જગ્યા આજલથી હકનબદ તરફ જવાનો એક ધારી રયતોછે, અને તાંહાજ નજીક રયતા ઊપર એક મસલ્લદ આપેલીછે—એ મસલ્લદ બંધાવાનો શાહસ્ત અકીએ આરંભ કરેઓ હતો, પણ તે મરણ પી

એઆ પછી પાછલથી તે ઊપર દોઈએ પુરતું ધેઆન પોહીઆડીગીં નથી તેથી તે મસલ્લદ અધૂરી પડેલીછે. નદીની ઘણી બાજુએ જાનવરો રાખવાનું એક બાદશાહી શંખરહુશાનંદે, એ શંખરહુશાનમા ઘણીએક બતનાં અને તરેહવાર જાનવરો એકઠો કરેઓછે તે નીજ પડોશમા ખણુતરોનાં શંખરહુને માટે એક જુદી જગ્યા કીધેલીછે. કહેછે કે એ ખણુતરો ઊપર લખ નચીઆ લોડોના બહુ જેઆર હાએછે,

ઈંગરેજના રેશીડેંટની જગ્યા મેહુવની પડોશ માંજછે. એ જગ્યાની રખેવાલીને માટે સીયાજીઆની માતરે એકક પત્ની હતી તે ઊપર હીખર નામનો તવારીખ વખનાર પોતાની અબએખી બતલાવેછે કે જે જગ્યા ઊપરનાં તમામ રેહવાસીઓ હુશીઆર બધ તે જગ્યા ઊપર બરીદીશ રેશીડેંટશીની શંભાસને માટે માતરે લશકરની એકજ તુકડીછે, તે બજા નથી, શંખખ કેઈ બરેજનુ ખીજું લશકર નદીને પેસે પાર આધરે તરણ ચાર માર્દલ દુછે. લખનઓના શુદેરના અગની ખુણા તરફ આધરે તરણ ચાર માર્દલને છેડે નદીને જમને તીરે કાનચાંડીઆ નામની ઈમારતછે, એ ઈમારત ઘણીજ અજબ જેવીછે, જેમાં બધા કામમા કારીગરીના દોઈપણ નમુના પાલી રાખેઆ નથી. કશ લાતની અંદર તરેહવાર એવા લાએક અને રમાણીજ ચીતરો જેવાક ચીંહ, દેવ, દેવીઓ અને એ વગર ખીજાં ઘણાજ પાડેવાછે. કહેછે કે એ ઈમારત કલાદ મારશીન નામના એક ફરેનએ બેહદ પશ્ચિમ ખરચીને બંધાવી હતી. એ ફરેનએ પેહલ વેહેવાં હીંદુશાનમાં એક શાધારણ શીપાર્દ તરીકે આવેઓ હતો, પણ પાછલથી જેવજ જનરવનો માનવત એધો તેને મલેઓ હતો, અને એ ઘણી પોતાના મરણ પાછવ ઘણી શલત તુકી મલેઓ હતો. એની લાશને એ ઈમારતના એક રૂકલા ઝોરકામાં ઘડેલીછે. એ મારશીન પડે નચે પોતાની ઘેલતનો દેરલોક લાગ જેમ વેહેરી અને આડીરીતે આવી ચીલકતો બંધાવા પાછલ ખરચેલો છે, તેમજ તેણે પોતાનાં વીતનો ઘણેક લાગ દેશનો શુધારા પાછલ પણ ખરચેલોછે. એ ઘણીએ લખનઓમાં એક મદદશા ઈશ્તાખીએ જે તેના મરણ પછી તેની ઈઆદગારી કાએમ રાખવાને તેના પોતાના "લા મારશીનેર" નામથી ચોનુછે.

હીંદુશાન માટેનાં ખીજાં દેશાંક શુદેરો કરતા

લખનઓ શુધારામાં વધારે આગેવાન હવું એવું જણા
એ છે, કારણ કે “ આખજરવેટરી ” એટલે આકાશ
ઊપરના તારા અને ખીજા ઘરેલોને તપાસવાની
જગ્યા લખનઓમાં પેરેશા દરજો ધરાવે છે. “ એ આખ
જરવેટરી ” મેવર વીલકાકશ નામના રાષ્ટ્રો પેરેશી ઊ
તી કરાવી હતી, અને તેણે પોતાનાં ઊપનીપણ
એકદમ દેહાંતિક વખરાક માણ્યોને તે કાનને મા
ટે તઈઆર કીમાં હતા, એ માણ્યોમાં મોરોએ લા
ગ આંમકીઓનો હતો એ જગ્યા ઊપરએક ખીમાર
ખાનું તથા એક દવાખાનું છે, જેથી દરદીઓને અ
છો જાગેલો મહેલે. તે જગ્યા ઊપર એક ઈંગરેલ
દેવલ હતું, તે હવે થોડીએક ગુદતની વાત ઊપર ખી
ગીદીશ શરકારને અચતક કરેઆમા આવેગી છે, તથા
તેની મરામતને માટે દેટ્યુંએક નાણું પણ આવેગી છે.
લખનઓની વધતી વીચે કશી મોકશ ગણતરી હાલ લા
ગી નથી, તોપણ આણીઅમ તેણીઅમના આશય ઊ
પરથી દેહવાને ખની આવે છે કે તાહાંની વશની આશ
ચે. ૨૦૦૦૦૦૦ તરણલાખ માણ્યોની છે. તથા તાહાના
રેહવાશીઓમાં મુગલમાન તથા ખીરીયશીઓની શંખી
આ હીકુ કરતાં વધુ છે. લખનઓની રેશીડેનશીમા જે
ઘણુંએક માણ્યોએ તે શીવાએ પાદશાહે પોતાની આક
રીમાં દેહાંતિક ઈંજિરીપીઅને તથા ખીરગીઓને રા
ખેલા હતા. તથા તે વગરે એ શઘલી વચણના કંદેશાએ
ક વેપારીઓ પાછા છે. એ જગ્યા ઊપર શઘલા માણ
શો અધીઆરખંધ કરતાં કરે છે, અને એ અધીઆર
ખાધીને કરવાની એ તાહાના રેહવાશીઓમાં એકલી
તો કોલાઈ ગએકી છે, કેકુકાનદારો તથા ખીરગી કાંમદારો
પણ દાલ તલવાર ખાંધીને આખો દાહરો પોતાનું કાં
મ કરે છે. ખનારથ ઘઈને જવાનપુર અને ગલતાનપુર
ને મારગે જતાં લખનોશી કલકતાને તપાસત ૬૧૦ મા
ઈલ છે. ગુમતીથી ગંગા નદીને મારગે જતાં ૯૨૫ મા
ઈલ જમા કાપતી પડે છે, અથવા શંદરનંદરને રક્ષે જ
તાં ૧૧૦૨ માઈલ કાપવા પડે છે.

આએ પરમાણે લખનઓ અને તેની અંદરની
જગ્યા વીચે તુક એહવાલ આપેગી છે. હાલ આનેલા ખ
લવાથી કોણ નાણે એ શંદર જગ્યાની કંદલી ખરાખી
પઈ ગઈ હશે આગલા વખતમાં એ જગ્યા જેની રલી
આપણી અને ખાગેખેહત જેવી દખાતી હતી તે કો
ણ નાણે હવે કેવી દરામણી અને લઅંકર ઘઈ ગઈ હ

શે, શખખ કે એ જગ્યા ઊપર જેમ નાપાક પુત્રી બદ
વાખોરોએ ખરાખી કરી છે, તેમ તેઓને હાકી કાઢ
કવા કંદલી એક તુકશાની આપણા ખાહાદુર ઈંગરેલ
લશકરને હાતે પણ ઘઈ હશે.

દોલત.

૧૮૬૦-૬૧

દોલત અથવા ધન મેલવવાને માટે માણ્યો કુ
રેહવાર રીતે રંગ અને શક્તી ખે મેલે. વલી દેહાંક
માણ્યો દોલત મેલવવાને માટે તરેહવાર દખાતના પ
ણ કરે છે, અને આ માર દાહાદાની શાની દુનીઆની
લાલચોના ખગીને, માણ્યો પઈશા મેલવવાને માટે લો
લી ઘઈ રેહું છે, પણ તેવાં માણ્યો લગાર લાખી વીચા
ર કરી શક્તાં નથી કે નો એક દમ તે શાહેખને ઘર
તુ નેડું આવીગી તેમ રંગ અને શક્તી મેલવીને, અ
થવા કુહાઈ દોગાઈ કરીને મેલેલેવી દોલત તેઓને થું
કામ આવશે. ખત્ર દેહાંક માણ્યોએતો કાંઈ એવો
જ દરાવ કીપેલો જણાએ છે કે તેઓને પરમેહવરે આ
દુનીઆમાં જે પેદા કીધા છે તે માતરે કંઈ કરવા નહી
પણ ધન દોલત અને પદશ એકદમ કરવા નોકલેઆ
છે. ઘણીવાર એવું જોએઆમાં અને શાલલવામાં
આવીગી છે કે દેહાંક ગેવા લોલીઆઓ થુંથી થુંથી
ને પઈશ એકદમ દરી ગએગા છે, તે ખીજાઓએ મા
જ નોગમાં કીડાવી નાંખેઆ છે. પઈશા મેલવવાને
ખંતમાં રેહનારની આટલી ખાતરી છે કે તે પોને
કાંઈ કેઆમતના દાહાડ થુંથી જની, પોતે મેલવેલા
પઈશાનું થુંખ લેગવનાર નથી, તારે હવે તેવા થુંખ
એ શા માટે હાએ અપ્રશાસ કરી પઈશા મેલવવા પા
દલ જંદગાની તોડવી નોઈએ આ ખીના લોખવા
ની મતલબ એવી નથી કે માણ્યો પઈશા મેલવવાને
વાજખી દોષ્ટો નહી કરવી, ખત્ર કે એવી કીલકી
મતલબ છે કે વાજખી રીતે જે થોડુ ઘણું પેદા કરવા
ની માણ્યમાં શક્તી હાએ તે પરમાણે તેણે મેડેન
કરી પોતાનું અને પોતાનાં કુટુંબનું ગુજરાન કરવું
અલખતાં આ દુનીઆમાં પોતાનો નીલામ કરવાને
દરએક માણ્યોની પ્રજા છે કે તેણે વાજખી મેડેનતક,
ગી એકીનદારીથી પાંચ પઈશા મેલવવા, અને તે મેલ
વેલા પઈશા શ મારગે ખરચવા; પણ નેજાએ ખદે

રેશોતો અંખતેચાંર કરતાં નથી અને માતરે જંગરી મુકવાનેજ દોલત મેલવેલા પાંચલ જેઓ ખાખા વગેરે થાએ છે તેઓને બાણુનું જોઈએ છે કે એ પરમાણુ મેલવેલું તેઓને પોતાનેતા નકામું છે. આ એક લ ઈંગ્રેડી એક વાત ઊપરથી એવું જણાએ છે કે જે ફેરલાક બીચારાઓ વાજખી મેહનત કરી પડીને ગરકાવે થઈ પાંચ પછિયા મેલવે છે, તેવા ફેરલાક ગણ શે ફેરલાક વખતે પોતાનું મેલવેનું વાજરી ચકતા નથી, તો પછી જેઓ ઈર્ષાઈ લુચાઈથી અને જે ઈર્ષા નીથી દોલત મેલવે છે તેઓના તે શા હુવ.

ફેરલાકેક ખાણુ જોદનારાઓ એક વેલાએ આ તીસએ મેહનત કરી ફેરકુંકે શોનું એકકું કરી “જો ટેરલ અમેરીકા” નામે એક વાહાણમાં શવાર થઈ પોતાને વતન જતા હતા. ફેરકુંકે એ વેલાએ તે વાહાણ માહેલા દરએક ઊતાડ્યોએ જોડે થાણું શોનું હું, તથા તેઓ પાંચ પછિયાના જીવવાલા પછેલા હતા, તેઓના પછિયા હજારોની રકમના ગણાતા હતા. એ ઊતાડ્યો, માહેલા ફેરલાકેકે પોતે મેલવેલા પછિયાનું શુખ, લોગવવાની આશા રાખી પોતાને વતન જવા નીકલેલા હતા, કે હવે પોતાની જગા પર જઈ પોતાની જાંઘીની બાકી રહેલા દાણકા પોતાનાં બમાં કેમાં શાયે શુખમાં કાઢે. પણ તે બીચારાઓની આશા એકદમ લશટ થઈ હતી. દરીઆમાં એ કાએક તોડાન થઈ આવીકાં, અને તે એકથું તે જોરે મંદ હતું કે તે વાહાણ બચશે એવી કાંઈ આશા રહીજ નહી. એ વેલાએ તે ઊતાડ્યોના જીવ છોડી ગએલા, શકી દોઈ નાશીપાશ થઈ ગએલા, અને સંવવાઓ પોતાની દોલતની કચી દરકાર ન કરતાં પોતાના જાનની શલામતીને માટે ઈનતેજારીમાં આવી પડેઆ—અતીઆર શુધી જે શોનું તથા બીજું ધન તેના માલેકેકે કબજાનમાં તથા સંભાલમાં રાખેલું હતું, તે હવે એક દમ છુટું મુદેઆમાં આવીકાં, પણ તકાત ફોણની કે તેને એક આંગલી લગાડે. એવી અવશયામાં તે આશા ભરેલા તથા ઊંચેદમાં યુર ગમગે અદવાઈ ગએલા, અને રંજ ચકતી લોગવી ગ્રેહ કીલેલા પછિયા તથા દોલન દરીઆને હવાને થાએઆ.

ચોરી પકડવાનો એક ઉપાય.

એક શેહરમાં કે પુશકલ ચોરાતા હતા, તે ઊપરથી તે રૂના માલેકેકે ચોર પકડવાનો શહેલા ઊપાયે શાધીને આગનાં તમામ માણુશોને જમવાનું નોત રૂંકીયું હતું, અને બારે લોકે જમવાને આવેલા હતા તારે તેઓને પાડી ઊપર પેશાકીને તે ઘણી આરીતે પેલેગો હતા કે “શુ” આ ગામનાં લોકે લુછાં છે કે રૂ ચોરે છે તો ચોરે છે, પણ અતરે જમવા આવેલાં છે તાંહી પણ તે ચોરે છે કે પોતાની દાહાડીઓને વલખાવીને શાયે લાનેઆ છે.” એ ઊપરથી, જેઓ કે ચોરતા હતા, તેઓએ વીચાર કીધા કે કોણુ જાણે આપણી દાહાડીને કે વલખેને હશે, એમ બોણીને લાગલા દાહાડી નુકી નાખવા લાગા, તે ઊપરથી તેઓ ચોર છે એવું સાબેત થઈકાં હતું, એવી એક દાહાડી છે, પણ આ એકલ જણાવેલી એક વાત જે ખરેખરી બનેલી છે તે ઊપરથી મંચલ મનના અને હજાર જવાબી તથા સમજે સુચકતાને શુણ ધરાવનાર માણુશો વીચે કાંઈ આપણા મનમાં ચામર થાએ છે.

ફેરકુંકે મીંઠ વેખસતર, જે અમેરીકાનો એક મોહોરો ધરુશય હતા, તે એક વેલાએ મુશાધરી કે રવાને નીકલેલા હતા; વાટમાં ચાલતાં ચાત પડી ગએલાના ચખખથી રચતા ઊપરની એક ધરમશાવામાં તેણે મુકામ કીધા. એજ ધરમશાવામાં બીજા વીચ માંણુશોએ પણ ઊતારો કીધા હતા. એ માણુશોની મંડલીમાંથી દોઈ એક જણું ઘડીઆલ ચોરાઈકાં. અલખતો તે ઘડીઆલ તે મંડલીમાંનાજ એક શખરો ચોરીકાં હતું, તોપણ વગર મુંદે તેની ઊપર ચોરી ચલુવાઈ શકાઈ નહી, તેથી તેઓ પોતાના નવા ઊતાર મીંઠ વેખસતર જોડે આવી નેને ચરજ કે રવા લાગીઆ કે “શેક હમારી મંડલીમાંના એક જણું ઘડીઆલ ચોરાઈકાં છે, વાસતં જો તમે તે મેલવી આપવાને દોઈ ઈંકેકતી કરશો તો તમારો મોહોરો આજાર થશે.” મીંઠ વેખસતરે જોઈકાં કે ઘડીઆલ વીજ જણુ માહેલાજ દોઈ એક શખરો ચોરીકાં છે, અને તે વીચે જણુ અતરે હજાર પણ છે, દોઈ ખાહેરતો જોઈકાં નથી કે કોણુ મુદી આવીકાં હોએ તેથી દોઈ એવી ઈંકેકતી કરવી કે તે ચોર ચપલ થઈ જાએ. એવી વેલાએ શકીથી શહેલા રચના એ

જ હતા કે શબ્દાનાં બહાણ લેવા એટલે આપો આ પ મોર મલી આવતે, પણ મીઠો વેળસટરે ધારીછીં કે એધી નીર અપરાધીઓને મોહાડું અપમાન પુ ગયે, માટે તેણે પોતાની શ્રમએ શ્રમકતાનાં ખલથી એક ઊપાએ શોધી કાઢ્યો. તે બોલેઓ “જલ દી આ કોઠરીના દરવાજા બંધ કરો, અને એ મા હુથી કોઠરે બાહ્યર જવા દેશો નાં” એટલું બોલી ને તેણે તે ધરમશાલાના રખેવાલને અરજ કીધી કે મેહરખાની કરીને તમારી ચાલેની મોહાડી કીટલી લાવો. તે ઊપરથી તે ધણીએ એક કીટલી લાવી હાજર કીધી. તે કીટલીને મીઠો વેળસટરે જમીન ઊપર ઊંધી મેલી, ઈઆને મોહાડું જમીન સાથે લગાડીછીં અને તલોછીં જે ગેશથી તમામ કાણું થ એકું હતું તે ઊપર રાખીછીં. એમ કરેઆ બાદ વલી પાણું મીઠો વેળસટરે તે ધરમશાલાના રખેવાલને કહીછીં કે તમારા જોડે એકાદ ખાખુતર અથવા કાંઈ ખીચું પખશી હોએને તે અતરે લાવી હાજર કરો. એ ઊપરથી તે રખેવાલે તુરત તે કંઠાએ એક પખશી હાજર કીધું, જેને મીઠો વેળસટરે પેલી ઊંધી પાલેલી કીટલીમાં નાંખીછીં, અને તુરત ખતી ચુક કરી નાંખીને બોલીઓ કે “લાઈઓ હું ન હીધારતોક પેલા ધડીઆલ ચોર કોઠર અતરે હોએ, અને” તે કરતા જો કોઠર અતરેજ હશે તો તે હમણા પકડાઈ આવવાનો.” એટલું બોલીને તેણે શબ્દાઓ ને જણાવીછીં કે “તમે વારા ફરતી એક એક જણ આવીને આ કીટલીને હાત લગાડીને પાછા બગો, અલખતા બંદે ચોરનો હાત એ કીટલીને લાગશે તો રે અંદરનું પખશી પોતાની જેલે અવાજ કરશે, એટલે તે ચોર પકડશે” એ બોલવું શાંભલીઆથી તે મંડલીમાં જે ચોર હતા તેને ધાશતી પેડી અને તે બે વીચારી કીધે કે જો હું જઈને હાત લગાડીશ અને પેલું પખશી અવાજ કરશે તો હું શપકાઈ જપથ અને વલી ધડીઆલ પણ મોહાડી પાશેજો, તેથી મે હુતર એજઈ શબ્દા જણા હાત લગાડી આવે, અને હું છાનોમાનો બેસી રહું, અંધારામાં કાણુ નુએછે કે પગાણુએ હાત લગાડીઓએ અને શ્વાણુએ નથી લગારીઓ. બંદે શુદ્ધ જણા વારા ફરતી તે કીટલી ને હાત લગાડી રહ્યા તારે તે મંડલીનીથી અવાજ નીકળીઓ કે “લગો હને હાતનો લગાડી ચુકા પણ

પેલું પખશી કાંઈ વાચીછીં નથી” તે ઊપરથી મીઠો વેળસટરે લાગલો હાકમ કરેઓ કે બંદીથી ચોરના માં ખતી લાવે. ખતી લાવેઆ પછી મીઠો વેળસટરે લગાર વીચારમાં પડેઓ હોએ એમ હોલ ધાલીને, જે લેઓ કે “એ વાત કેમ બને, જો ચોર અતરે હાજર હોએતો ખચીત બંદે હાત લગાડેઓ. તારે પખશીએ અવાજ કરવો નોંઈને હતા, પણ બંદે તેમ બનીછીં નથી તારે એમાં કાંઈ બરમહે, માટે નોંઈએ તમે શબ્દા મને તમારા હાત દેખારો એટલે હું પાર ખી કાઢાડી.” એ ઊપરથી શબ્દાઓએ પોત પોતાના હાત ખતલાવેઆ, જેઓ ઊપર મેશના ઘણ પડેલા મીઠો વેળસટરે જોએઆ, પણ એક ધણીએ પોતાના હાત ખતલાવવાની અખારા કીધા ઊપરથી તેને તુરત બાહ્યર ઘણી કાઢ્યોઓ અને તેના હાત જોએઆ તો તે ઊપર કોઈ કાંઈ જણાએઆ નહી, તે ઊપરથી મીઠો વેળસટરે ધારીછીં કે એવણુ ચોર હશે, તેથી ખીહીને હાત લગાડીઓ નથી, એમ વીચારીને તુરત તેના બહાણ લેવડાવવાનો હાકમ કીધો. અલખતા તેણે ધડીઆલ ચોરીછીં હતું તેથી બહાણ લેતાં પકડાઈ આવીછીં. આ પરમાણે તે ચોરનો પડે લાગાઈ તે ધરહથથોએ મીઠો વેળસટરને મોહાડી કીધાર માં નેઓ. કહેવતછે કે “પાપ બોલે નહી પણ મોરે” તેમ આ ચોરના હાલ થએઆ. તેણે ચોરે જે એક છુપા અપરાધ કરેઓ હતા, તેનાં અંત કરણને પકડે પડેઓ નહી, તે ઊપરથીજ તે ચોરને હાત અપરાધ ઈજએઓ. જેમ ખીજઓએ વગર ધાશતીએ તે કીટલીને હાત લગાડેઆ હતા તેમજ જો એણે પણ હાત લગાડેઓ હાતનો થોધો, પેલી કીટલીમાંનું પખશી કદી વાશતતો નહીજ તોપણ તે ચોરે, બંદે મોહાડી હતા તેથી તેને અમથથી ધાશતી રહી.

આગ હોલવતાર ડા વરચનાં

છોકરો.

આ ચીતાર કાણુના પાડેઓછો યાચી ચાત વરચના છોકરો; એનું નામ ચીવરડ બકશન નીકીડ ન. એ ઊભા રહી ચું કરેછે તમે શાંભલીને તારા પુઈ જશે તમારા દેશના ડા વરચનાં છોકરો

રીમરડ બકરીન નીઉટન,
 રાજારાન પારોનો, આગની વંધને જીભજી ઓ પનાર.

રાત પછી દે જોઈલાં ઊપર બાહર નીકલવાને બીજાં; અને રાતના મોંઝે અથવા બાવાની કોરમાં લગાઈ શુ એકે અરુવાં—લાગીતો માંઝિને અથવા ચાકરને વર્ષ સાથે જાએછે. પણ તેવું હીમાં કઈ મુતલક છેજ નહીં આ શુરો છેકરો આગ હાલવવાને હાતમાં ખુંખાની નહીં લઈ ઊભાંછે. આગથી એ બીડીતો નથી એમુંજ નહીં, પણ આગ હાલવવાને એમ્પોતો શાં રાખેછે કે આટલી નાહાની વચ્ચેમાં એ ધંધામાં પોતાના બાપની સાથે સાચેવ થયોછે.

નુઓ દેવી હીમતથી એ ખુંખાની નહીં પકડી ને ઊભાંછે. એ ખુંખો દાખવા નથી ઊભો, પણ ખુંખાની નહીં પકડીને ઊભાંછે જેથી માંબુખ પરછે કે આગની છેક નજવીક જવાને એ વધારે રોખ રાખેછે. નુઓ દેવી બોહાં ચડાણીછે! રોપી દેખા અકાથી મુડીટે! છુટ દેવાં મોડાં પેહરેઆછે, એ છેક શુદન ઊપર ચડેઆછે. એ છેકરાના મનમાં ધાણતી કઈ દેખાતી નથી. એને મનમાં પોતાની વચ્ચેના ખેલ પરમાણે બાણે બીધી દાનક રમવાને ઊભાંછે. ખરેખર આગ હાલવવાનું કામ એ એક રમત અથવા મોજ થ મનેછે, અને આગ લાગીછે એવું શાંલલતાને વાર આગ હાલવનારાઓની પોતાની રોલીમાં પેહરો આવીને ઊભો રહેછે.

આ છેકરાનું ચીતાર શબ્દમાં માં બાણેએ પોતાના નાહાણા ૭ થીતે ૧૭ વરચના છેકરાઓને રોખા હો નેઈએછે, અને એક દાખલા તરીકે આ નાહાણા છેકરાની હીમત પરમાણે ચાલવાને તેઓને શીકામણુ દેવી નેઈએ.

આગ હાલવવા શાટું અમેરીકા દેશમાં જેવી જોઈએ, યઈછે તેવી કોઈ બીજે છેકાણે થએલી શાંલલવામાં નથી આવી. તોહાં આગ હાલવવાને શરકારની તરફથી કોઈબી મેં મોખમત કરવાની જરૂર પડતીજ નથી. તો હાંના લોકમાં કુદરતી ઊલટ જોઈલીછે કે આગ લાગી એટલે હાલવવા શાટું માંણુશો પોતાની ઈંદાથી તુડી પડેછે. આજને આજતે એવું બનીકેછે કે ફરલાએક લો કોએ મહી પોત પોતાના રોલી બનાવીછે, જેનું નામ આગ હાલવનાર રોલી એ રોલીઓમાં સાધારણુ ધધા વાલા, રેવા કે શુધાર લોહાર, કુદનવાર, કલારક, એવા એવાઓ સાચેવ થએલા હોએછે. તેઓ પોતાનો ધંધા બંધેઆ પછી રાતના એકે છેકાણુ ઊપર શવ

લા સાથે રહેછે, સાથે બાણેછે, અને તોહાંજ શુએછે, કે રાતના કામ પકડાં શબ્દો બાણુને તુરત સાથે મલી જવાને બની આવે. એ કોઈ પરણેલો અથવા છેકરાં બાવા વાલો હોએતો તેને શાટું તે ઘરમાં જુદા જુદા આરક કરી રાખેલા હોએછે. એ ઘર કાંઈ નાહાણું નથી. અલખત એક મોહોટી “હુટેલ” જેવી “હાટેલ” છે, જેમા દીવા ખતી અને બીજો શર શરનખમ શી નગાર કરવાને રાખેલો હોએછે, શુદરની હવા અને રજતા સાથે રાખનાર “મીઝીનીશીપલ” ખાતાંમાથી એવી દરએક રોલીઓને ખુંખા મનેછે, પણ તે ખુંખાઓ ઊપર પધવાડેથી એ રોલીવાલા જેમ પોતાની ખુશી અને શોખમાં આવે એવી નકશીઓ અને મીનગાર કરેછે, અને તે કોઈ વાર ઘણીજ કીમતી થઈ પડેછે. દરએક રોલીવાલા પોતાની ઈંદા પરમાણે અને મનગ મતો પણ એક શરખો પોતાક પેહરી નીકલેછે, અને આગ હાલવવા બાણે પોતાની મીલકત બલતી હોએ એ પરમાણે પરીપકારી પણેથી મેહનત કરેછે.

કહેઠાંણે આગ લાગીછે એવીજ ખખરતુરત આપવા વીજલીના તાર રસતરમતે અને મોહાલે મોહાલે અને બલીએ બલીએ શરી વલેઆછે. કોઈબી છેકાણે આગ લાગી તો એક પલવારમાં આખા મેહરમાં એકજ વખતે ખખર પડી શકેછે. રેલીગરાશમા આટલા શખ થ શરી વલેછે. “આગ—સ ને મોહાલો, પ તું કેકાણું—” નજવીકની જગાના ખુંખા તુરત નીકલી પડેછે, અને પલવારમાં એ આગનું સેવટ લાવી મેલેછે.

આગ હાલવનાર રોલીઓને કોઈ ખખર મલતો નથી, જે ધણીઓની ઈમારતો, મીલકત, માવ, નેખમમાં આવી પડેઓ હોએ તેઓ તરથી મોહોટી બખરોજો નાંએછે તે હાં મુધીકે કોઈ કોઈવાર કે ખત ઊપર જમવાના રૂપાના વાસણો—હાટીવાના ચુનાથી મદવા ટમલરો અને જવાણો, અને જેમ્પા બીજો ચીનચારનો શામાન—કોઈ કોઈવાર નગરે લાવું, ઈનીઆદી. એ રોલીમાં જેઓને સાચેલ થવાની ઈંદા હોએ તેઓ વીજ રોલી વાલા પોત પોતાના મનુ આપેછે, અને વધારે મત પડેઆથીજ તેને સાચેલ કહેછે. દરએક રોલીનો એક શરનશીન રોલીવાલા પોતેજ પંચર કરી રાખેછે, અને તેના હુકમ હુખમ થ થવું કામ ચાલેછે. દુકાના જેમ શીપાર્થઓ લદાઈ કરવાની ઈંદા રાંખેછે, તેમ એ રોલીના માણુઆ આગ

શને લઈઈ કરવાને હંમેશ તઈઆર અને હોશ ભરેલા હોયછે. ટોલીના ઘણું કરીને જીવાન અને નાહાની વચોના ઊડકતા હોકરાઓ હોયછે. અને એવી ટોલી માં તામેલ થવાનું કામ માતરે એક મોજ બોજવવા સામેલ થતા હોયે એમ થમ્તે.

આપણા ગામડીઆમાં આજ હોલવવાની પ રોપકારી ઈવજા સુનલતે નહી. ને પોતાનું ઘેર બ વનું હોઆતોજ મેડનત કરવી. પરાઆની દરકાર ન થી. પ્રલાણે કેકાણે ભારી આજ લાગીછે, ચાલે તે ને વા જઈએ, પણ તે હોલવવામાં જરાપણ હાત નહી મ દદ તરીકે આપવો. જીખા ચાપવાની ધાશતી રાખી દુર ઊલુ રેહું અથવા એણીજમથી પેલીજમ નાહા શતા પ્રકું. માતરે તમારાગીરની ચોઆક્રક બીક કરી ઊણું રેહું, કામ કરનારાઓને ચડચાણ કરવી, અને છેલ વેહું, શીપાઈઓને ડાતના ધકા મુકી પાઈ ઘેર આવવુ. ને પરોપકારી પણ મેહનત કરવામા ચોકઆતા એવું કઈ થનાર નથી, અને તમારા દીકરા થંતોશ આવ શે કે મારા ભાઈખંધને શારૂં મારૂં નોર, ચોકલ, અને દીવા કાચે લગાડવાને મહુને આજે એક તક મલી આ વીછે. એમ કાણુ કરશે? શેવરો, ચોકજરો, જેને લો કો લકવી પદવીના ગણેછે પણ તેઓ ખરાજ ચોહાશ દીકરાવાળાછે, નહીં આપણા કેટલાએક ગામડી શેક ભા દો મોટાડી પદવીએ મહુકેવા પણ ખરાજ નાહાના દી વવાલા.

ખાગેડીઆની બકબક.

જંગલી એક શરદારને

જંગલી એક શરદારને “મીરા” વાઈન વીર મુકીછે કે એ દાકમાં શું જીખીછે. જવાબ મલેઓ કે “એ-દાઈ ત્રે પીયા પછી એવું મહને માલુમ પડેછે કે આ ખાગેડીઆની જીખમાંથી અને શીહના દીકરામાં નીકલતું મથેછે. કાએકે નેડે હું એ પીછીછું તારે બ થ નોરે વાત અને ડીકરીકજ દરેઆ કરૂં એવી કે ખા કાળી નાત શું તેની જાગવ બકબક કરી શકવાની. અને મારા દીવના એવું ને શુર છુટે કે નવો આખી નાહાનને પકડી શકું, અને હીહ શું મારી શ મણું દીકરીક. આ જંગલીનું મેલતું પ્રકુજે, પ છ ને નાથી આપણને એક બોધ ધાએછે કે જંગલી

એ બકબક કરવાની શરમામણી ખાગેડી નાત શાયે કીધી એ ઊપરથી એવું સામેત ધાએછે કે ખાગેડી ના ત બકબક કરવામા ઘણી જખરીછે! મુશું મોહક ગાખવું, અને શોહું મેલતુ, અને ઘણું શાલેલવું, એ શીકામણુ તેઓએ લેવી નેઈએછે. આપણમાં અમે કોઈ ઘણુ દાક થી બકબકારો કરવા માંડે તો તેને આપણે પોપટ બનેલો મોહીએછે, પણ ઊપર કાંપ લા જંગલી ૧૨દારે ખાગેડી શાયે શરમામણી-કીધી એ ચવાઈથી વેગતુ નથી, કોલી ટોલી ચલવારના કી ડી કે મોલવા માટેછે, તેને તેની પડોસન પટ પટતી પી લી જવાખ આપવા નીકલેછે, તે જોહુની વાતના છેડે ભરે રાતના સુવાનો વખત આવેછે તારે કદાચ આવે છે, અને ઘણી વખતતો વાતને પેડીમાં ઢાંકી રાખી ચલવાર પડી કે પાછી ઊવાડી મુક કરેછે. તેમાં ચોજ ના ચોજ નીકલી નાએછે પણ તેના છેડે નથી જાગવ તો, જખરી મોહનારી. રતન વહકકની વહુકવા ની કલેછે તેની જખાન ચાલેછે તે નકરી દરજની કાતર, મોલ-મોલ-મોલ-મોલ-મોલ-મોલ-છીટા-છીટા-છીટા-અને તેની શાંમણે ને ચાંદણપાઈ મટકતી આવી તો છી બક બકારો શાંભલવાની કોઈની તાકાદ રેહતી ન થી. ભરે મંદા શાયે શુનામાંથી મલી કે પછી નેઈ લેલો પડોશીઆ બીચારા કંડાલીને ખારણુ દાંકે, અને તોખી કાન બેહુરા ધઈ નાએ એવા મોહાટથી એક બીજાની વહુક વહુના આવાને આવેછે તેથી તેઓને કાનમાં વગર પીનેલો કે મોલવાની પ્રજા પ રેછે.

અરે એવા જે કોઈ આપણી નાતમા બઈઈ એા હો તેઓને આ વાતથી કેટલી જરમ ઊપજશે નેઈએ! જેઓ એવું નથી કરતા તેઓને પોતાની ચાલ એવી ન થાયે તેને શારૂ કેટલી શંલાલ રાખવી નેઈએ!

શતાનના કલ્પ આ કંડાશને તમારા ઘેરમાંથી ૫ હેર ડાંડી કાઢો, અને મોહતાલાની શલવા અને ૪ પજ, તે ચેઆર અને મળાને, તમારા ઘેરમા તેડ વાને જાંખરો ધાઈ, ચોક મુકી, પધરામણી કરવાને જી તો ગાઓ.

ગુચવણ ભરેલી બોલી.

કહેલેક નેપલસ નામનાં શહેરમાં એક માતખર શખણ રહેતા હતા. એ શખણે નરતી વેલાએ જે વશીઅત કીધી તે તેના પોતાના એકપુરા છેકરાના હકમાં ગુકશાન કારક હતી, તોપણ તે શહેરના લીછિક ની શહેરમાની તથા ચાલાકીથી જે વાજબી હતુ તે જ પરમાણે થઈગી હતુ. પેલા માતખર શખણે પોતાની વસીઅતમા એવુ જણાવીગી હતું કે તેની શબ્દલી મીવકત જે પચાસ હજાર કરાકીન કીમતની છે તે, તે શહેરનાં એક મકાના નોગીઆએ લેવી, અને તેની માફથી જેટલું તેઓને જરૂર એટલું દરવી અ તેના છેકરાને આપવું. એ પરમાણે વસીઅત કરેઆ બાદ તે સખણ ગુજરી ગયેઆ અને ધારા પરમાણે પેલા નોગીઆએ તેની શબ્દલી મીવકત પોતાને તાપે કરી લીધી, અને તે માફથી ૪૨૦૦૦ કરાકીનનો અર્થેજ પોતે રાખીને માતરે ૮૦૦૦ કરાકીન પેલા મરનારના છેકરાને આપવા માંડીઆ, પણ તે છેકરાએ તેટલુ લેવાને ના પારીઆથી તે કલઆ દરબારમાં ગયેઆ. તે વેલાએ ઈનશાફ કરનારે બંધે બાળુ શારી પેઠે શાલવી લીધી, તથા પેલા વસીઅતની નકલ પણ નોઈ, તે ઊપરથી તેા સાફ એવોજ અરથ નીકલેઆ કે પેલા નોગીઆને “અમે” એટલું દરવીઅ મરનારના છેકરાને આપે. પણ તેણે જરા લંખાણ વીચાર પોહાચાલીઆ કે મણીના છેકરાને આપવું થઈું મહે, અમે પારકાઓ નાફકમાં એ કદમ ખાઈ બાએ છે તેમાં તેણે શારી પેઠે વીચાર કરે આખાઈ, “નોગીઆને ગમે એટલુ” એ શબ્દો ઊપર પોતાની પાછેઆ રચીને તે ભાવેઆ કે “તમારી બંધે જાણની વાત શારી પેઠે હું શાલવી મુકોધુ, વસીઅત પણ મેં નોઈએ, એ ઊપરથી શાર માતરે એટલોજ નીકલે છે પેલા નોગીઆએ પોતે ૮૦૦૦ કરાકીન લેવા અને ૪૨૦૦૦ કરાકીન મરનારના વારસને આપવી, કાંએક વસીઅતમાં છુટી રીતે લખેલું છે કે નોગીઆને ગમે એટલા કરાકીન છેકરાને આપવા, તેા હવે નોગીઆનેતો ૪૨૦૦૦ કરાકીન મરે છે, માટે તે રકમ મરનારનાં વસીઅત પરમાણે તેના છેકરાને મલવી નોઈએ. અલખનાં આવી એક જુકતી કાચે લખેઆથીજ પેલા છેકરાને વાજબી ઈનશાફ થયે

એ છે, નહીતર તેને માતરે ૮૦૦૦ કરાકીન લઈને જરૂર બેસવું પડત, કારણકે તેના મરનાર બાપે શબ્દલી આધાર પેલા નોગીઆ ઊપર રાખેઆ હતા.

અવાજની ભયોચંકર અશર.

તોપ, બંદુક અથવા ગજારાતા જેવા મોહામ અવાજોથી ઈરાલીએક વેલાએ ભયંકર અશરો પરાણી આ ઊપર થાએ છે. એક લખનાર જણાવે છે કે જરૂરે ઈશવીશત ૧૬૯૭ મા લંડન મધે મુલેહ થઈ હતી, તારે જે થોડનવાર શીપાર્થોને લોડા ઊપરથી ઊભા ગી તેઓ નોડે મુથાલીના અવાજ કડાવવાને તેઓની બંદુકો થોડવાને રોકમ કીધા. જે જગા ઊપર એ શીપાર્થો ઊભા હતા તેની શામે એક કથાર્થની દુકાન હતી, તે દુકાનના બારણાં આગલ એક મોહામે કુતરો નીજભએ પણે મુતેઆ હતા. જેવા એક તરફ થી બંદુકનો અવાજ થયેઆ કે ગુરત ખીલ તરફ થી પેલા મુતેઆ કુતરો ભર હુંગમાથી ભડી ઊઠેઆ અને તેવોજ તાંડીથી છવ લઈને નાઠો અને એક આરડીમા જઈને ઠોઈ ગાદરા હાલ ભરાઈ બેઠો. વધી બારે ખીલવાર બંદુક શેડી તારે તે પાછો ભડકેઆ અને તે આખા ગોરડામાં અડીથી તહી અને તહીથી અડી અડકવા યાગે, અને બાણે ઘણાજ દુખમાં પડે. એ કુએ એવો દેખાવા લાગે. પણ તરીજ વાર જે બંદુક ફૂટી તે, તે કુતરાનો છવ લેનાર ચાલમ પડી, જેવી તે તરીજનાર ફૂટીકે તે કુતરો મુખ અડકવા તથા પછડાવા લાગે અને ગુરત મરણુ પામી જગીન ઊપર પડેઆ; એ વેલાએ તેના મોહાહ તથા નાકમા થી પ્રગલ લોડી વેહેલું હતું. એવી રીતે મોહાહ અવાજની અશર તે કુતરા ઊપર થઈ હતી.

કુનીઆના બોલાતી ભાષા.

કુનીઆના તથા ભાગમાં મુનાફરી કરીને એક ઘરમથ થાડું થઈ ગી નેપલસ શહેરમાં જઈ પોહામેઆ છે. એ ઘણીએ પોતાની મુસાફગીમાં ઘણુ કરીને બાત બધા દેખામાં જે જે ભાગમાં બોલાએ છે એ બા

તેવોં જરા ઘારી વેઠે એ બાબદ' ઊપર ચીત લગાડે
અને તમારા મનને પુછે કે પરવારતે અથવા કુરુશદ
ને વખતે ભેટીને કોઈની નાંદા અથવા તારી મારી
ક્રોધાથી અથવા કોઈનાં ઘરેણાં, કપડાં ઊપર, કોઈ
નાં પેટુરવાશ ઊપર, કોઈની ચાલ ચલાણ ઊપર અ
ને કોઈની શંઘારી બાબદ ઊપર નકામી ભાગ્યક
ચી અનેહામાર થયુ તે કરતા ઊપર જણાવેલા પરમા
ણે કોઈ રૂઠો મારગ આપતેઆર કરતો તે દેખુ' ખ
રૂંછે' કે આ દુનીઆમા જે જે માનવીઓએ જનનં
લીવોછે તે ધારો અધુરોછે, કોઈનામા કંઈ નહીં અ
ને કંઈ પણ ખાપણ હોતીજ નેતરંછે, માણવી સ્વ
લી વાતે પુર તો કમી થવાનોજ નથી એવોતો એકકા
એદાજછે તારે હરે તેવી બાબદ ઊપર નકામી ભા
ગ્યક ટરવી એ કુરુશત નથી વાજને સધવાઓને
ઘરેછે કે તેઓએ ખનતાં સુધી કોઈની ગીબત કરવા
મા અથવા કોઈની માછવ તેની વાતો કરવામા પો
તાનો શોડે પણ કુરુશદનો વખત રોકતો નહીં, અગર
ને તેઓને કંઈ કામ કાજ ન હોએતો હવે વધારે
ખેટ્ટર એછે કે ધીરજથી હરેડે નવાઈ જેવી બાબદ ઊ
પર વીચાર કરવો

આથી કોઈએ આ ક્રેડિટ લખેલા વાકીઓ વા
ચો : અવખતા એવી એવી રીતના આધારોના તરે
હવાર વાકીઓ લખીને તે વાચ્યાં અથવા ક્રેડિટ ખી
જી શાહેલી પાત્રે વંચાવવા એથી કરીને પરવારનો
વખત શારી મેતે ગુજરેલો ક્રેડિટપાત્રે, તથા તેથી જરા
સગાર રુચ્ચ શાથે ધનેઆત પાલ મલશે

હવા અને કસરત.

દરએક જીવાન પુરુષને દરએ જોડામાં જોડા ૬ માર્દલ જેટલું ચાલવું જરૂર છે, જીવાન ખાઓની ને તરણ અથવા ચાર માર્દલ ખચેલે આપણા લોકમાં ગંજીબ પુરુષોનો વાડો બાળે કંઈ ઊંચ નહોતે તેથી તેઓને ચાલવાનો પુરુષ માણવેલો પડેલો હોય છે, પણ આપણા દેશાએક શેઠ દોશી આખા દાદરામાં આલખતાં વડમાં વધુ ૪૦૦ અથવા ૫૦૦ દુરની ભારી ખંબક કરતા હશે. તેથી ઘેરમાંથી કાદવ કીપરથી કીટરી ઘેરણા ખાણના આગવ ગાડી અથવા પાવકી કીલી હોયો તેમાં ખેડી જતાં વખતે, અને પાછાં તેમાંથી કીટરી ઘેરમાં પાછા જઈ નરન કોચ અને બીજાના કીપર લેટ મારતી વખતે અલખતા એવી ભારી કચરત કીધાથી એ સેનીઆઓના સરોરની આખાડી અને ચરખીની દોલતની વગી પુલકલ થાય છે, તે દોઈ વાર હાથથી કે તેઓનું પોતાનું ખદન પોતાથી કોચકાઈ નથી ચકાવ.

તેમજ આપણી બાએડીઓનો ડાહજે તમા જ
નીજ બાએડીઓનો મલકવોનો ઘણો માહવરો રાખે
છે, પણ આ ચોપાનીકિ વાચનાર ડેટીસિકે ગોઠાડા
લોકની બાએડીઓ તે આખા દીવજમા અલખતાં
૨૦૦ અથવા ૨૫૦ કુમની કઠણ કુશકરી પોતાના ઘેર
મા ખડકીમાથી રાણીમા, અને ગાણનીમાથી ખ
કડીમા પેલી એકરી બે આગલ પોઠાલા પ નાની શ
પાટ પેટરી પ્રેરા ખાતા કરતા હો.

હવાનો ખપ આપણા દમગા જેન આપણે વધારે ચાલીએ તેમ થાય છે ને ચમચાયા બેશીજ રહેલા હાઈએનો એક મીનીટમા ૫૦૦ કીગ્રામીક થઈ ચહવા આપણા દમગા નાએ છે ને એક કલાકમા એક માર્દલ ચાપેઆ હાઈએનો ૮૦૦ કીગ્રામીક થઈ ચહવાનો ખપ થાય છે, એક કલાકમા બે માર્દલગા લેઆ હાઈએનો ૧૦૦૦ કીગ્રામીક થઈ ચહવાનો ખપ પડે છે, ને તરણ માર્દલને હીચાબે ચાપેઆતો ૧૬૦૦ કીગ્રામીક થઈ ચેનો ખપ લાગે છે, અને ને કલાકમા ૬ માર્દલને હીચાબે હીચીએતો ૨૦૦૦ તરણ હાજર કીગ્રામીક થઈ ચહવા દમગા નાએ છે, ને તેમ હી પર બેશી ચવાલ માવડી થોડાને ચવાલેએ હોએનો ૧૭૫૦ કીગ્રામીક થઈ ચહવાનો ખપ દમગા થાય છે

- ચો
ચોપરો
ચોપલુયરો
ચોયડનલુયરો
ચોયલુતરનલુયરો
પાણીનાકરનલુયરો
હાલવકલુયરો
ભારકલુયરો
ગુલાકલુયરો
પશુભરકરનલુયરો
ચોયલુતરનલુયરો
ચોયજીનલુયરો
ચોયલુયરો
ચોયરો

[illegible]

એક બીલાડીની કીમત.

શર હાલીઅમ ગેર આબીશહીએ પોતાની શુ
કાકરીના અહવાલમા એક દેકાએ એક કાણાણી દાખ
લ આ પરમાણે લખેકે છે કે “શીરાજ મધેની એક મ
રીબ વીધવાનો એક હોડરો ઈશવી ચનના દશમા શર
કામાં હીદુશ્યાન ખાને આવવા માટે શીરાજની નીક
લેજો હતો, એ વેલાએ તે જુવાન હોકરા નીરે તેની
શઘલી પુછમાં માતરે તેની એક પાંચેલી બીલાડી ઉ
તી એનેપ્રક એવો ખનેજો કે હીદુશ્યાન માહલી જે
ગા ઊપર પ્રગલ્ભ ઈંદરો ઊભાઈ ગએઆહતા, અને જેથી
તે જગા ઊપરના તમામ લોક ખાખા વરખાં થઈને
ઈંદરોથી કંઠાતી ગએઆ હતા, તેવી જગા ઊપર
એ જુવાન શખશ પોતાની બીલાડી શુધાં આવી પુગા.
કેટલેકે એ વેલાએ ઈંદરો એટલાનો વધી પરેશા હતા
કે બાદશાહના ખાનાના શૂરા ઊપર ફેટલાક ચોક્કી
રો હાએઆ છતાં પણ શોખ ઈંદરો તે શૂરા ઊપ
રથી શારાં શારા પડવાના ઊંચકી જતા હતા એવી
વેલાએ પેલી બીલાડી ઘણી કામ લાગી, જેવી તેને છુ
ટી ચુકીકે ઈંદરોનો દોર ઓછો થવા લાગે તે છેક
એટલે શુધી કે શેરેજ દાહામાં ફરીથી ઈંદરો નજ
રે પરેઆજ નહી, એ ઊપરથી તે જગા ઊપરનાં
તમામ લોકો પેલા જુવાન શખશના ઘણાજ ઊપકારી
યએઆ હતા, અને એ તરફથી તે જુવાનને માટે ભેટ
આવવા લાગી. કેટલેકે કે એ ભેટ શોખાત તે જુવાન
ને જે મલી હતી તે એટલી હતી કે જેથી તેને વધારે
નપચા હીદુશ્યાન શરજીની રેહવા ગઈકી નહી,
પણ તે ઘેરેયોજ પોતાને વતન પછેા ગએએ, અને
પોતાનાં કુટુંબ સાથે પોતાની જંદગાનીનાં બાકી દા
હ્યા ગુખમાં કાળાડેઆ

કાકરી લોકમાં ખુબશુરતીનો વીચાર.

• નીંડ શુર ન નવીં ખુશાર જે કાકરી લોકના
“નેટલ” નાનના પંનિમા ફરી આવેએ છે તે એવું
કેટલેકે, કે હોઈબી કાકરીને આપણે એમ કહીએ કે “જુ
ગોરેછે, અથવા તારી આમડીના રંગ કાલો નથી” તે
એવું કહીથી તેને નઈબી આખરે ભરેવું નથી લાગ

વું, ખલકે અપમાન ભરેવું તે ગણેછે. નીંડ શુર
કેટલેકે કે જે એક કાકરીને નેજો કે જે ઘણાજ ખુખ
શુરત ચેહરાનો હતા અને તેની આમડીના રંગ ઘણું
ના રંગ જેવો હતા, પણ તે બીલાડી તે દશમાં
ઊથી કમનશીબ ગણાતા હતા, તે હાં સુધી કે તે
ગા ઊપરની ઈઈબી અશતરી તેને પરણતી નહી હ
તી, અને તેનું નામ દેવાને ખુશી પણ નહી હતી. એ
કવાર એક જણને નારે એવું દેહવામાં આવીકી કે
“જુ” ઈંદરોપીઆન જેવો ખુખશુરતીમા ગોરોછે” તે
શાલકી તે અતીશ ગુરે યજો અને એવું શમનેજો
તેની ઊપર એ શખશથી એક મોટી બદ દુવા અથ
વા અશત શુજરી હતી. એક જણને પુછીકે કે તમા
રામાં શીથી પશંદ પડતા દેવો રંગ ખુખશુરતીમાય
છોછે. જવાબ દીધો કે “મારા જેવો કાલો શીદુર્લ
જેવો અને તેમાં જરા હાલ રંગની છાટ હાએ” “જુ
જુ” પરતના બાદશાહને જે આખરે ભરેલા ખેતાખેથી
ગામે છે તેમાં એમ કેટલેકે “આ બાદશાહ જુ” જેવા અ
તીસે કાલા રેશ જેવાની ખુજરગી કાણીની છે”

જુબઈ રેહુરમાં ઊપર લખેલા વીચારોથી ત
ન ઊલટોજ વીચાર ચાલે, ઘણા જુવાન હોકરાએ
ને ગોરી બાએડીઆ પશંદ પડે છે. જે માતાં લાએએ
તેઆના લગન બચપણમાં થયાં હુએતો તેજો એ
હાથ થઈ પોતાની બાએડી જરા ઘટલા રંગની કે
એ છે તો તેને નાપશંદ કરેછે, ચાહાટતા નથી, અને ખ
જ ગોરી સોધવા અને પરણવા શારૂ ઘેરમા ફીતને
અને કળએ કંકાશ પેદા કરેછે, પછા તેજો, પેાત
ગા ચેહરો આરશીમાં જોતા નથી કે પેાતે દેખ
જુબ બાદશાહના ખેતાખેને લાએકના છે, અથવા એ
આપણા સેલાની બાએડીઆની કેહવાત પરમાણે બો
લીએતો તેજો પોતે દેવા કાળદાની પાખ જેવા છે કે
લી ખુખ શુરત ગોરી ખઈરી માંજે છે. હુમને શાય
પકે ઈઆદ છે એક જુવાન ઈશકી મારશી નુહુલ
બાદશાહ જેવો ખુખશુરત, કાજ કરનાર એક મોખે
વારે ઘડીએ કેટલો હતો કે “મોખેદ શલાહી કના
હોકરીનું તમે કાજ લાએઆ હતા, પણ તે હોકરી
ઈ ઘણી ખુખ શુરત નથી એવી હોકરીનું કાજ
વો કે જેનો રંગ દુધ જેવો શરદે હુએ.” હવે મા
એ છે કે જે જુવાન મારશીની નરહટ ઈઈ કાઠી
કહેલી રહેદે દુધ જેવી હોકરી શયે પરણવાની છે

અને પાતે કાળો રંગ અને બર્ષરી સુધે હુધ જેવી શાં
ધે બેઠાથી એ બે રંગનો શમાગમ ઘણાજ શરી રીતે
ધર્ધ થઈ હુધુ છે!

પટેરો,—પપેટો,—અડખરાં.

આ ચીજને શયલા જણાવે છે. કોઈ પ
ટેરો બાવે છે. કોઈ લોડ પપેટો બાવે છે. ગામડાના
લોક એને અડખરાંને નામે જાણે છે. એ તરફરી
નો ઊપજોગ જેવો અને નેરવો ઈજિરોપખંડમાં થા
એ છે તેનો પા ભાગ પાણુ આપણા દેશમાં નથી થતો.
આપણે તો મોતરે તલીને, અથવા બાફીને, અથવા ગો
શું થાય એને ખોરાકમાં વાપરીએ છે. પણ જુઓ તે
માંથી થું થું મીઠો ઈજિરોપ ખંડમાં બનાવે છે.

શરાંસમાં પટેરોનો આટો તરેહવાર સાચ,
શેરવા, અને રથ બનાવામાં વાપરે છે, તેની રોટલી અ
ને મીઠાઈતા શરાંસમાં એક ઊકમાઈ ગણાયે છે. “કો
નાક” નામનો ખરાંડી દારૂ પટેરોમાંથી જ બનાવે છે.
ઈંગ્લંડમાં “ઈશ્ટેરીન” નામના ખરાંડીનો અતીથ
જો વેપાર થાયે છે અને ચોટર ચોટાચ માંણણની ટુપ
લ ઊપર જો દારૂ પીવાને બારી ઊલટલેલી શલામતી
જો લેવાયે છે, તે પણ પટેરોમાંથી જ કાઢાયેલો, શરાંસ, જ
રમતી, પોતંડ એ દેશોમાં બને છે. નાનુક અજતરીઓ
ને શું જંધા, તથા પોતાના જુલશરત ચેડુરા ઊપર લ
ગાડવા, થામતી નરમ રાખવા જે જુશોદાર પાણી
નાહાળી નાહાતી રીથીઓમાં “હંગરીવાર” જેને આ
પણ લોક (હંગરી વાર) જોલે છે તે પણ પટેરોમાંથી
જ બનેલા દારૂને તરેહવાર કુશ થાયે ગાળી કાઢાયે
થી બને છે, એ રીતએ પટેરોના આડનો બારીક
મેઘો હુથે પાડે આ પછી જે જાણે ભાગ રહે છે, તેના
નાહાળના નાહાળા રમકડાં, તપકીરની લખલી, આરશી
ઓની પ્રેરેલો બનાવે છે, એ બનાવતી વેલા આડમાં
થી જે પાણી પોવાઈ બાડેર પટે છે તે બીનના કપડાં ઊ
પરના ડાઘ અથવા તેવીજ બીજી ચીજો લેવાને ઘણી
જ કામ લેજ દવાઈ જેડું પાણી થઈ પડે છે, અને કપ
ડાં લેતાં સુરદીથી નો પાલણુંનું માડું પડી જી હુએ તો
તે સાઈ કરવાને એ પાણી એક દવા થઈ પડે છે એ
દવા જેવા ગુણ ઓ ધારણ ચીજ પટેરોમાં છે.

બાણના બેગ બીનાંઓ.

બેવકુશને જે ઉપામે શબ્દો છે તે શુર પડે છે, તેજ ઉપા
મે હાડેઆં બાણથોને શુરઆતમાંથીજ શુર છે.

આખી પુરૂથવી ઉપર સંઘલી મલીને ૧૧૨૬૬ માઈલ
લોટાંની રાડક તથામીર થઈ સુકી છે.

કેવેને ગાડીમાં શબ્દો છેવી ગાડી સુકીને તેની પાથો
ની ગાડીના વમલા ભાગ ઉપર મેથવાતું વધારે ચલામતી બ
રેઈ તથા રાઈ ગણાયે છે.

આ ડુનીઆમાં ઘણી જુરી તથા નાચકારક બીજી વ
હી મીઠી મલી આવથો તો પણ હુમાઈ દેગાઈથી મેથેલી
સેલતવા જેવી જુરી તથા નાચકારક બીજી કોઈ મીજ મલી
નથી આવતાર.

તા ૧૪ મી જુન ૧૮૫૭ ને દીને બગદાદમાં એક
જ્યોરો વરથાદ પડેઆ હુતો, હેડે છે કે તે વરથાદમાં પાણી
નો રંગ લગાર લાલ હુતો, તેથી જોએઆ તે જોરની આ
શયાય લોહીનાં મેદાનના જોવો દેખાવ થઈ પડેઆ હુતો.

ચોરી કીધાથી બાણના માતબર થતું નથી, તેજન દાન
કરીઆથી બાણના ગરીબ થઈ જતું નથી, અથવા બંદગી કે
સ્વામાં વખત રેડેઆથી બાણથોને પોતાના કામ કામેમાં ત
થા વેપાર કામમાં ખલલ નડતી નથી.

ડુનીઆમાંની શયલી વશુઓ ઉપર કાટ ચહુડો, પણ
પરોપકારી બાણથોના પન ઉપર, નીંદા તથા ગીબત ખોરની
જાલ ઉપર અને બાહુતી યોડાની નાલ ઉપર મુઠી કાટ ચહ
ડનાર નથી.

એક દાનાવ શખ્થ એવી નથીહત કરે છે કે વરડાએ
ની અજકરી કરવી અથવા તેમને હુધુ, એ જોએઆ જે
બીજાનાં ઉપર રાતનાં શુનાર હોઈએ તે બીજાના ઉપર થવી
રના પોહારમાં થડું પાણી રીપવા બરાબર છે.

આગતી ગાડી—ઈંગ્લેન્ડ ઈશ્ટેરોમાં ૪૦૦૦૦
કેરતાં વધારે વરાલ (આગ ગાડી ચલાવનાર), ઇન્મતરો હાલ
કામે લાગેલાં છે, એ અડધા ટુપરથી એવું, માલમ પડે કે

લોહાડાની શકતના રથતા ઉપર દર તરફ માથે એવું એક
કું ઇચ્છતરહે.

અમેરીકામાં વનરાપતીની ઊપજ અને કીમત.

પદ્મ	૧૫૦૦૦૦૦	૨૪૦૫૦૦૦૦	
અડધ	૧૦૦૦૦૦૦	૧૮૦૦૦૦૦	
પરેશ	૧૧૦૦૦૦૦	૪૧૨૫૦૦૦૦	
ચાખા	૨૦૦૦૦૦૦	૧૦૧૦૦૦૦૦	
ચાકર	૫૮૫૦૦૦૦	૧૮૧	૭૭૫૧૦૦૦
૩૦	૧૭૦૦૦૦૦	૧૮૧	૧૮૧૦૦૦૦
પાથ અને ચારો	૧૧૦૦૦૦૦	૧૮૧	૧૮૧૦૦૦૦

હાલ એક લોહાડાની તાણાની શરખી એક આગબોટ
બાધવાનું કામ ચાલે છે, કેટલેક જે એ આગબોટ એક જુદા
પાથેઆ ઉપર અને એક તદત જુદીમ ધપધી બાધેઆ
આવે છે, અને જારે તે તદઆર થયે, તારે દર કલાકે તે આ
ગબોટ ૨૫ થી ૩૦ ગાઉની નંબલ દરયે.

પરમ કરવાની અથવા ગરીબોને બીખશ આપવાની
આમદખ એક વેલાએ એક ધણી શારી વાહાન હરેઆમાં આ
વી હતી, તે વેલાએ તાણા એક બખીલ હાનર હતો, તેણે
વી તે વાહાન ચામલીકે તુરત તે મોડેએકે “આ વાહાન ઉ
પરથી કાઢવા શામેલ થામેકે કે બીખશ ખરેખર નરરતી, એ
ઉપરથી આઠાસ અનખ એટલીસો અચાર થાકે કે જાણે
નહી બીખ ગણુ”

કામગીરી ખપ—ઈંગ્લાંડેડશ ઇચ્છેડશ ખાતે નર
લા કામલ ખપે છે, એટલા બીજાં કામ દેશોમાં ખપતા નથી
ફાનસ રેખા ૩૫૦૦૦૦૦૦ લોકની વસતીએ તાણા દર વ
રયે ૭૦૦૦૦ ૨૫ કામગ બનાવેઆમાં આવે છે, તેમના શા
તમે લાગુ પડે “મ” રેખા ખાતે ચાકરેઆમાં આવે છે. ઇંગ
લંડ રેખા ૨૮૦૦૦૦૦૦ લોકની વસતીએ તાણા ૬૩૦૦ ૨
૫ બનાવેઆમાં આવે છે, પણ ઇંગ્લાંડેડશ ઇચ્છેડશ ખાતે
દર વરશે કાણા કામગી બનાવેઆમાં આવે છે, કેટલેક જે ઇ
ગર્બંડ તથા ફાનસ ગલીને નરલા કામગી બને છે તેટલા ઇ
ંગ્લાંડેડશ ઇચ્છેડશમાં બને છે. આ પરખાણે એ નગા ઉ
પર બહુ કામગી બને છે, અને તેમના તાણા બહુ ખપે છે

જે જે વસતુએ ખાણ થામેકે તેથી તેમને ન

નજીક થામેકે એવું નથી, પણ જે વસતુ ખાણને તે
એ નરવે છે તેથી શકતીવાન થામેકે. ખાણમાં નરો થામે
છે તેથી તેમાં તવગર નથી થતા, પણ જે કામ તેમાં એકદ
કરી રાખે છે તેથી,—ગાણો જે કામ થામેકે તેથી હુશીઆર
નથી થતા, પણ વાચીને જે કામ હાથમાં રાખે છે તેથી. તેમ
ન તેમાં જે કામ થાણી ગોરોડો મોડે છે તેથી તેમાં પ
વીતર નથી ગણતા પણ જે શામ દરણીથી ચાલે છે તેમાં
ખા પવીતર ગણવાતા. આ ઉપર લખેલી શારી ચાચાએ
ધણી નરરતી પછી તે વીશે ખુશીઆ, ઉડાઉ, અદરખાને, અ
ને ચોખડીના ફેકટ બીશનીઆ ખુતલક દરકાર નથી કરતા.

જુનીઅથ નાને પરખેઆત થામેકા એક લખનાર એ
વું કહી ગમે છે કે જુનીઆમાં શારી પેરે અને લાખી તપાશ
કરીને હુ શચાઈથી બોધતાલાની હુજુરમાં ઉભો રહી આપ
હું ખચીતાઈથી બોધતા આજ હું કે આ જુનીઆમાં એવા
કામની હુઆ નથી અલી આવવાના કે તે મુખી હોએ. દર
એક હુઆ તે ખરોલ કુખી છે, પછી ગમે એવી હુઆઈથી તે
જે નાણુ મેલવીકે હોએ, મોલ મેગરી હોએ, અને બીજા
તેવા કરમે કીશ હોએ

ખાકો શોડવાની નથી રીત—આજ શુધી પાહાડો
અથવા ખાકો લાલવામાં ખાડતો દાડ વાપરેઆમાં આવે
છે. પાહાડો અથવા ખાકોમાં શુરંગ મુકી ખાડતી ગા
રૂતે તે લાન્ગેઆમાં આવે છે, પણ હાલ કેટલાએક ફેરેનચો
એ ખાકો શોડવાની એક નવી જુકતી શોધી કાઢી છે, આ
ને તેને વીશે તેમણે શનદ મેલવીકે તેમાં ખાડતને ફેકાણે
એક બીજ વસતુ વાપરે છે, જે વસતુ બનાવવામાં સો ભા
ગ ગરક, એ ભાગ શુરખારના, પચાશ ભાગ વેરેક, પચા
શ ભાગ ચોડાવા ખાતરના, અને દશ ભાગ શાધારણુ નીમ
કના, કામે વગર છે. એ પરખાણેની મેલવણીથી બનેલા પ
દરખને ખાડતને ફેકાણે કામે લગાડે શુરંગ મુકીને તે
ગ એ વસતુ મુકે છે, અને પછી તેને શલગાવે છે. તેથી તે
પાહાડ અથવા ખાકો ભાગો નરમે છે, પણ કાચી તારફતે
ભાગતી વેલાએ જેમ કાકો દરે છે તેમ આ રીતે પકાકો પ
સો નથી પણ ટણ રહીને પાહાડમાં એક કાહાડો બીશે પડી
આવે છે.

અનુગર મેલવીને વીલ્ડનાએ શામેલ કીધું કે
આજનાં શરીરોમાં ખાતરે દશમાં ભાગ અથવા વધર

છે એકમુરદાને પહેલા જોખી જોઈ તારે તેવું વળન ૧૨૦ રતલ થઈ છે, પણ તેલ ચુરદાને ભડો આગલ ચુકી શારી પુરે મુકવવા દીધું તે એટલે થુપી કે તેમા જેખી કાઢ બીજાશ (પાણી) હતી તે તદન જતી રહી, અને પછી તેને જેખી જે ૪૬૦ તા ૧૨૦ રતલને રોકાણે તે પુરક ખાતર ૧૨ રતલ થઈ ગઈ હતું મોશર દેશના આગલા લોકોના ચુરદાને, મયા લો તથા થુગથી વધતુએ ભરી રાખીને, ભલવી રાખેલા છે, જેમાન “ધણપરીઆને મગી” કરીને કેટલે, અને જેઓ થુ કાઢને છોડા નવા થએલા છે, તેઓનું વળન ખાતર આશરે સાત રતલ થાય છે

ઈ મલકની જાણાણત—ઈ ગઢના આજ થુપી ને

જાણાણત અથવા મેનવાનીઓ આપેઆપ આવી છે તે મા દેલી એક મેનવાની ને તા ૧ લી આગસ્ટ ઇસવી ૧૯૦૬ મા લારડ રોમનીએ ઈ ગરેજ થીપાઈઆને આપી હતી, તે વીધે એવું કેટલેવએલુ કે તે મેનવાની થુપીન ઉમદા અને મલકી મોહારી હતી મેનવાનેને ખારે ને રેખલો બીજાવેઆમા આવી હતી તે ગણતરીમા ૯૧ હતી, તથા તે રેખલો બરે હારેસાર માડી હતી તારે તેની લખાઈ ૭૫ મલક થઈ હતી, તથા એ રેખલોના ફક્ત પાડીઆને માથે ૧૫૦૦૦ રૂપીઆ ખરચ લેકા હતા એ લેવાએ ૬૫૦૦ મેનવાને બીરાન્યા હતા, અને તેઓની રેખલ ઉપર ૬૦ મેલની લ રાગરીઆ, રોસ કીલેલા આમેના ગોચની ૨૦૦ રમબીઆ, ૭૦૦ ખરખી, (દરએક મોહારી રકબીમા તરણ તરણ ખરખીમા મુકેલી હતી) માથાના ૨૨૦ શમોશા (જિને ઈ ગરેજમા પાઈ ખરી કે હે છે, એ પાઈ એક જાતનું પકવાન છે, જે ગેરાતુ બનાવેઆમા આવે છે, અને ને થાણુ ન રેખતદાર હે એ છે) ૩૦૦ કટમા, કુકરીની સામાના, આમેની ૩૦૦ જળ, ૨૨૦ મેવાના ચામુગા, ખારેલા ગોચની ૨૨૦ રકબીઆ, રોસ કીલેલા કીડતા ૨૨૦ કપમા, ૮૪૦ ગેઆલન પોરતવાઈન, તથા ૨૦૧૬ ગેઆલન એવ દારૂ હતું, અને એ વગરે કોટક બીર દારૂ પણ મોકલ દે મોહારી થીપામા ભરી તાપુ હાતર ફરેલા હેલા ખરેખર એ મેનવાની થુપીન મોહારી હતી

છઈ પણ હજુર જુવાન દેખાઈતુ તે એટલા કારણ ઉપરથી કે આગલા વખતમા જાણથુપી મારા શુકામાં ચકતી હતી તા હા થુપી ગાદી થોડે મેટા નથી, જમતી વખતે એક વાનીથી વધારે નથી ખાધી, દારૂ પી ડાકરો નથી થયા માલેઆથો મારૂ લોકો મારૂ અને ફરતુ રેહ્યું, એક વાની ખાધાથી બદલ જમી કોઈ દાહડે થઈ નથી, અને દારૂ થયેા નહી પીધાથી મા રૂ કનેજી જવતા જવત બલી નથી ગઈ પણ નેવુંને તેવું નછે પણ એ કરતા એક કારણ શરૂથી શરૂા છે તે એને તારામા આમેઆ અને મારકાનું મારૂ માહાતુ એ ગુરો ભગેલા છે, કા એકે “અદેખાઈ” જેટલી માથુશાની જુવાનીને બાવી ભગા ન કરી નાખે છે તેવા બીએ કુશટ શુણ કાઈ નથી અદેખા ઈથી ભર નોજુવાન તવાઈ દીવાશલી જેલો થઈ જઈ આપે રે બલી ખાખ થઈ મરે છે

લડન શેહરમાં ચોરોની વશતી અને ચોરી—

લડન શેહરમા હાલના વખતમા ચોરોની એક નાહાની જ વી વગતી થઈ પડી છે એટલી તેઓની શબ્દઆ વધી પડી છે તાહાના પોલીશના કમીશનરની તરફથી ને થતા ભરેલો અ દેવાલ છપાઈ બાહર પડે છે તેમા કમીશનરે એક રીપ લખી છે જેમા વોગતવાર હીથાબ આપેએ છે ૧૧૩ થેર કાડીન ચોરી કરનારા છે—૩૮ ચોરી રથતા ઉપર શોકને જુદામારા— ૩૩૩ ગળવા કાતર—૩૬૫૩ તરણ હુમર, છથી, ચતાવન છીન ચપટની ચોરી કરનારા—૧૧ ચોડા ચોરી નનારા— ૧૪૧ કુતરા ચોરી નનાર—અને બીજા શાધારણ નાહાની તકરીર કરનારાઓનીતો એ મોહારી રોકી તરી લડન થ ટરમા એવા કામ કરનારા મથાપર થમેલા ૧૬૦૦ રોક ન બર નવશેા માથુલ પોલીશને જાહેર થઈ મુકા છે તેની સાથ આ વાત પણ જાહેર થઈ છે કે ઉપર લખેલા ચોરો એવાતો હરડતા ચોરો છે કે જેમ ખાટકો અને દરજ બીએ થયા મ થી કરતા, તેમ તેએ પણ ચોગી શીવાએ બીએ પમેા સુતલક નથી થતા, અને ને દીવશે તેએ ચોરી તરી કરતા તે દીવ એ ચોરી કરવાની તેઓની ખરજ થઈ નહી હતી એન નહી થમનવુ પણ તેઓની ચોરી કરવાની કુશાદ નહી હતી હતી તેથી તેઓએ એ કરન કીધું નહી આન ને જાતના ૫૫૫ વાઓથી દર વરશે નડન શેહરમા કે હનારા થરાથ લેખતા રામેલા ૫૦૦,૦૦૦ ચાર લાખ રૂ પીઆ થીતે ૫૦૦,૦૦૦ પાચ લાખ રૂપીઆ ચુધાના ખારો પડે છે

જુનાન કેમ દેખાઈું—એક નજરને કોઈએ પુછી કે

કેટલોએક તોક હુલા થએા, જેએકે મેનેપણ જુવાન દેખા એ છે, પણ દેલા ખરેખર જુવાન હુલ અખ નવા દેખા એ છે તેવું થું કારણ ભ મએએકે ભાઈ હુ જુલો થએા

સ્ત્રી બાધ.

પ્રસિદ્ધ રે જી.

મારથ ૧૮૫૮

આંક ૩ નો

વખાણાએલી ઓરત.

બોઆદીસીઆ.

—

પેહલી સદીમાં બારે ઈ ગણકની અંદર બારે જ ગથી પાછું હતું, બારે તેઓની ચાલ ચલાણુ ધીકાર મરેલી અને તેઓનો ધરમ કુખ બરેલા, તે વખતના મરીટન લોકો હીમતથી દુર નહી હતા. તેઓ પોતાનું દેશ પોતાના હાથમાં રાખવાને બારે કોંગ્રેસ રાખતા હતા અને નોકે તેઓ પાસે પુરતાં હાથીઆર નહી હતાં અને લકતા આવડતું નહી હતું તોખી તેઓ કસા એલા અને કવાએદ વાલા રૂમી લશકરની સામણે પતા હતાં રૂમીઓ ખરીદનમાં સજિસયાન કરેઆ પછી તેઓનો સરદાર સુઈતોનીઅસ આગવસીનુ યયુ પ્રોહ કરવામા રોકાએઓ હતા તે વખતે ખરીદનમાં ની એક ધરગણાની રાણી બોઆદીસીઆ ઊપર એક રૂમી આનલદારે બારે જીલમ કીધા. એ રાણીનો ભરપાર મરણ પામીઆ પછી તેની સીલકત રૂમી અમલદારે જપત કરવા માણી અને તેની સામણે રાણી યએઆધી પેલા કડર રૂમી સરદારે રાણીને લોકોની અંદર બાહર બાધી મારી અને તેની બે છોકરી ઊપર નાલાએક જખરદસતી કીધી રાણીથી એ જીલમ ખખાએઓ નહી અને તેને ખરીદનો આગલ પાતાની ઊપર વીતેવાની ફરીઆદ કીધી, લોકો પણ રૂમીઓનો જીલમથી કંસલીઆ હતા તેથી તેઓ રા

ણીની તરફ યાએઆ અને એ બાહાદુર ઓરત પોતાના દેશીઓ સાથે રૂમીઓ ઊપર ટૂંકી પડી. તેઓ રૂમીઓને હાકતા લંડન વેર આવી પુગીઆ અને એ સેહર જે રૂમીઓએ વસાવીછે હતું તે ઊપર એકદમ દુડી પડીઆ. સીતેર હુબર આદમી રૂમીઓના મારીઆં ગીઆં અને સુઈતોનીઅસ નેચી વડાઈની ખખર સાંભલતાં પાછો આવીઓ તેને નેએછી કે લંડન પાછુ હાત કરવું સુઈકેલછે તેથી દરીઓ કાથે એક મજબુત જગો ઊપર બાઈ લશકર તઈઆર રાખીછે, ખરીદનો નોકે હીમનવાલા તથા લડાએક હતા તોપણ તેઓમાં કવાએદ અથવા તરતીખ નહી હતી. તેઓ એકદમ રૂમીઓની સામણે ગીઆ અને સખત લડાઈ થાઈ. એ લડાઈમા રાણી બોઆદીસીઆ તથા તેની બે દીકરી નેરધી લડી હતી અને મરદોને લડવાને હીમત આપતી હતી. ખરીદનો પણ એવા લડીઆ હતા કે તેઓએ પોતાના જીનની દરકાર સાખી નહી હતી. તવારીખ લખનાર ફેહેલ કે રૂમીઓ અને દરીઓ વચે ખરીદનો આવી પડીઆ હતા. રૂમીઓ દરીઓમા ઊડી કાઢાડતા હતા અને દરીઓ પાછા મોબાએ કરીને તેઓને રૂમીઓ ઊપર નાખતા હતા. એવી લડાઈમા હેંચી હુબર ખરીદનો મારીઆ ગીઆ અને રૂમીઓનો દત્ત ખરીદનું દેશ ઊપર વધારે એસતો ગીઆ. તાતીતય ફેહેલે કે એ રાણીએ નેએછી કે અને મારા દેશને આપખખ

તીઆર થવાને કચી આશા નથી તથા પોતે રૂમીઓ
ના હાતમા બાઈ પકડે તેથી પોતાને હુતે જેહર ખાઈ
મરણ પામી

હાકટર લીલીગસ્ટન.

(ભાગ પેટ્ટો)

ઈ ગરેલ ધરમના ઊપાધીઆઓની પોતાના
ધરમનો રેલાવો કરવાની હોસ, તેઓના વેપારીઓ
ની હીમત, તેઓના શેકારીઓનો શોક, તેની સાથે
એ બાત જેવી ઊઠીઓળી અને હરદમ કર્ષને કઈ કા
મમાં શેકાએલીજ, જે કોઈથી કામ પોતાને થયે લેએ તે
હીમતથી પુરૂં કરવાને આસમાન અને જમીનને
એક કરી નાખે એવી બાંહાં મરડી કરનાર, એટલા
માહાબારત ગુણો એ શોકમાં હાએઆથી આ દુની
આની રાપાદી ઊપર એવો ખુણો કોઈથી બાકી ન
થી રહી જવાનો બાંહાં એ ખણ પોદી રોલાનું પગલું
પડેઆ વગર નથી રહેવાનું. માણસ બાતની તમામ જુદી
જુદી વસ્તી તેમા પુર જંગલી હાલવાથી ખોલો અથવા
અરડી જંગલી કહો, અથવા સુધરેલી ખોલો તે એ સ
ધવાની ખખર એ રોલો લઈ મુકોછે, અથવા થોડી
સુદતમા લઈ આપહી આંખ આગલ તેઓની હાલત
નો અહેવાલ લાવી મુકોછે. આસતે આસતે આખી પ
રથવીનુ માપ અને તેનો હીસાબ એ શોકના હાતમા
આવતો બાંકોછે, અને જે જગા ઊપર અમણા બી
આખાન જંગલોછે તે કોણે એ શોકના ખખરાં જોશે
કે ખાગ બગીચા, તમા આગની બાડી અને માણસ
બાતની વનતી ઊભાઈજશે. આ દુનીઆની અંદર આ
પ્રયોકા ખડ જેવા જંગલી અને અધુરે જણાએલો
કોઈ બીજો ખડ નથી, પણ એ શોકના મીસનરીઓની,
વીદવાનોની, અને શેકારીઓની ઊલટ અને ચેહનત
અગમ્ય એવા લએકાર અને જંગલી ખડની કંઈથી
દેહેરત રેહી નથી. છેક તેના વચલા ભાગ સુધીએ લે
કે જંગલોચોએઆછે, અને તાહાં થું શુંછે, કોણ કો
ણ બંશેછે, અને કેવી હાવતમા વશેછે, એની ખખર
એઓએ ચેલવીછે. એ શોકની શાધથી અમણા આ
પ્રયોકા જેવા જંગલી ખડ સાથે આપણને શાએદા બ

રેલા વેપારનો સંબંધ ઊધડેઓછે એટલું જ નહીં. ૪
છે જે શોકસ અને વીગનવાર ખખર માણસ પડી
છે તે ઊપરથી એ ખડના જંગલી સીધીઓની બાત
અને તેઓના ખવાએસ વીશે આજ સુધી આપણ
મનમાં જે જે વીચારો હતા તે છોડી દઈ તે જંગલી
રેલા વીશે આપણને વધારે સારા વીચાર રાખવાને
માણસ પડી આવીછે. આ સધની તાજુખખીના બા
હરમાં લાવનાર ધણી કોણે ? જે હાકટરની સખી ત
મે પાચેના પાનામા જુઓછે તે ધણી પુચકલ ચેહનત
અને રંજ પેંચી એ જગાની આવી તાજુખ ખખર
લાવેઓછે એ શખસ પોતે ધરમનો ઊપાધીઓછે, અને
આવા લએનકર ખડમાં પોતાના બાતને પથે પથ
ની ધાસતીમાં નાખી હીમતથી અંદર જઈ આવેઓ
છે. હાકટર લીલીગસ્ટનની હીમત ભરેલી પણ તેની સાથે
નરમાસ ભરેલી માલ, તેનું પાક આડીન, પોતાના
ખોલની દીલો બાનથી ચાકરી ખજાવાની અંદરખાને
ની હોસ, તેની સજીરી, અને પરલોકનું કલેઆણ કર
વાની ઈછા, એટલા સદશુણીથી આજના વખતમા એ
અખસ ઈ ગરેજના આખા રોલાને તથા તેની સરહાં
રાજને ભારી જેમ પોણાઆડનાર ધણી પર્થ પડેઓછે,
ધન હોએ એની જીદગી ઊપર છેતો ગરીબનો છેક
રો, ઈસકાટલંક દેશના પાહુડી રોલાએ રેહનારો, ખાપ
હતો માતરે એક સાધારણ કારીગર, અને માએ પણ
હરીજ તેવી, એ હાકટર પોતે જાહારે નાહનો છોકરો હ
તો તેઆરે રૂનાં કારખાનામાં મજુર દાખલ કામ કર
વાને જતો હતો, તેએપણ ચપલ અને ચંચલ મજુરો
ની ચોઆપક તેણે દેરાવ કીધા હતા કે પોતાની બાતી
ચેહનતથી પોતાનું ગુજરાણ ચલાવવું. પેરેલા ચાત
દીવસનો ખગાર વેટુઆઓ તે લેઈ તેમાંથી લાડીન ભા
આનું એક નહાનું વીઆકરણ તેણે વેચાનું લીધું.
જુઓ કે વણનાર મજુર છેકરાને “લાડીન ભાસા
નો વીઆકરણનું થું કામ ? તેના વંધા સાથે એ ચો
પડીને શા સંબંધ ? તેએપણ તે ચોખેપડી કે વણવા
ના સાંચા ઊપર પોતાની સાથે ઊધાડી મુકી, હુતે ર
મા સારો ખેંચતો બચે, અને એણીગમ પેલીગમથી
જરા જરા વારે ચોપડી ઊપર નજર નાખી તેમાંથી
લાડીન ભાસા ચીકવા માડી. જેવો કારખાનામાંથી ના
જના મારેઅ પામતો કે ગુરત રાતના ૯ વાગા સુધી
ની એક નીસાએ જઈ તાહાં રેહી છેક દસ દસ વાગા

ડાક્ટર સી. પી. ગ્રાસ્ટન (ભારતીય ખડનો ગામીયો મુસાદર.)

સુધી શીખવાના મેહનત કરતા હતા. ગતનાં દત્ત વાળા પછી રીઈ તેને તેના શીખવામાં મદદ કરવા ને નહીં હોવાથી છેક રાતના પાર વાગા સુધી “શર હુમ” ની મદદથી તે પોતાનો અભિયાસ આગલવા લાગતા હતા, તેણે સુધી કેએ કાંકર પોતાના અહવા તમા પોતે કેહે છે કે “મારીમા કનસાએ ખાઈ એકદ ન ગુસાથી કુદકો મારી મારા હાતમાથી પેતે ચોપડી બાંટી વર્ષ સુધી હતી.” આરો બિદીઓની છોકરો કઈ લાટીન ભાષા વાંચીને યુગો બેસે એવું તે કાંધી ખનનારજ નહીં હતું. એ જીવાનના હાતમા જે કં પડીછે ખડીછે આવતું હતું તે લઈ વાંચતો હતો, માતરે એ ભાતની ચોપડી નહીં વાંચતો હતો, તેમા એક ધરમ વીંછેની—બીજી કાણુથી કીસા. કાણુથી કીસા નહીં વાંચતો હતો, તેનું કારણ કદાચ એવું હતું કે તેમાથી તેને કઈબી શંકાએ થનાર નહીં હતો, પણ આએ બી ના થણીજ તાજુબ સરખીછે કે જે થણી અવે પછી એ ક ભારી ખંતી અને રંજ તથા ચકતી ખનનાર ધરં મનો બિપાથીઓ થઈ પડવાને તેને ધરમની ચો પડીઓ વાંચવા નહીં ગમે.

જેમ જેમ વખત વધતો ગીઓ તેમ તેમ લીલી બચ્ચેનના વીચારમા બાહુવા લાએક શરક પડવા લા ગો તેને દેરાવ કીધો કે મારી લઈની માણસ ભાત નાં દુખ ઓછાં કરવામાં તથા મારા ધરમની છુબીનો પસારો કરવામાંજ ગુભરું. તેના મનમા પેહેલો વીચાર એવો આવેઓ કે એ માણસારત કામ સુરૂ કરવા ને ચીન દેશ ભાંઈ. એવા વીચારથી વર્ષદક શાસત ર અને ધરમ શાસતર એ બંધે વીદીઆ શીખવાનો આરંભ કીધો માણસ ભાતની હાલત સુધારવાના આ કરતાં બીજા કોઈજ બિપાએ વધારે સરસ નથી. વર્ષદક શાસતરની જે માહિતગારી તેણે મેલવી તે તે પોતાના લવનો ખંચાવ કરવાને તથા જે જગતી દેશમા ગોઓ હતો તાહના સેકનું દુખ નીવારણુ કે રવાને અને તેઓમા પોતાનો બોજ બેસાડવાને અ તીચએ કામ એજ થઈ પડી હતી. બાહુક પાનની, ભાનવરોની, હુરચના શાસતરની માહિતકારી તેને ત મામ આમા દેશની હુદરતી રચના નેવા તથા તમા રવાને અતી બિપજોગી થઈ પડી હતી.

નરે પોતાની સુસારી બાંપર જવાની તઈ આરો કીધી તેઓમા ચીન સાથે ઈંગરેજને લાઈ

ચાલી, તેથી તેનો સથલો વીચાર એ દેશ જવાનો જા બી પડેઓ. તેનો સસરો જે આશરીકા ખંડનો એક ગીચીનરી હતો તેની સોધના બિપરથી કાંકર લી વીંગતરને પોતાની સુસારી આપંગીકા ખંડમા કરવા નો ચેરાદ કીધો. “લકન ચીચીનરી સોસાઈડી” એવે નામની ખીચીચી ધરમનો ઉલાલો કરનાર મં ડવીની ચાકરીમાં તેણે પોતાનું નામ લખાવીછે, અને લાગલો આશરીકા ખંડમા “કેપ ગુક હાપ” તરફ નીકલી પડેઓ. તાહથી “કરમાન” સેહર જે છેડ અંદરના પરાતમા આવેલું છે તાહ ગીઓ, અને તાહ થી જગતી લીધીઓની મોલી બરોબર શીકવાને તથા તેઓની ચાલ ચલણ તથા રવઈઓ સમજવાને “ખાત બિચેન” દેશમા જઈ રહે, અને છ મહીના સુધી પોતાની ભાતવાલાથી તદન વેગલો પડેઓ હતો તાહ થી જીબીને પાછો “કરમાન” આવેઓ, અને “મા બોસ” ના ગામડાં આગલ પોતાના “મીશનનું” રેહ માણુ પસદ કીધું. ૧૮૪૪ ના વરસમા એણે પેહલુ મથક તે જગા બિપર કીધું. આ ઠેકાણે એક ખના વ બનેઓછ જે કાંકર લીલીમસાન પોતાના અહવા લમા કેહે છે—

“માબોસ” ના ગામપ્રમા સીંહનું કોણ દરરો જ કનસાએ આપતુ હતું, ગાતને સસે સીંહો ચાર ચાર અને પાંચ પાચના ડોવા થઈ, છેક વમતીમા આ વીને ઠાંકેરી વાડમાથી બકરાં તથા ગાએ ટાંકેને પ કકી વર્ષ જવા લાગા આસતે આસતે દીવસના પ છ તેઓની બિપર તરાપ મારવા માડી ગાંમડાના રેહેવાસીઓ ખુન બિપર આવી હીમત કરી વેર લેવા ને બાહર પડેઆ, પણ જેવો સીંહ દખાઓ કે કીબી પુછડીએ સથવા નાનાસી આવેઆ. એવું થાણી વ ખત થઈછે, અને સથવી વખતે તેઓને પાછું ફરતુ પડીછે હતું એકવાર તેઓની સાથે હરોંથમા હું પોતે ગીઓ, મારી મતલબ તેઓની બીલીક લાલ નાખવાની હતી. ગામથી થા માઈલ દુર એક કેકરો બિપર સીંહનું રેહાણુ હતું, તે કેકરીની આનખાસ તમા મ ગીમ ઝાડી જરી વેલી હતી. એ કેકરીની નજ દીક હુતુ હુતુ જઈ તેની આસ પાસ હમે સથવા જગે વસેઆ અને સીંહોને ઘેરી લીધા. મારી સાથે “મી બાલી” નામનો એક સીંધી હતો, હમારા મેહનના હા તમાં બેવડી નયીની ખંદુરો, મોલી બરેવી અને યો

રો ચહાવેલી તઈઆર રાખેલી હતી. હમે બેહુ જ હા નીચે એક ઠેકરા ઊપર ઊતરેઆ હુમારી નજરે એક સીંહ પડેઆ. જેવી મારી નજર તેની ઊપર પડી કે ચેતાપ તેજ પસે મારી ખંદુકમાની બેઠી ગાલી આ એકજ વખતે છોડી, અને તે આખાડી સીંહના બદનમા પસાર કીધી. જેવો જખમી થયો કે તેણે એક મોટી છલાંગ મારી અને આડી કુધવી તાંડુંથી ના હાથે તાહાથી હમે સધલા પાછા ફરેઆ અને ગામ તરફ આવતા હતા, તેવામા મારી નજર પાછી પેવા સીંહ ઊપર પડી, તે એક આડીમાં બરાએસો હતો, જે આડી હુમારેથી ૩૦ વાર દુર હતી. આગલની સાચાશક ફરીને મારી ખંદુકની બેહુ નહીં એકદમ છોડી, અને ફરીને ગાલીઆ આખાડ સીંહને લાગી. સગવી તરફથી હુમારી સાથના માણસોએ પોકાર ઊઠાવેઆ કે “લાગી—લાગી” “તે મુઝો તે મુઝો” સીંહ સુતલક દેખાતો નહીં હતો, માતરે આડીમા તેનું ગુચરાધાર પુછુ ઊભુ થયેઆ દેખાતુ હતું. જે ફરીને મારી ખંદુક ભરી, અને ગાલીને ગજવી ગાડતો હતો તેવામાં મારી પછવાડેથી જે એક પોકાર સાબરેઆ, મગકીને પાછલ ફરી નોઊધું, તો પેલો ભગેનકર સીંહ માલ્હરી ઊપર તરાપ મારવાને ઊછલતો દેખાઓ. હું તે વખતે એક ઊંચા ઠેકરા ઊપર ઊભો હતો, જેવી તેણે છનામ મારી દેઆવીને માડું ખાળું પકડીધી, અને હું અને તે બેહુ જાણ સાથે જમીન ઊપર નુડી પડેઆ. મારા કાનની છેક નજદીક તેણે ચેતાનો ભગેનકાર પોકાર કીધો, અને જેમ કે કાસી કુતરો ઊંદરને મોહાલામા પકડીને ખંખેરી નાખે, તેમ મહને તે સીંહ પકડીને હીલવેઆ જારે બીલાડી ઊંદરને પકડી ને પેહલા હીલવેછે તે વખતે ઊંદર ફેલા દીલો અને સુરલાલ બેહુથ થઈ જાયછે, તેમ હું બેહુથ થઈ ગયો. એક તરેની એવી ગણલતી મારી ઊપર આવી પડી કે જેમા ધાસતી અને દરદર થતું ઊડી બીજી. તે વખતે મારી ઊપર સુ આપત આવી પડી હતી, અને ફેલા જુલમ ગુજરતો હતો તેની સધલી મનને ખબર હતી, પણ ધાસતી અને સરીરનું દુખ સુતલક નાણુદ થઈ ગઈ હતું. જેવો સીંહ મહને મોહાલામા પકડીને ખંખેરી નાખેઆ તેની જ, મારી ધાસતી જતી રેહી. હું સીંહને નચીતાઈથી તથા વચર બીહીવે જોતો હતો, અને જે કાંઈ તે

મહને કરતો હતો તે મનને દેખાતુ હતું, પણ કઈજ દુખ લાગતુ નહીં હતું. આવી મારી હાલત મારા વીચારથી થઈ છેએ એવું હું નથી ધારતો. એમ નહીં ત. મજબુતેએ મારો ખચવાનો વખત હતોજ નહીં જેથી. જે મારા જીવની આશા મુકી. હું બેગીકરો થઈ ગયો. હતા નહીં હું ધારુંછ કે સધલા જનવરો જેઓ શરીર ખાતારા જનાવરોના શીકાર થઈ પડેછે તેઓ નયસાની આવી વખતે એવીજ હાલત થઈ પડતી હો, અને જો એવુ હોએતો ખાદાતાવાની આજે એક મોટી પેહર સમજવી કે જે વખતે જીવ જવાનો હોએ તે વખતે જીવ ખોનાર જનવરની ઊપર પડતી જશનું દુખ તેને સુતલક લાગતુ જ નહીં હો સીંહ ચેતાનો એક પંજે મારા માથાના પછવાડેના ભાગ ઊપર મુકી માડું માડું ધમી રાખેતું હતું, તે પળના ભારમાથી મોકલો થવાને હું એક ખાળુએ ફરી બીજો, અને સીંહ તરફ નોઊધું તો તેની આખ મારી સાવના સીધી “મીખાલી” ઊપર હતી, જે દદ અથવા દમ વારને છીતેથી ચેતાની ખંદુખની નેમ સીંહ ઊપર કાકતો હતો “મીખાલી” ની ખંદુખ ચકચકની હતી, જેવું ખાર કુદ કે પેહલી ગાલી રદ ગઈ તેની પછ, વાડે ખીજું કુદું તે નેમ પણ રદ ગીઆધી, તુરતે સીંહ મહને છોડી દઈ “મીખાલી” ઊપર છલાંગ મારી, અને પછી તેને જંગમાંથી ખચકતુ ભરીઊં એક બીજો માણસ જેને આગલ એક જગલી ભેંડે ઊંડાડી નાખેઆ હતો, અને તેના જીવનો જે ખચાવ કીધો હતો તે જલદીથી આવીને સીંહને લાલો લોકવાની તલાવર સોનો હતો. તે લાલો મુ એકે જેવી નજર પડીકે તુરત “મીખાલી” ને છોડીને મારી જે છલાંગ તે જઈ ભાસવાલાને ખભામાથી પકડેઆ પણ એ વખતે પેલી આગલ લાગેલી ચાર ગોલીઓની અદર સીંહના બદન ઊપર થઈ પોહાવેલી હતી તેથી ગુન જમીન ઊપર તુડી પડી મરણ પામેઆ, આજે નયસો ખનાવ કર્મ મોટી મીનીકની અદર ખની બીજો હતો. સીંહ જે આવી છલાંગો અને તરાપો મારી હતી તે તેના જીવ જવાના વખતના સુવાની આકેવીકર અથવા તરફ હતી તેના ખચકલાનુ જેરેર અથવા હરણુ છોડેને લાગે નહીં એ વીચારથી મારી સાથના જંગલી માણસોએ બીજે દીવરે તેના મુઝેલા બદન ઊપર એક મોહાની આગ સલગાવી હતી, તે

ચોક એવું કહેતા હતા કે એવા માહોરો મીઠું તેઓએ આગલ નહીં જોયા હતા. મારા એક હાંકાનો ક ચરો. થઈ ગીઓ હતા તથા એ સીવાએ મારી બાગુ ના ઊપલા ભાગમાં તેણે હાતથી અગીઆર ચોરા બ ખમ કીધા હતા. સીહના એકકા દાતનો જખમ ને બું ફુંકી એક ગોલીના જખમ નેટયો માહોરો થાએછે તેમાંથી પછવાડેથી યુથકલ રસી જરુરેછે, અને રૂબ આંવેઆ પછી દર વરસે વખતે વખતે તે જગા ઊપ ર ભારી કલતવ પેદા થાએછે. મારા બદન ઊપર બીનનું “બકીર” હતું તેથી તેના દાત ઊપરની લ બ મુઝઈ મારા જખમમાં નહીં પેવસ થઈ થકી હતી, પણ મારી સાચાના બે જાણના જખમમાં તે પેવસ થ આથી તેઓને કુખ વધારે થઈ જી હતું; તેમાંથી એક જણેતો ખીરે વરસે તેજ મહીનામાં આવીને મહુને પોતાનો જખમ પાછો પોતાની ગેલે શરીને જરતો દમકાવેઆ હતા. ”

નરિંસ શાહનશાહના મોહનનો વખત.

નીરો એકાએક રેખલ ઊપરથી ઊઠેઆ, કે બદને લાત મારી કીધી વાલી નાખી, કાચના ઘણા જ ઊંગા બે ટમલર જેમાં તે દારૂ પીવાને ઘણેજ ગ્રામ રાખતા હતા તે બાંજ નાંખેઆ, અને એક ના હાની લખડી જેમાં નેહર લરી રાખેલું હતું, અને નેદા બેડીને તે હાત લગાડવાને આગલ બીહીતો હતા તે મળાની. જેવી લખડી હાતમાં હોધી કે વેરમાંથી યો હતા બાહર નીકલે પડેઆ, અને બાગમાં જઈ એક જાહક તવે ભેદે, અને વીચાર કરવા લાગે કે હવે શું કરું. આગલી રાતના હુંબ નહીં આવી હતી, તે થી તે કુખી થઈ ગયેઆ હતા, તેણે નેઈજી કે તેની સં બાસને સાડું જે સીપાર્થેઆ ચોકીદાર તરીકે રાખેલા હતા તે તેને પડતો ચેલી જતા ચેલા હતા, તેથી નાજી ચેદ થઈ રાઈબર નદીમાં ડુબી મરવાને તે તરફ ત્રાહી ગીઆ, પણ નેવો પાણી આગવ આવી પોહ્યેઆ, તેઓએ તે અટકી ગયો, અને દીનારા તરફથી પાછો બાગમાં આવેઆ. તે વખતે તેના પગમાં જોડા ન હી હતા, અને બદન અરમું ઊપાડું હતું. તેના એ ક ખરો રોજત તેને સોબો મલેઆ, અને પાદશાહનો

ચાવો હાલ નોઈ તરત તેના બદન ઊપર એક મોરો જગા નાખેઆ, અને ઘોડા ઊપર બેસાડી તેને પોતાને ઘેર લઈ ગીઆ. તેવામાં દુશ્મનેના લગ્નકરના કેટલાંએક માણસો સંત્રીથી ઘોડામાં આવતાં નજરે પડેઆ નીચેને તે વખતે એવું કહેવામાં આવીજી કે એક માણસો ખાડો હતા તેમાં ભરાઈ બેઠે, પણ નેવું કે રવાને તેણે નાખાડી. અને જવાબ દીધો કે છવતાં છવત હું એ ઘોરમાં નથી ભરાવાનો. તે વખતે તે પોતાના પગમાંથી કાંટા અને તેવીજ બીજી ચીજો બે ભરાઈ પગને લોહી લોહવાન થઈ ગયો હતા, તે કાહકતો હતા. છેલ્લે તેને ઘેરમાં લઈ ગયા, અને તેની આગલ એક કડકો ચોરથી તથા ચાડું પાણીવા વી કુકીજી. તે નોઈને તેને કંડાલો છુટેઆ. તેણે જરા પાંણી પીધું, પણ તેનો હાલ બેહાલ થઈ ગયે થો હતા. સઘલી વાતથી તેને કંડાલો છુડેતા હતા, સઘલા તેની હાવી હાલત નોઈ કંડાલતા હતા. પાદ શાહની આસપાસ તરત કેટલાંક માણસો આવીને એ કાં ધચા, અને કેટલાં લાગાં કે તેની હાલત ઘણીજ કુખ ધરવા નોગ થઈ પડી હતી, અને તેટલા સાડું વ ધારે કુખ નહીં ખમવા નેમ બને તેમ છવનો છેલ્લે જ લરીથી લાવેા જરુર હતા. અમરકું રીખકું નાંદુર સત હતું, પાદશાહે હોકમ કીધો કે પોતાના શરીર નું માંપ લઈ એક ઘોર તઈઆર કરે. તેને લાકડા ની ચીતા તઈઆર કરાવી, આગ સહગાવાને હોકમ કીધો, અને બલી મરવાની સઘલી તઈઆરી કરાવી, એ સઘવી તઈઆરી થઈ, તારે તે પોતે રડી પડેઆ, અને છવ કે જગે, એ વીચારથી તેના મનમાં ભારી કુખ કીતપન થઈજી. લોક આસપાસ ઊભેલાં હતાં તેઓને કહેવા લાગે કે અશ્વોસ મારા મોહાત ઊપર કે “મારા નેવો હુમીઆર અને કાખેલ નર આ દુનીઆમાં ખોચેછે.” એ વીગરે બીનાં બેહત કરવા માં ટેઆ, તારે આગલ ઊભેલાં લોક દપકો આપવા વાગાં કે મરણથી બીહી, અમરકું વેલ ગુબરવાને ગાડું તેણે મોહાંથી આવા અતીમાની ભરેલા શખસો બે લવાની તાલ ચોધી કાહકી હતી. પાદશાહે જવાબ વાવેઆ કે મારો છવ હું કેમ કાહકું એ કોઈ ચેલ ખાની કરીને મહુને પોતે કરી બનલાવેના તે પરમા છે હું કરવાને તઈઆરહું. એટલું બોલી ખંજરું બુ જતે હીતે પકડીજી અને ગલા ઊપર અમરકું કુકી

છી તે ખંજર લોકવાની તેનામાં હીમત નહી હતી, એ
 હું નારે આસપાસ ઊભેલા લોકોએ જોઈથી તારે તેની
 ઊપર દયા લાવીને એક જણે જોરથી તેના હાત પ
 કડી તેજ હાતે જોરથી લોકવાળી. પરણ ગીચો,
 તેઓપણ મોહાત પછી નીચેના મોહામાં ઊપર લારી
 ધસતી અને દેહકતની નીચાને રહી ગઈ હતી. જુ
 ઝા કોઈ કોઈ પાદ્યાહાની લંચીને છેડે દેવી તરે
 ના આવેછે. દેવું કમકમાટ ઊપવનવાર મોહાત ની
 રોનું આવીજી હતું. પણ તેવું જ કમકમાટ ભરેલું એ
 નુ જવતર પણ હતું. જવતાં જવત તેનાથી એક
 પણ કાંમ એવું નથી થઈજ કે જેમાં જુનરેલ અને
 જુલમ નહી લેલાએલો હોય. જવતાં જવત તેણે
 પોતાની માએને પોતે કતલ કીધી હતી, પોતાના કિય
 તાદને ગરદન મરાવેલો હોય, અને જે મુલકને માંદ
 ચાહ હતા તે મુલકને આગ લગાડવી તે આગથી ની
 કંચેલું બકડું અથવા રોશની જોવાને, તથા લોકનો
 દેહલાક અને બલી મરવાને આવાજ ચાલવાને પો
 તે પોતાના મેહકની અગાત્રી ઊપર જઈ બેઠો હોય;
 અને જે વેલા કે શેઠરની ઈમારતો લારી જોરમાં જ
 હતી હતી તે વખતે પોતે જુલાલીમાં મથન થઈ જત
 માં ચારંગી પકડી ગાયને કરતા અને રાગ વગાડતો
 હોતો. નીચેએ એક વેલા પોતાના મેહકમાં અને બા
 ગમાં એક મોહાતું જમાણ કરીજી હતું તે જમાણની
 વેલા બાગમાં રોશનીને ઠેકાણે ખીરીસતી લોકને પકડી
 નેજાના બદનની ઊપર ચરખી અને કપડા લપેટી એ
 'પાદ મોહાતી મચાલો બનાવીને બાગમાં હરેદોર એક
 એક માણસને એક થામલા સાથે બાગી હોતું રાખી
 ઊ હતું, અને તેઓને સલગાવી દેવાનો હેતુ આપે
 એ હતો, જેથી દરેક માણસ મચાલની એઆજ્ઞ બ
 લીને ખાક થઈ ગીજી હતું. નારે માણસો બલતાં
 હતા તેઓથી ઊતપન થએલી રોશનીની મજા લેગ
 વવાને બાગમાં જોણીગમથી પેલીગર્મ મરદપાદે લેલ
 ખાક કીધી હતી, અને મોહાર મરદનાં તથા દયા ઊ
 તવનવાર ને આવાજ પેલાં બલતાં માણસો કાહક
 તો હતાં તે ઊપર પાદ્યાદ પોતે જાન બંધ કીધા હતા.
 આવા નીરદઆણ પાદ્યાહાની ઊપર લખેઆ પરમાં
 છે જે દુખ ભરેલી આખર આવી એમાં આપણને
 કઈ નવાઈ નેતું નથી લાગતું. નીચેપાદ્યાહાની લં
 ઘરી અને તેનું મોહાત બેહુ કમકમાટ ભરેલો હતો.

માહોલીઓ તમેને ખખર હશે કે આ ચોપા
 નીઆનાં આગલા એક બે આંકમાં “સંખ્યાના બા
 દુર” એવાં મથાલાં એકલ કોઈ રમુજ બીનાઓ લખે
 આમાં આવીછે. એ બીનાઓ એવીછે કે જેથી રમુજ
 સાથે બનેઆન થયેલે. બાદુ એ સખદતો માતરે કે
 તપણથી જ ઊતપન થએલો, તોપણ આવી અભ
 એજ નેવી સંખ્યાનાની ગણતરીઓ ખરેખર બાદુ
 ભરેલીછે. એવી ગણતરીઓથી કટલીક વેલાએ થ
 હોક માણસો હરત થઈ જાયછે.

અગર જો પાંચ સાત માણસોની એક મંદી
 મલી હોય અને તે માણસો એક માણસ જો એક વી
 ઠી પોતે પેઢેરોતે તે પારખી આપવાની શક્તી આ
 નીએ પરમાણેની ગણતરીમાંછે. તે માણસો વીટી પે
 હરી હોય તેને જોખમી કાહાણી એકજુજ નહી, પણ
 તે માણસે પોતાના કહા હાતમાં વીટી પેઢેરોછે તે, ત
 થા પોતાનાં હાતની કુણી આંગલીએ તે વીટી પેઢેરોછે
 તથા તે આંગલીના કહા કાપા ઊપર તે વીટી મુકેલીછે
 એ સથળું પરખાઈ આવશે. થું આ વાત થોડી અ
 જબ નેવીછે, કે પાંચ સાત માણસો પોત પોતામાં છુ
 પી જોડવાણ કરી પોતામાના એક માણસને વીટી પે
 હરાવે અને તે માણસને ઊપર દેહલી સથલી વીગત
 પરમાણે એક ચારકું અથવા તરાહેત માણસ પકડી
 કાહડે. ખરેખર આ બીના પેઢવાં થણીજ અભાએ
 બ નેવી લાગેછે, પણ એક વાર તેની બનાવટ માલ
 મ ચડી એરેતે તે થણી ચોટલી થઈ પડેલે.

આપણે એક દાખલો લઈએ કે બાણે ૭ સાદ
 લીઓ ભેગી થયેલીછે તે માણસો ચોથી ખાઈએ, પોતા
 ના જમાણા હાતની તરીલ આંગલીના ખીના કાપા કી
 પર એક વીટી પેઢેરી રાખીછે. હવે એક તરાહેત માણ
 સ આ નીએ પરમાણેના ચોટજ ચાલેલો કરીને પારખી
 આપશે. તે પારખનાર આ પરમાણે બેલવાનું શરૂ કરશે
 કે “જેતરથી ખાઈએ વીટી પેઢેરી હોય તે સંખ્યાના
 ને ૨) થી શરૂ; (એરેતે જો પાંચમી ખાઈએ પેઢેરી
 હોયતો પાંચને બેએ શરૂ, જો સાતમીએ પેઢેરી હો
 યોતો સાતને બેએ શરૂ, જો તરીલએ પેઢેરી હોય
 તો તરાહને બેએ શરૂ થઈઆદી.) અને એ શરૂઆ
 રમા પ) ઊંચે, વસી પાછા કો મરવાલાને પાંચ

ગુણે, જો જમણે હાતે વીધી પેહરી હાએતો ઊપલા ગુણકારમાં એક ઊંભરો, અને જો ડાબે હાતે પેહરી હાએતો એ ઊંભરો, એ સરવાલામાં બીજા દસ ઊંભરો, અને પછી તેને દસે ગુણી કાઢાડો. હવે જેતર ૩ આંગલે વીધી પેહરી હાએ તે સંખીઆ ઊપલા ગુણકારમાં ઊંભરો, (એટલે એમડે જો ચોથે આંગલે વીધી પેહરી હાએ તો તે ગુણકારમાં ચાર ઊંભરો, જો બીજે આંગલે પેહરી હાએ તો એ ઊંભરો ઈનીઆરી.) વધી એ સરવાલાને દસે ગુણો. હવે આંગલીને જેતરને કાપે તે વીધી મુકી હાએ તેટલી સંખીઆ એ ગુણકારમાં ઊંભરો, (ઈઆને જો આંગલીને બીજે કાપે તે વીધી મુકી હાએ તો એ ઊંભરો, ચોથે કાપે મુકી હાએતો ચાર ઊંભરો ઈનીઆરી.) હવે જે સંખીઆ તમારા હાતમાં આવી તે મહને કહો. " આટલાં પાંચ ચાર સવાલો તરોને પુછીને તે માણુવ તુરત પારખી આપજો. હવે ચાપણે ઊપલી રીતમાં સમજાવેઆ પરમાણે કરી નેઈએ, અને નેઈ એકે આપણાથી એ પારખી ચકાએકે કે નહીં.

ચોથી ખાઈએ વીધી પેહરીતી માટે ઊપલી રીતમાં જાણવેઆ પરમાણે ચારને બેએ ગુણવા, જેમ કે $૪ \times ૨ = ૮$ વધી એ ૮ માં ૫ ઊભરીઆતો ૧૩ થએઆ. તે તેરને પાંચે ગુણીઆતો $૧૩ \times ૫ = ૬૫$ થએઆ. હવે એ ખાઈએ પોતાને જમને હાતે વીધી પેહરીતી માટે ઊપલી રીતમાં સમજાવેઆ પરમાણે પેલા ગુણકારમાં એક ઊંભરવો તો $૬૫ + ૧ = ૬૬$ થએઆ. વધી એ છાટરમાં ઊપર સમજાવેઆ પરમાણે બીજા દસ ઊંભરીઆતો $૬૬ + ૧૦ = ૭૬$ થએઆ, એ ૭૬ ને દસે ગુણીઆતો $૭૬ \times ૧૦ = ૭૬૦$ થએઆ. વધી પેલી ખાઈએ પોતાના હાતની તરીલ આંગલીએ પેલી વીધી પેહરીતી, માટે આંગલી રીતમાં સમજાવેઆ પરમાણે ૭૬૦ માં તરણુ ઊભરીઆતો $૭૬૦ + ૩ = ૭૬૩$ થએઆ. વધી એ ૭૬૩ ને દસે ગુણીઆતો $૭૬૩ \times ૧૦ = ૭૬૩૦$ થએઆ. પેલી ખાઈએ પોતાની આંગલીને બીજે કાપે તે વીધી મુકી મુકી (તી માટે ૭૬૩૦ માં ૨) ઊભરીઆતો ૭૬૩૨ થએઆ. હવે પારખનાં ઘણી આપણી પાસે જે સંખીઆ માંગે છે તે એ ૭૬૩૨ છે, તે આપણે તેને ટુબેથી કહીએ. જો એ સંખીઆ તે પારખનારને મહી આવે છે તારે તે એ સંખીઆમાંથી

૩૫૦૦ બાદ કરે છે. જેમકે ૭૬૩૨—૩૫૦૦= ૪૧૩૨, બાદ કરતાં તેના હાતમાં ૪૧૩૨ આવે છે, તે ઊપરથી તે કહી શકે છે, વીધી પેહરનાર ચોથું આ દખીએ—જમને હાતે વીધી પેહરીએ—તરીલ આંગલીએ પેહરીએ—તે આંગલીને બીજે કાપે વીધી મુકી છે. એવું તે જે કહી આવે છે તે માટે ઊપલી સકમ જે ૪૧૩૨ છે, તેના આંકડા ઊપરથી કહી આવે છે. ૪ એવું ખતલાવે છે કે પેહરનાર ચોથું આદમીએ— ૧ એવું ખતલાવે છે કે જમણે હાતે વીધી છે. (અગર જો એ જગા ઊપર જમણે હાતે તો ડાબે હાત જણાત.) ૨ એવું ખતલાવે છે કે તરીલ આંગલીએ વીધી પેહરીએ, અને છેવે ૨ એવું ખતલાવે છે કે આંગલીને બીજે કાપે વીધી છે.

સાહેલીઆ આ બદુઈ સંખીઆ ઘણી પેહરી છે, તોપણ જો એ એકાએક સમજમાં ન આવતો કંઈએ ખાઈએ એ પકતી મુકશો નાં પણ એ ચાર વાર વેઆન લગાડીને તપાસશોતો એ પેહર તમારાં જ નમાં ઊતરશે. હવે એજ પરમાણે જો તમે બીજા દાખલા લઈ લઈને પારખવા માંગશોતો તે પેહરથી થઈ શકશે. પરવારેતો વખત સારી રીતે ગુમારવાની એ પણ એક ઊપદય રીત છે

લાડ.

આપણા લોકો પોતાના બચાઓને લાડ લગવવાની બાબતમાં વધારે આગવાની કરે છે. ઘણીવાર તેઓને સમજાવેઆના આવીડીએ, મણીવાર તેઓએ પોતાની નજરે નજર બનેલા દાખલા જોએ આટે કે નાહાનપણમાંથી લાડના કીછરેવું ખાતક આગલ ચાલતાં પોતાના કુચાં કેટલી ખરાબી કરે છે, તથા પોતાનાં કુટુંબનાં રોગોનાં મોતો દેખી પોતાનાં પોતાનાં પોતાનાં નાણાં અશરારે કરવા જે છે કે હજી કેટલાક માણસોએ એ બાબત જિજ્ઞાસુ થઈ જાય છે કે આવીડીએ નથી. જો કાઈના પેહરને જોવા નાર બાબતે જનનેઆ પછી ચોથા દાખલામાં મરી જએઆં એવોતો તેઓ પોતાના એકાદ જનનાં બાવડને એકત્રુતો લાડ લગવે છે તેના કાંઈજ લીધાર થઈ શકતો નથી. અગરજો એઈએ તેઓને સમજ

વીને ચાર સારી વાત કહીતો, પછી જોઈજ દેવો, તે
આ લાગણી આવો ઊતર વાલે છે કે “ ખાવા જવો
તો સહી શીખો, ખર્ચો કાણુને ખારે છે, જવવાતો રજો,
જોઈજાના જવવાનાં જોવાઈ સુખમાં છે. ” એ વચ
નો ખેલતી વેલાએ પેલાં માંખાં આગળે પાછો ક
શા વીચાર કરતાં નથી, પછી તે બાલક જીવીને આ
ગલ ચાલતાં જોઈએ તો બીજા માંજે ઈચ્છા ચોરી કરે
તે વીચારી લગાર પણ ચીંતા નહીં. વધી કંટાળે
માંખાં જોઈ વધારે ખરાબી કરે છે, પોતાની શક્તી
કરતાં વધારે ખરચ કરીને પણ પોતાનાં ખર્ચાને લાક
લગાવે છે. આગલ ચાલતાં જોઈએ ખાલક ઊપ
ર કાંઈ આવી પડે છે, તારજ તોએને પોતાનાં માંખાં
ની મુરખાઈનું ગનેચાન આવે છે. અગરજો સારી
ખાંજો તે બાલક સમજી નીકળી જીતો વધી પોતાની
આગલી શીશીઆરીની વાતો વીચારી જઈ સમારજો
ચાલે છે. પણ એવા દાખલા જુજ અને કલચજ બ
ને છે. કંટાળેજોઈને ખાલપણમાંથી જે સારું સારું ખા
વાની અને સારું સારું પેહરવાની ડેવ પડેલી તથા મ
નમતી રીતે ચાલવાની લટ લાગેલી તે જોઈએક છુ
ટવી મુશ્કેલ પડે છે, અને તેવાં ઊપર જોઈ કાંઈ રંગો
આવી પડે છે તારે તેઓને જોઈયું તો દુખ થાએ છે કે તે
નું ખર્ચાન થઈ શક્યું નથી. અને પછી તે બાલક
ની છુટી પણ ફરી જોઈએ—આગલી ચાલ પરમાણ
મન મનનું જોઈએ, પણ મા ખાપની શક્તી ન હોય
જોઈએ પછી તે નાહાની નાહાની ચોરીઓ કરવા શી
ખે, અને આગલ ચાલતાં એક દુશ્વર અને દુરાચર
છી તે થઈ જોઈએ. અલખતાં જો ખાચર જોઈએ
તો એ અપરાધ ને પેલાં બાલકથી રાખે તેના સંવેદ
જોખા તેનાં અવીચારી માં ખાપોને સર લાગુ પડે છે,
કે જો તેઓએ પોતાની ખરી કરજો ખરાખર અદા ક
રી હાતો, બાલક આયું કરમ કરવા ન શીખત, આ
પરમાણે લાગમાં ઊછરેલાં બાલકની અવસ્થા થાએ છે.
જોઈ, લુહાઈ, જુગાર ઈત્યાદી માંમાં કરજો કરવાને
હુને તે બાલક કશી રીતે વીચાર કરનાર નથી; અને
જોઈ કીધાથી તે પોતાની અને પોતાના વડવાઓની
સંવેદી અખરુ કુલ ચેલવે છે, માટે સાહેલીઓ તોએને નમ
નતાઈ લેલી અરજ એજ છે કે તમારો બાલકોને લાગમાં
ના કીધારો—એક ખારથી ખાધા પીધાનું તેનેને મનેનું
આપો, સારાં પોતાં લુગાં પેહરાં, પણ તે શાયે ન

જોને અણધરતી છુટ ના આપતાં, તેઓને ખાલપણમાં
થી કાંઈ સારે ઊદીઓએ લગાકવાની કોચે કરતાં ર
હો, જેથી કરી તેઓ સમારજો ચાલવા શીખે અને પા
છલથી તોએને દુવા દીએ. તમારાં ખર્ચાની તરફ જ
મારી ઘટની માંજે આ તથા ઘટનું હેત જોઈએ, પણ
તે માંજે આ અને હેત જોઈ રીતે ના કરતાં કે ને તમા
રાં ખર્ચાનાં હકમાં સુખને બદલે દુખ થઈ પડે—હેત
પરીત સહી વખતસર જાએ છે. બાલકના ઊપર તેની
માતાથી જેટલી અસર થાએ છે તેટલી તેના પીતાની થા
તી નથી, માટે એ ઊપરથી ચોક્કસ થાએ છે કે બાલક
નો સુધારો અથવા ખગારો તેની મા ઊપર આધાર
રાખે છે—જેવી માતાની તરખીઅત તેણું તે ખર્ચું. આ
થાએ કે આ દુક પણ વાજખી બીના ઊપર હમારી ને
ક સાહેલીઓ મેચાન પોંદોઆધાને મુકો નહીં. અ
ગર જો એ બાબદ ઊપર વાજખી મેચાન આપે આ
માં આવડીજીતો પછી માં ખાખાનાં સુખમાં દેશો વધા
રો થશે તેનો વીચાર કરવો.

બઈરી કેવી પસંદ કરવી.

બઈરી કેવી પસંદ કરવી.

જો જુવાન મરદ આ વાત તારા કાનમાં જોઈ
હવી, તેણું જુખ ઈઆદ રાખજો. જોઈ બઈરી પ
સંદ કરે તારે જુખમુરતી, ચોખા લેલી, ચોરી, શીખ
ગારની ચોખી, અને જોલકણી નો પસંદ કરતો. જુ
જો જોવી બઈરી પરણવા માંજો હોએ તો રૂપ ની
કીમતે ચોલઈતો ચાહો કી દીગલીઓ મહેલે તેવી એક
વેચાતી હઈ તેને પરણજો. પણ જો ખરીજ બઈરી
પરણવી હોએ તો થાડુ ખેલતી, વીચારવાલી, અને એ
ક ચારખી બઈરી પસંદ કરજો. સહીધી વધારે થ
આન તેના નરમ મીજાન તરફ રાખજો. નરમ મી
જાન, અને સાદાઈ ચાહનારી જેવો ઘેરનો શીખગાર
અને શુખ થઈ પડે તેવા બીજા કાંઈ જુજાથી નથી
થઈ શકવાનું. બઈરી જોવી પસંદ કરજો, જે તારા
દીવસના થાકેલા જીવને શાંતિજના તંદરોશતી ખખડ
વાને શક્તીવાન હોએ, અને એવી બાંજેરી તને ઊપ
ર લખેલા બે જુજવાલીમાં મલી આવશે, પણ જુખમુર
તી, દાક માક, અને લવલવારાના જુજોમાં જુ ખરીત
પરવારેથી પદતાં.

એક બલાહીની લુચાઈ.

ધણીવાર એવુ નેએઆમા આવીછે છે કે કંટ
લાક માણસો પોતાને નોઈની હરેક ચીજ મેલવવાને
તરેહવાર ઊપાયોએ કાચે લગાડેછે, અને તેમા જે કંટ
લાક લુચા માણસો હોએછે તેઓ પોતાનું કામ કાઢા
ડી લેવાને લુચાઈ ભરેલી તથા રૂંદેળી કગમતો કરેછે
મતલબ હુસવ કરવાને માટે માણસોએ આ પરમાણે
લુચાઈ ભરેલી કરામતો શાધી કાઢાડેછે, એમ નથી,
પણ કંટલાક લોકા અને ઊતરતા બાનવરો પણ કંટ
શીકવાર એવા કાનો કરેછે, જેથી રૂંદેળા આપણુ લા
કોને બહુજ અચરતી કીતપન થાએછે, પણ પાછલથી
બરે તે કરામત તથા લુચાઈ બાહર મહેલે તારેજ છુ
લાસો થાએછે એક મંદમા કંટલાક ક્રીકોરો રેહતા
હતા એક દીવજો ગોશ મ ગાવીને એક જણાએ ગ
ણીને તેના વાંસ પાડીઆ, અને તે એક વાસણમા
કુકીને કાઈ કામતર બાહર ગએઓ, પાછો આવીને
જુએછે તો ગોશના કકડામા એક કકડો ઘરી પડીએ,
અસખતા એકાએક એક કકડો એકોથઈ ગએલો જણા
એઆથી તે જરા ધબગટમા પડેઓ, પણ વલી તેણે
વીચાર કીધો કે કોણ બણે ભુલમા એકાદ કકડો આ
હો કપાયેઓ હશે. વલી બીને દીવજો પણ એજ
પરમાણે એક કકડો ઊડી ગએલો તેને માલમ પડે
એ, તારે તેને લગાર શક પડવા લાગો કે કાઈ લેદ
પડીછે, તે ઊપરથી તેણે એવો કંટાવ કરેઆકે
તરીને દીને સારી પેકે તપાસ કરવી. તરીને દને
તેણે ગોશ તઈઆર કરીછી એટલામા બાહરના બીગ
ઓરડામાથી ઘડ વાગાને સાદ આવેઆથી તેણે બા
ણીકો કે કોઈ મને બોલાવવું હશે, એમ ધારીને તેને
રાધણીમાથી બાહર જઈને તે પાછો આવેઓ,
પાછો આવેઆ પછે તેને જણાઈછી કે વલી ગો
શના એક કકડો એકોથઈ થઈ ગએઓ આ
પરમાણે દરરોજ એક એક કકડો એકોથઈ થવા
લાગે તેથી પેલા ધણીને એટલીતે ચરખટ થ
ઈ કે તેણે કંટાવજ કીધો કે ને બનતા બને તે ખરી
પણ આવતો કાલદને એ કરપીણ ચોર કાણુછે તેની
જુએતે નોઈ કરવી. વલી તે દને સવારના ગોશ
લાવી, બણીને તેના કકડા કીધા એટલામા વલી તુરત
ઘટવાચાના સાદ આવેઓ, પણ હવે તો તેણે મજબુત

કંટાવ કરેઓ હુતો કે ગમે તે થાએ પણ બાહર જ
વું નહી, તેથી તેણે રાધણીના દરવાબા આગવ આવી
કુછાકો કે કોણ લાક મારેછે, પણ તેને રડો ઊતર પા
છે મલેઓ નહી, તેથી તે થોડોકવાગ બાહર ઊગો ર
હેઓ, એટલાવારમા જુએછે તો ઘારતી એક બલાહી
રાધણીમાં પેકી અને માશનો એક કકડો ચોહાડના
વઈને તુરત બાહર નીકલી ગઈ અલખતા પેલો ર
ખસ પાશેજ ઊભેગો હતા તેથી તેણે તે કરામત નજરે
નોઈ હતી આ મામલો નેએઆથી પેલા ધણીને
લગાર રમુજ પેદા થઈ તે ઊપરથી તેણે એક ઘણી
ડા એ વીંધેની વધારે તપાસ કરવાનો મરાવ કીધો તે
તપાસ કરતા એવુ માલમ પડીછી કે એજ બીલાહી દર
રોજ માનનો કકડો ચોરી જતી હતી એટલુંજ નહી
પણ રાધણીમાથી પેલા માણસને બાહર બોલાવી તે
વાની એક ઈકાંકની પણ એ બાનવરે શાધી કાઢાડી
હતી, તે એવી રીતે કે કુતરો મારીને બારણાની બા
હર એક ઘટ ટાંગેલો હતા તેને તારી પેકે અશકતી હ
તી, અને એ પરમાણે ઘટ અશ્લાવેઆથી પેલો ધણી
એમ બાણુતો કે મહુને કોઈ બોલાવેજો, તેવી ત પો
તાનુ કામ પડતુ ચેલી તુરત બાહર જતો એટલામા
તે બલાહી પોતાનુ કામ કાઢાડી જતી હતી એ બ
નાવ વીજો તે મ નાહેલા ક્રીકોરોની એકવાર પકડી બા
તરી થઈ તારે તેઓએ પોત પોતામા એક છુપી મ
શલહુત કીધી કે એ બલાહીને હવે તેના બાકીગહેવા
દીવજો સુધી, એ પરમાણે આ જગા કીપરથીજ દર
રોજ એકક કકડો લઈ જવા દેવો. એક તરફથી એ
વી ગોમણુ કીધી અને બીજી તરફથી ભોડો આગલ
ડી તે ઊપરથી ભોડોમા નજરે નબર તે બનાવ નો
વાની ઘણી ખાએજ કીતપન થઈ અને એ ઊપર
થી તે મઠ આગલ ઘણા ભોડો દરરોજ ભોને એના
એકમ થઈને આવવા લાગ્ય, અને તેઓ ને ક્રીકોરો
પોતાની ગાઢણા પઈયા આવીને તે બલાહીને લાગ
જોતા હતા, અલખતા એથી કગીને ને ક્રીકોરુ બ
બર પણ તાજુ થઈ ગઈછી, વધા ભોડો આવવા લા
ગા અને દરએકજણ પઈયા આવીને તે નેવાવાઓ
તેથી ગેહુજ નુકસાન તે મ માહુના ક્રીકોરોમા હાનત
પુકકવ પઈયા એકાદ થએઓ.

મીસર દેશમાંનાં અલેક્ઝાન્ડરીયા સિટીરું
બેઆન.

આપણા પારસી લોકમાથી આવતે આવતે ઈ' ગલડં દેશમાં ઘણા જણ જવા લાગ્યે. તેઓને ર સતામાં તરેવાર રહેરો મલે, તેમાં તેઓને ઝાડુ જે દીવસ રહેવાની જરૂર થઈ પડે, તેથી તેવા દેશોનું બેઝાન તેઓએ આગલથી વાંચીકી હાએતો ખચીત તેઓને ઘણે જાએદો થયા વગર નથી રહેનાર. તે મજ આપણા લોકની અતતરીએ જેઓના સળાવા હાવા ઈ' ગલડં બાએ છે તેથી તેઓને જરા દીલગીરી અથવા ઊદાસી ઊતપન થાએ, તે ઊદાસી મહાડયા ને સાડું જે જે દેશ અને રહેરોમાંથી તેઓના ધણી, ખાપ, અથવા ભાઈઓ જનાર છે તેવા દેશોની, તથા રહેરોની આલ ચલાણ, તાંહાના લોકના રવઈયા, અને ખાવા પીવાની તાંહાં થું થું ચીએ મલે તેઓનું હુક બચાન વાંચીકી હાએતો તેથી મનમાં ઘણેજ દી લાશો અને રડુંજ ઊતપન થયા વગર નથી રહેવા ની. આ વખત મીશર દેશમાંના "એલેકબાનડરી આ" રહેર વીએ, જેમાંથી હુકે રસતે નજદીથી ઈ' ગલડં જનારા ધણીને જવા વગર ધુડકાજ નથી પતે રહેરડું બચાન આપીએ. આ બચાન બાએ ફેરે સુખસ તાંહાં રહેરો હાએ, અને તેણે નજરે નજર નેઈ લખીકી હાએ એ પરમાણે નીચે લખીકીએ.

રાતના ગરમી ઘણી પકડી હતી, અને દુરથી વાદ્યમાં વીજળીના ચમકાર થતા હોવાના હતા, તેની સાથે દુર ગભરાટ થતો હોય એવા વેહરાએલા આ વાજ સંબંધાતો હતો તેની સાથે મોહિલામાંના પાત્રો આ કુતરાઓ અતીશયે વોધાર કરતા હતા, અને રોલાંને યોવા એકદમ એક પીળા ઊપર શેકટ લોચા ભોરી કરતા હતા, તેથી કાઈ નવા આવેલો રહેણાં આપરને એકમે રાતનો હુંગ મુતક આપવી કહાણે પાણ એ દુનરાથી જેથે કનડાલો ઇતપન થતો હતો મેની કરતાં રાતના સીપાઈથી વધારે દુખ હોતું હતું એ સીપાઈ હતો મુંજો છક ઘેરની પાંચ વી, પારીની આવજ મોહી કરી એકદમ મોહી થતો હતો થુમ પારકે, જેથી ઘણી વખત સીધમાંથી નખડો ને જીંધુ પડેલો જેમ જેમ પાછલી રોત આવતી ગઈ તેમ તેમ એ ધીરૂ ચપ થતા જાયે અને તે વખતે

જરા પંડી હેલેકી નીકલેઆપી આખી રાતની છેડએ લી હુંજ બરા આરામથી માછે મલખે કરેલે. પણ વધી વેલમાં એક ખીલ પીડા આવેલે. મુસલમાં નોની પાછલી રાતની બંદગી કરવાનો વખત થયો, એ દેહવાને બાંગીઆ હાતમા જાનુસ હેઈ બારણે ખા રણે પોકારતો પ્રેલે, અને તે હજુર પોડાં ઘેર દુર ન હી ગીઆ હોએ એકલામાં આખા મોહાલાના મરધા અને કુકડા “કુકરે કુકના” તરેવાર આવાને એક પં છી એક એવાતો નેરથી કાહાડેલે કે કાનને કં ટાલો આવેલે, અને હુધ માછી ઊડી નાએલે. થોડોવાર પછી સંધવું માધું સુપ અને સમાધાન થઈ નાએલે, અને નરીલવાર જરા નીરાતથી હુધ આવ્યાની શરત મલેલે. તરણ કલાકની એક લાંબી હુધ ખેંચી કા હાડેઆ પછી આંખ ઊપડતાં નેઈએતો ચહવાર પડી છે, અને આસમાન સાંધ રોશની ભરેલો દખાએલે. હજુર સુરજના ઊગવાને ૧ કલાક નેઈએ. નહે એવો યાગેલો નેઈએલે તારે વધારે વાર હુમાવાની ઊંબેદ બધત હાએલે, તેથીએવી ખખવાનીને ઊધવું પડેલે, અને નાએ આપણે ઘણાજ ઊઠીએઓ અને ચકારા ઊઠનાર હાઈએ એવું આટપાચના લોક સમજેલે. થોડા વારમાં નાહી, ઘુરત કપડાં પેહેરી નીચે ઊતરવાનો વેલ આવેલે, અને તાંડાંજઈ નેઈએલેતો. ઘેરની ચાકરડી એક કલાક અજાઊની ઊડી ઘેરનો તથા ચોટલા ઊપરનો કચરો વારીને, આઠ અથવા કાશી મુહુલા ઊપર ચહવાની આપણી ખીલ કઈ શર માચ હાએ તે ખખખાને તર્ફઆર ઊભી રહેલી હાએ છે. કાશીને કપ હાતમા લઈ આપણે પારીએ ખેતી આસમાન નેઈએતો કાઈ રચતામાં ડીલવું ચાલવું દેખાયું નથી. થોડાવાર પેલો બાંગીએજે ઘુરતમાં જાન ને ચાલે, અને હાતમાં નામના કાગળની રીપ નેતો નેતો મસલદ તરફ જતો દખાએલે પેલા પાંલોઆ કુતરા આ વખતે સઘલા એપ થઈ ગએલા હાએલે, અને રચતામાં ને રાતના મોહાડે કપોર થતો હોતો હાં એવે સંધવું સુપા સુપ અને સમઘાન થયેલું હાએ છે. એ કુતરાએ ખાટકી અથવા મછી ખનનમાં ન હાં એણી સમથી પેલી ગળ છુલો ખાટકે ભરઈ દુકાન ને જીરથી પડના ચાગડાનાં અને ઊંછડાના તથા લાકડાના કપડા ચાવતા પડી રહેલે. થોડા વારમાં એક (મીનીક) ખમતાડીએ ને રાતાના દુકાનની ઊંપર

કાણે કરીને રહેલો, તે પાતાના આરડાની ખારી ઊંચાડી, અથવા ખોતો, અને આખમાં આગલાં ખોતી ચોંલતો ચોંલતો ડોકું ખાડર કાણડી જીએ છે કે સવાર પછી મુકી. પસતાડીયાના ખારીએ દેખાયા પછી થાડાંએકવારે એકબે અસતરીઓ હુતમાં લાંબી સાવ હાનીઓ લઈ રસતા ઊપરનો કયરો કાણડી, અને તે કયરાને ગમેછા ઊપર ભરવા સાડું તેના ખુણે ખુણે ઢબેલા કરતી નજરે પડે છે. એ કયરો સેહેરની પાદ દે ને ખાજો હાંચે છે લાંબું લઈ જઈ નાખે છે.

તેમારપછી ગામડાની એક બે છોકરીઓ ખલુ રંગનો જલો છેક માંધાથી તે પગ સુધી પોહાયતો પહેરેલો, અને ચોહાડા ઊપર ખુરખો નાખેલો, માતરે આંખ આગવથીજ એવાને નાહુના આંધરાં પાડેલાં, એવાં પેશાકમાં તેઓ પેતાની સાથે તેવી મારી દુધ વાલી ખકરીએને લઈ દુધ આપવાને આવે છે. તેઓ ના માંધા ઊપર દુધના વાસણોની ચોડ ચડાવેલી હાંચે છે, અને તેઓને એવી સંસારથી માથે રાખે છે કે વગર દુધ લગાડવે તેઓને માંધે રાખી જલદીથી ચાલી ગઈ છે, અને પાતાનો માલ વેચવાને લોકને ચોહાડે થી પેકારી કહી સંભલાવે છે. ખકરીઓ રોજની આ ઘરમથી એવીતો ફેલવાઈ રહેલી હાંચે છે કે ઘરાડાના ઘેર આગલ પેતાની ગેરે વગર અટકાવ કરવે ઊભી રહે છે. અને ને વખતે તેઓને હોહાંચે તે વખતે તે છોકરીઓ અને ઘેરનાં ગણાંએ એક ખીજ સાથે ગામગયાસની વાત ચીન કરે છે તેમાં ઘણું કરીને છોકરી એ નરે કળવાઈ ગોલે છે કે હમારા ઘેરમાંથી રાતની બે ખકરી પોવાઈ ગઈ છે, તારે તેઓની સાથે ગોલામો પછુ પેતાની દીલગરી જણાવી સાથે કળવાઈને વાત કરે છે. એ વખતે એક ખકરી દીલગરી લરેલો દેખાવ થઈ લાગે છે. એ સેહેરના લોક સવારનું ચીરાનું દુધ અને રોટલી ખાએ છે. દુધ જલકલ ખલે છે, અને તે વહી નસતું છે. કાઈવાર એક ખકરી એટલુંતો દુધ આપે છે કે તે આપણીથી મનાઈ નહીં શકાય.

દુધવારીઓ દુધ આપી એક ચોહાવામાંથી ખીજો ચોહાવામાં ખાંચે એટલામાં લાકડાવાનો હાલ અખદુલા જેની દુકાનને પેલા પસતાડીયાની પાજેજ છે તે ખારણા ઊઘાડતો દેખાએ છે. હાલ અખદુલા માતરે લોકક વેચનારજ નથી, એ ઘણી પરચુન વેચા રી છે. લોકક માંજિતો તો તેનો ધંધોજ છે, પણ કે

લસા નોઈએતો તે પછું પોહાંચાડે છે, ચાણુ, વેનરીલય, અને ખીજો પરચુન સામાન. હાલ અખદુલા ખુદો છે, પણ ઊદીએગનો એક અજો નચુને છે. ઈમાન દાર, અને પેતાના ઘરાડોની સેવામાં હવ. કાણડી આપે છે, અને એટલેતો નમાણે છે કે ઘરાકને એકાએક પાછો જવા દેતો નથી. વખાર ઊપર માંધેલું મ ચ ચોહાડું રાહું ખુચક હઈ ઊઘાડી ઊં, કે તુરત અંદર જઈ ખારી આગલથી પેતાના પડોશીને નમીને શવા મ કરે છે અને ઈશારતથી શમબવે છે “કે સેહેરમાની કરીને નીચે આવી એક ચલમ હુકાની પીશો” વખાર ની જગા ઘણીજ શાંકડી પાંચ છટશમોરશ જેથી માલ ચુકવાને તથા તેમાં બેશવાને ઘણીજ અકચણ. પછુ હાલ અખદુલાને શગવડ કેમ કરવી એ ચીકવવાની કંઈ જરૂર નથી. દુકાન ઊપરથી લાંબાં પારીઆ એવા ગોઠવીને મુકે છે કે તેમાંથી અરધો અરધ રચતા ઊપર ખાડર નીકલેવાં રહે છે, જે ઊપર પેતાની ફરાગા તી લરેલી બેક અડીગવાના તકીઆ સુધાની કરે છે. તેજ પરમાણે કપી અને દોરડાંથી ઊપર ખેંચ ચુક કે રવાનું એક છાંજી પણ દુકાનને કીધું છે, કે વરલાના દાણા ઊપર તેના ઘરાડોને દુકાન ઊપર પાંચ મીની ટ ઊભું રહેવાને ખની આવે, તથા તરપાલીનના કપ ધારો એક શતનું પરડો પણ કરી રાખેલો કે ગરમી ઘણા તકાની રબાય નહીં મારે, અને પેતાની દુકાનમાં જે કંઈ સામાન હાંચે તેનો દર એકેકનો નચુનો પ્રેલીમાં ભરીને શપવાની નજરે પડે એવી રીતથી છેક આગલથી મુકી રાખવાને ખની આવે. હાલ અખદુલાની દુકાનનો આકાર આખેદુખ આપણી ખભરના કણીઆની દુકાન જેવો નોઈ લેતો. શરક એટલાજ કે કકત અનાજને કેણે તરેવાર ચીને આગલ ચુકેલી. દુકાનની ખાડર અને છેક રચતા ઊપરથી, દુકાનના ભારવડીઆ સાથે એક નકઈ ઢાંચે રાખેલો હાંચે છે. આગલથી સાડું કરી રાખેલા પરમાણે એક ઘણેક ખોજ લાકડાં તેની દુકાન આગલ આવી માલ ઘણી નાખી નાંચે છે. જેવો માલ અપીને પડેલા કે હાલ શહેર ઊગી કંબર તંગ કરી, ખોંચે ચહુધવી, હાતમાં એક વેહતી પ્રેહારાડી લઈ, લાકડાં શાડવા મંડી નાંચે છે, અને રૂપીઆ રૂપીઆની નાણાની નાણાની નુડી ખંદ લાકડાં બાંધા રોજના ખખ શાડું દુકાન ઊપર એકેકે શાડતો શાડતો થાકી જાયેલો, વધી ઊ

તરે છુદે, તોખી આવી શકત મેહનત કરતાં તેવામાં કોઈ થોપાક કાલશા લેવા આવીભિતો, તરત પોતાનું કાં મ સુકી હઈ, આદરમાનથી પોતાની ઘણી ઊપર હા ત રેરની પેલમાં પછીથી એક પછી એક ટીંબ ટીંબ કરી ગણી લેલે, અને તેને પોતાની લાકડાની વકોરીમાં ના ખી માલ તોલવા માંડેલે, અને દર માલ તોલેઆ પછી પછવાડેથી એક ખોજા ભરી ઊપર નાખેલે, કે પોતાના ધરાકની ખાતરી થાએ કે હાલ અખદુશને તાલ મા લ તોલમાં આંછેતો મલ્લેખ નથી. હાલ અખદુશ ની આવી શાખ અને ઈમાનદારી પરમાણે તેની દુકા ન ને કે નાહાનીછે તોજેપણ આખો દીવશ ધરાકોની આપ ભવ થયા કરેલે, અને થોડોજ વાર તે ખાલી હાતે બેસતો હો.

યુશ્કરોને લાવ લઈ જા કરવા શાહુ શવારી લખલ જે ઘણાં રોજ કામના લગાડવાના હોએ તેઓ ને શહવારનાં વગર લગાએ અને હજો નહચાડા અ ને પાણી પીવા તેઓના ઘણી તેઓ ઊપર ખોલી પી કે બેસી દરીઆ કીનારે લઈ જાએ, અને નહવાડી નાહાજ ખોરાક અને પાણી આપેલે એ ખાખદમાં આપજ લોક ખરાં ઈમાનથી પોતાના બનવરોની બ રદાશ કરેલે. શહવારના શાહા છ વાગમાં ખીજ દુ કાનદારો દુકાનો ઊધાવી માલ વેચવાને મુકેલે, અને મરદ લોકની ભીડ થવાનો વખત નહી થયો હોએ તેની આખમચથી શેહરની અશતરીઓ ને કઈ માલ ખરીદ કરવો હોએ તે આવીને ખરીદ કરી જાએ. પછુ જોરતો બડી કરાકુટ ભરેલી હોએ. તેલે તો માર પાંચ આનાનું કપડું અથવા તેવોજ બીજો શાપારણુ શામાન પછુ તેના ભાવ લીજો જોછામા જો છી અરધા લોકની ટીક ટીક અને રીકલક થાએ, અને એવી કરાકુટ ભરેલીઓથી દુકાનદારોને વારે મ ટીંબે કંચલો છુટે. આપણા લોકની ખાજેડીઓ પછુ એવી વાતમાં કઈ જોડી હોએ જોવું નથી, નેથી એ ખાખદ લખાણથી શનભવાની કઈ જરૂર નથી કે અલેક્ઝાન્દરીયા ચેરુનમાં અશતરી લોક દુકાનદારો પાછોથી માલ લેવામાં દેખી રીકલક કરેલે.

એક શાહા શાને પાંચે પચતાકીઓ પોતાની દુ કાન ઊધારેલે અને નેવી દુકાન ઊધાવી કે તેમા થી છું છું કરવું માંખનું એક, મોહું મેવું બા હુર નીકલી આવી આજ પાશ પપથઈ જાએ.

તેની દુકાનમાં અરખ અને ગીરીક લોકને પશું દ આવતો, પછુ બીજા લોકને કંચલો અથવા સુગ લાગતો શામાન મુકેલો હોએ. નેવાક લોકાની કે પચેડમાં તેવમાં મુખાવેલાં આલીવ શેશ, પેટમાં મુકે, કીતપત કરે એવાં પનીર, સુકી અને મીઠું દીથેલી તાં છલી, એ મીઠોની શાંભે વલી જુદી જુદી ભતની ખાદ લીજો, અને ગલાસો, ગોઠવેલાં, ખાટલીઓમાં ભરે લો રેન્જાન દાડ, તેમાં શકી, ખાટો વાઈન, અને બી લ ભતનો દાડ એવોકે કોઈને નોવા નહી ગમે. આ લી નહચા રીજો ભરેલી કે જે દુકાન ઊપર આપણને પાંચ મીનીડ પછુ કીહું રેહવાને નહી ગમે તેવી દુકા ન ઊવડતાને વાર ગાંમરી ધરાકોની ભીડ થવા માંડે. તેઓ આવીને તાડીના દાડ, પેલાં તેવમાં મોરેલા આ લીવ, અને એવો ચીકણા જોડ આવતો, અનપંચ બે લેઓ ખોરાક નાચતા લખેલ લેલે. ઈહીરોપીઅન લોકને પછુ એવી દુકાન ઊપર જવાની શરૂ થઈ પડે છે, કંચિકે એ પચતાકીઓ શીવાએ બીજા કોઈ દુ કાનદારો સાહે, શાકર, કાફી, અને તેવી બીજા ચીજો વેચતાજ નથી.

આક વાગા કે બનરના ચોદાને બહુર વખત થાએ. શેરાક કાલર ગળવામાં નાખી આપણે નો બનરમાં પોતા તથા ચોદા કરવાને નીકલેઆતો તે જ બા એક નોવા લાસિક દેખાવે. ચાકરલઈ જવાની કઈ જરૂર નથી. હલકરીઓ નેઓ આરખના જુવા ન છોકરાઓ રજતે રજતે પ્રતા ફરે, અને નેવા આ પાણુને બનરમાં નોઆ કે જોકદમ દા પારનું રોહું આપણી આશ પાશ ટોપલીઓ લઈ ફરી વલેલે અને તેઓ ઘડવા ગુમ પાડી બોલેલે “નહી શાહખ નહી, અમે છોકરાને તમારું ઘેર ખખર નથી હું” પોતે બરા ખર જાણું છું. જે જોઈએ તે શામાન હું ઊંચકરા.” એવામા ને આપણે ખાટકીની દુકાન ઊપરથી ગાથ નો એકુ કટકે ખરીદ કરી લાતમાં પકડેઆતો કઈ વી મુ ટોપલી જોકદમ આપણી શાંભે ઊવડાએ, દરેક જ પાણી એવી કીરેદ કે દેઆરે મારી ટોપલીનાં શામાન પરતો મારી હેલ લાણુ પડી. આપણી છુટી પડે તે ટોપલીમા નેવો ગાસનો કટકે નાખેલો કે ખાકીના અથવા ખીસી જાએ, અને પેલાં છેડેરો મોટી છુટી થી પોતાને બાજેવવાન શંખળ આપણી પાશ આવે, અને અધાંની અંદરથી આપણે નેને પશંદ દીથો તેથી

મોટી પુશીધી આપણું કાંમ ખબરવાતે તે તરફ આર
ગાએ.

મીણખતી એ સું ચીનછે ?

ખાઈએ, મીણખતી જેવી કાંમની ચીજ આ
ને સરવ લોકને ખબર હો. ગરીબ માણસો મીણખ
ની નથી ખાસતાં, તવં ગરેબોને તાણ એનો વધારે ખપ
છે, ને એપણું મીણખતી વીજે ગરીબ સું કે તવં
ગર કોઈ આણખાણું નહીં હો. ઈ ગલંકમાં મી
ણખતીનો ખર્ચ થયોછે, તેમ આપણા મોઢાંદે વાં
જેનો લોકમાં એ ચીજનો ખપ વધારેછે. શ્રેયા
દી રામશનીમાતો એ ચીજની ખમીત જેવું પડે
આ વગર રહેવારજ નથી. અને એવો ગરીબ પ
ણ એકુમે રતવ મીણખતી ખાસેઆ વગર નથી રહે
વાનો. માણસ આગરો પડેછે તારેતો ડાકરની
અંજલિ કોજ કરવામાં મીણખતીનો કડો જેવી ગર
જ સારેછે તેવી ગરજ એકુ તેલના દીવાથી અથવા જી
રખી નથી થરવાતી. આગેરે તેલનો દીવા તેદી
વો, અને સળવક તથા કમર ભરેલી મીણખતી તે મી
ણખતી. જેણે એ વાપરી હો તેજ એની કસ
ર અને સળવક સમજે, જેણે વાપરી હો તેજ
તેવના દીવાની કરાકુટ અને અડવાણ બાણે,
આવી ઊપઈએગી મીણખતી ચરખીમાંથી થા
એછે. એ બાબદ કદાચ થણા જણ જાણતા હ
ને. પણ એ ચરખીમાંથી જેવી અળંગેખ જેવી ચી
જે નીકળેછે તે બાણો તો તમે તાનુખ થઈ જશો.
તેમને વધારે વાગ સળ ભરેલાં નહીં રાખવાને એક દ
મ કહી દઈએછે કે ચરખી અથવા તેલ એ એક બ
તના નીકળે! અને મીણખતી તે એક જાતનો તેલ
ખેછે! અને ચરખી અથવા તેલમાંથી મીટી સાકર ને
વી એક ચીજ નીકળેછે! તમે આ વાત સાંભળી તાનુ
ખ થતા હતા ખરેખર, પણ તમને જાણતું જોઈએ
છે કે હમણાના વખતમાં રસાએન સારતરથી રેલ્વેએ
ક ખરી, ખાખરી તે તમામ ખોટી અને જોડી કાઢવી
જણાએ. લોક એવાં છે કે ખોળી અથવા જોડી કાણ
ડેલી વાત પણ કસોને માનજે, પણ એકાદી ખરી પ
ણ અળંગેખ જેવી વાત કહી નથી માનવાના; તે

એ એવી વાતને ગલત, ખોટી, અથવા જોડી કાણ
ડેલી ગણવાની.

શામલો તારે ચરખી અથવા તેલ એઓમાં ને
ને અળંગેખ જેવી ચીજોછે તે વીજે. જારે આપણે
ચરખી ખોલીએ, તારે તેમાં થી જેવી ચીજોછે એ
વો વીચાર આપણા મનમાં લાવીએ. પણ આ
એ જમાનાના રસાએણ સારતર રીકેલાઓ ચરખી
વીજે જુદીજ રીતે વીચાર કરેછે. તેઓ કહેછે કે ચ
રખી એતો એક એવી ચીજોછે જેમાં બે જાતની જુ
દી જુદી (આસીડો) એટલે તેલખછે, અને તે બેજુ
આનીડોની સાથે એક ચીજ “ગીલીસીરીન” જેનો
સવાદ મીઠો સાકર જેવોછે, એની ચેલવણી છે. વલી
ખીજ અળંગેખ જેવી વાત કહેછે કે એ આસીડો અ
ને મીટી સાકર જેવી ચીજ મલીને એક જાતનું મી
ડું થએતું છે. એ મીડું આપણે ખાવામાં લાવીએ
છે તેવું નહીં, પણ તેના જેવી ચેલવણી વાણું, તેઓ
સામેતી આપેછે કે જોઈએતો ચરખીમાંથી એ મીટી
ચીજ છુટી પાડી તમને દેખાડે. આને ઈ ગરેજ
માંથીની કુકાં ઊપર એ પરખાણે છુટી પાડેલી નો
ઈએ એટલી “ગીલીસીરીન” મલી આવશે. તે
ચરખીમાંથી કાણુછે એટલુંજ નહીં, પણ બધી જા
તના તેલમાંથી પણ કાણુછે એપરેલ તેલ, મીડું તેલ,
એરંડીજો તેલ, ઈત્યાદી. એ “ગીલીસીરીન” નો
વલી ખપ આટલાવારમા થયોજ થઈ પડેજોઈ. હ
જુરતો હમણા થાડું થઈગી જણાઈછે કે એવી ચીજ
ચરખી તથા તેલોમાંછે, તેટલા વારમા “ગીલીસીરી
ન” કાંણ કાંણ કાને લાગુ પાડીછે એ વાતોને આપ
ણને વધારે તાનુખી ઊપજે. ચરખી અથવા તેલ
માંથી છુટી પાડેલી “ગીલીસીરીન” નો સવાદ મી
ઠો સાકર જેવોછે, તેમાં જો જોશ, અથવા કોઈથી ચે
વો જુકી રાખેઓ હોએ તો તે વરસના વરસ સુધી
તાજો અને તાજો રહેી રહેઈ. થ ડીના કાણકાના જા
ત પગની આખડીમાં તથા હોટમાં ચીરા પડેછે, તે અ
ટકાવવા, અથવા રૂજ લાવવા અને આમકાને તરજ
રાખવા વાપરેછે આપણા લોક હોટ અને હોટ પ
ગ ઊપર નેલ, ટી, અથવા માખણ લગાડેછે, તેથી ત
રવારના અથવા લગાડેઆ પછી, સુરીર એમનું ખોળ
ક વાણ મારેછે. પણ “ગીલીસીરીનમાં” એવો અ
થવા કોઈથી જાનના વાણ કુલક છેજ નહીં, અને તેનો

સંવાદ મીઠો હોઆથી લગાડનારને કંઈકો અથવા સુગંધીતરૂપ નથી થવાનો. સુરજના કોરણોની મદદથી જે ચીતાર પાડેઆમા આવેછે, તેમાં પણ એ ચીજનો ઊપયોગ ઘણીજ કામનુંજ રીતે થઈ શકેછોછે. સાધુ બનાવનારાઓ સાધુમાં એ ચીજ સાથે મેલવેછે, અને જેઓને ખર્ચ થયો હોએ તેઓને દવા દાખલ પીવાંને એક જાતની માછલીનું તેલ એક આવે એ વા વાસતું પીવું પડતું હવું, તેને કંકાએ આ “ગીલી-સીરીન” મીઠી સાકર જેવી દવા ગુણ કારક થઈ પડી છે. હાથરો એક ચંચલ અને મેહનતુ દેશત જેને ખર્ચનો મરજછે, તે ખીચારો એક બે વરસ થયાં પેલી વસ મારતી દવાઈ “કાલીવર આઈલ” એટલે કાડ જાતની માંછલીના કલેજનું તેલ એવું પીતાં પીતાં કનકાલી ગયો હતો, તે આજે હોએ હોએ બે બે ગલાસ મીઠી સાકર જેવી “ગીલીસીરીન” ગટ કરી જાએછે અને ગલાસ ચાલી ચાલીને સાર કરેછે અને જો સમયાને જરા ભાગ ખરડાયોસા રહી ગયોસા મા હુંગ પરજોતો તે પણ હોયથી સુંસી જાએછે. માંચ વરસની વાત ઊપર કોણ જાણું હવું કે તેલ અને ચરખીમાં આવી ઊમદા ચીજ ખોદા લાસાએ માણુ સ જાતના સુખને સારું મુકીએ. એ “ગીલીસીરીન” માં ખીજો ગુણ એવો માણું મ પરજોઈ કે નો તેને સ લગાવી હોએતો તે ખલતી નથી. તેલ અને ચરખી એ બે મોટી આગ લગાડનારી ચીજોછે. મકાઈ એ ચી પોતાની દીકરી લગાઈને રોજ સાડીએતી રાખ વા ફેટેછે કે સાંજના લોખાન કરતી લેવા તેલની જરૂર હો આગલ દુરથી લોખાન કરે. પણ એજ તેલમાં થી આવી ચીજ નોકલીછે લેનામાં ખલવાની શકતી હેજ નહીં એ ખરેખર અનએખ જેવુંછે. એ વાત ની ખખર પકાંને વાર મીણખતી બનાવનારાઓને તાંબુ વધાવણી અને પુશાકોની ખખર જુલું પાડવી. એથી તેઓને સું શએદા થયો મુકીએ પુછોછા જે ને ફેટેછે તેવો મીણખતી બનાવનારા ચરખીમાંથી મીણખતી બનાવતા હતા, અને ચરખીમાં બેજા ભાગ કામમાં લાવતા હતા. “ગીલીસીરીન” ના ગુણની ખખર રી કે તેઓએ વીચાર કીધો કે ખતી બનાવા માં આપણને એવી ચીજ લેવી નોઈએ કે જે ખલી શકતી હોએ, પણ જે ચીજમા ખલવાની શકતીજ ન હો તેને ચાખીઆથી આપણને સું શએદા ઊલટી એ

વી અડખણુ-બરેલી ચીજ રેણથી ખતી ખરેખર ખલી નહીં શકે, અને આજ સુધી ખતી, નાંખી બહેછે, અને તે ઊપર ઘડી ઘડીએ ગુલ ચડેછે તે એથીજ હે છે. એવો વીચાર કરી તેઓએ “ગીલીસીરીન” ને છુટી પાડી બાકીના ભાગની મીણખતી બનાવા મા ડી. જે આગલ વીચાર કીધો હતા તે તમામ ખરોજ હતો. “ગીલીસીરીન” કાઢી નાખેઆ મે છી જે ખતી બનાવી, તે, દરતી પડી, વલી ખલવામા સાર અને ભારી રોશનીદાર, દેખાવમાં છુપ સુરત, આ ને જેને ઊસકવાની સુલકક જરજ નહીં પરજોથી લો કોએ પોતાના ઘેરમાંથી એક એક મલાલને રખમુદ આપી તેલવા પર્થસાને ખંચાવ કીધો.

મીણખતી બનાવનારને ખીજ ખખર પડી કે તેલમાં પણ એવોજ ગુણછે. ચરખી માધી, તેથી તે છે લઈ તેલમાંથી મીણખતી બનાવાવું સુર કીધું. તેલમાં પણ ચરખીનાજ જેવી ચીજોછે, અને તેમા પ લુ પેલી મીઠી સાકર જેવી ચીજછે તે છુટું પાડેઆ થી બાકીના ભાગની મીણખતી જેવી નોઈએ એવી ખતી. ચરખીના કરતા એ મીણખતી દરતી પડી, તેથી ચરખીને રખમુદ આપી તેલ ઊપર મીણખતીવા લાએછે કાંમ ચલાવીડી. ખખરની જે તેજ ખપી ચી હો, તે બાકેર ગાંમથી મંગાવા લાખા, આખેરે એ ખપ આપણા દેશ ઊપર આવેછે. આપણા દેશમાંથી આજ કેરવું મઈગિ પુશકલ તેલ જંગલક જા એછે, અને તે સધલું મીણખતી અને “ગીલી સીરી ન” બનાવામા કાને લગાડેઆમાં આવેછ. આપ હો બખરમાંથી તેલ પુશકલ બાહર ગીઆથી હઈઆં આજે તેવનો ભાવ ઘણો વધી ગીએછે તેલ ઊપર થી દીવેલનો ભાવ પણ ભારી ચડેડેએછે, જેથી મેકાઈ પ્રેતી ઘણીજ દયગીર પાએછે, કે મારા મરોખ ઘે રમાં ખરચ વધેએછે, અને મારી લડાઈના હુમાને રોજ તેલ, ઘી, એરડીકી, માંખણ, એવી એવી ચી જો લગાડીને મશલતી હતી તે હવે દેન થશે.

કેવી રીતે પેદાશને સુધરે એ કે પુશાક

હુંગ આવે.

નવલસાડ નામે એક માણુ હતું. એ ઘણું એક સાઈં ધર હતું. બાગ ખજોએ સુખી હતો, તે

ને બેશી ફરવાને એક શાભાએમાન ગાડી હતી, તથા તે ગાડીમાં જોડવાને ચારા મુજના બે થોડા હતા. તે ને માટે જમવાની જે રેખલ બીજાએઆમાં આવતી હતી તે એવીતો મુજની હતી કે કદાચજ તેમાં પકવાનો ની રેખલ તેના વખતમાં કોઈના જોએઆમાં આવી હશે. તેના મીતરો એવાતો મજકરા અને રચુજ આ પનારા હતા કે તેઓની આજલ આદ્યોએની કચેરી ના લગીઆઓ પણ એક ધોરે રહે; પણ એટલું શય હું છતાં નવલશાહ કપી સુખી હતા નહીં, અને એટલી નવલી ચારી, હાલત છતાં તે હંમેશા બેકરા અને કંઈવેલો રહેતો; તે આરામ લેવાને અથવા બે લી છવ વેરાવાને ઘણાખી ઊપાએ કરતો પણ તેચલા વીઅરથ જતા, તેનું મન એટલુંતો ભેચન હતું કે તે ને દીવસનાં પેર ભરીને જમવા નહીં મગવું હતું તથા રાતનાં કંચારે હુંગ નહીં આવતી હતી. કોઈ વેલા તે વેરુતો મુવા જતો અથવા કોઈ વેલા તે મોડેથી જ તો, પણ તેને લગાર કરારની હુંગ આવતી ન હતી. એવી પોતાની હાલત વીશે નવલશાહ પોતાના ફેટલા એક મીતરોની સલાહ માંગી તે મીતરોએ તેને બે ધ ઊ ચેહનત કરવાની તથા જરા લગાર ફરવા ફરવાની ભલામણ કીધી, અને તે ભલામણ પરમાણે બીચારા ન વલશાહ કીધું તેણણ તેનું કાંઈ વનીકીં નહીં, તારે તે નાં જોતોએ તેને એક બીલ ઈકીકતી કહી કે રાતનાં મુતી વેલાએ તેણે એકાદ બે ગલાસ વધારે દારૂ પીવે, જેથી તેને મુજ કંઈમાં નીરાંતે હુંગ આવશે બીચારા નવલશાહ ઊપર દારૂની અથવા બીજાં કંઈમાં અસર પડે નહીં. તેની બે કરારીમાં ઘસાડે થવાને દેહાણે આરે વધારે થતો ચાલેઓ, તેથી તેણે કંચારીને વર્ધે સોની સલાહ લેવા મારીછી, વર્ધે લાડનમ, અશીણ વ જેરે લેલીને દવાઈ આપી કે નવલશાહ કંઈમાં પડે, તો તેથી તેને તેની બે કરારીની વીસર થાએ, પણ નવ વશાહના અંતકરણમાં એવાતો પ્રમાણ સડો થેલો હતો, અને તેનું મન એટલુંતો પાપી થએલું હતું કે તે થી કરીને અશીણ જેવી કશણ કંઈ વસતુની પણ તે ઊપર મુલ અસર થઈ નહીં. છેલે સરવાલે બીચારા નવલશાહ કંચારીને એ આખંદ પોતાની વાડીના એક માલીને પુછીછી કે મહુને આટલી બધી વાતોનું સુખ છતાં, તથા પર્ષે રક પુર છતાં આટલી બધી બે કરારી કેમ ભાગવવી પડેછે માલી ગરીબ

હતા, પણ તેનું એકીન તેના પેદા કરનાર ઊપર થ છું હતું; તથા તે પોતાના પેદા કરનારનો ઘણા કર સાખતો હતો, અને કોઈથી રીતે ઈશવર ના ચાલ ચાએ એવું કામ તે કરતો ન હતો, તેની ઊપર ના રે પોતાના શેઠની તરફથી આવો સવાલ આવેઓ તારે તે લગાર વીચારમાં પડેઓ, તે ચારી પેરે ના હતો હતો કે તેના શેઠનું એકીન કપાડોલે, તેના માં ઈશવર તેવા મુલ છેજ નહીં, અને તે માથે તે નામાં પરમેશવર વીશે મુલ કર નથી. બીજું એ ઘણી ઘણા ઘાતકી તથા નીરવજી હતા, વીધવાઓ અને નાવારેઓ ઊપર અતીશયે ખુબમ ગુનગરતો હતો, તેથી તેનું મન હંમેશાં તેને કંઈનું હતું. પોતાના શેઠની બે કરારી વીચેનો આ વીચાર જે તે માલીને આવેઓ તે ખરો વીચાર હતો, તેથી દીવસની ભુખ અને રાતની હુંગ જે ઊડી ગઈ હતી તે ઊપવાંજ કારણથી થઈ હતી, લોકો તેને ચઘલી વાને સુખી બાણતા હતા પણ તેનું મન તેને હંમેશાં કડકું હતું કે એ પાપી હું સુખી નથી; તારી નીચ યા છુરીછે, તેથી હું કદી સુખી થનાર નથી. પેલા માલીએ અનુભવ ઊપરથી તથા રાત દીવસની માહીતગારી ઊપરથી પોતાના શેઠની બે કરારીનું કારણ જે પીછાની લીધું હતું, તે ખરેખરે ઊઘાડી રીતે પોતાના શેઠને કહેવાને તે અચકીએ, તેણે બાણી લીં કંઈ હતું અને એ પરમાણે ઊઘાડું અપમાન કરીશ તો તેથી એ ઊઘાડે વધારે ચીરણ, માટે તે માલીએ જરા કીરજથી વીચાર કરીને, પોતાના શેઠને તેની બે કરારીનું ખરેખર કારણ જણાવવાની એક ઈકીકતી શોધી કાઢી તે ભાવેઓ કે શેઠ તમારી બે કરારીનું કારણ માહિરા થી કાંઈ કહેવાઈ ચકાતું, નથી પણ માહિરા એક વેચીછે તે ઘણેજ સુખી જણાએછે, નો પણ તેની હાલત તમારા કરતાં કાંઈ હજારો દરજે ગરીબછે, તો પણ હું બાણતો નથી કે તે એવા સુખી સાથી રહે છે—દીવસની વેચાએ તે તરણવાર ચારી પેરે પેરે લરીને ભાજન લીએછે, અને આખી રાત એવીતો મુજની નીદ કાઢાડે કે જાએઓ તે પાગે બેહસતથા હાએ. કદાચ મહુને એવું લાગેછે કે તે રાતના મુતી વખતે કાંઈ નુદી ભાતની રોપી પેરુરીને સુવેકે, અને તે રોપીનાં સતથી તેને, પામી મુજની હુંગ આવેછે. પોતાના માલીને મોહાડના એ શખેનો શાં

ભલીઆ એવે તે પુરો અરથ સમજાયા વગર
 ગુરત નવલશાહ તે માલીના પડોરી પાચે ગએ
 ગો, અને તેને ઘણીજ આંતર ખાઈરી કાલાવાલા
 કરીને કહેવા લાગે છે “ ભાઈ પેહરીયાની કરીને આ
 માહારી રાતની પેહરી સુવાની રોપી હું લે અને જે
 રોપી હું રાતના પેહરી સુવે છે તે મહને આપ. ” એ
 માગણી પડોરીએ ઘણી ખુશીથી કણુલ કીધી કારણ એ
 કે જે રોપી પેહરી સુતો હોતો તે એટલીતો મલી હતી
 તારે એવી રોપીને ખદલ નવલશાહ નેવા રોકની રોપી મલે
 એ કહેવી વાત! પડોરી પણ પેહલાં જરા ઘલરાતમાંતો પ
 ડીએા દે આ તે થું દોગછે કે નવલશાહ આજે માહા
 ગી રોપી લેવા આવેજાછે, તેથી તેણે જરા પેહલાં આ
 નાકાનીતો કીધી, પણ જરે નવલશાહ ઘણાજ બલ
 દ થએઆ તારે તેણે તે રોપીએા અદલા બદલ
 કીધી. નવલશાહ તે રોપી લઈને ઘેરે આવેઆ
 અને ગુરત તેને ધાવરાવીને સુધાતી નખાવી. રા
 ત પડી તારે રોજ દરતાં વધારે ખુશીથી નવલ
 શાહ પલંગપર પોહોરવાને ગએઆ, અને તોંડા જ
 ઈને પેલી આ રોપી પેહરી તે એવી ઊમેદથી કે
 આજ રાતના ખુશી ભરેલી હુંગ આવશે. પણ
 રોપી થું કરે, તેવું મન જે પાપી હુંગ તે ખદલી ના
 ખપાને શાઈ માલીએ તેને કહેયું, પણ માલીનાં લે
 દ ભરેલાં બોલવાનો ખરો અરથ ન સમજ્યે તે એક
 દમ રોપી ખદલી લાવેજો તેથી થું થાએ. તે રાત
 પણ તે બીવારાની આગલની પેજે બેકરાની ભરે
 લી ગુજરી. આખી રાત આહીંગમથી પેલીગમ
 અને પેલીગમથી આહીગમ ઘણું આંગેલીઆં બા
 લોડીઆં મારીઆં પણ નવલશાહનું કયું પલીકો
 નહી. ખરી બાગદાદનાં નવલશાહ બીજાના ઊપર
 થી બીકી બાહર નીકલેઆ તારે તેને વીચાર આવે
 એકે વાડે જઈને તલાસતો કરું કે માહારી રોપી પે
 હરીઆથી પડોરી આજ રાતરે કેવી હાલતમાં હોતો
 એમ વીચારી તે ગુરત તેની બુપડી ઘણી ગએજો,
 અને તોંડાં જઈને તેને પુછીકો કે “ કેમ ભાઈ આ
 જ રાત તારી કહેલું જઈ ? ” કીતર મલીએ
 કે “ શાઈ આજ રાતે મારી જેવી સુખમાં અને જે
 નના ગઈછે તેવીતો માહારા જનમમાં જે નોઈની ન
 હી આજ રાતનાં પુલતો એવી મીઠી આવી હતી કે
 સહવારનાં ઊઠવા પણ મનનું ન હતું. ” આ હ

વાલ સાંભલેઆથી નવલશાહની છાતીમાં એક નેહરી
 તીરના જમનની મીઠાસે એક ધા લોગો કે આ વાત
 તે કેમ ખને; તેથી તે ગુરત તોંડાંથી આવતો પડેજો
 અને પોતાના માલી પાચે પાછો ગએજો. અને તો
 ડાં જઈને તેને શગલી પોતા ઊપર પેહરી વા
 ત કહી, અને બોલેજો કે “ એ વાત કેમ ખ
 ને જે રોપી પેહરીને સુતાં મહને કરી કરારે હુંગ
 આવી નથી તેજ રોપી પેહરીને તારો પડોરી
 સુતો હોતો તે એમ બોલે છે કે તે રોપી પેહરીઆથી તે
 ને વધારે શારી અને મીઠી હુંગ આવી હતી. ” માલી
 એ જોઈકો માહારાં બોલવાની ખરી મતલબ નવલ
 શાહ સમજાયા નથી, અને માતરે રોપી એ બોલ ઊ
 પરજ એવણે ધેઆન આપેલુંછે, તેથી તેવણ એકવાર
 પાછા નીજશલ થએજાછે. માલીએ હવેતો જરા વ
 ધારે હીમત પકડી અને એવો વીચાર કીધો કે હવે શે
 ક આગલ મગમમાં બોલવાની જરૂર નથી બોલાયાથી
 જ બોલવાની જરૂર છે, એમ વીચારીને તે બોલીએ કે
 “ નવલશાહ સેક હું ધાઈ હું કે પડોરીએ તમોને જે
 રોપી આપીછે તે જુરી રોપી છે, જે રોપી તે પોતે રોજ
 રાત અને દીવસ પેહરી રાપેછે, તે રોપી તેણે તમોને
 આપી નથી. વાશતે એ તે રોપી તેની જોડેથી તમોને મ
 લે તો પછી કરી વાતની અડચણ નથી. ” તે રોપી કે
 હવીછે એવો નવલશાહ તે માલીને ફરીથી થવાસ કી
 ધો તારે તે માલી થંબીરાઈથી આ પરગણે બો
 લીએા કે “ શાહેમ તે રોપી દેઆનતદારીને નામે એા
 લખાએછે. જેની મનદાની શારી અને નીશાટ ફરી
 હોએ તે પાણીને કદી વાતનું દુખ નથી પડવાનું. ને
 કમનગની વાલાં માણેએ જેવાં ખરાં સુખી માણે
 બીનાં મલી નથી આવતાર. જેવું મન નીરમલ
 અને જેવું હઈું શાશ તથા જે સ્ત્રીઓ સુખીનો સુએ
 તે જેવા કરારથી તથા સુખથી પોતાનો કાલ કાઢ્ય
 એ તેવો કાલ કોઈ બીજાથી કદી કડાવાનો નથી, પ
 છી મર તે લખણપતી હોએ. વાશતે પચારા સેક
 જો તમોને કરારીજ ભાગવરી હોએ તો તમે દીન દ
 એઆલ અને, મરીખ નવલજેમ થાવો, લુખીઓને
 અન, અને તરડીઓને પાંછી આપો, તેજ તમે ખ
 રા સુખી અને ભાગ્યશાલી ગણો, બાકી દીન પુ
 વાદાં ચામડીખોર માણેએને રોજ શાયે જમાડીઓ
 થી તથા તેવા ખંધાઓને મદદ કરેઆથી ફરી ગેતે ત

મોને કરારી રાંગલ થનાર નથી. એવા ટુકડાઓનાં પેટ બરવા'તનો પછોછો તારે તમો, ગરીબ અને નાપાત્રે મોને એકદમ વીસરી જવોછે, નીરાશરીતોને આશરો આપવાને પરમેશ્વરે તમારામાં સામરથીય મુકી બીજો, પણ તમો તે પરમેશ્વરના ટુકડા પરમાણુ ચાલતા નથી, તેથી તમારું મન જે પવિત્રરહે તે હંમેશાં તમોને આંદરખાનેથી મારેછે. માટે સાહેબ હવે વખત ખોવાના, અને જે થોડો વખત તમારા હૃતમાં આ વેગોછે, તેટલામાં તમારીથી જે ધન કુટીઓ તથા ધરમાં કામ થાએ તે કરી લેઓ, અને તમારું મન જે નીરવ્ય અને બેકદરછે તેને દબાવવા અને કદરવા હું બનાવી નાખો એટલે આપોઆપ તમોને કરાર થશે, અને પછે પ્રેરિતની વધારે ફરીઆદ કરવાનું તમોને હવે કારણ રહેશે નહીં." માલીએ હીમ તથા રીને જે આ બે માર શણે કહેઆ તે નવલયા હતા મનમાં ઘણાજ લાગ્યા અને તેથી તેનું હૃદય એટલું ભરાઈ આવીશું કે તેનાથી એક રાખ બોલાઈ નહીં, તેથી તે તાંડાથી મુગો મુગો ચાલતો ધએગા.

ખનારજી.

ખનારજી શેઠર એજ નામનાં એક પરમણાની રાજધાની. એ શેઠર મંજા નદીના કિનારે કીનારા કિપર આવેલુંછે. એ શેઠર આગલા વખતમાં ખરા હમણાના વીદીઆ અભ્યાસને માટે વણાણેલું હતું. જેવર દેવીલ જણાવેછે કે એ ખનારજી શેઠરને આગલા વખતના લોકો કાસીને નામે જોવાખર્ષાં હતું; પણ એ વીરો આગના વખતમાં ધઈ ગએલા લોકોલ વીદી આ રચનાઓએ કશું જણાવીશું નથી. તોપણ આટલી વાતનો ખરીજી કે પ્રેર કાવે એ શેઠર કાસી ને નામે જાવખાઈશું હશે, કાસી હજી પણ દેશમાં લોકો એ શેઠરને ખનારજી અથવા કાસી કરી ખેલે. એ શેઠર વીરો બોલતી વેલાએ કહતર રાખરસન એ હું જણાવેછે કે "એ શેઠર ઘણુંજ પરાયની, તથા તે શેઠરના વીદીઆ અને હાનરની ઘણી શેલાવો થએલા હતા તથા મંડીત ખરાહામણેનું તે રેડ્યાણ હતું." ઈ.સ. ૧૭૭૨ ના સાલમાં એટલે આજ નજીક ૮૦૦ રચની વાત કિપર સર રાખરજી એકર ખનારજી ખાતે

મએગા હતા તેણે એવું જણાવીશું કે એ શેઠર ન થે એક "આખરવેરરી" (તારા અને આસનાન કિપરના બીજા મરેહાની ગણતરી કરવાની જગા) તેનાં નેએઆમાં આવેછે, તથા તે "આખરવેરરી" મા દેશમાં હજીઆરો તથા ઈર્ષાંતરો પણ હતાં, જે ઘણીજ કારીગરીથી તથા કલા કઠિણશથી બનાવેઆ હોએ એવું લાગતું હતું. એ "આખરવેરરી" વીરો લોકો એમ બોલેછે કે તે પાદશાહ અકબરે પોતે બંધાવી હતી.

એ શેઠરના રચતા ઘણું કરીને સાંકડાછે, તથા તાંડાનાં ઘરો જે પતથરની બાંધણીનાં બાંધેલાંછે તે એટલાંતો એક બીજાની પડોસમાં અઠો અઠ બાંધેલાંછે કે બાએગે તે ઘરમાં મુરીઅના કીરણો પડતાં હોએ તે સમયે વધી રચતા એટલાંતો ખરાબ અને ગદીય હાલતમાં કે જેથી તાંડાં રેહનારાંઓની તંદુરસ્તી ઘણી દરજે બગડેછે, અને તેથી તે જગા કિપર ઈકિરોપીઅનો રેહવાને નાપસંદકરેછે. નદી તીરે આવીને જે એ ખનારજી શેઠર બોઈશું હોએતો તે ઘણુંજ રહીઆમણું તથા રોણકદાર દેખાએછે. શેઠર માહલાં દેશમાં ઘરો જે ચારી ચંભાલથી તથા ચારી માણવજતથી બાંધેલાંછે તે બે ઘડી નેએઆથી ખચીત આપણાં મનમાં આનંદ કિપેછે. વધી દેશમાં ઘરોને રોણકદાર અગાશીઓ બાંધેલીછે તેથી તે ને એ ઘણુંજ દેખાએમાન દેખાએછે. હાલનાં દેશ કિપર જવાને માટે તથા તેવીજ ખીલ બાહર ઈમારતો કિપર ચડવાને માટે નદીને કીનારેથી મુદી મુદી જગાઓ કિપર પતથરની શીરીઓ કીવેલીછે તે દેખાવથી બોનાર કિપર ઘણુંજ ખુશાલી ભરેથી અસર કિતપન થાએછે. એ શેઠરનો ઈંટ તથા પતથરની બાંધણીથી બાંધેલા ઘરોની સંખ્યા ૧૨૦૦૦ ની જણાવેઆમાં આવેછે, અને તે કિપરત એ શેઠરમાં મરોરાંની બાંધણીથી બાંધેલાં બીજાં ૧૬૦૦૦ ઘરોછે. એ ઘરો માહલાં દેશમાં ઘરો ઘણુંજ કુશાદ બી ભરેલા તથા ચાહાંછે, તથા તાણનાં લોકોનો એ વો રવઈઓ કે દરએક ઘરનો એકકો માવ દરએક છુડા છુડા ઘણીએ વાપરવે, ઈઆને એક માવ કિપર માતરે એકજ કુટુંબના માણસોએ રેહવું, અને ન એએ પેટાંમાં બીજું લાગત રાખવું નહીં. એવી રીતનાં દેશમાં ઘરોમાં આશરે ૨૦૦ માણસો રહેલાંજ હોઆમાં આવેલાંછે. વધી દેશમાં પદ્યાદોર તથા

ગોહાટે વાઘનાં હાંદુઓ દર એકકા ધરના થાતે એખ લાજ છુટા રહેછે, તથા તે ઘરમાં કોઈ બીજાં બાકુતો ને રાખતા નથી, એ ઘરોની આસપાસ એક મંજે ને એક ખનાવેલો હોયછે.

એ શેઠરના છેક મઠીજા ભાગમાં એક ગોહાટી મશીદ જોવામાં આવેછે. કહેછે કે જે જગા ઊપર હાલ એ મશીદછે તે જગા ઊપર આગલા વખતમાં હાંદુનું એક ઘણું જ ઊમદા દેહરું હતું, પણ તે દેહરાનો અહિરંજનળ બાદશાહ નાશ કીધો અને તેની જગા ઊપર પોતાની એક મશીદ બંધાવી, જે હજી કાચેમ છે એ મશીદ ઊપર બે ગોહાટા મીનારાછે, જે ગંગા નદીથી ૨૦૨ ફીટ ઊંચાછે.

એ શેઠરથી આસરે તરણુ માર્દલ દુર ઈંબિરો પીચન લોકો વસેછે. એ જગા ઊપર ઈસવીસન ૧૭૯૯ ના જાનેવારી મહીનામાં એક ઘણું જ ડરામ છો દખાવ દખાવેઆ હતા. કહેછે એ વેલાએ બીરોદીય શરકારની તરફથી આહિદના નવાખને જોવા હુકમ કરેઆમાં આવેઆ હતા કે તેણે પોતાનું રેહ્યા છું બદલીને કબજતે જવું. એ ઊપરથી એ નવાખને કોઈ થીક ચડેઆને લીધે કંટલાક હુધીઆરખંધ માણસોને શાથે લઈને તે નવાખ કંપનીના રેશીડેન્ટ મીંડ ચેરીનાં ઘર તરફ ગયેઆ, અને તાંહાં જઈને તેણે તે રેશીડેન્ટને તથા બીજા ચાર ઈંબિરોપીચન ગરહ્યાને દાર મારેઆ; અને તારખાદ એ વલ્લર અવી નવાખ પોતાની શાથે ૪૦૦ શવારો લઈને અજ મંચક તરફ નાશી ગયેઆ હતાં, પણ તેને કીશમખર મહીનામાં તાંહાણો પકડીને કલકત્તા ખાતે કંદ કરાવે આ હતા.

બનારસ મધે ગામહીજોની ગોહાટી વસતીછે. ઈસવી સન ૧૮૦૩ ના શાલમાં જારે તાંહાનાં રેહવા ગીજોની ગણતરી કાણડી હતી તારે ૪૮૨૦૦૦ લોકની વસતી ગણવામાં આવી હતી. અલખતાં આ જ પચાસ વરસની પેહેલાંની એ ગણતરીછે, તોપણ હાલ કોઈ તાંહાં થોડી વસતી નથી. તાંહાના લોકોમાં દર રૂપીએ ૧૪ આના હાંદુછે, તથા બાકી બે આના મુશલમાનછે.

એ શેઠર વીરો હાંદુ લોકોના ધરમ ચંખંધી વીચાર કોઈ જુદીજ નાવેનોછે, તેઓ એ શેઠરને ઘણું જ પવિતર માનેછે, અને તેથી કરીને હાંદુશયાનનાં દ

રએક ભાગમાંથી તથા દરએક જગા ઊપરથી બેહલ લોકો એ શેઠરમાં તીરથ કરવાને ગયેછે. અને તે એકલાતે ના આવ. કરેછે કે રસતો હાંદુનાં લેધાજ થતાને થતોજ. એ શેઠરમાં તીરથ કરવાને બેહલ જોગીઓ હાંથેશ આવેઆને લીધે તે કહેણી ભીખાર પણ નો તથા કંગાલીઅતનો એટલાતો વધારો થઈ પડેઆ છે કે મીંડ ટેનેનટ જેવો લખનાર આ પરમાણુ બોલે છે કે “લુખમારો, કંગાલીઅત, અને દરદ અથવા રોગ, એ તરણુ ચીજો, જાંહાં તમે જોશ તાંહાં તમેને ન જરે પડી. શેઠરના જે જે ભાગમાં ફરશો તે તે ય ઘલે ભાગે ઊપર જણાવેલાં જેવાં માણસો તમને મલકે.” એ શેઠરમાં તુરક, ઈરાની તથા અરમાની લોકો બહુ પડી રહેલા દખાવેછે, કંટલાક લોકો જે આ પર્થે સુખીછે, અને જેઓ માતખરછે તેઓ નાણુવડીનો ધંધો ચલાવેછે. બીજા કંટલાક લોકો ચોતી, માણેક વગેરે જનકોનો વેપાર ચલાવેછે. એ જહુરેસત છું હાલ ખંડમાંથી બનારસ ખાતે આવેછે.

કેલવણીની બાબદમાં એ શેઠરમાં આગલા વખતમાં કોઈ જુદાજ વીચાર હતા. તાંહાનાં તે વખતના લોકો એમ ધારતા હતા કે જો મકતખમાં શીખવા આવનાર છોકરાઓ જોડેથી કોઈ થોડો ઘણો પગાર લઈને તેઓને શીખવેઆમાં આવેતો તેથી, તે મદરેશા ઈશયાપનારને કશું પુન લાખનાર નથી. અને એવા વીચાર લોકોમા અતીશએ રેલાએલા હતા તેથી કરીને નીશાયા તથા મકતખમાં કેલવણી મુશત આવેઆમા આવતી હતી. એટલું છતાં પણ તીરથ આવેલા માતખર હાંદુઓ તથા રાજવંશીઓ જેઓ તે નીશાલ અથવા મકતખના શીકશકોને ઈનામ દાખલ જે કોઈ આપતા હતા તે લેવાને તેઓ કોઈ આનાકાની કરતા નહી હતા. કહેછે કે જે વેલાએ બીરોદીય રાજનું હાંદુ શયાન મધે ચરીયામ થઈછાં હતું તે વેલાએ એ નીશાયા પકતી અવશયામાં હતી. એ શેઠર મધે જે હાંદુ લોકોની શંકરત મદરેશાછે તે ઈંગરેલ રેશીડેન્ટ મીંડ કંકન જે તારપછી મુંબઈને ગવરનર થાએ આ હતા તેને ઈશવી ૧૭૯૨ માં ઈશયાપી હતી. એ મદરેશાનો શયગો ખરચ હજી સુધી કંપની શરકારથી ચાલેછે, તથા તેણના વીદીઆરથીએ પણ કોઈ પચાર આવેછે. ઈશવી ૧૮૨૭ માં જારે એ મદરેશામા ૨૫૯ વીદીઆરથીઆ હતા, તારે એ મદરેશાને લખ

તો એક ઈંગ્લેન્ડ વરગે ઊધાડેઆમાં આવેઆ હતા. હુણુ હુણુ વીલીઆરથીઆની શંખીઆમાં વધારો થઈ તે ઈશ્વરી ૧૮૩૦ માં એ નદરેઆમાં ૨૮૭ વીલીઆ થઈઆ પચેઆ હતાં. આ ચાલતી રહીમાં વલી ખીલું કેટલીક નીશાલો જનારથ. ખાતે ઈશ્વરારેઆમાં આવેલે, પણ એ નીશાલોને ઘણો ખરો ખરચ તાણ ના રહેવાઓ પુરો કરેલે. એ નીશાલો માહેલી એક નીશાલમાં આવે ૨૦૦ બાલકોનો વીલીઆ આ ભેઆસે આવેલે, કેહેલે એ નીશાલમાં, ઈંગ્લેન્ડ હાંફ સંધાની અને શંરસી બાપાને શીખાડેઆમાં આવેલે, તથા તે વગેરે, ગણીત, લુગલ તથા ખોજાલ વીધેના પણ સખકો આવેઆમાં આવેલે.

ખનારસ ધરાત તથા ખનારસ શેરેર મને ઈશ્વરી ૧૭૭૫ થી ખીલીટીસ સરકાર હુકમત ચલાવતી આવીલે. ખનારસનો ચાલતો નામને ખાતર પડેલો છે. એ રાંચને ઈંગ્લેન્ડ સરકારની તરફથી કાંઈ યુક્તિ મળેલે, તે શીવાએ તેને ખીલ કહી પરકારની સલા નથી. રામ નગર, જે ગંગા નદીના ખીજા કીનારાં ઉપર ખનારસથી એક મઈલને અંતરેલે, તાં હાં એ રાંચ રહેલે.

આંતાહુખીદથી ખનારસે જવાને ૮૪ મઈલની સુસાધરી કરવી પડેલે, તેમજ કલકતેથી જતાં ૪૬૦ મઈલ કાપવાં પડેલે. આંકીદથી જતાં ૧૩૦ મઈલ અને લાખનેડિથી જતાં ૧૮૯ મઈલ કાપવા પડેલે. પણ જો શેક યુખઈથી ખનારસ જવા માંડીએ તો ૯૫૦ મઈલ કાપવા જોઈએ તથા મદરાસથી જવા માંડીએ તો ૧૧૦૦ મઈલ સુસાધરી કરવી પડેલે.

બાંધુવા ભોગ ખીનાઓ.

એક ચમતકારીક ધડીઆલ—સાવળાંઓને સા રી પડે ખખર છે કે શેકોને ઘડીઆલ જેવાં એક પ અંતરની કેટલી જરૂરે—એ ઘડીઆલોની આરકુને આ પાડને શાંત અપવા દીવસને વખત બરાબર ખલી આ લેલે. બરાબર ન્હાએતો એ ઈખતર, માણસોની હાંદ ગો સાથે તાણક સખનાર ચીને, માહેલી એક અંતી ઉપી એવી અને અંતી અગતીઅની વસતુલે. એરજી છતાં યંજુ યુધાં રેશોમાં ઘડીઆલોથી એક સરખો વખત ખલી

આવતો નથી. જો આપણી યુખઈનાં એક ઘડીઆલમાં ખાર વાગેલા હુણે તો કલકતા અપવા ચીનનાં ઘડીઆલોમાં કાંઈ બારબ વાગેલા નહી હુણે; તાંહાંનાં ઘડીઆલો તાહાંના વખત ખતલાવશે, પણ હાલ એક ઘણાં નવાઈ જેવાં અ ન ચમતકારીક ઘડીઆલ વીશે સાંભલેઆમાં આવીકેલે. કેહેલે કે એ ઘડીઆલમાં એવી જુગતી વગાડેલી કે જ્યથી ગમે તે રથનાં વખત માલમ પડી આવેલે. એ ધડી આલની ઉપર એલ આકારે કેટલાંક બાંધુવાભેગ રેશોનાં નામ, તેઓની હર પરખાણે લખેલાં, તે ઉપરથી તે દરેકે ક રથના વખત બરાબર ખલી આવેલે.

નવી જાતનાં ટાલાં મીંઝ મારીસન અને લીલી એઓએ હવડાં એક એવી જાતનાં ઘાંવાં બનાવેઆંલે, કે તે માં કલ દળને કુચી બાહેર કછાડી એટલે કુચીનું મોહાંકું. યાં લાખાં કહી તરફથી એ યુતલક નાંરે રેખાંકું નથી એ વી રીતે તે મોહાંકું બંધ થઈ જાયલે.

ઈંગલંડમાં દરદીઓને દવા આપવા પછવાડે ખરચ—૩૬૯ લ' ૬૩ના ને ઈશ્વરીતાણા છે તેના સંતા બરેલાં એટલાલ ઉપરથી એજી માલુમ પડીકેલે કે દવા પાછવાડે દર વરસે ૧૦૦૦૦૦૦ દસ લાખ રૂપિયા લાગેલે; ૯૦૦૦૦૦૦ સા ત લાખ માંખસને યુક્ત દવા મળેલે; અપવા આખી વસ તીખાથી દર દસ માણસે એક માણસને દવાનાં અંધવાં કાંઈ રસની મસલત લેવાનાં ખરચ કર્જન પડતો નથી.

ખીનાડીઓનું ઘેર—અંલેણ સેકરમાં એક ઈનારત છે અને ખીનાડીઓનું ઘેર કરીને નામ આપીકેલે. એ ઘેર એક તવંચર યુસલખાન ને ખીનાડીઓના ઘણા શોખી હતાં તેણે આપીકેલે. એક જુની મસીદને એ કામ તાજ વાપરવા માં લીધી, જેમાં સેકરની તથા બાહેરથી આવતી તમામ આખરી ખીનાડીઓ, તથા દરેડી થઈ મુએલી, અથવા તેને રેટવાને કાંઈ દેખાણુ અથવા ઘેર નહી હોયે. એવી લાચાર ખીનાડીઓને સારું એ ઘેરને એક ઈશ્વરીતાંલ બનાવીલે. એ છામાં આંકી ૮૦૦૦ આંક હંજાર ખીનાડી તે ઘેરમાં વાગેલે, અને તે ઘેર જેવા બનારને તેમાંથી ભારી લેખાડેનાં આવાન રેક રૂપથી સંખલાયેલે.

માણસનાં આવાન ને તેના બદલના વખત પરખાણે હતાં એક અજાએન જેવી માફતારી થઈ ચાલેલે. માસ ઉપ

૨ ને તીડ મેસે છે તેના આવાજ ૩૦૦ કુટ કુરથી સંભાળ શકામ્મિ છે. હવે જારે તીડ સાથે માણસ સરખાવી જોડામ્મિ તેના કરતા માણસ ૧૬૦૦૦ સોલ હજાર ધણુ ભારી છે, તારે તે પરમાણુ ગણના, માણસનો અવાજ ૧૦૦૦ માઇલ સુધી સંભાળી જાય છે.

દેહલેએક દેહાણુ નગા એવી આવેલી હોય છે, તથા આણુઓ છુત ખાડવાની એવી તમે રાખે છે કે માણસ આછાના આછા મે માઇલ સુધી પોતાનો અવાજ મોકલી રાખે છે. આ વાત સઘલાને સાધારણુ છે કે મધ રાતના માણસનો અવાજ છેક કુરથી સંભાળ શકામ્મિ છે અને તેના કારણે પણ જનનવાને ધણાન રોડેલ છે. પણ છેક મે માઇલ સુધી તેઓ અવાજ સી રીતે મોકલી શકે છે એ એકાએક સેહલાઈથી સજનવી શકાતું નથી. તુરકી દેશમાં ખાહુડી નગા ધણી આવી છે. કદાચ ખાહુડના ખડકો ઉપરથી તે અવાજ અયડીને આગલ વધતો રાખે.

પરમેશ્વરના રસતાની ગરબી.

“તમને કેઈ વણુ ગોરા ગમશે રાજ, અમકો મમકો કારેલી”
એ રાગની છે.

મે પરલુનો ખારા પુડો રાજ, વસતો રસતો થસતો છે.
નધી અપોરો અવનો ઉમે રાજ, વસતો રસતો—૧
છે સુખ ખરાખર સીધો રાજ, વસતો રસતો થસતો છે.
કરતારે સેરેલો દીક્ષિ રાજ, વસતો રસતો થસતો છે—૨
નધી ખેતર ખાડા ખરીઆ રાજ, વસતો રસતો થસતો છે.
નધી પરવત આડા પરીઆ રાજ, વસતો રસતો—૩
નધી દકર ગોખતુ કાટા ચુજ, વસતો રસતો થસતો છે.
નધી આડા અવલા અપોરો રાજ, વસતો રસતો—૪
નધી પથરા કાલવ મુડી રાજ, વસતો રસતો થસતો છે.
તેહાં દાણ નલે કેઈ દાણી રાજ, વસતો રસતો—૫
નધી ખુદી ભચ્ચ કર ગાડીરાજ, વસતો રસતો થસતો છે.
નહી નિંદાએ ઘોડા ગાડી રાજ, વસતો રસતો થસતો છે—૬
નહી તાપ તમે નેહ વરતે રાજ, વસતો રસતો થસતો છે.
નહી હંડ પડી તન હરશે રાજ, વસતો રસતો થસતો છે—૭
એતો છુમ ખનેએક ખાચો રાજ, વસતો રસતો થસતો છે.
નહી વાથ વરૂના વાસો રાજ, વસતો રસતો થસતો છે—૮
લોગવાસ વલાયો લેયો રાજ, વસતો રસતો થસતો છે
એક દામ પડે નહી રેવો રાજ, વસતો રસતો થસતો છે—૯

લેઈ સતીઆ દયાને સાથે રાજ, વસતો રસતો થસતો છે.
ધરી ધરાવ આગના માથે રાજ, વસતો રસતો થસતો છે—૧૦
તમે સુખ કરીને આલો રાજ, વસતો રસતો થસતો છે.
ખનગમતો મારગ આલો રાજ, વસતો રસતો રાખતો છે—૧૧
તને સીધાવમે સુખ કામે રાજ, વસતો રસતો થસતો છે
હહી દીસો દલપતરામે રાજ, વસતો રસતો થસતો છે—૧૨

વેદુષ તનવાની ગરબી.

“જે કાંઈ અનીકાજ માતને આરાધશે લોલ”
એ રાગની છે.

સુણો શીખવા વીલક એક વાતડીરે લોલ.
પુટે સુરખપણુ છેક પુરે છાતડીરે લોલ—૧
કુળીઆ શુલ્ક ભરેલા ગરખ ભણો ભાવથીરે લોલ.
પાસો સી સતીના પંપ તે પરભાવથીરે લોલ—૨
તમે વેદુષ ભરી વાચ * વેદુષીએ દહીરે લોલ.
જુત પરતને પીશામ સામ છે નહીરે લોલ—૩
રાસો ચીડી ખંત નંત જુક જાણમેરે લોલ.
આશા કુમકાના તંત્રના ન આજુમેરે લોલ—૪
રેતો દામ કરે કામ રેવ રેવીમેરે લોલ.
રેલે લોક કામ કામ વાત એવીમેરે લોલ—૫
કરી નેખ વરખ કુંભ કમે જ્યોતીમેરે લોલ.
જાડા ઉંનણીને હંભ કમે રોશીમેરે લોલ—૬
કેક પુન પુત્રી કાલ ખતા ખામેરે લોલ.
તલ લાન જોડી રાજ પાસ જામેરે લોલ—૭
વચીકરણ તણી વાતથી જુદાએરે લોલ.
ભાલી ભામીનીની ભત તે કમાએરે લોલ—૮
ખરૂં ખાનીને ખચીત ચીત ચેતમેરે લોલ
ધરો ગાવા આપાં ગીત હોએ હેતમેરે લોલ—૯
જરો જુલીઅ જરીઆ જરખ જરખ જાણુમેરે લોલ.
પાલવા પયોન ધરખ ધણા આજુમેરે લોલ—૧૦
ભમે રાજ પીરાન માહારાજનેરે લોલ
થયે કાન વધી આન પાસો લાનમેરે લોલ—૧૧
તમે તુચ્છ જીવી રેવ અહંમેવતા તું રે લોલ
રહિ દલપતના રેવ રેવ રેવતા તું રે લોલ—૧૨

* વાના અથવા પાણી

† નહ કારણુ.

‡ જે પ્રપના દેવનો પણ દેવતા છે.

સ્ત્રીઓધ.

પુસ્તક ૨ જી.

એપ્રિલ ૧૮૫૮

આંક ૪ થી.

વખાણાગેલી ઝોરત.

વરતમખરજની રાણી કાયેરાઈન.

એ રાણી રૂઝીઆના શાહનશાહ પાસની લીક રી હતી અને તેનો જનમ ૧૭૮૮ માં થયો. હ તે. બે નાહાની છોકરી હતી તારથી એ ઝોરત ની છુબી લોકમા માલુમ પડ્યા હતા અને એક વ ખત વડા નેપાલીએને પણ કારીડી કુહું એની સાથે પરણુ. એ ઝોરતના લગન પેહલાં ઝાલદનખરજ ના શાહનશા સાથે થયેલાં. એ શાહનશા પછુ ઘણા ધરમાનુ હતા પણ તે ફક મુલતમાં મરણ પામી એ રૂઝીઆની હુસીયતોલોમાં એ શાહનશા દર દીઆની ખબર લેતા હતા એવામાં તેને તાપ ચહડી આવી. એ મરણ પછી તરણુ વરજે કાયેરાઈન પો તાના માને વતન ગઈ અને તાંણુ રૂઝીથી વરતમખર જના રાખ સાથે પરણી. જે વરજમાં એ પરણી તે વરજમાં વરતમખરજના આખા મુલકમાં કુકાલ પડી એ ઘણાખરા લોકે ખેતીવાડી કરી ગુજરાણુ ચલા વતા હતા તેઓનો પાક સંધે ખગડી ગીચો. તો એ લુખે મરવા લાગ્યા અને દરદ અને માહાતમ બરી થાયોઆ. રાણીને એથી બારે દસગીરી લાગી. તે લે કંઠવ કીશ કે મારી રઈએત આવી આપતમાં આ લી પડીય તેનો કાંઈખી બીપાએ કરું. તેને એક દ સતાવેજ પોતાને હોતે લખી કાઢીશો. તેની આંદ ર થોએ બીપર ફેરવું દુખ પડીશું તે દેએઆ બીપર એવી રીતે લખી કાઢીશી તથા તે દુખ ખડકાને ફેલા બીપાએ કરવા બોઈએ તે પતલાવીઆ. એ દસતાવેજ ઘડીઆ ખાદ તેને પોતાના મેલમાં એક સખા સવલેવા

ધેનાઓની તારીખ ૨૮ મી ડીસેમ્બર ૧૮૧૬ ને દી ને બરી. એ સખામાં રાણીએ લખેલું થોતે વાંચી સંલલાવીશી અને સખા પાસે મદદ અને સલાહ માં બી. રાણીએ બીપાએ જણાવીઆ હતા કે સંધા ગામમાં વઈદો રાખવા, નેવો મરીઓની દવા મુકત કરે અને એક ટુંક બીલું કરે કે નેમાંથી દવા મરીઓ ને મુકત મહે, નેઓને મરજ હોએ તેઓને લુંગડાં આપે અને બાંહી અનાજની તંગી હોએ તાંણુ પુર તો અનાજ પુરે પાડે. રાણીએ જણાવીશી જે બ રીખ અને ગામારહે તેઓને મદદ કરવી, જે માખા ૫ વખરના છોકરાં હોએ તેઓના પાલણુને બંદાખ સત કરવો, જે ઘરધ હોએ તેઓને સાડું ધરમશાવા બાંધવી, તથા ખેડુત અને કીસખીઓને કાચે લગા દવા.

એ બધી રાંણીએ જે કોશેશ કીધી તેમાં તે પા ર પડી. દુખનો ઘટલો થાયોએ અને બીજો વરજો જે પાક બીતરીઓ તેથી પાછી આખાદાની થઈ. એ રાણીએ જરીઓને કાંચે લગાડવા કારખાના કાંવા કીચાં એટલું નહી પણ મરીઓને જે મલતું હતું તેમાંથી તેઓને કર કસર કરી થાડું ખંચાવા સીખ વીઆ. તેઓને સાડું એક “સેવગિસ એક” કાપુ ડી બાંહી મરીઓનુ નાણુ એકડું થાયો અને તેઓને બારે ચાકરી નહી હોએ દેઆ આબરી હોએ તારે મુજરાણુ ચલાવાને ખતી આવે. એક વરજમાં હું સી હબર શરોક (ખતરીસ હબર રૂપીઆ) લરાએઆ અને હાત તે એક (ચેડી) માં એક લાખ કુતુંખનુ નાણુ આસરે એવીસ લાખ રૂપીઆ નેટલું એકડું થા એકીચ.

વરતમખરજના ખાંતેખતમાં સરકારી ચાક

તે તથા વેપારી અને ખીજા વચ્ચે વાઘેનાચોની છોકરીઓને લાગેકની નીચાલ નહીં હતી તેથી નીચાલ એ રાણીએ ઈશ્વરથી. પાદશાહ એક હુલેલી બખ્તેશ દીધી અને રાણીએ તેમાં જે રાગણ નોઈતો હતો તે પુરો પાડીઆ. લાઝિક્ સીખવનારીઓ સોધી કાઢી અને રાણી પોતે નીચાલ તપાસવા જતી હતી. જારે એ રાણીની માં કુશીઆના શાહાનશાહની ઝોરત તેને મલવા આવી તારે સંધા ધરમખાતાં પોતે જે ઈશ્વર પીઆતાં તાંહું લેઈ ગઈ. છોકરીઓની નીચાલની અંદર સીવવા તથા ભરવાનું દેખાડતી વખતે રાણીએ બાહ્યનીકિં કે “અત્રો આ ગરીબ છોકરીઓને સોલાની ચીએ પછવાડે બેસત નેવા નથી સીખવતા પણ જે ચીએ કામ લાગે તેની પછવાડે. પોતાની હાલત પરમાણુનું કામ કરવાથી જે તેઓને છુટી બી પત્રમ તે છુટી અત્રો કાઢી નથી નાખતા” આવા રાણીના સજીનો નેજો સુંબઈમાં સી ફેલવણીના સુંબ કામમાં શુભાએઆથ તેઓને સારી પેટ ફેરવાનમાં લેવાની જરૂર છે. વરતેમખરગની પાચેતખાતાં જે કાંઈ ધરમખાતાં હતાં તે સંધાની હાલત એ રાણીથી છુટ્યો ગઈ.

સાતમી જાનેવાસી ૧૮૧૯ માં એ રાણીનું માં કું કુખીકિં અને જરા તાવ આવી. કકતરોએ તથા પાદશાહે તેની જાવ દરકાર રાખી નહીં પણ પોતાના વારમાં એ તાપ મખજર ચહુડી ગઈ. અને જે ઘાહાની બીમારી લોગવીને લગી તોરોએ એ રાણી મરણ પામી. મરણની વખતે એ રાણીનો બી મર ૨૧ વરસની હતી. એ પાદશાહને જ માતર દુખ નથી બીપલગી. તેની આખી પરજા, મેહો, સારી તે નાહનાવેર ગમગીનીમાં પડીઆ. જાણે રાણીએ પોતાની જાણે શુકના કપડા પેહનીઆ. બાહ્ય દર એકની મા ઈશ્વા બેહન મરણ પામી હોએ. તે નુ વસીહતનાનું બીધાડી વાંચીકિં તેમાં એક કલમ હેવી હતી કે મારા મરણ પછી શ્રેહરને નાકે એક ગાણું ફેર પાંચે, બાહ્ય દરદીઓની નાવજત પાએ અને જાહાં ચાકરો, લકકતા મળ્યો અને ધરપાર ધમરના આસરો પાને. એ ધરનું નામ “કાથેરાઈનની હીડ ચોલાલ” કરી આપીકિં. જે જગા બીપર એ રાણીને જીવેલ કીકી હતી તાંહુ પાદશાહ એક નાહુ દેવ લ પાંચીકિં અને તે જગેલથી જે રાઈ ગરીબ સો

એ બાજીય તે એ રાણીના રૂહને આસીરવાદ દેખાવગર જતો નથી. કાથેરાઈન માતરે તરણુ વરસ વરતેમખરગની રાણી રહી પણ એ મુલતની અંદર કેટલાં પરોપકારી કાઝો કીધાં અને એ સંધા કાઝો કાંઈ નામને વાસતે નહીં પણ તે એમજ સમજતી હતી કે હું મારી કરજ બળ લાવુચ. તે પોતાના સારા કામને સારું મગરૂબ નહીં હતી. દરદ હોતો તેના રૂહ બીપર.

રાગણ—આરસીના રાગણ.

આપણે બાણીએઈએ કે આપણાં ગામડી લોકોજ વેહમીએ, પણ એવા વેહમી લોકોને ઈશ્વરે પખાંડ નેવાં મુશરેલાં દેખામાં કાઈ તોરો નથી; તોપણ આટલી વાત ખરીકે કે પખાંડમાં જેમ જેમ મુશરો થતો બાજીએ તેમ તેમ અપક લોકોની પણ અકલ બી થડે. આપણા લોકોમાં એવા એક ખોટો વેહમ પસરેલો કે જે કાઈ બાલક આજારી પડેતો અથવા તેને સસનીનાં નેહું કાઈ દરદ થાએતો છુટત તેની કથા દરુ કરવાનું એક શ્રેરે મેલી તેનાં ઘરનાં માણસો એક નવું કાદવનું કોડીકિં મંગાવી તેને તે બચાં બીપર થી આવાલીને ઘણેક વાર મુખી ચુલામાં નાંખી મુકે. જારે તે ઘણું તપીને ગરમ થાએકે તારે તેને એકદમ બાહ્યર કાણી એક ખુમચામાં થંડાં પાણીમાં તે નાંખે. એ કોડીકિં ઘણું જાવ મચામાં જરા બી મુશરેલાં પાણીમાં પડેકે તેવું તે પુરુષ પડતું ના, જાણેઆ કરે. અને જેમ જેમ તે પડતું ના, એકે તેમ તેમ તેવું બીકથવાનું નેર નર નાંખે. એ બીપરથી આપણી કોડીએક નોલ તો તથા બેવકુશ મરદ એવોજ ખેચાલ પાંચે કોડીકિં બીકલીકિં નાકે એ બીમારને કાઈની ખેત નજર લાગી. વલી આ એક સાધારણ બી આપણાં લોકો કાઈ અણબાણું નથી કે જે ન વસતુ બીપર જે થંડું પાણી નાંખીકિં તો તે બીપરથી જન્મજન્મને અવાજ નીકલે. એ સુખનાવ બાણતાં છતાં પણ જારે પેહું તપેવું બી મુશર પાણીમાં પડેઆથી જન્મજન્મને અવાજ કહેકે તારે બેવકુશ લોકો એમ સમજે કે હું

ભિતરી. વહીં આપણાં લોકોમાં શાલ અથવા રમ
છુ નેવાની એક ખીલ રીત પ્રાધણીયાંની ઊખડી
ઊપરછે. એ ઊખડીને અલંગ છલંગ ઊભી રાખી
ને તેને કાંઈ સવાલ કરેછે, અને પછી તે સવાલ કર
નાર મથલા જણાં તે ઊખડી સાંચું એક ચીતે રાંકી
રાંકીને નેજેઆ દેરેછે. અગર ને તે અલંગ છલ
અ ઊભી રહેલી ઊખડી હીલીતો તેજો નાણેછેકે જવા
ખ મલેજો, અને ને તે નેમનીતમ થંમ ઊભી રહી
તો નાણેછે કે જવાખ નથી મલતો. હવે જુઓ આ
કેટલી હરી કાણકવાજેવી ખેવકુરીછે. લાકડાંના એ
ક કકડાને અલંગ છલંગ ગોઠવેને ઊભો રાખવો અ
ને પછી તેની મારફતે લવીચ નાણુવું એ નેવું મુરખા
ઈ લરેવું ખીચું ચું? વહી કેટલાંક લોકોનો વેહેમ રા
મન ભાગો ઊપરછે. ને એક દારૂની બાટલી અથ
વા ગવાચ રમકર કાંઈ ભાગુતો નુરત અવાજ નીકલે
છે “ચાલો ફતે” ઈયાને એ ચીનો ભાગી તેથી ક્રિઈ
નો ઘડો ગજેજો; વહી એજ વેહેમ ફેરફારેકે વેલાએ
ઊલટાવીને કેટલાંક લોકો લીએછે. ને ક્રિઈનું મચુ
પરમામ મઈજો હાએ અથવા તેના ઘરમાં ક્રિઈ આભ
રી હાએ અને તેવાંમાં એકાદ કાચનું વામણ ભાગુતો
તે ઘરનાં ભોલાં લોકો નાહક ઘલમલમાં પડેછે કે એ
વામણ ભાગુ તે ખરા અચકગણ થયેજા. એ પર
માણે આપણા લોકોમાં જુદા જુદા વેહેમો પથરેલાછે.
પણ તે સમજા ખેલ અને કાંઈ નહીં પણ ખેલછે.
એ ખનાતો ઊપર ને આધાર રાખેજોતો, નહીં થતી
હો તે ખરાખી થવાની; તથા આવતી કાલે ને દુખ
થવાનું હો તે આજે થવાનું, માટે એવા ખેલો વેહે
મો રાખવાથી આપણાં લોકોએ હવે દુર રહેવું જરૂર
છે. એમ ને આ દુનીઆમાં ખનતા સાધારણ એવા
ખનાતો ઊપરથી આપણને લવીચ ચાલમ પડતું હ
તેતા પછી નેઈવુંવું ચું? અને તે સાથે ને કાંઈ ખન
વાનું હાએછે તેવા ખનેછે, તારે આગલથી લવીચ ના
ણીને જુકી ધાસતી પકડવી એ પણ દુરસત નથી.

આ આપણા વેહેમોને મલતોજ ઈંગ્લેન્ડ
લોકોમાં એક વેહેમ આરસીના નજાણેનાછે કે
કે કે જાહે ક્રાઈ આજની પડેછે તારે એક આ
રોને પાણીમાં દુભારીને તેની માહથી તે ખી
રની સખી નોતાં હતાં, અગર ને એ રખી ન
ની જાણેતો તેજો નાણાં કે ખીમાર હાચીઆરે

થવાનો, અને ને તે રખી લગાર નાંતવાન તથા સુ
કાઈ ગજેલા ચેહેરાની જાણેતો તેજો તે ખીમારની
આથા છોકતાં હતાં કે હવે એ જીવે નહી. એ પર
માણે આરસી ઊપર વેહેમ રાખવાનું કારણ એમ કે
હેછે કે આગલા વખતના બહુવરો પોતાના સઘલાં બા
દુભારીનાં કાચો આરસીની મારફતે કરતા હતા, ને કો
ઈના ઘરમાં એક આરસી ભાગીતો નુરત તેના ઘરમાં
લગીરી અને ઊધારી ભિતપન ચાએછે કે હવે તે આ
રસીના ઘણીનો કાઈ ઘણોજ વાહાલો અને પેચારો
ખીતર મરણ પામશે. વહી એક તવારીખ લખનાર
એમ કેહેછે કે જેના ઘરમાં એક આરસી ભાગતી તે
ના ઘરમા મોહાસ અપસગણ થતા કે હવે તેના ઘરનું
કાઈ માણત અને મુખીઅ કરીને ઘરનો વડો મરણ
પામશે. બોનાપારટને એ વેહેમ મજબુત લાગેલો
હયો, તેનો દાખલો વેહેમી લોકો વારે ઘડીએ આપેઆ
કરતાં હતાં. એમ કેહેછે કે એક વાર બોનાપારટને
હાતે ઈટલીમાં પોનાની ચોરત નેત્રીશર્ધનની સખી
ઊપર એક આરસી અલકાઈને તે ભાગી, તે આરસી
ભાગીઆથી બોનાપારટ એટલેના અધીશે થયેજો કે
તેણે નુરત માણેલો દેરાલીયાં કે જઈને નેત્રીશર્ધન
ની ખખર કાઢાડે કે તે સત્યમતછે કે નહી. કારણ
બોનાપારટનીતો ગોએઆ ખાતરીજ થઈ હતી કે આ
રસી ભાગી, માટે નેત્રીશર્ધન પણ મરણ પામી. આ
ખખર કાઢાડવાને ગજેશે કાસક પ્રાંતે ફરી વલેજો
તાંહુંમુખી બોનાપારટ મેચેન રહેજો હતો.

કાકર લીલીગસ્ટન.

(ભાગ બીજો.)

સીધી લોક આપણને ઘણા ખુની લાગેછે પણ
તેજોમાં ઘણા લોક આપણ નેવા, અને કેટલાએકનો
આપણા કરતાં અતીચાએ દયાગુછે. લીલીગસ્ટન કે
હેછે.

“બાકીગિનસ” નામનો સીધીઆનો રોગો પો
તાના ખયાં ઊપર પોતાનો બન કાણડો નાખે એવી
પરીતી કરેછે. ને થોડાજણ જમવા બેઠેલા હાએ
અને તેજોની પાસે એકું બસું ફરલીયાં મારવું, અથ
વા હુતુ હુતુ પડતું ખડતું ચાલીને આવીકી હાએતો

ને તેઓ એક મોજેના તરીકે મણેચો હતો. પણ આ સીધો લોકની ખવાંચેસ મહુમ પડેઆથી કાકર લીલીગસરને કહેલે, ઊપર લખેલી બીના એક રી તે માનવા નોગલે કાંચેરે એ કાકર કહેલે કે મરદ અ ને ચોરત એ ખાંધેના થાનની રચનાં તથા પાંચણી એ કજ તરેની ઈશવરે કરીલે, અને ખાપની અથવા માં ની દેઆથી તેમાં દુધ ઊતપન થાએ એમાં કઈ ઘણી તવાઈ જેવું નથી. વખણાએ બારણ હુબોલ પ લુ એક દાખરો આપેલે જેમાં તે એવું જણાવેલે કે મ રદના થાનમાંથી દુધ નીકળતું તેણે નેઈઈ હુલું. આ દેખા દાખરો ઊપરથી સામેત થઈ શકેલે કે “પાકીડી નસ” ની ચોરતોને ચોરી વચે પછી પણ દુધ આવી શકેલે.

સીધીલોકની ખાએડીઓ—આપણા લોકની ખા એડીઓની ચાઆકર હોકરાં જણવાને ઘણીજ હોંસ ભરેલી રહેલે (આપણા લોકની ખાએડીઓ કંઈ એ વાતમાં આછી નથી.) કાકર લીલીગસરને કહેલે કે “એક ખાએડી ૧૦૦ માર્દલની મજલ કરતી મારી પાએ આવી. તેના ગામડાંના અને ચારપાસના સધલા ગામડી વઈદાને ઈલાજ તેના દરદ ઊપર કરજ ચા હેઓ નહી હુતો. તે વાંજણી હતી, અને હોકર જણવાની ઘણીજ હોંસ રાખતી હતી. તે મારી પાએ આવી, તેની ચેં તપાસ કરી, દવા આપી, અને જે દર દ હુલું તે તમામ સાક થઈલો. બાર મહીના પછી ચેં તેને પાતાને આમડે જવા કહું, જાંહું તે ગઈ, અને પાતાના માડી સાથે રેહા પછી તેને હોકરું થઈલો. તેના માડીએ તેને આગલ ઘણા તાણા મારેઆ હતા, તથા વાંજણીએ એ ઊપરથી તેના કીકાર કીધા હતા, પણ નારે તેને હોકરું થઈલો, તારે મારે સાક એક ચે હોડો હતીએ ગોડલાવેઓ, અને આખા દેશના જુદા જુદા બાળમાં ખબર આપીકે મારી પાએ એવી દવા છે જેથી વાંજણી અસતરીઓને આરામ થઈ હોકરાં જણી શકેલે. ખસો માર્દલ દુરથી અસતરીઓ મારી પાએ આવા લાગી, અને કાલાસલા કરી ચોસક માંજવા લાગી. ચેં તેઓને સમજાવીને કહું કે મારી પા એ એવું દોઈથી ચોસક નહી હું, પણ દોઈ એક અ સતરી અડીઓ આવી હતી તેને ઈઈ દરદ થઈલો હું તે દરદના ઊપાએ ચેં મારે કીધા હતા. પણ મારો દોઈકાં ઊપર તેઓ મતલક ભરેઓ નહી રાખ

તા હતા. નેઈએ હું ના પાડતો હતો તેટલી તેઓ ની વધારે પાતરી થતી હતી કે મારી પાએ ખરેખર એવી દવાઈ છેજ ખરી. તેઓ કહેવા લાગ્યા કે જે પ દવા પાડે તે ચાને આપણું માનરે “હોકરું” જણવા ની” જરાપણુ દવાઈ તરે આપો. મારી આગલ તેઓ દોડેજાનથી મીનન અને જાડી કરતાં હતાં, તે નોઈ મારું દીક જાડી જડું હું એટલે તેઓને ચાખ હોકરાં જણવા ઊપર હતા. તેઓ એમ જોવ તો હતાં “જુઓ હું જુડી થવા આવીહું, મારા માથાના પાલ જે આસરે આગતે ચરેદ થાએલે, તે તમે જુઓ, અને આરે! હજુર મને એકુ હોકરું નથી થઈલો” ખા કીડીનસના મરદો પાતાની ઘરડી ખાએડીઓને જ રે હોકરાં નથી થતાં તારે હોડી રેલે, હવે હું મું ન રું? મારે પડે એકુ ખડું નથી કે જારે હું આજારી પડું તારે તે મને પાણી લાવી આપે.”

કાકર લીલીગસરને આગલ ચાહેઓ હતા તે ને સીધીઓના એક બીજો રોસો મયેઓ હતો, તે એ લાતું નામ “મકોલાલો” છે. ઈંગરેજ લોકને નોઈ મે કોલાલો જાતના સીધીઓ ચોરવાના તાજુળ થાએલે કે તેઓને “સુરેદ માનવી રાખશશ” કરીને જોયે છે, અને જુવાન સીધીઓ જોવેલે કે મે સુરેદ મણુ ચો એટલાંજો પુગણા વખતના માણસેલે કે એવોને આ દુનીઆ ઊપર જુનરેલા સધલા જમાનાની વાત ખબરલે, અને તેઓના ખાપલાદાઓના કરતાં એ સુ રેદ માણસેએ વધારે અજાણેજ નેવા ખનાવો આ દુ નીઆમાં બનેલા જોએઆલે. એ જાતના સીધીઓ ની ખાએડીઓ અને નાહાના ખચાં ચોરલાં ખર્શો અજાણેજ નથી થતાં. કાકર લીલીગસરને કહેલે કે નારે દોઈથી સુરેદ માણસને તેઓ જુએલે તારે ને ઓની છતી બીડીકથી ધકકવા માંડેલે, અને ઘણી વ ખત તેઓની પાસેથી હું જુએ જુએ માહી ગીએ તેથી તેઓ અજાણેજ યએઆલે, તેઓના મનમાના એવું કે હું તેઓની ઊપર દોઈ પાણુ હુનલો કરેઆ લીના રહેનારજ નથી. માનકાના કુતરાં મને નોઈ ને જુડી દાખીને નાહાસી જતાં હતાં જાણે તેઓને મંહી પકકવા આવેઓ હાએ. ચોરતો મવાનની પછવાડે નંતાઈને અથવા દવાતમાંનાં નાકાંચિમાંથી નો પાઈને હવન જોતાં હતાં, એને નારે નાકાની છેક ન જરીક હને આવી ચોંહુંએઆકે તુરન તેઓ લેગમાં ના

હાંતી જતાં હતા. તેજ પરમાણુ નાહાના બધાં જોઆ ને ઘાસતી યું ચીજોએ જોની કંઈ સગજ નથી, તેઓ પણ હુમને જોઆએ ચીઆડી પાડીને રહી પડતાં હતા. “એકુમનસ” લોકની બાએડીઓએતો પોતાના બાઆએને બીહવણવા ટાડું એવું બોલવા માડીછી હું હું કે “ચુપરે નહીતો હવડાં સુધે પાંડુમને તેહું” એ સખદા સંબંધી બધું તુરત બીહીનું હતું. એ બા જોડીઓને લીલીગરનને ઘણી વખત સીકામાણ તરીકે દેહી સંબંધીછી હતું કે એપરમાણુ તેઓએ બધાને બીહવણવડું નહીં કાદર દેહુંકે કે મેં ઘણી વખત મારા બાલ દેખાવી સીધીઓને પુછી દીધાં, અને તેને હાન વગાડવા દીધાથી તેઓ વધી ઘણાજ પુ રી થતા હતા તેઓ મારા બાલ જોઈ એમ બોલ તા હતા કે “એ સુ બાલકે, છે, છે, એ કઈ બાલ નથી, એ તો સહીની ગરદન ઊપરની ઈઆલ છે.” કેદાએક નો એવું માનતા હતા કે સહીની ઈઆલની મોખી કઠીને પેહેરોએ, કેદાએક લોકને એવો વીચાર છે કે હું દરીઆમાં રહેનાર એક બાનવરધું અને દરીઆના પાણીના જોરથી મારા બાલ સોધા અ ને લાખા થયા હતા.

મકોલોલો સીધીઓનો ટોલો—પોતાના માએ દાર તથા તેવા બીજા બાનવરના ટોલાં ઊપર અતી રાએ પેઆર ગણેએ, અને જેમ પોતાની નજરમાં યું દર દેખાએ તે પરમાણુ માએ દોરના બદન ઊપર સી નગાર કરેએ કેદાએકોનાં બદન ઊપર ગરન લો લોખંથી ઘણાં પાંડેલા હોએએ, અને તે એવી રીતે કે જેને કાંટાજ બાનવરના બદન ઊપર ઊભા લાંબા પ ટા હોએએ તે પરમાણુ એ ઘણાજના લાંબા પટા દેખા એએ કેઈ વધી પોતાના જનાવરોના બદન ઊ પગથી બે અથવા તરણુ ઈંચ લાંબી ચામડી બે ચી કાણી તેને લગતી માથાની આસપાસ રાખી પતી રૂજ આવા દેએએ. એ ચામડીના કટક ઘણા જ બીજામણી રીતે બદન ઊપર જુવના રહેલા દેખા એએ જે દેખાવ એ લોડની નગરમાં ઘણીજ છુગસુર તર અથવા બેસો નીનગાર વાળેએએ. દેણુ બાણે એ લોક છુગસુરતે પોતાને દેહુંકે, એ તેઓના વીચા પરમાણુ આપણી દેવાઈ નથી કાઢું. ને જોાનો બાએડીઓ જેમ આપણે લોકની બા એલેએ પોતાના એલેએને સુરવા સંકે બે

હી હોએએ તેમ તેઓ પણ હોએએ. તેઓ કે છી વખત મારી પાણે આવતી હતી અને વારે ઘડી એ મારી પાણે આરસી હતી તે જોવા માંગતી હતી, એક વખતે મેં આરસી આપી અને બાણેયું કંઈ બાણેના નહીં હોએ તેમ મારે કાંઈ લાગી ગીઓ, અને તેઓ જે કઈ બાણતી હતી તે બાણે હું સોલભનો નહીં હોએ એવી રીતે મેં મારું મન મારા કામના અમરધું દેખાવાને લગાડીછું. તેઓએ આરસી હા તમાં લીધી, અને જે કઈ વીચાર એક બીજાને જણ વા લાગી તે ઘણાજ હસવા જોગ હતા. તેમાંથી એ કે જોતી “અરે આએ હું કે” જોા મારું મોહાડું દેવડું મોહાડું? મારા કાનના ટોહારાના પાતરાં જે લા મોહાડાએ? અરે મહુને ઘણાડી નહીં મને, નહીંતો હું કેવી છુગસુરત દેખાતે, પણ આએ ચાલના બે હાં કાં જે આગલ નીકલી આવેઆંએ તે ઘણાજ ભેટા દેખાએએ, એથી હું ઘણીજ બદ સુરન દેખાહોહુ, જો, મારું માથું વચમાંથી દેવું ભોમુ ધઈ ગીછીએ” એવી મશદેરી એક બીજાની કરતાં તેઓ એક બીજા, માં પેર પકડી પકડીને મોહાડેથી હસતા હતાં. તેઓ એક બીજાની ખોડ ખાપણુ ઘણીજ જલદીથી દેખાી કાણતીઓ હતીએ, અને તે પરમાણુ એક બીજાને તરે વાર નામથી હાક મારતાં હતાં. એક વખતે એક મરદ હુ થી આવેઓ તેની મરણ એવી હતી કે તે પોતાનો પેઢે રો આસને રહી અને તપાડીને બરાબર મુએ. હા તમાં આરસી લીધી અને તે એમ સમજેઓ કે હું કે ગાઈ જએલોહુ. પોતાનું મોહાડું આરસીમાં જોઈઈ અને નાહીચેરી દેખાવથી સધતી ગમ વાકું રીકું કંઈ અને જેમ મરડએ તેમ મરડીને આખેડે બાણેઓ કે “અજોસ લોક દેહુંકે દેહું અં સુરત છડાં, ખરેખર કે વો ખરોજ બેટાવ હું છું તે મે આજે અને હું બે છીછી.”

એ લોકમાં વધી એક બીજા અવ્યયજ મેલી ચાલ ખાવા પીવાનીએ કે તેવી બીજા કાઈ દેખાએ જો આમાં નથી આવી. લીલીગરન કેરેકે કે એ લોકે અમને ખોરાક ખાવાનો આપેઓ. પણ અમારે હાન નો પકાવેલો ખોરાક લેવાને તેઓએ ના પાડી એકડ જ નહીં પણ તેઓ પોતાને હાનના પકાવેલો ખોરાક અમારી નજર ચાલણુ ખાના પણ નહીં હતા તેઓ પોતાનો ખોરાક અપાવેઆ ખાદ તે અનાનન લેઈને

બહીઓમાં જઈ તાંહાં ચંતાઈ ને ખાએ, અને ખાઈ ગુડ્યા પછી બીરી સઘસા જણ એકલા મલી પોતાના હાથથી તાંહો પાડે, એ તાલી પાડવાની મતલબ શુ કરના કરવાની છે. મંથોસોયો લેવા ખોલા દીલવાલો ટોચા સીધીઓનો ખીન્નો કોઈ નથી સોએપણુ તેઓ પાને પકાવેલો ખોરાક મુઠી ભરીને પોતાની આગલ કોઈ “ખાનુનદ્ર” બાતના સીધી હોએ તેને આપે છે પણ તેઓને હાથથી પકાવેલો એક ચમરી ઘણો તેઓ કષ્ટ નથી રાખતા દરએક રેહેવાસીના ઘરમાં પોત પોતાનો જુદો આતસ હોએ છે. અગર એ આતસ જુબઈ ગએતો તેઓ પડેગીતો અપવા બીજે કોઈ બી કંઈએનો આતસ લાવતા નથી પણ ચકચક અથવા એની બીજી રીતથી નવો પોતાને હાતે આતસ પાડી ધામ ચલાવે છે.

“મંથોસોયો” ને દોડી લીર્વાગસ્ટન બારે “ખાનુનદ્ર” રોજાના સીધીઓમાં આવી વસે, તે વખતે તેઓના ચરસરની લેટ થઈ. એ સરદારે લીર્વાગસ્ટનની સાથે ઘણી મોહાખત રાખી હતી. તેનું નામ “શીનદી” હતું. શીનદીની પુણી લીર્વાગસ્ટનના કે હાં બીરથી “મેજક લાનદર” જોવાંની ઘણી થઈ હતી. “મેજક લાનદર” એક બાતનું શનસ છે જેમાં દીવો મુઠીને ખોરાકમાં અંધારું કરી, તરેવાર દેશોની, માંસદોની, બાનવરોની, અને બાહ્ય પાનની ચખી આંસ સોજઈતા અને રંગીન દેખાવમાં શનુજની સાથે આદર બીર પડેલી દેખાવેઆમાં આવે છે. બારે એ તેનાઓ દેખાવવાને ઘણેરે એક રાતના “શીનદી” ના ઘેરના સંઘલી ગોઠવણ કીધી હતી તે વેળા “શીનદી” અને તેની એકબાણવાલી અસતરીઓ અને લેરના ખીન્ન માંસદો હાજર થયા હતા. અંધારું કરેઆ પછી રહેલો ચીતાર ઈજુદો લોકના જુજરજ મરદ ઈ બંગાહીમનો દેખાવેઆ. જુજરજ ઈજરહીમ જુદો થએલો, અને ચૂદે લાહી તથા બાવથી તેને દેખાવ ઘણોજ ગલીર દેખાતો હતો. તેણે પોતાના નાહાના છોકરને જમીન બીર સુવાડી એક હાત તેની અગદ ન બીર મુઠીને અને બીજા હાતમાં છરી પકડીને તે હાત કીચે કીચેલો એની મતલબથી કે આજે ને છરી થી તેને જો કરે બારે ઈજરહીમની અને તેના છેકરોની વાત કરી કે સુ કાણસર તેનો બાપ તેને જ જો કરતો હતો તે વખતે સઘલી અસતરીઓ ચુપ થઈ

મુજે મોહોડે ઘેઆન રાખીને માલેઆ કરતી હતી બારે મેં તે ચીતારની અંદરની છરીને જરા ખીસાડી નેટલામાં બધી અસતરીઓ ખીસીને એક ચીવાડી મુકી અને “જો માએ—જો માએ” કરતા કરતા આ રકાની અંદરથી એકની બીર એક પડના અપઘાતા બાહર નીકળી પડેઆ. તેઓના મનમાં એવો વીચાર આવેઆ કે તે છરી હીલી તે રખેને તેઓના પોતાના દીલમાં ભોકાઈ બાએ. કંઈકે છરીનું હીલવું તેઓ એકે લા હતું તે તરફ થઈ હતું. તેઓ ચોટલાતો બીધા હતા કે ફકત બાહર નીકળીનેજ નરમ નહી પડેઆં હતાં, પણ હોડતા બાહરીઓ બીરથી અને તમાખુના ખેતરોમાંથી, તથા વાડો કુદીને અપઘાતાં જમાતા જ વર્લ નાહામાં હતાં, “શીનદી” પોતે હીમત કરીને ખેતી રેહા હતો, અને ધીરજથી તપાસીને તે શનુજ જોઈ હતું, અને પેલી છરી કેમ હીલી હતી તેની ખરેખર તપાસ કરીને પોતે ઘણોજ જુણી થયા હતા. દરએક ચીતાર દેખાવેઆ પછી તેની સમજ તથા ચાંચાનો ખોવાસો કરેઆ હતો જેથી તેઓના મનમાં એવો નહી વીચાર આવે કે એ સઘલો તપાસો અથવા ખેલ કોઈ બાદુ અથવા મંતરથી થયો હોએ. એ બખર બારે બાહરે પ્રેસાઈ તારે મીઠી લોકના રોજાને રોજાં એ શનુસ જોવાને આવવા લાગ્યાં, અને ચીના રોને વીશે વાત સાંલવવાને તેઓ ઘણી ઈનતેજી દેખાવતાં હતા

નવવાસી માણસો.

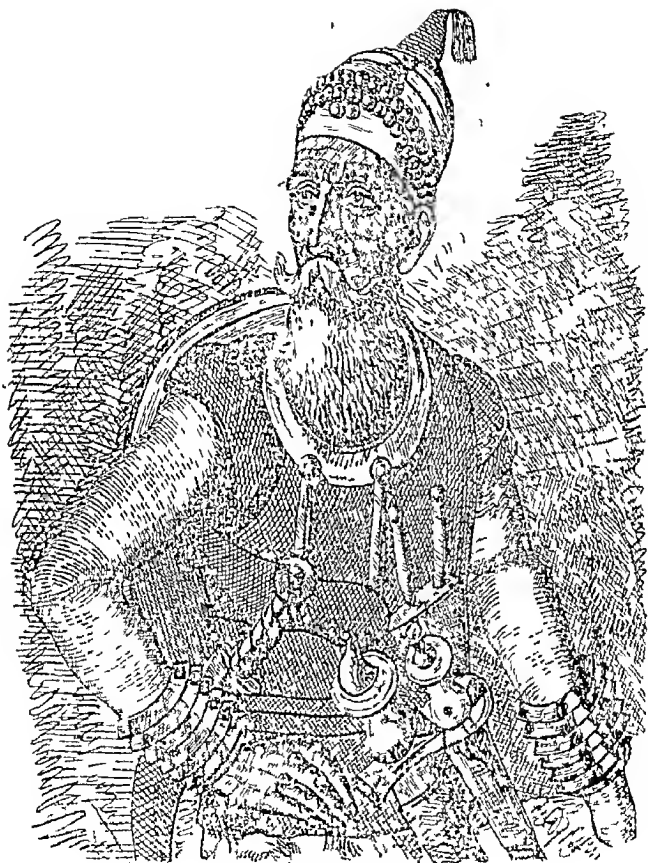
આપણે સઘલાં શારી પકે બાણીએ છઈ એકે કે લોક જનાવરો જેવાકે માછલા હરેયાં પાણીમાં વસે છે. એ જનાવરો જમીન બીર જીવી ચકતા નથી. વલી ખતરો પણ પાણીમાં વચ્ચતર જણાવરો અણે છે, જેપણુ એ જણાવરોનું રેહેણું માંહલાની પકે સુધા પાણીમાં નથી તોપણુ એ જનાવરો પોતાનો ઘણું ખરો વખત પાણીમાં ગુબરે છે, અને વચ્ચાદના લાહુક બીરતો એ ખતરોને મહાબળ પડે છે વલી જમીન બીર વચ્ચતર ફેરવાકે માણસો પણ પાણીમાં પોતાનો વખત કાઢાવતા મારે છે ચીઆમના રેહેવાસીઓને વીશે એક નાંલવવામાં આવીશું કે તેઓ પોતાના જન

મારાનો તરીકે ભાગ પાણીમાં વસીને કાઢાડે છે. તે એ આખા દાહાડમાં તરણવારનો સારી પેઠે. નાહે છે. એ દેશ માટેની નાહાણીઓ હંમેશાં નાહવા આવેલાં માણસોથી ચોકાએલી રહે છે, અને જેમ શીપણીના ઘા હાડાઓ ઊપર દરએક કુવે પાણી ભરનારાઓની લીડ ધાએ છે તેમ તાંબાની દરએક નાહાની ઊપર આ જો દાહાડો લીડ હાએ છે. જેમ આપણા દોડરા ઓ ઓડાના ઊપર અને રસતા ઊપર રમવાને ની કહે છે તેમ શીયામ દેશના નાહાના દોડરાઓ નદીમાં રમવાને નાએ છે. એકજણ પોતાના ગરંધમાં જણ વે છે કે “બારે એક દાહાડે હું એ દેશમાં ગએઓ હ તો, તારે એક શીયામની ગોરતને પોતાના એ ક નાહવા કુમશી વએનાં ખાલકને કંમરમાંથી પડો ખાંધીને નદીમાં ડૂબકા ખવરાવતાં મેં મારી નજરે નોઈ છે. એ ખાલક કાંઈ સેલેજ થોડાક માચુડું હતું, પણ તેને પાંણીમાં પડવાથી એટલીતો જુદી લાગેલી જણાતી હતી કે તે પાંણીમાં પડેયું ખાશી રીતે આ હોમમથી તેણીયમ મનાહ મારતું હતું.” કહે છે એ દેશનો સમુદર ઘણા તોષાની છે, અને તે દરીઆના એ ના ઓવા ભેરભર આવેલે છે જેના ભેરથી વખતપર દેશકાક મધવા કીધા વહી નાએ છે. એ ઊપરથી એ હું પણ જણાવેઆમાં આવીશી છે એ દેશના ભેદો મરદ અને ગોરત એ સઘલા તરવાના હુનરમાં ઘણા કુશલ છે, એ એઓને એ હુનરની બરાબર માહિતગારી ન હોતો શાલુ બાણે દેશમાં પરાંણીઓના હવની દરેક જણાથી ધાત. એક અબએજ ખનાવ ખન વાની વાત એક જણુ વણે છે તેમાં જણાવે છે કે “એક દાહાડે એવું બનીશી કે એક ઈ બરેહ મધવા જઈને તે સીઆમના એક હાડકાં ઢાંચે અકરીઓ અને તેથી હાડકું ટુપી ગઈશી. એ હાડકાંમાં એક ગોરત તથા એ ખાલકો ભેડ્યાં હતાં. એ ખનાવ નોઈને તે મધવા મામાં માણસો ધાલરાં પડેઆં, અને તેઓમાંથી એક જણે તુરત દરીઆમાં છુટકો મારી તે હુમેલઓને બા ધાર કાહાડવાનો વીચાર કીધો, પણ તેરણવારમાં, એ ખાલકી તથા ખાલકો ઊપર તરી આવેઆં અને દેશ લીધો, અને એકદમ પેલા મધવામાંનાં માણસોને ધાલે દેવા માંડી. જરાવાર પાણીમાં ઊપરની ઊપર તરીને પડી તે ગોરતે ધીમે રહીને પોતાનું હાડકું ને પાણીના કીધું તરીઆ ટરતું હતું, તે, ગીરું કીધું.

અને પછી તેમાં તે પાછી બેઠી અને પોતાનાં એ ખાલક કો, જેઓ પણ અતીઆર ખુબી તરીઆ કરનાં હતાં તેઓને પણ માટે લીધાં અને જે પાણી પાછું તે હા ડાંમાં એકડું થઈશી હતું તે કાહાડી તાબેશી.” આ વાત ઘણીજ અચરતી લગેલી છે, પણ દેલીક વેલાએ એવું ખનેવું છે કે ખરી વાતો એટલીતો અચરતી થરા વનાર હાએ છે કે તે હનડાર કોઈ માને નહી, અને તે વાતને પોલી બાણીને પડતી મુદે, પણ સમજી તેજ વાતો ખરી છે એવું સખેત થઈ શકે.

તાજીબી ઉપન્યાસનાર બહાડ.

કાલી દેરનીઆમાં શરી આવેલા એક સખરો પોતાના એક દોષત આગલ એક વાન કહી છે, અને તે વાત માનવા નોગ છે. તે મુશાર ભેસે છે કે “તમા સઘલા, શારી પેકે નાણો છે કે કાલીશરનીઆમાં બહારો ઘણાં લાંબાં વધે છે, એટલાં તો લાંબાં એ બહારો વધે છે કે તે ઓની લંબાઈ વધી કાંઈ આગલ પોલીએ તો તે કાંઈ માને નહી. એવું બનીશી કે કાલીશરનીઆમાં પડો ગમાની એક જણા ઊપર લાકડાંની છુટ પડી, તે કી પરથી ચતર માણસોની એક મુકડીને ચોપેઆમાં આ વી કે તેઓએ જઈને પરામાંથી એકાદ આડ ની ગોલ કરીને તે કાપી લાવવું. એ ચતર આડા મી જેઓ તથાજ દરવાને ગએઆં હતાં તેઓ પોલવા લા માં કે એ બહારો એટલાંતો ઊંચા હતાં કે તેઓ કીપ ર ભેડ્યાં પપણીઓ જુદી આંખોને દખાઈ શકતાં જ નહી, પણ કોઈ તેવાં ધારાં ઈઆંતરની મારકને જ દેખી શકતાં હતાં, તથા તે પપણીઓ ઊપર બેઠી ને ને મુર ગએન કરતાં હતાં મેતો મુલક સંભળતું પણ હતું નહી. એક બહાડ તેઓએ કાપવા માંડી, તે કાંમ સાટે તરણ દાહાડે મુડું થઈશી, ઈઆને ને બહાડ એવુંતો હતું કે તે કાપીને જનીન ઊપર પડ તો નામ તરણ દાહાડા લાગ્યા હતા એ બહાડ ને હું જનીન કીપર પડીશી કે આલપાસનાં માનસઓના ધરથી કંપતા જેવો આલાજ થએઓ. અને ને લીડે તોમ પડ થઈ કે રજાલી વેલાએ ધરથીકંપ થએઓ હતા. એ બહાડ કાપી જનીનપડતો નાખોશી નહ હવે નેની પાલીઓ કાપમાં બીનું એક અમારીશી હું

સામંતોનો રાજા

જરી ગઈ છે. કાલીઆ કાપી કાઢીઆ પાદ ને રૂ
 હેરમાં લાકડાંની છુટ પડી હતી તે રૂહેરમાં ખખર
 આપી કે જેઓને નોઈએ તેઓએ આવીને લાકડાં લ
 ઈ જતાં, એ ખખર સાંભલતાંજ તાડાંના રેહવાસીઓ
 પોતાની સાથે એક એક બળે તથા તરણ તરણ બલદો
 લઈને લાકડાં લેવાને ઊતરી પડીઆ. એ સમયે રે
 હવાસીઓ ને બલદ લાવેઆ હતા તે માહુથી ૧૦૫ બ
 લદો તે લાકડાંનાં ચોસાયા કકડાને વેહેરવાની જગા ઊ
 પર લઈ આવવાને માટે કાચે લાગ્યા હતા. એ બ
 લદો તે લાકડાંને થોડેકે સુધીતો ચારી પેઠે ઘસી લાવી
 થકેઆ પછુ એક ગલી આગલ આવી પુગા, એટલે તે
 ઓને અતીશયે પીડા ભોગવવી પડી, કારણકે કાલી
 શેરનીઆ લેવી કદંગી જગાએ તેવી કોઈ ખીજ દ
 શોમા નથી. એ જગા ઊપર ચત્તાં અને ઊતરતાં
 તથા આણીગમથી પેલી ગમ અશ્વત્તાં બલદીઆ
 છેજ થાકી ગયેઆ. છેવે તે લાકડાંનો કકડો ગલી
 ની અધ વગે જઈને આરો પડેઆ. એ લાકડાંના
 એક છેડા એકે ૧૦૫ બલદો માહુથી ૭૦ કરતાં વધા
 રે બલદો ધમાઈ ગયેઆ. ઘણી રેહેતતથી એ જના
 વગેરેને છુટાં પાડવામાં આવેઆં હતા. ”

સીખ લોકોનો અકાલી.

પંજાબની અંદર સીખ લોકોની વચતીછે.

તેઓ ઘણા ખાહુર અને લડાએકછે. સીખોનું રા
 જ રંજતસિંગના વખતમાં ઘણુ જોરાવર અને આ
 પાદ હતું. રંજતસિંગે પોતાના લશ્કરને ફિલખણી
 આપવા સાડુ ઈંછીરપથી ફિયાએક ફરેજ સરદારો ભા
 લાવીઆ હતા અને તે સરદારોના હાત તલે લશ્કરના
 હુનરો સીખવેઆ હતા તેથી જારે ઈંઝરેજ સાથે લડા
 ઈંઝારી તારે ભારે બલતવાગીથી લડીઆ હતા. રં
 જતસિંગ કોઈ ખીજ આમગી ગમજોની માફક કમ
 અકલ નહી હતો. તેને ઈંઝરેજોને ખરોખર પી
 ધનીઆ હતા અને તેઓ સાથે મીતરાયાસી રાખવા
 ને પુછી હતા એક વખત હાંફુચાનનો નકસો એ ગ
 જાને દેખાવવામાં આવીઓ. એ નકસો ઊપર કો
 લોએક ભાજ લાલ રંગેલા હતા. રાજાએ પુછીકે કે
 આ લાલ ભાજ શં ખતલાવેવ. તેને જવાબ મચીઓ

કે લાલ ભાજ છે તે ઈંઝરેજની જગા હાંફુચાનમાંછે.
 એ ઊપરથી રાજાએ કહીકે કે “ સખ લાલ હાનએ
 ગા. ” આ અગમચેતી ખરી પડી. રાજાના મરણ
 પછી થોડા વરસની અંદર ઈંઝરેજ હદ કાબુલના પા
 હુદો આગલ ચાલી ગઈ. સીખો જેવા ઈંઝરેજની
 સામણે ખાહુરીથી લડેઆ તેવાજ હાલ બલવાના વખત
 માં ઈંઝરેજની તરફથી લડેવ. પંજાબનું રાજ ઈં
 ઝરેજોએ ઈમ ચલાવીકે તે તેઓ હાલ પુછીધી જુ
 એવ. સીખ લોકોનો ધરમ હાંફુનાછે તોખી તેઓ
 પારસીની માફક ખરમાં, મેદાં ખાએવ. ગાએ ખા
 તા નથી. સીખના ધરમનો પાંચેઓ નાખનાર શુરુ ના
 નક હતો ને આનરે સવાજો વગર ઊપર ચાઈ ગીઓ.
 ખાજુએ ને ચીતાર આપીઓછે તે સીખના સરદારનો
 છે. એ સરદારને તેઓ આકાલી કહેવ. સીખ લો
 કો કેવા કદાવર તથા જોરેમંદછે તે ચીતાર ઊપરથી
 માનુમ પડશે. જેમ હાંફુઓની કાશીછે તેમ સીખોની
 પવીતર જગા અમરીતશહેર છે.

અલોકનકરીઆનું બજાર.

ખાહુરી બજારમાંથી નીકળીને તરકારી બજા
 રમાં ચાલેઆ, તો તાંડું લેંએ ઊપર એણીગમ પેલી
 ગમ વીખરાઈ જેડેલા પટ્ટો વેચનારા, કાંધવાલા, આ
 ફુ વેચનારા, અને તરેહવાર તરકારી વેચનારાઓ મેહિ
 ર મોહારી રોપવીઓમાં સામાન ભરીને તે રોપવીઓ
 પોતાના પગ વગે સુધી હાનના તરાનું નોખ લઈ મેં
 લા નજરે પડેછે. લીધુ—આરેજ—નેરમાં નોઈએ
 એટલાં મચેછે, જેના ત્રવા ઘણીજ લેહુતલગ, ને ખા
 એ તેજ જાણે, અને તેનાજ મોહાણમાં ત્રવાદ મહી
 બજેછે. કાંધા—કોખી—કાકડી—ગ્રીમ—ગુલા—
 ગાજર જેવા નોઈએ એવો માલ, અને તેના દબને
 દબ પડેલાં અંજીરની તાગેજ પુરતી નથી પઈ ચક
 તી, ઘણાજ મીઠાં અને ને સાથે દબ અને માવાદાર,
 એક આજુ મોહાણમાં માઈ નહી નકે. આરખના
 હોકરો જેના માથા ઊપર રોપવીમાં—તરકારી ખગદ
 કીધેલી એકદી થાએછે, તે બાંડું સુધી પોતાની પાડી
 ભરાએછે તાંડું સુધી ખીચારો કંઈજ યોદનો નથી
 પછુ બાર જારે ઘણેજ ઘઈ પડેછે તારે તેના પગ એ

હીમમ વેલીમમ લયકતા આપણી નજરે પડે છે, તેઓ જે આપણને તેને જોઈ દેખા આવેલા વગર નથી રહેલી. પાંછી અથવા ચોટલી પદરોની દુકાને દુકાન મલી થઈ છે, પણ તે પાંછીની તારીશમાં આટલું જ ભા લઈ ખસે છે કે તે ખાતું ખસે છે, આરખાને ખમીર મહ ધવતાં આપણું નથી. જોકે જ દુકાન આખાં ચોટર વચે છે બાંહું પાંછી ખનાવનાર એક પદર ખરોખર પાં ઊ ખનાવી બાજુ છે, અને જેને હાતના પાંછી ઘણા ખાતા નથી લાગતાં. બજારમાં લીડ ચોટલીથી હોજો છે કે હોજો હમ માંહુરો અને તે તરેહવાર બાતના, અને તરેવાર ધંધા વાલા. તેની સાથે લીખારીઓની ડો લીઓ ચોટલી કે જેમ મીઠાઈ વાલાની દુકાન ઊપર માં ખ બમે છે તેમ દુકાન દુકાને અને દેખાણે દેખાણે એ લી ખારીઓ ભમતા ફરે છે. એવી લીડમાંથી આપણને એ દેખાઈથી રસતો મલવો મુશ્કેલ છે, માટે પાંચ પાંચ અને સાત સાત હજારે લીડના ધોપરી ઊ મારી આપ હો. રસતો કાણડો પડે છે. બજારમાં ખરીદ કર નારા જેટલા આવે છે તેમજ ફક્ત તમામગીરો જો નારા પણ આવે છે. તેમાં ફરેચ લોકનીતા આજે એક ટેવજ છે કે બજારમાં આવડું તો એક છેડેથી તે ખીબા છેડા તલક પેટલાં અમસયું ફરી જવું, અને દુકાન દુકાને ડોડીઓ કરી નજર ફરવી કે તે દેખાણે સું સું માલ વેચવા મુશ્કેલ છે. બારે આણું બજાર ફરી વેચ્યા પછી જે જે તરફારી અને ચીજો ખાવાની તે હજત ચોટલામાં હોજો અથવા બજારમાં આવેલા પલી ઊતપન થઈ હોજો તે ચીજો ખરીદ કરવાને ૫ વીને પાછા બાજારમાં ફરવાનું સુર કરવું. કોઈખી ૫ રોચ થોરમલી વીચાર કરીને નહી નીકલતા હોજો કે આરે દોખી ખાણું. બજારમાં ગીઆ પછી ચીજો જોઈ જે ચોખ ઊતપન થયા તે પુરો પાડવો. તેમ જ ફરેચની અસતરીઓ પણ ઊંચો પોશાક પેટરી લાનમાં છતરી લઈ તરફારીના ઢબલાઓ ઊપરથી ની એ ઊપર અને વચમાં ચાલતી નજરે પડે છે. જરૂ મન લોક—ઈગરેજ લોક—ઈગલીઅન—અને ઈ

* ઊરપખાતી ઘણીખરી બાતના લોક તે બજારમાં ફર તો દેખાજો છે, અને તેથી એક જોવા લાગેક રચના થ ઈ પડે છે.

તરફારી બજારમાંથી આગળ ચાલેઆતો મરઘાં, બનકાં અને માકલી બજારમાં આવી ચોટાનીએજઈએ

હઈઆં વલી એક દેખાવ અને ચોટાઈ કઈ અબજોજ તરેહનો છે. ખતકોનો ખતબ થતો ચવાળ, મરઘી— મરઘા—પીયાં—અને તેવાં બાતરોનો પચરસો થો ઘાટ, અને તેમાં, ખાજોડીઓ અને નાહતા હોકરા જેઓ એ માલ લઈ વેચવા બેઠ્યાં તેઓની કટકર બક બકના ચોટારથી કાન બેટરા થઈ બમે છે. જેવા બ બરમાં આપણને તેઓએ જોયા કે બઈસં અને હો કરાં છુમ પાડતાં આવીને આપણને અટકાવે છે, અને “નમનતાઈથી અરજ કરે છે કે માહુજ “મારી પાત્રે ન રથીઓ ઘાણીજ સારી છે તે તરે લેજો.” પીયાં તથા મરઘીને બાંહુના કંડીઆમાં બરેલા અને તે ચોટવા તો ખીચો ખીચ દખેલાં કે તેમાંથી એકને કાણડાં આખા કરંડીઆની મરગી અથવા પીલાં છુમે છુમ પાડે છે. તેમાં સહીથી ચોટાઈ લોધાટ મરઘો ન રે છે, અને આખા કરંડીઆમાંની મરીખરી મર ધીઓને ચાંચ મારીને કંડાસો આપે છે. એ બાતવ રોને કરંડીઆમાંથી ખાહર નીકલી જોવી હવાખ આવવાને ઘણું જ બમે છે, પણ જેની વારી કરંડી આમાંથી ખાહર છુમપણુ લોખવવા અને હવા ખાવાની આવી તેની કમખખતી મન બવાની આવી, કાંચકે કરંડીઆમાંથી નીકલીને હુરે તેનો વખત આતવ ઊપર છુમવાનો આવેજો. ખણતરો ઘણાજ છુમ સુરત અને દલધાર કરંડીઆમાં બચીને વેચવા મુશ્કેલ હોજો છે, અને તેની આસપાસ ઘણું કરી ને ઈગરેજ લોકના જુવાન હોકરા, તથા માલકના જુવાન સુલખુરીઓ એખા થઈ જોતા રેડી ફક્ત આ ખથી સવાઈ લે છે, કાંચકે તેઓના બજવામાં ચોટલી ૨ કતી નથી કે એક ખણુતર વેચાતુ લઈ થઈ ચોટુએક આગલ ચાલેઆતો પીજરાંમાં ચમકા તમામ નીખની ચોટાઈ ઊમરના વેચવા મુશ્કેલ, અને એ બાતવરતુ માત્ર ખાનાર ચોખીઓ મોટી ધીમત આપી તેઓની ખરીદી કરે છે. વલી આગળ ચાલેઆતો તાંડ આપ હો સાઈ તઈઆર ટુપેલી અને સાઈ ડીવેલી મરઘી યો, ખતકો, ખણુતરો તઈઆર રાની રાખિયાં, દયાવા ની, અને દુપાવાની ચેહનત તમારી ચોટલી ચોટી ડી ધેલી તેમ તેની ધીમત જરા વધારે કોમેલી તેને જોઈ ને ડોઈનોખી ચોખ થયા વમર રે છે નહી. લગતી મરઘીનો બાત લેવાને કલાચ કોઈને કનસો ચોખને તેથી તે ખરીદ નહી કરેયા આજે જગા ઊપર ને ૬

આનો વીચાર તેના મનમાં કુધી કિતપત નથી થવાનો. તમે એમજ સમજો કે એ એવીજ ખાવાનો ચીજો, અને છવ તેમાં હોતોજ નહીં.

આલીકબનડરીઆની ઈંગરેજ પોસ્ટદારશ્રી આગલ જતાં, રસતામાં મેલા વેચનાર, માલીઓ તાને મેલા વધેણં ઊપર બરીને સહવારના પોસ્ટરમાં બનારમાં વેચવા જવાની શોડતા જતા મલેછે, તેઓને જો આપણે પડાવીએતા આપણને આપણા મન બમનો માલ અંદરથી તાડીને કીચકી લેવા દેછે. એકુએ જી આસર બનારલાવ કરતાં વધારે આપવા પડેછે, પણ માલ નકઈ આપણા હાતમાં આવેછે, અને જોકે તેઓ મનને માલીગી શુલ મલેછે તેઓપણ નાશખર અને અધીરો આરખ માલી પર્સા લઈ ખરખડતા અને કલકલતા આગલ ચાલવા માડેછે, અને એમ જોલેછે કે “ મહને અમદ્રથો પ્રાડી કીથો, અને મારો ઊંચા મા ઊંચો મેલો દાહડી લીથો ” પોસ્ટદારશ્રીની પાસે એક બહાર પુસતકખાનુંછે, બહુ દુધવારના પોસ્ટરમાં પુછ્યા જઈએતા આપણને ખબર મલેછે કે પેરો દીકી પડતાંમાં કહાં કહાં વાહણો દુરથી આવતાં નજરે પડેઆંછે, અને કહાં કહાં બારામાં આવી પોહાયે આંછે.

સુરજ જરા ઊંચે મહુડેઆ કે ગરમી મજબુત પડવા માડેછે, અને બનારમાંથી લીધેલો શામાન લઈ આપણે ઘેર જઈએ તેની આગમય આપણા ઘરની ચાકરડી આપણે સારું ટેંગલ ઊપર ચાહ્લ, કાશી વર્ષઆર કરી રાખેચ. માખણ ઘણુજ તોરે મલેછે, અને મહવારના આઠ વાશાના નાસતા ઊપર પાંડો—માખણ અને ચંડા તાજો પેટ ભરીને ખાતા વગેરે એવો મેલો આપણને મલી શકેછે, જો તેલા પુશક મેલો રાખતો નાસતો ઈંગલડમાં પ) રૂપી એ પણ નહીં મલી શકે, અને મુંબઈમાં કોહવાં કેલાં, અને સહેલી દરાખ સાથે શરખાવી નેતાં એવીકબનડરીઆ મેહુરનો સહવારનો નાસતો ઊપર લખેલા અહવાલ પરમાણે મુંબઈ કરતાં ઘણેજ પનંદ અને મન બમનો થાંએછે એમા શક નથી.

કુખીઓને આસરે આપવાનો એક ધડો. *

નગરેહ નામના બહુ આરખના તાએશમાં એક જાણુ નામે નાખર પાસે એક થોડો હોતા તેની તારીફ સંધા આરખોમાં રેલાઈ હતી. એ થોડો લેવાને હુદર નામના આરખને ભારે શોક થાએઓ, તેને થોડાના ઘણીને થોડાના સધલા ઊંડો તથા જે થોડાની શોવત હતી તે આપવા માંગી કે એને બદલે મને તાએ થોડો આપ પણ તેને થોડો મલીઓ નહીં. છેલે શરવાવે તેને થોડો લેવાને એક હીકમત કીધી: તેને થોડાના થોડુજ ઊપર એક જાતનો બહારનો રસ લવાડીઓ કે તેથી દાઘ પડે અને થોડો આલખાએ નહીં, સીકાં પેહરીમાં, થોડાના પગ અને ગરદન ઊપર પાસા ખાંધીઆ અને બહુ લંગડો લીખારી હાએ તેમ રસતા ઊપર મેલે. તે રસતા નાખરનો આવ ભવ કરવાનો હતો. મેહુરો નાખરને થોડાના જુખ સુરત થોડા ઊપર આવતાં હાહેરે દીધે કે તે નખસો આવાજ કાઢી ધોવીઓ. “ હું ગરીબ અણભણેછો, તરણ દાહડા થાએઆ મારાંધી આ જગા ઊપરથી ખીચાનું નથી કે ખારક મેલવું, હું છુએ મરૂંચ, મને મદદ કર, ખોદાએ તુને બદલે આપશે. ” નાખર થોલીઓ, “ ચાલ ઊક, મારી પછવાડે મારા થોડા ઊપર બેશ અને હું તને મારે ઘર લેઈ બહી. ” થોડો હુએ થોલીઓ “ મારાથી કીકાનું નથી. કીકવાની શકતી જરા રહી નથી ” નાખરને ભારે દરો આ આવી, તે થોડા ઊપરથી કિતરીઓ, નજીક આવીઓ અને ઘણી મુઝેલે લંગડા લીખારીને થોડા ઊપર બેશાડીઓ. જેવો હાહેર થોડા ઊપર મેલે, તેની તેને એક મારી અને થોડો થોડાની આગવ ચાલીઓ અને બાલતો ગીઓ કે “ હું હાહેર થોનેધું. મને થોડો મલીઓ અને હું ચાલીઓ ” નાખર તેની પછવાડે થોડીઓ અને તેને કહવા લાગો કે કીલો રેહ, માડે શાંભલતા ખરો. હાહેરે જોએકો કે એ કાઈ મારી પુરુ કે થોડી થકે નહીં, તેથી થોડો છેડે કીલો, કાએકે નાખરના હુથમા ભાયે હતો. નાખર થોલીઓ, “ તેં મારો થોડો લીધો, અને ભારે ખોદાએની એવી મરજીજ શાઈ તારે તુને એ થોડો મુખારક હોજો. પણ હું તું

* ઉપર બહુલેલી વાત લખારડીન નામના કુખી લેવાને થોડાની મુશકરીના હેતુસમાં બહુલીએ.

ને સોગંદ આપુંય કે તું ને ઘોડો કેમ મલીઓ તે કોઈને કહેતો ના." ઘણેરે પુછીછી કાંઈ નહીં નાખરે જવાબ દીધો "કોઈ આદમી ખરેખર આભારી હોયે અને લોકો તેને મદદ કરવાને ખીજે. તારી ચાલથી ઘણા જણ સારું કાંમ કરતા અટકશે કાંઈકે તેઓને ધાસતી લાગશે કે રખેને પેલા નાખરની માફક અંગો હાઈએ." આ બોલોથી ઘણેરને ભારે શરમ લાગી. કેટલા વાર તે મુઠો રહ્યો અને પછી ઘોડા ઊપર થી કુદકો મારી નીચે ઊતરીઓ અને ઘોડો તેના ધણીને હવાલે કરીને તેને કોલી કોલી, નાખર તેને પોતાના તંબુમાં લેઈ ગીઓ અને ઘોડા ઘણા યોતાની સાથે રાખીઓ અને તારપછી બધો બાંહુવેર જીવી આ તાંહુવેર એકકના મજબુત દોરાત રહ્યા.

હીરો.

મનસુખી.

હીરો જવાહરમાં સરઘરી ધરાવેય. પણ ખી ના જવાહર અને હીરામાં એક જાણવા જેવો ફેર છે. ખીજા જવાહરો પથરની માફક છે. હીરો પથર નથી. દુનીઆમાં સહીયો કદાચ ચીજ હીરો છે. સઘલી ચી જોને હીરાથી કાપી શકાએ પણ હીરાને કાપવા હીરા કીવાએ ખીજા ચીજ કોઈ નથી. હીરો પથર નથી તારે તે શું હો? વીંધવાનોએ દેખાડીએ કે હીરો માતર કાઠેલો છે અને જેમ કાઠેલો બેઠેય તેમ હીરો પણ બેઠેય. હીરો કુદરતી પેદા થાયેય પણ હાલ કે ઠકાણેકાંઈ ભારે મેકનત કરી નાહાના હીરા બનાવી આવ્ય. પણ નેકે એ બનાવેલા હીરા ખરા નેવાં છે નાખી બનાવામાં એટલો ખરય લાગેય કે કદી હાતના બનેલા ખરા હીરા વેચાવાના નથી. હીરાની ઊપર પાતલી ગોપરીઓ હોયેય અને તેથી હીરો સાફ કર તી વખતે તે ગોપરીઓ કાઢાડી નાખેય અને બારે આશપાસની ગોપરી નીકડી ગઈ તારે તે આઠ છુણાનો દેખાએય. હીરાના પાટા ઊપરથી કેટલાંક ખડા તેને પારખેય. પણ હાલ પારીસમાં ખેડા હીરા ના ઘણીના બનાવેય અને તેના યાસ ખરા હીરાના નેવા ઘણીને તઈ આર કરેય. જવેરીઓ હીરાના આખ (તેજ) ઊપરથીજ તેને પારખેય.

હીરાની ખાણો હિંદુસ્તાન અને ધરલલ એ

બે સ્થાનો છે. દખણ હિંદુસ્તાન આગલ ગોલકંદા ના મની જગા ઊપરથી અને છુદેલખંદમાં પાના નામની જગા ઊપરથી હીરા મલી આવે છે.

હીરાનું વજન આ સ્થામાં રતી થરમાણે, યેલ્ય અને ઈંગરેપમાં કારાત થરમાણે. એક કારાત આટલે જે રતી ગણાયે. હીરાનો ભાવ વજન પર માણે નથી પણ જેમ વજન વધતું જાયે તેના કરતા કીમત વધારે થતી જાયે જેમકે,

રતી.	રૂપીઆ.
૧ ની કીમત.....	૪૦
૨	૧૬૦
૩	૩૬૦
૪	૬૪૦
૫	૧૦૦૦
૬	૧૪૪૦
૭	૧૯૬૦
૮	૨૫૬૦
૯	૩૦૬૦
૧૦	૪૦૦૦
૨૦	૧૬૦૦૦

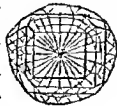
વીસ રતીની ઊપરની કીમતનો ખરાખર ની અંચ નથી. જરા જાંખ હીરામાં હોયેતો તેથી તે ની ઘણી ઝાઝી કીમત થાયેય.

સહીયો મેટો હીરો હાલ છે તે માતાનના રાજા પાસે છે. એ રાજાનો સુલક સંક્રાપારની નીચે જે યાંચોનો જુમળો છે તેમાં છે. એ હીરાનું વજન ૨૬૬૭ કારાત અથવા સાડા ચાર તોલા ઊપર છે. એ હીરો એ વરય થાયેય જાડો હોતો અને એ હીરાને સાડા લાઈઓ ચાલી હતી. ખતેરીઆના વલંદ હા કરે એક વખત એ હીરાને સાડા રાખને ૨૭૧૦૦૦ રૂપીઆ, બે લાઈડના વાહાણે, તોપા અને ઘડેશા સાથે ખીજો લાઈડના સામાન આપવા કીધો પણ રાજાએ ના પાડી. રાજાના કુબુખમાં એ હીરો નેવું વરયવેર રહ્યો હોતો અને તે એમ સમજતો કે તે કે માટ રાજા હીરાથી ટકીએ, ને ઘણાં હોતો જશે તે ઘણાં રાજા પણ જવાનું.

કાંકેનુર હીરાની તારીફ આપણા સ્થામાં ભારે છે. એ હીરો ગોલકંદાની ખાણમાંથી જડીઓ હ

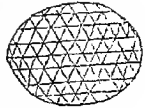
૧૧ અને તે દીવલીના પાદશાહ ચાહુ જેહનના હાથ
 ૧૧ ગીચો. પાદશાહના ખાનદાનના હાથમાં ૬૦ સં
 ૭૭૬ કુબી કોહનુર રહેઓ. આ વરશમાં ઈરા
 થી નાદરશાહ દીલી કીપર ચહુડી આવીઓ હતો. તે
 મુસ્લી અંદર લેઈ ગીચો. નાદર મરણ પામીઆ પછી
 મેશગાનીઓના હાથમાં હીરો આવીઓ અને એક સરદાર
 ૨ પછી ખીલો સરદાર જેમ શવતો હતો તેમ તે હીરાનો
 માલેક થતો હતો. છેલે સરવાલે કાબુલના અમીરશાહ
 ધુબાના હાથમાં આવીઓ. એ અમીરની બારે
 માદી જતી રહી તાહારે તેને પંજાબમાં આસરો પક
 ધીઓ અને તેની પાસેથી રંજીતસિંહ લીધો. રંજી
 તના મરણ પછી બારે ઈંગ્લેન્ડ અને સીપ લોકોને
 લગાઈ યાઈ તારે ઈંગ્લેન્ડના હાથમાં આવ્યો અને
 હાલ કોહનુરનો માલેક આપણી નામદાર રાણી ન
 ઠોરીઆ છે. એ હીરો બંધા આકારમાં કદગોઠ ૪
 ૧૫ હાલ તેને શાહ કપાવીઓ તથા એક બે જાડામ લા
 બીય તે કુર કીધીય. ફરશાએક ગામડીઓ એવો વે
 હમ કરેય કે એ હીરો ને કુર છે. જે રાજમાં કોહનુર
 ગીચોય તે રાજ ટકીઓ નથી. ઈંગ્લેન્ડે હીરાને
 અવક અથવા ખખતાવર ગણતા નથી. જેણે કોહ
 નુરની તારીફે તેણે એક ખીલો હીરો નામે કોહનુ
 ર ફરશાએકો ધારેય કે દીવલીમાં છે કાઢીઓય પણ
 શાહ આદમી સીવાએ તેની ખખર કાઢીને નથી.

રૂપીઆના સાહનશાહની પાસે હાલ જે હીરો
 છે તેનું વજન ૧૯૮ કારાત છે અને તેનું કદ ખખુતર
 નાઈઈ જેહુ છે, એ હીરો મ
 લખીરમાં એક પુતલાંની આખ
 હતી, તેમાથી એક શરેય સોલજ
 રે મોરીઓ અને ગધરાજ નાહ
 સી ગીચો. તારાં ભઈ પાહ
 છના એક કપતાનને વીસ હજાર રૂ

પીએ વેચીઓ. કપતાને તે હીરો એક ઈંદુલીને એક
 લાખ વીસ હજારે વેચીઓ. ઈંદુલીએ તેને એક ઈંદી
 નાની વેપારીને વેચીઓ અને તેની પાસેથી રૂપીઆ
 ની રાણી કાચેચાઈને નવ લાખ રૂપીએ લીધા તથા તે
 વેપારીને મરણ મુકી ચાલીય હજાર રૂપીઆનું વર
 માણું આપીએ.

આસતરીઆના શા
 હાનશાહ પાસે જે હીરો છે તે
 નું વજન ૧૮૯ કારાત છે. ૫
 ૧૫ તે સાથે નથી જરા પીરા
 ચ કીપર છે અને તેની કીમ
 ૮ ૬૫ લાખ રૂપીઆની અંકાઈય.

પ્રાંસના સાહનશાહ પાસે
 જે હીરો છે તેને “પીર” અથવા
 “રીજેનત” હીરો કહે છે. તેનું વ
 જન ૧૨૬ કારાત છે પણ તેના ખુ
 ખસુરત આકાર તથા આખ જેવા

ખીજા હીરા કાઈ નથી. હીરાનું આખ જેન જહગ
 ના પાણીના રીપા જેવું ખાલેય જોએ તેમ મોખો જ
 જોએ. એ હીરાની કીમત સોલ લાખ રૂપીઆ અં
 કાઈય.

મીસરના પાસા પાસે
 જે હીરો છે તેનું વજન ૪૯ કારા
 ૪ છે અને તેની કીમત ચાર લા
 ખ રૂપીઆ છે. એ હીરાને “પી
 ૪૮” કહે છે.

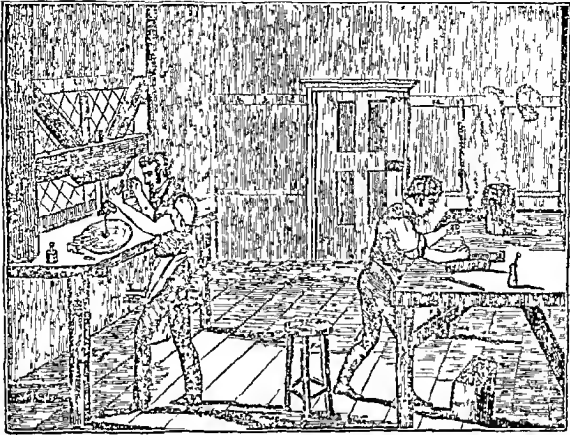
મરાઠાઓની લગાઈમાં હુર
 ની અંદર નાશક હીરો જડીઓ
 તેનું વજન ૮૧ કારાત છે તથા તે
 ની કીમત તરણ લાખ રૂપીઆ
 અંકાઈય. એ હીરો મોઢાલ છે
 પણ તેનું આખ મોણ છે.

ખરજીહની ખાણમાંથી મળીથી મોટો હીરો ની
 કલીઓ હતો તે એક નાલોમાંથી જડીઓ તેનું વજન
 ૧૨૦ કારાત છે અને તે હાલ પોરતુગાલના મુવાન રા
 બા પાસે છે.

હીરો કાપવાને ઘણી કલા કાંચે લગાડેય પણ
 હાલ સગીથી સારી એ છે કે એક ગોલ કપત તીખા
 ની ખનાવેય અને તેની ધાર કીપર હીરાનો લુકો મ
 ખેચ. એથી હીરો મોખો યાઈ બાહરે મીકલેય. પા
 છવના ચીતારની અંદર હીરા કપનારની કાંચે લા
 ગેલા માલુમ પડશે

હીરાને કાચ કાપવાને માટે તથા જહગાઈએ
 કાપવા તથા નકી કરવા વાપરેય અને ફેરગાંએક

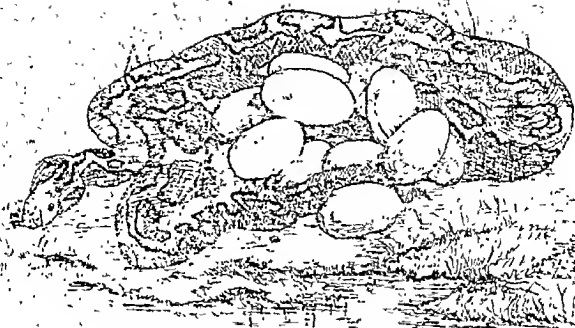

હો'યા થીઆહોમાના ચકરોને હીરાની કણી ઊપર ફરતાં કરેય કે તેથી ચકરોને “ પીવર ” ઘસાઈ ના એ નહીં. અથવા કાઠ ચહુડે નહીં. હાવ હીરાના માઈકરાસદૈપ (શુભચમદરચક ઈઆંતર) કીધાય જેથી છાની ચીજો જે આંખે દેખાએ નહીં તે જોવાને બની આવે અને કાચના કરતાં હીરામાંથી વધારે સાફ અને ખાલવું દેખાએય.

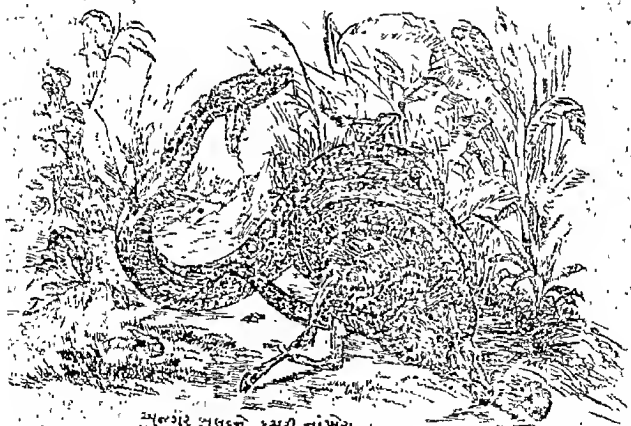
અવગર.

આપણી યાત્રા બંદે બરાકની ચુંદર-જના વરોના થોડા સંગરહ કીધા હતાં તે વખતે થોડાક ગજ હોજો એક સરખના જેવું થાણુ જનાવર તાણુ હું. એ જનાવર અવગરનું પ્રયુ' હતું. એ બ ચાંની ફેલ્ડિંગે અજબ તરેહનાં ચાલ હુવી એ બ ચાને પંદર દાહડે એક વખત ખોરાક મક્કો હતો અને ખોરાકમાં એક મુરગી આખી મલી જના હતા. જેવી મુરગી તેના પીચાં આગ્રહ વેઈ જીઆ અને

બચાંની નજર પડી કે તેના દીક્ષમાં કોણ નાજી કોઈ આવી ગીકો' અને તે લકઈ કરવા અથવા કાઈબી પ કડવા ધરવા તઈઆર થાએઓ. મુરગી અસરો'થી જરાંના દરવાજામાં મુકેય તેટલા વારમા તેને ઘસડી અંદર લીધી અને તેની આસપાસ વીરલાઈ એક દય એવીતો ચાંપી કે મુરગીનો જાન નીકલી ગીઓ. બી ચાડીને ખુબ પાડવાની શરુત્ત પછુ આપી નહીં જા કે તેને બાણીકો' કે મુરગી મુઈ તારે જરા દીક્ષા ચા એઓ કે તપાચે કે મુરગીમાં જરાબી હવ રહેઆય કે નહીં, જો જરા હીક્ષતી માલન પડીતો ફરીથી વધા રે દાખે જાંદે મુરગી મગી ગઈ તારે પેલા અવગર ના બચાંએ મુરગીનુ બદન રંતોત્રવા માંડીકો' અને તેમ કરતું મુરગીના ચોહાડાં આગ્રહ જાઈ તેની ચાન ચોહાડામાં લીધી અને બલવા માંડીકો'. તંતોત્રવાનુ કા રણુ એકે બક્ષતી વખતે તેના પીછ આગ્રહ નડે નહીં એ કાં આગ્રહથી બક્ષતા ગલતા આખી મરધી સંડીઆ દેયા પુછી વેર ચાલી બઈ અને બચાંનુ આહાડું જે પેડે લાંનાલાનુ દેખાડું હતુ તે ચીરઈને મુરગીની ચોહાડા-ઈ નેટનું ચાએજી તારે બચુ' આગ્રહએકે મુકે' થાઈ

અભગારની નાના રીપન ઓડોલી

અભગારે બાલકને કમરી નાંખેય.

બેયું. મુરગીખાધાની અગાધી તેની આગલ કોઈ હોત નહીં લેઈ જતું હતું પણ મુરગી જવીઆ પછી તે ગીદર થાઈ ગીંગી. પછી તેને હોતે ઈચ્છા લાકડીએ છેડીએ તો તે જનાવરને કસો ગોરો લાગતો નહીં હોતો.

જેમ એ બધું મુરગીને મારી ગવી જાયેય. તેમ મોટાસા અજગરો બકરાને તથા ગાયોને જવી જાયેય. અજગરો જેહુડી નથી. તોખી તેઓના દાંતે તેઓ ઘણા ભયેંકાર ધા કરેય. અજગરની પુછડી નીચે બે નાહાના નખ હોએ છે જેથી તે બાહુડને મજબુત ધરી રહેય અને તેના ટેકાવથી બાહુડ આગલથી જ નારા ઊપર હોખતો કરેય.

આફરીકામાં અજગર તરીકે કુટ લાંબો હોએ છે અને તાહાના જંગલી લોકો તેને પોતાના દેવની માફક સમજેય. દાહોમાં નાખના દેશમાં અજગરને ચાટું એક દેહડું બાંધીશીં છે અને તે દેહડાના અજગરો ફરે છે. જો અજગર તે દેહડામાંથી બાહુર કયે બીજો તો તેને લોકો તે ઈશી પાવે છે અને રત્નમાં જેઓ તેને મલે છે તે ઈશી પાવે લાખી જમીનને ચુમી લીએ છે. સવાર અંતે સોંજના ઘણાજણ અજગરના દેહડામાં જાયે છે અને લાખા થાઈ શાશયોગ નમસ્કાર કરે છે. અજગર ને તેઓ કોહુ નામે લેએ છે. જો કોઈએ અજગરને મારી નાખીશો તો તેને જીવથી મારી નાખે છે.

પાઈ દાહામાં ચોક્કસ જગેજ નામે બકસન એક વખત અજગરને મારીઆથી પોતાના જાન ખોતો હોય પણ બચી બીજો. એ જગેજ તેઓને વેપાર કરવા બીજો હોતો અને તે એક જુદીયા રહેલો જ રા કુટ રહેતો હોતો. તેને જુબ મરવાં, ખતકા પાલી આ હતા અને તેઓની બરહસત રોજ લેતો હોતો. કે લવાએક દાહા પછી તેને પુટ માવમ પડવા લાગી. આને પીડું નહીં મને, કાલે ખતક ગેય પાઈગી અને તેમાં તરકીઓ ઘણી જતી રહી. તેને મારીગી કે દાઈ ચોર લાગુ પડીએય તેથી જુબ તપાસ મળી તો બી એક બજે ગેય થવા લાગા. છેવે ચોક્કસ તરકી બાઈ રહી તેની ઊપર જુબ ચલાવ રાખી. મહીઅ રા તમા જકમનના ચાકરો દોડતા આવીઆ. બકસન ક્રમશઃકે કોચર પકડાએઓ અને જોએય ક્રમે એક અજગર તરડીને લેઈ બીજો બકસન બાહુતો હ

તો કે જો હું અજગરને મારીશ તો કાઈ મારુ મેન આ વધે પણ તેની તરકી જતી રહી હતી તેથી તેને ઘણો ગોરો હોતો. તેને પોતાના ચાકરોને ચોખંદ આપી આ કે તમા કોઈ આગલ ગોલતા ના અને પછી ગત ના તે અજગરને મારી નાખીઓ અજગર મારી આ પછી બકસને જોએગી કે કદાચ મારા ચાકરો ન હું બાહુર કરે તારે એવી ધામતીથી તેને અજગરને ધારીઓ અને તેની સાથે બે રમ (દાર) ની ખાટથી પાછુ રાહી. બાહુ અજગર કોઈ પાદ્યાહ હોએ અને જંગલીઓ પોતાના પાદ્યાહને દારૂની ખાટથી સાથે દાડતા હતા એક નાહાના છેકરાએ મોગંદ ખાંસ નહીં હતા અને તેને સંધું કુકી આપી. બકસનને રાતને ઊભાગરો કાહુડવા ક્રમે હોતો એવામાં તે લો ધાટથી બગી બીડીઓ અને જોએયતો તેની જુદી ની આખાખ આખા હોડના લોકો જુમ પાડતા અને લોવ વળાડતા આવીઆ અને તેને કહેગી કે તે અમારા જુબુ (દેવ) ને મારીઓ તારો જાન અને લેવા ના. બકસને જોએગી કે એ જંગલીઓ સાથે તકરાર કીવેલી નકામી. તેથી જાણવીગી કે મેં તેને ચાગા માનથી ધારીઓય અને રમની ખાટીઓ પણ મુકી ચ. જંગલીઓએ તે કાઈ માનીગી નહીં પણ કહેગી કે તું આવીને દેખાડ, બકસન તેઓને ધારવાની જ ગે આગલ લેઈ બીજો અને તેઓને જમીન ખોદવા કહેગી ખોદતાં રમની ખાટી બાંહે જંગલીઓએ જોઈ તારે જરા ચંડા પડીઆ. તેઓએ બકસનને મારીઓ નહીં તેનું કારણ એ હતું કે એ જંગલીઓ મારા આદમીની હોશીઆરી અને અગલ ઊપરથી તે જોને દેવ જેવા સમજેય તેથી એજ લીવાગીગી કે જુ જુ સોંખને જુબુ માણસે મારીઓ. જો બીજો આદમી હોતો તેને જીવવા દેત નહીં. તોખી જંગલીઓ જોડવાતો ચીરડાએઆ હતા કે તેઓએ લોવ કીશ કે એક વરસદેર બકસન સાથે કતી વાતચીત અથવા વે હાર મળે નહીં.

દાહા અમેરીકામાં પણ અજગર પછો લગે, કારણે તે નદી ડીનાગ આગલ લગતો રહેય. રોઈ વખત નદીમાં તેરેય, કેઈ વખત તે બાહુડ ઊપર ચડેય, કોઈ વખત કુલ અને પાનમાં કુપાઈ રહેય અને રોઈ વખત તે કાખથીને પુછડી વલગાવી રહેતો હોય આજેય. રોઈ જનાવરને આવા અથવા લોક

રેહનાર નથી. જે કોઈનેથી આધારણ અનેઆન એ
લવવાની હોય હોયે તેને અવલોકન કરવાથી નેહનું મ
નેઆન મલ્લો તેટલું અનેઆન પુત્રતરો વાંચેઆથી મ
લનાર નથી. માટે આટલુંતો જરૂરનું જોઈ કે રચતે
આલતાં સારી જેઠે ચોતરફ ઘેઆન રાખવું—આસપા
સ થી થી વસતુઓ—તેઓ થી રીતે ઊતપન થઈ
છે—આ શા બનાવે બનેછે—અને લોકોમાં કંવી
કોચમની વાત ચીતે ચાલેછે એ સધવાં ઊપર ઘેઆન
રાખવું જોઈએછે. અવલોકન કરવાની રેવ રાખેઆ
થી આપણને અનુભવ મહેલે, અને અનુભવ મેલવેઆ
થી આપણે ધાર્મિક આપણમાં ચરણ મણ્ડાઈએ છઈ
એ તથા આપણી ઊપર કોઈ પારકું માણુવ શાવી
શકવું નથી. અવલોકન કરવાની રેવ અખતેઆર
કરેઆથી આપણને આપણા ઘર ખડલાનાં કામ કાળે
માં મોસાડી મદદ મહેલે, અને એ વગરે ખીજ અને
ક તરેહના શયેલ યાએછે. અવલોકન કરવા
ની રેવ રાખેઆથી કેટલાંક માણુસોએ પોતાની જોવા
એલી જનરો શાધી કાઢીછે, તથા તે જનસના ચોર
નાર શખસોને વગર જોલખવે પારખવે પકડી કાઢા
રેઆછે. માટે આ અવલોકન કરવાની રેવ પાડવાને
સધાર્મણેએ તજવીજ કરવી જોઈએછે. જેઓએ એ
શુણુ અખતીઆર કરેઆછે તેઓને સંકટની વેલાએ
કથી રીતે અડગણે થઈ નથી, પણ તેની વીરૂધ તેઓ
તે પડેઆ સંકટોનું નીવારણ કરી શકેઆછે.

કેતરું અને ગમેલું.

૧૧૪૪૪૪૪૪૪૪

આ એકલ દાખલ કરેલી વાત એક ઈંગરેલ
પુત્રતરો ઊપરથી વાંચનાર બાનુંઓને માટે ઊતારી લી
ધીછે. એ બીના વાંચી તે ઊપર સારી જેઠે થી
આન પોહોંચાડવાની હુણ લલામણુ કરીએ છઈ
એ. એ બીના ખરી અને બનેલીછે, એ વીરૂ કયા
શક રહેજો નથી. કહેછેએ એક કુતરો અને એક ગ
ધેડું, એ બંધે જનાવરો એક બીજાં ઊપર હ્રત અને
પરીત રાખીને એક દેશલે રેહતાં હતાં. એ જનાવરો
ની એક બીજાં ઊપર એટલેતો મોહ થયેજો હ
તો કે થયેજો આ તે બંધે લાઈજો હોએ એવાં તેઓ જ
ણુલા હતા. એકનાં દુખથી બીજાને દુખ થતું હતું,

તથા એકને સુખી નેએજોઆથી બીજો મધન રેહતો હ
તો. એક દીવરો એ બંધે જનાવરો એક ખેતરમાં
ઊભાં હતાં, તે વેલાએ એવો જનાવ બનેએક એક
બીજો કુતરો પોતાના ઘણીની સાથે તે જમા ઊપર
જઈ પુગે. એકએક એ બંધે કુતરાઓમાં કોઈ જગ
રો થયેજો. અલખતાં પેલો નવો આવેલો કુતરો
ઘણો જોરેમંદ હતો, તેથી તેણે પેલા આગલા કુતરાને
ઘણોજ હુણવેજો હતો. એ જનાવ જોઈ પેલા આ
ગલા કુતરાને સાથી ગમેલું જે અતીઆર સુધી છાનું
માનું બિવેલું હતું, તે તેઓ વગે પકડી, અને તેણે
વગે પકડીને પેલા નવા કુતરાને એટલેતો હુણવેજો કે
જેથી તે તદન આજેજ થઈ ગયેજો, અને તુરત તાં
હાંથી નીચી પુછડીએ નાશી ગયેજો. જેવા તે કુ
તરો નાશી ગયેજો કે પેલાં ગધેડાંએ તેના ઘણી ઊપ
ર પોતાની નેમ ટાંકી, પણ સારાં લાએજે તે ઘણી પ
ણ તાંહાંથી છટકી ગયેજો, નહીતો તે બાપાડાની પણ
કોણ જાણે કંવી અવસથા થઈ હોત. ગધેડાંની આ
અચરત સરીખી બાહાદુરી જોઈ આસપાસના લોકો
માં ઘણી તાણુખી ઊતપન થઈ હતી.

બાણવાજોગ બીનાઓ.

પારલીમેનટની સભાની તરફથી જે અટ્ટેવાલ છપા
ઈ પરસીપ થયેએછે, તે ઉપરથી જણાએછે કે આખી હીડુસ
આનની વસતીને અડસરો કાઢાડતાં ૧૮૦૮૬૨૨૦ આજુઓ
છે એતુ પારંઆમાં આવેલ છે.

જેમ એક આજરી માણુસનું રૂપ દરે કરવા સાચું એ
ક વર્ધ તેની સાથે વાત ચીત કરેછે, તેમજ એક ગાંહેઈ આ
જસ કોઈ બદ માણુસ સાથે વાત ચીત કરેછે. એવા મંદા
લ સાથે વાત ચીત કરવામાં તે ગાંહેઈમાં માણુમની એટલીજ
રુમાદછે કે જેમ વર્ધ માદને સાનું કરેછે, તેમ તે બદ આ
ણુમને સુધારી નેક રાણુ ઉપર લાવે.

કુકરની કીમત તથા તેની ખપ—અમેરીકા ખડ
ડમાં આખાં ઈડિયખનું કસતા વધારે કુકરનો ખપ થયેછે.
તરમ રાહડે ચાર કરોડ કુકર ખગેછે, ગરદ બીરીટનમાં લીમ
લાખ, આસતરીઆમાં પંચાવન લાખ, કુશઅમાં આઠ લા
ખ. રૂશીઆમાં કુકરના બાલ અને માખડાને એટલેતો

વધાગે છે કે પાનમોથી તે એક હજાર ટન બાલ ઈંગલેન્ડમાં દર વરસે આવે છે નવ કરોડ, સાડ લાખ રતલ ચરબી અમેરીકામાં દર વરસે આવે છે, એ ચરબીનાથી, પોતાના અને તે વીન બીજા સુખ દી ચીએ બનાવે છે

સારી જીદગાની જીવનપાતો દુકો ઊપાએ—ડાકર નેટલરને પોતાની જીદગીના દાહાડા સુખમાં જીવનવાન એક દુકો ઉપાએ એ શોધી કાઢે એ હતા કે “આ ફની આજા તારીથી થામે એટલું જીવન કરતા રહે, અને તે જ લાઈના અથવા કાપા જેવું કરે તે વીધે બને તાહામુથી કાઈ આગલ પોલતોના ” અરબર ડાકર નેટલરને જ આ દુકો ઉપાએ શોધી કાઢે એ હતા તે જોવા તેવો નથી કેટલાક માણસો જોયો કરે છે થોડું અને થોડું થાય તેમને આ ઉપાએ ઉપાએ અત્યા રાખવો જોઈએ છે

એક દીવસે ડાકર સદને પોતાના એક આગનારને પોતાને ઘેર તેડાવી અગાવીને તેને પુછી કે “કેમ ભાઈ તમે હજી તમારો આકરો સુકવી લઈ નવા આવેલા નથી ?” આગનારે જવાબ દીધો કે “જાહેબ જ રવાણો સારા અને તમારો માણસો તેમજ ઉપર જુદી ઉપરથી મોકલતો નથી ” તારે ડાકર સદને બેઠે એ કે “જો તેમજ કદાચ તમારો નથી આપેલો પછી તમારો કારણાર શી રીતે આશે ?” જવાબ મળ્યો કે “હું મેંદ મોકલ સુદન સુધી તેમની વાત જોઈ છું અને તેટલામાં જો તમારો પોતાની મેં નહીં આવેલા તો પછી તું જોઈ પાડે કે એવું દી રીતના શરૂ કરાશે, અને પછી આપતો ઉપરથી કરે ”

કોઈની એક બીજો ના—ફરસી જર વ લખના રાખેલા એક લખનારે એવું કહે છે કે એક અખસની એવી રેવ હતી કે અતવાર પડે નહીં તેના આગમન ઉપર જીદગી કરવી તથા કુરાન વાંચવી એક રાતના રાખેલા પુરખાને ઉઠી નીમાન કીધી, અને કોરાન વાંચવાને મેકા હજો મેલલાના તેના બાંધ ઉપર તેની પાસે આવે એક હોમવાએ ઉઠીને બાંધે કહેવા બાંધ, તમારો બીજા કાકરાએ જુએ કેવા ઉપર પડેલા રહે, અને જુએ હું કેવો હીને બંદીના મલકુલ થાઉં છું ” બાંધે તુરત જવાબ દીધો “દીકરા મેલતર કે હું આ પછી રહે, તમારો કે હીને પોતાના ભાઈ બંધોની એક ઉપર અખસ નાખવો જ, કોઈની એક મેલતર તે ઉપર સુદન પાલવાને તમારો થવાને કેમ છે તારી પોતાની તેવી

અથવા બીજા એકો વીધે વીમાર કરી તારી પોતાની ચાલને સુધારને ખરી આવેલી તેજાનને અને અખસથી રેખાવાની બંદીના નથી ”

એક નવી હીકમતની શોધ—અમેરીકા દેશના “કીડના” નામે એક થોડું ટાપુ, તાહાના એક મ મથ રેલવાથી એક એવી રોષ દીધે કે લાહાજના તુતક ઉપર મ કરોની ગોડવણ કરી તે મકરોને મલાવા સાડા આડું જોર દા મથા લગાડે તેને કેમ છે ખાતર પવનનું જોર દાને લગાડે તે એ પરમાણે કે સડોની આરકેત એક મોહીડી પવન મકી કરતી કરવી, અને તે પવનમકી સાથે મકરો ગોડવી તે થી જોમ બાંધના સામાથી લાહાજની એક બાજુએ પાલીખા જે મકરો કરે છે તે કરતા કરવા જો એ ગોડવણ કોતર દી થી દાને લાગુ પડી શકીતો પવન પછી પુરો હોમ એક અથવા મોહીડા ઉપરનો હોમિતો મેલુ શરખીજ રીતે મકરો ફરવી મ કે એવી ગોડવણ કરવાને કઈથી કાણુ નથી લાગવાનું, અને જોવા બાંધના જોધી મકરો કરે છે તેવાનું જોરથી પવન મકી થી પણ મકરો ફરવા થઈ શકવાના, જોથી ખરેખર હાલ જ કોલસા અને બીજા ચીજોના મોહીડો ખરમ લાગે છે તેમ શમિલ ખરેલી કથાર કઈ પડશે

જોર કરતાં મોલ સારો—પણી વેલાએ આપણુ જોડાને આવી એક સાધારણ કોરવત મોલના આપણે સાલ લીએ છીએ કે “જોને ખરે તેને જોરે ખારણુ નહી ” એ કહેવતનો મતલબ એટલો છે કે જો કઈ કામ ભણાઈ થી થઈ શકતું હોએ તે જુરાઈથી કરતું નહીં, માલતા લગત અને તાહામુથી જુરાઈ કરવી નહીં એટલું જ નહીં, પણ કે સુધી ભલાઈ કરવી પછી વેલાએ એવા બનાવ બને એક કે જુરાઈને કેમ છે ભલાઈથી પછાક કામે થઈ શકેલા, જે કે બારની કાઈ કરો શતક હાતમા જોરથી ખરે લગત આ પછાક આગ ઉપર આવેલા પાણુ ભલાઈથી પાડો કરે છે તો પછાક હેમાવમા કેલવીક વેલાએ જુરાઈની કોલ આપણે જો એ છપ્પે, તોપણ તેનું પરીણામ સાડા નીપજતું નથી, તેમ જ ભલાઈ, મેલવા નમવી માલમ પડે છે, તોપણ તેના પરીણામ પછાક આસ અને મલકુલ નીપજે છે હરેક માલકમા ઘેરે લા દેખાવ ઉપર જોરુ વેલાન આપણુ જોરે છે કરતા તે ના પરીણામ ઉપર વધારે વેલાન મોહીમાડવાની અગત છે

મોક્ષ અડસડા ઉપરથી એવું સામેત દીધામાં આવી છે કે ફનીઆની અડર ૬૦૦૦૦૦૦૦ (સાડ કરોડ) જ

હુંએ તમાકુ વાપરે; અને આખી દુનીઆમાંથી દર વરસે ૧૪૮૦૦૦૦૦૦૦ (એક અબજને ઉડતાલીસ કરોડ) સ્તવ તમાકુની વેદસ થાયછે. તેમજ અફીણોને આડસરો દા હાડનાં એકુ આવડ પડીછે ૧૦૦૦૦૦૦૦૦ (દસ કરોડ) આસાંમાં અફીણ પોતાના ઉપયોગમાં લાવેછે. ગાંજાના ઉ પચેછા દરનાર ખાણસાની સંખ્યાઆ ૧૫૦૦૦૦ (એક લાખ પેચાસ હજાર) ની ગણાઈછે. દર વરસે જે આ ફેરી વસ તુઓ ખપેછે તેની કીમત ૬૦૦૦૦૦૦૦૦ (સાડ કરોડ) રૂપી આની જાણવાવામાં આવીછે. અરસેસ! કેરોડ જીવન! ૬ ૧ વધે સાડ કરોડ રૂપીઆ ફેરી વસતુઓ પાછલ ખરમા એ! હજી ઘર તાડી લીએ બીજાં લીખસનેનીતી ગણતરી કીધી નધો, જો તેની ગણતરી કરીને તેથી આ રકમમાં ઉમેરીતો તે રકમ અતી મોટીથી થઈ પડવાની, જે રકમ લી રો કરો વીચાર આવવાનો નહી પણ ખાતર તેની સંખ્યાઆ તો આકાશ ખેલી ચકાવાતા.

લિપચીની શીકામણ—કચસતા પાદચાહા ૧૨ આ હુધને “૧૬એતના બાપ” એવો અલકાખ ખલેઓ હતો. તેને વીશે એકું કેહુછે એક રીવમે તેની દરખાસ્તા કોઈ અ તલકારે જાસામાં આવી કોઈ ગરીબ મજુરને ખરેઓ હતો એ વાત પાદચાહાને ખબર પડતાં, તે અતલકારને પાદચાહા મોલાવી કેહું કે “આજ તારે તાંહાં ખાવાનું કરવાનો હો કમ આપ, પણ તેમાં ખાતરે ઘર અને જોસ સીવાએ બી જ કોઈ મીન રેખલ ઉપર મુકતા ના.” બીજી રીવમે પાદ ચાહા પુછીઉ કે “કેમ ગઈ કાલનું જમણ તમને કેવું લાગું.” જવાબ રીવો કે “હીક, પણ રોટલી નહી હતી.” પાદચાહા જવાબ રીવો કે “હાએ, શું રોટલી વગર તમને નહી ચાલ તું?” અતલકારે જવાબ રીવો “નહી સારું રોટલી વગર કેમ ચાલે” પાદચાહા કેહું કે “રોટલી કઈ ખા સુખા આપ છા જવને પોણણ આપવા સાઈ અગતનો ખોરાક નથી.” અતલકારે જવાબ વાલેએકે “તારા માણસું, પણ રોટલી વ ગર તો એક અગતની સુટ થઈ પડેવી ગણાવાની” પાદચા હુ એ ઉપરથી તુસામાં આવી કેહું “કે જરે એહું તારે શા સાઈ પેલા ગરીબ મજુરને તુંમે ખરેઓ! રોટલી સાઈ તો આપણુ એ મજુર અને તેના જિવા બીજાઓનાં આખા રી પછમે છાએ એ સુખ અને પછી ક્યાહ રાખન, અને ને કરીને એહું થઈઉ તો તે વીશે વધારે કહણ મજા ખમવી પડશે.”

એક ડાનને એક કામેદી—૧ દરેજને મારે કા

ઈ નકી કારો પાડવો એહુંમે કે ક્યાનું કામ ફલાને વખતે કરવું. ૨ એવી આસરખ પાડવી જોએ કે કામ ક રતાં ક્યાએ ન ચાવે. ૩ હુરેક કામ પાછલ ખત રાખવાં ની ટેવ પાડવી જોએ. ૪ હુરેક વખતસર ઠરાવેહું કા મ કરવાને તઈઆર રહેવાને માહાવેરો રાખવો. ૫ સકારે ઉઠવાની ટેવ પાડવી. ૬ જે માણસ સાથે સંબંધ થાયે તે ની પાસેથી કંઈ પણ નવી બાબત જાણવાની આદત રાખવી. ૭ જોકસ ઠરાવ અને મજબુત વીચાર રાખવા, ડાનાડોલ મન રાખવું નહી. ૮ પોશાગ વગેરેમાં સાદાઈ અને સફા ઈ રાખવી. ૯ દરએક અને સંબંધ કામો સારી પેઠે કરવા ની ટેવ રાખવી. ૧૦ પોતાના સવભાવને પોતાની લગામ આ રાખવાને હુરેકાં તત્તવીન કરતા રહેવું. ૧૧ વીચાર મંડો કરવાને તથા લાંબા વીચારથી ખત આપવાને માહાવેરો પાડવો, નહી કે હુરેક બાબતમાં જમ ગમે તેમ વીચાર આ પવો. ૧૨ તા બાપ, પાડ પરોસી, ભાઈબંધ ઇસ્ટ મીતર વગેરે સંબંધીને ઘટ્ટું ખાત આપવાની ટેવ રાખવી. ૧૩ સઉથી પેહલાં ઇસવર ભક્તી.

જે માણસમાં આ ઉપર મજાલેલા એક દાનને એક કામેદા હુએઆ તે માણસને કશી વાતની અડચણ પડનાર નથી. એવાં માણસને કોઈ વાતની ફરીઆદ ક રવાનું કારણ મળનાર નથી. કામેદાની તોરે આપણુ સંબંધ એ કામેદા એખતીઆર કરવાની તત્તવીન ફરીએ!

ઈ અલંડની રાજધાની લંડનમાંની ઇસપીતાલમાં આજ રી માણસો હોએછે તેની લીગત.

સેંટ બરથાલમીની ઇસપીતાલમાં ૬૫૦ માણસો	
સેંટ રામસની	૫૨૦
ગાઈસની	૫૪૫
વેસ્ટમીનસ્ટર	૧૦૫
સેંટ બરથ	૩૨૫
લંડન	૪૦૦
મીડલસેક્સ	૨૦૦
ફ્રાન્કલીનસીટી	૧૨૫
વેરિંગ ક્રાસ	૧૦૦
ઈંગ્લિસ કાસેન	૧૨૦
મેરીલીમન	૧૫૦
પાદચાહ મુકત ઇસપીતાલમાં ..	૨૦૦

૩૦૧૮

સાલવા મહીને તારે ૩૦૧૮ તરણ હજાર અને આસાર આંધુરો. એક વેલાએ એક રાખસ પોતાના બીત ચાર ની તરોની સાથે પોતાની એક ગાડીમાં મેસીને ફરવા ખતો હતો,

તેવામા એકાએક રસતામા એક હુનારત બની, બધી તેની ગાડને લગાર જોખમ પુગો તથા ધોડાનુ હુરનીસ કાપી કાઢા ઉડુ પડીડ એ બનાવ બનેઆપી તે ધણીને તથા તેના બી બા મીતરોને રસતા ઉપર ખોટી યવુ પડીડ તેવામા એક ગ રીબ ધરડો આદમી દલગીરી ભરેલા એકેરા સાથે હુએ એક એસ કરતો તે રસતેથી બંતો પેલા ધણીની નલરે પરેઆ, તા રે તેણે તે કુખી ધમેલા ધરડા આદમીને પોતાની પાસે બોલા લીને પુછીડ કે "એ ધરડા આદમી તુ સામારે આટલો કુ ખી રમેલોછે ?" ધરડાએ નવાબ રીતો કે "એ નેક બપ ત સાહેબ માહરો થર ધણી થણે નીરદએછે, તેને હુ ધરડા ની તથા મારા લાચાર બાલકોની સુદઘ દમેઆ આવતી ન થી, તેનુ છ મહીનાનુ ભાડુ માહારા ઉપર મહુડી ગએઆથી તે આજ દને પોતાની સાથે બીજા ત્રાણેસો લઈને આવેઆ છે, બને તેને મહુને તથા માહારા બાલકોને થરમાધી ડાહી કાહુરેઆછે, બને હુમારો જે કાઈ સરસામાનછે તે સરકાર ના લઈ જએછે, મારે ડ કોઈ ઘાતારને થોણુ છુ કે જે મહુને એક ર૦ રૂપીઆ આપે " એટલુ સાબલતાનુ પેલા ધણીએ તે ધરડાને ર૦ રૂપીઆ આપીને કહીડ કે જા, તેને ભાડુ આપ તે ધરડો પેલા રૂપીઆ લઈ ખુસી થઈ હજારો કલા દઈ આલશે થએઆ, તારે પેલા શખસે પોતાના મીતરોને કહીડ કે "જેએક ભાઈએ, આપણને જે આ અડમણુ ધણી તે પરો પકાર કરવાને સાડુ થઈ, વાસતે શુકરછે તે સારેબની નનાબ મા " અરા પગપકારી ત્રાણેસો તે એવાને કહીએ

પાપની માફી માગવાની ગરબી.

અનવાલી રાતે

" જેઘ જેલરે ભવાની આ દોશોડા મહુડે " એ રાગનીછે

આર પારરે અમને ઉતાર, જે જે ભગ કરતાર
અગણીત પાપ થઈ ઉતારે યાર, જે જે ભગ કરતાર—૧
તાડુ દીલ દીસે ઉતારે યાર, જે જે ભગ
તારો કેમ લીસરે ઉપકારે યાર, જે જે ભગ—૨
હુ તો છુ તારો શુનેગારે યાર, જે જે ભગ
મેતો કીધા પાપ આપારે યાર, જે જે ભગ—૩
કરીઆ કુકરમના કોકારે યાર, જે જે ભગ
ભરીયા ભુ ઘઈના કુકારે યાર, જે જે ભગ
મેતો તણ અમરીત વાચવાને પેલા તો તે
મેતો વીખની ભરી વખાણે એકકારે ને
હુ તુમ આગલછુ લાચારે ને ભગ
હવે હુ કહુછુ વાર હજારે ને ભગ—૪
નાથ તમે માફી કરનાર ને ભગ
આપે મોખારા આપારે ને ભગ—૫
તારી સંસારી બે મુખારે ને ભગ
તારી અમરપરે આભારે ને ભગ—૬

તે આ સરનેઆછે સસાર રે યાર, જે જે ભગ
નીરખીઆ નીરખલ નરને નાર રે યાર, જે જે ભગ—૬
રચીઆ રમણીક રાશી બાર રે યાર, જે જે ભગ
સુદર કીધા સાતે વાર રે યાર, જે જે ભગ—૧૦
તારા બનાવને બહીહીએ યાર, જે જે ભગ
પરણુ તુ બનનીકરો ભરખાર રે યાર, જે જે ભગ—૧૧
દલપતને તુ સુખ ઘાતાર રે યાર, જે જે ભગ
આર પાર રે અમને ઉતાર, જે જે ભગ કરતાર—૧૨

અનવાલી રાતે કુદડી ફરીને ગાવાની ગરબી.

અનવાલી રાતે

" સાબલ સારજીવ વાતડી, ઉત મ આસો ખાસ " એ રાગનીછે

આવો સૈયર ભલે આવીઆ, ધણે હુતે અમરેર
મેલેના બીજને લાવીઆ, સુખર કીધી નેટર—૧
રૂડી પુનમની રાતડી, પરગરેઆ પુરણુ મદ
રેખી શીતલ શાઈ છાતડી, થએઆ અધીક આન દ—૨
આ જે ઉમે અથમાનમા, તારા મહુલા તેજ
સમજાવેછે સાનમા, ઈશ્વર મહીમા એજ—૩
જેવી જમીનછે આપણી, તેવી જમીન તે બાણુ
પણ ન ભણેલી પાપણી, એ થકી છેક અજાણુ—૪
મદર જુવો અગ્રાધધી, માફી કાઈ છે દાલાશ
એ પરવત ઉ આઈથી, છાએઆ પડી તે પાસ—૫
આસસલાના અ કછે, કેટલા પુરુષ પરખીઆત
ધતો કાઈ કલ કછે, લેહુ મી મનુથની વાત—૬
દુરખીન લેઈને રખીએ, જોતા જુગતી નાણુએ
પરવત નદીએ પેખીએ, અદમુત અમરન થાએ—૭
તારા અનેક આકારના, દુરખીનમા રેખાએ
જોતા ભગત કરતારના, મહીમા સુખ બનાએ—૮
મારે દીશાએ મદની, પડી દીરણુ પરખીઆત
આજ ધડી આન દની, રમવા સરખી રાત—૯
ગાએ મહી મેલાનમા, પરતે રૂડી પેર
તાલી યાડીને તાનમા, ફરીએ કુદડી ફેર—૧૦
ફરો ફેર જેમ શાવકો, અકડ ન રાખો અગ
એક બળવે બાલકો, ત્રાધે રાગ મરદમ—૧૧
મોડો ઉછવ રેહો જમી, દડગમી આ ઠામ
ગાવા રસીક રો રમી, ગરબી દલપતશમ—૧૨

શ્રી યોધ.

પ્રસિદ્ધ ૨ છં.

એએ ૧૮૫૮

આંક ૫ મો.

વખાણાએલી ઓરત.

નાદમ દી સતેસ.

૧૮૫૮-૧૮૫૯

જઈ ચરીની હેડે રસમ મા એક વણર ઊપર મોકાને ઘણી આશા હતી કે તે જગડેવાં રાજને કેકા છે કાવશે એ વણર લાવે ઈમાનદાર હોતો, કામ કાજમાં હુશીઆર હોતો અને પાદશાહ તથા રઈઅત મા પુરોક્ષ આખરે સ્ત્રી, તોળી હાથ એ ઘણી જેનું નામ નેકર હતું તેની ઈઆદગારી તેના નામથી નથી રહેલી પણ તેની દીકરી ઊપરથી. નેકર વણરની રોઈ દરદાર કરતું નથી પણ નામીથી નાદમ દી મતેવ નો બાપ એમ લોકો તેને બોલે.

એ ઓરત લાવે હુશીઆર અને હીમતવાન હતી એ ઓરતના વખતમાં પ્રજાની અંદર રાજનો અને ખીલ સઘલી બાબદનો ફેરફાર થઈ ગીઆ. તે વખતે નરદ, ઓરત તથા બચાંના બાનની તો કે દરદાર હતીજ નહી. પાદશાહ તથા અમીરો મા રેઆ બીઆ. રાહીની તપાસ ચાલી. એ વખતે આખા પ્રજામાં ગરીબ નીરઅપરાધી રાહીની તરથી કોઈ બોલનાર મતે નહી. જે કોઈ તેની કદર ખાએ અને માણુમ પડી જો તેનું કોઈ ઊંડી જુગું તે વખતે નાદમ દી સતેસ એક ચોપાનીકો રાહીની તરફમાં કાઢીડી. એ ચોપાનીકો જેવું નીકલીકો કે તેની રાખનારના બાનની સઘવાએએ આશા હો. પી પોણ એ ઓરતનો ચાલી સંવીદનનો એકથી હો. તેથી ચારકા રાજના આદમીને મારી નખાએ નહી. એ સમયથી બંધી જઈ પણ બંદે અતીકો છુન ચા. થીકો તારે તેને પારીસ હોડું પડીકો. થોડી ઘ

ણી સમાધાની થઈ તારે પાછી તે. પારીસમા આવી. હીઆં એ ઓરતે જોએકો કે એક લગકરી અમવદા ર સંધાની પકવાડે રહીને ચાનાનું કામ કાઢાડી વીએ છે અને તે સંધીને ચાંચે થવાનો એ અમવદા તે ચોનીઅન મોનાપારટ હોતો અને તેની સામણે એ ઓરત થઈ નપોલીઅન જોકે ખીબ ચોતાના હ રીશોની દરદાર નહી કરતો હોતો પણ એ ઓરતથી ખીહોતો હોતો તેને ઘણી તજવીજ કીધી કે ઓરત તેની તરફ ચાએ પણ તેનું કાઈ વલીકો નહી. એક વખત નપોલીઅને બણાવીકો કે જો તું મારી તરફ ચાએતો તારા બાપના બે કરોક રૂપીઆ જે ન રકારમા ડુબાય તે હું તને અપાકો પણ તે મોકી ર કમને નાદમ દી સતેસે બુધ ગણી.

બંદે નપોલીઅન પેહો કાનસવ હોતો તે વખતે નેકરે એક ચોપડી બનાવી તેમા એક આપઅ ખતીઆર ઘણીનું સંધા થોડો ઊપર રાજના અવ ગુણે બતવાવીઆ. એ ચોપડીમાં બનાવનારની દી કરી સાતેવકે એવું સમજાને નપોલીઅને હોકમ કી થો કે પારીસની આસપાસ પચાસ કોચ દુર નાદમ દી સતેસ બંદે રહે. આવી સજા એ ઓરતને ઘણી લાગી અને તેને તે વીજોની પ્રીઆદ કીધી. નપો લીઅને જવાબ દીધો કે આખી ફુનીઆ નાદમ દી સ તેલના હાથમા છે મેંતો માતરે મારા હાતચો પારી સ સેકર રાખીકોચ. દર વરજેવર ખીઆરીને બાકે ર રેહું પડીકો પણ તે સુદતમા એ ઓરતે કેવું એક ગરથો કાઢીડીઆ જે તેની ઈઆદગારી ઘણી રૂધી રાખવાની. જરમની રેગ વીકે એક ચોપડી એ ઓરતે લખી હતી તે છાપવા નહી દીધી અને ને ની પ્રીઆદ થઈ તારે નપોલીઅનના એક સેકરે કસીએ જવાબ લખીઆ કે “ તયુને પ્રાનસની હવા

સુદની નથી અને તમારી ચોપડી જે કોઈ છાપણે તેને ખેડ નામે વાસતે તે છાપનારની ખાતરને સારૂ ચોપડી બદ પાડીય. "બહે એક સંપીરાએજો નંપોલીઅનને હુણવી એલખાના ઘણા રાખીઓ તારે એ ઝોરત પારોસમાં પાછી આવી અને બીજા વરશે ફરાનસમાં પાછો નંપોલીઅન નાણસી આવીઓ તારે માદમ દી સતેલને બેણાવીછી કે આ વખતે તું મને મદદ કર અને આપણે સાથે રાજનો ખંદોખંદત કરીએ. પણ એ ઝોરતને દસ વરસ દેશ નીકાલનો જખમ લાગેલો હતો તેથી ઝાફ ના પાડી. નંપોલીઅનને બહે ક્રેંટ હેલીનાની ઘણી ઊપર ફેદ રાખીઓ તાર પછી એ ઝોરતે રાજપાદમાંથી ધેઆન કાણડી નાખીછી અને સવીતજરલાડ દેશમાં બેઈ રહી અને તાહાં સુને ૧૮૧૭ મા મરણ પામી. એ ઝોરતની તારીફ દે કામા માલુમ પડેય કે જે સરદાર ભારે લલકર તથા રાજઓ અને શાહનશાહી પીહતો નહી હતો તે આ ઝોરતની ધાસતી રાખતો હતો. ફરેમો એ ઝોરત ને માનથી હુલ્ય એઆદ કરેય.

ઝો કંઝારો ગરીબોને ઈઆદ કરતા રહેજો.

સમજાવજો

તવાલ, કહી વખતે જવાબ—સધલી વખતે. મવાલ, કાહા—જવાબ, સમજે દેકાણે.

૧. જેઆરે તરફુદના અને બનારેઈજત જેવા ખાણા ઊપર તમારા હાત ચાલતા હોએ તારે—જે આરે મણુ ફના નરમ માખણુ જેવાં ખીછાના ઊપર આરામથી બેઠ મારતા હોવો તારે—જેઆરે ખારી એ બેસી ઈંડ પેટ હવા ઘુરતા હોવો તારે—જેઆરે જો જ ભરેલી ચેહલગાહ કરતા હોવો તારે—જેઆરે પ્રાજમા છુરખોલાર કુલો અને શીરીન મેવાની લેહજત લેતા હોવો તારે—જેઆરે તવંજર દોસતોની સાથે જો જ મળતા પડેલા હોવો તારે—જેઆરે ઘોડ અને ગાડીએ, અથવા પાલકીએ બેઠેલા હોવો તારે—જો ઈઆરો ગરીબોના પ્રકાની ઈઆદ કરતા રહેજો—તેઓની હાલત બેહેતરફરવાને તમારી જોજ મળતા થી ચોડુ એક કાણડી તેમને આપજો.

૨. જેઆરે સનાજ ભરેલી વખારમાં નાઓ, જેઆરે રાવણી અથ કુખાવગે ખાનામાં નાઓ તા

રે ગરીબોને ઈઆદ કરજો—અને ઝોણીઅન રેલીઅ મથી એક તાહાડી ચીરી રોટલી અથવા એકુમે ગુની ભાર ધાન અથવા ખીચડી—અથવા કઈ વધીછી ની ધીછી, સાખ અથવા તરકારી, અથવા મુડી જે મુડી રા ધવાન અથવા દહવાના ચોખા ગરીબોને આપવા શજલ પાડી ગરીબોની છુપી આતરડીની કુવા વેવા ની તજવીજ કરજો.

૩. જેઆરે તમારી કબર—ખાનુ—પેટી બી ઘાડો તારે ગરીબોને ઈઆદ કરતા રહેજો—અને તે, માથી કઈ કપડું—એક ગુની ચારી, એકુમે લેગી વ દરો અથવા કમલી—કઈ ગરમ કપડુ કાણડીને જે થી તાહાડગા થરથરતાં અને કાપતા અને વસતર વ ગર નાગા ગરીબોના ખદન ઠંકાઈ શકાએ.

૪. જેઆરે ખબરના સોદો કરવા નાઓ તા રે ગરીબોને ઈઆદ કરજો અને એકુમે રામવાના પાસણુ—એકુમે પારલો અથવા મસઈ—એકુમે કરશી આ કાશીઆ—અથવા વેર ચસાર લાએકે તેલોજ ખીજે સામાન તમને શસતો મલેતો તે વેચાતો લઈ કોઈ લાચાર કુટુમને મદદ કરજો, તથા તેઓની તુફલી ચ હાલતથી દલાય તેઓનું લેર ભાગી બજેલું—હોએ તો તે સમારવાને જે સાધારણુ વીજે ભેઈજે તે વેચા તી અપાવજો.

૫. તમારી પાછે એકુમે ઘોડો શલુ હોજોતો કો ઈ બીચારો લાચાર માં ખાપ વગરના છોકરા જેઓ લાંબી મંજલ મારોને પાણીના દીવસમાં બીનાસ, અને ગરમીના દીવસમાં સખત તકડી ખમતો જતા હો એતો તેઓને તમારી ગાડીમાં બેસાડી ચોકલવાની ત જવીજ કરજો. કોઈ ગરીબ લાચાર દરડી સખત દ ખ ખાખી દવા કરાવા તાડું ઈસપીતાલમાં લંગડા તો અને કુખ ખમતો પજે ચાલીને જતા હોજોતો તેને બેસાડી લઈ જવાને તમારી એકુમે ગાડી શજલ પ કજો.

૬. બહે તમારા ખાજ બગીચામાં ભરપૂર ખ હાર આલેવો હોજો તારે ગરીબોને ઈઆદ કરતા રહે જો, અને તેમની તેઓના છુરખાણુને સારૂ એકાત જે રોપવી ભરીને પડેય અથવા કાદા—એકુમે દુધી અથ વા દત ખાર વેંગણુ—એકાદ જે દીવસ વાને એકાતી સીંગોની જુડીઓ અથવા નેવીજ બીલ તરકારી જ રીજોની તજી મસાહવાને, અને તેઓની આતરડી ઉં

પત યાએ એવી રીતે તેઓને જમવાને બની આવા સાદું મોકલી દેતો.

૭ જેઆરે તમારૂં ઘેર આજ સુધી કંઈ તારે બંધીની ઈઆદ કર્યો, અને જુની પુરાણી ચીજો, ભાજેલા ભંજીના વાસણો—શરેલી લાગેલી છારીઓ, ખાલી તથા ભાજેલી ચીસી અથવા ખાટલીઓ—ખાલી ચાહેના ખાકડો—ભાજી તુડી પુરણી અથવા પેલી ચીજો અને એ વગરે બીજો એવોજ સામાન તેથી ના ખી તેમાંથી જુજ કમાઈ તમે ચોતે હેવાને કેડાણે બી આગે ગરીબોને એ ચીજો આપી દેતો કે તેઓ એ વેચી જુજ નાણું એકતું કરી શકે.

૮ બંધે તમને પુરસ્ત હોય, અને તમે અમ તથા એનીઅમ પેલીઅમ શરવા ભટકવા નીકરી તારે ગરીબોની ઈઆદ કરતા રહેજો, અને તેઓના ગરીબ જુજમાં બંધે તેઓની તથા તેઓના બધાં હેક ગાંતી ખખર બેસે કે તેઓ ફેવી રીતે તંબી ભેગવી પા નાનો વખત મુજરે, અને તેઓને જરા પણ શરાજ તીથી ચોતાનું જુજાણું કરવાને બની આવે એવી મુદ્દ તમારેથી થતી હોયતો તે તુરત કરજો. ઈઆરો નો એકું તમે નહીં કરજોતો પચીત ગરીબોને તમે જુજી જવાના, તેઓની ઈઆદ તમને કંઈ નથી આવતી.

૯ વરસ છાણે તમારા હીસાખ કીતાબોની ત પાસ કશે અને તમને એકું માલુમ પડેકે તમારું વરસ જેને કાસમાં થઈ છે તે તની ખુશ્ખીમાં એકાદ તેથી મારી રકમ ગરીબોમાં બેગત કરવાને જુજી પાક જો, અને તમને જે ઈસવરે ખખનો આપેજો છે તેનો મારી પેકે વાળખી ઊપરજોગ કરવાને તમે ઘણેક સાદા હેજો એકું તમે તમારી તરફથી સવવાને બ ત્રવાવો.

૧૦ ઘણું કરીને નવા વરસને દીને—દીવા કી—પંતેતી નવરોજને—દીને ગરીબોને ઈઆદ કર એ એ વખત ખરી ચોજ એ ગરીબોને દાન કરેઆથી ભેગવવાની છે. તમને ઈઆદ તે ગરીબોની કરવી એકું એ છે, અને નહીં તવંબેરતી.

ભાતવરો સમગ્ર શકે છે કે નહીં ?

મન-મન-મન

આ મુશ્કેલીને મુકી બિંદે તે ખરાબર વીચારીને જે મુકી બિંદે, ઘણીવાર એવા સવાબો સોલવામાં

આવેઆ છે કે જેમ માણસોમાં સમજણ સકતી છે તેવી બિતરતી જનાવરોમાં પણ છે કે નહીં. અલખતાં એ સવાબો જવાબ એવા મહે છે કે 'જુ બિતરતી જનાવરોમાં પણ સમજણ સકતી છે.' નો એ જનાવરોમાં એક વાર હરેક બીજ વીજ છીટ પેકીતો પછે બંધે તે વું દુખ ખરે પણ તેવી ચીજોની કોડે જનાર ન થી. માણસોમાં એવી રીત એજઆમાં આવે છે કે કોઈ માણસમાં હરેક વસતુ ખાધાનો ઘણો શોખ દાખલ થયેલો હોય છે, તો તેથી તેને દુર રાખવા ને તેની આસપાસનાથો તરેહવાર ઊપાયોએ કામે લગાડે—તેમાં મુખીઅ કરીનેતો તે વસતુના શેઈ એ વી ખરાખ બીજ સાથે મુકામેલો કરે છે કે જેથી તે ખાનાર માણસને મુગ લાગે અને ફરીને તે ખાવા ન માગે—તેમજ બધાંને પણ સમજવેઆમાં આવે છે, ને એક પાલકનો હરેક કોઈ વસતુ ખાધા ઊપર ઘણોજ ભાવ થયેજો હોય છેતો તેથી દુર રાખવાને તેની મા અથવા બાપ તે બધાંને તે વસતુ વીજ એમ દેહે છે કે 'ના, એ ખાતો ના, હા, એતો ચો છે, એ ખાઈએતો પેટમાં દુખે, ઈતીઆદી' એ પરમાણે હરેક ચીજથી દુર રાખવાને માણસ ઊપાયો કામે લગાડે, અને ખરેખર એવા ઊપાયોએથી દેવકી વેલાએ ધારેઆ પરમાણે પેલાં માંમાં માણસમાં છીટ પેકે છે, તો પછી તેવી વસતુ જોપણ તેને ઘણી ગરેઆ છતાં, તે ઊપર તેનો ભાવ મુદ્દ પતો નથી. જે પરમાણે માણસોમાં આવેલી મુગ પેકે છે, તેજ પરમાણે બિતરતી જનાવરોમાં પણ થાય છે—આરંગારંગ નામનું જનાવર જે ઘણું કે રીને વાંદરાને મલતું આવે છે, તે જનાવર વીજ એક જણ એમ દેહે છે એક આરંગાંબંને ઈકાં ખાવાનો ઘણોજ શોખ હોય, પણ એક વેલાએ બંધે તે માદો પડેજો હોય તારે ઈકાંમાં એવીને કોઈ એકાક તેને ખવડાવેલી હતું, તે ઊપરથી તેને ઈકાં વીજ એરવી તો મુગ ભરાઈ દે જોપણ તેને ઘણો શોખ છતાં તે કે દી ઈકું માદો મુકતો ન હોય—એક પાલેમાં શેહુ લાંને મુરગી થયો પેલાં ચોરી ખાવાની આદત પેડેલી હતી, જે મુકાવાને ઘણા ઊપાયોએ કરેઆ છતાં કોઈ વસતીકું નહીં તારે એક વાર ગરમ ગરમ (માણસું ઘણું બધું એવી) મરધી તથા કદકતો ઈકાંને પેડે તેને ખાવા નાંખેજો, એ ગરમ વસતુઓથી દોહાવાની એવીનો ખાતર નીકાં થઈ કે ફરીને તેણે મુરગી તથા

બેદાંતું નામ લીધું નહીં, અને દર રોજ ને ચોરી પતી હતી તે આવા ઊપાએથી મરી—એક વાંદરાને ખરાંડી લીવાનો ઘણો શોખ હતો, પણ એક વેલાએ તેના ઘણીએ ખરાંડી ઘરમાં બસતો કાકરો સુકીએ, જેથી ઘર બહાર તે વાંદરાની નજર પડે એ; એ દેખા વથી તેનાં મન ઊપર એવીનો મજબુત અસર થઈ કે ગમે એટલા ઊપાએ કરે આ છતાં, તે લાકડા પછી વાંદરાએ ખરાંડી છોડે એ—ઘોડાની એક નેડીને એવીતો ખરાબ રેવ પડી હતી કે જેવારે તે એ કોઈ પાછાડના ચઢાવ આગલ આવે એટલે તુરત અટકે, અને ગાડી વાસો તે એને પાછાડ ઊપર ચઢાવવા માટે અતીથએ મેડનત કરે તથા ઊપરથી હુમ ચાલુ કરે મારે તો પણ તે થોડા જરા હડે નહીં, તેવારે એક એ વી ઈંકિતી કામે લગાડી કે જેવારે ગાડી ચઢાવ આગલ આવે એટલે ગાડીની પાછલ પીળા થોડા નેડીને ગાડીને પાછલી ગમથી ખેંચાવાની તબીબ કાઢી, જે થી કચી પેલા આગલા ઘોડાએ ખોંસથી ઊપર ચઢી જવા લાગ્યા, અને એ ઊપાએ કીધાથી તે ઘોડાએ ના મનમાં એટલીતો અસર થઈ કે બારે તે એ કોઈ ચઢાવ આવે તારે જરાપણ થાક લીધા વગર અથવા આનાકાની કરે આ વગર એક દમ તે ચઢાવ ઊપર ચઢી બારે અને છેક મથાલે જઈને પછી ઊભા રે હ—એક કુતરા વીશે એવું જણાવે આમાં આવી ઈ છે કે તેના નાખ આગલ કસતુરી ધરી રાખીને તેને એક વાર મારે આમાં આવે એ હતા, તે ઊપરથી તે જાનવરમાં કસતુરી વીશે એટલો તો બગે પેડો હતો કે જેવો કસતુરીનો વાસ તેને આવે એ કે તે તુરત નાંધ બાગ કરવા માટે, તેમજ એક ખીળા કુતરા વીશે એમ કહે છે કે એ જનાવર એક વેલાએ એકાં એક ગંધકની દીવાનલીથી તે બતી ગએલું હતું, એવું થયે આથી તેનામાં એ દીવાનલી વીશે એટલી તો ધાસતી પેડી હતી કે અમરથા આપણે જાણે તે સહાગવતા હોઈએ એવું કરીએ; એટલે તે ખુબ ચી રડાઈ બાએ તથા ભોંરવા માંડે—પુનરાંક એ કે ખચર વીશે એ પૂજાએ બેલે છે કે “એ કે ખચર ઊપર મીડું લાધે” હતું, અને તે બેલો જિંધકને જનું હતું, એવામાં એક એક તે નદીમાં પડી ગઈ, તે પડી ગઈ કી તેથી અલખતા તેની ઊપર લાધેનું મીડું થોડું પડ્યું ગઈ. એ મીડું એણે થ

એ આથી પેતા ઊપરનો બેલો જરા હલકો થયેલો તે ખચરને જણાવે એ, તેથી તે ખચરે પછે એ જણા એ કામે લગાડવા માંડે એ કે જેવારે નદી આવે તારે ખા મુખા ભેરી જઈ પેતા ઊપરનો બેલો હલકો કરી નાખે. અલખતાં એ જનાવરની એ આદત સુધાવવા માટે તેના ઘણીએને કોઈ ખીજો જણાએ કામે લ ગાડવાની રચન પડી, તેથી તે એ એ મીડું બરવાને ખા લે વાદરાં ભરે આ અને બારે ખચર પાછામાં આવત પરમાણે મીડું તારે વાદરાએ એ પાછી સુકી લીધું અને બેલો હલકો થયે આને બદલે લારી થાયે એ બારે એ ઊપાએ કામે લગાડે આમાં આવે એ તારે જ ખચર પણ સમજી, અને પેતાની આગલી ખાસ સુકી આ પરમાણે ઘણાક દાખલા મલી આવે છે, જેઓ ઊપરથી સામેત થઈ શકે છે એ ઊતરતાં જાણવેરાનાં પણ માણસોની પેઠે જ સમજણ થકી છે.

અસતરી જાતને લાએકતા સંસારી ધધા.

રૂથી આ સાથે લકાર્ ચાલતી હતી તે વખતે વખણાવેલી રજારે નસ નાઈ ઈંગિલ નામની માણ રમાતમાં અસતરી જે સુખ કામે કરવાને પેતાને દેવ છોડીને તુરકી દેશમાં ગઈ હતી અને તેણે પેતા નો વખત ઈસવીતામાં દરદીઓની ખરદાયત અને માવજત કરવા તથા ખીજો માસે કરાવા જે મેડન ત કીધી હતી તેથી એ બાઈતું નામ બનેલન તલક રહી જવા લાએક થઈ પડી છે. ખારાથી એ બાઈએ એવી રીતે બઈરી જાતને સાટું એક નવો લાએક વંધા ચોરી કાઢાડે એ છે તે વખતથી ઈંજલ કા એક સવાલ કીડી ગયે છે કે તાહાની ઈસવીતામાં માં તથા બદીખાનાઓમાં, અને જુવાન નાહાનાં છે કરાએ જેઓ નકારી જાખતમાં કરે આથી માડી સા લ પડી ચોરી—જુવાઈ—અને તેવાં ખીજાં અને તી ભરેલા કામે કરે છે એને સુધારવા માટે જે જે કીદીઓજ સાથે અને ખાતાં કાટાડે આમાં આવે છે તે હું તેઓની માવજત અને જતન કરવાને ચારી દેત વણી પાચેલી તથા સુખીઆની શુભા ધરાવતી અસતરી એને કામે લગાડી હાએતો તેથી કંટલા પ્રએક હા લ થાયે. આટલી ખીનાતો સામેત થઈ સુકી છે કે

સીપાર્થ લોકની ઈશ્વરીતાલોમાં એવી અસતરીઓની તનુમલથી દરદીઓના દરદા અરધા અરધ નર મ થયેલા લાજમાં હતાં; તેમજ તે બાઈઓની મી કી નખાંનથી અને દલાતાના ખોલોથી દરદીઓને સચુરી અને ખોદાતાલા ઊપર પુર ચોતેકાદ રાખી પોતાના દુખ ખમવાને હીમત તથા ચક્રતી મલ તી હતી. આ જાણાએલી ખીના ઊપરથી આવે વધારે પુછ પચેછ કરવાનું કઈ નથી રેહું કે એ વી જગાઓ ઊપર તેવી હુશીઆર અને તનુમલ ભરેલી લાગેક અસતરીઓને રાખી હાએ તો તેઓ મરદાના કરતાં સો ઘણું વધારે શરૂઆત ઊપજાવનાર અને કામ ખજાવા જોગ ઊપરીઓ પર્થ પચેછે. નો સરકાર અને લોકનું મત એ બાબદ ઊપર એક મલતું થઈ જી તો એ કામને સારું નેહલી નોઈએ એટલી લાગેક આર તો મલી આવશે. ઈગલડ સેવાએ નો ઈંદીરખ ખંડ મોં ખીજાં રોમાં તપાસ કરતું તો માણું જ પડી આવ મોં તાંડાં એ પરમાણે ચોરત વ્યવસ્થા ઊપરીપણા એકલ એવા ખાતાં આજ લાંબી કુદત પર્થ માટેઆ બા એછે, અને તે વલી એવી રીતે કે તેમાં કઈખી વાતની કસ્ટર વળે એકાદ વેલા મરદના ઊપરીપણા એકલ કેટલીએક વાતની ગણતરી, અથવા ખારેવાલી ચાલતી જણાઈએ, પણ નાં હાં લાગેક આરતોને ઊપરી રેરેલી એછે તે ખાતાંઓના વહીવાર ઘણેજ ખંદોખસતરી સારેક એટલુંજ નહીં, પણ તેમાં રેહનારા સખતોની માલ ચલાણ ઊપર એવીતો શરૂઆત ભરેલી અસરો એ અસતરીઓનાં ઊપરીપણાથી થાએલી જણાઈએ કે તે નો અહેવાલ વાંચી આપણે તાનુખ થાઆ વગર ન મી રેહનાર. એકબાતો એવી રીતે ને અસતરીઓ પોતાનો વખત ગુનારવા ચાહતા હાએ તેઓથી આ કુનીઆના કુકેમ પરીવારના વેહારમાં સામેલ નથી થઈ સકવાતું, પણ એ વીએ કોઈ ઊપર જુલમ જાસ તી નથી ને કોઈ થાએલીઓ એમ સખતી હાએ કે અગે અમારો વખત અમારા ભાઈખંધુઓના કલેઆ ધુનેમાટે ગુનારીએ—કુખી અને દરદીઓને મદદ થઈ તેઓની ઊપર પડતી જગા યોછી કરીએતો આ ઊપર જાણાવેલા એક ઘણેજ લાગેક અને ધરમાતું થયા છે નેમાં કોઈખી અસતરી રોક્ષવા માંગેતો તેણે ખચી ત એક નેક કામ કરવાનો થયા અખતીઆર કીધેલા કહેવાવાનો.

આવી તરેથી લાંબી ગુનારવાને સરવે કોઈથી ખની નથી આવવાનું, અથવા એવી ભલામણ સમજીને કરે આમા નથી આવતી, પણ આપણા રોલાનાં જેઓ પર્થ રકાથી યુખીએ તેઓ નો પોતાનો વખત ચાવા ધરમી કામમાં ગુનારવાનો કરાવ કરેતો હીકુસ્યાનમાં પારદીના રોલાના એક નરો સને ઊભા થાએ એમા થાખ નથી. આ લખેઆથી કોઈ બાઈઓએ એમ ન હી સમજવું કે અમે તેઓને ઈજ્જતીતાવમાં દરદીઓ ની માવજત કરવાને ભલામણ કરીએછે તેથી તેઓના દરજોને કઈખી હલકાર્થ અથવા ખેનબત પેહામવા ની. આટલું યુખ ઈઆદ સામણું કે આખરી માણ્યોની માવજત કરવી, અને દરદીઓના દરદ યોછા કરવાને તેની ખરદાસત લઈ તેને મદદ કરવી એ નેવું ખોદાતાવાને પસંદ પડતું કામ ખીજુ થોડુંજ હાએ એ ગુણનો ખરોજ પોદાઈ ગુણે, અને આપણા રોલાની બાએલીઓમાં એવી એક ખરીજ ધરમી અસતરી પોતાનો વખત ઈજ્જતીતાવમાં એવી રીતે ગુનારતી નેવાથી આપણા રોલાને કોટું માન થાએ? ઊમેદ છે કે કોઈ ખી એવી નીકલી આવશે ને પોતાની દોલત, અને વખત, પોતાની મેહનત અને અકલ એવાં સુલ કામમાં રોકવાને આગેવાન થઈ પોતાની ખીજુ ખેહનીઓને એક સારો ધાખલો ખતલાવે.

ઈંદીરખખંડની ઈજ્જતીતાલોમાં આખરવાલી, હુ શીઆર, અને નીતીગુણ ધરાવતી અસતરીઓને ઊપરી રાખેઆથી કેવાં કેવાં જાણવા લાગેક પરીણામે ઊત્તપન થયાંએ તેના કંઈસએક ધાખલા નાંમે લખી જણાવેઆછે.

મીસતરીસ જેનીસને એ બાબદ વીએ કહેવો એક એકલાસ આપેએછે તેમાં તે એમ જણાવેછે કે ઈંદીકરીન રેહરની ઈજ્જતીતાલના કરેકરે તેને એ વી ખખર આપીએ કે ને વખતથી ઈજ્જતીતાલમાં અસતરીઓને દરદીઓની ખરદાસત લેવાને ઊપરી રેરવી તેઓથી એ ખાતાંમાં એક અજાએખ નેવો શરૂએ હાંચેલ થએછે. એવી ધરમાતુ અસતરીઓને રાખેઆમાં આવી હતી તેની આગમ છ દરદીઓની ખરદાસત લેવા માટે કેલાએક મરદોને સીપાર્થઓની કુદરતોમાંથી પસંદ કરીને ચો કલેઆ હતા, અને તે પસંદ કીધેલા મરદો કેવાં કે જેઓથી ખીજુ કઈજ કામ ખરોખર થઈ નહીં મકે

[illegible][illegible]

તાવ ધરતી સંપાદ બરેલો અને ખજાનાર રચનાશરૂ
તી, અને તેમના દરદીઓ વહી ચેનથી રહેલા
જે રીતથી, દરદી માણસોને ખોરાક આપેઆમ
વતો હતો તે જીવોના સુધારાથી અપાતો
તો કે તે જઈ તરવે કાઢેના છવ છવ થતો
ખાણું ચોટા પુમચાઓમાં મરદો ભિન્ન લાવવા
તા, અને તેમની દરદીઓને પેલી અસતરીઓ થો
હતે વેદ્યો આપતી હતી. દરદીઓના બીજ
આગલ તેઓના કોલાએક ખેડ કુટમ અથવા
આશના ખેડવા રહેતા હતા. એક દરદીને જે
ને બીચારો ચોતાના બીજાના હોપર હુરન મ
છુરી ભરેલો પડેલો હતો, તેની પાસે તેના એક
ગમગીન દીલથી ખેડોને ચોતાના મહુને દબા
આપથી જોતો ખેડેલો હતો, અને એક દોષ્ટ્રી તે
છાના માંડે શુકનમંદીએ ખેડેલી હતી, અને તેને
અસતરીઓમાની એક અસતરી નરનાસથી થ
જે આવાજે દીતાશાના સુખને કહી તેનું દીવ
વની હતી.

નીચતરીય જમીનન કરછે કે રૂઢીઆન
 ઇર્ષ ચાહતી હતી તેઆરે ગુરકી દેશમાં જે ઇર્ષ
 સીપાઈઓને રાડેં બની કીયામાં આવી હતી તે
 ટવીરાતે જે ઘોરન બીરવાયકે હતી તેમ
 થી ચુલકક યદે નહીં સકી હતી અને જે વીકે
 ને પુઠીકી હતું તેઓ દર એકે જીવોન તરેહુતુ
 પીકી હતું. બીજુ વડી એહુ બાણવામાં આવીકે
 કે ઘોરત ઊપરીઝોની બરદામત તલે દરરી મા
 વધારે તાજેબેદાર અને ઊપકાર માનતા હઈ
 મા રહેલા માત્રુ મ પરેઆ હતા કેટલાકે
 ઝો તાપની જુગમાં, ચપવા જે સ્ત્રીની તાપમાં
 રેશાદ કરતા હતા તે વખતે તેઓને બીજામાં
 ધમેલા પકડી રાખવાને મરદમાં કર્ષણ
 સકયું બહી હતું, તે કાન માતરે ઘોરતતા
 જોય જોખ અસતરીયી કત તે દરદીના
 આપ્ય હાજર ઊઠી રેહ્યી બની સહુ દે
 તે દરદી રેશાદ કરવાને કેગલે સુષ, અને
 થીત ગુણે પોતાના બીજાના બીરવ એકી
 મા સજીથી ભારી મરતીપોગ, મરમતવા
 નીકાનથી ઈસપીતાલમાં પોતાના જોડે
 રહેતા હતા એવી અસતરીયોના કીમ

એકલ ઈસપીતાલોમાંના ફેલાએક નકારા સંવભાવના, ગાલ બેચેચીગાર, તથા તેછરાઈ ભરેલા સુખનો બેન નાર દરદીઓ ઊપર એવીતો અસર થઈ હતી કે તેઓ ની જાનાં સુખ થઈ લાગેકી ભરેલી ખાસીએત તેઓ એ પકડી હતી; ચોરી બદલે ફેલાએક દરદીઓ બરાં ડી અને તેવો બીજો ઘર મંગાવી પીતા હતા તે બંધ થઈ ઊંડું, અને તાનરસ યુની દીલવાલી દરદીઓ એ ઈસપીતાલમાંથી પેતાના ગુનાહ વીરો ખરી વારી દીલબીરી ભરેલા પસતાવો કરી મચાણુ દીલ લઈ શા સં નેક માંસુરોની પેઠે ચાલવાનો દેરાવ કરી બાહર નીકલતા હતા. આ બીના કઈ બનાવટથી નથી જો ડી દાહાડી, ખરો અહવાલ નોધાએકો, અને આ વી ધરમાતુ અસતરીઓના ઊપરી પછાથી માંસુ સોના સંવભાવ અને મન ઊપર ફેટી અસર થા એકે તેનો આ ખરેખરો બનેલો અહવાલ આપેઆછે.

ઈસપીતાલના દરદી માંસુરો અને ઊપરી અસતરીઓ વચ્ચે દેહલી ચોટખેત અને એક દીલી થઈ પડે છે તે વીરો નીચે એક નજર નેનાર જોનાર આગે ધરમાણુ અહવાલ આપે છે “અચે ઈંગરેલ લગકર ના હામરો દરદીઓને ઈસપીતાલમાં આરતોના ઊપરીપછા એક પડેલા જોઆછે, તેમાં ફેલાએક એવાતો દરદી બેનાર થએલા કે એક પલની ચેન તેઓને પડે નહી—હુંક સુતલક ખોએવી, તાપમા સરસી રહેલા, પેકે અથવા સંગેરાણીના મગજથી તમામ લુગ થઈ જોઆ—લગુશ વાઈ ઊના મરજથી તેઓના યરી નરતીર કમાન જેવા મરકાઈ ગયેલાં, —તેઓની પાસે કોઈ વેલા કોઈ મદદગાર નહી—લાઈના જખમથી દરદી અને કલતવ ખમતા સરીરના ભાગોને આરામથી ગુપવાને ચોક્ક નરમ ગાદી નહી—કોઈ વખતે દરદી સુકાઈ જતી જખાનેને બીનવવા થાં પાણીના એક એક નહી મલે—કોઈ વેલા પોસ્ટર બોરાક નહી મલવાથી સ્વલક્ષના લવ વાના પડેલા—પણુ એ સમસા ઓમાંથી એકના ઓરામાંનાં કંઠાટ ભરેલો આ વાજ—અથવા કસોઈના—એક સળદ પછુ નહી નીકલેના હતા” સમવા તમામ સજુરીથી પેતાના બીજાના ઊપર સુખ અને પ્રુથ દીલથી પડી રહેલા, અને એ અસતરીઓ જેમ ધરમાતે તે સુખ આવાને તમામ તાજેજેલારી ભરેલા, અને વલી તે સમસા ઊપર કાર સાથે, અને તે બાએકીઓને વધારે તકલી નહી

આપવા પેતાથી બની આવતી કોરોસે તેઓ કરતા હતા. દેખઈતી મરણવાએક હાલતમાં આરી પડેલા દરદીઓ આપણી તરફ હસતે મોહારે બોતા હતા. સમસી અસરો પેલી ધરમાતુ દીલવાલી અસતરીઓના ઊપરી પછાથી, દરદી ઊપર તેઓની બેહ માચા અને માવજતથી કીતમન થઈ હતી. તેઓની નરમાસ ભરેલી ચાલ—દુખીઓના દુખ સાથે તેઓ મલી નતાં હતાં—અને વગર નચકવે દરદીઓની રાત જો દીન માવજત અને બરદાસત લેતાં હતાં તેથી ભારી દુખ ઊપચવાનાર દરદીને જો દરદીઓને અરધું પછુ નહી લાગતું હતું. તેમાં એક રીપાઈતો રાષ જોમ બોવેઓ હતા અને ઘણી વખત બોલતા હતા કે જ્યારે નર નાઈ દીગેલ નામની ધરમાતુ દીલવાલી મારા આરકમાંથી ચાલી બાએકે તે વખતે શકત તેનો જો રો મારા બીજાના ઊપર પડેઆરી માફ અગધું દુખ કપી થઈ બાએકે.

આવી કંપવાએકી અને ધરમાતુ અસતરી જો શકત ઈસપીતાલમાં કાંમ જોમ થઈ પડી છે એટલું જ નથી. તેઓનું ઊપરીપછા બંદીખાનામા અને નમરા લોકને સુધારવાના કારખાનાઓમાં પણુ એટલું જીપચોગી થઈ પડીકે છે, અને ઘણા તકનીર વાર બંદવા એ બાએકીઓના ઊપરીપછા એકલ રે ડાથી, બરે બંદીખાણુ દોડી બાહર બીઆછે તારે સું ધરેલા અને ઘરસય માંસુરોની આખુ ધરીને બાહર પડેઆછે.

કપસન ચેકોનેકી દેહલે કે નારકકના યાપુમા ને તકનીરવાર બંધવા તરીપાર થઈ આવતા હતા તે એવાતો નકારાં માંસુરો હતાં કે આ ફુનીઆમાં અથવા પેલી ફુનીઆમાં—એહતમાં અથવા રાજખમાં કોઈ બીજાને માન નહી આપે એવા બેસારમ અને અનીતી ભરેલા હતા, તેઓપણુ મારી બાએકીના ઊપરીપછા એકલ એવાતો સારીપેકે અને આખુથી ચાએઆ હતા કે તેઓ બાણુ ખરાજ ધરસય સાથે, એ થવાનું કારણ એટલું જ હતું કે મારી બાએકી તેઓની સાથે દયાથી—નરમાસથી—અને તેઓની સાથે હી મતથી પેતાનો કારવાર ચલાવતી હતી. જેઓ કોઈ ને માનતા નહી હતા, તે મારી બાએકીને તાજેજેલાર થઈ રેડી હતા. એજ પરમાણુ બીલુ જેવામાં પણુ એ વીરો તપસ કરી જોઈ છે, અને એવું સાબત ઘણું

शिवजी

પેલીકન અથવા માહીખર.

અન્યથા માહીખર.

આ પાણેતુ ચીતર પેલીકન નામનાં એક પખી જીતીનું છે. એ પખીની સાંચ સીધી હોઈને અણી આગલથી હુક અથવા આંકડીની પેઠે મરડાએલી હોઈ છે, તથા તેની અણી ઘણીજ ખારદાર હોઈએ. એ ના નસકોરાં બંધે લાંબી શર પડેલાં હોય એવાં જ હોય છે. એકરા ઊપર એ પખીને મુદ્દ મુદ્દાં આ થવા બાદ નેએઆમાં આવતા નથી. એનું ગળું ખુલું હોઈએ, પણ તેનાં એ ગલાને ખેંચીને પેા હોલું-કરવાની શક્તિ છે, તેથી તે કંટલીએક વેલાએ માછલી વગેરે એકદમ ગલામાં એકડું કરી શકે છે. એ પખીને પગે ચાર અંગુથા હોઈએ, પણ તે ચારે અંગુથા ચામડીથી એક બીજા સાથે નીડાયેલા છે, જેથી કરીને તરવામાં એ પખીને એ અંગુથાની ઘણી મદદ મળે છે. એ પખી કાંઈ માતરે એક ભતવું જ નથી, એની જુદી જુદી તીચ ભતો છે, તે માહેલી મુખી એ ભતવું બંધેઆન નીચે પરમાણે—

પેહેલી ભતનાં પખી વીચે એમ કહે છે કે તેનું વજન ૨૫ રતલ મુખીનું થાય છે. એ પખી ને પેતાની બંધે પાંખો ઊંઘાડે તે એક પાંખનાં છેક આગલથી તે બીજા પાંખનાં છેક મુખી ૧૫ ફુટ પાછાંઈએ ભરતમાં થાય છે. એ પખીના ઊપલાં જહાંની વચેની ચામડી એવીતો છે કે જેને ત્રાહોડી કરવા માંજે એટલી તે થઈ શકે છે, કહે છે કે એ ચામડી છેક ગલામાં ચરથા ફુટ ઊતરી શકે છે, અને વલી તેમા કંટડું બધું પાણી પણ ભરી રાખી શકાય છે, એ ચામડું કાગે પણ લાગે છે—ઈંગરેલ ખવારીઓ એ ચામડાંની તમાકુની કીથલીઓ બનાવે છે, તથા એ રતોના ઊપંચોગને માટે પણ એ ચામડાંની મજેની રોણકદાર તથા શેભીતી કીથલીઓ બને છે. કાસપી અન સંચુર તથા કાલા સમુદર આગલ એ પખીની ઓઢણા નેએઆમાં આવે છે, અને તેમજ વલી એ પખીઓ ગરમ દેશમાં ઘણા મલી આવે છે, તે એક લે મુખી કે આપરીકા ખંડનાં દરએક દેશમાંથી એ જ નાવર મલી આવે છે. એઓ પેતાના માલા-ખાંધવામાં બીજાં પકડીઓની પેઠે ઘણીજ સંભાલ લીએ છે, અને વસતી હોએ તેવી જગા ઊપર પેતાના માલા ખાવતાં નથી. એ માલા ને તેઓ બનાવે

છે તેઓનો ઘેરાવો થોડો ફુટનો હોઈએ. અગર ને એ માલા માહેલી માદને કરી વાતની હરકત માલમ પડી તો તુરત તે પેતાના કઈં લઈને છેક પાણીમાં ઊતરી પડે છે, અને ઘણીક વાર મુખી તાંબાં પડી રહે છે, અને ભરે તેને કરી વાતની હરકત જણાતી નથી તારે તે પાછી પેતાના માલામા નાંએ છે એ પખીઓને ખોરાક મુખીએ કરીને માંછલાને છે, એક લું છતાં પણ કુર જ મલોમાં એઓ વારે ધડીએ પેતાના માલા ખનાવે છે, કે જે જગાઓ ઊપર માછલાં કરી મલી આવતાં નથી. એ પખી છુડકી મારવામાં ઘણાંજ ચંચલ હોઈએ, અગર ને કોઈ શેકાર દરી આમાં નજર પડીઓ તો તુરત તેની પાછલ મુદકી મારી પેતાના ત્રાહાં માહેલી કીથલીમાં એક દમ માંછલાં ભરીને પછે તે બાહ્યર નીકસે છે, અને પછે કોઈ ખડેની અથવા પાહુડેની કંટલે પેચીને તેના ભખલ કરે છે. એઓ વીચે એવું કહે છે કે ભરે એઓ માછલાં નો શેકાર કરવાને ભજો છે તારે તેઓ બે ચાર એક દાં થઈને ભજો છે—છુડાં જતાં નથી. એ પખીઓ છુડકી મારીને માછલાંને ઘણા પાણીમાંથી શેકાં પાણીવાલી જગા ઊપર ઘસડી લાવે છે, અને પછે તાંબાં થી ધીમે રહીને તેઓ બાહ્યર કાઢાં છે.

બીજા ભતનું પખી “અમેરીકાના પેલીકન” ને નામે ઓલખાય છે. એ ભતનું પખી એક ડંધ ના નેટલાં કંટનું હોઈએ. એ પખી વીચે બીજાં એવું જણાવેઆમાં આવીગયે કે તે પેતાના ‘મીતરો ભણી ઘણું જ દયાલુ છે, તે એટલે મુખી કે ને કોઈ અશક્ત હોએ અથવા નાતવાન પચેલું હોએ, તે બીજાં નેહનત કરી તેને માટે ખોરાક લઈ ભજો છે.

તરીજ ભતનું પખી “સાતી પીક વાલા પેલીકન” ને નામે ઓલખાય છે. એઓ માહેતું એક પખી મીઠો લાથમ નામના શખલ પાસે હતું; એ પખીની તે શખલે તપાચ કીધી, તે ઊપરથી માલમ પડીગી કે એ પખી, દર એક રતલ વજનની દસ માછલીઓને પેતાની પ્રેક્ષીમાં રાખી શકે એવું હતું, એ માછલીના માથાં, ગલાં આગવ રાખેલા હતાં. એ પરમાને માછલીઓ રાખેલી, જે પાછલથી ખાધાના ઊપંચોગમાં આવે છે.

ચોથી ભતનું પખી ને “માન આવ વાર” (લગાઈનું વાહણ) નાં નામથી મધ્યકુર પચેલું છે, તે પખી

આ ઊપર વેર લેવાની મતલબથી તેઓને થતાની જરાગણીમાં મોકલી પછવાડેથી થોતે હરોન ગતી ભાગવવી કારણે એક એ નાહાના છવે આપણા રેડમાં જઈ ચુપ નથી બેસી રહેવાના, પણ એક સપ થઈ બલવાખોર કરતા વધારે નાચકારક ખરાબી કરેઆ વગરે આપણે પીછા નથી સુકવાના.

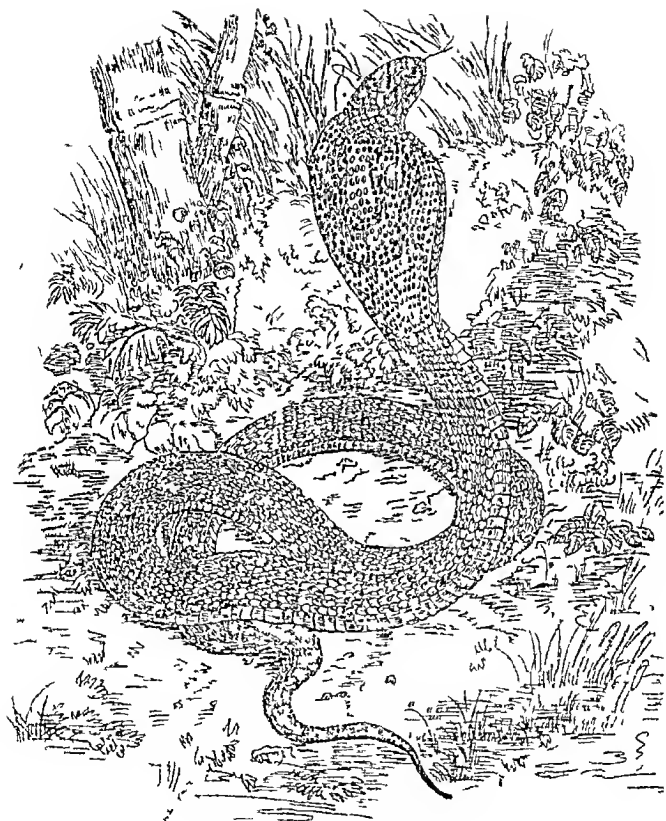
પુલ ઊપરથી ધડી.

એક હુનાલાને રીવશે એક સપસ થોતાના પી ના ફેલાએક મીતરોની સંગાથે શરવાને નીકલેઆ હતા. ફેલોકવારસુથી ચાલેઆ પછે, તેના નેવામાં આવીછી કે તેની સંગાથે જે બીજાં માણસો હતાં તેઓનાં તથા થોતાનાં કપડાંમાં પુથકલ પુલ ભરાઈ ગઈ હતી. એ પુલ હવે જો પણ તેઓને ઘણી રખાતી હતી, તોપણ તે સધલી પુલ કાંઈ એકદમ તેઓનાં કપડાંમાં ભરાએલી નહીં હતી—એ પુલ થોડી થોડી ભરાતાં આટલી બધી વધી પડી હતી, અને તે સાથે જે થોડી થોડી પુલ ભરાઈતી તેતો તેઓને સુલ જણાઈતી પણ નહીં. એવો બનાવ જોએઆથી થોડો શપ્ત મેલવા લાગીએ કે “ ભાઈએ આપણને આજ દાખલા ઊપરથી એક નસીબત પકડવી નોઈએ છે જેમ આ પુલ થોડી થોડી પડીને એનો એકદમ જોઈએ, તેમજ માણસોમાં પાપ પણ વધે; જેમ પુલ થોડી પડેલી આપણને જણાઈતી નહીં તેજ થોડું પાપ આપણને જણાવું નથી પણ આગલ ચાલતાં વધી પડીને પાપનો ભોળો આપણે સર એકદમ થઈ પડે છે. જેમ આ પુલને આપણાં કપડાં ઊપરથી ભરકી નાખવાની હવે આપણે મેહનત કરીએ છઈએ તે મજ હવે આપણને આપણા પાપને દુર કરવાની પણ મેહનત કરવી નોઈએ છે. જેમ ફેલીક વેલાએ પુલ કપડાં ઊપર મજાનુત વલગી રહે છે અથવા કપડાંને ખરાબ કરી નાખે છે, અને પછે તે કપડું આપણને જોવા જમતું નથી, તેમજ પાપ માણસોને ખરાબ કરી નાખે છે, અને તેને એવુંતો બનાવી દીએ છે કે તે પર મેશવરની નજરમાં ઘણું જ હીકાર લાએક થઈ પડે છે. જે પરમાણે આપણે આ જગતમાં સુસારી કરવા ને નીકલીઆ છઈએ અને આ જગતમાંથી પુલ ખા

ધા વગર જેમ આપણા છુટકા નથી તેમજ આ દુનીઆમાં પણ આપણે એક સુસાર તરોડે શરવા નીકલીઆ છઈએ, માટે આ દુનીઆમાં પણ થાપ દીધા શીવાએ આપણાથી રહેવાવાનું નથી, માટે જેમ જગત માટેથી ધુલથી ખરાબ થએલા કપડાં જલદીથી સાફ કરવાની મેહનત લીધામાં આવે છે તે કરતાં વધુ મેહનત લઈ પાપથી દુર થવાના ઊપાયે તુરત થવા જોઈએ.

મેસુથ થએલાઓને સુધમાં કેમ લાવીએ ?

ને ઈઈ માણસ એકએક અણચીતા છઈ દુખ કારક બનાવથી અથવા ઈઈ ધારતીથી અથવા એકદમ લોહાઈ ગએઆથી મેસુથ થઈ બાએતો તેને મનું સુવાડવું, તેને ઊંચકવું નહીં. લોહી ભરે ભેળ આગલ જઈ પુગી થકવું નથી તેથી માણસમાં મેસુથી આવે છે, તેથી જો તેવાં માણસને સીધું જ રાખીએ તો ખચીત લોહી ભેળ આગલ જઈ શકનાર નથી, અને તેથી તે વધારે મેસુથ થવાનું, પણ જો તેને ચડું સુવાડી રાખીએ હએતો તેથી લોહી ભેળ આગલ જઈ શકે છે, અને તેથી તે સુધીમાં આવી શકે છે. પણ આ ખોલાસા ઊપર પુરતું ધેઆન થોડાંપણ નોઈએ છે કે ફેલીકવેલાએ વધી એથી ઊલટોજ બનાવ બને છે કે એક દમ લોહીનો નેશ ચડુઆથી પણ મેસુથો મેસુથ થાય છે. એક દમ લોહીનો નેશ ચડુઆથી જે માણસો મેસુથ થાય છે તેઓનાં માણસોના રંગ લાલ અથવા જરા કાલાસ ઊપર આવેલા જણાય છે. માટે જો હરેક મેસુથ આદમીનું માણસું થી કા રંગનું જણાયે તારે જાણવું કે ભેળ આગલ પુરતું લોહી ન જઈ થોડાંચીઆથી એ મેસુથ થઈછે, એમ સમજને તેને ચડુંજ સુવાડવું કે જેથી નોઈતું લોહી ભેળ આગલ શરી વડે, પણ જો તે મેસુથ આદમીના માણસાં ઊપર આગલ કડેઆ પરમાણે લાલ રંગ જણાયે તો જાણવું કે ભેળ આગલ એકદમ લોઈનો નેશ ચડુઆથી એ મેસુથ થઈછે, એવી વેલાએ તે માણસને તુરત સીધું કરડું ઈઆને માથું ઈંચું કરડું, જેથી કરી લોહી એક ઊતરે. ખાંતું મેસુથ થએલાં માણસોને માટે ધેઆનમાં રાખવું નોઈ

એકેકે બરે કોઈના છવ ઘનરાએ અથવા તે બેસુધ થાએ તારે તુરત તેનાં મોઢાં ઊપર થંડાં પાણીના છપકારા મારવા. અલખતાં આપણા લોકોમાં એ રીતેતો બએજાએ, ઘણીવાર એવા ઊપાએએ આપણા લોકો કરેજે, તોપણ એ ઊપાએ કરતી વેલાએ ઘણી સંબાલ સાખવી નોઈએ—માનરે બે ચાર છપ કરા મારેઆ એકને બસ, જેમ ફેલાએકો એકદમ પાંણી છાડીઆજ કરેજે, તેમ કરવાની કાર્થ જરૂર નથી. પાણી છાડતી વેલાએ બીજી સંબાલ એ સાખવી નોઈએકેકે, અગર જો તે બે સુધ આદમીના હાત, મોઢાં હું અને છાતી થંડાં પડી ગએઆ હાએતો તેવી વેલા એ થંડાં પાણીના છપકારા કાંઈ કામ લાગનાર નથી એટલુંજ નહીં, પણ એાર તે નુકયાન કારક થઈ પડે. એવી વેલાએ ગરમ પાણીના અથવા શ્વાનીલના કપ ડાના શેકની મારપતે તેનાં શરીરને ગરમી પુગાડવાના ઊપાએ કરવા નોઈએ. આટલું પણ એકલ ધીઆ નમા સાખવું નોઈએકેકે ને તે એકજ ઊપાએ ઘણા વાર સુધી કરવો નહીં, પણ અવાર નવાર બધે ઊપા એ કરી નોવા, કાંએકે ફેલીક વેલાએ હવામાં એકદમ ફેર બદલી થઈ બએજે. અલખતાં આ કુક ચેતવણીઊપર નો ઘેઘાન થેંડીઆડીઆમા આવીહીંતો તેથી કોઈ ઘટતી મદદમલે તેટલાં જરા લાગવાર તે કુખનું નેર નરમ રહેજી.

નાગ.

નાગ એ સાંપની એક જાતજે. એ જાતની સાંપને ફેલીક વેલાએ ઈઊપીઅતો ચસમાઈ સાંપ ક રીને પણ ફેરેજે. આ પરપાણે એને ચસમાઈ ફેરવા નું કારણ એકેકે એ સાંપનાં મસતક આગલ એક જો હાથે પ્રપથે, ને એએઆ ચસનો પેહરીઆ હાએ એ પરમાણે, દેખાએજે. એ જનાવર ૩ અથવા ૪ ફુટ લાણું હાએજે. અને બાકઈમા બે ઈ ચ કરતાં કા ઈ સરચ હાએજે. એ સરપનો ઊપરનો સાધારણ રંજુ છુરકપર આવેવો પણ જરા શીકો હાએજે, પેટ આગલનો ભાગ છુલ્લ બધુ રગના નેવોજે. બરે એ જાતવરને કોઈએ છંછેરીકીં હાએજે, અથવા એ કોઈ ને દંખ મારનાર હાએજે તારે, તે પેતાનુ શરીર ઊ ણું કરેજે, અને કોઈ વાકું વાલેજે.

નાગ ઘણો લાંબો અને ખુબ સુરતજે. પણ ને હુરી સરપોની જાત માણેવો એ ઘણાજ નેહુરી સરપ છે. એના દંખથી એક કલાકની અંદર માણેવોના પ સાણી આખેરી આવેજે.

એ સરપો તાલ પણ લઈ કરેજે. આ ફેરોના ગારોડીઆ તોપવા અથવા છાલકાએમા લઈને રહને રહતે શરેજે, અને એ જનાવર ઊપરજ આધાર રાખી ને પેતાનુ પોસણ પેલ કરેજે. એ ગારોડીઆ અવા નાગ વાયાએ વાસવી વગાડેજે, તે એ નાગોને વ પારે પસંદ પડેજે. ને વેલાએ વાસવી વગાડેજે તે વે લાએ એ નાગ પોતાના ઘોડાં ઊંચાં કીચાં કચી, તેને ઊપર એકે વાકું તીકું કરી તાલ લેજે, ને વેલાએ નાગ તાલ લેજે તે વેલાએ હંસનાં ડોકાની પેઠે તે પેતાની હર ઊ ચી નીચી કરેજે. જો કોઈ ઘર અથવા વાડીમા એ નાગ પુચકલ થએઆ હાએ, તો તે ઘરમાના મરઘા કુ કડાના ઘાણ કાઢી નાખેજે, એવી જગાએ ઊપરથી સાપ અથવા નાગ બાહુર કાઢાડવા માટે વાસવી વગા ડનાચાએ (ગારોડીઆ) ને પોલાવેઆમાં આવેજે, ને એ આવીને વાસવી વગાડીને તુરત એ જનાવરોનું રેંઢેણુ શોધી કાઢાડે. નાગ અથવા સાંપોને વજન નતર સાલકવાનો ઘણો શોક હાએજે, તેથી નેએ તો એને કાને વજન તર અથવા વાંસલીનો સાદ પડેજે કે તુરત પેતાની જમા છોડી બાહુર નીકલી આવેજે. એ વામાં તે ગારોડીઆ તેમને પકડી લીએજે.

વજન તરનો સાદ સાલલીને એ જનાવર બાહુર આવેજે, પણ નેવો તે સાદ બધ પડીએ કે તુરત તે જનાવર ગતી વગરનું થઈ પડેજે. અને નેવો તે વગ ર જાતીના થઈને પડી રેંઢેજે તેવીજ તરત સાભાવ રા ખીને તે ઊપર એક તોપલી અથવા ઈપકી દાંડી દીધી હાએ તો ઠીક પડેજે, નહીતર તે આશપાશનાં કોઈ ઊ લેલાંને દંખ દીએજે, ને દંખનું પરીણામ ઘણીવા ર બએ બરેબું નીપનેજે. મીઠો શરબજુ ફેરેજે કે “એક વેલાએ મેં” એ નાગનું ચીતર પાડીકીં ફેરું, તે ચીતર રંગતી વેલા હું તેને મારી ટેબલ ઊપર એ ક કલાક સુધી લઈને બેઠો હો, ને સંલકા વખત એ ધી તે ટેબલના ઊપર નાચીએ હતા. એ નાગ ને હું વઈ બેમે હતા તેના નેહરની શેત ઝવવા દાંત આગલ થી કાઢાડી નાખેઆ હતા, એમ સમજને તેને આણી ગમથી પેલી ગમથી પકડીને હું વારે વારે જોતો હતો.

કે તેના ધરીર ઉપર જે છાંયે છે, તે અને હું ચીતર ઉપર પાડું છું તે સરખીજ છેક નહીં. એક દાહાએ સવારેના પોણાસમાં માહારી એક ચાકર જે એક સુસ લગીન હતો તે દોડતો માહારી પાસે આવેલો અને ઘણા ધબરાટ તથા શિતાવલમાં ઈંદુવા લાગીઓ કે તમે ગુરત જઈને બંદગી કરો, સખજ તમારા દાહા ઘણા પાધરા છે તે ચાકરે જે મહને કહીછી તેની મતલબ મહને ખરાખર સમજાઈ નહી, તેથી જે તેને એવા ઉતર દીધા કે હું માહારી ભકતી જે કરવાની હતી તેમાં હું કરી ચુકી. તારે પાછે તે ચાકર બોલવા લાગે કે જે મહારી નાજ લઈને ગઈ કાલે આવેલો હતો અને જે નાજ તમારે હાતમાં લીધો હતો, તે મહારી પેતાના રાખેતા પરમાણુ પેતાના નાજને નચાવીને બખરનાં લોકોને ગમત આપતો હતો, તેવામા ઈઆતો વાંસલી વાગતી એક દમ બંધ પડી તેથી કે ઈઆતો કોઈ બીજાં કારણથી તેના નાજને એટલીતો રીચ મહડી કે તેણે ગુરત એક જુવાન અચતરી ઉપર તરાપ મારી અને પેતાનો જેહરી દંખ દીધો; જે દંખથી એક હરકા કલાક મા તે ચોરત મરણ પામી. તમારા દાહા પાધરા એટલા મારે કે એજ નાજને તમે તમારાં ચીતરો રંગતી વેલા વારંવાર હાતમાં લેતા હતા પણ તેણે તમાને કહી ઈબા કીધી નથી. એટલું જોલો આ બાદ પણ તે ચાકરે એકવાર શરીને મહને ઈશવર ભકતી કરવા કહી, અને તે એજ સમજેલો કે માહારા જેવા ભાગ્યેજાસાથી બીજો કોઈ નથી. ”

અકર રસને તપાસ કરીને એવું જણાવીડે કે “ જે ઈસ સાંધોને તપાસી નેજેઆ છે, તેમાં માતરે ૭ નેજ જેહરી રેન અથવા જેહરી દાંત હતા. જે બીજા પાંચ જેહરી સાંધોને દંખની તપાસ જનાવરો છી પર લીધી છે, તે ઉપરથી એવું નકી થઈછે કે જે ગરીઆ સાંધનાં દંખથી અને જેહરી સાંધનાં દંખથી જેવાં પરીણામે નીપજે છે તેવાં હિંદુસથાનના એ સાંધા થી પડતા ભજે ભરેલાં પરીણામે નીપજે છે. એક જે ગરીઆ સાંધે ઈજલકમાં એક કુતરાને દંખીછું તે થી જેએ મીનીટના વખતે તે કુતરું મરણ પામીછું. હિંદુસથાનના જેહરી સાંધનાં દંખથી ૨૭ મીનીટ વખર કુતરાં મરતાં નથી. ”

જેમ કેટલાંક લોકો બીજાં જાનવરોને ભકતીમાં

ન ઈઆને યુગ કરવાને ઈઆગનાં સમજીને તેમની જે મ યુગ કરે છે, તેમ કેટલાંક મુરખ અને વેહમી લોક નાગની પણ માનતાં કરે છે. બીજાં લોકોની વાતતા, એ કે કોરે ૨૬ી પણ નાગપાયમને અને એવેજ બીજે વખતે આપણા પારસી લોકો તેમાં મુખીઅ કરીને પારસીની ધાનુઓ, નાખને કુધ પવાકવામા અને એવીજ બીજા બેવકુશી ભરેલી કીરીઆઓ કરવાને ઘણી આગે વાની કરે છે. કેટલાંક એમ સમજેય કે ઘરમાં નાજ હોએ તો તેથી બરકત રહે છે અને જો ઘરમાંથી કહા વીજો તો દલદર આવે છે પણ એથી ખોટો વેહમ છે. ઘરમાંના નાજ કોઈને હરકત નહી કરે અથવા આખા ઘની રાખે એ કારણસર કેટલીક કાતરીઓ ઉપર છાણમાં અથવા મોઢ આગલ ઈડાં મુકે છે, નાજ એ એક જાતનું જનાવર છે, તેને વીજે કથી પણ પરકારે વેહમ રાખેલો એ જેવી બીજા મુરખાઈ કાઈ નથી.

નાહાની વારતા.

એક ઘણા જુદર અને શોભાએ માન ખરીજો એક વીદવાનની ટેમલ ઉપર હતો, તે એક દીવસે પેતાના મન સાથે આ પરમાણુ બોલવા લાગેલો જે “ હું ઘણો સુદર છું, અને હાલ હું એ કરતાં પણ હું વધારે શોભાએ માન દેખાત પણ મારો અંદર જે પેલી ક્ષત્રી કોઈ પડે છે તેથીજ માહારી શોભા એાઈ થાય છે, હું ખાતરીથી કહું છું કે આ ચોરકમાં બીજા નાના પરકારની વસ્તુઓ જે સમજામાં હુંજ શોભાએ માન છું, જેટલો હું આ ચોરકમાં શાણું એટલું ખલકે એથી હરકત કોઈ બીજું શોભવું નથી. માહારી આશપાસ જે ચલકતો દેખાતો વરક છે તેથી તો માહારી ખુબ મુરતીમાં વધારે થાય છે. પણ આ કાલી શાહઈ એ મહને એજ લગાડી છે. અગરજો એ શાહઈ પાછી પેતાની દીકરીમાં પડે અથવા કોઈ ખારીવાટે થાલી નાખે તો હું ઘણાજ ખુશ થાઈ. ” ખરીઆમાં જે શીહઈ હતી તેણે કીપલું સાંભવી લીધું, અને પછી જોલો “ આ ખરીઆ તને જે કાંઈ પણ શોભા છે, તે સઘલી મજ થકી છે. લોકો તને જે ઘણું કરીને પાસે રાખે છે તે માહારે લીધે. ” હું તો એક જડ અને ભારી પધારથ જે એકની એક જગાએ પડી રહે છે. પણ

હું હું તેથીજ તારૂં. ભવતરછે. તારાએ એટલી, શક તી નથી કે તારી અંદરથી કંઈ પણ ચીજ બહાર પોકલી શકે. પણ માહુરમાં એટલી તો શકલી છે કે માહુર એક દીપ્ત હબરો માઈલ દુર દેશમાં બનેલા નનો શેલાવો કરી શકે. વીદીઆ હોનર તો સઘલી માહુરમાં જ ભરેલી છે, હું વગર, વીદીઆ હુનરનો પણ ને શેલાવો થએઓ, તે પાત નહી. માટે મજ શીવાએ તુંને કરી પરકારની શાખા છેજ નહી. હજી ને ન હોત તો હું, કોઈ બીજા ભાગે તુજા પદારથમાં પડી ને પણ માહુર કે કાંમ છે તે કરત, અગરજો કાંઈજ ન મલતતો એક નરીચલની કાલ્લીમાં પડીને હું તા હુરી ગરજ સારત, પણ મજ વીના તું શું કરત. ” વાશતે એ અધરે ધડેના ખરીઆ તું એમના શમજ તો કે સઘલું તુંજ કરે. અને તારાથીજ થાએ. ”

આ ખરીઆ અને શાહી વચે જે બોલા ચાલી થઈ તે સઘલી તેના ધણીએ શાંભલી લીધી અને પછે બોલેઓ કે “ તમે બંધેઓ નકામી અને જુદી ગ રૂરી ખતલાવી. ખરીઓ જે માતરે એ કાલવનો બનેઓ, તેના ઊપર તેના બનાવનારો પોતાની કારી અરીથી શોખ દાખલ કરી, તે ચર્ચા શોખ ઊઠીની લઈને તે અમશો અકરે. પણ તે બાંધતો નથી કે તેના ઊપર જે કાંઈ શોખ છે તેના બનાવનારની છુપી. તેમજ વલી શીલઈ શાને અમશી પતરા ભ માટે. તેના પણ ને ઘરતો ઊપજોગ કરનાર વીદીઆરથી ન મહેઓ તો તે પણ એક ઈશ્વીર વધરમની સુઆકે પડી રહેનાર અને પછી શોધ દા હામાં બંધાઈ જનાર અને તે ઊપર કુજ ચહડનાર. તમા તે માટેથી કરી ખરાબ બંધ નીકલનાર.

તાતપરીઆ—બધું બધુંએનાં એવી માલ ભલામાં આવે છે કે તેઓ હરેક વાતમાં “ એવો મેં કીધું, મારા વગર કોઈથી થાએ નહી, ઘણું હુંજ કરું. ” તેઓએ આ ઉપલી વાત મનમાં રાખવી કે, તેઓ ગમે એટલું કરતા હોએ તો પણ તેઓએ મગરૂરી ખતલાવી નહી. કદનાર તો કોઈ જુદોજ હોએ, માટે પોતા થકી જે કાંઈ થાએ તે વીરે લે ફોમાં નાહાકે ગડબડત કરવો નહી.

દલવાની ઘડી—હફમાંની ઘડી.

સઘલાં માહુરોને ખખર છે કે ઊપર લખેલીની જે કેટલી કાંમની છે. ખરીખ માહુરોને કદરૂં-રોટલી

આપનાર એ જેવો જરૂરના રોટલો સાંચો બીજો કોઈ નથી. ખાઈઓ તમારામાં કેટલાંએક જણ બોધા તાલાની ચેહરખાનીથી પઈએ રકે પુરેએ, તેથી તમને તો તમારી આગલ ખાવાનું તમારા ચાકરો આણી આપે, તે તમે ખુશાલ બેશીને ખાએ. તમને ખ ખર નથી કે જે રોટલી તમે ખાએ છો તે રોટલીના આરા દલનારને કેટલી મેહનત પડી છે. ગરીબ ભલા ઈ ઈસી બીઆરી પોતાનું ગુજરાણ કરવાને સાડું લે કે લોકના ઘેરમાં જઈ ખરેર ચારેર ઘડું અથવા ચો ખા દલવાના માંથી લાવે. તે ચોખાને રાતના બે વાગે અથવા તરણ વાગે ઊઠીને દલવા બેરે. તે બીઆરી જુદી છે તેથી તેને મદદ જોઈએજ એટલા રાડું તે પોતાની સાંચે પોતાની છોકરી અથવા પોતાની કોઈ સગીને બેસાડે, અને પછીને ગરકાવ થઈ, મીઠી હુંજ ખોઈ થાએલી, બે થાએલી આઠો સહવાર પડતા માં દલી રહે. વલી તે આઠો લઈ જેનો હોએ તેને આપવા બંધે, તારે વલી જેનો આઠો હોએ તે ખા ઈ અથવા ખાઈઓને ચોહડેના કોઈ કોઈ વાર કંઠણ સખડો તે બીઆરી ખરીખડીને ચાંભલવા પડે. “ મર તું, આ આઠો કેરો બડો પાડે, રાંડ તારાં હાડકાં ને જરા વધારે ઘરતાં તુંને કુખલું હુંડું કે? રાંડ તું સુ મપતના પઈસા લેકેકે? ” એ ચરખાણોના સણુનો સાંજ લીને પણ તે બીઆરી આંના બે આના લઈ પોતાનો બડો પાતલો રોટલો ખનાવી ગુજરાણ કરે. આ વી મેહનતનો વીચાર અરે તવંજર ખાઈઓ તમે કે રો, અને તેવાં બીઆરા ગરીબ માણસો ઊપર દયા લાવી તેઓની ઘડીની મેહનતનું ખરોખર આપો, અરે ખની આવેતો તેઓ ઊપર દયા કરી એકુબે રોડીયાં વધારે આપો. ઈઆદ રાખજો કે તમને, એ ઘડીની મેહનત વીરે કઈજ નથી લાગવાનું બંડાં સુધીકે એ કે વાર તમે પોતે એવી મેહનત તમારે પોતાને હોને કે રી નહી જુએ તાંડાંસુધી. પણ એ પાતલો એક કો રે રાખો. ભાઈ ઊસીતો ઘડી શેરવી પોતાનું ખરી ખ રીતે ગુજરાણ કરી થાઈલી ચરાખી પોતાના બીજા ના ઊપર રાતના ખુશાલ સુએ. તમે પણ ખાઈ થીને ખુશાલ હુંજ કાડો છો, પણ તમને ખખર છે કે તે મારા પોતાના દીઠમાં એક ખુશતી થંડી છે જેનું શરવું રાત એ દીન ચાલુનું માણજે. તે થંડીતે તમારું પોતાનું હફજી. ભાઈ ઊસીતો થંડીમાં ચોખા

નાખો, તે દલાએ, અને ખારીક હુકા ચઈ આઠો ચઈ ખાહર પહેલે. પણ નો ચોખા નહી નાખેઆતો અમતથી ખાલીજ શરેઆથી ઘંદીના પથરો એક ખીજા ઊપર અમતથા કોરડા ઘસાઆથી તેઓ પાતલા, અને સંકડા થવાના. તેમજ તમારા હર્ષઆની ઘડીમાં કઈ પણ મહત્ત્વ નોઈએ નહીતો તે ઘંદીનો પણ તેવોજ હલ થવાનો અને એ હર્ષઆની ઘડીમાં નો પવીતર વીચારો, સારાં નેક કાંબોનું વખાસન દયાતું રેહીતો ખચીત તેથી બેહદશએકા હંરોલ થયા વગર નથી રે હવાનો. અગર નેક અને પવીતર વીચારોને ઠેકાણે બદ અને નાપાક વીચારો દબેઆ કીધાતો તમારા હર્ષ આની ઘંદીના પથરો જલદીથી ઘસાઈ અને નકામાં થઈ જવાના. એક વખત એ ઘંદી ખીજડીતો પછી તેમાં ગમે એટલું સારું દલાવા માંગેઆતો તે નથી થઈ શકવાનું. ઘંદીના પથરો એક ખીજા ઊપર ખરોખ નહી ગોઠવાએલા હુએતો તમારે નોઈએ એટલી ચેહનત કરો પણ નહીં, દલાવાનું, વાટકો પુચકલ રહી જવાનો, છલાં વડીક પણ સાથે, ખાહર નીકલી પડવા ના. ખારીક આરાનીતો તમને ઊમેદ રાખવીજ ન હી. તેમજ તમારાં હર્ષઆની ઘંદી ખીજડીતો પછી તમારે નોઈએ એટલી ચેહનત કરો, નોઈએ એટલી નીતીની મોપડીઓ વાંચો, અથવા નેક સતલહત સાં લલો, પણ તેથી કઈ અસર નથી થવાની. બધું બેધું ને તેહું પાછું નીકલી પડવાનું. તરોએ નીતીની ખા બદો વાંચીતો તે તમારા મન ઊપર કઈપણ અસર નથી કરનાર, —તમે જોહ આચલ ખંદશી કીધીતો તે અમતથા ખોલો હવા ઊપર ઊડી જવાના. આંખ અમતથી એક પાના ઊપરથી ખીજા પાનાં ઊપર માતરે ઘડી જશે—હાટ અમતથા એક ઊપર એક અપ્રાઈ રેહશે—નેમ વાંકી અને ખરોખર નહીં માટેવી ઘંદીનું પઈ જોખરો અવાજ દાહડે, તે પર માણે તમારો કધોર અવાજ માતર તમને સંલગ્ન, પાછું તેથી તમારા હર્ષઆમાં કઈજ શએકા ભરેવી શર બદથી નથી થવાની.

• જો મારા પરવરદગાર તારી સાલણે ખંદમી કરતી લેલા કંટલીવાર હું નાણે જર હુગમાં ચકચુર પડેઆ હાંડી એવી રીતે હું પકડાએ છું. જો તમને એ મારી જગતી નાંધ કર, મારી હર્ષઆની ઘંદી ખરોખર, યાતુ રાખવાને તું મને મદદ થા, અને જેવાં

ગરીખ માંણેઆ પેતાની ઘંદીને ખરોખર રાખી. જે વી રીતે પેતાનો કંટલી ચેલા કરી શુજરાંણુ કરે છે, તેજ પરમાણે મહને પણ મારી હર્ષઆની ઘંદીને ખરોખર રીતે રાખી તેમાં નેક અને લાએક વીચારો દલાતા રાખી અમરત જેવી, અને હવદન ખખચનારી ચેડીને આઠો પડવા દે, જે ખાધાથી હું તારી લેવામાં કએમ રેહવાને લાએક થાઈ.

જાણવા નેજા બીનાઓ.

મુરખ આદમી તે કોણ ૧ વગર કારણે શસમે
યનાર—અણખોલાવીઈ અથવા વગર અપધતુ બેલનાર—
ક કોઈની નકામી લાંબગડ કરનાર—ક અણજાણીઆ ઉપ
ર વીધવાસે શખનાર—પ દાસત કોણ અને કુશમન કોણ
એ વીધે જને કરી ખબર નહી તે—દ વગર કોકરે આહી
ગમથી તેહીગમ દેહો ખાનાર—૭ નરા નરામાં પેતાતું મ
ત ફેરવી તાખનાર—૮ મેહું શમનને ઘણું જાણવાના કીકે
શખનાર.

એવો અંડસુરો કાહડેઆમા આવેઆણે કે ઇતનાઈડે
ક ઇસરેટસમાં માલીસ લાખ આરતો તપકીર મુણે—દરએ
ક આરત સરેરાસ ગણતાં, દર વરસે મે રતલ તપકીર વાપરે
છે. એ હસામે એક વરસમાં ઇતનાઈડેટસ ઇસરેટસ ખા
તે એરેસી લાખ રતલ તપકીર ખણે, અને તેને માટે દર વ
રસે વીસ લાખ ઠાવર ખરચવા પડે.

અતરેની પ્રવીસના સીપાઈઓ. લાએમે આખા વાહ
ડામાં મે માઈલ નેટથી પણ રખડ કરતા હાએ, પણ લડન
ની પ્રવીસના સીપાઈએને વીધે એમ કહેણે કે રો સોન દર
એક સીપાઈ આઠામાએઠા વીસ માઈલના નેટથી મનલ
કરે, બપોરે તે વગરે પ્રવીસમાં હાનર રેહવાનુંતો વલી જુ
ડું બીજું તોહીની ગોડવણે વીધે મેહું જાણવેઆમાં આવી
હર કે ને અગત પડેતો પ્રવીસખાતાના ચલવા સીપાઈએને
મે કપાકની વચમાં હરેક જગા ઉપર હાનર કરી શકાએ. આ
રે એટલી મોંપ હાએ તાગેન ગોડસ દામ રેહવાએ.

કેટલીક મીગે અથવા કેટલીક દવાઈએ એવી હાએકે
કે જે દામગમાં બાધી રાખેઆથી લવાઈ જએ, અને તેથી
કેટલીક લેવાએ ઘણીજ અપડાણે પડે. એ અંડમણે તમા

ડવાના એક ઉપાએ હાલ લાગેછે. વરદત્રયગરગના પરોડેસ ૨ મસમંચ એવી બલાત્રજી કરેછેકે, ને કાગલ એવાં કોઈ ઉ પચોગમાં લાવવાનું હોયે તેને આ એકલ નજીવેઆ ધરમા છે પેટલાં તપ્પાચાર કરવું, અને પછી તેમાં ગમે એ બાંધીકે તો તે કષ્ટી હવાનાર નથી. એટલુંજ નહીં, પણ તે એક આ રગી આગમાં એકાએક બલી પણ નથે નહીં.

૧૧ શેર ફટકી—૧૦ તોલા સાણુ.

આ બધે જનસોને ૧૨ રતલ પાણીના અંદર સારી પે દે પથલાવવાં; પછી વલી એક જુદાં વાસણમાં ૫ તોલા બાવ લનોા ગુદર અને ૧૫ તોલા સરસ એ બધેને ૧૨ રતલ પા હોમાં સારી પેદે પથલાવવાં, પછી એ બધે વાસણ ખાણું થા હી એક એક સાથે તેલી નાખવું. એ પાણીને નરા ગરમ કરવું, અને પછી ને કાગલ તપ્પાચાર કરવાનું હોયે, તે એ પાણીમાં શેલી કાહડીને તેને એક ઓરણના. ઉપર ઓલવી રાખવું, એટલે તે ખાણી સાથળું દીપાઈ નથે. અને એ કાગલ તપ્પાચાર થશે. રેખઈતુંકે ફે ફટકી, સરસ, ગુદર, અને સાણુ એ ચારોની મેલવણીથી થેવાં કાગલ ઉપર એક બા તનું ચામડાંનાં નેવું ૫૬ થાયેછે, તેથી અલગતાં, તેવાં કાગલ વમાં બાંધેલી કોઈ બીનને એકાએક હવા લાગવાની નથી.

જે એક તાહાના ઓકરાને ખાતરે એકલ વરસ છુટે સુકી ગમે તેમ અલસાઈમા તેના કાલ કાહડવા દીધેતો પ છે, ખત્રીત એકલ જાણુવું કે તે ઓકરાના આવતા વખત ને આદે ઈઆને તેના હવે પછલા કાહડાએને ખારે ખરા બી તથા નુકશાનનો પામેએ નખાએએ.

ઈગલ'ડ, ફરાનસ અને નરમનીમા આગલા વરસે ઉપર દર વીસ માણે એક માણસ અરવું હતું, એવા રોગ કે લાએઆ હતા, પણ પાછલથી એ રોગમાં એવાંતો બ'રોગસત દાખલ કરવાછે, તથા દરરોનું નીવારણ કરવાને એવાંતો ઉ પાએએ કામે લગાડીએછે કે હવે એ રોગમાં દર પીસતાવીસ માણસે એક માણસ અરણ પાએછે. એવા ઉખાએ આપ હા રોગમાં પણ એ દાખલ થાયેતા કેવું સારું!

ગએ વરસે આકેટલર ખલીનામાં શેર એડીની નામ ની નજા ઉપર એક વીંધવા અરણ પાચીછે, તેને વીધે એવું નજીવેઆમા આવવીઉંછે કે તેની વએ ૧૦૭ વરસની હતી, તોપણ તે મથનો લેતી ન હતી, તથા પેતાનાં અરણી ને કાહડા આગ ઉત્પાએ પેતાને હાતે પેતાના કાંઈમાં મેના

શીવીઆં હતાં, તથા વાડીમાં એક મે લટાર પણ મારી હતી. જીવાની અથવા માલતાં મલકમાં એ એારે પેતાની તંદર સતી થણીલ સંભાલી હશે એનાં કાંઈ શક નહીં.

ઇતવાઈટસ ઈસટસ ખેની લોહાડાંની સડકની ૧૮૫૦ ના સાલની ઉપનું એક સરવાઈ ઉપનવેઆખં આવવીઉંછે તે ઉપરથી એવું જાએઆમાં આવેછેકે એ સડક બાંધવાને ૩૦૦૦૦૦૦૦૦૦ તરણ અખન રૂપીઆની થાપણ કીધેલીછે, તે ઉપર ૧૮૫૦ ના સાલમા ૨૪૦૦૦૦૦૦૦ મેલી સ ક્રોડ રૂપીઆની ઉપલ થઈછે. આ હુસામ ઉપરથી ધાર વાને બની આવેછેકે એ સડકોને ઉપએઆ પછે થાયેછે. અને એથી કરી એ કાખમાં જાએએ નાણું રેડિલાંછે તેમેા ને પણ પઈસાની સારી પેદાસ થાયેછે.

પુરૂશીઆ રેશનાં બાદશાહી કુટુંબમાં આગલા વખતથી એવોન રેવાન દાખલ થયેલો હતા કે મે રેશમાં ને કોઈ શા હાજારો હોયે તેણે કઈપણ હુનર શીખવો નેહાએ. મે રેવા ન પરાજી આપણી નામહાર રાણીના નજાઈ સાહાજદ ફ રેડરીક ઉલીઆને ડીમાં શેડવવાનો હુનર શીખવાને પસંદ કરીં હતું. પાદશાહ અને શાહાજદા જવાએ આવ્યા થ' કા કરવાને અથવા એવા હુનરો શીખવાને ઉલટ રાખતા હતા, પણ અફસોશ ઉ એપાણા લોકોમાં એવા કોઈ નહીં મયે, કેટલાએક પઈસાવાલા હુરેદ હુનર શીખવાને રા રમ ભરેલું સમજેછે પણ તેમેા નરે આવ્યા દાખલા સાળુ થશે તારે તેમેાની મુખ દેકાણે આવશે.

ઈગલ'ડ રેશનું લશકર કેવા કેવા ધંધાવાલા રાખમેથી પ એલુછે. ૧૮૫૫—૫૬ માં ઈંગરેજ લશકર એકંદર મએવું હતું, તેના તપસીલવાર સતા ભરેલો અહેવાલ લસરી સરકારે ન રફી મએએછે તે ઉપરથી એવું માહુમ પડીછે કે એ મે હોટા લસકરમાં ૨૦૯૮૯ સતાવીસ હુનર નથમે નેવેઆસી સંપાઈએ કુણી, તથા માકર, અને વીજ જાતની અગુરી નેા થશે કરનારા માંણે હતાં; ૨૦૦૭૯ વીસ હુનર અને યોગનેઆંસી માંણે ક્રીસતીઓ હતા, ૪૨૨૩ માર હુનર ૨ બસો તેવીસ માંણે દુકાનદાર, અને નેહતા ખુસરી (કપા રક) હતાં, ૭૯ માંણે ઉપા ધંધાવાલા જવાકે વીતીઆસરી યો, ઈનસાફના કામેદા બહેલા, વઈદ સાથાર થઈલા, ઈ થવર વીધે મનેઆન આપવાને પાદરીએનો ધંધો કરનારા હતા; અને ૨૧૬૧ મે હુનર એકેસો એકસડ જીવાન ઓકરા યો હતા.

નલદી પરણવું હોએતો આ બાહ્યનું મનનું છે—
 ડાકર હાલ તામના શખે પોતાની ઇચ્છાતી ને નાથ ક
 થી, તેમાં એક દેહાણે લખેલું કે " બાહ્યની ઇચ્છાની
 સારી લાખી, અને ગુપ્તમાં ગુપ્તવાને સહી સરથ ઉપાએ
 પરણવાનો છે. આ પરણે મેલવાતાં બે ખરાં કારણો, તેમાં
 પેટું એક કુખારાં આદમી પરણે આદમીના જે
 લી લાખી હાથમાંથી ભાગવી શકતાં નથી—તથા બીજું કા
 રણ એકે મેલાએની ઇચ્છાપ્રકારનાં ને આદમીઆ આવે, તેમાં
 કુખારાં આદમીની સંખ્યામાં મોટાથી ને એમાં
 આવે. " ફીકે આ બાહ્યનું આપણાં મેલા લોકોનાં હા
 તમાં પણ એક હાથમાં થઈ પડવાનું—માં બાપો પણ આ
 બીના લાખી વધારે ચીનતામાં પડે, અને જાણું તાંહાંથી વે
 હાં પોતાના બાલકોને પરણવી દેવાની તબવીન ક
 રે છે, રમે છોકરાને પરણતાં વીજન લાગાથી તે નરણ પાને
 અથવા વેળું ગાંડુ થઈ જાય !!

આનંદથી યાએનાં આણવીતાં મરણ—પારીસ
 સેટર આહલા એક કમરાડીને લોકતામાં એક દમ ૪૦૦૦૦
 (ચાલીસ હજાર) રૂપિયા મેલ્યા. તેની બાએડીએ જરે
 આ કુલ વસ્તુનાં સાંલકીં તારે તેને મેલેલોતો હુરખ ય
 એકે કે તે હુરખનાં નરણ પાની. લશકરી ખાતાનાં એ
 ક અનલદાર વીધે એકું કેટલેકે તેના ખાતામાંથી બીજા
 અનલદારોના પગાર સરકારે વધારે આ હતા, તેની એક ટી
 પ વાંચી સંબધાવવાને તે અનલદારને હાકખં પચે આ મુજ
 બ તે ટીપ વાંચતો હોતો. ને વેલાએ તે તે ટીપ વાંચતો હ
 તો તે વેલાએ તેના સપનામાં પણ નહીં હવું કે તેનું પોતા
 નું નામ પણ તે ટીપમાં, અને તેના પોતાનાં પગાર પણ વ
 પેચે. પણ વાંચતાં વાંચતાં જરે તેની ડાંગરે તેનું પોતા
 નું નામ પડી, તારે તે તેણે મોહારેથી તે જ ખર્ચ, પણ
 વાંચતાં જરે તે જરે થઈ પડે. પછી તેની ઉપર પ
 ડી નરણ પામે.

તંદોસત અને સોલતે આ બે ગુપ્તીય - બખચે
 હાલ માણે—ગુપ્તીય તંદોસત અથવા નીરોગી માણ
 સ બાગીચમાં જાય, અને તેમજ તવંગર અથવા પદ
 સાધર માણે. બાગીચમાંથી ગણે. એ બંને બખ
 શીએ એક સરખી સારી ગણે, તોપણ લોકોમાં એ બંને
 વીધે એક એકથી ઉતરે જાય. કોઈ માણસ પાંચ પાંચ
 ઇનાનો સારો જમ હાએતો તો તંદોસતી લોકો તેની અદ

ખાઈ કરે—પણ તંદોસત અથવા નીરોગી માણસ વીધે કે
 ઇંદાઈ માણે નથી. આ ઉપરથી જાણેએકે ને પણ તંદો
 સત માણસ પદસાવાલા કરતાં વધારે મુખી, તોપણ તે
 ની કમી. દરકાર ન કરે, પદસાવાલા, જે કેટલાક કુખી ક
 ખી હોય તેની ઉપર સદ કોઈની નજર નહીં. તંદોસ
 તી એ એવીતો ઉમદા બખચેએકે કે ગમે એવો કમીર અથવા
 ખીસકીન પણ તે જાણવી રાખવાની પોતાથી બનતી કોચેસ
 કરે, પણ તેમજ સોલતવંત તંદોસતી એવવાને પોતાની રો
 લતને મોટાથી ભાગ આપવાને પણ પછાત પડે નહીં.
 સોલત એવી ઉતરતી છતાં તેની અદખાઈ, અને તંદોસ
 તી આવી ઉપીએકો છતાં તે વીરો કોઈને ખીઆલ પણ ન
 હી એ કેલવી અન્ય નવી વાત.

ગુમાં બેટરનાં કારીગરી—વરદમનગમમાં હાલ કા
 ડીક કુદત થઈ એક છાપાખાનું ઇશાપાપવામાં આ
 વીડે. કેટલેકે એ છાપાખાનાં કેટલાંક ગુમાં તથા કે
 ટલાંક મેટરનાં ખીને ૧૬૦ માણે કામે લાએલા. એ
 એમાં જ્યાં ડીમાં એકેલે તેમાં અગીઆર મેટરના કા
 મે લાએલી. એ છાપાખાનું ખીસકર ધીમેધારે હુવચાર
 નામના શખે ઇશાપાપીડે. અને ગુમાં મેટરનાં માણે
 ને કામે લગાડીએ, તે સલાને મેન ગરહસપના પદખ
 થી એ કામની તરખીઅત પણ આપી. એ થયેનાં આ
 વે પદપકાર તથા ખરાં કુખમાં પડેલાંએ તે જરે અમાનું હ
 થીએ તેએને આ પરમાણે દેખાણે લગાડવાની નેક એમનાને
 ખારે તે થોડેના હાકને સોનાનો એક ચાન એ ઉધર પડે
 ને બેટ કરે. ખરેખર એ છાપાખાનાના રેખાવ થોડ
 ન જોવા લાએક હોય—જાણું કાઈ ગડમડ નહીં—જાણું
 એ એકનું મેલેનું કોઈ સાંલે નહીં—તથા જાણું કોઈ
 કાઈ મેલી પણ થકે નહીં, અને ને દેખાણે સપડ કામ
 માતરે અસારતથીન માએ, એવી જગાને રેખાવ જોવા
 લાએક હોએ, એમાં શક નહીં.

ચરોના—હાલ આપણાં લોકોનાં ચસખાને દન ઉર
 ર દન વધારે ઉપયોગ થતો જાય—કેટલાએકોને એ પેરે
 રવાની ખરેખર કામ પડે—કે તેમજ પડપણને લીધે અથવા
 નાતવાનીને લીધે પેરે, અને કેટલાક જુવાન દરમદારી
 નામને ખાતર શોખથી એ ચસમાં પેરે. પણ એ બીજા આ
 ન પાંચના વરસની પેરેનાં હરપત કોઈનાં ઉપયોગમાં આ
 વીધે એકું ખાનવાને કાપડો નથી, સમજકે તેમની જ

હી સુધી એ ઉચ્ચતર વીજ કોઈમાં ગનેઆન હતું નહીં, પણ એન સહીની આપેલોએ ત્રીં ૨૦૨૨ એકન નામના શખસે આ ઉપયોગી ઉચ્ચતરની શોધ કરીછે. સર રૂવીડ શુરુ સર મયમાં વીજ એવું અત આપેછે કે “ કુટલસિકોમાં એ વા બેઆલછે કે ચાલતાં સુધી યસમાં વાપરવા નહીં, તે બે આલ ખોટોછે. માણસોની આંખણી રચના થણીન નાશુક છે, તેથી કરી કાએત્ર અને ચાલ મેટુનત આંખ ઉપર પડે આથી તે ઉતાવલી નુકશાન પામેછે, માટે ને એવું નલાએ કે આપણી શાધારણ આમે જેવું દેખાયેછે તે કરતાં યસમાં પેટ્ટરીઆથી લગાર વધારે થાડું દેખાતું હોએતો તુરત યસ ત્રો પેટ્ટરવાને ચડ કરવું. ”

હનીઆની ભીતરમાં અતીશયે ગરમીછે, એ વાત વીજે હવે ક્યો શક રહેએ નથી. બલતા પાહાડે, આઈસલંડ માટેના તથા આ દેશના ઉના પાણીના નદા, અને કીલીક્ટન માટેલા ગરમ પાણીના કુવાએ ઉપરથી ચોક્કસ સાબેત થાયેછે કે હ નીઆના પેટમાં પુરાકલ ગરમીછે, અને ગરમીથીન ઉપર ન હોવેઆ પરમાણુના બતાવે બનેછે. મેકશીકોમાં ૧૭૧૬ કુટ, ઈંગલંડમાં ૧૫૮૪ કુટ અને નરમનીમાં ૧૩૦૦ કુટ સુધી ઉંડાણ ખોદીને તપામે કોકામાં આવીછે કે જમીનની અંદર ગરમી કેટલીછે. પારાની સીસીથી સાબેત કરી કુછે કે જેમ જેમ જમીનમાં વધારે ઉંડા નહીં છડ એ તેમ તેમ વધારે ગરમી નજાએછે. એવી તપાસ કરી ૬ પૂરથી એવું ચોક્કસ ઠરાવીછે કે જમીનની અંદર ૩૧ માઈલ ઉંડાણમાં એટલીતે ગરમીછે કે જો લોહીડાં અને તી આ જોલી મીન્સ પથ્થરી શકે. અલબત્તા એ વીચાર ને વી દવાનેએ નજાવીએછે તે કાઈ ખોટા નથી. બલતા પાહાડે એ જવારે ફાટેછે તેવારે તેઓ માટેથી ને પીએલો મીન્સ માહાર પડેછે, તે એન પરમાણુ અંદરની સખત ગરમીથી થા થ હશે.

આઈશ અથવા બરફનો દવા હાખતે ઊપયોગો

ગ—હાલ બરફ દવા તરીકે થોડો વપરાએછે, આપણા અને તેમજ બીજા દેશોમાં એ વધાનું પીધામાં નિંદો ખપ થા એછે તે કરતા દવા દાખલ એના ખપ થોડો થાયેછે—ને જે દવા નદા વધારે ગરમીની અસર માલમ પડી તે તુરત ડા કટર બરફ વાપરવાની ભગામણ કરેછે, તેમજ માથે ગરમી થ હડી તે માથે બરફ મુકવા અથવા માથવના હોકમ દાકરે કરેછે. સારી ત દુરથતી ઝોગવનાર શખસે ને બરફના પા

ણીનું એક ટાવર પીધું તેના હવે નસ આસુરો થાયેછે. અલબત્તા માણસના સરીરનાં તેમાં ખોરાક પરમાંજી પુરાકલ ગરમી હોએછે. તે ગરમી બરફનાં પાણીથી નરા નરમ પડે છે. એ બરફ પેટમાં ગમેઆથી બે રીતે પેટમાંથી બોખાર નરમ પારેછે—એકેતો એ જાતે થોડી ગરમી મુસી લીએછે, અને બીજી એમકે પરચેવાના આકારમાં બાહાર બેંચી કાઢા રેછે—એમાં એ ગુણુછે, તેથી કરીને તાવ ઉપર પણ એ અક શીર ગાણાએછે, કુકમાં બોલીએ તે બરફ આજને કાલ એ ક અમાની દવા ગણાયેછે. અગાઉ આપણું લોકો એ વશનું ઉપયોગ કરવાને થણી કાસતી ખાતાં હતા, પણ હ વે હણ હણ તે થાયતી કુર થવા મરેછે, અને લોકો એના ઉપયોગ કરેછે. અલબત્તા સઘલી મીન બે અંદાને લીધા થી નુકશાન કરેછે, તેમજ એ થણ થોડો વાપરેઆથી નુકશાં ન કરેમ.

પ્રતલની અથવા સાફ હવા—ધણીવાર લોકોને સ

અન્નવેઆમાં આવીછે કે શરીરને સુખમાં રાખવાના તથા રોગોની અસર આપણા ઉપર લાગુ નહી પડવાના માત્રે આન એક એલાજ છે કે બને તેમ ડરી આપણને આપણું દમમાં સાફ અને સુલી હવા લેવી જોઈએ. એક કાબેલ વ હક કેરેછે ને લોહી એકવાર બગડીતો તેથી માણસને ખ હના સુરો જરન થાયેછે; તથા ખરાબ હવાથી લોહી બગડેછે. ને હવા માણસે પોતાના દમમાં લીએછે તે હવાથીન માણુ કોનું લોહી સાફ થાયેછે. અસર ને ગંદા અને મેલા પા હીએ કાઈ સુગડા લોઈએતો તે સુગડાં કથી સાફ થઈ શકવા ના નથી તેમજ ને હવા આપણે દમમાં લઈએ છઈએ તે ને સાફ ન હોએતો તેથી કથી પણ આપણું લોહી સુખનાર નથી. જેમ એક દેકાણે પડી રહેલું યજ માણી ખરાબ થઈ જાયેછે તેમજ એક દેકાણે પેરાઈ રહેલી હવા ખરાબ નજા વી, પણ ને પાણીને બરાબર મેટવા રીધું હોએતો તે નેવું સાફ અને નીરમલ રહેછે, તેમજ ને હવા એક દેકાણે પેરાઈ રહેલી ન હોએ પણ તેને સુલાસથી નવા આવાવાની રસતા જલેતા હોએતો તે હવા પછે સાફ અને નીરમલ બં હવી એ ઉપરથી ચોક્કસ સાબેત થાયેછે કેટલુક ધરમાં હવાના આપ જવને માટે સુલી નજા હોતા નથી તે ધરોની હવા પણ સાફ નહી. જર કરીને રહેવાની નજાએ ઉપર હ વાને, માટે સુલી નજા રાખવી જોઈએ.

શાદીની શીખાંમણ.

મનુશ વચનુના દોઢા એક બીજાનાં હાડ
કે શરવેની મોતપતીનુએ એકલ જાહાડ;
લાએ કુખવા ખાણુયનુ એક હાડકું જરે
પાંચે કુખ તે શરોરનાં શયલાં હાડકાં તારે;
મનુશ જાતનાં કુખમાં કબી તું નવ બેલાએ
નામ તારું તે મનુશ કરી કહી નવ પેલાએ.

લખી ગએઆછે બેહરાંમ ગોરની ગોરપર તાં
શખાવતને હાથ બહેા જોરાવર બાળુ કરતાં.

અરે ભાઈ જોદાની રત્નમંદીને તું પર
અરે બંદા તું માલ જોદાના ખારગપર.
છે ઉંધા બાએગને આ ભંગતમેા તે નર
જે તેની દરયાહથી ફરશે પોતીકું શર.
ધુંધે જે આકાશને ખાતાલનેા દાદાર
તે એક વીના બીએ ટુને નથી મલનાર.

પાહાડનાં જોહમેા વાઘ ભરાઈ બેઠો તું ખાએ
પાહલ પડેલો જાંનવી તે કંધી બોલના પાએ.
કરે તું ચોકાર જરેકે તુલ ધરમેા ભરાઈ
બની રેહુ હાથને પગ તારા કરાવીઆ શાઈ.

(૧૦ મં ની શુભેચવાન)

ખાલસેને નીશાલે પેહલવેલાં ધામ ધુમધી
બેસાડેછે તે વખતે ગાવાનું

ગીત.

“મા નેરે” સુંખા સુલતું ” એ રાગતુછે.

કુંવર મંચલ યઈ ગોડલે ચડેઆ
રેખી ખાતાનેા હરખ નખાએ, નીશાલે કુંવર આલેઆ.
દોલખાં કુચમનને ધાસકા પડેઆ,
સરવે વાલાં શર્માં હરખાએ. નીશાલે—૧
કુંવર હેતે શીશલ લીધું હાથમાં
પરોડે હતર યવા શીશાંએ, નીશાલે.
કોડે કુંદખી આલેઆ રાહુ સાધમાં
જેતા કસુર રહી નહી કાંએ. નીશાલે—૨
વાળે તરોસાને તરોઆણુ ગડગડે
ખાતા મોંડપરો મોલખાએ, નીશાલે.

હાઉડે કુંવરને હરખ ધણેા ચડે
કરવા અબેઆસ આતુર પાએ. નીશાલે—૩
છરે હું તને ખાલીડા વીનધું
મારી ચેરીમાં કુલડા વેશવ, નીશાલે.
એક છોગહું લાવ શુધી નવું
મારા લાડકડાને ધરાવ. નીશાલે—૪
બહે લાલ ખરાદી તું આવીએ
લાવીએ પાટી રચી નવરંગ, નીશાલે.
સોની ખડીઆ બનાવીને લાવીએ,
લાવીએ લેખણુ જડીએલાં નંગ, નીશાલે—૫
છરે જેતાછ તખને હું વીનધું
રૂડી જાનમેા લેઈ પંધારવા, નીશાલે.
બાંધી મંદરવા જમરૂખ બાંધવું
મોટા કામના તકતા મંડાવેા, નીશાલે—૬
કુંવર બાલક મને ખીરાબયે
જેવો તારા મંડલ મને મંદ, નીશાલે.
કુંવર મધુશ જેલની પેઠે ગાનયે
શુદ્ધતાં સરવને યારે આનંદ, નીશાલે—૭
ભણે આંક કુંવર ભલી ભાતથી,
લખયે અખશર મોતી સમાન, નીશાલે.
સડનાં મન હરયે મીડી વાતથી,
ધણું મલયે જેતાજનાં જાન, નીશાલે—૮
જોડીઆ સાથે મીનરતા જોડયે,
સડમાં લાણેણી પામયે લાલ, નીશાલે.
કુંવર ભોલપણું ભરમ તોડયે,
સખજી સુધારયે આન, નીશાલે—૯
દીધે મંચલ મનુર શીશાણુ,
સરવે નીરખી કહે નરનાર, નીશાલે.
ભણે ભાવેથી વીદીઆ અપી ધણી
જેના જેવા દીશે આખાર, નીશાલે—૧૦
ભણે ગણીને રેઘાવર રોવે,
ધારે પરપવીમાં પુરય પરખીઆત, નીશાલે.
ખરેખાત હું નર ધણી જોલયે,
સુ વીસતારશે વીચવમાં વાત, નીશાલે—૧૧
રૂડા મરંચ સુધાવયે તે વધી,
જોટા કવીઆ કેરાં ધયે કામ, નીશાલે.
એવો પુરય પરાકરની સોબથી
દીલમાં હરખયે દલપતરામ, નીશાલે કુંવર આલીઆ—૧૨

સ્ત્રીબોધ.

પ્રસંતક ૨ જી.

જુન ૧૮૫૮

આંક ૬ મા.

વખાણાએલી ઓરત.

રોળલી.

ઈલિરપ ખંડના ફેલાએક દેશમાં ઓરતો દુનીઆનો સંસાર તણને માણસનું દુખ નીવારણ કરવાનું કામ હેઈ બેઠેલ એવી ઓરતોને “ સીસતરસ આવ મરસી ” એટલે દુએઆની બેઠેલો, એવું નામ આપીએલ અને તેમની એક રોળલી હતી. રોળલી ઈશ્વરી રતને ૧૭૮૭ ના વરસમાં જનમી અને ઊંચેલા આવીઆ પછી પારીસ ચેહરના એક સહીધી ગરીબ મોહલામાં પોતાનું રહેઠાણ કરીું. થોડા વારના એ ઓરત સંધ્યા સમયે મલી ગઈ અને ગરીબો ઊપર તેનું એટનું તો દીલ લાગી બીજી કે દરએક કુટુંબનું સગુ હાએ તેમ ધાઈ પડી. ફાઈ આભરી પછી તે રોળલી તેની બરદાસત લીએ અને દવા આપે, પ્રેઈને નુકસાન થાએલો હાએઈઆ ચણવાલુ મરી બીજી તે રોળલીથી તેને દીલાસો મલે; ફાઈ આપણામાં આવી પછી હાએ, તેને પેર ભરવાનું કાંઈ મલે નહીતો રોળલીનો આસરો લીએ.

ગરીબોને જે મદદ કરતી હતી તેથી ફેલાએક મરનાનું તવ ગયે તેને ફેલા હતો કે આમરી મદદની જરૂર પડે તો લેવાને ચુકતુ નહી તેથી રોળલીથી ભરે પોતાને મદદ કરવાનું નહી બનતુ હતું તારે બીજાએને સુલ કામમાં સામેલ કરતી હતી. એક વખત એક ગરીબ આદમી અતીએ દુખમાં તેની આવલ આવીને બોલીએ “ બસ મારી કમખખલી, મારો લોડો મરી ગીએ અને મારી ખાએડી તમા હોકર છુએ મરવાના જે ધંધામાં હું છેડી તાહા થોડા વખરે

કેમ મારો ” રોળલીએ તેને ઘણું દીલાસો આપી એ પછુ તેથી અસર થાઈ નહી. તે બોલી “ જોઇ ઊપર વીસવાસ રાખ અને ભઈને બદલી કર, હું તારે વીસે કાઈ કરશ, જે દાણા રહી પાછો આવને ” તે જતો રહેઓ અને રોળલી પોતાના એક તવંગર હોસત પાસે ગઈ અને કહેલો કે “ તમાએ મને જણાવીએ હું કે મરજને વખતે હું આગે, હું અલે આવીમ, ” તેને કહેલો “ થું કરવા આવીઆમ ” “ મને થોડે નોઈએ ” “ મારા તબેલામાંથી લેઓ ” “ તે થો થોડો મને નથી નોઈતા મને એવો થોડો નોઈએ જે ઘણું ભાર જે રે લેવો ” “ મારે હાએલે વેચાતો લેવો ” રોળલી તુરત તાહાથી ઊઠી અને લા કાંમમાં દીલ નહી કરવી એવુ બાહી એક થોડો ખરીદ કીધો. ખરીદે ઘણેડે તવ ગરે તેને પછીઆ આપીઆ અને ગરીબ થોડો લઈ ગીએ.

ગરીબોને ભરે ઘણી તંગી પડે તારે થાપ એમ કહે કે અલે જે ઊપાએ રહેઓછે, ચોકતો નહીમા પછી દુખી મરીએ, નહીતો રોળલીનો આસરો પકડીએ, અગર જો ફાઈ રોળલી પાસે ઊઠીનું વાએલ સર હેઈ ભાઈ પાછું નહી આપે અને તે વીજોની ફાઈ એઆદ દેવદાલેતો તે ફેલાતી હતી કે બીચાગએ ને પાછુ આપવાનું બનતુ નહી હાએ. તવંગરોની મદદ તેને મલતી હતી તે સારું તે તેઓની ગુણગત નહી કરતી હતી. તે ફેલાતી હતી કે જો કાઈ મારી ઊપર ઊપકાર નથી કરતા, તમને મારો ઊપકાર માનવો નોઈએ કે હજારોમાથી મેં તમને સારું કાન કરવાની તબ આપી.

રોળલીનું ઘર એક ગરીબ મોહલામાં હતું, માણ તે જગાએ તવંગરો અને કાણુવાલા આવતા હતા. એ થું બને કે માહીએ પ્રનારી ઓરતોને લીખારી અને

શાહીની શીખાંતણું.

અનુશ વચનના દીકરા એક બીજાનાં હાડ
કે શરવેની યોતપતીનું એક જાહાડ;
લાગે કુખવા માણસનું એક હાડકું જારે
પાંચે કુખ તે શરોનાં શબ્દો હાડકાં તારે;
અનુશ જાતનાં કુખમાં કપી તું નવ બેલાએ
નામ તારું તે અનુશ કરી દહી નવ પેલાએ.

લેખી ગએઆછે બેહરાંજ ગોરની ગોરપર તાં
શખાવતને હાથ બંધો ભેરાવર બાજુ કરતાં.

અરે ભાઈ ખોદાની રજાંદીને તું ધર
અરે બંધ તું માલ ખોદાના તારગપર.
છે ઉપા ભાએગને આ નગતમે તે નર
જે તેની દરબાહુથી ફરાવે પોતીકું શર.
શુદ્ધે જો આદ્યથને પાતાલને દાદાર
તે એક વીના બીજે તુને નથી જલનાર.

પાહાડનાં ખોદમે વાધ ભરાઈ મેઠો શું ખાએ
પાહલ પડેશે માનવી તે કાંધી બોલ ન પાએ.
કરે તું શેકાર જરેકે તુજ ધરમે ભરાઈ
બની રેહ હાથને પગ તારા કરાવીઆ શાઈ.

(૧૦ મં ની ગુણગાન)

ખાલકોને નીશાલે પેહલપેસાં ધામ મુમથી
બંસાડેછે તે વખતે ગાવાનું

ગીત.

"આ મેરું ગુંધા ચુલનું" એ રાગતુછે.

કુંવર મંચલ ઘડ જોડલે મરેઆ
રખી ગમતાને હરખ નખાએ, નીશાલે કુંવર માલેઆ.
દીવમાં દુશમનને ધાસક પડેઆ
સરવે વાલાં શર્મા હરખાએ, નીશાલે—૧
કુંવર મેરે શીરૂંબ લોડું હાથમાં
ધરીડું છતર યવા શીરૂંબએ, નીશાલે.
કોડે કુંડલી આલેખમાં સહુ સાથમાં
જોતાં કસ્ટર રહી નહી કાંચે, નીશાલે—૨
વાજ તરસાંને તરસાંને ગડગડે
માતા મોડપરે ગોનખે, નીશાલે.

હજી કુંવરને હરખ ઘણો મરે
કરવા અભેઆસ આતુર થાએ, નીશાલે—૩
છરે હું તને જાહીડા વીનવું
મારી શેરીમાં દુશડા યેરાવ, નીશાલે.
એક છોગડું લાગુ શુધી નવું
મારા લાકડાને ધરાવ, નીશાલે—૪
બલે લાલ ખરાદી તું આવીએ
લાવીએ ધાદી રચી નવરંગ, નીશાલે.
સેની ખડીએ બતાવીને લાવીએ,
લાવીએ લેખાજુ નરીએલાં નંગ, નીશાલે—૫
છરે મેતાલ તમને હું વીનવું
રૂડી જાનમે લેઈ પંથમો, નીશાલે.
બાંધી મંદરવા જમરખ બાંધવું
મોઠા દામના તકતા મંડાવે, નીશાલે—૬
કુંવર બાલક મરે બીરાનમે
જીવો તારા મંડલ મરે મંદ, નીશાલે.
કુંવર અપુરા પ્રેમની પેટે ગાનમે
શુભતાં સરવને ધારે આનંદ, નીશાલે—૭
ભણે આંકે કુંવર ભલી ભાતથી,
લખમે અખશર મોતી સમાન, નીશાલે.
સર્જનાં મન હરમે ચીડી વાતથી,
ઘણું મલમે મેતાલનાં માન, નીશાલે—૮
જોડીઆ સાથે જીનરતા મેડમે,
સર્જનાં લાખેજી પામમે લાલ, નીશાલે.
કુંવર ભોલપણું ભરમ તોડમે,
સમજાવી મુખારમે આન, નીશાલે—૯
રીસે મંચલ મંતુર શીશિખણું,
સરવે નીરખી દહે નરનાર, નીશાલે.
લાણે લાવેથી લીડીઆ અતી ઘણી
એના એવા રીથેએ આમાર, નીશાલે—૧૦
ભણી ગણીને રેશાર રોવમે,
ધારે પરમવીમાં પુરય પરખીઆત, નીશાલે.
ખરેખત હું નર ઘણા ખોલમે,
મુ વીસતારમે વીચવમાં વાત, નીશાલે—૧૧
રૂડા ગરંથ શુધાવમે તે વડી,
જોશ દલીઆ કરો વમે દામ, નીશાલે.
એવો પુરય પરકરની સંભડી
દીવમાં હરખમે દમપતરા, નીશાલે કુંવર માલીઆ—૧૨

ને હોતે; અથવા ખોદાએ તમને એક ચાકર આપેલો હોયતો તેની પાછો તે ચીજોની તઈ આરી કરી રખાવે. હું જો મારા વખતસર નહીં હોયે. તો તેનું કારણ જો મારી આઘસાઈ હોયતો મને જેમ બને તે સમજાવી, નહીંતો પછી વલી ધમકાવીને ઊઠાયે, અને મારા વખતસર બાહરે જવાને સઘલી વાનેની સંગ વડ કરી આપે. જો તમને છેકરાં હોયતો તેની ત જીવલ વીરો તમને જેમ બને તેમ સારી થેઠે ખખરદા રી રાખવી નોઈએ, અને એવું નહીં થાયે કે તે બ ચંચોની અલબડતું કાંમ તમારા ખાવંદ ઊપર આવી પડે. મહાને ખખરદે કે કેટલીએક ખાઈએ પો તે આઘશુની ચોઆપક એક ઠોરે બેસી, અથવા સુઈ રેહી, ખચોની ચાકરી પોતાના માટીની પાછો જીવલ ભગતીથી કરાવેછે. માટી ખીચારો નખાનો, દયાહુ અને લોહા હોયતો તે પોતાની બાએડીનું મન રાખવાને તેનું વહીતરું કરેછે, પણ એ એક વાજખી રીતે નેતા આણધરતુંછે, કે તે ખીચારો બાહરનું વહીતરું કરી, આખો દાહાએ ચોણીગમ પેલીગમ લટકીને ધા ઠી લુગ થઈ આવે, તેને મદદ કરવાને બદલે ઊપરથી તેની ખાઈડી ઊઠારી તેની ઊપર વધારે બોજો નાખે. જરા કાઠિને લેયોતો—જરા એને હાંચ તાણે—જરાં પીલીને પાણી પાંચોતો—એવી એવી બેસીને ખાઈ ઈંકરાઈ કરે અને થેલો ખીચારો રાતાના આશા એજથી હુગાવાને કેકાણે પોતાના બચાને હાંચ તાણે તો તાણેના બેજાર થાયે, તેના પાંખરા દુખી આવે તેખી તેની કઈ કદર તેની બાએડીને આવે નહીં; તા રે અવે વીચાર કરી કે એવી બાએડી પાછેથી સુખ અને આરામ મેલવાની શું ઊત્રેદ. એવી બાએડી નો દોઈ પ્રકાશી મરદ ગુણે થઈ મેરંખાંથી નીકલી રોજ બાહરે ભએ એમાં કઈ નવાઈ ભેવું નથી. વાસ્તે બાએડીને લાએકલે કે પોતાના ખાવંદને એવી વાત ની ભાજગડમા પકવાથી જેમ બને તેમ ચેકલો રાખે. દોઈ દયાહુ ખાપ ખાપુખા એવી ભાંજગડ ખાપુખા પોતે લેવાને ઈનતેબર હોયેછે, પણ તેવા મરદને મી છે સળદથી તેની ખાઈડીએમ કંઠે કે એ કામ માઈછે, તમે તજી નો લેએ, અથવા હું કાંમ કરતાં કઈ ખા કી રી જવું હોયે તોજ તમે હાત નાખો તો બેહતર, એવી લાએક સીકામણી ખચીત મરદ પોતે એ કામમા વધારે વચાં નથી પકનાર.

ખીજું,—બાએડીએને લાએકલે કે આખો દીવ સ તેએને જે પરસુદ મહેલે તે વખત પોતાના ધણી ના ઘેરની ખખરદારી—પોતાનો કામાન સુખન સાથે રાખવાની તજીમલ રાખે. માણસો પાસે એ વીરો મેહનત કરાવે એટલું જ નહીં પણ પોતે બને કેટલીએ કે તેવી નાજીક વસતુઓ સાથેકરી ઘેરને તથા તેમાના સર સરનખગને દીવાની જોત લેવા રાખે. એ પર માણે સફાઈ રાખેઆથી ધણીને નેઆરે કાઈખી ચીજ ની જરૂર પડેછે તારે તેને તે તુરત મલી આવેછે, એ ખખરદેલા પઈશા નકામાં પડેલા નથી ગણાતા. ઈંગરે એની જે સુધર વાપરનારી અને ઊદીએલો ખાઈડીએ છે, તેઓ પોતાના ઘેરની એક છાડીણી ચમચી વડીક ની રોજ તપાશ રાખેછે. આપણો આગલો ગવરનર ભારડાકલાંડની બાએડીને વીશું કંઠેછે કે તે રોજ સહવા રના બખરચીખાનામાં જઈ પોતે નજરે નજર ચેકલો ઈ કરતી હતી કે સંધવાના વાસણો સાથે કે નહીં, ચ મચ, તવાપા, કરદી, ચીપીઆ, અને એ વીગરે ખી જે સામાન સાથે સફાઈ ભરેલોછે નથવા નહીં. તેજ વખતે, સંધવાર બાવરચીઓ પોતે સફાઈ ભરેલા, સાથે હાતથી કાંમ કરેછે કે નજાઈ વાપરેછે, એ વીરોની ચેકસાઈ રાખતી હતી. તેઆર પછી પોતાના ઘેર ની અંદરનો સામાન પોતાને હાતે, તથા માણસો પા થે સાથે કરતી અને રખાવતી હતી, જેથી તે ખાઈના ઊદીએજ વીરો સઘલા ઈંગરેએમાં તારીફ થઈ રહી હતી. વાસ્તે ઘેરની જતન, તથા તેમાંના સામાનની જતન, ચોરડા સાથે રાખવાની અથવા રખાવાની જતન, સામાન સઘલી બખરબર દોણે જોડલેલો રાખવાની જતન કરવાની દરએક ખાઈડીની ફરજ છે, અને એ પરમાણે કીધાથી તે ખચીત પોતાના ધણીને ગમતી થઈ પડવાની, એ વીરો અમે નચકરો લખી આપવાને તઈઆર છઈએ. પણ જીએ આ પાણી ખાઈડીએમાં એકુજ એવી મલી આવશે, જેમા એવા ઊદીએગની કઈ પણ નીચાનો લેખાએ આ પણ ઘેરમાંના સામાનનો જોડવનાર કાણુ. નહીં લે ર માણીઆની. હમાયો, ચાકરો, અને તે જો નહીં હોઆ, અને ધણી ખીચારો જરીબ હોયતો તે પોતે જ બધું કાંમ કરનાર, કબજની ઊપર ધુલ મહરેલી, પુરશીની નેતર તુડી ગએલી અને તેમા વલી હજ

રો માંકડ, જોરડામાં એક કાચ હોજોતો તેના ગલેશ
ની ઊપર પડેલી ખાંડીખંધ ધુલ અને કચરો, અને તે
ની સાથે સોભામાં પડેલા ખરડેલા પગના આંગેલુખ
નમુના, ગલેશના આગલરી નથા પછવાડેથી ઊડતા
ઊડતા વાવડ. પેદી ઊપર છેકડાંની નજીસી.
આખે જોરડે કરાડીઆઓએ નેટલાં નોઈએ જોટલાં
પસારેલાં બાલાં, કરાડીઓએ પોતાની રેવાની જગા
કખડંની પછવાડે અથવા છુલ્લામાં કીધેલી, તે એ
ટકી કે તેઓનું ખાનદાન વધી ગએલું. નો ઘ
હી ચોપડી વાચનાર શાખી હોજોતો. તેની ચોપડી
તથા કાગળોનું કઈ કેકાણું નહી. તે ખીચારાના કાં
મના કાગળઆને ધાડી છેકડાંઓએ તેના પડા ખના
વેલા, અથવા પાણીએ કરીને તેના કટકા દેવાલે ચો
હોડાડેલા. ધણીએ ચુકવેલો ઘેર ખરચ્યોના આંકડો
ને બાલવી રાખવા બાએડીને આપેલો તે આંકડાની
ઊપર બાઈએ પોતાની રેસમની દડી વીડારેલી, અ
ને તે આંકડાની ધણીને જરૂર પડતાં ખીચારા પાશ
આખી પેદી અને ખાના, અને વકોરા સોધાવવા. ખા
વા પીવાના વાંસણો નો ચાકર સાફ કરે તોજ, પછી
તેમાં ખાવાનું નોઈએ એવા સવાદનું ધાએ. કંઈનું થ
ઈજોતો બેચાર બાલ ચાકરને દઈ ચુગા રેડેલું—છેતુ
પોતાના ખીજનાની ચાદર ઊપર બચાં છેકડાની ખ
રાખીના ધાલાં અને કુરતીનમાં માંકડની પાંજરા પો
ર, ધણીને રાતના નચીતથી હુંગ આવવાને કીધેલી.
એવી એવી બે પરવાહી, અને નજીસાઈ વાપરતી ઘ
ણી બાઈડીઓ મલી આવશે. તેની તાથે વલી ઘેરની
જતનતો નહીજ પણ પોતાના બદનની અને કપડાની
બે પરવાહી એટલી કે તેનું શું બએઆન કરીએ. નો
બાઈ તપકીર લેનારી હોજોતો, છ કુટ દુરથી તેવણની
સાંડી તંખાકુના વાસ ભરેલી, ને ચીજો બેસતોએ
તાંહાં પોતાની તપકીરનો વાસ ચુકીને બેસતોએ
તો કઈ નો. રાખતાં હોય, પોતાની તપકીર
આ તેને કઈ નો. નોતે નોતે નોતે નોતે
હોણું સાધુ નો. નોતે નોતે નોતે નોતે
સોપારી નો. નોતે નોતે નોતે નોતે
ખાંડી અથવા નો. નોતે નોતે નોતે નોતે
બેચારની અથવા નો. નોતે નોતે નોતે નોતે
બાવનારી એક નો. નોતે નોતે નોતે નોતે
રંવાર છપ્પછ તેમજ નો. નોતે નોતે નોતે નોતે

ગએલો, અથવા તરતનું બાઈને હાત નુ
કે તે રૂમાલમાંથી ગંધાતો વાસ નીકલતો
છામાંથી, તથા બાલમાંથી એવો ખરામ
નોઈ તેથી ધણીને એકાદી વેલા. ખરોજ
તેઆ વગર નહી રહે. ફેટલીએક બાઈ
સાવક લોકની કાણી પોતાના માંખામાં નુ
ખને પાલવા એક નાહાના જેવો માલે સ
તે જુ બારે કડે તારે બાલ છુસા સુધી
ર હઈ ખવડ ચવડ કરવા પડી ગએલા.
બાએડીઓ શું પોતાના લરચારને બચી
ની, કધી નહી. વાસતે સુગરાઈ જે
ર અને સર સરનજામની રાખવી બા
તેવીજ શરજ પોતાના બદનની અને
ના બચાના બદનની, અને જરૂર શ્રે
ણીના બદનની પણ સારાઈ વીશે વારુક
પડું નોઈએ.

છેતું બાએડીએ પોતાના ઘ
રીતે પોતાની અકલતી શકતી ન
જેવા ચીકન—પઈશા ચુકવાની ન
રૂમાલ ઊપર તેના નામની નીચા. શ્રે
પર તેવાં છુસનમાં ચીકનો—ટો ની બ
ચીગીરી, વાસકુટોના કાપ કાપમાંથી
અને હાતની હુશીઆરી ખતલવી તેમ
થી ઊતપન કરવી નોઈએ. નો ધણી
વાનો શાખ રાખતો હોજોતો તેવી તેવી
ઓ પોતાની અકલથી નોડી, અથવા
થી વાંચી તે પોતાના ધણી આગલ દીઠ
એવે રાજે બાઈ જાણવાની તઈઆરી કરી
ઈએ, કે જેવો માંડી બાડેરથી ઘેરના અંબે
સાથે બેસી અરધો કલાક તેનો જીવ બા
કરવાને બની આવે

તેઓના બેચાનું બએઆન
એ વાત સાંભળાવેલી બાલ નો. નોતે નોતે નોતે નોતે
તે એવી રીતે નો. નોતે નોતે નોતે નોતે
હોવાડી પરનારો નો. નોતે નોતે નોતે નોતે
ઈ પડશે નો. નોતે નોતે નોતે નોતે
ડીએ, અને ને કાઈ તપાસ કરી નોતે તેને શત્રુમ દી મ
આ વગર નથી રેડવાની.

ઔરતોની યુગ સુરતી.

જુદાં જુદાં લોકોમાં અને જુદાં જુદાં દેશોમાં જેમ ખીલ સઘલી બાળદોમાં જુદાં જુદાં મતો હોય છે, તેમજ યુગસુરતી વીરો પણ છે. અરબસથાન માટે પોતાનાં આંગ લી ઔરતો યુગ સુરત દેખાવા માટે પોતાનાં આંગ લી અને અંગોદાને મેદી લગાડી લાલ રંગે છે, તેઓ નાં લવાં કાલાં કરે છે, અને હોદને ખલું રંગ લગાડે છે. ઈરાનેમાં એવી ચાલ છે કે ઔરતો પોતાની આંખની આસપાસ કાલા રંગનાં ચરેડા પાડે છે, અને ચોટાડાં ઊપર તરેહવાર આકારો રંગથી પાડે છે. જેપાન મા હેલી ઔરતો પોતાના દાંત ઊપર સુનાનો દોર ચડા વે છે અને હીંદુસ્થાનમાં ફેરલીક ઔરતો દાંતને લાલ કરે છે. ગુજરાતના લોકો દાંતના પારાને કાલા કરે છે. હાટેનસ્ટ ઔરતો પોતાના આખાં શરીર ઊપર કાલા અને લાલ રંગના પડા ચીતારે છે. ગીરીનલાંડ મા હેલી ઔરતો પોતાના ચોટાડાંને ખલુ અને પીલા રંગ થી રંગે છે, તથા દોરા ઊપર ચેલ લગાડીને તે દોરો પોતાનાં શરીરની આમડીની માહેથી આરપાર બાહ્ય ર ઝેંચી કાઢાડે છે, જેથી આમડીની અંદર રેલી ચેલ રહેઆથી આમડીની ઊપર કાલી રેખા પડેલી દેખાય છે. હીંદુની ફેરલીક ઔરતો કંદર, હુપડ અને ધી ત રાસુ પદારથોની એક ચેલવણી કરી તે ચેલવણ પોતા ને શરીરે ચોપડે છે, જેથી તેઓ વધારે યુગસુરત દેખાવા માગે છે. પાસીશીક તથા હીંદુ માહ સાગરમાં જે જે ક પુ માહેલા મરદો અને ઔરતો યુગસુરતી ચેલવવાને માટે પોતાના ચોટાડાં ઊપર, હોટ ઊપર અને શરી રના દર એક લાગ ઊપર તરેહવાર રંગો લગાડે છે, તેમાં ઊપર જાણવેઆ પરમાણુ શરીરની આમડીમાં દોરો ભેકીને તે એક કેકાલેથી બીજે કેકાલે મેંચી કા ડાડે છે. નીકીલલડના લોકો પોતાનાં શરીર ઊપર કીપથી ચોટાડા ચા કરે છે, અને તે ઘાને અનામત જે મના તેમ કેલક કાહાપ સુધી રેહવા દીએ છે, એટલે છાગરા અથવા ડાથ સુકાઈ જાય છે. એવી રીતનાં શરીર ઊપર રહેવા ક્રમમાં યુગસુરતીએ એવું તેઓ કમનિ છે. એ લોકોમાં યુગસુરતી ચેલવવાની એક ખીલ પણ રીત છે ખચાંને જનમ ચેચેઆ પછી કા પ્તો હતની છેલી આંગલી બીજા સાથા આગલથી તો

લી નાખે છે, અને છેલી આંગલી નાહાની છતાં તેને છે કજ મેકાં જેટલી કરી નાખે છે. અને જેની આંગ લી આ પરમાણુ તોડી નાખેલી હોય છે, તથા જેનાં શ રીર ઊપર આગલ જાણવીઆ પરમાણુ ઘા કીધા હો એ તે ઘણું યુગસુરત ખપે છે. ઈઝીપાની ગરંધકારો ફેરે છે કે આગલ વાખવના ઈરાની લોકો (કેઆની) માં એવો વીચાર હોતો કે જેનું નાક ગરડની ચાંચના જેવું આણી આગલથી વાંકું થએલું હોય તે રાજા થ વાને લાયક, અને તેજ ગાદી ઊપર બેસી થકે. સુ માતરાની ઔરતો બને તેમ પોતાનાં બાલકોનું, બાલ પછામાંથીજ નાક દાખી દાખીને ચપડું કરવાની ઈગે સો કરે છે. ઔરોગન, સુમાતરા અને આરાકાન મા હલાં કેટલાંક જંગલી લોકો બાલકોના માથાની બોપ રીને હંમેશાં દાખતાં રહે છે, કે જેથી તે બોપરો દખાઈને ચપડી થાય, અને એવું થએઆથી તે મા લુચની યુગ સુરતીમાં વધારો થાય છે એવું તે જંગ લીઓ માને છે. હાલના ઈરાની રાતા અથવા સોને રી બાલને કીધાર કરે છે, અને જેઓનાં શરીર ઊપર એવા ખાલ હોય છે તે ખદ સુરત ગણાય છે, પણ તેથી વીક્રમ તુરક લોકો લાલ બાલવાલાં માણેથીને ઘણુંજ યુગસુરત ગણે છે. ચીનમાં ગોલ નાહાની આંખ વ ધારે પચંદ પડે છે, તોહાની નાહાની હોકરીઓ હંમેશાં પોતાનાં લવાં તુપી કાઢાડે છે કે જેથી આંખ ઊપરનાં લવાં પાતવાં પણ લાંબાં પરીદાર દેખાયે. ચીનમાં કાંઈ આટલીજ યુગસુરતી ઊપર આધાર નથી, ચીની ઔરતની માહોડી યુગસુરતી તેના પગ છે, જે ચીની ના પગ નાહાના અને સોકડા હોય તે ચીની યુગસુર ત ગણાય છે, માટે એ યુગસુરતી આપવાને ચીની ઔરતો પોતાને પેટે અવતરતી હોકરીના નાહાનપણ માંથીજ પગે પાડે એ ખાંકીને નાહાનાને ના હાનાજ રાખે છે. બાલકના પગ કુમવા હોય તારથી જ તેને એ પરમાણુ ખાંધી રાખી વધવા હતાં નથી તે થી ચીનીઓને આગલ ચાવતાં ખલુ અડચણ ભોગવ વી પડે છે. શરીરનાં પરમાણુ પરમાણુ પગ ન હોયે આથી ચીનીઓથી બરાબર ચાવી શકાતું નથી, અ ને રસતામાં ચાલતાં તેને દોકરો ખાવી પડે છે. પગ નાહાના રાખવાનીજ ચીનીઓ તજવીજ કરે છે એટલુંજ નહી પણ પગનાં (અંગોદા, વગર ખીઓ) ચારો આંગળોને દાખી દાખીને તેમને તંદીઓ સાથે વ

બાણનારા રદ કરેય. વાંદરાને ચોપણુ જાનવર કહેવાયે નહીં. તેને ચાર હાતનું જનાવર કહેતા ચાલે.

પુછડી વગરના વાંદરા ઊભા માણુસની માફક ચાલેછે, તેઓના પગને ટેપાં હોયછે અને હાતપગ માણુસ જેવા લાગેછે. તે સાથે એ વાંદરાઓમાં સમજ વધારેછે અને કંઈકવીઆ હોયેતો યુદ્ધરેલા માણુસની માફક કંઈકુએકકાંમ કરેછે. એ વાંદરાઓના ખોરાક ફલ, કન તથા ધુલની કલીઓછે. તેઓ નાહાના અલસી આ પણુ ખાએછે અને પખશીઓના ચાલામાંથી ઈંધાં અને પીછ નહીં આવેલાં પીલાં પણુ ખાએછે. તેઓને કદ રાખી રાંધેલું ગોશત ખવડાવેય તો તે પણુ ખાએછે. તેઓ ધુધ અને પાણી પીએછે અને જો દારૂ આપીએતો પેહલાં લેતા નથી પણ એક બે વખત ચખાડીઆ તો પછી છાકરાની માફક દારૂની મજાહ લીએછે. પુછડી વગરના વાંદરાની તરણુ જાતછે. ચીમપાનલ જેતુ ચીતર હીઆં આપીજાય, ચોરાંગ કીતાન અ ને બીખન.

સંજીથી ઊંચો વાંદરો ચીમપાનલછે અને ને આધરીકાના રેહવાપ્રીછે. સતરખી સદીનો એક ચેલર કહેછે કે એક ચીમપાનલ બે માનસને મારી શકે જોવાંછે અને ઈર્ષ વખતે સીદીઓના ચોરીઆંઓને લેઈ જાએય. બંદરે એક વાંદરો મરી જાએય તારે તે ના સાધીઓ તેને એક હેલાએદી જગો ઊપર લેઈ જઈ તેની ઊપર પાતરાં અને દાલી ચુકી ઢાંકી નાખેય. લશ્તનેનત માધીકીસ ૧૭૮૮ માં કહેછે કે ચીમપાનલઓ નાહાની જુરડીઓ ખાધેય અને તેમાં માદા તથા ખવાંને રાખેય, પોતેતો જોલસી હવામાં લેએય. જોએક જાણુને જોસીથી મારી નાખીઆ હોયેતો બીજા મારનાર ઊપર હતી પડેય અને તેને ખચવાનો ઊપાય એજ કે ખંડુક નાખી દેવી. વાંદરાઓ સંધ્યા ખાર ખંડુક ઊપર ઢાંકાકવાના. લશ્તનેનત ચેચરસને ખખર મલી હતી કે એ જાતનો વાંદરો તવ વરગ વેર વધેય અને તે ચારથી તે પાંચ ફૂટ ઊંચો થાયેછે અને તે ને ઘણું જોર હોયેછે. “તેઓ રેલા બંધ થઈને શરે છે અને હાતમાં લાકડી રાખેછે અને લાકડીનો ઊંચી ચોમ પણુ સારી રીતે કરેછે. તેઓ હોશ ચાવધ રે હેછે અને કાંઈ નહું જોએજો” કે તે માણુસ બીધો હોયે તેવી ખુમ પાડેછે અને તે આવાજ ચેતવણીનો પણુ બંદરે તેઓ ખુમ પાડેછે તારે કુતરાં ભુકતાં હોયે

તેમ લાગેછે. ચીમપાનલને ઈંજલકમાં રાખીઓ હ તો તે જારે આજરી પડતો હોતો તારે પોતાનો વર્ધદ શું કરતો હોતો તેની સમજ ચાખતો હોતો. વર્ધદ આ વે કે પોતાનો હાત બાહર દાહાડી તેને નાક જોવા દી એ અને પોતાનો ચેહરો કુમલાવી નાખે. ચીમપાનલ બંદરે કુમલી વજોતો હોયેય તારે ગરીબ દેખાએય પણ બંદરે ગોઠે થાએય તારે હડીલો અને ઘાટકી થાએય. એ પોતાના પગથી પણુ ચીજ પકડેય અ ને ઈર્ષ વખત એક લાકડી ઊપર જેમ પખશી બેઠે તે મ લાકડીને પગે ધરી પોતાનું બદન આગલ પાછલ ના ખેછે.

ચોરાંગ કીતાન નાખનો વાંદરો ખારનીઓ અને યુગતરાના ધાણુમાંછે. એ વાંદરાનો એક ન યુનો યુગલઈ માં પણુ ચાવીઓહતો અને તેને પાંજરા માં રાખેલો હોતો. ચોરાંગ કીતાન એ નામ ખવાઈ યોએ આપીજાય અને તેનો અરથ “જંગલનો માણુસ” થાયેછે. એ વાંદરો ચારથીતે પાંચ ફૂટ ઊંચોછે. એ ના જાલ આગલ એક ગાંઠ અને એના હાત એટલા લાંબાકે પગને પુગે. ચોરાંગ કીતાનખી ચીમપાનલ ની માફક સીખી શકેય પણ મીઝાજ ઘણો અભાંગી યો અને ચીડ પણુ ભારી. એ વાંદરો પોતાના કુત બ સાથે એકસો નાહુડો ઊપર રેડેછે. ખારનીઓ ના આદમી એ વાંદરાથી ઘણા ખીડેછે, કહેછે કે તે ઈર્ષ વખત એકએક આવીને ચોરાતને પકડી પોતાને ધારે લેઈ જાએછે.” દરએક વાંદરો પોતાનું કુતબ જાલવીને રાખેછે અને કુતબને ત્રાડ લારે ખલતવારીથી કં લડેછે. કપરાન હાલ કહેછે કે એક વખત અરોએ એક જોલસી વાંદરીને જખમ કીધે, તેને પોતાનો ખંચા વ ન કરવે પોતાનાં ખવાંને ઊંચકીને એક ઊંચા દર ખાત ઊપર ચુકીજો” અને પોતે દુશ્મનની આજાય લએ વજરે ઊભી રહી જોએઆ કીધું કે માડું ખચુ શકાયત નાહુડી જાએય કે નહીં. ચોરાંગ કીતાન અને ચીમપાનલમાંપણી ખહુ ખીડેછે. ચોરાંગ કીતાન એટલો કંલવાએય કે તે દેખ્ય ઊપર બેસી ચમચાએ પોતાનો ખોરાક લીએય, તમદલમાં પાણી પીએય, પોતાનું બીજાનું પાંચરેય, ખારણાને કલ્દીએય અને કલ ઊપાડેય અને ઘણાએક બીજા કાચો સારી ચમ જથી અને બરોબર કરેય.

બીખન નોમના વાંદરા નાહાનાછે પણ ને એ

તાને તાપે કરી લીધો. આ પરમાણે કીધાથી તથા ખીબાં દેહલાંક લોકોની તેને કુમક મલીઆથી તેણીએ આશપાસના મામણ માણસો ખીબાં લોકો, જેઓ તો બે નેહી ધર્યામાં તોએ સાથે લક્ષ્મી શુક કીધી; એ લક્ષ્મીમાં એ ચોરત શતક પામી તેથી તેને એકલાતો ગરવ થએણેકે લાગલી તે પોતાને મંગલ નામના દે વર્તાની હોકરી સમજવા લાગી. એ ચોરતે એવા થા ધક પરકરમા પોતાની સાથની ખીલ ચોરતોની મા રકતે કીધા અને પોતાની પરબના સથવા મરદાને એ વા હોકમ કીધો કે તેઓએ ઘરમાં લરાઈ બેસીને ઘર ખંડલાનાં સથલાં કાગેજ, લેવાંકે ઈન પીજવુ, રીવવું સામવું, રાંધવું વગેરેનાં કાગે કરવાં. તેણીએ પછે પોતાના દેશને માટે કાએક માંધીઆ તેમાં સાથ એવા કાએક કીધા કે લક્ષ્મી વગેરે ચોડાં કાગેની સથલી ચીતા અથવા કાલજ માતરે ચોરતોએજ રાખવી, અ ને ઘરખારના સથલાં નજવાં કાગેમાં તેઓએ પડવું નહીં પણ તે સથલાં કાગે ઘરમાં રહીને મરદોએ કર વધી એ રાજની ચોરતોએ એવી એક નુકતી કી તેઓને પેટ ને છેકરો અવતરે તેના હાત તથા નેમરડી ગાલીને તથા ખીલ ઈછિકતીઓ કરીને તેઓએ લુભાંધીજ નખલા તથા નકામાં કરી નાખવા કે હો ને, એા ઊતરે પુગે તારે તેઓની કોઈ તેવાં કાગે થવાની નહીં, અને તેઓ ઘરમાંજ રહે તથા સથલાં ચોરતોનાં કાગે કરવાની તથા લક્ષ્મી કરવાની તક યોરતોનેજ મરે. એ પરમાણે એક તરશ્ચી હોકરા હી કેને નખલા કરતી હતીઓ તથા ખીલ તરશ્ચી એ વગુરના પોતાને ઘેર અવતરેની હોકરીઓની જમણી ને સથલાં ખાલપણમાંથીજ ખાલી અથવા ડબરી ના પે તેની હતીઓ કે જેની આગલ આગતી બરે તે લક્ષ્મિકે ચોરતો થએ તથા લક્ષ્મી કરવા બએ દે તેઓને એ ધાર્કોશી કાઈ અડચણ ન થએ લક્ષ્મિકે ચોરતોનું નામ ને “આરે નેનસ” કરી ઊંછે, તેએ ઊપરથીજ - પડીછે—એ ચોરતોને યે સરકારી ચંથાવનાર રાણી બરે પોતાના લક્ષ્મિકે પરકરમા તથા ખાલહુરીથી વખણાઈ ગઈ તારે તેણી ઘરમાસન નહીના મુખ આગલ એક ચોડાં ચોડે બંધાવીછે, અને એ ચોડેરમા એક ઘણાંજ રોણક ર તથા મુંદર મેહલ કગલીઓ એ ચોરતે સથલી ચકરી કવાએક તથા લક્ષ્મી કાએક એવીના અછી

રીતે લાગુ પાડીઆ હતા તથા સથલાં બંધોજનત એ લોતો કરેઓ હોતો કે જેથી એ રાજને ખીબાં આસ પાસનો રાએ આવી મઠી બએઓ, તે છેક ચોડે દુ રથી લોકો આવેઓકે “દનેઅસ” નહી આગલ રહે નાર લોકો પણ આવી એ રાજ સાથે નોડાઈ ગએ આં. આ પરમાણે શહેર વસાવેઆ પછે એક લક્ષ્મિકે મેહલવાન તરીકે એ ચોરતે પોતાના ખીબા ઘણાક ગુબરેઓ—કેટલીએક લક્ષ્મીઓ કીધી, જેમાં ઘણી જ બલતવારીથી તથા ખાલહુરીથી એ ચોરત લડીછે એ ચોરતની પાછલ તેની જગા ઊપર તેની દીકરી આતી, એ દીકરી વીઠે પણ એવું દેહહેકે તે પણ પો તાની માના જેવીજ મથલી પરકારે યુરી હતી, અને કેટલીક વાતોમાંતો તે પોતાની માના કરતાં પણ સર ન ઊતરતી હતી. એ ચોરતે પોતાને અસતક રાજ આવેઆ પછે એવા હોકમ કીધોકે જેઓને પેટ હોકરી એા અવતરે તેઓને ખાલપણમાંથીજ શીકાર કરવા શીખવવાની તથે પાડવી, અને તેઓને દરરોજ લક્ષ્મી કેવાએક આપવાનો માણવેરો પાડવો. એ લક્ષ્મી ક અને સુરી ચોરતે લક્ષ્મી કરવાની કંમર ખાધીને “દનેઅસ” આગલનાં સથલાં લોકોને પોતાને તાપે કરી લીધાં એટલુંજ નહીં પણ “યરેસ” માહેવા લોકોને પ લુ પોતાને સવાધીન કરી લીધાં. એટલું કહેઆપાદ પુશ્કલ છુર લઈને તે ચોરત પાછી પોતાનાં શહેરમાં આવી અને તાંહાં દેહલાંક ઘણાંજ રોણકદાર તથા શુ સોભીત દેહલાં બંધાવીઓ. એ ચોરતે પોતાનું રાજ ઘણીજ સારી રીતે ચલાવીછે—પોતાની રઈઅતનાં તોડે ઊપર દએઆ અને રેહમ કરવા માંડી તથા તે બતે ઘણી નરમ દવલાવની અને મીલનસાર હતી તે ઊપરથી તેણીએ પોતાની રઈઅતના લોકોનો ખહુ ચેઆર મેલવી લીધો હતો. નહીને થેવેપારના લોકો ને એ ચોરતને આવી નહીં મએઆ હતાં તેઓ સાથે લક્ષ્મી કરવાને એ ચોરતે માથે લીધુ, અને એક લક્ષ્મી કરીને ઘણાક લોકોને પોતાને તાપે કરી લીધા. “આમેનેન” ના એક ખીબાં તોવા વીઠે એજ ધક્કા ડારન બહાવેછે કે “એ ચોરતે આપરીકામાં રેહતી હતીઓ એ ચોરતો “ઘરમાસન” આગલ મેહુના ર ચોરતે કરતા ઘણીજ ચગાગી થઈ બંધાએ “લીબીઆ” ના પથથન બાંગે તર વા લાએક જગાઓ હતીઓ, તો

લી હોએ છે કે તે એકા એક માનવામાં નથી આવતી. આપણે એવા એક દેશા વીચે સંબંધિતા આવે આ પણ કાકેશસ પરવત આગલ એક એવો છેવે વ સતો હતો. અમેરીકામાં પણ એવા એક દેશાની વસ તી આગલ હતી એવું આપણા સંબંધીઆમાં આવી શિ છે. તેઓએ પોતાના દેશાનું નામ એક પેહોટી ન દીને આપી શિ છે ને નહીં. આજે સધલાને “આમેજો ન” ના નામથી મશહુર છે.

જેવી આગલા વખતની “આમેજોન” દેશાની અસતરીઓની ખાહુર અને હીમત વીચે સાબલી આ પછે તાનુબ થઈએ છે, તેવીજ તાનુબી આજે આપ હો આખ સામણે અસતરીઓની હીમત વીચે ખાલી નથી પડી. ઈઝિરય ખંડમાં ૭૦૦૦ વરસની વાન હી પર જે લક્ષ્મણી થઈ છે તેમાં અસતરીઓએ પોતે જા તે આગેવાની લીધી છે, તકવાર પકડી લાકડાંની છુનરેલ માં હીમતથી સામેલ થએલી સંભવાઈ છે. દીનની જ નુનથી, તેઓએ લાકડાંના મેદાનમાં પોતાના લવની છેલી ઘડી સુધી જાંહુમરદી ખતલાવી છે, અને જાનની આખેરી સુધી હાલમાં શમશેર પકડી રાખી હતી. તે ઓઝો કીલાની નવેખાની દીધી છે, તેની હીપર દુશ્મને નો તરફથી ઘણેલા હુમલા હાથેઆ છે, અને ઘણીવા રશ્તે મંદી મેલવી છે.

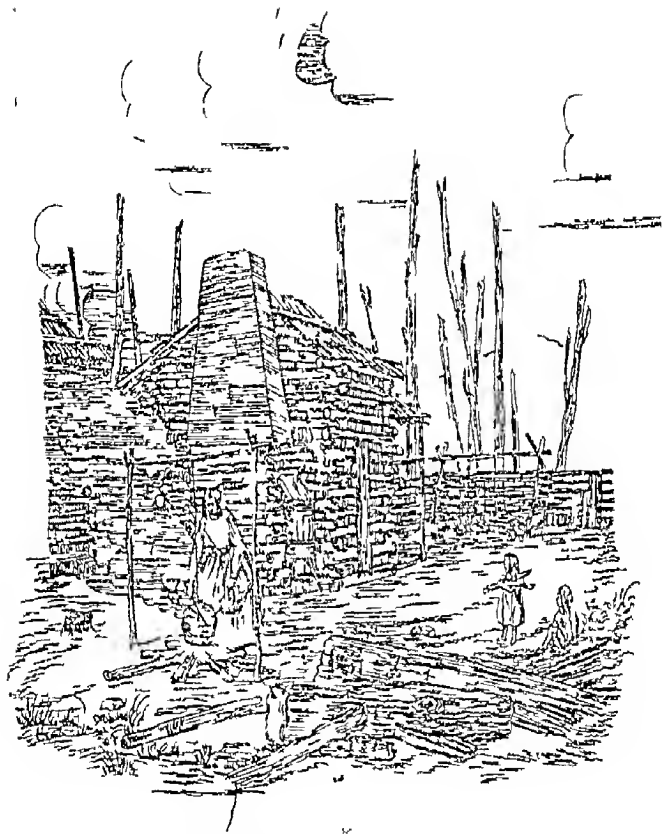
“જોનડી માંદટ શેરટ” પોતાનું નાહાનુ પરો ત ખંચાવવા પોતે ખુદ લાકડાંમાં છોતરી હતી; “મા રગરેટ આનનુ” એ પોતાના નખલા માટીને લાંબી સુદત તલક હીમત આપી ટકાવી રાખેઆ હતો. અને લાકડાંની કીમત મેલવીએ એ તેને સીકવી શી હતું. તેને તખત હીપર ખેસાડેઆ હતો; ખેવાર ખંદીખાના નાથી છોડેઆ હતો; અને એ સધલું મરહામી ભરે લું કામ તેણીએ ખાર વખત ભારી અને સખત લાક ઈ કરી પાર પાડી શી હતું. આપણું દેશ હીંદુસ્થાન એજ મોચાકક હીમત સાડું વખાણેઆલી અસતરીઓ થી ખાલી નથી. પણ એ ચિારત જાતની ખરી ખાહુર જોવી હોએતો તે તેનાથી થએલી ચો હોડી લાકડાંઓ અથવા છુનરેલમાં નથી નજર આ વવાતી. ખરીજ પેહલવાની ખાખીએત એસત જાતની જોવી હોએતો તે તેના કીવલ હુઈઆમાં ભરેલી છે, જેનો એક ઘણેજ જાણવા અને ખાતરી કરવા જોજ દાખ લે આપણી નજર આગલ પરજોઆત ચીસ નાઈટી જે

લે ખતવાયેઆ છે. આમેજોન ચિારતો તો માતરે લાક ઈજ કરવાને ખાહુર પડતી હતી, પણ આ ખરી ખા હુદુર અસતરી મીસ નાઈટી ગેલતો એક છુનરેલ ભરે લી લાકડાંમાં રોકાએલી પોતાની સવંદરી આલમની નેખેખાની કરવાને પોતાના જાન ભારી ચંકડ અને ઘાસતીમાં નાખેઆ હતો. એ જેની સરખામણી કર તો આમેજોન દેશાની ખાહુર મીસનાઈટી ગેલ આ ગલ ખરેખર કુચ નથી.

અમેરીકાના જંગલમાં લોકડાંતુ ધર.

૧૧-૧૨-૧૩

અમેરીકામાં ઈઝિરયીઆનો જાઈને પોતાનું ચં સધાન કરેચ તે હાલના વખતમાં છોડીઆગ અને હી મતનો એક અજાએખ નમુના છે. ઈંગલંડમાંના માન મેસતર અથવા ખરખાંજામના રોહમાં કોઈ મજુર અથવા કારીગર જેને ઘણા ખર્ચાં હોએ તે ઈંગલંડ છોડવાનો દેખ કરેચ. કર કસર કરી તે પોતાની કમા ઈમાથી થોડું ખંચાવેચ અને જારે તેને એટલું એકડું કીધું કે અમેરીકા જવાનો ખાચ નીકલે કે પોતાના કુ તંબ સાથે ઈંગલંડ છોડેચ. અમેરીકામાં જેવો આવી ઓ કે તે મોદી રોહરો જેવા પોતાનો વખત જોતો ન થી પણ આગલ સુસાશરી કરતો જાએચ. અમેરીકા માં મુસાશરી કરવાને સડક તથા આગખોટ તઈઆર તે થી તે જાંહુરેર દુર જવાએચ તેલો જાએચ. છેવી આગખોટ હીપરથી નીચે છોતરીઓ કે તે પોતાની મુ સાશરી પએ સડ કરેચ. તાહાના જંગલમાં ભારે દર ખત હોએચ તે તરફ રસતો હીજેચ અને વસતી પુસા ર કીધી કે પછી જાણે પોતાનો મુલક હોએચ તેમ જંગ લોખા પોતાની લાએકની જગો રોધી કાહાડવા શુતા એચ. તેઓ રસતમાથી એક ગાડું વેચાતું હીએચ અને એક જાએ. એ જે ચીજ હીધી કે પછી કોઈની જરૂજ નથી. ખાપ, માએ, વડો લીકરો ખાર તેર વર શનો અને નાહાનુ કુર કુરીઆં ગાતાં આગલ ચાવે ચ. છેવે સરવાલે નરીના કીનાચ હીપર એક ખુશન માં જગો પચંદ કીધી કે તેને સાડ કરવા અને જાહુર યે કાહાડી નાખવાનુ ચડ કરેચ. તેઓ જારે જંગ લમાં પગ મુકેચ તેની અગાજી શારાં ગાદરાં અને જ રમ કપડાં તઈઆર રાખેચ તથા કોહાડી અને કાપ

એમેરીકાના લંગલમાં બાગ્યાનુ.ધર

હી હોએ છે કે તે એકા એક માનવામાં નથી આવતી. આપણે એવા એક ટોલા વીરો નથી સાંભળતા આવે આ પણ કાંઈક પરવત આગલ એક એવો ટોલા વ સતો હતો. અમેરીકામાં પણ એવા એક ટોલાની વસ તી આગલ હતી એવું આપણા સાંભળીઆમાં આવેલો છે. તેઓએ પોતાના ટોલાનું નામ એક ગોસ્ટ્રી ન દીને આપીલો છે જે નદી આવે સ્થળાને “આગેન્નો ન” ના નામથી મશહુર છે.

જેવી આગલ વખતની “આગેન્નો” ટોલાની અસતરીઓની બાહુરુરી અને હીમત વીરો સાલવી આ પછે તાનુબ યદ્યેછ, તેવીજ તાનુબી આવે આપ છું આંખ સામણે અસતરીઓની હીમત વીરો ખાલી નથી પડી. ઈશ્વર ખંડમાં ૭૦૦ વરસની વાન હી પર જે લક્ષ્મણ યદ્યે છે તેમાં અસતરીઓએ પોતે જા તે આગેવાની લીધી છે, તલવાર પકડી લાકડાંની છુનરેલ માં હીમતથી સામેલ થએલી સંભાર્થ છે. હીનની જ નુનથી, તેઓએ લક્ષ્મણ મેલનમાં પોતાના જીવની છેલ્લી થી સુધી બાંહમરદી ખતલાવી છે, અને જાનની આખેરી સુધી હાતમાં શમચેર પકડી રાખી હતી. તે યોગે હીલાની નથેખાની કીધી છે, તેની હીપર દુશ્મને નો તરફથી થએલા હુમલા હરાવેઆ છે, અને ઘણીવા રક્ષે મંદો મેલવી છે.

“જોનડીમાંલ રોરટ” પોતાનું નાણું પરં ત બંધાવવા પોતે છુદ લક્ષ્મણ હીતરી હતી; “મા રોરેટ યાનજી” એ પોતાના નખલા માલીને લાંબી સુદત તલક હીમત આપી છકાવી રાખેઆ હતો ! અને લક્ષ્મણ કીમ જીત મેલવીએ એ તેને સીકવી લી હતું ! તેને તખત હીપર મેસાડેઆ હતો; બેવાર બીંદીખાના થીથી છોડવેઆ હતો; અને એ સ્થળું મરહાનગી લરે હું કામ તોડીએ બાર વખત બારી અને સખત લક્ષ્મણ કરી પાર પાડીલો હતું. આપણું દેશ હીંદુસ્થાન એજ ગોઆશ્ક હીમત સાચું વખાણુએલી અસતરીઓ થી ખાની નથી. પણ જો ચીરત જાતની ખરી ખાહુરી જોવી હોએતો તે તેનાથી થએલી ગો હોરી લક્ષ્મણ અથવા છુનરેલમાં નથી નજર આ વખતી. ખરીજ પેહેલવાની ખાસીએત ચોરત જાતની જોવી હોએતો તે તેના કોવલ હુઈઆમાં લરેલી છે, જેગ એક ઘણાજ જાણવા અને ખાતરી કરવા જોગ લાખ લે આપણી નજર આગલ પરજેઆત મીસ નાઈટી જે

લે ખતલાવેઆ છે. આગેન્નોન ચીરતો તો ખાતરે લક્ષ્મણ કરવાને બાહુર પકતી હતી, પણ આ ખરી ખા હાહુર અસતરી મીસ નાઈટી જેલતો એક છુનરેલ લરે લી લક્ષ્મણમાં રોહાએલી પોતાની સવદેશી આલમની નેજેખાની કરવાને પોતાનો જાન બારી શંકર અને ઘાસતીમાં નાખેઆ હતો. એ બેની સરખામણી કર તાં આગેન્નોન ટોલાની બાહુરુરી મીસનાઈટી જેલ આ ગલ ખરેખર કુચ નથી.

અમેરીકાના જંગલમાં લાકડાંનું ઘર.

અમેરીકામાં ઈશ્વરખીઅને જઈને પોતાનું સં સધાન કરેય તે હાલના વખતમાં હીદીઆચ અને હી મતનો એક અભાએજ નમુનો છે. ઈંગ્લંડમાંના માન મેસતર અથવા ખરખીજામના સેહુરમાં કોઈ મચુર અથવા કારીગર જેને ઘણા ખર્ચા હોએ તે ઈંગ્લંડ છો ડવાને દેખાવ કરેય. કર કસર કરી તે પોતાની કમા ઈમાંથી થોડું બંધાવેય અને બરે તેને એટલું એકડું કીધું કે અમેરીકા જવાનો ખરચ નીકલે કે પોતાના કુ તંબ સાથે ઈંગ્લંડ છોડેય. અમેરીકામાં જેવો આવી યો કે તે ચોટાં સેહુરો જોવા પોતાનો વખત જોતો ન થી પણ આગલ સુસાશરી કરતો જાએય. અમેરીકા માં સુસાશરી કરવાને સડક તથા આગળોટ તઈઆર તે થી તે બાંહુવેર દુર જવાએય તેરલો જાએય. છેડી આગળોટ હીપરથી નીચે હીતરીઓ કે તે પોતાની સુ સાશરી પગે સડ કરેય. તાહાના જંગલમાં ભારે દર ખત હોએય તે તરફ રસતો લીએય અને વસતી પુના ર કીધી કે પછી હોએ પોતીનો મુલક હોએય તેમ જંગલ થોમા પોતાની લાએકની જગો થોધી કાઢાડવા શુવા એય. તેઓ રસતમાથી એક ગાડું વેચાડું લીએય અને એક જાએ. એ બે ચીજ હીધી કે પછી કોઈની જરૂજ નથી. ખાપ, માએ, વડો હીકરો ખાર તેર વર થનો અને નાહાના કુર કુરીઆં ગાતાં આગલ ચાલે ચ. છેવે સરવાલે નદીના કીનારા હીપર, એક છુધર માં જગો પચંદ કીધી કે તેને સાષ કરવા અને બાહુર છે કાહાડી નાખવાનું સડ કરેય. તેઓ બરે જંગલમાં પગ મુકેય તેની અગાકી સાગં ગોદરં અને ગ રમ કપડાં તઈઆર રાખેય તથા કોહાડી અને કાપ

વાના હુધીઆર શાથે રાખે. શેકારને સારું એક જો
ખંદુક તઈઆર. જગો પસંદ કીધી કે દરખતનો આગ
લગાડી, અને જે આગથી અચીછી હોય તે ઊપર કો
હુડીના નેરના જરખ. જગા સાંપ ધાઈ કે પાસે ભઈ
ને ઘર ખાંધવા લાકડાં કાપે. લાકડાંનું ઘર બંધાએ તેની
અગાડી જમીનમાં થોડો અનાજ જે સહીથી નજીકના
સેહરમાંથી લાવીઆ હોય તે વાવેલે; જમીન એવી સારી
કે ઘર બંધાઈ રહે તેજ વખતે અનાજ ભજરી ઊડે. ઘર
બંધાએ તેની અગાડી સંધા કોઈ દરખતની નીચે સુએ
અને આખો દાહડો સંધા, નાહુનાથી તે મોહોડા વેરર
મતાં રમતાં કાંમ કરે. રાતના વારાફરતી જાગે અ
ને બાપના માંથા તમે તરીઆની નીચે ખંદુક ભરેલી
તઈઆર. ઘેર તઈઆર થાએજી કે તેમાં ખીછાના
અને સામન લેઈ જાએ અને જે પાક થાએજો હોય
તેને સીએ. બચાં એવી જગાએ મા બાપને કાંમ એવા
લાગે કે તેની કીમત થાએ નહી. નાહુનુ નાહુનુ પર
સુશુ કાંમ કરે. બાપે અથવા વડા દીકરાએ રાંધવાના
લાકડાં કાપી સુકીઆ હોય તે ઘર લાવે અને આણી
જમ પેલીજમ ગણતરી વગરના ફેરા ખાએ. નીસા
લની માસતી નહી, કોઈને કયાં નહે નહી. બચાં જાએ
નાહુના પખસીઓ માફક રહે. માનુ રાંધવાનુ પુરું થ
એજી કે બચાંનું સીવવા સાધવાનુ તથા ખીનું કાંમ
લેઈ બેજો. એ જંગલમાં જંગલી તરડીઓ ઘણી થાએ
તેનો શેકાર કરે અને વખતે નાહુના જંગલી રહેવાસી
ઓએ હરણુ મારીડીં હોયેતો તેવેથી જાએ. ખીઆ
રા આખા કુતખને ઈંગલડમાં ખોરાક ગેલવવાને ફેર
લી મેહનત પકતી હતી. હીઆંતો હરણુ ગોસ મહી
નામાં જે વખત, તરડી અથવા ખીનું પખસી ભેઈએ
તો દર રોજ, કોઈ દોમડી પાલી હોયે તેના ઈડાં, હુલ્લી
ગાએનુ દુધ અને અનાજ પેતાનાજ ખેતરનો, ગરી
ખ ખીઆરે કારીગર હાલ એક રાજ કરતાં વધારે
સુખી થાએજો. તેની જગો ધાઈ કે વલી કોઈ ખીન
આવી પાસે રહે અને વસતી જરા વધી કે સરકારના
અમલદારો આવી જગોની સરવે કરે અને જમીન વે
ચાતી પુરાકલ સારી થાયે. આગલ જે ઈંગલડના
ખાડે કોઈમાં અગવડ રહેતો હોય તે એવે ખાગ બ
ખીઆ વાસો થાએજો. વધી વધી કે આપણા નવો
ખેડુત એક મોટી ઘંટી લાવે અને તેને નક્કીનાં પા
હુધી ફરતી કરસે કે આખા ગામ અનાજ દલાએ.

લાકડાં વેહરવાની કુરવતનો એક સાંચો લાવી મુકે કે
કોઈ ખીન વસવા આવેતો તેઓના લાકડાં જલદીથી
વેહરઈ જાએ અને પેતાને પેહલાં નેટલી અડચણ લા
કણ કાપી ઘરમા બેસતાં કરવાની પડી તેવી પડે નહી
વસતી વધી અને અથવા વધીઆંતો એક નીસાલ બંધા
ઈ અને મેહતાલને તેડી મંગાવે. આઈતવારને લાકડાં
કે રવલ ભેઈએ તેખી બંધાએ અને એક પાદરી આ
વે. તેઓનો અનાજ પાકીઓ અને વખરો બંધાએ.
પાસેના સેહરમાંથી કોઈ વેચવા સાતવા આવે તેના કી
તારાને સારું પોહોડાખાનુ (હુલેલ) બંધાએ. વતતી
ના માણસોમાં કલ્લો થાએજો તેને સુકવા સારું પે
ત પોતામાં પંચાએત ભરાએ અને પછી અલલત ધાએ
પેહલું બહુડ કપાએજો તેની પછી દસ વરસમા એક
નાંહુનુ સેહર તાંડા ધાઈ પડે. નવા નકસામાં તે કે
હુરનુ નામ આવે. ખીનું સેહરો સાથે ફેલેલ (બે
હાડાંની સડકથી) નોડાએજે અને વીજલીનો તારખી લા
ગુ પડીઓ. છાપાખાનુખી કીધીડી અને સંધાના
મત એક તરેહના નહી હોયે તેથી તેની સામણે ખી
નું છાપાખાનુ. આવી રીતે અમરીકા તેમાં સુખી
કરીને ઈજીનાઈતક ઈસ્તેતમાં વસતી વધતી જાયે.
વલી કોઈ તે નવા સેહરધી કંડાવે તો આગલ ભઈ જ
જલ કાપી ખીનુ સેહર ઊણું કરે. પાસે જે ખીતરએ તે
સરઆતનુ લાકડાંનું ધરે.

બાણવા નિગ બાબદો.

આંશું—આણે જુદી જુદી વેલાએ આણું મેંવેલે;
એ સધલા આણું એકજ ભતના હોતા નથી—કોઈ કુખ અ
થવા ગમથી, અને કોઈ અપાનદથી આણું પાડે. મારક
જલ નામનો એક લખનાર જણાવેલે કે બાલક નામનેયા પ
છે માસીય દાહડા સુધી તે આંશું પાડતું નથી, પણ મલી
સું પુરૂ થયેઆ બાદ તેને આંશું પડે. એ દીવરોની અ
ગાઉ ઘણીવાર આપણે બાલકોને રડતાં સાંબડીયું, પણ તે ર
ડતું સધલું અપસલું, વગર આંશુંનું જાણું.

કોરમલ કીડા—કપડા રંગવાના કામમાં જે કીડા
ન વાપરવામાં આવે, તે મો પણ એક ભતનાં છણાં
નવરો, તો પણ તે વધે આગલા વખતના કોઈનો એક

વીમાર હુતો કે જે કીરખન માતરે એક જાતનો અનાજ છે. છેક સતરથી થી પરી થઈ તાંબાં સુધી એ વીમાર હોડામાં પસરેલો રહેલો હુતો, પણ પાછલથી બહુપાઈ કે એ એક જાતના છાંયું બનવરો છે.

“ ઘટતો નવાખ—નરવડ નાખના. એક શબ્દ એ કે એક કુતરો હુતો, જે પોતાના પહીની સંગાથે જાંઘાં તાંબાં ન્તો હુતો; એક હીવસે નરવડ પોતાના કુતરાને સાથે લઈને કરવા નીકલેલો હુતો, તેને રસતામાં એક ખોરાક મળી ને પેલા કુતરા સાંચુ જોઈ એમ બોલીકે “આ જુઓ કે વો બહુરત અને બે સીકલ કુતરો છે તે” એ શબ્દો સાંભળી નરવડે થેલી અસતરીને નવાખ રીધી “ખરી વાત છે ખાઈ પણ હાલ એ કુતરો આપણે લોકોને વીશે દેવો વીમાર કરતા હશે તેની મહુને શમન પડતી નથી. નેમ તમારી આંખે એ કુતરો બે સીકલ તથા બહુરત દેખાએ છે, તેમ જ તમારે એ કુતરાની નજરમાં કેટલાં છે તે બહુતું નથી.”

કાગળ હીપરથી ચીકણી ડાઘ કાહાડી નાખવાની રીત—કાગળના ને લાગ ઉપર મીઠણા ડાઘ પડેલો હો એ તે લાગને લગાર ગરમ કરવો, અને તાર પછે તે ઉપર “જલાદીય પેપર” (સાઈ સુસવાતું) લાલ કાગળ) ના કટકા કરીને સારી પેઠે ડાખવા, તે એટલે સુધી કે પેટો મીઠાસા તે કાગલ થયેલો થોડી લીએ. તાર પછે તે ડાખેલ કાગલ ઉપર બધે જાણીએ કકડતું “તરપીનટાઈન” તેલ લગાડતું આ પરમાણે બે મારે વાર કીધાથી તે કાગલ ઉપરના મીઠાસા નીકળી જશે, એવરે થોડો શોભે “ક્રાપીરીટ વાઈન” તે ડાખ ઉપર પીછે કરીને લગાડવો નથી તે ડાખ એક દમ નાહુદ થયેલો જણાયે, તમા તે ઉપર મીઠાસા પણ મુલક દેખાશે નહી, અથવા તે કાગલ કોઈ રીતે બગડેલો પણ નહી, પણ જેવું અસલ કાગલ હતું તેવું જ માતરે જણાયે.

ખજુર—નેમ એકીઆ ખંડનાં કેટલાંક રોમાં બોખાના મન પતીજ પાક થાયે છે, તેજ પરમાને આફરીકા ખંડના ખજુર થાયે છે. ઈંગ્રીશ નદી આગલથી તે છેક આ ટલાંતીકે સપુદર સુધી જાંઘાં જોશે તાં ખજુરી નિએઆમાં આવશે, અરબસાયાના લખો લોકોને એ જાહોડા ઉપરથી દર રોજ ખોરાક મળી આવે છે, એટલું જ નહી પણ આફરીકાના લોકોને પણ પુષકલ ખોરાક મળે છે. આફરીકાનાં કેટલાંક ઉત્તર જંગલમાં એ જાહોડા ઉપર ફલ થતાં નથી, તોપણ સીહાઈવાનાં જંગલની ઉત્તર કાંઠામાં જોશે એ ખજુર ઉપરથી

એટલાંતો ખજુર મળી આવે છે કે માણસોના ઉપયોગમાં આ પતાં છતાં, ઘરના પાલેલાં નતોવરોને પણ એક ખોરાક લાખલ ખવાડીઆમાં આવે છે. ઈંગ્રીશ અથવા ખીયાર રોમાં એ ખજુરીએ કુદરતી ઉમે છે, અને તે ઉપર એટલાંતો ખજુર થાયે છે કે તાહાનાં રહેવાસીઓના એ એક સુખીઆ ખોરાક મળ્યાએ છે, તથા એ થોડા મહેલાં બાર બરઘરી ઉંઠોને પણ એ ખજુરને જ ખોરાક આપેઆમાં આવે છે. ઈંગ્લેન્ડ રોમાં લાંબી મુલત સુધી એ ખજુર ઉકામઈ બરેલ તથા સવાદદાર ખોરાક લાખલ મળ્યો હો, અને તે થલો મોથો પણ મલતો હો, પણ હવે તેમ નથી—આગલ ને સુકાઈને કણુ થઈ ગયેલો ખજુર ઈંગ્લેન્ડમાં કંઈ ૪ ૩ પીએ રતલ મલતો હો, તે કરતાં શારી અને થોડો ખજુર હવે પછી ૪ આને રતલ મળી આવે છે.

જુદાં જુદાં લોકોના તરેહવાર ખોરાક—એકલ ખનાર આ પરમાણે જણાવે છે કે “કેટલાંક લોકો માતરે ગા એ તથા લેસનું” જોસન માતરે ખાખાના કામગા લાવે છે, તે આ તરકારી નો કદામજ ખાતા હશે. હીંદુ લોકો માતરે જાલ બાત અને થો ઉપર તથા બાલ પાલા ઉપર જ પોતાનો આધાર રાખે છે, એઓ મરતા માથ ખાતા નથી, ગીરીનજા ડનાં રહેવાસીઓ ખમરતું તેલ તથા બીજાં ને જનાવરો તે ઓને મલી આવે તેની મરબી ઉપર પોતાના જુનરાજીમાં આધાર રાખે છે. આરબ લોકોના સુખીઆ અને પછી ખરો ખોરાક ખજુર છે. મલબારના કોથતા આગલ રહેનારાઓ માં થરમ સાંબંધી એટલાંતો છીટ પેવસ થયેલી છે કે તેઓ કોઈ પણ જાતના જનાવરોને લખ્ય કરવો એ અધરમી કામ થયજે. નીઉ હાલનડના રહેવાસીઓ મોઢોમાં નો લેહું ફલ એક મોરના નેટલા કદતું ખાયે છે. આધા પીધાની બાબતમાં ઈંગ્લેન્ડ લોકો પોતાને વધારે ભાએઆન મળે છે—ને જાંઘે તે તેઓ ખાઈ થકે છે, કોઈ પણ જાતનું ગોરા અથવા બીજો ખોરાક ખાવાને તેઓને છીટ અથવા પરમનો મનાઈ નથી. આપીનાઈનજ આગળના ખેડુતો શા હાખલુત ફલ ઉપર વધારે રાજ રહે છે. ચીનાઓ ઉંદર વને રે હલકા પરાલીઓના પણ ખોરાક લીએ છે. ફરેનચ લોકો કેટલાંક પસંદ કરે છે. આગાહ વખતના લોકો તેઓ થલ ને થવારીયા ગણાતા હતા, તેઓ ગમેતાં અપેડેલ પણ ખાતા હતા—થોડાને તેઓ બલદના જેવું તથાં કુતરાને જ રાહીનાં પીલાં જેવું શમન તેઓ ખાતા હતા, તેમજ બીવારી ને મલી તો તે પણ ખાવાને તેઓ કયા અપકાત ન

હતા. એવી થયેલી જાતનો ખોરાક પોતાનાં વાપરવામાં લેતાં હતાં એ લોકો ડુકરનું ખાસ પસંદ કરતા ન હતા, તે એમ કહેતા હતા કે એ ખાસ ઘણું બારે છે તે એક એક હનન નહીં ધામે. એ ખોરાક ખાતરે કારીગરો તથા ખન દુરોને લાગેતો, એમ તેઓ ગણતા હતા. ” આ પરખાણે જીદ જીદ ખાણુઓની ખાધા પીધાની જીદી જીદી રીત બાતો હોય છે.

આરારોટની કાંઠા બતાવાની રીત—આપણા લોકો બાલકોને ખાટે તથા મોડાંમાં ખાણુઓને ખાટે આરારોટની કાંઠા બતાવે છે, તે બતાવવામાં કયો નીચમ જણાવે. નથી—જેમ જેની નનરમાં વ્યવે છે તેમ બતાવે છે, ખાટે વ્યાથા થોડા નીચમ અતરે દાખલ કરીએ છઈએ—એક ચમ થોડા ભરીને આરારોટ લેવો, અને તેને બે ચમચા ઠંડાં પાણીમાં સારી પેઠે રોવવો. તાર પછે તેમાં ઉકાલેલું ગરમ પાણી રેડું, અને બાંધી સુધી તે પાણીના રંગ સરેરાશ ઉપરથી બદલાઈને કાચના જેવો ધામે તાંદાં સુધી તેને રોહોવીઆ કરવું; તાર પછે, અરજ પરખાણે જોઈએતા કુપ વ્યવધા પાણી તેમાં રેડવું અને મોડાસ નાખવો એટલે તે આરારોટ પીવા લાગેક ધમેચો. અગરને એ કાંઠામાં પાણીને ફેકાણે કુપ ન નાખીઈ હોયેતો તે વધારે વેણણ કારક ગણાયે છે. આ એક ચમચો આરારોટ ફેલેયે છે, તે ખાતરે નાહાનાં બાલકોને ખાટે છે પણ ને કોઈ મોડાંમાં ખાણુસને સાડે કાંઠ કરવી હોયેતો તે પરખાણે વધતો આરારોટ વાપરવો.

અગરને આજની ખાણુસને સાડે આરારોટની કાંઠા કરવી હોયેતો તે ઉપર જણાવેઆ પરખાણે જોઈવી પણ તેમાં થોડીતજ વ્યવધા જામેફલ ધસીને નાખવું, જેથી તે નરા સવાદાર થાયે, અને તેમ ધમેઆધી તે બીમાર ખાણુસને પીવા ગમે છે. કેટલીક વેલાએ આજની ખાણુસની કાંઠામાં બરાનડીન વ્યવધા વાઈન રાડ પૂણ નાખવામાં આવે છે ઉપલી રીત ઉપરથી જણાશે કે જેમ આપણું કેટલાંક લોકો આરારોટને સવા ઉપરન ઉકાલીઆ કરે છે તે રીત નકામી છે.

ગરબી.

“પુણું ગણપતીના ધામે, પુણું અખીકાની પાવડીરે, જ એ રાગની છે.”

એક ઉડી વ્યવધા વાત વીધાતણી ફરે, સનેહ સામે જી જાત ખાત શુધ્ધ જે તમે સહુરે—૨
કયો કર્યો ન કરોય વેણ ધરને સુધુધીધીરે,
ધામે ગરબીનો વીરણ થોપ કરને વીધુધીધીરે—૩
ખેટો એમીને પખચ લખચ જીરો ન રાખીએરે,
વાત પલડી પરતીઅખચ લખચ અરય ન ભાખીએરે. ૪
કપક મુગન શેષ કામ કામ કામે કરી વલીઆરે,
સગલાં શેરોને ગામ નામ શુધા લખી વલીઆરે—૫
ભરી આપો જીગલ ખાલ કીધી છે ખાંતધીરે,
કીધો વેણી અખચ તોલ નીચમે નીરાંતધીરે—૬
હીમાખલી ને હોયે કામે હોયે બીરી અતીરે,
નથી જાણીઆમાં જેમે વોયે વાંતો કેવી હતીરે—૭
હવે અમશે અતીઅત તંત તેના શું તાણીએરે,
તાણેઆ આજે પરમેત અત ખેટોધી આજીએરે—૮
મુરાભરીએ કે શુધ કુપ ફહીના ફરીએ નધીરે,
આપણ ફરીએ અણુધ જીપ ફરીએ જીને કધીરે—૯
નવા હીમાલા પાર આર જીગમાં ન જાણતરે,
રેષ તોયાં છે તાતાર સાર થોપી ન આંજીતરે—૧૦
પાણી પંખેરે જામે ધામે પડે તે પાણીઆરે,
મધી મોટા મુનીરાએ હોયે એવાં ખત આપીઆરે—૧૧
ગપ પુરાં પુરાણ ખાણ ખોરી મધી મધીરે,
વાત પાડવા પરખાણ જાણુને જ બડતો નધીરે—૧૨
કયા કલપી વીધીતર ખીતર કીધાં છે કાગલેરે,
નામ પાડીઆં પવીતર ખીતર શાકની આમહેરે—૧૩
જીજી કીધા અબીઆસ પાસ રાખીને પરતધીરે,
શલોક નાખીઆ પચાસ છાપ પાણીની રીતધીરે—૧૪
જે જે સગલા સીધાંત પરંત પશતે યથા નધીરે,
તેમાં જીરો મતાંત શાંત ધામે થોના ધધીરે—૧૫
ગરબ જીધીઆ અનેક રેક દુધીમે તપાસધીરે,
એનો રીસ ન એક છેક આવીઆ વ્યાકાશધીરે—૧૬
ગોલીઈ છાંડીને બીક કીક લાલો કે શું કેજીએરે,
નધી જીધી વ્યધીક પીકકાંશે ન સુકલએરે—૧૭
કોઈક જમનો કરતાર સાર નીસમે તે છે સગારે,
નીરાધાર કે સાધાર આર પગનો કે બે પગારે—૧૮
તેના નીરજીઅ ન ધામે ગામે ફલધીને ગરબારે,
નહી નહી લખાએ રાએ રીજે આ પંખારે—૧૯
કરો વીધાપેધાર નર જીકું મોરી તમોરે,
પરેમ આણી અપાર વાર વારે તેને ભમેરે—૨૦
કરો રૂંડાં તે કામ કામ કરવાતું આપરેરે,
તેમાં સુખધી તે નામ શામ સગલાં કુપ કાપરેરે—૨૧
આપણ છઈએ અજાણ જાણ અતરો એમહેરે,
નાથ આપે નીરવાણ પરાણ કાતાતો તેજહેરે—૨૨
ગાઈ ગરબી અત હરણ અરજ વોલીય મુમારધીરે,
જીજી મુલા કરી કરણ વેણ વાંચો વીમારધીરે—૨૩
માનો સતીઅ એક જેવ વેણીઆ તેને રડો થેવતારે,
આખી ડુનીઆનો રેવ રેવરેવોનો રેવતારે—૨૪

શેષું પરજીને સદાએ ધામે જીધી શુભ નરજીરે,
કયાર ને ને કેહેવાએ જામે તેથી તે તેજીરે—૧

શ્રી યોધ

પુરાતક ૨ જી

જુલાઈ ૧૯૫૮

આંક ૭ મો

વખાણાએલી ઓરત.

શુભતાના રીલઆ બેગમ.

બાંગદી રાબાઓમાં જે ઘણા હુશીઆર પાદશાહી ધાર્ધ બીઆય તેઓના સંધા સારા ગુણે એ ઓરતના હતા. એ બેગમ કોરાન ખરોખર વાંચી ચકતી હતી અને પોતાનો બાપ શમશુદીન અંબતમીસના વખતમાં રાજ કારબાર ચલાવાનો માહુરેરો રાખીઓ હતા. બહે શમશુદીન ગોઆદીરનો કીવચો ફનેહ કરવાગીઓ તારે પોતાની બાદી પોતાની દીકરીને આપીગીઓ કે પોતાની પુલજરીએ રાજ કરે કે ટ્રાએક અમીરોએ ગર્મ દીનને પુછીછી કે તમારા દીકરાઓમાંથી કોઈને બાદી સોંપવી જોઈએ તેને બધે દીકરીને કાએ સોંપાય. બાપે જવાબ દીધો કે મારા દીકરા આખો દાહડો દાડ અને બીલ જોળ મા પડીઆય તે રાજ થું ચલાવવાના; પણ રીલઆ બેગમ નોક ઓરતએ તોળી એની અકલ અને હીમત મરદાની જેવીછે અને મારા દીકરાઓ જેવા વીસ જ છોના કરતાં એક એ ઓરત વધારે ખરચે.

શમશુદીન મચી ગીઆ પછી તેને દીકરો ફકતુદીન કીરોજ તખતે બેઠો પણ તેની ચાલ જેવી બાપના વખતમાં હતી તેના કરતાં વધારે બજડી ગેઈ અને તે માચનારીઓને, ગવર્ધઆઓને અને તેઓ કરતા નધારાઓ સાને દોચતી પકડી તેઓ બીપર ખબના માલી ખેરાત કરવા લાગે. ગાજ દારોખાર તેની માના ઉતમા ઓજો જેને શમશુદીનના જનાનખાનામાં થી જે કોઈ સાથે નહી બતીછી તેની ખરદન કપાવા વાખી છે. સરવાલેખમીરોથી જેવા નજવા ગ

જ એકલ રેહવાએલી નહી. તેઓએ બહુવેલ દગવા માંડીઓ. પાદશાહ એક એલકીની સામણે વગકર જેઈ બીઓ તેવામા બીલ રોવકીએ પાદશાહની માગેને મારી નાખી, રીલઆ બેગમનેબાદી બીપર પ્રેસાડી તેની સામણે પાદશાહ લકવા આવીઓ પણ તેના વગકરે દગો કીધો અને પાદશાહને બેજ મને હુલાવે કીધો. તે નેખંદીખાને નાખીઓ અને તાહાં તે મગલ પામીઓ.

રીલઆ બેગમ અને ૧૨૭૬ મા દીવલીમાં તખતે બેઠી જેવી તેની ચવતનત સડુ ધાર્ધ કેતેને પોતાનો પોઆ ક ખરવી પાદશાહી પોશાક પેહરીઓ અને દરરોજ તખત બીપર બેસી, બોલી દરખારે ઈનયાજ કરવાનું ચક કીધું. એના બાર્ધના વખતમા ઈનયાજનો હુનેજ નહી પણ ઈનતાખની દરખાર પણ ભરી નહી હતી. રીલઆ બેગમે કેટલાએક ધારા પસાર કરાવીઆ તથા પોતાના બાપના વખતના કેટલાએક ધારા ચુકરર કીધા તથા રેરવાવીઆ. એ બેગમ પેહલાં કાઈ નચી ત રેહી નહી. તખત બીપર માતર ઓરતએ એકું ગાણી કેરવાએક નવાઓ તથા અમીરોએ બહુવેલ ઊડા વીઓ હતા અને તેઓ એકસપ થાર્ધ દીલલી બીપર ચહી આવતા હતા. રીલઆ બેગમે પેહલા એકું કીધું કે તેઓને ચપ દુગ્રો અને તેઓ એક બીબાનીધા ચતીમાં રેહવા અને અદખાર્ધ કરવા લાગ્યા. એ ૫ દુસથી તેઓ મુસા ધાએઆ અને પછી તેઓને બેગમના લગકરે એલપથી હરાવી દેઠાએ લાવી ગુડી આ. કેટલાએક નાખાન, કેટલાએક મારીઆ બીઆ લાહારથી તે લકનઓ વેર ચેકગમ અને સીવતેઈ બીલ ગમ, એઓ વગેના રોઝાએ બેગમને પોતાને માથે કળુંવ ગાખી.

બેગમે પોતાના ગાજમાં એક હુશી માથે ઈ આકુત હોના નેને અમીગશીવ બેગમ એવે અમીગે

ની અંદર વડો કીધો. એથી તે હુબ્બીની અંદર ખાઈ થવા લાગી. એ હુબ્બી સાથે બેગન ઘણી વાર વાતો કરતી હતી અને નારે બેગન ઘોડા ઊપર બેસતી હતી તારે એ હુબ્બી તેને ઊંચકીને બેસાડતો હતો. બેગનની મેહરખાની એટલી બધી કાંઈ ખીજ ઊપર હતોતે તેનીખી અંદરખાઈ થાને પાણુ બારે હુબ્બીની ઊપર એટલી મોહાખત થાઈ તે અમીરોથી ખરાએ ઊં નહી. તેઓ દંગો કરવા લાગ્યા. ખીતનડાના કીલાના હાકરે બલવો ઊઠાવીઓ અને બેગન તેની સામણે લશકર લેઈ બઈ. કીલા આગલ બેગનના લશકરના ગુરકી ચરદારોએ બલવો ઊઠાવીઓ અને ગડખડમાં હુબ્બીને મારી નાખીઓ તથા બેગનને ચકડી કીલાના હાકરને સવાધીન કીધી. ચરદારો દીલ્લીમાં પાછા બીઆ અને બેગનના એક લાઈને તખત ઊપર બેસાડીઓ. બેગન કીલામાં કેંડ પરહી હતી તેને કીલાના હાકરને સમજાવી પોતાની તરફ કરી લીધા અને તેના લશકર સાથે પોતાનું રાજ પાછું લેવા ચાલી. બે સખત લડાઈ થાઈ તેમાં બેગન હારી અને બારે પોતાના ધણી સાથે નાહાસતી હતી તારે તેને કાંઈ જમીનદારે પકડી કતલ કીધી. એ બેગન સાથે તરણ વરણ રાજ કીધું અને તેના દુશ્મનોથી તેનો કસો લાંક કહડાતો નથી. તેઓ એટલું જ કહે ચ કે એક હુબ્બીને અમીરોને માંથે કાંચે ચુકરર કીધા અને તેને ઘોડા ઊપર બેસાડવા કાંચે ઊંચકવા દીધી?

દાનચોરીના દાખલા-૧

ઈંગ્લંડમાં બાહરનો ચાલ જાણેચ તેમાં કેટલી જનસો ઊપર જકાત લીએછે. એ જકાત ખચાવવા કેટલાએકો ઘણા હીકમતી ઊપાએઓ કરેચ અને જોકે તાંહાની માંડવીના આદમી ઘણા મોકસછે તોખી તેઓખી દયાએછે.

લંડનમાં અગાકી ઊંચી એકીના ફરેચ છુએ (જોડા) પેરવાની ચાલ હતી. એક છુટ વેચનારો છુરનો મોડો જથો મંગાવતો હતો અને તે એટલે સય તે વેચતો હતો કે સંધા ખપી જતાં હતાં. બીજા છુરના વેપારીઓ અચખ પતા હતા કે આરલાં સસતી

વેચતાં પરવડેચ કેમ પાણુ છુટ વાંધેતો મોતખર થતો ગીઓ અને છેલે પોતાનો મંધો ચુકી પોતાની એકકી કીધેલી દાલત ઊપર ફેર થાએઓ. એ છુટો ચોરીનો ચાલ હજો એન કેટલા ધારતા હતા પણ દાનચોરીના નહી હતાં કાંચેકે માંડવીમાંથી જકાત ભરીને તે લાવતો હતો. છેલે ધરમાલે છુપી ખીના બહાર થાઈ છુટની એકીમાં ફરેચ ઘડીઆલો આવતાં હતાં અને તેની ઊપર જે મોડી જકાત હતી તે છુટવાલાને બનચતી હતી અને તે સસતે જોડા વેચી નાખતો હતો કે ખીજા જોડા આવે અને તેની અંદર ઘડીઆલો છુપાં ચાલી આવે

એક લેકી (ચોરત) ઈંગ્લંડ અને બેલ્જીઅમ વચે સફર ઘણી કરેઆ કરતી હતી. માંડવીના અમલદારોને લારે ચક હતો કે એ ચોરત દાનચોરીથી કાંઈખી ચાલ પસાર કરેચ. તેઓએ ઘણી જખતી રાખી પણ કાંઈ વલીઊ નહી. છેલે તે ચોરત સફર કરવાનુ હોડની હતી તેવામાં એક અમલદારે તેને મોડી લાંચ આપી કે તેની હીકમત બહાર કરે તારે તેને ચંકુ મોક્ષી કહેઊં. એ ચોરત એક વેવાએલા કુતરાને પાસી તેની ઊપર ખીજા મોડા કુતરાનુ ચામડું કીવી લેતી હતી અને વચે જે ખાલી જગ્યા હતી તેમાં રેચમી ઊંચું કાપડ ભરતી હતી અને બારે પોતે આ વખત કરે તારે પોતાની સાથે કુતરો લેઈ બીએ અને તે કુતરો પાથેલો ફરમે જેને “લાપડાચ” એટલે બોરા ઊપર બેસાડવાનો કુતરો હોએ એવો લાગતો હતો

ફરાસમાં ચકીદમાં છુઈસના વખતમાં છુટી કુતરાઓની ઊપર ચામડાનુ પર કરી તેમાં ઊંચા ઘડી આલ તથા બીજી કીમતી ચીજો મેલી છુટ મેલતાં હતા. તેઓ દેશની હુદ પસાર કરી જતા હતા અને તેઓને સીખવીજાં હનું કે માંડવીના અમલદારનો પોશાક જોએકે છવ લેઈને નાહસે. તેઓ છુટી તેથી કાંઈ પકડી ચકનું નહી હનું અને તેઓ પોતાને કાચે જતા હતા.

ચૂંચીઆમાં થોડુંએક થાએઊં ખોટી નોટોને ભારે રેશારો થવા માંડીઓ. દેશની અંદર લરકારે લારે ચોકસી રાખી કે કાંઈ નોટ ખતાવી ચકે નહી ખાહરના ગામની ચીજો આવે તે ઊપરથી તપાસ રાખી એવો હીકમ કીધેઓ કે હરએક સખત દેશમાં આવે તે જે ચીજ તેની હાએ તેનો હીસાખ આપે, કેઈનુ પખતી હાએ તેનીખી નોધ કરાવે. એટલી થં

બાલ છતાં ખોટી નોએ વધી અને તે પકડાતે નહીં પણ એક સેનારતથી સંધુ માણુમ પડીશું. લાકડાની પેનસીલના કેટલાંએક ખંડલ ઈંગ્લંડથી આવ્યાં અને તેમાંના એકમાંથી એક પેનસીલ માંડવીમાં તપાસતાં બાહરે પડી. એક અમલદારે તે ઊંચકી અને તુરત ઘડી અને પોતાને કાંચે લગાડી. પેનસીલો તો પસાર થઈ પણ એક જે અમલદારના હાતમાં રહેલી તે તેને વાપરી આ કીધી. એક દાહડે તે ઘડવા બીજો તો અંદરનું સીસું મચે નહીં. વધારે ગાપમાં કાહડીઓ પણ કાંઈ મચે નહીં. જરા વધારે અને કાંઈ કાગળ જેવું દેખાઈ અને પછીતો અંદરથી ખોટી નોટ જે વીચે આટલી ચોકચાઈ વેરય બઈ હતી તે પકડાઈ આવી. તે નોટ લંડનમાં ખનાવેલી અને તે રૂશીઆમાં મલાવેલી.

ઈંગ્લંડમાં કેટલાંએક વરસ ઊપર અસલી આપનાં ઘરમાં ગાખવાના શોક પેદા થાએઓ અને લોકો નેધરલાન્ડ્સથી અસલી ધપની પુરશી, ડાચ, ડે બલ, કમરો મંગાવા લાગ્યા. એક વેપારીએ જોએ ઊંકે આ તક સારીએ. તેને પુરશી અને કાચની લેલીનના અસતરમાં ચાહે ભરી મેકલાવી, કાંચે ચાહે ઊપર જકાત ઘણી હતી. એ પરમાણે તેને પોતાના આડતીઆ ઊપર ચાહે મેકલી અને શરૂ નાણુ પેદા કીધું.

સુધઈમાંથી આશલ એક હીકમત કાચે લગાડી હતી, કાણુ બાણુ હાલ તેમ ચાલેચ કે નહીં. ઈંગ્લંડથી કેટલાંએક વેપારીઓ ગાડી મંગાવતા હતા અને ગાડીની બેકકની નીચે-ને ખાનુ હાએચ તેમાં ખનાતના તાકા મંગાવતા હતા કે ખનાત ઊપરનુ જકાત ભરતું પડે નહીં.

દુખ.

આપણુ આતસ આગલ હાત લઈ બાઈએચ અને આપણુને દુખ લાગેચ. આપણી ચામડીમાં કાઠો મેકાએચ અને આપણુને દુખ લાગેચ. આપણી આંખલી છરીથી કપાએચ અને આપણુને દુખ લાગેચ. વારૂં, તારે-જો પરચેશવરે એવું દુખ ન

હી કીધું હતે તો કેહવું શરૂ? એવું દુખ નહીં હતે તો આપણુ કેટલા સુખી રહેતે? આગો વીચાર કોઈ ને કલાચ થાએ પણ આપણુ જે દુનીઆમાં છઈએ તાંહા એવા દુખ લાગવાની ભારે જરૂર છે અને જો એમ નહીં હતે તો માણુસનો શો હાલ થતે. કેટલી એક વખતે એવું બનેચ કે માણુસનું ખદન સુન મારી બાએચ પણ તેથી ગુણ થએઆને ખદલે ઊલટું નુંકસાન થાએછે. ખયાં રોશની સાથે રમત કરવા બાએચ. જો દુખ નહીં હતે તો ખયાંઓ પોતાના આંગલાં બાલી નાખતે, ખલકે આખો હાત બાલતે અને પછી જનમવેર કેટલી અડમણુ ભાગવતે? જો મ ખયાં કાગળ અથવા રોટીઆં બાલી મળહ કરેચ તેમ ખદનના ભાગે બાલી મળહ કરતે. છરીથી જરા આંગણુ એક વખત કપાએછીં તો વધારે કપાવાનું શરૂ થતે. નવા નીશાલીઆના હાતમાં કલમ અને છરી બારે પેહલે બાએછે તારે તે કલમને કેટલી નાહાની કરી નાખેછે? જો દુખ નહીં હતે અને કોઈ પોતાને હાતે હર કાંઈ અધાડવા અથવા ઘસવા બેસતેતો તે પોતાનો હાત ભાંજી નાખીચા વગર રહેતે નહીં. જો ખેલનત કરવા પડતે અને તેને થાક નહીં લાગતેતો એ કેટલી ખેલનત કરતે કે સધલાં બોસાં થોવાઈ જતે અને પછી મુરદું થાઈ પડતે. કોઈ ખુલીઓ ખાવા બેસતે અને હાજરીને દુખ નહીં હતેતો ખાએઆજ કરતે બાંહીવેર તેનું માસ ચામડીમાં માતે નહીં અને જેમ ઈસપનીતીમાંને દેહકો ખલદના જેવો મોઢો થવા બીજો અને પેટ ટૂટી બીજો તેમ ખુલીઆની આખેર આવતે. ખયાં સંભાલ નથી લેઈ શકતાં પણ મોઢો સવળુ આદમી પણ દુખ વગરે પીડામાં આવી પડવા નો. દાદર કારપેનતર કેહલે કે કંડીની રૂતમાં એક દોર ચરાવનાર ચુનાની ભડી ઊપર સુવાં બીજો અને તેનો એક પગ કરેલ ઊપર હતો. રાતના કરે શો ખલી ચાલી અને તેનો પગ ઘુટીવેર ખલી બીજો. સહારના તેને બીંધમાંથી ઊઘડીઓ અને જે શો તે ઊંચો થાએઓ તેવોજ નેનો બલેલો પગ ભુરો થાઈ ટૂટી પડીઓ. એ ધણી ભડીના બાઈથી બેસુપ થાઈ બીજો હોએ અથવા બીજા કારણુથી પણ તેને દુખ નહીં લાગતા સખબધી પથ જોએઓ અને એક પથબધીઆમાં તે મરણુ થાગીઓ. સર મારલસ બેલ કેહલે કે એક દરદીનો હાત સુન મારી બીજો હ

હી અને એક વાસણુ જે એકાંએક તાંપમાં પડી ગી
'તો તેને હિચકીને બાહેર કાઢાડીશી' અને ખરોખર
જગેએ મુકીશી. તેના હુતની આમડી સુઘલી બ
લી ગઈ. એ પરમાણે સમગ્ર આદમી પણ ચુક કરે
છે. દુખ તારે અમરચું નથી. માણસનો મોહોડો
બંધાવ દુખછે. દુખ આપણી પાત્રબાની કરેય અ
ને તે રાત દીરા, કપી કીધાતો નથી. આપણી છં
દશાનીની હસતી દુખ ઊપર આધાર રાખેય. આ
દુનીઆમાં પરમેશ્વરે કીધુંય તે કાઈ વેરય અથવા
નુકસાનકારક નથી. તેનું દાહાપણુ અપારછે જે મા
ણસને આસતે આસતે માણુમ પરેછે.

ખરતા તારા.

મનમોહનજી

ધાણા જાણોએ ખરતા તારા નેએઆ હો.
કાંઈ વખતે એ ખરતા તારા જમીન ઊપર પડેય અ
ને મોટો આવાજ કરીને, પણ જે સીતાચા આપણુ ને
છંચેય તે અને ખરતા તારા એમાં વારે બેરેછે. કો
લાએક વરય થએઆ મુંબઈ ઈલાકામાં બેલગામ છ
લામાં એક કુનબીએ નેએહી કં એકાએક આશમાં
ન તરફ આમંત્રા મોહો થાએઓ અને તે બલતો જ
જમીન ઊપર ખેતરમાં પડીએ તે એટલો જોરથી પ
ડીએ હોતો કે જમીનની અંદર ફેરલા ફૂટ કાઢઈ ગી
એ. તાંહાની સતાવાલાને એ ખબર થએઆથી તેમાંનો
એક કકડો મુંબઈ મોકલોએ અને તેની તપાલ ડાકત
ર છરોડે કીધી હતી. એ કકડામાં બે ધાનુ મુખીઆ માર
કુમ પડી, મોહોડું અને નીકડા. પંબળમાં દુરાધા
ના બામકામ એવોજ એક પથર આવાજ કરતો. ખ
ડીએ હોતો અને તાહાના મોહો તે પથરને દેવતા તમ
છ તેને ચારું એક રહેડું બાંધવાનો ઈરાદો કરતા-હ
તા પણ રંછતરંગે નેએકી કં એ પથર કાંઈ સારી
નીચાણી નથી અને તેવામાં ઈંગરેજ રેસીડેનને તે
પથર માંડીએ તેથી તેને હવાલે કીધી. રંછતરંગ
અને એટલી ઘીત હતી કે તે પથરને પોતાના મોહર
માં આવવા નહી દીધો પણ બાહુરોખારથી ઈંગરેજ
હદમાં મોકલાવી દીધો. મલાકામાં એક વખત એવો
એક પથર પડીએ તેથી એક ચીનો પ્રેમી ધાઈ ત્રી
એ પડીએ અને ગરણુ પામીએ, ટાંતમી ડીએમખ

ર ૧૮૫૫ ની સાંજે એક તારો આવાજ કરી શકીને
ખરીએ તે ઈંગલંડ તથા ફ્રાન્સના લોકોએ ને
એઓ. કહેલે કેહાણે વીજલી જેવો લાગે, એ
ક કોણે તાહાના છોકરા સમજ્યા કે ચં
દર કકડા ચાઈ દુડી પડેય, અને એક નેતીએ જે
વી ગણતરી કીધી કે તેનું વજન પચાસ લાખ રૂબ
હો. તારાં લાએગે એ પથર દરીઆમાં પડીએ.
આસરે યાંય વરય ઊપર એક ખરતા તારો સુરજ
નેટલો દખઈતો મોટો હવામાં શયો. ભારે ગગરાટ જે
વો આવાજ થાએઓ અને તેના કકડા હાનોવર દે
મા દુડી પડીઆ. એક રૂશીઆન મુસાફરે સાઈની
રીઆના પાહાડ ઊપર એક પથર ખરતા તારાનો
નેએઓ જે પંદરસો રતલ હોતો અને છીડીનાસઆઈરી
સમાં જે પથર પડીએ હોતો તે રંછણુ નુ બારી હતો. એ
સંધ્યા પથરોમાં મોહોડું અને નીકલની ધાનુ તથા ૧
કેડુ અને પથર હતા મકામાં મુઘલખાનોને જેઆ
રત કરવાની જગો કાઆખાએ, તે વીજામુઘલખાનો કે
રુછે કે કાઆખામાંનો એક પથર બેહુતમાંથી હજાર
ઈબ્રાહીમ લાવીએ હોતો. હાલ એક ઈંગરેજ તા
છ ચાઈને મકે ગીએ હોતો તેને તે પથર નેએઓ
અને જે યેઆન કીધુંય તે- ઊપરથી આપણી
રાખનો વખણાએલો ડાકતર વીલસન-ધારેય કે
તે પથર ખરતા તારાનો હો, અલખતા એ ૫૫
ર આસમાન ઊપરથીજ પરેલો અને તે ઊપર
થી તે પથરણી કાહાની ચાલેલી. મુંબઈમાં એક
બે ચોમાસુ થાએઆ એક ઝોટો ગગરાટ થાએઓ હ
તો અને તે વખતે મજગામના એક રેહવાસીએ જહુ
વીકી હુ' કે ગગરાટની વખતે તેને આતસનો મોહો
જમીન ઊપર ઊતરતા નેએઓ.

અલે એ પથર કાંહાંથી આવીઆ ? એઓ આ
તર જેવા દેમ થાએઆ. એક નામીયા વીલવાને આ
મથ એવો વીચાર આપીએ હોતો કે ચંદરની અંદ
ર બલતા પાહાડએ અને તે પાહાડ શયેય તારે તેમાં
પથર ઊમે ઊડેય અને તે ઊડીઆથી ધરતીની નજ
દીક આવેય અને ધરથી ઊપર પડેય. હાલ એ મ
ત ખરું રહેડું નથી અને પક્ષ વીચાર કરતાં બીજું
એક અનંગેખ કાણુ માણુમ પડીએય.

સુરજની આતપાત્ર જેમ ધરતી અને ગરેહો શ્રેય. તેમ મોહાલા શ્રેય પણ શ્રતા શ્રેય. એ ૫૮ રોં પુષકલકે અને તેઓના રમતો અને ધરતીનો ર સતો કેટલી જગેએ મેવે. નો પથર ધતીની નજ દીક આવી પુગીઓ તો ધરતી તેને શણી લીએચ. અને બરે તે હવામાં યાઈને પડેચ તારે હવા ગાથે ઘણ કાએઆથી લાય આતપ્ર જેવો યાઈ શરી અએચ.

શ્રીયશુભેએ ગણતરી કીધીય કે અગર તોપનો એક ગોરો દર શેકડે દમ માર્દલ દુર બરો અને તે હ વામાં પાર થાએ તો દમ લાખ અંચ ગરમી પેદ થા એ ઈઆને લેહાડું પાણીની માફક કીકવેચ ગેટની ગમીના કરતાં તરણેએ દરજે વધારે ગરમી પેદ થાએ. અવે ખરતા તારા ને પડેચ તે એક કલાકમાં ચોપન હુમર માર્દલની જડપ રાખેચ તારે તેની ગર મી ફેટલી અતીસે હુમે ?

જોકે ખરતા તારા ખારે માત્ર નજર આવેછે તોથી દમથી આવચક અને તેરમી નવેમખરે અતી ઘણા દેખાએછે, પારીખમાં એક નોનારે એક કલાક મા ૧૮૦ ખરતા તારા જોએઆ હતા. અથેરીકમાં ૧૮૭૩ ગણેઆ હતા. અવે એ જે દાહડે વધતા દેખા એચ તેનું કારણ શ્રીવસ્ત્રે જણાવેચ કે જે જુમખા પુ મકવ શરોના સુરજની આતપાત્ર શ્રેચ અને કીષવે જે દીવસે તેઓ આપણી દુનીઆના રસતાની કીનારી આવલથી પચાર થાએચ. પરમેશ્વરે પુરુષવીનો શર વાનો વખત એવા કીધાય કે આપણને બાલ ધાસતી નથી પણ નો વખતમાં શેર હો અને ધરતી તથા ૫૮ રોના જુમખાએક વખત પાસે આવતે તો દુનીઆ કીપર મોહા શરોનો શખત મારો પડીઆથી કોણ બા હો કેવી પીડ થાતે.

લગન અને તલાક.

આશરીકાના કીતર કીનારા કીપર આવલઅર ચ નામનુ દેશ છે તે શ્રેંચોના અમલમાંછે. એ દેશ માં આરખોની વસતીએ અને તેઓ કીપર શ્રેંચો રા જ ચલાવેચ તોથી ઈનસાશમાં આરખ સરદારોને સા વેલ કરેચ. એ નવા અમલમાં ઈનસાશ થાએચ તે ની એક બીના નીચે જાહેર કરીએચ.

અલસતમાં કાજીઓ બેઠેલાછે અને તેઓને વણે (ગરનચીન) એક પ્રદેચ જોલી દગખાર બરી જે છેચ. એક મકરેખની અથવા કાસદ એક આરખ જોરતને વાદી માફક દરખામાં લાવીઓ. તેની કીમર અકારથીને રીજ વરગની હતી, તે જુખનુરત હતી, તેના હોલા ચલકતલા હતા અને તેને શરો થાક પેહરીઓ હતા. એ જોરત કાંઈ ઘલરાએની નહી હતી પણ તે એ કાચે આવી ને મમજતીનું હાએ એવી દેખાતી હતી અને તેને સવાલ કીધાવગ જાવી.

“હું તમારી આગવ આવીચ કાએકે હાંઆ ૫ રેંચોમાંજ તાચાઈ અને ઈનસાજ છે. તમારે શાકં તોષો જુડું બોલેચ પણ અમા તમાગ કામ જોઈએચ અને નો કીપથી તમોને પીછાણીએચ.”

સરનચીન જોલીઓ “દીકરી હું એવી રીને શરીઆદ ચાલેચકે તારે વીરો મને માફ મત આવીકી”. ધાસતી વગર બોલ અને ખાતરીથી બોલુને કે ને તારાં સારાંને માટે ખનરો તેમનું કરેઆમાં આવશે.”

“અવે હું ધાસતી વગર બોલજ, હીઆ આ રતને ધાસતીની ગરજ નથી. જેટલી હીઆ હું થંડી છેકે તેવીજ કાઈ કંકાંએ નહી હતી.”

“દરથતે દીકરી, હું કોણની શરીઆદ કરેચ, કોઈ તારી સાથે આડો ચાવીએચ.”

“હું ખરેખર થંધુ દેહલજ, તમેજ મારી કદ રને જુજો અને મને ઈનસાશ બખશશે. માફ નામ કીરીદા બેનદુની, મારો બાપ બેનીનુઅરના તા જોશનોછે અને હું મારા બાપની શરીઆદ કરવા આ વીચ કે જે મને એક બદસ્તુરત અને ઘરડો માણસ નામે બેચલનાન સાથે જુવમચી પરણાવેચ.”

“એ તને કેમ સુજ પડીકી” થું તેને બેચલ નાને ઘણી રીત ! આપવા કહીચ. થું તે બીજા ખાપોની માફક પર્થસાને માફ ચોતાના બચાંને દવદ રી કરેચ.”

“નહી, રીનખીત કાંઈ નથી. મારો બાપ જે ચેરનાનની દીકરી સાથે પરણવાનો યાએજોચ અને બેચલનાન કહેકે મારી દીકરી ક્યાંરે આપુ કે તારી દીકરી મને આપેને. હું તેની ચાંમણે યાઈ કંકાંકે છુધાને જોશીચ કે મને કાંઈ યાઈ આવેચ તારે તેની

ઐરાત હું કેમ થાઈ શકું અને ઐરાતની શરૂઆત કેમ ખબરની શકું. મેં નાખાડીઆથી મારી ઊપર મારા ખાપનો બારે જુલમ થાએગાં. મેં લાત મુકીને માર ખાધો. મને દોરડાંએ બાંધી. જુઓ મારા હાત ઊપર હજીરેવેર દોરડાંના સર રેલી બીઆચ. અને નેત્રે દોરડાં દોરડાં રોડી નહીં નાખીઆં હોતે તો મારું થું થતે.” આ દેશા બોલો બોલતાં તે લગાર અચકી.

“દીકરી, શરમાના, સાથ લિધાહું બોલ. તું ને કોણે મદદ દીધી તે મને બાણું નોઈએ. ના જે તુંને આમી ઊપર વીસવાસછે તારે તુંને બાણું નોઈએ કે અમો હુકાઈ ખરા અને કુદરતી વીચારને માન આપીએય અને જુહું તથા ધોંગને ધીકારીએય. ધાતતી વગર બોલ, તારા મનમાંનું સંધું બહાર કર.” ઐરાતથી બોલાર્થ બીધો “હું જોને કહું નહીં કહું ? કાંઈ નહીં કહું ?—મેં દોરડાં નથી રોડીઆં, મારામાં જોઈશું જોર નથી ખાખીખ વલીદ ગયો છે.”

“તું તેને બેલેશનાન કરતાં વધારે પસંદ કરેય, નહીં વારું ?”

ઐરાતે દેશવથી જવાબ દીધો. “હા, હું તેને ચાહુંય, કાંઈ નહીં તે કહું ? એમાં ખોટું થું છે ? હું દોઈ ખીબની સાથે બહી તેના કરતાં મરું તે બેહતર.”

“દીકરી વારુ, તારા દીલની સફાઈ અને તારાં સાચું બોલવાનું તારા બે ગેરા હથીઆર છે. હું તારો દોઈનસાઈ કરસ પણ મને સંધું બાણું નોઈએ થું વસીદ ગયો છે તુંને કોડલી ?”

અને હું બધું કહું. બરથી બેન તામના લગન બીઆં તારથી અમો એક ખીબને વાહીએય. એ લગનમાં મેં જોને લોડા ઊપર બેસી બેંદુ કે મોડાં નોઈએ અને એની બરોબર દોઈ બિલરી શકીએ નહીં. મારા ખાપનો જુલમ થતો હોતો તારે જોને મને બેઈને નાહાસી જવા કહેજો પણ મેં નાખાડી પણ બારે મને ખાધી અને માર મારીએ, તારે મારેથી ખમખેઈ નહીં અને મેં મારી લોડીને કહે છે કે જાણે તેડી લાવ. એ ચીપીઆ, મારા ખાપનોથી આને તાંડાથી વગર વીસને અને સૂકીથી હુકે રંગને આ દરખાસમાં આવી. એ વાત ખરી છે, હું જે મખરના દરનાં જોઈને લેઈને કહુંય.”

“હું તારું કહેવું માનુય. તે હીઆં તારી સાથે આવીએય ? હીઆં છે ?”

હા, હીઆં છે, પણ મારી સાથે આવવા તેની હી મત વાલી નહીં.”

જલદીથી ગલખને બોલારી મંગાવીએ, તે ધણો ખુબસુરત હતો અને તે સવારના પોસાકમાં હતો. અલખતાં ઘરકા બદસુરત કરતાં આવા સખસને જો રતે પસંદ કીધો હાંએ એ સંધાના મગજમાં બિતરીબી.

ઐરાતે ચેતાના આચકને કહેજો “આખલ આવ મેં સંધું કહેજો. એ બધું બાણું.” સવાર બોલીઆ “સાંખાંન અલખ, પણ મારું થાએગી કે તેં કહેજો. મારાથી સંધું નહીં બોલાતે.”

સરખસીન બોલીઆ. “સાંભલો, હું લખાન કરવા માંગતો નથી. તું આ ઐરાત સાથે પરણું ?”

“હા”

“અને તું આ મરદને તારો ખાવંદ કરશે.”

“હા”

“તમે બંધો એક ઊપર રાજ છેઓ અને બોલએ તમારી અંદર જે વચાર મુકીએય તે બોલના નામથી હું તમને જોહું. કાલ આ લગનનું દસતાવેજ ખનાવ.”

કાલને એ ગમીબી નહીં તે બોલીઆ પણ “બીદી કરેલીલ લગન લીડીના ખાખમાં કહેયકે”

“બીદી કરેલીલ હું લખી બીઆચ તે સંધું હું બાણું. તેના કહેઆ પરમાણે ને હું આ દોકરી ને બાપને હસતક કરું તો પેલો ઘરડો માણસ જે એ ના ખપાવા જેવે છે તેની સાથે મારો કુટીને પરણાવે પણ તેનું જલ થું થાએ તે ખખર છે ? બેમાંથી એક, ઈ આતો ઘરડો બેલેશનાન આ બરીખ દોકરીને મારી નાખે ઈઆતો એ ચેતાના આચક સાથે નીકળી બાંએ અને પછી દેશી ખરાખી ? હરજની રોશની જેવું એ બોલવું છે.”

આખું બોલવું દરખારની અંદરના લોડાનાં ચેઆનમાં બિતરવા લાગું, નોઈ તેજાને બારે છીત હતી તેખી.

“અને નો દેતાખના દોકમ પરમાણે ચાહું મને ખરાખી અથવા સુનાહ નીપરેય પણ એ હેકમ થેઆ નમાંથી કોડાડી નાણુચનો કારું થાએય. તારે બેમાંથી દેશો રસનો પડશે, એ બોલવું છે.”

કાલ બોલીઓ “પણ સીદી, એ સીવાએ સીદી ખાચાલ ખાલાસો કરી બીઓચકે”

“બંધો એકજ તરફે કહી બીઆચ. જેઓ ધારા બાધેચ અને જેઓ તે ધારાચોના ગોલાસો કરેચ તેઓ એક જીન કહેલે કે ધારા પરમાણે ચાલ હું નોઈએ. પણ આ એઆદ રાખજે કે દુરએક ધારો માણસના દીલ પરમાણે નહી હોએતો પછી તે ધારો હોડવાની ગમે એવી સજા હોએ તોળી ધારો હો ધવાનો. તમારા ધારા કે જે દરરોજ હોડાંએચ. ત મારી ચાલ ચવાણ, તમારા બીતો સંધા ઊલટાંછે. નાં હા ધારા અને માણસનું દીલ આંડ આવે તાંહુ એક નીચે બનીએ અને બીતો શવે. હાલ ધારા નીચે પડેઆ ચ તેનું કારણ શું ? ધારો માણસે બનાવીઓચ અને દીલ અલક્ષાએ બનાવીઓંચ. હું ધારૂચ કે મારું કહેલું તમને સમજ પડતું નહી હશે.”

“શું” નાદર સંજુનો અલ્લાઓ તાલાએ પોતે બોલાવીઆ ”આવી રીતે આરખ ધરદરોએ તારીફ કીધી જોડે તેમાંના અરધાથી વધારે ઊપતું લાશાણુ ચીનાઈ બોલી માફક સમજાયા હોએ.

“એ સવાએ કાલને પુછીઓં કે “કેમ તમને લગ નનો દસતાવેજ કરવાનું દસત માણુમ પડીઓં.”

કાલ બોલીઓ “અલ્યાના ઈનસારના સોગંદ વેઈને ફેહુંચકે હું રાલ ધાએઓ. એમાંથી આજ નીપજશે.”

ધરનશીન બોલીઓ “હીંઆ સંધાએને એઆ દ રાખવા ફેહુંચકે મારી છુટીછે આરખો ચોરી કરવી, જુહુ બોલવું, પુન કરવું ચુકી દીએ અને પોતે જે આરતને ચાહતા હોએ તેઓ શાથે પરજે.”

આરખો બોલીઓ “સીદી છુકરાચી તમે ઘણું દસત બોલીઓ.”

એક ધરદર બોલીઓ “આ લગન કીધો તે ઘણું શારૂં કીધું. હું એના બાપને ચોલણુચ. તે એ ટોસોતો આપે અને નીચોલે કે એક રૂપાના દીનારને શારૂં પોતાના બપાંની ચામડી કાઢાડી વેચશે.”

ધરનશીને કહેડીકે “કાલ, લગનના દસતાવેજ મારીન લાખવાનું કારણ નથી. નો હોકરીનો ખાપ રીત માંચા આવીઓતો ફેહુંજો હોકરીને માર મારીઓ તોના બદલામાં હોકરીની રીત વેઈ.”

કાલએ લખત તઈઆર કીધું અને તે લખત

એક ધરદરે પેલા જોડાના હાતમાં આપીઓં, જેઓ છુટી થતાં, દુઆ દેતા ચાલીઓ.

ઊપતેલા ચુકારો થાઈ રહ્યો અને થોડાવેના જરે ખખર આપી કે એક-મરદ અને આરત દાદ ચા હવા આવીઓચ.

“તમેને અંદર આવવા દે” ધરનશીન બોલીઓ.

દરબાન બભરાઈને બોલીઓ “બંધેને.”

“હા, બંધેને.”

બંધે અંદર આવીઓ. મરદના બાલ પાડેલા હતા, તેના ચેહરા ઊપરે હસીલાઈ દેખાતી હતી અને પોતાનાં ચોખતીને મારવા જેતો હોએ એવો દેખા એઓ. તેના ચોશાક બરોબર હતો નહી. તેની પા ઘડીનો એક પેચ નીચો આંખ ઊપર આવીઓ ઈતો. આરત જુઆન અને ચખરાક હતી, તેનો ચેહરો પ સંદ પરે એવો હતો પણ જરા બંધી અથવા મસકલી દેખાતી હતી. બંધો એકતરે ગોસાથી જોતાં હતાં અને જેવા ઈનસારની દર બારમાં આવીઓ કે બંધો મોટે બોલવા મંડી બીઓ અને ઘોગાટ કરી નાખીઓ. પેહલાં મરદનો આ માજ સંબંધાએઓ.

“હું સીદી કલહાના તેખમનો છેલો—દરદ હોએ તેના રહ ઊપર. હું મારાજીત છેલો, પવીતજ, પાક, આખરૂ વાવો અને કોંચા ખાનદાનનો છેલો. મારી તારીફ તમે દરએકને મોહોડેથી સાંબવશે હું હુની આમાં સંધી વાતે સુખીછેલો પણ આ રોક અજાણી મને મલીચ અને મને તરેહુવાર ખમતું પડીઓંચ.”

ધર નશીન બોલીઓ “અરે પણ તમે બંધે એકદમ યોગ્ય છે તો મને કેમ શમજ પડવાનું એ કંઠે પછી બોલો.”

એ કાંઈ ખાતરમાં ઊતરીઓ નહી, બંધો જણુ પાછાં બોલવા મંડી બીઓ, મરદનો આવાજ હલ મો યો હતો.

“એ રાંડની બદ ચાલ અને બેરકાઈ દર એ જની એટલીછે કે મારેથી શંપુ ફેહવાઈ ચકાતું નથી. એને મારી ચોરી કીધી અને જે હાતમાં આવીઓ તે બીખાડેલો જે એની આંખમાં ચારાદાગેચ તેઓ શાથે ખાઈ ગઈ, ફોઈબી શારૂ આદની મારા તંજુમાં આવી ચકતું નથી એટલુજ નહી પણ એને મારી ઊ પર હાત પણ ઊંચડીઓચ અને મને મારીઓચ.”

શરનશીને પોકાર મુકીઓ “અરે ભલં આદ મીઓ, એકક પછી બોલોની, તમે એકક સાથે બાજુ તું નથી જોતો હું સમજીએ પણ દરએકની તું શરી આદશે તે મને કેમ માલુમ પડે. ખાઈ તું મુગી રહે, તારા માંડીનું શાંભલીઆ પછી હું તારું શાંભલશ.”

શરનશીનનું ભાસાણું શેકટ ગીઠી, ખંચે વધા જે નેરથી બોલવા લાગ્યાં. ખંચે સમજ્યાં હોય કે એનું શાંભલશે અને પછી માડું નથી શાંભલવાના, એ મ નેરથી બોલવા લાગ્યાં. વારેઘડીએ શરનશીનને બોલવું પડીછે, “હું એક બોલખી કેમ સમજું. અરીત કાઈ ફરીઆદ કરવાની નથી. જરાવારતો, માડું શાંભલે અરે મુગા રહે. પણ દમ ખાઓની. તમે કાઈ હાંઆ તમારા તંથુમાં છેએક તાંહું જેમ મરાઓ. મ તેમ હાંઆ કરવા બોલોચ. ઈનશાફની અદાલતમાં હું તમને છુપવા નહીં દેવશ “પણ એ સંધું હવામા ઊડી ગીઠી અને ખંચેમાથી આગવ જે મરદના આ વાજ મોટો હતો તે જ્યા નખલે થાએઓ અને એાર તનો ખાહર નીકલીઓ.

“મને આખી દુનીઆ માન આવેચ, મારી ચાલ ચલનની વખાણ થાએચ અને હવે આ અ ભાગીઆ સાથે મારેથી વધારેવાર કેમ રહેવાએ અને એનું સંધું કેમ ખમાએ ? દુલત મારી આખરની ગી બત કરેચ અને મારી ઊપર નીલાબરોં તોહોમતો ઊ ભાં કરેચ. ને મને ઘરમા જરાખી મુગી રહેવા દીઓ, અરે અલાક, તો હું એવીછેલો કે એ મારો સજો થા એ તેથી કાઈખી છુકી નહી. એ ધીકારીઆ નેમ જનાવર મારા કાકાનો દોકરો થાએ પણ એનો દેખા વ જોયોછે કે સીદી કલહના તોખમનો લાગતો નથી પણ રોતાન ખચોછે. મરો એ ચીકડીઓ બીખારો. તે ઘણે રાતના મને કહેલો કે તે બરેખર રાખીલો નથી, એવું બાહુન કાહાડીને લાકડનો પારલો છુટો મારીઓ, મરોડીનો કાલલો અને ખીખાં વાસણુ મારી ઊપર ફેંકીઆ અને મુલામાનું સલજેલું લાકડું પણ ઊચકીલો. મારા દીલ ઊપર હજુર મારના દાલ છે અને અવડાં હું મારી પીક તમને દેખાડાવે પણ હું બાહુચ દેતેગ કરવું મારી આખરની એારતને લાએક નથી.”

એ વખતે નાજર મોટે આવાને મુપમુપ બોલી ઓ, અને તે એરો મોહોતો હતો કે તેથી જ્યા ખં

ચે અચકીઆં શરનશીને એ મુપ વખત નોઈને જ લદીથી બોલીઓ કે “એારતને ખાહર કાહો, મરદ ને રહેવા દેઓ. ખાઈ મોટોવાર ખાહર બ તારા ધ છીનું હું સાંભલી તુને પાછી બોલાવશ. આ કલ્યાનો નીવેલો લાવવાનો બીઓ કમો ઊપાએ નથી.”

હીઆ વાત વધી એારતે જ્યો દોકરો આશ ના પાડી અને ખારી ધરીને ઊભી રહી પણ મરદેખ નીએ આવોને તેને મજબુત પકડી, અને જેમ એક બો કહું ઊચકી લેઈ જાએ તેમ ખારણુની ખાહર મુકી આ વેઓ.

શરનશીને કહેલો, “અવે બોલ પણ સંધું હ કામા.”

“તમેએ આ એારતને નોઈ, નેરેલો કે દ્યો કકલાટ કીધો તે અને મને કેટલી ગાલ દીધી.” અવે એવી એારત સાથે હું વધારે દાહાડા કેમ રહે વું ?”

“તારે તલાક કાંએ નહી લેતો, આટલા ઘણ વેર બેસી કેમ રહેઓ.”

અમારો પોતાની મરજીથી સાથે નથી રહેઆ. અમારો બધેની ખુશીછે કે છુટું પડીએ.”

“તારે ખંચેની ખુશીનું કાંએ નહી દીધું ? મું અડચણ હતી ? પર્ધાની ?”

“પર્ધા ? ના જે એનુંછે તે આપવાને ખુશી છેલો અને મારો હક જેએ એારત ઊપરછે તેખી આપી દેલો. પર્ધા ? સીદી કલાના નામથી માડું મામણું હોએ તેને બદલે સામણું આપું ને એ દેવીના ખસથી છુટો પડુને, તંજુના મુખ આગલ પર્ધાને મું ચીજે.”

“તારે શાની અડચણ ?”

“સગાવાલાહાની, ખાનુ ખરાખ થાએલો આ બીને અંગેને કહેચ કે એમ કરશે તો ખરાખ લાગશે, ખાનદાનનું નામ બાંધુ પડશે, દુનીઆની લાજ રાખ બી નોઈએ, કેવે નામે પછી શરીએ, સગાવાલાહાને કે ટવું નીમુ એવું પડશે અને એવું ખીનું બેનું બાંધુ કે પોતાની એારત સાથે સલાહમા રહેવું ટલક હો એ અને કલ્યાણમાં કાઈ એખ નથી.”

“મણી અડચની વાત કીધી.”

“એ કારણસર અંગે આ દરખાસ્તમાં આપીઆ ન અમારા સગાવાલાહા અંગેને તલાક લેના અટકા વેચ.”

તમે હીઆં આવીઆં તે દરેક કીધું. તમે ને આવી દલદરી હાલમાં રાખવાનું મોઢા મારી પાસે નહી કરાવે. કુખથી પાપ જલદી નીપજેજ, તેથી આમારો ધરમ અપોને ધરમાલેય કે કુખી આદમીને આશરો આપવો પછી ગમે એવું તેવું કુખ હોએ. તમે જે ચાહવા આવીઆંય તે જલદીથી મલશે. ખીન્ન વાદીને આવે આવવા દે. ”

ગોરત અંદર આવી, નોંઢે તેની ચીડ થોડી નરમ પડી હતી તોથી તેની જાખો અગાડીના જેવી ચાલોક હતી.

“તમેએ મને જીવમથી ખાહેર કાઢાડી. બનારમાં કાંદની ગુણ એક જગોએથી ઊંચકી ખીલ જગોએ મુકે તેમ તમારો આદમી મને ઊંચકી લેઈ ગી. એ પછી તેની શરીઆદ હું કરતી નથી. મને ચીડ એટલા તારું ચહોંચ કહું. ગિતી નહી તે વખતે તમને કોણ ભણે કેટલું કીધું ચતું સમજાવોઈ હશે. પણ એને કહીચિય તે સંધું જુકું, ખદગોઈ અને નાલેસી કીધીય. કદાચ એને કહેઈ હશે કે હું તમા ક લેવા ચાલ નથી પણ હું સીદી કલાહની કખરના કોઈએ લેઈ કહુંચ કે મારી આખી છંદગાની સંડીસંડ રેહવશ, દરીઆમાં પડી બુખી મરશ, છંદુલી સાથે પરણે પણ એની સાથે નહી રેહું. ”

સરનશીન બોલીએ, “તો મને બોલવા દેતો એવું તુંને કેલ્લય કેવું છુટી પથે અને નરમ પડશે. તું જાહેર જેર હજર હતી તારે તારા વીરે કમું બોલા એજિતું નહી. તારા તલાક વીરે વાત યાઈ અને આવે તલાક મલશે. ”

ખંધે જણએકદમ બોલીઆં, “અલહમદુલઅલલા. અલલા તમારા સગા વાહાલા ઊપર રેહમ રાખે. અલલા તમારી ઊમર દરાજ કરે. અલલા તમારી મુરાદ ખર લાવે. અલલા તમારો પાસખાન થાએ. અલલા તમારી હોશીઆરી વધારે. અલલા તમારા દુગમનો ને નાણુદ કરે. અલલા તમને શતેહ બખશે. ”

“ધણી મેહરખાની, ધણી મેહરખાની, કાલ, તમેએ ખંધેનું સાંભલીઈ હશે તમે આવે એજાને તલાક આપો. ”

“ધણું રેહડું, તલાકના ખાખમાં સીદી કે રેચીત કેટલું કે નરે ખંધે જણ ચાલે થાએ તારે તે એને જલદીથી તલાક નહી આપવો મુનાહ મરેજુ છે.

સીદી ઈબ્રાહીમ કેલ્લય કે નો કાલ એવી ખાખદમાં એક દાહડો સહુર કરેતો તેને દંકવા નોંઈએ, અને તે દંક ગોરતની રીત પરમાણે. સીદી લેખાલ પણ એ મજ કેલ્લય અને સીદી—”

“બર ઘણ થયેઆ. હોકમાએને રેહવા દે એ અને તલાક આપો. ”

કાલ ગુંગણે યાઈ પુછેચ. “ધણી અને ધણી આણી, તમે તલાક લેવા ચાલ છેએ, ”

ખંધે બોલીઆં “હા, હા ”

કાલ વધારે વંચીર અને ગુગણે યાઈ બોલી એ “એકમ પરમાણે તમે છુટા થાએઆ. ”

રેહું મુખી નેહું બોલીઈ “અલહમદુલઅલલા, અલહમદુલઅલલા. ”

“હું તલાકનું લખત કરુંચ. સાંજનાં આવે જો. ”

મરદ બોલીએ, “અવે એતો થાએજી આ પણા સગાવાહાલા બાણે તારે અજબ થાએ અને મારી થેઆરી હવે તુંને નહાં થોતાન લેઈ જાએ તાહાં જને અને સીદી કલાહનો નો હું ખરી પામદાનના હોઈતો અલલા તારી આંખ કાહાડી થેનો અને તારી જાખો નખસી યાઈ ખરી પડને કે તુંને મુરતી સજા મલે. ”

“જા, તારા સરખપની કોણ દરકાર કરેચ, તું જેવો મારાણુતલે તેમ હુંખી મારાણુત છેઈ અને જેમ તું બદ કુઆ દશે તેમ હુંખી દેવશ. જો હું સીદી કલાહની તોખમની હોઈ તો અલલા તારા હાન પગ પેરવી નાખજો, તારા દાંત ભાગી જાએ, તારી જાખા કપાઈ જાએ, તારા થેઆ પુરી જાએ. ”

સરનશીન બોલીએ “તમે ખંધેએ તમારી અકલ જોઈચ. અલલા તમારા થેલાપણા કીપર થે આન નથી આપતો અને તમે એક ખીન્નને બદ દુઆ માગેચ તે કહી પામનાર નથી. તમારી કુનટ ભાશા સાંભલવાને બદલે અલલાને બીજી કામ છે. મુગાં મુગાં અને છુટું જાએ. તમે એક ખીન્નને થાએક નથી અલલાએ તમેને નોડીઆ નહી હતો. ”

મરદ જતી વખતે “ચાત પેહડીવેર તારું ન તીઆ નાશ જાએ. ”

તરત જવાબ નીકલીએ “ચાનમે પેહડીવેર તારું જાએ. ”

પુછડી વાલા વાંદરા.

(ભાગ ૧ લો, વાંદરાની પુછડી વાલા.)

પુછડીવાલા વાંદરા બે જાતના થાયેચ એક હુ
ડી પુછડીવાલા અને બીજા લાંબી પુછડીવાલા. પુછ
ડી વાલા વાંદરાઓને ગાલ આગલ કાંઈ સુન્દર હોય
એવું મારુચ પડેચ અને તેઓને ગાલ આગલ એક
કાચલી હોયછે જેમાં તેઓ હરકાંઈ ખોરાક એકતો ક
રેચ અને પછી જરા જરા કાહડીને ખાયછે.

હુડી પુછડીવાલાઓમાં સંઘીથી બાહુવા લાએક
વાંદરા આશરીકામી થાયેચ અને તાંહુના તોડો તેને
ચાકામ કહેછે. એ વાંદરા ઘણા જોરાવરછે અને
જારે યેલાં યાઈ જાયેચ તારે તરસ અથવા ચીતા ઊ
પર પણ હામલા કરેછે. નર એટલો જોર રાખેચ કે
તે બે કુતરાને મારી મરેછે. એ જાતના વાંદરાઓ
નો ખોરાક અનાજ અને કન છે પણ તેઓ ઈંડાં ખા
યછે અને વીધુ ઊપર ઘણા પેચાર રાખેછે. વીધુ
ને પકડી વખતે વાંદરા જોરથી જડપ જાતલાવેછે કે
વીધુને કંબ મારવાનો વખત આપતો નથી. જેવી
તરાપ વીધુ ઊપર મારી દે તરત કંબ ટોડી નાખી
ગપ દઈને ચાહડામાં આપી મુકી દીએચ. એ જા
તના વાંદરાને ગામદી રાખેજોના દરખારમાં ઘણી ઊક
માઈથી રાખેચ. રાખ જારે જમવા પ્રેયેચ તારે પે
હલાં દરએક વાંનીમાંથી થોડું તેને નાખેચ, જે વાંદરા
એ તે ખાઈતા પછી રાખ ખાયેચ અને જો તેણે
નહી ખાઈતા તુરત રાખને થક જાયેચ કે ખાણું પ
કાવવામાં કાંઈ દગો થાયેજોચ. આશરીકાના એક
કરેચ મુતારે જોવા એક વાંદરાને પોતાની સાથે રા
ખીઆ હતા અને તેથી તેને લારે નયો થાયેજો હ
તો. જગમમાં હરકાંઈ ચેવો ઈચા મુકીઆં મલે તે
વાંદરાને ચેહલાં નાખતા હતા અને તે જારે ખાતો હ
તો તારે બીજાઓ ધાસતી વગરે ખાતા હતા. એ
વાંદરાનું નામ કીસ પાડીકીં હું અને તેના વીત્રે એ
હજાર કેહેછે કે “તે હરકાંઈ ધાસતી વીત્રે સંઘીથી અ
વાજી ચેતવાલી આપેજો હતા. કુતરાઓ અમારી
ચોટી કરેજોને બદલે ઊંધાતા હતા ચોરલો વીસવાડ
તેઓને કીસ ઊપર આવીઓ. કીસે જરા અવાજ
કીધોતે સંધા કુતરા જાગી ઊઠી નેવા મંડી જાયે.

જારે હું એને કોતાર કરતી વખતે લઈ જતો હતો તો
રે કીસ જાહડો ઊપર ચાહડી સુંદર ખાતો હતો તથા
મધમાખના પોલા સોપતો હતો. જારે આણું ગલી
કીં ગલીકીં મલ્લું ન હું તારે મુકીઆં સોપતો હતો
અને યાખીઆના ના મુકીઆં ઘણા પગદ કરતો હ
તો. એ મુકીઆં મને પણ ખાવા મમતાં હતાં તેથી
કીસ તરેહવાર હીકમન કરતો હતો. જેવાં મુકીઆં
નજરે પડીઆંકે તરત ટોડી જાઈ, તેની ઊપરની છા
લ છોલવાની પણ દીધ નહી કરતો અને ગપ દઈને
ચાહડામાં મારતો અને હું આવી પુણું તેવામાંતો રું
પુ પેટમાં પસાર થાયેજું. કોઈ વખત હું ટોડી ને
કીં તારે એકદમ મુકીઆં બચડી કચડીને ગાલની કી
મરીમાં સાંતી મુકે. તેથી ઘણી વખત હું તેને પક
ડીને જખરદસતીથી ચોડું ચીરી અંદરથી કાહ
ડી લેતો હતો. આવો જીવન તથા ખેઈનચારી
થતી હતી તોખી કીસ કોઈ દાહડે ચીરકાયેજો ન
હી હતો અથવા વેર નહી રાખીકીં હું. એ મુકી
આં ટોડવાની માલ ઘણી હથવા જોગ હતી. કીસ
સંતે મુકીકીં કડતો હતો અને પછી હાતે ખોસતો હ
તો અને જરા થોડું કીંચકીકીં કે મુકીકીં નીકલી આ
વું હું. જો જોન નહી વલીકીં તો પોતાના ચે
હાડામાં નેચું આવે તેટલું પકડીને પછી ચતી ચે
લાંડ ખાતો હતો અને તેથી મુકીકીં સપ જઈને નીકલ
તું. કીસ જારે યાકી જતો હતો તારે તે કુતરાઓને
ખુમ પડાવતો હતો. એક કુતરાને પકડી તેની ઊપ
ર ચાહડી ખેસતો અને કલાક બે તરણ મુકી મવારી
લેતો હતો. મારા સંધા કુતરાંઓ એ સવારી ખમતાં
હતાં પણ એક કુતરો કીસને માથેનો હતો. જેવો
તેની ઊપર કીસ બેઠો કે તે કુતરો તેજ જગો ઊગો
રેહ અને જરાખી હીચે નહી. અમે સંધા આગલ
ચાહીઆ અને કોઈ વખતે નજરેથી દુર યાઈએ તો
બી કુતરો એક ડગ ચાલે નહી. વાંદરાને એખશે
રહેઆથી લારે ખીક લાગે તારે નીચે ઊતરે. જેવો
નીચે ઊતરીએ કે ખંધાં સેડવા માંડે. કુતરો જેન
ખને તેમ વાંદરાને પોતાની આગલ રાખે કે પછવાડે
થી ચાહડી નહી બેઠે. એ કુતરા વગર ખાહીના સં
ધા કીસને તાખે રહેતા હતા. કીસ જમતો વખતે
પોતાનો મીનજન ખેતો હતો, જે કોઈ કુતરું આજક
આવોકીં કે નેને પોતાના હાનની એક મુકી ચાહવા

તો હતો, અને કુતરાં પણ મુકી ખાઈને મુઝાં મુઝાં પા
છા જતા હતાં. ”

જે પા ન .

કોસને સરપની બારે બીહીક હતી, તથા બીજા
વાંદરાને બેઈ ઘણા બીહીતો હતો અને ધુજતો પોતા
ના ઘણીને આસરે લેવા લરાતો હતો. બીજા વાંદ
રાની માથ કીક નાહીની ચોરીઓ કરતો હતો પ
ણ એક ચોરી કીધી કે જંગલમાં નાહતી જાયે પ
ણ સાંજને છેડે પાછો આવે. એક વખતે આખી રાત
ખાંડે રહેજો, મેં તાજા વણે તઈઆર રાંધીને કી
ધા હતા અને મારી રાખીમાં મુકીને હું ખાવા જતો
હતો એવામાં મેં એક પખળીના આવજા સાંભળીજો
કે જેવો કોઈ વખતે મારે કાંને પડીજો નહીં હતો.
હું બંધુક લેઈ ખાંડે ગીજો અને પા કલાકમાં પખ
ળી લેઈ પાછો આવી જોઈયતો વણે અને કીર
બંધે ગેય થાજેલા. ચીની એક ઘણડો અગાજી મે
મારીજો હતો. રાતના તે આવડે એકું મેં ધારી
છેં પણ રાત બેઈ અને બે ઘણડા બીજા નીકલી ગી
આ અને કીચતો મ્હે નહીં. કીચ વગર મને ઘણું
કુખલાયું. તે મને રમુજ આપતો હતો તથા એ
કી કરતો હતો. તરીને ઘણડે મારાં માણે પખર લા
વીજાં કે પાસેના જંગલમાં બાહડા બીપર લરાઈ બેઠો
થ. હું જલદી થોડી ગીજો અને ધુજ ચોરીજો પ
ણ પાંચેજો નહીં. છેવે મેં તેનો આવજા સાંભળી
જો જે ઘણા કાકુલીતો હતો. મેં તેને જોજોજો
અને બાલાવીજો તોખી આવીજો નહીં. છેવે હું
બાહડા બીપર ચડીજો અને ધુજ મ્હેનતથી તેને પક
ડીજો અને નીચે લાવીજો પણ કીક નાહીજો નહીં
ચાજોજો ”

માંદરીન નામનો વાંદરો ઘણો બીહીમણો છે પ
ણ તેને તરફવાર રંગ બદલ બીપર હોજેય. કોઈલા
મ આસમાની કોઈ ભાગ રાતો હીંગલા જેવો, કોઈ
કાલો, કોઈ સુતેરી, એ વાંદરા બીની નામના દેશમાં
અને તાંહુના લોકો એથી બારે બીહીય. કોઈકે કે એ
વાંદરો જોરતને પકડી જંગલમાં લેઈ જાયેય. એ
વા વાંદરાને ઈંગલડમાં બીરી પીવા અને બીર પી
વા સીકવીજાય પણ એ ભાતનો બીજા અતીયે અ
ભાગીજો. જરામાં ચીરખાઈને આંખ બીપર આવેય
અને એવી વખત હાતમાં હીંચીઆર રાખીજો વગર પા
જે જવાજો નહીં. એવી ભાતના વાંદરાઓને બહુન દેર છે.

જે પા ન દેશના રાણો ચીનની પુરવે છે. તા
હુના લોકો માતરે ચીનાજો તથા શેરીઆના રે
હવાસીજો સાથે વેપાર કરેય અને થોડાં વરસ અ
ગાણી વર્ષદા (દસ) વગરે બીજાજો સાથે વેપાર નહીં
કરતા હતા. હવે અમેરીકોનાજો તેજો સાથે વેપાર
નુ નાવું છાંવાડીજો અને પછી ઈંગરેજ, ફ્રેંચ અ
ને રૂશીઆન સાથે શેલકાર થાજેગા. આગલ ખ
રીજતી પાસીજો જેપાનમાં ઘણેલ થાજેગા હતા તે
જો વરલાવવા લાગા અને તેજોની સંધી ચાલ વડ
ઘણોજો જેપાનના રાજાને જાણવી ને ઘણડેથી વર્ષ
દા ચીવાજો સંધા ઈંછીરપીઅનેને દેશમાંથી કાઢાડી
મુકીજો અને ફરીથી આવવા નહીં દીધા. એકજો
બંદોખસત રાખીજો હતો કે અગર કોઈ જેપાનના રે
હવાસી પોતાનુ દેશ છોડી ખાંડે જાયેતો તેને પાછો
દેશમાં લીજો નહીં. એ દેશ ઘણુ શલવાન અને ધુજ
સુરતિ અને જેમ આપણે ધુવરની વાડ કરીજેય તે
મ જેપાનમાં ચાહુના બાહડોની વાડ થાજેય. તાં
હુના લોકો બાહડો માસનો ખોરાક રાખતા નથી
અને દેશમાં મેંદા અને બાજો દોર થાડાં છે. થોડા
ઘણાજ નાહાના મુજ જેવા અને તે બીપર અમીજોજ
સવારી કરે. તેજો કોણેલાં તથા કુતરાંને મારતા ન
થી અને તેજો તેમને દેવતા જેવા કમજે છે તાંહુ
ની જોરતો બીહીડી પાવી તેજો સાથે રમે છે.

જેપાનમાં રાજાના મેહુવ વગરે સંધા એકજ
ભાતના ઘર, સંધા લાકડાંના બનાવેલાં અને તેની બી
પર હોંજો કરી મુતો ધોરેલા. પાંચે જે ચીતર પાંડુજો
તે કોઈ અખલદાર ઈઆ વેપારીનુ ઘર છે. એ ઘરની
અંદર બીહીલાં દેવાલના ભરી લીધેલાં તે અજબ તરે
હના છે. સંધા બીહીલાં કાળજના બનાવેલાં અવે
આપણુ જો એક જોરકામા ગીઆ અને અજવક પડી
તો એક બે બીલાં ખેંચી લીજાયે અને તરણ જોરકા
જેવો એક જોરકો થાજે. વધી આપણુ કોઈ સાથે
હુજે વાત કરવી હોજેતો એક પાસેનુ બીહુ ખેંચી
છેં અને નાહીને જોરકો બની ગીજો. જેપાનમાં
કેચ, મુરગી અથવા તેમજ મ્હે નહીં. સંધા નીચે
ગાલીયા બીપર બેશે છે મરદ તથા જોરત, સંધાના
હાનમાં ચીના અને એક ચોરસ લાકડાની તખડમાં શે

ડીની રક્ષાખીઓમાં ખાણ આવેછે. નેપાનના લોકો કાંઈ છુપાવતર નથી. તેઓનો રંગ પીલાસ ઊપર, દાઢા ખેસી ગએલા અને નાક ઊપર માત્ર ઘણું. મરદો પાતાની દાઢાડી કુપી નાખેછે. તેઓ માથાની ખાણુએ ખાલ રાખેછે અને ઊપરની ટાલકી બોરાવી નાખેછે. અને પછી ખાણુના ખાલ ઊંચા કરી ગાંઠ વાહેછે. આરનો ચીનીઓ માષ્ટક નાહાના પગની ઓ હાએય.

નારવે દેશના કુનળી.

સાચા કુનળી

જો દેશ ઈંદિરપખાંડની ઊતરેછે. તાંહાં તા હાડ ખણુ પરેછે અને પરવતપણુ ઘણુછે. ઊનાલા માં દાહાડો ધણી લાંબો, રાત માતરે બે તરણુ કલા કની. શ્રીઆલામાં રાત ઘણી લાંબી, દાહાડોએ બે કલાકનો. જો દેશ ધણી સુખીછે અને જોકે ખીજા દેશમાં દાહત, વેપાર અને ઉદ્યમમાં ઘણુછે તોખી નારવેના ગરીબ આદમી જેવા સુખી અને ભલા ખીજા ઈંદિરપખાં કાંઈજ કેંણુ હશે. કુનળીઓ હર દોઈ પરદેશીને આસરો આપેય તથા પરદેશત લીજાય. ઘર ઘણું ખડું ખીણમાં બાંધેય અને તાંહાં એ ક નાહાની નહી, નેમાંથી પુથકક માછલી મરી આવે છે. ઊંચા પરવત ઊપર ચાંદાં દરખત તેથી ઘર બાંધવા અથવા સુઘામાં બાઢવા જેટલુ જોઈએ તેટલું લકડું. ઘરથી દુર છેક ઊંચે એક ખીજું ઘર બાંધેય તાંહાં ગાએ દોર રેહુ અને આસપાસ ઘાસ ઘણું તેથી દુર ચરવા નહી જાએ. જો જગો સંધાને કો મકાજનો. છુપાવત ગવલનો તાંહાં ગાએ તથા બ કરીતું દુધ લેહેછે તથા તાંહાંજ માખણુ, પતીર ખના વેછે. તેઓ આસપાસ જંગલમાં જઈ “ચતરાખેની” અથવા ખીજાં નાહાના કલ તોડી લાવેછે અને તેના નામ (ચુરખો) ખનાવેછે. નાહાના છોટરાએ ગાએ દોર ચરાવેછે અને ઘાસ કાપી સુકવેય અને જરે સંધા કામથી પરવારીઆણુએ તારે નાચેછે તથા ગીતો ગાએછે. મેહનત અને સંતોષથી એઓ ગાએઆ પખાશીની માષ્ટક રેહેય. તેઓતું દીલ અચેશાચંચુ. ઘરની અંદરનો દેખાવ કેવો દીલ પગંદ હો જાય. અંદરથી સંકાઈ અને ભેંચે ઊપર મુખંધ દો

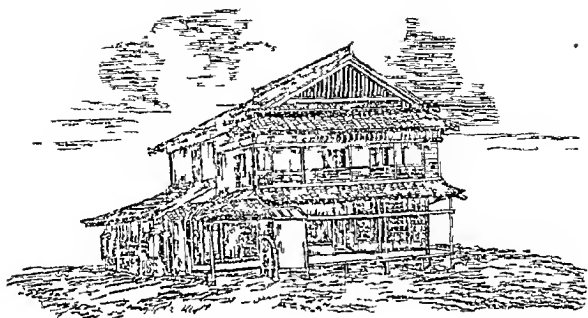
ખરીઓ કટકે કટકે નાખેલીઓ. સંધા કાંતે સાગી ગએલાં, કાંઈ કાંતવા બેસી ગએલું, કાંઈ વણવા. તે આને જે નેતરંજાય તે સંધું પાતે ખનાવેય, તથા સંધી ખોરાકી પોચાકી તઈઆર રાખેય. કાંઈ ખનર ઈ આ દુકાનની ગરજ નહી. દર પણુ તેઓ ગાલેછે. જવમાંથી ખોર ખનાવેય અને પટેરામાંથી ખરાંડી. પાત્રેના ચીતરમાં માલુમ પડશે કે કેટલાએક કાંઈ ચા સંજનાવરના પગ બાંધી વચે લાકડી ચાઈ બિચકી લાવેછે. એઓ ખાહેર ચેકાર કરવા બીઆ હતા અને ખાલાખીછ મારી લાવીઆછે. તેઓ સાથે કુતરાં પણુછે અને એ કુતરાં ખાલાખીછની પછવાડેથી હોય લો કહેય તેથી તે એક જગો ખેસી પછી દુશ્મનનો હામલો અટકાવા માંડેય. જેવું જેવું કે શેકારીઓની ગોલી શૂટેલીજે અને તેમ તે મારીડો જાએય એ શેકારીઓને પાહાડ ઊપર મેહનત પડી હતી તેથી તે ઓ લારે જુખા ધએઆય અને જેવા ઘરમાં આવે કે ખાવાતું તઈઆર. રોડી, માખણુ, તાણુ આ ને આથેલું ગોરા અને માછલી તઈઆર અને સંધા નામતો કરવા મંડી જાએ. ઘરમાંની વખારમાં આ ડો અને અનાજ ભરેલો, ચેમીઓ ભરી રોડી અને કેક, ચેંડાં, ખકરા, ગાએ, હરણુ, ખાલાખીચની રાનો લકડી. મીઠું દીથેલું અને આથેલા ગોસનો જથો જુદો ચુરખા અને અચારની ચોરી ખરણીઓ, પનીર ચેમ ટગોલગ અને માખણુના ટપ લરેલો. ખાણુ, નીમ કે, મરી, સાણુ, તંખાકુ, મીનખતીઓ, ખીર તથા ખરાનડીનો પીચો. સંધુ તાંહાંજ ખનાવેલું. નારવેના કુણુખીઓ અને ખેડુતોની હાલત ઘણુ સુઘાં છે પસંદ કરી ગીઆય. તે સાથે લોકોની ચાલએ વીસારી કે જાનો સુનાહુ તકસીર નહી અને તેમ ચે લીસની ગરજ નહી.

આપણે ખંદગી પુરતી નથી કરતા.

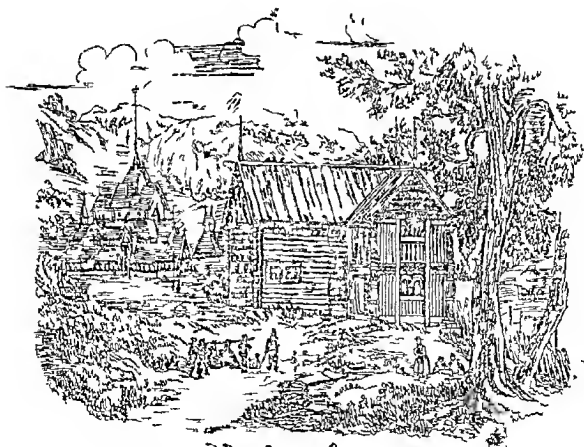
સાચા કુનળી

ખંદગી વીશે એક કાળેલ સખએ નીચે જણાવે આ પરમાણેનો એક મીસનો આપેઓછે, તે ખરેખર વાજખીછે, અને તે ઊપર સરવે કાંઈ ખંદગી કરનારા દીલો જાનવી ધેઆન રોહાંવાડશે.

જારે જુખો સારી પેદે ચાતુ હાએછે, તારે તેમા

જાપાન દેશના ગુ ઘર

નારવે દેશની ગુરુડી:

થી પાણીની ધાર લાગત નીકલતી રહેછે. દરએક ચાપણીએ ધોતમાર પાણી પકવું રહેછે, અને એક વખત ધુખામાં પાણી ઊપર ચઢીછી કે તે ઊપરનું ઊપરનું રહેછે, અને તેઆર પછી ધુખે દાખવાને ઘણી ચેહનત નથી પડતી. પણ ધુખે નો થોડો વાર ચાલતા બંધ પડેઆતો પાણી નીચે ઊતરી બનેછે, અને પછી તમને પાણીની જરૂર પડીતો તમને ઘણું વાર સુધી ધુખે દાખવાની ચેહનત પડવાની. તેમજ બંદગી નો લાગત કરવાની તમે રાખીતો જરા જરા મા, અને સાધારણ વાત ઊપરથી તમને બંદગી કરવાની ઊલટ છુટ્ટે, અને તે પરમાણે તમારા ચોહાકાં માધી બંદગીના ચખદો પાણીના રેલા ચોઆફક નીકલવાના. પણ બંદગીની તમે યોદ્ધતા પછી બંદગી કરવી તમને ઘણું કઠણ કામ થઈ લાગવાનું, તે તમારી ઊપર બાણે એક ચોડો બોલો થઈ પડેલો લાગવાનો. એમ સમજાવો કે ધુખે અટકેઆથી પાણી છે નીચે ઊતરી ગીફીછ, તેને અંતે પાણું ઊપર ચઢાવવાને તમને ભારી ચેહનત કરવી નોઈએ, અરે! મીતરો બંદગીનું પાણી તમે એટલું નીચું ઊતરી પડવા ના દેશો, તે ઊપરનું ઊપર રાખજો, અને તે એક વખત આવીછી કે તેને ઊપરનું રાખવાને તમને ઘણી ચેહનત નથી પડનાર.

પ ૯ .

જેઓ ઘડીઆલ રાખતા હોય અથવા નોતા હોય તેઓને ખખર હોય, કલાક મીનીત અને રેકંડને એકે શું ? અને કેટલો વખત એઓ ખતવાવેચ. આ પણ નો ટીક ટીક એટલું બોલીઆતો એક રેકંડ થાએઓ એવા સાહુક રેકંડની એક મીનીત અને સાહુક મીનતનો એક કલાક તથા ચોવીસ કલાકનો એક દીવસ. ખારીક વખત નોકવાનું ઘણું અગતનું છે હાલ દરીઆમાં વાહુણે બે ધડક ચાલીઆ બાજે ચ અને ખડકની કડી ધાસની રાખતા નથી તેનું કાગણુ એછે કે તેઓ ઘણેજ ખારીક વખત જણી શકે ચ વાહુણના કપતાનના ઘડીઆવના નો એક રેકંડની ચુક પડીતો ૪૪૦ વારની ચુક દરીઆમાં થાઈ બાજેચ અને નો એટલી જગ્યાએ કોઈ ખડક ઈઆ

ખરાબો હોએતો પછી વાહુણ તથા માણસોના કેવા હાલ થાએ?

નોતીચો જેવો તારા વરતેચ તેઓ એવા નાહા ના વખતને ઘણા ચંભાવેચ, એક રેકંડનો વીસત્રો ભાગ નો ચુક કીધી હોએતો તેઓની ગણતરી ખોટી પડેચ, એક વખત ઘરે દુરખીનમાં નોએઓ અને એક રેકંડના વીસમાં ભાગ એટલા ખારીક વખતમાં કેટલો આસમાન ઊપર ખીસીઆ એ ચુકર કીધું કે પછી નોતીસ આપણને ફીડી શકશે એકે ઘરે શલાને વખતે શલાને કેંકણે આવવો નોઈએ અને તોહુનો તે વખતે દુરખીન ચુકીતો આખાદ દખાઈ આવવાનો. એટલીતો આરી ગણતરી કે પાચ ઈઆ તેથી વધારે વરચ અગાધી ફીડી શકશે કે શલાનો ઘરે, શલાને વરચે, શલાને દાહડે, શલાને કલાકે, શલાને મીનીટે, અને શલાને રેકંડે, આસમાનની શલાની જગ્યા ઊપર આવવાનો.

વખત કેટલો ખારીક તપાસીઆય તેના અંગે હીઆં શોધ દાખવા આપીએચ કેમ તપાસીઆ તે હાલ કેહવાને બનતું નથી અને નો તેમ જણાવીછીં તો વાંચનારા સમજી શકનાર નથી. — આપણો આવજા કેટલો દોરેચ તે શોધી કાઢીછીં, એક રેકંડમાં આવજા ૧૧૪૨ ફુટ બાજેચ. નો એક તોપ ફુટી અને તેનું બલનું આપણે નોએછીં અને પાચ રેકંડે આવજા આવીઆ તો એમ સમજાવું કે તોપ એક માર્દલ દુર ફુટી તેજ પરમાણે વીજલી પડી ગજારા થાએચ તેના અવાજ ઊપરથી આપણુ કહી શકીએ કે વીજલી નજદીક ઈઆ દુર પડી વીજલીની જડપ નેએએ જાણવી હોએ તેઓ તારની આરીસના બાઈ કોઈ ખખર ચોકવની. એક માર્દન જતા વીજલીને એક રેકંડનો બે લાખત્રો ભાગ શોગે ચ અથવા એક રેકંડના વીજલી બે લાખ માર્દલ બાજેચ. એ વીજલીની ચાલ ઊપરથી એક વીદવાને એટલાનો ખારીક વખતની ગણતરી રાખી કે એક રેકંડનો નીતેતર લાખત્રો ભાગ તેઓ ગણી શકીઆ. આરાગો નામના એક નાખીઆ વીદવાને એક નાચો એવો બનાવીઆ કે આધારણ ઘડીઆવમાં માતરે એક ટીક ફગીને વાજે તેટલાવારના નાહાના દસ ઠનાર સમકાગ વીજલીના એક પછી થાએ. પુકડીઆતા ટોપ ખાતાના એક અતવધારે એક સાચો બનાવીઆ જેમાં એક રેકંડનો ચાવીન હજારનો બાન નાવુમ પ

હું એવા ઘડીઆલોથી તેઓએ શું વખત ગણીઓ ?
તેઓએ સોધી કાઢાડીછે કે ખાતરને આમ લગાડી
અને તે ખાતર કુટો એ વચે ફેંટવો વખત લાગે. તે
ઓએ સોધી કાઢાડીછે કે ખંડુકની ગોલી પોતાની
જગા ઉપરથી નલીના મોઢામાં આગલ દારૂ કુટવાથી
આવી તેને ફેંટવોવાર લાગે.

એક જરમને એવો સાંચો બનાવીઓ તેથી
એક અબજોખ ગણતરી કીધી. અગર આપણા હા
ત ઈઆ પગ ઉપર કોઈએ સાંચણી ભોકીતો આપણ

બાણીએય કે જેવી સાંચણી ભોકાઈ તેવું આપણને
હુમ પડીજે. ના, તેમ નથી, ઠાગણી, ભોકાએઆ
છી ફેંટવોવારે આપણને હુમ લાગે. નો પગના મોઢા
માં ભોકાને ભોકીતો, ભોકીઆ પછી એક સેકડોના આ
શરો ભાગ વીતેઆ પછી આપણને હુમ લાગે.

જે ઘણીને ઈછીરમ ખંડની વીંદીઆ તથા
નરનો વધારો ખરોખર બાણી હોએ તેને વીંદીઆ
રવો કે એટલું ખારીક કાંમ તેઓએ કેમ સોધી કાઢ
ડીછે ?

ભુમ.

“ભુચ જે છે તે બાહ્યની છાલ છે. ભુચનું બાહ્ય સંપત્તિ અને ઉત્તરિયનાં બીજા દખલણ દેશમાં થાય છે. જારે બાહ્ય પંદર વરસનું થાય એ તારે તે નીં છાલ પાડી થાય છે. એક વખત છાલ કાઢી કે બીજાં આઠ વરસ વેર નવી છાલ પાડતી નથી અને પછી આઠ આઠ વરસે છાલ કાઢાય છે. દર બાહ્ય ઊપરથી આસરે દેશથી ખાર વખત છાલ કાઢાય છે. છાલ કાઢકવાને માટે એક પાતલી પણ ધારદાર છરી થી કાપા મુકે છે અને ચાર બાજુએ છાલ ઊપર કાપ મુકી આતો પોતાની મેલે છાલ ખરી પડે છે. એ પર માણે જે લાંબા કટકાઓ મેલે તેને પાણીમાં બીજવી રાખી પછી તેને આતશ ઊપર મુકવે છે અને જારે જરમ હોય એ તારે તેની ઊપર દબાણ કરી છાલ કુદ રતી વચેલી હોય એ તેને સીધી કરે. એ બાહ્ય થ પેનમાં ઘણું ઊંચ થાય છે અને એના રાંતો હોય છે. એ બાહ્ય નીચે મુશ્કારો તથા કુચ કરનારું કચકર આસરે લીયે. એની નીચે સહવારના તકક લા મળું નથી, રાતના દાર પડતો નથી.

ભુચના ઊપરથી એ તેના મુજો પરમાણે થાય છે. ભુચ હલકો છે તેથી કાંમ લાગે છે, ભુચ થાય છે તેથી કાંમ લાગે છે, ભુચ દખાઈ ચકેય તેથી કાંમ લાગે છે અને ભુચ મુકો છે તેથી કાંમ લાગે છે.

ભુચ હલકો છે અને તેથી પાણીમાં હરએક બા રી બીજ સાથે નાખી આ હોયે તો તે બારી ચીજને તે રહે છે. તોશનની અંદર માણે એ જ ખવાવવા જે નાહાની થોડો મુકેય તેમાં ભુચ વાપરે. ભુચ નો પેશાક જેહરી સોફે પાણીમાં કસી બજે વગર પડે. બોહીઆને સાડું ભુચ વાપરે. તોપીઆ હવકી કરવા સાડું ભુચ કાંમ લાગે. પણ બારલીના ટાકણ માફ જેવી ભુચની તારીખે તેવી કસાની નથી. ભુચ બારલીના મોહાકાંના કરતાં મોડો હોય એ તોળી તે સંકકાં મોહાકાંમાં મેસતો આવે. અને મોહાકાંની નીચેની જગા મોહાલી તેથી તે નીચેથી મોહાકાં પણ રહે. જેને આપણાં લોકો મુકથી મુલાયો મનજે. એ કારણસર જેવા ભુચ બારલીમાં મેસેય તેવું ભુચડું ઈઆ બીજું કમું મેસતું નથી. ભુચ પાણી મુકતું નથી અને જનાવરો (શિદઈ) પણ-ભુચને નુકસાન કરતા નથી. બીજાનાની અંદર ઈઈ વખત ભુચનો વેહર વાપરે અને એ બીજાનું વાહણમાં વધારે સા

ડું કે ગરજની વખત દરીઆમાં નાખી. તેની ઊપર આમરો વેઈ તરવાને બની આવે. એવે અને પો રતુઆલના ગાગડીઆ મધમાખનો પાલો તથા પાખ લો ભુચની બનાવે. અને રકાળી તથા ફેલો બખર ચીખાનાનો સામાન બનાવે. ઈઈ જગાએ છાપ રાં ઊપર સહેતો છેકો ભુચ વાપરે અને દેવાનઃ જોની ઈસપીતાલના જોરકાની દેવાલ ઊપર અસતર કરે. કે તે બઈ પોતાનું બદન અશડે. નુકસાન નહી થાય. બીનાઓ નોકમાં ભુચ નાખે. કે અંદર બીનાલ લાગે નહી. ભુચને કાપતાં જે કરજો વધે. તેને બાહીને એક બાતનો કાલો રંબ બનાવે. દલા અને ઈલાએક અરકો ભુચને ખાઈ જાય એ તથા બ ગાડી નાખે. પણ ભુચ તેજોને નથી બગાડતો.

ભુચનો ખપ એટલો છે કે ઈંગલંડ તથા ફ્રાન્સ. સમાં દર વરસે દરએક ચાલીસ લાખ કીલોગ્રામ ભુચ આવે. અને ફ્રાન્સમાં એ સીવાયે પંદર લાખ કે થીઆનો ભુચ તઈઆર વેચાતો લેય તે નુરો. ભુચ કાપવા હાલ ફેલીએક બાતના સાંચા છે તેમાં એ કે દર રોજ ૧૪૪૦૦ ભુચ કાપી બરોખર બનાવે. અને તે સાંચા ઊપર એક છેકરો કાંચે લાયે.

શાઈબીરીયામાં દેશનીકાલ યથેલા.

રૂશીઆમાં રાજની સામણે અનેઆએ કીધો હોયે તો સાતની સજ થાય એ પણ એ સાતનાં કરતાં વધારે નહી સજ એ છે કે શાઈબીરીયામાં દેશનીકાલ કાઢે. જેઓને દેશનીકાલ કાઢેલા હોય એ તે જો ઊપર આસરે એટલી પડે. કે તેનું મેઆન આપણુ મેઆનમાં ગિતરતું નથી. પેહલાં બંદીવાનોને માસકો સેહરમાં લાવે. અને તંહીથી વંબરની માફ ક બાહર જાય છે. પેહલાં સેહરમાંથી બાહર ફેલી એક લાકડાંની નુરડીઆ બાધેલી હોય એ તોડા લઈ જાય. એ જગાએ તરણ મોકલે. પેહલા મોકમાં આવીઆની અગાડી મરદોના અરધાં માંધા બા. હે છે પણ લાહીને હાત લગાડતા નથી. બીજા એકમાં સંધાના નામ લખી લીયે. હીઆં બંદીવાનો ઘણી એકવાર અરજ કરે છે પણ ઘણી વખત તે ઊપર છે. ઈ મેઆન આપતું નથી. ઈઈ અરજ કરે કે મારો

ભાઈ જે બંદીવાન છે તે મારી સાથે ચાલે અને મારી પાસે રહે પણ નીરવજી ઊપરીઓ ના પાડે છે. કોઈ વખતે તે હા કહે છે અને તેથી બંદીવાનો ઐશ્વર્ય તો ખુશી થાગ્યે અને તેઓને ઐશ્વર્ય તો સંતોષ મહેલે કે જાણે દીલની ઘણી ઊંચી મુશ્કેલી પામી આ હોય. કોઈ જોરત આવીને અરજ કરે કે મારો બંદીવાન માટી સાથે હું બી દેશનીકાલ પાછો ચ મને જોની સાથે જવા દેજો તો જોવી અરજ કદાચજ કણક દરેચ. બીરિઆરી પેતાના જે આરાને સાડ પેતાનું ઘરપાર અ ને વતન છોડી પગે લાંબી મુશ્કેલી કરવા મગિયે પણ ઘણી વખત તેને નાનીપાસ થવું પડેચ. બંદીવાનોનાં બધાં પાંચ વરસની અંદર હોય તેને સરકાર પાસેય પણ તેમ કરવાનું કારણ જોઈ બંદે બધાં જો હોય થાગે તારે તેની પાસે લશ્કરી કામ બરજોરીથી કરાવે. તરીબા ચોકમાં બંદીવાનોના પગમાં બેડી દો કેચ. જે કામ અતીશે ઘાતકી છે. બંદે પગે બેલા રી લોહોડાના કરાં અને વચે બે કુદ લાંબી સાંકલ પછી કોઈનું દગલુ લાંબુ હોય તેની દરકાર નહીં ગમે જોવી તેને અડચણ પડે. જે કડાને બેડીની માથે તાકાં નથી કે રાતના કાઠડી મુજે પણ જોક મજબુત ખીલો મારી બંદે કીધેલાં. જે ખીલો મારતી વખતે હોંકી જે માથેય તે ઘણી વખત બંદીવાનના પગને લાગેય પણ તેની દરકાર કોઈને નહીં. બેડી જોવી મજબુત મારેકી કે કાનકે જશે તોજ નીકશે. અજાર ની તોલકી કરી તેઓને ચોહાચી આગણથી પાંધી લી જ્યે અને પછી મુશ્કેલી સડ થાગેય તેઓની સાથે સીપાલી જે જાગેય તેઓ બંદુક લરેલી રાખેય અને તેઓના ઊપરી જોક જોડો ચાખક હાથમાં રાખેય અને રતલામાં બંદીવાનો જો જોકક પછવાડે બરોબર નહીં ચાલીઆતો ચાખક પડેલો દેજ. બંદીવાનો દર રોજ ૭ થી ૮ કિલો મુશ્કેલી કરેચ. જે બંદીવાનોમાં અમીરો અને ઊંચી પદવી વાલા જેઓ ઊપર સરકાર કશ થાજેલી હોય તેઓની ઊપર વધારે આ જાખ પાડેચ. જેઓ ચેલુવામાં ઊપરેલા તેઓ ઊધાડે મગે અને બેડીથી સીકરાઈ બજેલાં, ટંકા મુકુટમાં રાત દીક ચાલે. જોક વખત બે માતર નાહના હોકરા, અમીરોના કુર્તબનાઓ ઊપર જુલમ મુશ્કેલી હોતો. તેઓની બેડી જોડથી બારેડી કે તેઓ ચાલતાં ચાલતાં પડી જતા હતા અને તેઓ હાતમાં ને કયાં હ

તાં તેમાંથી નાહના હાતે કાલાવાલા કરતા હતા કે હવ કી બેડી અગાને ઘાલો. જોક ધરણ સરકારને જોક ઊંઘાડા ગાડાં ઊપર બેસવા દીધે હતા તે જાણે સરકારે ઘણી જેહુઆની કીધી હતી. તેના હાત અંતે પગને બેડી ઘાલી બંદે વગે જોક સાંકલ રાખી તેની કમર આગલ ખીલ સાંકલોજી જડી લીધેલા. તેના બક્ષામાં લોહોડાંની જંજીર અને તેનું માથું એવું જોડેવું કે જોક કડકના પાસે પડેલો હોય તેમ. જેઓ ને ઊરક પરવતની ખાણ જોડવા રાખેય તેઓ અંધારા રા રોશની અંદર રાત દાહડો પડી રહેચ. બીરિઆરી રોશની, પરજેશવરની ખખેશેલી ખવીતર રોશની પણ નહીં જોગે. જે બંદીવાનોમાં ચોટ ખાનદાન ના હોયેય પણ સંધાઓ જાણે ઈનસાન પણમાં નહીં હોયે તેમ કોઈને તેના નાંમથી નહીં હાક મારે. દર જોકને નમખર આપેલા તેથી જેને હાક મારવા હોયે અથવા તેને વીરે કહ્યું હોયે તો નમખરને જો દાવે અથવા તે નમખર વીરે વાત કરે. આવી હાલત રૂશીઆના બંદીવાનો જેઓ રાઈબીરિઆમાં કે ધનીકાલ થાજેલા છે તેઓની છે.

જાણવા નોમ બાબતો.

ના પસંદ કરમ—જોક જાણ કરે છે કે મને એવું કામ (નિનીતીના કામેદાની વીરક નહીં હોયે તે) કરવાને હું દલગીર ધનાર નથી, પછી મર તે કામ ગ્રાપે એવું હબેકી કી સમતું બધવા ના પસંદ હોયે—બાગર ને મરને ઘોર જોડ બતાવે બધવા મહને જલાદનું કામ કોઈ તોપણ હું કમકમનાર નથી, સમખ આ ડુનીઆમાંથી મહને કોઈ એવાં ખાણે મલી આવશે જેમની ઘોર જોડવાને હું દલગીર થયેઆને બધે મુશી ધવસ, તમા કોઈ એવાં પણ ખાણે મલી આવશે કે જેમને મુશીએ મહકાવતી વેળા હું કે મહમવાને બધે મંજીર પણ મુશ દેખાવમ.

તારા ચાકરને તું હીહીશમાં—ખર ઉકે આપવા માકરો આપણા નેહુ મનેઆન ધરાવતા નથી, અને જેટલા ઉપરથી તેઓ કેટલીક વેચાએ મુકકી, ગમનીમી, અથવા મે પરવારથી આપણે ખોગાડ કરે છે. પણ તેવી વેચાએ આપણને ઘરે નહીં કે એકદમ તેઓ હપકે હસમે માં તેમ

હવેકાં શબ્દો બોલવા—તેમને ગાલ દેવી અથવા તેમને
ધીકારવા. બરાબર નેહ્યે સો એ માકરો પછુ આપણુ એક
વતના મીતરોં અથવા બાહ્યથીએ, આપણુ બીજા હવેરા
ના મીતરોંમાં અને એ મીતરોંમાં અંતર એટલોજ છેકે તે
એ વધારે ભાગીઅવાનએ તથા એ માકરો અભાગીઅવાન હો
એ. આપણને આપણું માકરો સાથે એવી કોઇ માલ ન
હી માલાવતી નેહ્યે કે નેથી તેઓને તેમના કમ તાલેના
બલાપા કુરો, પણ એથી વીરુષ આપણને તેઓ સાથે ગામ્મે
આ, અને એવારથી માલકું નેહ્યે, નથી તેઓને કોઇ રી
તે પોતાનાં કમ નશીબ વીધે અકરોચ કરવો ત પડે. આપ
ણે પેતે સારી પેઠે બાહ્યમે છદ્યે કે આપણું ખેતે ખતાથી
ખાલી નથી—આપણું પણ દર રોજ કાંઇ નહી અને કાંઇ
પણ ચુક કરીએ છદ્યે, એકુછે તારે આપણું કરતાં એાજ
ગનેઆન વાઘાં ખાણુરોની ચુક અથવા મફતલી વીધે કાં ન
હી દર શુજર કરીએ ! ને કેરલીક બાઈઆને માકરો ઉપર
નરા નરામાં શુરાશો કુરોએ તેઓને આ ઉપલી હકીકત ઘેઆ
નખાં રોવી નેહ્યેએ.

ચેતપણી—જે કોઇ ખાણુસે તમારાં કીધેલા કાગો
ની એકકમ તારીક કરેતા તેનો એમ ધારને કે તેઓમાં વી
આર શકતીની ચુક, અગરને તે તમારાં કીરેલાં કાગિની એ
કકમ ખોડ ખાંપણે કાઠાડવા યેમેતો એમ ધારને કે તેઓ
અરેખા અથવા બે કરેએ.

ઓરકાની હુપા સાપ કરવાનો મારતો હાપા
એ—એ તરણ મોટા કાંલાના બને ફાડયાં કરીને એક રકા
બીમાં યુધીતને ઓરકાની બોંમે ઉપર ચુકવા. સંધી બીજા
દેવી હવાને ચુકી લેશે. એ કાંદા દર છપ કલાકે બદલવા.
ઓરકાનાં યુગધી નાખવાના ઉપામે કરતાં ઉપરો ઉપામે ને
મ વધારે સસતોએ તેમ વધારે સારો પછુએ.

ભીહોડાંની પેદાર—ઈંગલડમાં લોહાડુ તથા લો
હાડા કામ બનાવવાના કારખાના એટલાએ કે દર વરો રડ
કરોડ રૂપીઓના ખાલ દેશની બેહુર જાએએ અને દેશની
અંદર લોહાડુ પપે તે જાડ.

નકું કારખાનું—સકાલડમાં વરોહવાર કારખાના
છે પણ હાલ ખાછલી બનાવાનું કારખાનું નીકલીકમ. જે
મ ઇડા ઉપર સેવન પેસાડી અથાં ખતકાં કાઠાડેમ તેમ સા
રલીન જાછલીતો મોટી સંખીઆ પેદા કરેમ.

સીશું—ઈંગલડમાં વરો પંચાવેન હજાર દન સીમુ
ખપેએ અને એક દનના અડીસો રૂપીઆ ભાવ ગણીએતો
એક કરોડ સાડાવીસ લાખ પંચાસ હજાર રૂપીઆનું સીમુ
વરો કારખાનાઓમાં ખપેએ.

કેસવાણી—ઈંગલડ અને આમેરલડમાં સરકારની
તરફી કેલવણી ખાતે વરો એક કરોડ રૂપીઆના
ખરચએ.

મરથી કે મરથી—એક ફરેમ કહેએ કે મેં તરણ વ
રયવેર તપાસ કીધીમ તે ઉપરથી કહી શકું કે ઇડાંમાંથી
મરથી અથવા મરથી નીકલશે. જે ઇડાંને એક છેડે નરા
કરમલી હાએતો મરથી નીકલશે અને જે બંધો છેડા સાક
સુમારા હાએતો મરથી નીકલવાની.

ખાણુસ—ખાએમ, પોએમ અને દમલીએમ. એ ત
રણ ચીનોથી તેના બદનમાં ફેટણું જાએમ. એની ગણતરી
કીધીમ કે દર વરયા ખાણુસ તરણ હજાર રતલના વતનની
મીલે પોતાના બદનમાં યાએમ. અથવાતો એટલો બધો ખ
પ પણ નેહ્યે.

લંડનની વસતી—દર વરયા માર હજાર વધેમ. ઇ
આને નેટલા મરેમ તેના કરતાં ચારહજાર વધારે પેદા થાએ
મ. હાલ કુનીઆમાં સહી વસતીવાણું રોહર લંડનએ.

લકાઈની એક મોટી યેહુ વાંપેનો ખનવાર (વાંહાણ)
બાંધવાનો ખરચ ૧૫ લાખ રૂપીઆ થાએએ અને તે માનરે
ખાણું અને સાંચાનો ખરચ, ખનવારથી ઉતરતો ફેરીગેડ
બાંધતાં દસ લાખ રૂપીઆ થાએએ અને તેથી ઉતરતો કા
રખેત ખાંપતાં તરણ હાઆ માર લાખ.

સફેડ કાહાડી—સુલુતારક નાંખનો ગરંધકાર કહેએ
કે એક ઇંગ્લાની સખરો પોતાની હાડાડી ધણી વધારી હતી,
તેને બીજાએ તે વીએતું કારણ યુધીક. બંવાલા દીલો જે
મરો હાડાડી સફેડ યાઇમ અને લાંબી વધારીઆથી તે મા
રી આંખ આગલ રહેએ અને અને એઆદ દેવશયેવ કે એ
જું કાંમ નો કરતા કે સફેડ હાહાડોને એજ લાગે.

કોડીની ચારસી—તરયા ઉપર રૂપાના ધોર મહ
ડાવી ચારસી અથવા માન ફરેમ અને તેની આગળ રીલ
રાખીઆથી રોશની વધી ખાણુમ પડેમ. પછુ એવી ચાર
સી ઉપર કાઠ મહડેમ તેથી યોડુ થાએએ ઉઝી કોરી (પાર

સંચિત) ઉપર રૂપાને ઘેર ચઢાડવી તેની આરસી બુનાવેશ. એવી કોડીની આરસી ઉપર કાઠ ચઢાડતા નથી તેથી તેવી આરસીઓ દીવાદાનડી ઉપર વાપરવાની બહાનવું થાયછે.

પાલો—આપાશાનતીક ગાહાસાગરમાં વનસપતી થા એમ તે બહુવાળેગઠે. ખાસાં પાણી ઉપરના પાલાને ઇંગ રેન્ને સી ઉઠક કહેછે. એ પાલામાં જનાવરો ઘર કરેછે અને તે પાલો ઉગેમ તે પોતાનો ખોરાક દરીઆમાંથી લીધેમ. ઉપલા ગાહાસાગરની વચેના ભાગમાં એવા પાલાની ઘાખલીની ગાશઠ આપણા હાતની છેલ્લી આંગઠી નજરેછે તેખી તે રાખલીની લંબાઈ ૧૦૦૦ થી ૧૫૦૦ ફુટનીછે. એવી ગાહી બેહુક ઘાખલીઓ ઉપર જના જનાવરો વસેમ જ કીડી કડુતા સેંકેંકે દરજળે નાહાનાછે. તારે આપણા પરમેશવરે કેટલા જીવ એકન ઘાખલી ઉપર પેદા કીધામ તેની ગણતરી કોણ કરે ? આખા પાલા ઉપર તથા દરીઆમાં તે સમુદ્રે કેટલી બેશુમાર વસતી પેદા કીધીમ.

પુરાતન ઇંદોનાં નાં આધીનીઆન લોકો સમઘ પાણીપરેં કસતા હતા તથા જીવંતીકારતા હતા. એક વખત નારકમાં એક જાણે સોગંદ ખાધેલા હતા તેને સોગંદ ઇંઆ દેવાડીઆ. તે બોલેઆ “ મેં સોગંદ મેહોડેથી ખાધા કાંઈ દીધથી ખાધા નથી. ” એ વખતે તાંહા સાકરેતીસ હા બર હતા તે દુરત ગોણે કરી ઉડી જતા રહેઆ. દુરત લોકોમાં ગરબરાઝે ચાલી અને નારક બનાવનારની તપાસ થાયકે કુનીઆમાં સહીથી પવિતર અને નહીં છુટે એવો ગા આપણી તેને દર કસવાનો શુનાહ કીધો. તેઓ સમઘ એમ અને

અને રસતામાં બંદીવાનો જાન, અથવા ખરૂલ જ થામે નહીં ચાલીજાતા આખક પડેલા છેજ. એક ફરેમજી ર જોજ ૭ થી ૮ કીસ યુસાફરી કરેમ. એ બંદીવા નોમાં અમીરો અને ઊંચી પદવી વાલા તેઓ ઊપર ચરકાર કયા થાએલી હાએ તેઓની ઊપર વધારેઆ જાળ પાડેમ. તેઓ મેહુડોમાં ઊધરેતા તેઓ લીધાડે પગે અને બેડીથી સીકરાઈ ગએલાં, ઈંદા યુવકમાં સ ત દીસ ચાલે. એક વખત બે ખાતર નાહાના હોકરા, અમીરના કુટુંબનાઓ ઊપર જીવન રૂચીઓ હતાં. તેઓની બેડી એટલી બારે હતી કે તેઓ ચાલતાં ચાલ તાં પડી જતા હતા અને તેઓના હાતમાં જે કંઈ હ

કી જાએમ. તેઓની ઉપર દસ ઘાહાડા સેવન બેસેમ, એ વી દીડથી આગલ જાએ કંઠાલતા હતા તેને બહે હાલોના વધક બે ઘાહાડામાં સાંકે કરેમ.

કુવીઅરનો ખોઆળ—નાખીઆ કુવીઅર વીધે એવું કહેછે કે આગર તેને કોઈ જનાવરનો એક જાન આ પીઆ હાએતા તે કહેતા હતા કે કુવાના જનાવરનો ઘાંછે અને તે જાનવર આપણે આને તેની નાલ આવીછે. એવું કહેછે. એક વખત તેને બોઆબ આવીઆ કે તેની આગલ સેતાન આવીઆમ અને સેતાન તેને કહેમ કે તુને ખાઈ જાઈ. કુવીઅર બોલીઆ, અને ખાઈ જાએ અને પછી તે ને બરોબર જોઈને બોલી ઉઠીઆ “ સીનાછે, ખરેછે, એતા વનસપતી ખાનારો અને અમરસો બીધરાવીઆ. ”

લોહીડાંની શક—મીઠ સતીકનસન કહેમ કે ઇં ગલંડની સડકો ઉપર જો દર ખાદ્યે દુકાનીની કસર કીની તો વરશે આઠ લાખ રૂપીઆ નહો બાકની ગાડી ફેરવતા રાએતા ધવાતા. ઇંગલંડમાં ચાલતા કરતાં ઉતાડેઆને કોઈ જાવું વધારે નહો બરેહુંછે. એક તરેનને એક ખાંદલ લેઈ જ તા દસ આના અરમ લાએમ અને જો સો ઉતાડે અલીઆ અને દરએક ખાંદલવુ એક રોહોડીઈ લીધું તો એક રૂપીઆ અને નવ આના ખલશે પણ ઇંગલંડમાં બસો ઉતાડે અલી શકેમ તેથી ફેરલા નહો ધાલો જોઈએ.

ગલીચીનો ઊપીઓમ—લંડન સેહરમાંની મારો ની અંદર ને ખરાબીછે તેને ખાતરમા વાપરવાને થણી બ લાખજ થાએમ અને ગરરની ગલીચીની કીમત પણ ગણેઆમાં આવીય. દર રોજ એ ગરરમાં ને ખરાબી થાએમ તેની કીમત જો કામે લાગેતા ૭૭૬૮૦ રૂપીઆ થાએમ અને તે પેરમાણે વરશે ૧૩૮૫૧૪૦૦ રૂપીઆ ખાતર ખારે વાટ થાએમ. ગલીચીને ખાતર બનાવવા હુને તપા કોય રીં પી નજરછે.

લોકો
મકાન આટલું બાંધું કાને કેમ થાએ ?—મહી તેલા, લોકો માપણે આ પેરમાણે બોલતાં શાંબલીએ છાએ કે “ મા તથા કેર, ખારી પાશે પુચકલ કાએ, તે થાણે ખારી આખા થાએ. ” પણ જે તેઓ લારડ બરેતા મત પેર એટલા કરે તો હુઓ પારીએ છાએ કે તેઓ ઉપર પેરમાણે કે થા ગેઆદ કરેન નહીં. લારડ બરેતેનું એવું મત હતું કે આખાંમહી કરવાનું હાએ તે એકકુ કરી તે માણેથી લાસ કે

હતાં અને તેમ મામાપને પણ ધાસતી હતી. એક વખત એક નાહાના છોકરા ધણે એક ફરેંચે માગીઈ કે મારી બી ડી સલગાવા દીવો લાવ. છોકરો બીહીને નાહાસી ગીઓ અને રસતામાં ઢોફર લાગી તેથી પડી ગીઓ અને નાક સો હોરાઈ લોહી નીકળીઈ. લોકો સમજ્યા કે દાકરો બચક હું ભરવા ગીઓ પણ છોકરો નાહાસી ગીઓ તેથી બનચી ઓ. લોકો પેલા ફરેંચને મારી નાખવા દોડીઆ અને તે નો જાત લેતે પણ પોલીસે તેને ખંચાવીઓ તેને એક ગા ડીમા બેસાડી ત્રોડીમાં સંતાડીઓ અને ચોઠી આગલ લોકો ટોલાં ધાએઓ કે અંદર જાઈ ને મારીઓ. ટોલું ધ હીં ગરબડ કરવા લાગું. એક નણુ બોલીઓ. “હારે એજ આપણા બચાં ખાએચ.” બીજો બોલીઓ “અડી વરચ થએ આં આપણે એનું ફુખ દીએચ.” તરીજો, “એને એકસો દસ બચાં ખાધાં,” ચોથો, “બસો.” પાંચમો, “હડીસો છઠો,” “અરેકાયાને ફામાં ખાઈ જાએચ.” સાતમો, “સીકછપર ભુજે ચ.” આઠમો, “અરે એતો બચાનો સાસ કરી વેએચ.” પોલી સના આદર્શીઓએ જોએઈ કે એ ફરેંચને મારી નાખશે તેથી તેનો પોસાક બદલાવી છુપે બારણે બાહર દાહાડી મુકીઓ. પણ અજાણેબ એથી વધારે એછે કે સેહરમાં કોઈનુબી બચું બોવાએઈ નહીં હતું.

અડધો ચાંદો આકાશ બધા ભાગ્યનોરે લોલ,
જડકો ઉડ્યો તે જાણું આગ્યનોરે લોલ,
મેનાં પોપટ ને પોલે મુખે મીઠડારે લોલ,
કુખમાં મેં થાતર જીવાં દીકડારે લોલ—૫
બાસે વાડીતો ઝાડી ભયંકારશીરે લોલ,
આંખપોતા પાટા જીવી આશશીરે લોલ,
હુતો ઉડી નઈ મેડી દીવા આગજેરે લોલ,
દાંધક પડી તીહાં નજર કાગલેરે લોલ—૫
દીલો શોધતો સીંચોમનુ ચોપાંનીયુરે લોલ,
વાંચવા તે મારૂ મન ખાનીયુરે લોલ,
ગરબી રૂસણુ તોડવાની રૂડા રાગમારે લોલ,
બાલી રૂપાલી છેલા ભાગમારે લોલ—૬
લઈને ગાવા લાગી હું જીને ને ધડીરે લોલ,
તેહાથી ઉડીને આવેયા તે ધડીરે લોલ,
હેત આંછી વખાણી વાંછી બોલીઆરે લોલ,
દીલમાં હરખીને ઘણું ડોલીમારે લોલ—૭
જાણું ધનરે ધડીને ધન રાતડીરે લોલ,
પુરુષો કલશે હરી છાતડીરે લોલ,
બડે આવીયો આકાશ ચઢી ચંદ્ર પુરે લોલ,
આપેછે આનતો આનંદ પુરે લોલ—૮

સ્ત્રીઓધ.

પ્રસાદ ૨ જી

આગસ્ટ ૧૮૫૮

આંક ૮ નો.

વખાણાએલી ઓરત

મેરી પાટન.

મેરી પાટન નામની એક અમેરીકન બારે ૧૭ વરસની વચ્ચેની હતી તારે તે એક વાહાણ ના કપતાન સાથે પરણી. એ કપતાન ઘણે બેલાં તથા ચચલ હતો અને તેની ઊંચર ૨૫ વરસની અંદર હતી. આ બંને વર કનેઆના વગન થએલા પછે તુરત જ તે કપતાનને એક વાહાણ ઊપર સરઘરી લેવાની વરદી થઈ. એ વાહાણ પુરૂથવીની આસપાસ ફરી વલ્લે એટલી લાંબી સફર કરનાર હતું. આ વરદી લેવાને કપતાન પાટને સાથ ના પાડી, તે બોલીએકે “હુ છોતા હું હમણાજ પરણીઓ છું અને માહુરી બાએ ડીને મુકીને આરને ઊતાવલેથી હું જનાર નથી” તારે તેને એવી દરખાસત થઈ કે અગરતે તે એકલો જ પાને અથવા પોતાની બાએડીને એકલી મુકી જવાને ચાહતો ન હોએ તો તેણે મુખે પોતાની સાથે લઈ જવી. આ વાત કપતાન પાટન તથા તેની ઓરતના મનમાં ઊતરી અને તેઓએ બાર કલાકના અંદર પોતાની સઘલી વાતની તઈઆરી કીધી. સફરમાં કપતાન પાટને નેમ બની આવોડીં તેમ તુરત ખાખ આવતી અને વધારે અગતની ખાખદો પોતાની ઓરતને સમજાવી દીધી. એ ઓરત પણ જાતે ચંચલ અને હોશીઆર હતી તેથી તેણીએ પણ તુરત તે સઘલ સમજાવેલું ધેઆનમાં લીધું. વાહાણની આડ, આસપાસનો દેખાવ, આકાશનો ઘેરો એ વગેરે બીજી સઘલી જરૂરીઆત મોંઘા ઊપર ખંત રાખીને તે યારી થઈ એ ઓરતે મોખી લીધી. હુકામ કહીએ તો એ ઓરતે કંચેક દરજે વાહાણ હંકારવાના

હુનરની માહીતઆરી મેલવી લીધી. એ સફર સઘલી મલીને ૧૭ મહીને પુરી થઈ. એ સફર કરતા રૂતામાં બનાવ એવો બનેઓકે કપતાન પાટન ઘણી મેહનત તથા કાવલથી હલાક થઈ પડીઓ. તેને એક બતનો તાવ આવેઓ તેથી તે છેકજ અશકત થઈ ગયેઓ, ફેવી રીતે કામ ચલાવવાનું તથા કઈ દશાએ વાહાણ હંકારવાનું તેની તેને કશી ખબર રહી નહો. એ વાહાણમાં એક વઠો માલમ હતો તે બાતે ઘણે આલસુ અને બેપરવા હતો, ફાણ બંધે થી મતલબતર તે આ વાહાણને “સાન ફરાનવીસે” નાં ખારાં માં લઈ જવાને બદલે “વાલપરીસો” ખંદર બહુ થઈ જવા માંગતો હતો. કપતાન પાટન જરા લભાર હો શીઆર હતો તારથીજ તેણે આ માલમને સાથ નાપાડી કહીકીં હતું કે તેણે વાહાણને “વાલપરીસો” ખંદરે લઈ જવું નહી પણ “સાનફરાનવીસે” ખાતે લઈ જવું, તોપણ એ માલમે કપતાન પાટનના છેક અશકત થઈ જવા પછે તે વાહાણ પોતાની મરજ પર માણે લઈ જવાની તજવીજ કીધી. આ વેલાએ મેરી પાટને બારે હીમત તથા દહેરી ખતાવી, તેણીએ સાથ નાપાડી તે માલમને કહીકીં કે “મારા ધણીએ પોતાની પુર હોશીઆરીમાં કહીકીં છે કે વાહાણ જો “વાલપરીસો” ખાતે હંકારાયેતો તઘલાં માણસો દગો કરી જતાં રહેશે અને માલ ધણીઓના તઘલાં સાચન છુટકે જશે મારે હું એ વાહાણ તે તરફે લઈ જવા દેનાર નથી. માહુરા ધણીએ તને કશીવાતનો હુકમત આપી નથી અને તું જે જીદી હુકમત ચલાવનારીકેઓછે તે હું ચાલવા દેનાર નથી.” નેમ રેલે કપતાન વધારે મોંઘા અને અશકત થતો ગયેઓ તેમ તેમ ચેલા માલમને વધારે ઘુર છુટકે ગઈકીં, પછી ધનછે મેરી પાટનની હીમત ઊપર કે તેણીએ જેવી

દેવરી યુદ્ધઆતમે બતાવી તેવીજ રીતે તેણીએ તે કામ પાર કીતારીછી. જેવારે કપતાન પાટન છેક નસો સ ઘર્ષ પડીઓ તારે પેલા માલમે વાહાણની સરદારી બરજોરીથી પોતાને હાત હીધી તે વેલાએ મેરી પાટને અકલ તથા ધીરજથી તે વાહાણ ઉપરનાં સઘલાં માણસોને પોતાની પાસે બોલાવી તેમને કહીછી કે “જુઓ આ માણસો ધણી આવી હાલતમાં પડીઓછે, અને આ માલમ પોતાના વીચાર પરમાણે કામ કરવા માંગેછે. પણ મારા ધણીનો હાકમ જુદોજ છે, માટે તમે સઘલાંને ઘરેછે કે તમારો જે કપતાન હતા તેની ગેર હાજરીએ મહેને કપતાન તરીકે કબુલ રાખો અને આ માલમના હાકમોનો ઈનકાર કરો, તમા ખીજો માલમ જેછે તે માલમના હુકમો પરમાણે વાહાણનું ખીજું કામ ચલાવો.” આ ચોરતના નરમાસ ભરેલા સખો તથા તેણી રાત દીવસની અંત ભરેલી મેડેન તથા તે વાહાણ ઉપરનાં સઘલાં માણસોને દેખેઆ આવી અને તેઓ તે ચોરતના કહેઆ પરમાણે તેણીની હુકમત તથા ખીજા માલમની સત્તા હેઠલ કામ કરવાને રાજી થયેઆ. તેઓએ બોઈકેડે એ ચોરત મધીઆ દીવસના અને તેમજ મધીઆ રાતની વખતે પોતાની કંબીનના અંદરથી વારંવાર બાહાર નીકલી જરૂરની તલાશ તથા મોંઘ કરતી હતી. તે રોડીઆવના ખડેડોના નક સામેતી તથા આસપાસના દેખાવ તપાસતી હતી અને એ સઘણું કરવામાં તે લગભગ પણ ભણત ખાતી ન હતી; તેથી ખલાસીઓને પણ એવા ધુંધી સરદારની હુકમત કબુલ રાખવાની વધારે ઈલા શર્ષ. કેહેલેકેએ ચોરતે પોતાની ધીરજ તથા બુદ્ધિથી તે વાહાણને ઘણી સારી હાલતમાં “સાન ફરાનસીસદી” નાં ખારોમાં લઈ બર્ષ. એ ચોરતે વાહાણમાં ગેસી વાહાણને લગતીજ ખાખ દો ઉપર માતરે ધીઆન આપીછે એમ નથી, તે વાહાણમાં વર્ષદક સંખંધી જે પુસતક હતાં તે તેણીએ સારી પેકેમન લગાદી વાંચીઆ અને તે પુસતકની સા હતાથી પોતાના ઘણીને તુરત લાગુ પડે એવી દવા આપતી હતી; તથા પોતાનાં વાહાણનાં જોખમ ભરેલાં ખીજાં કામો સાથે તે પોતાના ઘણીની ઘણી સારી રીતે માલજત તથા બરદાસન કરતી હતી. કપતાન પાટન “ફરીમેસન” હતો તેના બીજા “ફરીમેસન” લાઈખંધો જેઓ “સાનફરાનસીસદી” માં રહેતા હતા તેઓ એની ઉપર ઘણી પેઆર રાખના હતા; તેઓએ બ

ની આવી તેવી કોશિશ કરી જેમ બનીછી તેમ બીજા વચેથી એ ખંધેર વર બાએડીને પાછાં તેઓનાં હાંધી આવીઆંતાં તાંહાં મોકલી દીધાં. આ જગએ તેઓ આવી યુગાં તે ઘણીજ માટી અવસથામાં—વર મુએ તે બેડેરો, બોખરો, સુતો દીવાનો અને બાએડી જુએતો નખાઈ ગયેલી પણ હુલ પોતાનાં કામમાં હોસી આર, એવી દલગીરી ભરેલી હાલતમાં તેઓ આવી લાગાં. આ અસતરીનીં ઉપલી સઘલી હકીકત શંભલી “નીકી ઈમારક” ના વીનાવાલાઓએ તુરત તેમને માટે એક હંચર, દાલર મોકલી દીધાં; તેમજ તે વાહાણના ઘણીઓએ પણ એવીજ કોઈ રીતની ખખતો તેમને કીધી. તેઓએ બાણીકેડે અગર જો આ ઘઈરીઅવાન ચોરત વાહાણ ઉપર હાત નહીતે ખખત પેલા વરો માલમ તે વાહાણ કોઈ ખીજા જગા ઉપર લઈ જતે અને તેથી વાહાણના ઘણીઓને તથા વીનાવાલાઓને બેડદ મુકશાનીમા લાવી નાખતે.

મીના પોતાની બાએડીને સી રીતે પગ લેતે

રાખેછે !!

મીના લોકના કુટુંબ પરીવાર સંખંધી કંટકીડ ચાલ ચલણે હુલવા જોગછે, તેમ વડી કંટકીડ બારી કુખ ધરવા જોગછે, તેમાંથી એકમે આ જગએ જણાવી છે. તે એ કારણથી નહી કે તે પરમાણે આપણા સલા લોક તેવીજ ચાલ ચલાવેછે તેનું ગેરવાજબી પણ માલમ પડી આવે, પણ એવી કુખ ધરવા જોગ ચાલ ચલાવનારા આપણા લોકમાં ખરેખરા કંટકીડ જેઓ એવી પેાડીઘણી ચાલ ચલાવેછે તેવી યરનંદ બી ભરેલી ચાલ આપણી દેખમાંથી નીકલી નાએ, તે નો અટકાવ માએ એ મતલબથી આ કેદાણે એ વીરો બોલવું પડીજેછ.

તે ચાલ એકે આપણા કંટકીડ લોક પોતાની બાએડીને ખાસડે ખાસડે અથવા લાત યુદ્ધથી મરડી એ કામમાં પોતાની ધીરતી રખજેછે. તેઓ એમ કોલે છે કે “જેણે પોતાની બાએડીને પોતાનાં ખાસડાં તલે રાખી ને તે ખરે નર—તેને ખરે -મરદ—જેણે એકું નહી કીધું” તે રાંડેઆ, બાએડીને બોલામ—તેના વાહોએ—તેના હાતમાં જેવા નકરો ઘુમડ

દીક છે હું જોએ તે, ચીના જેવો ખરા મરદા! ખરા નર અને પોતાની બાએડીને ખાલક તમે રાખનાર સુરા-માદીઓ જેવા સધવા થાએ તો આપણા પારસી ઓમા એક ત્રોડી કીરતી થઈ પડશે. અને કેટલાક આપ મતલબીઆ હુકમોઆના વીચાર પરમાણે આપણા લોકમાં ખરોજ સુધારો થએલો કહેવાશે.

ચીના લોકમાં પોતાની બાએડીને સારી પેઠે મારેઆથી તેના ધણીને ત્રોડી કીરતી મળે છે. ચીન દેશના કેટલાક ભાગોમાં તો બાએડી ત્રોડી જો એક ઈશ્વરી બાજ અને બીજાનીચીની ત્રોડીદારની નીચાન છે: જે ચીનાએ પોતાની ઓરત ઊપર ખરોજ ત્રોડીખત રાખીને અથવા ઈનસાન બાત ઊપર ગેરવાજબી પછે હાત ઈતકવાનો કર અને ગુનાહ સગલ પોતાની બાએડીને નહીં મારીતા તે ચીનાને ઈઈ ઓલીઓ ગપાટ, કમ અકલ, અને ના મરદ ગણાયે છે ત્રોડીઊર હુક નીચાને મીઠીનરી ગુણશર કહે છે, કે “મે ચીના ના એક કુટમ સાથે સારી પેઠે ઓવખાણ પડી હતી. એક દીવસ તેઓના ઘેરમાં હું ગીઓ, અને જોઈશું તો આણું ઘેર પર લોકથી ભરાઈ ગયેલું, અને કુટમ ના સધલા માણસ એક જુવાન અસ્તરોની આસપાસ ઊંડું ઘઈ ઊભેલા. તે બાએડી બીચારી તેની લંદ બીની આંખોના વકત ઊપર આવેલી હતી. થોડા દીવસની વાત ઊપર મેં તેને જોઈ હતી, તારે તે જુખ સુરત ઓરત પોતાની ભર જુવાનીના તોરમાં અને તે મામ તંદરસતીમાં હતી, પણ તે દીવસે જોઈછું તો પાર્દના શરીર ઊપર જખમે, અને મારના જપેશ એથવાનો પડેલા દેખાતા હતા કે એકાએક તે પાર્દ ઓ લખાઈ પણ નહીં શકઈ હતી. તેની ઊપર એટલે તો માર પડેઓ હતા કે તેનામા જરા પણ એજીગમ પેવીગમ હીવવાની અથવા ભાલવાની શકતી રહેલી નહીં હતી, પણ તેની આખમાંથી આસુની જે ધાર ચાલુ થએલી હતી, તથા તેના દીવના જે કમળ ધપક્રાર ચાલતા માંડું મ પડતા હતા તે ઊપરથી માનવાને બની આવતું હતું કે તે બીચારીને અતીશયે દુઃખ થતું હતું. આસપાસે ઊભેલા લોકને આ દુખ ઊપજાવનાર બનાવતું કોરણ પુઝેઆથી મને ખબર મળી કે એ પાર્દને આવી ભંચે ભરેલી અવસથામા લાવનાર કશખસ તે તેનો પોતાનોજ ધણી હતો એ અંધાર સંખપ પોને માથે હાત ઈઈ દયગીરી ભરેલા એકુરો આ

થે સુપ થએલો અને અશ્વાઈ ગએલો પોતાની આંખો પેવી દુઃખી બાએડી ઊપર નાખીને ઊભેલો હતો.

મીં હુકે તેને ગુણીકી કે “સા કારણ સાડું આવેા છુની માર તેણે પોતાની બાએડીને મારેઓ હ તો. તે બાએડીએ થું એવી તકસીર કીધી હતી.”

થેલો ભરમાર રડતો અને કચકાં ખાતો ધીમાં આવાજથી બોલવા લાગેા કે “ઈઆર મારી બાએડીએ કઈ પણ તકસીર કરી નથી. ના કઈજ નહીં, એક બાલબર પણ નહીં, તેનાં બદનને એક આંખ લી લગાડવા જોજ પણ તેણે તકસીર કીધી નથી, અને મને પરણેઆને ભેવરસ થયાં, અને અને તહવાલ પ જ અને સુખથી રહેવાં હતાં. પણ આ થોડા દીવસ થયા મારા મગજમાં કઈ શેરશાર વીચારો ચાલેઆ જ કરતા હતા, મને એવું લાગું કે લોક મારી મશ ફરી કરે છે કે મેં મારી બાએડીને હુખ ઈઈખી દીવસે મારી નથી, અને એ શરમ નહીં છંદાઈઆથી મેં આ જ સહવાહના મારા મનમાં એક મારો વીચાર લાવી, મારી બાએડીને—એટલું બોલતાં તેનું હઈશું ભ ચઈ આવીશું અને હુએ મારી રડવા માડીડી, પણ એ પાછલથી ઊતપન થએલો પશતાવેો સધલો રદ હતો, કારણ કે બે દીવસ પછી તેની બાએડી પેલા જખમે ના કુખી મરણ માખી હતી. ભરે આવા પેઆરા ખાવ દે પોતાની બાએડીને એક જ જાલી રવઈઆ પર માણે ચાવવા પોતાની રાંક બાએડીને આવી. ધાતકી રીતે મારી તારે જેઓ ખરાજ હુઆ અને ખરમ મી બાજવાલા ચીનાઓ હશે તેઓની બાએડીઓ ઊપર કંટોચા ચેતમ ગુજરતા હશે એનો વીચાર કરતા કંટ લી દીવસીરી આપણને લાગે છે.

ત્રોડીઊર હુક કહે છે કે ચીના લોકમા બાએડીને સંભાવ તેના ભરથારથી ઘણેજ રોડો ઘાએ છે, અને જે કઈ થોડી ઘણી ખરદાત તે લીએ છે તે માતરે એકલીજ શરજ ઊપરથી કે તે જો મરી ગઈતા શરી ને પરણવા સદું નાણું ખરચવું પડે તેનું દુખ તેઓને વધારે લાગે છે. એવી બાખદને લગતી ચીના ના એક કુટમમાં બનેલી બીના નીચે જણાવી છે.

મીકીન શેહરની ઊતર દીશએ એક ગેહોડું ગાંડું છે તા મેં હુકે એક દીવસ એક ભરમાર અને તેની બાએડીને ભારી જખરદસત જઘડી કરતા જો આ હતા તેઓ એક બીજાને એવાનો નીલાજરા શખ

દો બોલતાં હતાં કે તે સાંભલી કાઢને પણ લાજ આવી આ વગર રહે નહીં. ચારી પેઠે આલાગાલી કરેઆ પછી તેઓ એક ખીના ઊપર ચરીરને ઘણી ઈબ્ત નહીં પામે એવી નાહાની નાહાની ચીજો રેકવા માડી. બેહુને ગુરો નરમ નહીં પડેઆ, અને જેમ વ કત વધતો બીજો તેમ તેઓના ગુરો પણ વધતો બીજો, અને તે એકલો વધી પડેઆ કે બેહુ જાણુ દર માની સઘલી ચીજો ભાંજ શેડ કરવા લાગ્યાં. આસપાસના પડોશીઓ વચમાં પડી તેઓને ઘણાખી સમજાવેઆ, પણ તે સઘલું શેકડ. બાએડી દોડતી ગુલામાં બાવરચી ખાનામાં જઈ જે કાંઈ રાધેલું હતું તે સઘલું કીરાડી નાખીધી, અને તે જગા ઊપરનો સઘલો ખીજો સામાન એક પછી એક લઈ કીરાડી ભાંજ નાખતી હતી, નેવામાં તેનો ભરથાર એક ગોલાંમી લાદી કોંચકીને બાવરચી ખાના તરફ દોડેઆ. લોક સમજેઆ કે એ લાદી જો બાએડીના દીલ ઊપર પડીતો તે તુરત મરણ પામવાની, તેથી પેલાને ઘણે અટકાવેઆ, પણ કાઈનું નહીં માનતાં તે રૂક માંડેઆ પોતાની બાએડી તરફ બીજો, પણ પેલી લાદી તેની ઊપર ફેંકવાને ઠેકાણે બાવરચી ખાનામાં લોહાંકાંની ગોલાંમી તેલ ભરવાની ઘડી હતી તે ઊપર ફેંકી, જેથી તે ઘાંડીનાં બે શાકમાં ઘઈ બીજા, અને બાવરચી ખાનામાં સઘલું તેલ તેલ ઘઈ પડીગી. બાએડીથી એ કરતાં વધારે આશત ભરેલું નુકશાન નહીં થઈ શકીતો તેથી તે મુખ ઘઈ ઘઈ, અને તેથી હવે સઘલો જથ્થો શેકાદ બંધ થઈ પડેઆ. એક ચીનો એ જગા ઊપર ઊભેલો હતો તેણે શુચ મથકરીમાં પેલાં ચીરડાએ લા ભરવાને કહ્યું કે કો ખારા છુજરગ ભાઈ તમે બે વકુશી કીધી કે પેલી લાદી ટાંકી ઊપર આશી, તેને ઠેકાણે તમારી પોતાની બાએડીના માંધા ઊપરજ અશડી હતે, તો તમારા ઘેરમાં સઘલું સમાધાન એક દમ થતે, અને શરીને ગડખડ મતેજ નહીં.” પેલા કા હુપણુ ભરેલા ભરથારે દંડે પેરેજવામ દીધો કે “હા એલું કરવાનો મારો વીતાર હતો તેમાં મુરખાઈ માણુ મ પડી બસો સપાકા ખરચી આ લંકીની બે શાક મા છી જાણી એને દુરસત કરાવી શકથ, પણ બીજા બાએડી લાવવાને એ કરતાં ઘણું વધારે નાણાની જરૂર પડવાની. જેઓ આવી બેઠાઈ ભરેકી રીતે પોતાને ગોલાંમ પોતાના એમ ભરેલા વીચારો જરાપણુ

આંચકી ખાવે અને દેએઆ લાવેઆ વગરે બોલે, જેઓની નીતી તથા કુટમના કુખની હાલત ઊપર આપણને અતીશયે અસરોસ કરવા પડે, તેરવોજ અશ્વોસ બલકે તેથી વધારે આપણી યાત્રના કંટલાક આપ મતવખીઆ જેઓ પોતાની બાએડીએને પોતાને પગતલે રાખવાની, તથા તેઓને ઘેરના ચોરસમાં એક બંદીવાન તરીકે રાખી રેલવાની ભલામણ કરે, તથા ચોરત અને મરદો સહુખાઈ ભરેલી રીતે એક ખીજા સાથે મલેઆથી ખીગાહો થવાની પોતાની બાંતી બદમનશની ચરમાણે કાસતી રાખે, તેવા લોકની એક લ ઊપર આપણને પેલા બલમ, અમનેઆની, ચીનાઓ કરતાં વધારે અશ્વોસ કરવો પડે.

દારા પાદશાહ અને એક ગોલાંમનો (વાંચવાનો)

અહેવાલ.

મુબરક અહેવાલ.

દારા પાદશાહ એક વેલા દેકરગાહા બીજો હતો, તેવામાં તે ઘોડા ઊપરથી પડી બીજો, અને તેનો પગ લચકાએજો. તેઓજ તેને તુરત તેણીથી કીધાવીને તેનાં તંબુમાં લાવેઆ. એ વકતે તેનો પગ ઘણેજ કલવા લાગે. મીશર દેશના હકીમો જેઓ તે વકતે ગોલાંમ કીલમાંઓમાં ખપતા હતા તેઓએ તેને કઠો આરામ કરેઆને બદલે વધારે દુરાન દીધો અને દારાને સાત દીવસ અને સાત રાત સુધી જરા કુખ નહીં આવી હતી. તેવામાં દરબારના માંહુસોને ઈઆદ આવી કે જે બંધવાઓને આપણે લઈ આવેઆ છઈએ તેઓમાં એક “ઈજીનાનો” હકીમજે તેને લાવી પાદશાહને પગ દેખાવીએ. તેથી પગમાં બેડી સુધાં, તથા ચીપડેલુલ તેને પાદશાહની હજુર લાવી બો કીધો. તેણે પાદશાહને પગ તપાસી જોઈ તેને સાટું દવા લખી આપી, અને ગોલાંમી ચેકરખાનીથી ઘોડા દીવસમાં તેને આરામ થયેજો. પાદશાહ જેણે પોતાના લંબડાએજા પગની તલન આશા છોડી હતી, તેજ પગે પાછો જોરેમંદ આદમીની પેઠે ચાલતો થયેજો, તેથી પાદશાહે આરામ કરનાર ઊપર પોતાની વશકરી દેખાવવા બખશીસ કરવામાં કદખી બખખી નહીં કીધી. જે સાંકલથી બંધવાને ખાંચેલો હતો તે પાદશાહે પોતાની હજુરમાં છોડાવી, અને તેરવાજ વ

જનની એક સોનાની સાકલીનો બખરીય તે જોવામ
 ઊપર કીધો. તારખાઈ દારોની વધારા જોરને ચો
 નાના દીનારથી ભરેલી એક રકાબી બખરીય તરીકે
 તે જોવામને આપી. તે દરએક દીનારની કીમત
 રૂ.૧૨ ની હતી. એ રકાબી જોરલીનો ભરેલી હતી
 કે એક બીજો જોવામ જે પેલા હુકીમની પછવાડે મા
 તરે ચાલતા હતા તેથી તે તલગર થઈ બીજો હતો.
 તે હુકીમને બીજા જોનાંચિતમાં એક ઘેર રહેવાને મ
 લીધી, અને પાંદ્યાહાએ પોતાની સંજોગે દરરોજ
 જનવાને રાત્રેવ થવાની તેને અરજ કીધી. છેવળ બ
 ખેરો એવી કીધામાં આવી કે હુકીમને રૂ.૨૫૦ની કી
 પોતાની ઈજારામાં આપે તે સીજ અથવા જોનાંચિત માંથી
 જે એવી દરખાસત થતાં હુકીમે તુરત અરજ કી
 ધી કે ખીસર દેવાના બીજા હુકીમો જેઓથી પાંદ્યાહા
 નો પગ દુરુચત નથી થઈ શકે. તેઓ બંદીખાના
 માં પડેલા હતા, અને જેઓને ચંદ રોજના સુવીચ
 ચહાડવાનો જે હુકમકાર ભરેલા હુકમ પાંદ્યાહાને ના
 જે વલ્લર તરફથી થએલો છે તે હુકમ ફેરવે, અને સઘ
 લા હુકીમોને રજાગત કરી પોત પોતાને મકાને જવા
 ની છુટ મરે. એ અંરજ સાબલી પાંદ્યાહા તાબુબ
 મચોઆ, અને કેટલા લાગે કે જે શું જોવકુશી અને
 વલ્લરે મારી રજાગતમાંથી આટલા સંધ્યા આદમીઓ
 નો જીવ સેવાનો કયાપ કીરો છે અને તે વધી મહને
 પુરેઆ વગરે. એ તેના દરબ અને અકલથી કીરકુ
 બનીકી છે. હુકમ કરો કે વલ્લર મારી જોનાંચિત આ
 વી આ ભર મજલીમના જો વાતનો પુલાસો કરે, કે
 આટલા સંધ્યાનો નાન ફાંલ કારણ ઊપરથી સેવાને
 તેને વાળખી બાકી, એમર જો હુકમ જેરવાળખી
 હોએતો તેના જીવની ધાતી તેને રાખતી પડો.
 માણસો તુરત દોડી પોહોએઓ અને વલ્લરને ચીતા
 બીધી ખેપર કીધી, કે પોંદ્યાહાનો મીનાજ તેની કી
 પર ખરખીયાં થઈ પડેજો, અને તેથી તુરત દર
 બારમાં જાગર થઈ પોતાનો બંધાવ કરે.

વલ્લરે જો સંદેશો ધીરજથી સાંભળે, અને
 તેજ વસ્ત પાંદ્યાહાની હજુર જવા પેવા માણસો ચા
 રે રવાને વચોએ.

પાંદ્યાહાની હજુર એવી તેણે દોખાઈ કીરો કે
 તેજ વખત સાહુને હુતરો આવેજો અને પોંદ્યાહા માં
 રી કેટું કે જો વલ્લર આ શું મુવમ હું મારી રજાગત

ત કીપર મુતરે છે. આજે વસ્ત તારો જીવ ધાતતી
 માં પડેજો, વાસને તારા બંધાવમાં તુને જોવાવાની
 હું તક આપું છું.

વલ્લરે કુરનસ બનાવી પુને આવો દરબી
 રમાં કહી સંભવાવીકી એ પાંદ્યાહા જે જે કઈ હુક
 મ કરેજો છે તે પુખત વીચાર અને લાંબા વસ્ત મુથી
 ખાવ કરીને કરેજો. જે હુકીમો હાલ બંદીખાના
 માં પડેલા છે, એ હુકીમોને “હુકીમ” કેટલા વાળખી
 નથી. જે જોલ કીધી છે તે ઊપરથી મને માલુમ પ
 કીકી છે કે એ જાગ્યાનો અને જાગ્યાનો હાલ તારી
 રી સંક અને નીરદોષ રજાગતમાંથી નજરી અરજો
 અગર બાગ મરણ પામેજો. એ નીમ હુકીમોજી
 પોતાની હુકમકારથી અને રજત પર્થોજા જેવવાની
 લાલચથી જેટલાં માણસોના પુન કરેજો છે તેટલા મા
 ણસો તારી તમામ લાકડીઓમાં નથી મારેઆં બીજાં
 એ હુકમ પુનીઓને જોવાવી પુછ, (“હુકીમ” નો
 જોતાજ જોજોને આપવો દેવાનાપણું છે) કે કેટલી જગા
 ઊપર, અને કાણ હુકીમની તરખીજેત જોલ જોજો
 આ વીરખાલેઆજ કીધી છે, અને કીલ કીલ કાજો
 દા અને કાનુનીથી જોજો દરદીઓને દવાઈ આપે છે.
 પાંદ્યાહા જે ખરેખર જોલ કાહાડી છે તેમાં મારી પક
 કી ખાતરી થઈ ચુકી છે કે જો કીક વર્ધદ માતરે પોતને
 હો છે, અને પર્થો કહાડવાની લાલચથી તેજો અટ
 કવથી દવા વાપરે છે. જેહર અને અકલીર દવા ફેવી
 છે જોજો વરે રજત તેજો મુતવક સખજતા નથી, ચા
 ને હું આટું મારા સત ઈજકીનથી કહી શકુ છું કે
 જોવા કીક વર્ધદને તારા જેહરના રાખી તારી ગર્ગળ
 રજાગતની પાસા માની તું થવા દે જો ઘણું જ બે ઈ
 નતીથી ભરેલું છે. જે તેમાના દરએક જણનો હુકમકાર
 ના નમુના તરખાર કરી રાખેઆ છે, અને તેજોને મુ
 લીએ અહાલતી વક્તે હું તે આમ વેક સાંભળે જાહે
 ર રીતે જા પોંદ્યાહાની વાંચવાનોછું, કે જેથી રજાગત
 ના મારેવ લોડને ખખર પડે કે જો મુવીએ ચહાડનારા
 દોઈની દરનેના “હુકીમો” નહી રતા, પણ અમતયા
 પર્થોજો અમતયા, જાગરા અને રોગી, કીક વર્ધદ હા.
 અગર તારો હુકમ હોજોનો આ જગાએ હું તે હુકીમ
 લાવેલોછું તે જાહેર વાચી સંભવાકી, અને પછી તે
 ઊપર તારી આખી મજલીસનો વીચાર ને, અને જો
 કે જોવા માંહોજો જીવવા લાએક છે અથવા જોજોને

મારેલા બેહુતર. તખત ઊપરથી આવ્યાજ નીકળેઆ
દે વગર વકત ખોલે વાંચી સંભલાવે.

પાદશાહ, તારી રઈએતમાંથી એક જવાન શખ
સના પગના ચુકણ ઊપર દરદ થઈછી હવું. તે
જગ્યા ઊપર એક ધોરી રગ આવેલી હતી, અને તે ર
ગમાં લોહીનો જમાવ થયેઆથી તે સુણ અને લાલ
શેડા જેવી થઈ આવી હતી. તે કમ નસીખ દરદીએ
આ હુમકામાંના એક જણને તે દરદની દવા પુછી. તો
તે પાદશાહ ને “હકીમ” માં નામ ખપાવતો હતો તે
ને સાધારણ શેઠો અને સુલેહી ધોરી નેશ એમાં કે
લો શરક થાયેછે તે પરખવાની વકુશ નહી હતી. એ
“હુમકે હુમકાને” તે ધોરી નેચને શેઠી નાખી અને
નરે લોહી બંધ નહી થઈ શકી તારે તે દરદીને એ
હકીમ ભારી દમામ અને તુંડીથી કહેવા લાગે કે આ
જગ્યા ઊપર કોઈ કાવેલ શખસ પણ હારી ખાઈ બીટી
જતે, પણ તારા સારા બાએગ કે હું તારી હજુર બેઠે
લોહું. તારૂ દરદ થણું જ જમરદસતછે, નો તેમાં કેટલું
હજુ ભરેલુંછે ને નીકલવું હજુ બંધ નથી થવું. એ
મ કહી જખમમાં કાકડા ખોશઆ, અને તે ખીચારા
દરદીને બે દીનમાં જાનથી બેળાત કીધો. પાદશાહ,
એ દરદી ક્રૂત લોહી બેહદ બીઆથીજ મરણ પામેજો
હતો, અને તેનું જીવ આ “હુમકે હુમકાન” ની સાર
મે શેહીમાંથી થઈછી હવું.

પાદશાહ બીજા “બિલુ ઘણે હકીમે” એક જણ
ની ગરદનમાં નાસુરથી ચોટી સોરાખ પડેજો હતો
તેમાં ખારીક ચારેલો લાકડાનો વેહર ભરીને જખમ
પુરી નાખવાની તજવીજમાં ૧૦ દીન સુધી ખીચારા
દરદીને હરાત કીધો હતો, અને નરે કઈજ વધીજી ન
હી તારે ધમકાવીને તે દરદીને કેવા લાગે કે હજુજો તા
રી ઊપર તું કેમ જલદી સારો નથી થતો. તું આ
હું અવડું ખાઈ પી મસત થાયેછે, અને એણીગમ થે
લીગમ લુટી પડી મારી દવાથી રૂજ આવેલા જખમને
પાછો છુલો કરેછે. માટે આ હું એક ફરીને મતમ
પડો કહેલું તે તું નહાંતુંથી જખમ સધલો પુરાએ
નહી તાંહાંતુંથી છોકતો ના. એવું કહી ફરીને ખારી
ક વેહર તથા આટો ભેલીને સધલો જખમમાં ચાંચ
જો, અને ઊપર મજબુત પડો બાંધેજો, તેના મનમાં
એવું કે મજબુત પાડાથી વેહર અને આટો માસસા
ધે મરી જશે. ૧૫ દીવસ પછી તે નાસુર બેવડું વ

ધોળી અને તેમાંથી લોહીને પડેનો એકસોતો રો
ચાલુ થયેએકે તેના જાનની ખરાખી આપેરે ફર
એ જીવ તે બીકુએ કીધું, એમાં કઈજ શક રહેા નથી.
એટલી દવાઈ સારૂ ખીચારા દરદી પાચેથી ૨૦ દીવ
સની રકમ વારા ફેર એ નાતરએ એવી લીધી હતી.
તરીજા હુજતી અને તકીખરી ભરેનાએ એક
જણને ગોલાના મરજથી પેટ કમજ થઈ બીજી હુ
તે ગોલવાને નરે સઘલા વર્થેલો લાખાર થયેઆ ન
રે કકત પેતાની ખટાઈ જણાવવા જાણી છુલને જ
માલ ગોલાનો જોલાખ છુપે કોઈ ખીજ દવાને નરે
આખી ખીચારા દરદીનો પરાણુ શેહલાજ પેટ સાથે કુ
કાવેજો હતો; અને વલી તે ગોલી આપવાની આમ
છ કણલાત આખી હતી કે તેની દવાથી જો પેટ નહી
આવે તો તે હકીમજ નહી, અને આવેઆં તોખીમ
સઘલા વર્થેલો કઈજ જાણતા નથી કે પેટ કેમ લાવરા
પાદશાહ, એ તકીખરી ભરેલા એ ખીચાર સખસ
ખેલ આશનાએ આગલ ગોલાના મરજનો મુકાસો
કીધો તે સોલભ, કેવો મુરખાઈ અને હસવા સરીખો!
કહું કે આપણા પેટમાં હુકાના જેવી ચીલમ અને વલી
છે, તે નહીની અંદર પાણી ભરાઈ હુકાને ચાલતો અકા
વેછે, તેને આપણા લોક મે સખજથી ગોલો કહેછે! ગો
લો એટલે પેટમાંના હુકાની ચીલમ બંધ થઈ જશે!
એ હુજતી હકીમ અજુ પેતાની વણઈ છોકતો નથી.

પાદશાહ, ચોથા “વાઈજીવઈદ,” ને સઘલા મ
રજો જુદી જુદી જાતની હવા અથવા થા સમજેછે તે
કમ ખખતે એક ગરીબ શખસને, — ખસ, ખસ, પાદશા
હ તખત ઊપરથી પોકાર મારી ફેલું અને સઘલી
મજલીસ હેજ અને હુકકાર નાખવા લાગી ખસ કર વ
લર, એ “નીમ હકીમે” (હુમકો) ને તતકાલ મારા
દેશમાંથી તરીયાર કર. શંકો દીધાથી કઈ વધવાનું
નથી, એઓને કોઈ જુલમગાર રાજમાં એધી વધારે
ચીકડા ચીઆ વગર નથી રહેનાર. મારા વેહર ભરે
લાં રાજમાં એજો આજ સુધી ટકી ચકેજ્યા, પણ નો
એજોમાં આકીન, અને ગોલાનો દર, દજોઆ, અને
બેહુતતની લીચદ હાએજો એજોએ તુરત પેતાનું ના
તરસ કામ છોડી દઈ કોઈ ખીજે ધંધો કરે અગર એ
પરમાણે પેટને ખાતર “હકીમ” નો ખોટો વેશ લઈ
આગલ કેલા પરમાણે નો એવા છુનીઓનો પેશા કરે
આજ કરશેતો ખચીત એજો કોઈ બીજા રાજમાં ખી

ખાઈ, ચુંધાઈ અને રીખીને પોતાનો જન બરબાદ કરે. એજાને શંસી દેવાનું શુક્ર કર, અને હું મો જના પ્રવા નીકળું તે વકતે એ જગારાએને કોઈ વા હાણુમા ભરેલા પરદેશ તરીવાર થઈ જતાં જોવાની ઊંચે રાખુ. બા અને તે ચેતાખીથી કર, અને જા મમાં હાનકી શેરવી ખખર આપ કે આજ પછી બરો બર તરખીએતથી શીડેલા “હુકીંગ” સીવાએ ખીબા કોઈ “હેમક ખીન ઊલુઆ” પાખ, પડીકાં, આપવાનો ધંધો નહીં કરે; અગર કોઈ પકકાએઆતો તેજીનાહાલ હવડાં પકકાએવાના કરતાં વધારે માધ થશે.

એવી હાનકી આપણી યાપમાં થવી જોઈએછ, અને ઊપર આપેલા સઘનો બીતાર આપણી યાપમાં બેસક થજોએ, ખીચારા ગરીબ દરદીઓ નાં નથી ગ એઆછે, અને તેવા “હેમક હેમકાનો” હુગુર તેવી રી તે પોતાનો ધંધો ચલાવેઆ જાએછે, એ અશ્વેસ જ હુંછે!

ચોરસમયના પદરખાનાનો ટુક અહેવાલ.

એક સખત ચોરસમય આગલના એક સ રક્ષા રી, પદરખાનામાં જઈ આવેએ. હુગુ, તે એ પદ રખાના વીરો ફેર્યાક ખોલાશો કરેછે, જે નાણુવા જો ધારી અતરે પરગટ કરીએ છઈએ કેછે કે એ પદરખાનામા જે ખીસકોટ ખનાવેઆમાં આવેછે તે લ સકરના સેલરો, અને રોજરોને માટે ઘણુ કરીને ખનાવેઆમાં આવેછે. એ પદરખાનામાં દાખલ થ ના ઘણી મેહનત પડતી નથી, કોઈ પણ તાહુના એક રખસની મારફતે મેહલાઈથી દાખલ થવાની પરવા નથી થયેછે. એ ખોલાશો કરનાર લખેછે કે “જે વેલાએ હું દરવાજામાં પેમે તેઆરે મં જોઈશું કે જે કારખુનર હું તાહું મજેએ હુતો તેવાજ કારખુનર ખીબા ઘણાંક માણુસો તે જગા ઊપર આવી ભેગાં થએઆ હતા પછી ગુરતજ હુતો મઘલાંએને અં દર દાખલ કીધા, અને જે જોવા લાએક હું તે જો વા મોડીકીં.

પેહલ વેલા એક ચોક જે ઘણુજ સશઈદર તથા સેજો રાખેલો હતો, તથા જેની જોએ પ્રસખ

દીની કીધેલી હતી તાહું હુગુને દાખલ કીધા. એ ચોકની પછેસખાજ ચોરસમયનો અખાત આવે લોછે, જેમાં ઘણાંક વાહાણો તથા મનવારો જોએઆ માં આવેછે. આસપાસનો ખુશ તથા રલીઆમનો દખાવ જોનારને આ કોણેથી નજરે પડેછે, તેથી તે નાં મન ઊપર તરેહવાર અસરો થાએછે. તારખા દ એક ખીજો દરવાજો ઊઘડેએ, અને હુગુને અંદર જવાને કહીશું, અંદર દાખલ થતાં માલમ પડીકીં કે એ જગા સઘલી તરફથી ઘણુજ ખંધબસત હતી, તે એવીક જે જગા ઊપર દમ લેવાને પણ પુરતી સપ હવા મલતી ન હતી. હુગારી મંકીમાના ફેરવાને જેટલાતો ઘંસવા તથા ખખારવા પડેઆ કે તેમનાં મોહાણ લાલ થઈ આવેઆ, તથા ખખાએ ગુંગરાતા દમ સેતા હતા અને એક ખીબા રાંચુ જોઈ પોતાની હાલત વીરો હસતા હતા. એ ચોરસમાની હવા સઘ લી આસ અથવા મેદાથી ભરાઈ ગએલી હતી, તે એ ટવે સુધી કે ચોરસાની સઘલી ખાજુએ નાંહું જુ એ તાહું ખારીક મેદો ઊડતો હતો. આ કોઠરીમા જે માણુસો, પછે નાહુંનાં કે મોહાણ, જેઓ કાને લાગે લાં હતા, તે સઘલાંના ખાસ, ભવાં, પાપણુ વગેરે ભા ગેમાં મેદો ભરાઈ ગએલો હતો. તેથી સશેદ ખાલ ના ભુત જેવા ખની ગએઆ હતાં. એ દખાવ હુમા મી નજરે પડેએ હતો એટલુંજ નહીં, પણ હુ હુ હુ હુમારો અવતાર પણ તેવાજ થતો હતો. એ જમા ઊપર તીસથી તે ચાલીસ માણુસો તેમા છોકરાં તથા મોહાણી ઊમરનાં માણુસો જોએઆમાં આવતાં હતા. જેઓમાં કેટલાંક માણુસો મેદાની તપાસ કરતાં હતાં, કેટલાંએકો આરો મસલવામાં ગુતાએલાં, કેટલાંએકો ખમીર ચહાણવામાં ગુતાએલાં, કેટલાંએકો થારીને ખીસકોટ તરફ આર કરવામાં મસગલ થએલા, તથા વલી કેટલાક માણુસો ભકીઓ ઊપર જઈ ખીસકોટને લુંજવામાં રોકાએલાં હતાં. આ જગા ઊપર આ ટવાં ખધાં માણુસો કાને લાગેલાં હતાં, તેપણુ તાહું ગ કણ ઘણુજ થોડી જોએઆમાં આવતી હતી, સખખ કે તાહુંનાં માણુસો ભર “મોડી વાત અને ઘણું કા મ” એવા કરાવથી પોતાનું કામ કરતા હતા.

તારખાદ એ કારખાનાના એક ખીબા ચોરસ માં હુગો દાખલ થએઆ. નાંહું સંચાથી કામ ચા લઈ હું. આ જગા ઊપર સંચાની મદદથી એવી

ગોઠવણ કીધેલી હતી કે એક મોહાટાં વાસણમાં આટો અને પાણી સાથે ભેલાર્દને ચંદતાં હતાં, અને તાંબાં પછી તે સાંચાવીજ તે સઘણું મલવાનું હતું. પછે તેને તેરી તેના તુકડા કરવામાં આવતા હતા, તથા પછે તેને થાપી તેની બીસકીટો થતી હતી, અને છેવે જુલુ હાફડાવામાં આવતી હતી. એક તરફથી આ પરમાણે આટો તથા પાણી ભેલાવું તે ભેલતા હતા, તથા બીજી તરફથી એજ આટા પાણીની તરત જને લી બીસકીટ નજરે પડતી હતી, જે ગરમ-ગરમ ચા ખવાને હજાર થયેલાં માણસોને ઘણી સવાદ આપતી હતી, પણ તે ચાખનારાનાં દાંત ઘણાં મજબુત નોઈએ, એવી જાતની એ બીસકીટો હતી.

જેટલું નજરથી જોવાઈ શકાઈ શકે એટલું જોઈ લીધું, તારૂંપછે તાંબાના કારીગરોને ફેરલીક ચીજો વીથે પુછી લેવાનું થયું કીધું. જે જે ચવાસો તેજોને પુછીઆમાં આવેઆ હતા, તે સઘલાને ઊતર એ કામ કરનારાઓ પાસેથી ઘણાજ ખાતરી ભરેલા મલતા હતા, તેથી હમારો જીવ ઘણોજ ખુશ થઈ ગયેઆ હતા. તપાસ કરતાં એવું માલમ પડીકી કે આ કારખાનામાં ઘણામાં ઘણી ચીવીસ કલાકમાં ૧૫ ટન બીસકીટ બની શકે છે. એ ૧૫ ટન બીસકીટ ૩૨૦૦૦ માણસોને એક દાહડો પુરી પડી શકે એટલી છે. એ કંદાણે આઠ ભરી જારી નોએઆમાં આવી હતી. અને તે સાથે એક નવમી ભરી નોએઆમાં આવી તે ભરી કાંઈ હજેસ વાપરવામાં આવતી નહી હતી પણ કદાચ કાંઈ વરદીનું કામ આવેના એ કાલતુ ભરી ૧૬ સઘલાવેઆમાં આવતી હતી. ઘણું કરીને ૨૮ માણસો કામ ઊપર લાગેલાં રહે છે. એ કારીગરો ઘણું કરીને દોઢા હાથોએ તારથી દર અઢવાડીએ છ શીલીંગને (૩ રૂપીઆ) પુસારે લાખલ થાય છે, અને તારૂંપછે હુલુ હુલુ દર અઢવાડીએ અગરજોર શીલીંગ થીતે અઢાર શીલીંગને (૮ રૂપીઆ) સુધી મુસારે ગેત વે છે. એ કારીગરો પક્ષી ચટાતાં ચટાતાં છેલે ભરીનું કામ ચલાવવાનું માથે લીએ છે, અગરજોર એ કામને પુરતા લાગેક થાય છે તે તેને દર અઢવાડીએ ૨૭ શીલીંગ (૧ રૂપી ૩ પીઆ) મહેલે.

એ જગા ઊપરથી હમે એક બીજા એટલ ના જોરકામાં લાખલ થયેઆ. એ જોરકામાં દલવાનું કામ ચાલતું હતું. બાંધાં જુઓ તાંબી કુવ,

કમરો અને આટો. આટો થીજો કે તેને એક ચા હોટી ચાલણીમાં નાંખી ગુરત ચાલવા માંડે છે. એ દલવાનું, સાફ કરવાનું તથા ચાલવાનું સઘણું કામ સાંચાવીજ થાય છે, દર કલાકે હીસા રતલ અનાજ દલવામાં આવે છે, અને તારૂંપછે એ આટાને બે દાહડા સુધી રાખી મુકે છે, કંઈકે જોરથી દલાવેઆને લીધે આટામાં ગરમી આવે છે તે ઝીલી થાયે. દલનારને જો એક છુથલ ઘડીં આંધેઆ હોએનો તેણે તેનો ૬૦ રતલ આટો કરી આપેલો, અગરજોર જોર લો આટો નહી ઊતરેઆનો દર રતલ બે શીલીંગ ૩૧ દંડ લાખલ તે દલનારને આપેલો પડે છે.

આ પરમાણે ઈંગલંડ માહેલાં એક પદરખાનાનો દુકાં અહવાલ જણાવેઆમાં આવેઆ છે, તે ઊપરથી આપણને અતરેનાં ફેરલાંક પદરખાનાઓ વીથે હલકા વીચાર આવે છે. ઈંગલંડના જેવા સુધરેલા, પાંચેઆ ઊપર શોડાંજ કારખાનાં અતરે નોએઆમાં આવે છે.

હુલકાઈ.

સાચી જાણ.

ફેરલાંક માણસો પોતાનું જોર બતલાવવા, તથા પોતે સુરામાં ખપવા માટે ફેરલીક વેલા ભારે નોખેઆ પોતા ઊપર જોંચી લીએ છે, પણ તેવા નોખેઆ જોંચી લેતી વેલા તેજો જરા વીચાર કરના નથી કે શલાણું કામ કરવાનું હમે માથે લઈએ છઈએ તે કરવાને હમે શક્તીવાન છઈએ કે નહી. એવી રીતે વગર વીચાર કરવે જેઆ પોતા ઊપર નોખમ જોંચી લીએ છે, તેજોને હુલકા કરી કહે છે. ખરૂં છે કે ફેરલીક અજતની વેલા નોખમનાં કામેઆ માંડું માલકું પડે છે, તોપણ તેમ કીધા અઢાકી વીચાર કરવાની તો ભારે જરૂરજ છે. ફેરલાંકે લોક ઊપર જણાવે આ પરમાણેની ખાસ કરવા માટે નહી, પણ પરોપકારને અરથે તથા લોકોનાં કલેઆણેને અરથે પોતા કિમર નોખમ જોંચી લીએ છે. એવા ઘણીજોની નેક અને રૂડી ચોચના માટે તેજોને માન થયે છે, તેપણ તે ઘણીજોને “હુલકા” વીગર આપણી. બીજું એક જોલાઈ નથી કાઢવાનું. ઈઈ માણસ કુવામાં પં

ડીંગી હોજી તે નેને ખાણર કાણડી તેના છવ ખં
આવવાની આગપાગ ઊભેલાં ગધલાં માંડેલાની ખાજે
શ હોજીએ ખરી, પણ તેટલા માટે જોવી કાંઈ જરૂર
નથી કે આગપાગ ઊભેલા શખ્ષામાંથી કોઈએક પ
હોજી, જો પણ પોતાને તરવાનો હોનર આવડતા ન
હોજી તેપણ, કુવામાં કુદી પડી અંદર પડેલાં આદમી
ને સક્ષાંત કાણડવાની હીમત કરવી. તેમજ એક
ધરને આગ લાગી હોજી અને તે ચોતરફ ફેલાઈ ગ
ઈ હોજી, અને પુણું માત્રમ પડું હોજી કે ખાણરના
ધણીને અંદર જવાનો, અથવા અંદરના ધણીને ખા
ણર આવવાનો કોઈ અવાગત મારગ નથી, એવું છ
તાં પણ જો કોઈ માણસ તે ધરમાં ગપાઈ ગયેલાં
આદમીઓને અથવા કાંઈ માલ મીલકત કાણડવાને
હીમત કરી તે આગના ભડકાંમાં પડેજોતા તે ધણપ
ણ ભરેણું કંટુવાનું નથી. તેને માતરે આપણે શ્રવે
લો કાણડો દેહી થકશું. ખરું છે કે જોવી વેવા વ
ધારે હીમત પકડી કુખીઆગજોને મદદ કરવાની દર
કેકની કરજો, તોપણ ભરેણી રીતે માત્રમ પડ
નું કોણ કે જે કાંઈ ઊપાજોઆ કાને લગાડીઆના
આવે તે વીઅરથ જવાના, એટલું છતાં પણ અમલ
થી જે વકુશાઈભરેલી હીમત કરવી, તેને હીમત નહી
પણ કુલકાઈ કંટુવામાં આવેછે. વલી કંટુવાજોમાં
જોવોતા માલ પડેલીછે કે પોતામાં ભાતી અથવા કુદર
તી હીમત ન છતાં ઘડી વીગેરે ફેરી વચનુજો મીને પો
તાને હીમત આપીને પછે જોવા જોખમમાં તેજો જ
ઈ પડેછે, આ ખાખદને મવતી એ પણ સગ હેમકાઈ
છે. એક બીના ખનેવા લાખવા તરીકે નીચે લખલ
કરીએછ.

કંટુછે કે એક વેવા ઈંછીરખાંડનાં એક દેશ
મા એક મોઢો રીછ ઘણી ખરાબી કરતા હો, અ
ને તે દેશ માટેલા માણસો તે રીછથી એટલાંતા કંટા
લી ગયેઆં હતાં કે કંઈપણ કલા, હીકમતથી તે જા
નવરનો નાશ કરવાને તેજોએ કાવ કરેજો હતો.
તેવામાં એક સેલર તાંડાં આવી લાગો. તેણે એકલા
એ તે રીછની આમણે જવા પોતાની હીમત ખતવાવી.
એ સેલરને સારી પેઠે ખખર હતું કે કંટુલાંક તેવા કર
તાં વધારે જોરાવર અને હીમતવાન માણસોએ એ
જાનવરનો નાશ કરવાને વધારે ચેહનત લીધી હતી,
તોપણ તેજો એ જાનવરથી આજે થયેઆં હતાં,

એટલું બાણુઆ છતાં પણ તે સેલરે પોતાને હીમત ત
થા સુર છુટા, સારી પેઠે ઘડી પીધો, અને પછે માતરે
એક બાથો હાતમાં રાખી વેલા રીછની જગા ઊપર
એખજો બીજો. એ વેલા તેને આગપાગના માણસો
એ ઘણું વારેજો, અને સમજાવીશું કે તું એકલાથી,
અને માતરે આ એક અધીઆરની મદદથી તે રીછ
ને મારી સકાવાનું નથી, પણ જોાર તું તારા પોતા
ના જાનને જોખમમાં નાખજો; પણ એ સધલાં જોલ
વાની તે સેલર ઊપર કથી અસર થઈ નહી. તેણે
ખગ દરાવજ કીધો કે જે ખનતા ખને તે ખરી પણ તે
રીછના શાકું જવું. એ દરાવ મુજબ તે ગયેજો.
આવતાં ચાલતાં તે છેક વેલા રીછની નજીક આવી
લાગે તે વેવાએ પેતું રીછ પણ છેકાઈ ગુશમાં આ
વી તેની શાને દોડી આવીશું. રીછને ગુશાખર પો
તાની શાને આવતું જોએઆથી વેલો સેલર ખીધો.
એમ થવાને બે કાગણો હતાં, એકતો એક તેણે હીમ
ત ચેલવવા માટે જે ઘડી પીધો હતો તે હરે ઉતરી ગ
યેજો હતો, તથા બીજું કારણ એકે રીછનો કરોધ
ભરેલો ચેહરો તેજોઆથી તેને એકાએક એમત પડી,
આવી હાલતમાં તે સેલરે પોતાનો બાથો સંકી રાખે
જો, અને તે પણ એવી રીતે કે ઈજાતા તે ભાલાંથી
પોતાનો ખચાવ થાએ કે ઈજાતા તે ભાલાનો
પોતેજ ભોગ થઈ પડે. એ પરમાણે ઘભરાટમાં ને
ભાલો સંકી થપ કીધો રહેજો. તેને થંમ ઊભેલો
જોઈ વેલો રીછ પણ તેની શાકું ઘુરનો થંમ ઊભો
રહેજો. સેલરે તે રીછ ઊપર હોમવો કરવાના ઘ
ણાબી ઊપાએ કીધો પણ તે શવવા વેઅરથ, સખળ
કે તે રીછ વધારે જોરાવર હતો. વારે ઘડીએ તે સે
લર પોતાના ભાવાને આણીઅમથી તેણીઅર જેવે,
તથા છુટા પણ પાડે, પણ તે સધલાંને તે રીછે ધીકાર
તરીકે ગણીશું, અને બાણુ તે રીછ પોતાના હાનખર
દને એક મગતમાં જેવું મમલને બારે દયામ તથા બ
પકામી ઊલું રેહુંડાં હોજી એટલું જોવામાં આવતું
હતું. જેમ જેમ વખત થતો ગયેજો તેમ તેમ જે
લા સેલરનાં કંકણ કુજવા લાગ્યાં, અને શરોરે દીકું
થવા માંડીશું. જે હાતમાં બાથો પકડેલો તે હાત
પણ એટલોતો કુજવા લાગો કે ભાલાની નેમ પણ એ
ક કંકણે રેહતી નહી. અતીઆર સુધી પોતે જે ને
મ તાંકી ઊભો હતો તે પણ હડુ હડુ ખીસતી ગઈ, અ

ને તેનું આણું યરીર ધુળવા લાગ્યું. આટલું સઘળું થયા છતાં પણ તેના મનમાંનો આ બેલકુશી ભરેલો ખેઆલ ગએઓ નહીં કે “આ હું મરદાનગી ખતલા છીં છું.” તેણે વીચાર કીધો કે જો હું હમણા પાછો જઈશ તો માહારા સોખનીઓ, તથા જેઓએ પરચમ મહેને વારીઓ હતા, તેઓ મહેને હસશે, તથા માહારી કેડકી કરશે, તેથી તે હજી પણ તાંબાજી થડીને છી લો રહેઓ. આણી તરજથી પેલો રીછ વધારે ચી રડાઈ તથા યુઆમાં આવી તે સેલરની ઊપર પસારો કરવા લાગે. રીછનાં મોઢાં કદમ અને તેની બ એ ભરેલી રીકલ વધારેવાર જોએઆથી પેલા સેલર ના મન માહેલા સઘવા વીચારે એકદમ નાણુદ થએ આ, અને તેણે છેલ્લો વીચાર એજ કીધો કે હવેતો પાછલે થએ નાહાસલું બેહતરછે, કેકડી અથવા મસક રી જે થવાની હશે તેનો થએઆ વગર રહેનારજ ન થી. એવો વીચાર કરી તેણે એકદમ નાહાસવા માં ડીકી. પેલા સેલરને આ પરમાણે નાહાસતાં જો એઆથી પેલા રીછને વધારે હીમત આવી અને તે પ લું તેની માછલ વધારે જોરથી દોડીકે. અલખતાં જે જનાવરને દોડવાનો માહાવેરો વધારે તથા, તેની જપ્ત મોઢાંકી તેથી તે જલદી પેલા સેલરની લગલગ આવી લાગે. આ વેલાએ તે સેલરે જોઈકે હવે કયો ઊપાએ નથી. હાતમાં જે ભાલો હોત તે કંચલી ને નાખી દીધો, અને ધ્રુમ દોડવા માંડીકે. પેલા બા રો જમીન ઊપર પડેઆથી તે રીછનું થેઆન તે ઊ પર લાગું, તેથી તે ઊભો રહેઓ અને તે ભાલા સાથે લડવા લાગે, તેણે તે ભાલાના વુકડે વુકડા કરી નાખે આ, અને પાછો પેલા સેલરને હુંભાલો પકડેઓ. વ લી તે રીછ છેક લગલગ આવી લાગે, તારે પેલા સેલરે પોતાને હાતનું એક મોળું નાખી દીધું તે એ વીજ મતલબથી કે જેમ ભાલો નાખી દીધાથી રીછ ઊભો રહેઓ હોત તેમ એવી યલુ ઊભો રહેશે, અને એ વીચાર જે પેલા સેલરે કીધો તે કાંઈ ખોટો નહીં હ તે. વલી તે મોળું સાથે ફેરવેક વાર સુધી રીછે લખત ખેએઓ, અને તે મોળના ચીરીઆં કરી ના ખી પાછો પેલાના પાછલ લાગે, યલુ એજ રીતે તે છે તે રીકડને દુરનો દુર રાખવાની દગાઈ કરેઆ દી ધી તરીજ વાર ખીજા હાતનું મોળું નાખીકે, છેલ્લે પોતાનાં માર્યાં ઊપરનો મોખી કીરાદી નાખી અને એ

પરમાણે કીધાથીજ તે સેલર પેલા રીછની યુગાસથી મોકલો થએઓ. અગર જો એ સેલરને એવી છુધી ન સુણ હોત, અથવા પેલી પડતી-તીજોની રીછે ક્યાં દરકાર ન કરી હોત તો ખરીત તે સેલર પોતાની હુલ ડાઈનાં જલ આખત. આ પરમાણે તે સેલરે પરચમ જે હુલડાઈ કરી તે માટે તેને પાછલથી યલું પરતાવું પડીકે. તેણે માન મેલવવાની તથા સુચમાં ખપવા ની જે જુદી હીમત કરી હતી તેના પદયામાં તેની પા છલથી ઘણી હડી થઈ તથા તેના મીતરો અને આસ પાસનાઓ તેની કેડકી કરવા લાગ્યાં.

આસતરેલીઆનાં જંગલીઓમાં બાએડી પસંદ કરવાની ભગેનકાર રીત.

૧૫૧-૧૫૨-૧૫૩-૧૫૪

અનુભવકીપરથી એવું માર્ગ પડીકે કે કાંઈખી દે સમાં સુધારો વધતો જાએ છે તેમ તાના લોકમાં પરણવા ની રમણમાં પણ જે રમણો જાએ, પરણવાની અથ વા બાએડી મેલવવાની આલ દેશ દેશની જુદી જુદી છે, પણ આસતરેલીઆ દેશના જંગલી લોકની એ વીજે જેવી કીધારવા લાએક માલકે તેરલી કાંઈખી જ જંગલીઓની નથી. એ દેશનાં એક રોલીવાલા જંગલીઓ ખીજી રોલીવાલાને પોતાની છોકરીઓ સા થે પરણવા દે છે પણ જે રીતે મરદ પોતાને મનજમની બાએડી પારકી રોલીમાંથી પસંદ કરી લાવે છે તે ખ ચીત ખુની અને હેરત ઊપજવા જોગ છે. ભરે એ કે જંગલી પોતાની ભર જુઆનીમાં આવેઓ, અને તે પરણવાની ઊમરે પોંહાંએઓ એ વીજે તેના ઊપર ફેલીકે કીરીઆ થઈ સુકીકે, તે જંગલી પોતા ની બાએડી પસંદ કરવાનો કાપ કરે છે કાંઈ રોલી માંની છોકરી તેને પસંદ પડી તે રોલીની પછવાડેનો પછવાડે છુપો અને ભરાતો ધરવા મારે છે. એ લોક માં પોતાની બાએડીઓ પાંચે કણુ કામો નથી કરા વતા, પણ આધારણ હલકાં કામો જેવેક જેવો વીણવા તથા કુવો તેલવાને જંગલોમાં તેઓને મોકલે છે; તેથી પેલો મરદ પોતાની માથુકને પકડવાની તાલમેલ સંધતોજે લીઓની પછવાડે ધરતોજ રહે છે; એવી રીતે કાંઈ વાર દીવઓના દીવજ સુધી કાંઈ કાંઈ મરદોને રમણું પડે છે. યલુ તક મલી અને જે રોલી છોકરી તેની સુ

આસલેલીઆનો એક નંગલી બીજ નંગલી રોલાવાલાની એક બોકરી પરણ્યા તારુ ચોરી
લાવીઓ તેની તપાસ

ગામમાં આવી ગઈ એવેા દાવ આવેજોતો પેલા છુપો મરદ તુરત તે ઊપર હુમલો કરેછે, અને અચુક નેમ થી એક બાલો એવેાતો તેની ઊપર મારેછે કે તેના જ ખમરી પેલી છોકરી તુરત બે સુધ થઈ જમીન ઊપર તુટી પડેછે. આસપાસની બીલ બાંધેડીઓ તે જ આ ઊપરથી ચીચાડી પાડી ખીહીને નાહારી બાંધેછે, અને પેલો મરદ આવી પેલી જામીને બે સુધ છોકરીને પોતાને ઘેર ભારી કીરતી અને દમામ ભરેલી રીતે ડોંચકી લઈ બાંધેછે.

એ છોકરી બીચારી જારે પોતાની સુધમાં આવેછે તારે આમપાસ જુએછે તો કોઈ નવેાજ દેખાવ તેની નજરે પડેછે. તેના કોઈ નહી મહે સવા અથવા જોવાખીતાં, કે તેને દીકારો દે, તે બીચારી કોઈ નવીજ જાતવાલા, જુદીજ ચાલ ચલહુવાલા લોકમા આવી પડેલી, તેથી ને એખવો, અને ના વાઈશ દાદા દીવસ સુધી જુરેઆ અને રડેઆ કરેછે, અને આગને આનતે એ નવી જાતના લોક સાથે તેનો વેલાપ થતો બાંધેછે, અને જે મરદ તેને સાવી જુની રીતે પકડી લાવેજો તેની સાથે તેને હુત્ર હુત્ર જોલખ થતી બાંધેછે.

જે જમલી અને ઘાતકી ચાલ પેલા મરદ પોતાની બાંધેડી પસંદ કરતી વકતે દેખાડી હતી તેવી ચાલ કરીને તે પોતાની અવે ખરેખર યજેલી બાંધેડીની તરફ નથી દેખાડતો. તે હુવે પછી તેની સારી પેડે ખરદાસત કરેછે, અને સધલાં કાણુ અને અતીશએ શરીર મેહનત વરેવાં કામ પોતે કરેછે, અને બાંધેડી ને માતરે હુમકાં સાધારણ કાંચો સોરેછે.

જે ટોલીમાંથી છોકરી ચારાઈ તે ટોલીવાલાઓ ને એ વાતની ખબર પડતાં તેઓમા અને મરદની ડેલીવાલાઓમાં દુશમની વેદા થાએછે, અને જે મરદ આવી જખરદતલીથી છોકરી ચોરી લઈ ગીજો તેની ઊપર ચકત સખા કરવાની તઈઆરી તેના દુશમનો કરેછે એ સખા અથવા કીરીઆનો દેખાવ જોવા આ ને વાંચવા લાંચેકછે.

જે ચીતાર આવેજોછે તે એવી તરેની સખાને દેખાવછે. એ દેખાવ એક તરેની “નેબામાલ” અથવા મરદાનખી જાતવાવાનેછે, જેમા પેલો મરદ પોતાની હીમતે, અને બદનની કુઅતથી સધવાની ખાતરી કરી આવેછે કે જે જવાન પેલી છોકરી લાવે જોછે તે જવાન કઈ જેવો તેવો નથી પણ તેની માથુ

કને લાંચેકનોજ હીમતે મરદાનછે. એ લાઈમા મરદની બાહુદુરી, ચાલાકી, અને દાવપેચની કચરતની સારી પેડે પરીકથા થાએછે, અને કોઈજ વકતે એવી તપાસમાં તેવાંઓનાં બન પણ બાંધેછે.

મેહુ ટોલીવાલા એક કંરવેલે દીવસે એક પોલી જમા ઊપર મહેછે. તેઓ સધલા પોતાના બદનને લાલ રંગથી રંગેછે, અને બાંધે સધલા ભારી લાઈ કરવા જતા હોએ એવી તઈઆરી કરેછે. જેવા બધે ટોલી વાવા એક બીજાની નજરે પડેઆ કે બધે તરફથી ભારી જુમ અને શોહારના પોકાર અને ચીચાડી ઊપર ચીચાડીઓ નીકળેછે, ગાલો ગલોચી અને તુંલઈનાં ભરેલા સાજુને, ખડખડતા અને દાત કચ કચાવતા કાહડેછે, પોતાના બાવા હવામા જોરથી શેંકેછે, તથા પોતાના શરીરને એણીખમથી પેલીખમ મરડી મોડી અને તરેવાર આકારમાં ફેરવી અને પડકોને એક બીજાને એક જણાવા માંગેછે કે અમારા જેવું કહોઅત અને કચરત તમારી ટોલીવાલાઓમાં નથી, અને તમારી દરકાર કાણુ કરેછે, અને કાણુ તમારીથી ખોડેછે.

એ પરમાણે જુમ ખરાણ પાડી જરા જરા નરમ પડતા બાંધેછે, અને પછી સધલા બાણુ સાથે લેવાઈ જઈ પેલા મરદની પરીકથા કરવાની સધલી ગેા કવણુ કરવાની તઈઆરી કરેછે. એ વકતે એક ટોલીવાવા બીલ ટોલી વાલાના હુથીઆરો, બાવા, તીર, એવી ચીજોની તપાસ કરેછે કે કેહી તરફ વાલાના અથીઆરો વધારે સરસછે, વળી કેટલાકો પોતાના શરીરની કચરત કરી એક બીજાને દેખાડેકે તેઓના જેવા જોવાવર બીજા કોઈ નથી. એવી રીતે તેઓ નો વેલાપ થાએછે તેવામાં તેઓના સરદાર તરફથી એક નેશાન થતાં સધલા એક બાજુએ થઈ બાંધેછે, અને તેઓમાંથી પેલો બાહુદુર મરદ એખલો બાહર નીકલી આવેછે. તેના ચેહરા ઊપરથી એક માણુ મ પડેછે કે તેને તે વકતની કઈખી દેહશત નથી લાગતી, પોતાની ડાત ચાલાકી અને જોરમા પુરુષુઅતકી ન અને મજદુર રહેવો દેખાએછે, અને પોતાની હીમત અને શક્તી વીશે જે કોઈ સાંખણે આવે તેઓની ખાતર નેચા કરવાને તે તઈઆર અને તવવલી રહે એ દેખાએછે.

છોકરીની બાજુવાલાઓમાંથી બે તરણુ જણા દરે

ક શખસ ખારથી વધારે ભાલા લઈ તેની સાંભણે ખાહર આવેલે. પેલા મરદથી ૨૫ વાર દુર તેઓ ઊભા રે હુલે. એ વકતે સધલા તમામ સુપ થઈ બચેલે, અને અવે લાઈ કરનારા તરફ તેઓ આતુર નજરથી જુએલે. જેવા પેલા શખસોએ ભાલા ઊંચકેઆઈ પેલા મરદ એકલો પોતાનો બંધાવ કરવાને તઈઆર રેહલે, અને એકપછી એક આખાદ નેમ શક્તિને ભાલા ફેંકવા નો મારો ચાલેલે તેમાંથી પેલા મરદ એકુએ ભાલાને પોતાના બદનને લાગવા દેતો નથી, એવી ચપ્પઈવી તે એક અધીઆરે કરીને પેલા ભાલાઓને એક એક ફટ કે આગપાસ ઊરાડી દીધેલે. એ હામલાની વકતે પેલા મરદના મોઢોડા ઊપર કર્છળી ધારતી અથવા ઈન તેબરી દેખાતી નથી. જે વકતે ભાલાનો મારો ચાલે છે અને તે ભાલાઓને પેલા મરદ ધાળુએ ઊરાડી દીધેલે તે વકતે આગપાસ જોવા બેઠેલા જંગલીઓમાં ધીકર અને તાળુખીથી ભેલાએલો ધુર ધુરતે આવાજ એક હેરથી તે બીજે હેડે સુધી માલેગો બગેલે, ભારે મેટલા ભાસા મારવા જોઈએ એટલા ભાલા મરાઈ સુકા અને પેલા મરદ વગર ઘાહલ થવે પાર પડેગો કે સધલા જંગલીઓમાં પાછે એક મોહોડો પોકાર ઊઠે છે, અને જેમ આગલ ગરબડ થઈ હતી તેવી પાછી હો, હા, અને છુમ ખરાસા નીકરવા મારેલે.

એ કીરીઆ થઈ સુકા પછી છેકરીની તરફવા લી ઠોલીમાંથી ફેટાક-સાંભણે આવેગા હોએ તેટલા દરએક એક જણ સાથે પેલા મરદને હાંચી લાઈ ક રવી પડેલે. આ પરીકસામાં કોઈથી દુનર અથવા આ લાકીની તપાસ નથી થતી, માતરે કોણું પાછું શકત છે તેટલું જ માણું પડેલે. એક બીજા ઊપર વારા ૪ રથી હાંચ મારેલે તે હા સુધી કે જેમાંથી એક ઘુગરી ખાઈ તુટી પડે તાંહાં સુધી. તેઓના માંધા ઊપર જ ટાઈ ગએલા ખાલની હોદણ આ વકતે તેઓને ઘણી કાંમ લાગેલે. એ પરીકસામાં બેલી એલે કે પેલા મરદે એમ નહી ખાલયું કે "અને બસ દર અથવા સજીર ક ર," પણ બાંહાંસુધી સાંભે શખસ પાનેજ રાજીથી હ રે નહી તાંહાં સુધી તેણે હુગુહુગુ ખરેગા કરયું એ કીરીઆ થઈ રેહા પછી, બેહુ ઠોલીવાલા પેલા મરદની તારીફ કરેલે, અને તેની હીમત અને કશિયાત વીરો મોહોડા આવાજથી સાખાસી આપેલે, અને એકાદ બે દોવસ સુધી બેહુ ઠોલીવાલા તે દેડાણે સાથે રહી ગાજ

મળ, ગેજખાની," અને નાંચ રંગ કરેલે, અને તે દોવ સથી બેહુ ઠોલીવાલાની દુશમેની બંધ થઈ મુરેહુ થા ચેલે.

અચરતી હિપબવનાર પખશી પકડનારા.

ઈસકાટલંક દેશના પાહાડી કીનારા ઊપર તથા તેની ઊતર તરફના રાણ્યોમાં મોટી ભંચે ભરેલી રીતે પખશીઓ પકડવાનો ધંધો ચાલેલે તેનો ચીતાર આ દેડાણે દેખાવેગાલે. એ ધંધો પારપીએની ટ્રાણી જંગલોમાં ભલ પસારીને પખશીઓ પકડવાનો છે એટલું જ નહી પણ બીકર જગા ઊપર બાંહાં કીરી સાધારણ હીમતવાલાથી પણ જવાઈ નહી શકે એવી અડવાણ ભરેલી જગા ઊપર બનને ધારતીમાં નાખી ફેટાક લોક એવો ધંધો કરેલે. પખશીઓ તે જોના છુરતી ગનેઆનથી સમજેલે કે એવી જગા ઊપર માલા બાંધવા કે બાંહાં માણસથી અવાઈ નહી શકે, તો તેવી બીકર જગા ઊપર પણ માણસ પેતાની હીમત, અને હીકમત લાગાડી જએગા વીગર, રેહીજી નથી.

પાહોડોની ટોંક જે દરીઆ કીનારા આગલ આવી હોએલે, તેવી ઊભી ટોંકમાં પાણીના બાધક અંશવાથી મોહોડા મોહોડા ખાડા અથવા ખા પડેલે. તેવી જગામાં પખશીઓ પોતાના માલા પ્રથિલે, અને ઈંડાં મુકેલે. ચીતારમાં દેખાવેગા મુજબ પાહાડની એક એક ઈંડાં દરીઆવમા નીકલી આવેલે, અને તેમાં એક ખા પડેગાલે. એ ખામાં એક ભલ ના કર્છ હબરો પખશીઓ વસેલાં, અને તે પરમજે લાંબથી તેટલાં ઈંડાં અને પખશીઓના બચમાં મલી આવેલે. પણ તે જગા ઊપર જવાનો ફરથી મારગ નથી. પાણી અતીચએ કાંતું છે અને ખકડની એકલની પગતી એટલી કીચી છે કે કાઈ વાહાણમાં બેગી તાંહાં ગીએતો તેનાથી પણ તે ઊપર ચડાઈ ન થી રકાવાતું અથવા પાણીના મોળોનો અવાજ પણ તેટલી કીચાઈ ઊપર ચાંલવાતો નથી. એવી કદંબો અને ધારતી ભરેલી જગા ઊપર જુએ એક હીમતવાન શખસે જવાહી છાતી સલાવીલે, અને તે જગા ઊપર જઈ ફેરા પેનાના બનને જોખમમાં નાખેગા; તેનું ખજેઆન નીચે આપીગીલે.

અ સરતી બિનવનાર પાંચસી પકડનારનો તલએ
જો લો કુદકો

ખડકની ઊંચાઈ સઘલી મલી નજદીક ૧૦૦૦ થીતે ૧૫૦૦) કુટની ધારેઆમાં આવેલે. એટલી ઊંચાણ ઊપર મથાલે એક પ્રાંથ માથે દોરડું મજબૂત બાંધી તે પકડી એકલો નીચે ઊતરેજો. બારે છેક જો આગલ આવેજો તારે તેણે પેતાના ખડકને હીં ચકવા લાગે. જેમ જેમ નોકડા વધતા ગીઆ તેમ તે મ તે જોની નજદીક જવા લાગે, અને જોઈજોંકે અથે બરોબર ઊતરી ચકાશે એવી તેની ખાતરી થતાં એક જોડા એવો લીધો કે આખાદ જઈ પેલા જોની પગની ઊપર ઊતરી પડેજો. આ વકત એક માંથે જનાવ બનેજો. તે એવી રીતે, પખણી પડડ નારા દોરડાને હંમેશ પેતાના ખડક સાથે બાંધેલું રાખેછે, પણ તે પરમાંણે કરતાં આ શખણે બધવ તી પાધી હતી. જેવા જોની પગની ઊપર ઊતરેજો કે તેનું મન ઈડાં અને પખણીજો પકડવા ઊપર એરડુંતો શુભાઈ ગીજો કે હાતમાં ને દોરડું પકડેલું હું તે છુટી ગીજોં તેથી લાચાર થઈ ગીજો; અથે તેને તે દોરડું પાછું હાતમાં લાવવાને કોઈ તેની પાસે ઊપાજો નહી રહેા હતો. પાંણી ચોરડું ઊડું હું અને ખડક એટલો ઊંચો હતો કે એકાએક કોઈથી હીમત કરી અંદર પડી પણ નહી શકાજો; ખડક ઊપર મથાલે જવાનો મારગતો હતોજ નહી, તેની સાથ કોઈ ચોખતી પણ નહી કે તેને મદદ થાજો. ને વાળણ પાડેલું દેખાજોછે તે કઈ તે વકત તાંહું નહી હવું. એવી એખલી લાચાર અવસ્થામાં તે બીચારાને તાંહું જાં દીવાન થઈ રહેલું પડીજો. તેણે વીચાર કીધો કે “આ જગા ઊપર મહીનાના મહીના થઈ જાજો તોજોપણ કોઈ આવનાર નથી, અને કોઈને ખબર પણ નથી પડવાની કે હું આવી કંઈથી જગા ઊપર દેદ થીજોહું. વાસત અથે જાનની સલામતીની કોષેદ રાખવી શકત છે. ને બને તે ખરી, એક કુદરો હીઆંથી એવો માડું કે જેવા દોરડાનો છેજો હાતમાં આવે, અગર દોરડું પકડાઈજોંતો તેમ નહીરો ખેર, પાણીમાં મરડું બે ઉતરજો નહીકે ખડક ઊપર પડી રહીને.” એવો વીચાર કરી એક લાગી જખરદહત કુદકી મારવાનો દેરાવ કીધો. દરોખાનો મોજો ભારી હતો પણ તે એક લોતો ઊંચાણમાં કે તેનો કઈ અવાજ પણ નહી આપતો હતો એવી હાલતમાં તેણે તમામ પેતાની હીમત એકઠી કીધી, પખણી અને ઈંડા લેવાનો વીચાર તથ

તો એક કોરે રાખેજો, બોલે ઊંચે ચઢવાવી, હાત લાંબા અને કમાનરોડી કીધા, ખડકની છેક અંદરની દોરે ગીજો, અને તાંહાંથી એક પકડી મુકી અને બારે છેક કોર આગલ આવી પોંહણવી એવીતો એક મોહોલી અને ભારી છાંજાં મારીકે તેના જાનની આખેરી ને છેક આણી ઊપર આવેલી હતી તે પાછી દુર થઈ, તેના આવરણ લાંબા તેથી દોરડું તેના હાતમાં પકડાઈ જો, અને તે ઊપર તુરત તે ચઢકી સલામત પાછો ખાડકને મથાલે પોંહીએજો. ૧૫૦૦ કુટના ઊંડા મોહોલના ખાડામાંથી એક પલવારની હીમતથી એ છુટેજો.

એને શું કહીએ ?

ઈસવૈન સાધની લાઈમાંથી જનરલ યુરનું લગકર બારે પાછું હડતું હડતું, તારે તે લગકર માહેલો એક ઈંગરેજ અમલદાર ઘણી થાક ચઢેઆથી પાછવ પડી ગયેજો હતો. તેને રમતાની બાળુનાં એક ખેતરમાં એક મોહોલું બહાડ નજરે પડીજો, બાંહું જઈ લગાર વીસામો લેવાનો વીચાર કરી એ અમલદાર તે તરફ ગયેજો. તે બહાડ પાસે જતાં એક લોચનરની ચોરતને જાની ઊપર પડેલી, તથા તેણીનાં પાસામાં એક કોકરું યુતેલું એ પરમાંણે તેને નજરે પડીજો. એ દેખાવ જોઈ તે લાચાર બાઈને પોતાથી ખનતી મદદ કરવાના દરાવ થી એ અમલદાર છેક તેની પડેસમાં ગયેજો. પણ મદદ શાની કરે? મદદ કરવા જેવું કશું હતું નહી, તેણીએ પોતાનાં નાહોના બાલકના શરીર ઊપર પોતાનો હાત નાખેલો હતો, એટલુંજ માતરે હતું, તેણી એ પેતાનો પરાણ કોણ બાણે કીચારનો છોડીજો હતો. આ મામલે જોઈ તે અમલદાર તે ચોરત પાસે ગયો, તેણીની નાક જોઈતા નાહી બંધ પડેલી, અને શરીર દંડુચાર થઈ ગયેલું. એટલું છતાં પણ તે અમલદારે ચાહીજો કે તેને ખંચાવાને કોઈ પણ એવાજ કરે, એમ વીચારી પાસેજ એક હાજ નજરે પડી તાંહું જઈ, પોતાની તોપી લરી પાણી લાંબાં જો, અને તે તેણીની હાત મોહોલું ઊપર ચાગી પડે છાટીજો, પણ અસ્થેસ તે સવડું વીચાર્ય મઈજો, તે બીચારી સુઈજ તે હવે ક્યાંથી ગીકે, ઘણા ઊપા

એ કહેઆ છતાં પણ કાંઈ વલીછીં નહીં તારે અંતે લા
ચાર યઈ તે અમલદારે તે ખાઈનાં જીવની આશા છે
ડી. તારપછે થોડોવાર આશાએલ લઈ તાંહીંથી પો
તાને મકાને જવાના વીચારે ઊઠીઓ. ઊઠતી વેલાએ
તેણે જોઈછીં કે આ ખાલક જે તેની માનાં પાસાંમાં
પડેલું છે, તેના હવે કોઈ વાલી નથી, માટે તેને એક
રૂખાલમાં બાંધી પોતાની સાથે લઈ ગએઓ. ઘણી
રેજ અને શકતીની લાંબી મંજલ કાપેઆપ્યાદ તે પો
તાનાં લશકરમાં જઈ મહેઓ. કહે છે કે આ લાચ
ર છેકરાને તેણે ઘણીજ માવજતથી ઊધારેઓ, તેણે
પોતાના લશકર માટેનાં માણસોમાંથી એક જણની
ઓરતને તે ખચું સવાધીન કીધું કે તેને તે ધવરાવે.
આ પરમાણે માતરે તેનું ખાલપણમાંજ તેણે જતન
કીધું એટલુંજ નહીં, પણ તેણે આ મજબુત કાયવ ક
હેઓતા કે પોતાનાં મરણ પછે, તે છેકરાનેજ પોતાના
વારસ તરીકે ચુકરર કરે.

માંખાપો નરા જીઓ.

સુનાખાઈ નામની એક છેકરી જાંહું વેર ૧૪

વરસની વચેની યઈ તાંહું વેર તેનાં માંખાપોએ તેને શઘ
લી પરકારના લાડમાં ઊધારી હતી. કહે છે કે ખાલ
કોને ખચપણથી જે સઘલી નકારી રેવ પડે છે, અને જે
થી તેઓ આગલ ચાલતાં ઘણા હરાન થાએ છે, તે સઘ
લા ગુણેએ આ છેકરીમાં નાહાનપણમાંથી મજબુત જ
ક થાલી હતી. અગરને ભોગ ચોઘડીએ કોઈ ખાહર
નું માણસ ઘરમા આવીછીં અને તેણે આ છેકરી વી
શે માંખાપોને કહીછીં કે હવે એ ખચું મોહાડું થાએ છે,
અને જે વાત અકલ આવે એવી કહો, અને લાડ વગે
રે લપવાનું છેડી દેઓ, તો તેથી તે માંખાપોને બાજે
કંથથી છુટશે, તેઓ ચીરપ્રઈ સાજ દેહાંદે ખાપાં વ
હોડે આવીછીં કહીછીં થશે, તમે એ ખચાં સાચું ના
જીઓ. અને એ વગેરે બોલીને તે છેકરીને વધારે લા
ડ કરાવતાં, ખનાવ એવો ખનેઓએ એ છેકરી એક દા
હોડે એકાએક માંદી પડી, આવેલા એ માંખાપોનાતો
હોશ કોશ છીંડી ગએઆ, મરમાં સઘલાં રંછાદ યઈ
ગએઆ અને ડાકરો ઊપર ડાકરર ઘુસ. કુખનું ને
ર દન ઊપર દન વધનું ગઈછીં, અને ડાકરો તે છે

કરીની આશા ચુકતા ગએઆ. આ વેલાએ પેલાં માં
ખાપોની ઊપર કહેલું કુખ આવી પડીછીં હો, અને
એ કહેતાં દરદમંદ થએઆ હો તેનો વીચારવાચના
રેજ કરવો. એકાએક સુનાખાઈ પોતાના નખલા એને
જણા સાદેબોલી “માંજરા મારી સહીઓને કાવો.”
એ માગણી તુરત કબુલ રાખી સુનાખાઈની ખેચાર અ
તલગની સહીઓ હતી અને જેઓ પાડ પહોરમાંજ ને
હતી હતીઓ તેમને તુરત તેકાવી મંગાવી. તેમને
જોતાંજ સુનાખાઈ ઘણાજ ધીરા નખલા અને હુલક
અવાજે બોલવા લાગી “જેહોને હવે મારીતો આપ્ર
આવેલી માલમ પડે છે, હું આ ખાટવેથી પાછી કીડીશ
એવી આશાતા નથી, પણ જેહોને જે સમુતો કહેવા માં
ગું છું તે સાંભલો, આપણ સઘલી જેહોનીઓએ ઈશવર
વીશે કટલી ગણતી બતલાવી છે વારું ? કોઈ દાહોડે પ
ણ આપણે ઈશવર સમરણ અથવા ઈશવર ભકતી કરી
છે વારું ? આપણે આપણા વખતનો કટલો બધો અશુભીઅ
કાલ નકામો, આલસાઈમાં, મોજનેમમાં, ખાધા પીધા
માં, અને જેહું પારકાઓની નીંદ કરવામાં ગાવીઓ
છે વારું ? જે વેલાએ આપણ નવરાં પરવારતાં બેઠાં છ
ઈએ તે વેલાએ કોઈ દાહોડે પણ આપણે ઈશવરને ઈ
આદ દીધો નથી, પણ કોઈની તારીમારી, અને કુધલા
માં વખત જોએઓ છે. મહુને આપણી માલ વીશે ને
આ બનેઆન યઈછીં છે તે ઘણું મોટું ધઈછીં છે, વખત
રહેઓ નથી કે હું માહારી ના લાએક અને માની આ
લનો પસતાયો કરી લઈ, વાસતે જેહોને હવે મારી વા
ત પડતી રહેશે, તમને હજી અપકાર છે, નો ચાહોલોતો ત
મારાથી પરચાતાપ યઈ ચકરો, માટે હવે છોતાવલેથી
તમારી આગલી ચાલનો પસચાતાપ કરી તેનું શરીર
નહીં કરવાની તજવીજ કરો એટલે તમને મરણ સમ
એ માહારી પેઠે કુખી અને ખીન થવાની ગરજ પડે
નહીં.” આટલું બોલતાં સુનાખાઈનો જીવ શરી આ
વેઓ, અને તેણીથી આગવ કશું વધારે બોલાઈછીં નહીં.
થોડોવાર સુધી તે સુગી પડી રહી, અને તેટલોવાર તે
ની સહીઓ, જે રીતનાં ધમરાડ ભરેલા વીચારમાં પ
ડીઓ. તેણીને એક ગમગીની ભરેલો વીચાર એ
આવેઓ કે તેમની સહી હવે છોતાવલેથી જતી રેરે
ની, અને ખીજો ગંભીર વીચાર, સુનાખાઈની નહીં
અતનો, થએઓ. વલી વાગવારમાં સુનાખાઈએ હીમ
ત થગે જે સુખન બોલવાનું શરૂ કીધું. આ શરી

પ્રતી ભવતી વેલાએ તેણીએ ચેતાના બાપને ચેતાની નોડે બોલાવીઓ, અને ચેતાની સહીઓનાં દેખતાંજ બોલી "બાપા આજ ને હું જોતને પીછાને પડી પ સચાતાં પ કરું છું" તેનું કારણ તમે ચેતેછો. તમેએ મ હુંને બાલપણમાંથી કોઈ સારો મારજ બતલાવવાની કોઈએ કીધી નથી, અને કુમારજ તબવી મુમારજે ચ લાવાની મેહનત લીધી નથી. તમેએ કોઈ કાલે મ હુંને ઈશવર વીચે એક શબ્દ કહેઓ નથી, કે કોઈ કા લે તમે એવી ઈ તેજારી રાખી નથી કે માહરી છેક 'રી હુંએશ્વરીનું' ખરું શુભ ભોગવવાને શકતીમાન થા રજો. બ'દગી કરવી એટલે શું અને નહીં કરવી એ કેને શું, પુણ એટલે શું, અને પાપ એટલે શું, આ હ નીઆમાં અવતાર થા શરૂ થંદેએએ અને મરણ પ છે શી અવસ્થા થવાની એ કથા બીપર એ મારાબા પા તમેએ કહી થયાન આપીછો" નથી. હુંતે આ મરવા શતીછું, મરણ પછે કાણ બાણે માહરી શી અ વસ્થા થશે તે કહેવાનું નથી " એટલું બોલતા તેને દમ છેક લંચાઈ આવેઓ, તેણીએ કાઈ વધારે બોલવા ની તજવીજ કીધી પણ કાઈ બોલાર્હો" નહીં કે હો છે તારપછે બે ઘણપ્રવેર તે આ પરમાણે નસાત ઘણતમા પડી રહી, અને પછે મરણ પામી આ છા ને વેલાએ શુનાપાઈએ ચેતાના બાપને બીપર કહેલા 'શબ્દ કહેઆ તારે તે બીમારાને એ શબ્દ કહેવા વા આ હો. કહેવતે છે કે દુષ્ક બીપર પ્રાહમ, તેમ એ બી ન્યાગને આવી વેલાએ એ શબ્દ કારી જખમ નેવા લાગા હો આ બીપરથીજ માખાપોએ નોઈ લેવું નોઈએ છે કે તેમા ચેતાના બચાને બીહલતાં રાખે, અને કશી પરકારે તેમનાં લેલી દુનીઆના સુખ તરફ વેચાન પોહોઆડતાં નથી એ કહેવું અઘરીતે

લાંબી અને મુખાકારી ભરેલી છ'ંગી કેમ ભોગવાયે ?

આશાની દુનીઆમાં કોઈ ચીજ એવી નથી કે ને વગર ભરવાની હોએ, ખરું છે કે કેટલીક વેલાએ લેા કો લેવે છે કે " આ વાત વગર ભરવાની છે " તેપણ તેવો વાતાબી ભરવા ભરેલી બની શકે" વગર ભરવાની અને ખરેખર વગર ભરવાની એકજ ચીજ છે,

ને આપણાં છબંદે એ ચીજ સીછે, અને તે કહેવીછે, તથા તે કંવી રીતે આપણામાં આવેછે અને કહેવી રી તે તે આપણામાં ગુમ થઈ જએછે, તે વીચે કોઈથી પણ એકસાઈ ભરેલી રીતે કહેવાઈ શકાતું નથી, પણ આટલુ તો ખાતરીથી કહેવાઈ શકએછે કે " એ ચીજ વગર ભરવાની છે. " એને બલવીરાખવા માટે, અને નો વધારે પ્રજાસાધી બોલીએતો, માણસો ચેતાને બ ન બ'ચાવવા માટે તથા લાંબી હઈઆતી ભોગવવા મા ટે તરેહવાર બીપાએઓ અને જુકતીઓ કામે લગાડે. કોઈબી માણસને આ દુનીઆ છોડી મરણ પામવાને ગમતું નથી. તેપણ લાંબી હઈઆતી ભોગવવાના ને સેહેલા બીપાએઓએ તે બીપર આપણાં લેાકાનું પુરું થે આન હજી સુધી દારોલો" નથી હુઈ કારનેરો, અને એવાજ બીજા શખેતાના બેહદ ઘણલા આપણી નજ ર સામનેછે, જેઓ બીપરથી તાર માલમ પડે છે પર મેતવરે ને સેહેજ સાધારણ કાએઘ આપણા લેાકાને મા ટે બાધી આપેલાછે, તેઓને વલગી રહીને નો તે પર માણે ચાલીઆતો ખચીત તેથી આપણી હઈઆતી હ કી થતી નથી. એ સાધારણ કાએઘઓમાં મુખીઅ કા એક એકેકે હરેક વાતની તમે પાડવી, અને તે તમે એવી નહીં પાડવી કે તે નુકશાન ભરેલી હોએ—અજ રજો માણસો અંદાને અથવા મીતાહરપણું આ શ બદને પુરો અરથ સમજ એ શબ્દ શી મતલબનેછે તે નો ઘટતો બીપરજાગ, એક ચીજના અથવા એક કેકાણે નહીં, પણ ચેતાની આખી છ'દગાનીમાં કરેઆ બ એતો ખચીત તે માણસોને કશી ફરીઆદ કરવાનું કા રણ નથી. હરેક વાતમાં પછે ખાવા પીવામાં, બોલવા ચાલવામાં, વાતચીત કરવામાં, ફરવાહરવામાં, અને સુ વામાં, ને માણસે અંદાને પકડેઆ અને મધીઅમ પ લે ચાલેઓતો પછે શરૂ છે અજરજો એથી બિહડું કી પુતે તેનું પરીણામ પણ નેવુંજ બિહડું થવાનું. હુઈ કારનેરોએ ખાધા પીધામાં લેણા અંદાને રાખેઓ હ તો, અને તે કાએઘ સર ચેતાનાં શરીરની માવજત કે રતો હતો, તેથી તેણે એક ઘણી સારી અને લાખી છ'દગી ભોગવી હતી, અને તે પણ સુખ મેનમા તમા આ સમમા સુખથી હતી, અને નહીં કે ખાટલે પડીને ઘણ કા કાહડેઆ હતા

વલી કાકરર અરવીન નામની એક તખીએ મા નસીક દરે વીચે એક પુસાત લખીજે" છે તેમા એડ કે,

કાણે લખે છે કે “ ગમે અડવાડીએ હું એક ધરણ શખસને મહેલો હતા. એ યુરુધની મન શક તી તથા તેની આરોગીઅતા ઘણી સારી હતી. કહે છે કે આ યુરુધે લાંબી સુદત સુધી તરેહવાર વીધનો તથા સંસારી અડચણો ભોગવતાં છતાં પોતાની તંદુરસ્તી એવોતો સારી રાખી હતી કે જેનું વરણ ચર્ચ શક્યું નથી. એ ઘણીએ દર રોજ એકસ વખત શરવા હરવાની કસરત કરવાને માટે યુકરર કરેલો હતો, અને એ તમે જે તેણે પાડી હતી તે ઊપર તે દર રોજ અમલ કરતો હતો, એથી કરીનેજ તેની તંદુરસ્તી સારી રહેતી હતી. એ ધરણ શખસના બીજા ઘણા દાસતા તથા હરીશ હતા, જેઓ એની સાથે વીડીઆ સંબંધી બાબતેમાં ઘણી લાંબી લાંબી તકરારો મલાવતા હતા, તે સહવા આજે મરણ પામેઆ છે, અને આ ઘણી તેમની પાંચલ ઘણીજ લાંબી સુદત સુધી જીવી શકેઆ છે. જે ઘણીએ મરણ પામેઆ છે, તેઓ જો પણ આ યુરુધ કરતાં થોડાં વરસની વચોના હતા, તેપણ તેઓએ પોતાની જીંદગાનીનો વખત ઘણાજ બે પરવાઈથી ગાલેલો હતો, તેઓએ અંદાનો જોડેલે શું અને તમે તે કહેતી હોએ છે, તે ઊપર કહ્યું કેઆન પોંડાંઆડીશું નહી. પણ તેથી વીરુપ આ શખસે પોતાનો વખત વધારે સારી રીતે ગુમારેલો હતો, તેથી તે હાલ આવી પુખત વયેમાં પણ એક નેઆવાનની જેદે તંદુરસ્ત રહેલો છે. ” આવા બીજા ઘણા દાખલા મલી આવશે, આતો સેહજ એસારા તરીકે દાખલ કરેલા છે. જેઓને આ દુનીઆમાં લાંબી અને સુખાધારી ભરેલી જીંદગાની ગુમારવી હોએ તેઓએ ઊપલી બીના સારી જેદે ધ્યાનમાં લેવી.

તો બોલવી અને પરસંજ આવે તારે પોતે તેણું કરું નહી. કોઈને અમસકું કહેવું કે તમે ચોરી ના કરતા—જીકું માં બોલતા—ઘણા દારૂ ના પીતા—રસતે ચાલતાં કોઈ સાથે ના લકતા—તથા કોઈ સાથે વાત ચીત કરતી વેલાએ સંબીઅતા રાખી “તેમની સાથે વાત કરતો, એવું એક તરફથી કોઈને સીધામણ તરીકે કહેવું, અને પછે જો તે કહેનારજ પોતે ચોરી કરે, જીકું બોલે, દારૂ પી મસત થઈ રસતે રસતે રજડે, અને રસતે ચાલતાં લોકો સાથે છેકતી શોધી કાઢેા કરે, તથા કોઈ સાથે વાત ચીત કરવામાં સંબીઅતા અને સહચરણ એક ધોરે ચેલી જેમ ગમે તેમ લાંમગ મ કરે, તો પછે તેવા ઘણી અથવા, ઘણીઓના બોધવા ઊપર તે બીજાએ કહેલો આધાર રાખે, એવા દાખલા ઘણીવાર નીશાલના મેહતાલજીએ વીશે સાંચવામાં આવેઆ છે, કે તેઓ બાલકોને જે સારી શીખા મન દેખે પણ પોતે તે પરમાણે નથી ચાલતા, તારે બાલકના મન ઊપર એવીજ અસર થાએ છે કે સીખામણ માતરે બોલવા સારું છે, તે પરમાણે ચાલવાની કઈ જરૂર નથી. જુઓ આપણા મેહતાલ પોતે કહેવું સુખાખીત બોલે છે, પણ તેમ પોતે કરતા નથી. કેલકતો સાફ બોલે છે “ જેમ હું કરું તેમ તમે ના કરો, પણ જેમ હું કરું તેમ તમે કરો. ” એવું બોલનારાઓ ઊપર સંમાં ઘણીએ ઘણો થોડોજ વીધવાસ રાખે છે.

બાલુવા ભોગ બાબતો.

હું કહું તેમ કરો, પણ હું કહું તેમ ના કરો.

“ કીચેસન ” નામના એક મેહાણે પાદરી કહે છે કે “ બાલકોને મોહાઈ સારી શીખામણો દઈને તેમના દેખતાં ને કોઈ આડી ચાલ ચલાવી તો તેથી બાલકોને માધાની અસારતથી સંવરણને મારખખ તસાવવો, અને તેઓને પાંખડી પકડીને નરકમાં લઈ નઈ નાખવાની પ્રારાખર છે. ” ખરી વાત છે કે ઘણાઓ તે એવી રેવ હોએ છે કે મોહાઈ મોહાડી મોહાડી વા

—ઠાંસાનો ઊપાથો—ધણવિલયમે ખાણેને આ ઠાંસા જીવો દરથી મણ બહુ હવાડી ભોગવવી પરે છે, માટે એક બહુએ બનખાસ કરી એને ઉપએ બનવાર્વાએ તે આ રો બને રોએ છે, તે ઉપર અતલ કરવાથી કામોદો થયે એ વી બ્યાસા છે. ઠાંસો ધમ્યેઆની અગાઉ ફેરલીએક મેવાને ગણું સુલ આવે છે, અથવા ઠાંસા સુથેત ગણું મુજે છે, એવી વેલાએ તુરત પીરવીઅન બારક (જેખાથી કુડનીન નીકે છે તે) નું એક છોડું લઈ તેનો એક કટકો મોહાડામા નાખી વડો લીખ્યા ધરતું એથી તુરત ઠાંસો નરમ પડે. એ પરમાણે જો બે માર વાર મેચાર કટકા વગોલીઆતો એકદમ ને કુખ ડાવવાનું બચારને કુખ દરે ધમ્યેઆમા ને પાણું નોર, કોતે

પુરત જોઈ એવાન સરદ હવાગા વખતનામ્મનેતો નરૂર છે કે એ વસતુનો એક કકરો પેતાની સાથેજ રાખી મુકે, અને જોઈ નરૂર જાણત પહેલે પુરત તેના ઉપયોગ કરે.

મગરો—મગરો નહી તથા તલાવોના રહેણે અને તે થી આ દર કોઈ જાએ તેને કુખ દીએજ તોપણ એક બાબદ ના મગરો ઘણુ ઉપયોગીએ તેઓ સધી ખરાબી દુર કરી નાખેજ અને પાણી સાફ રાખેજ નાહાના જન વરો તેઓ ખાઈ જાયેજ

શરકો—ખાતેલી બાએડીએને સરકા થે રો લેવો સા રોછે પણ ને જામ યદાડવા વધારે ખરકો પીવાએજો હોએ તો તેથી તેઓને ખાણુ હજમ કરવાની રાકતી કમ થાએછે અને શુણને બદને અવશુણ થાએછે

વકીર—એક વેલાએ લારડ બરોહને પુત્ર મીજન આ આવીને વકીરો વીધે એવુ કહી શ ભલાવીડ હવુ કે "વકીરો આપણા યતરુઓના હાતખાથી આપણી ખીલકત બંધાવેછે પણ પોતે તેના ખાલેક થઈ મેથેછે

દેવાળ હીપરના કાગળો—હાલ એવા કાગળો એ ટાડવાની તેવ ગ્રામીઓના દેવાઈમ અને તેથી એરડો ભારે મોભેમ પણ એક તપાસની ભારે નરૂરછે એ કાગળે ઉપર ને ર ગ જલકતો કરવાને ખાટો સોજલ વાપરેછે અને તેથી કોઈ દરદી એવા ગોખલવાલા મગજના એપરડાના કુતો હોએ તો તેની ત કોસતી થણી બગડેમ એક કાગળ ચોટાડનાર વીધે કેહ્ય કે તે કાગળ ચોટાડતા અધવમ કાગળ આજ પડતો હોતો અને તેના સાપીમે કામ પુર થાએજા પ થી તેના અગત મરીને જરે ર ગ લીટા હોએજ તારે તેઓ થણુ આજની પડતા હતા

દાંતનાં દરદનો ઝોડાન—જ્યેએને દાંતના કુખથી પીડા ભોગવવો પડતી રાએ તેઓને ખાટ એક જાણુ અવતુજ વ ઉપરથી આ ઉમશ અને થણીન અકસીર દવા ફરમાવીછે તે ઉછેછે કે " જહને દાંતનુ કુખ થણ હવુ અને તેથી હુ થણુ કાએર થએલો હવો, તેવાના એક ખીતરે એવી સલા આપી કે મેં ઉના તાણા પાણીના કગરો મરવા, તે પરખાડે મેં પેહેલા ગરમે પાણીના કગરા કીધા અને પછે પુરતજ તા હાડા પાણીના કગરા કીધા જ્યેનો આહારા હખજા થયારો થ એજો જહને જાવગ પડેએ એ પરખાણુ મેં ચાર વાર દી ધામી ખાહુ કુખ દર થઈ નહીછે " જાવજતા જએ જર

કાકરોને આપવાના પુરાખ પધસા હોએ તેઓને આ એ લાખ પસદ તથી આપવાનો, પણ જ્યેનો સમજુ હવો તેઓ કાકરો જોડે ગએજા અગાઉ એકાદ મે વાર આ એવાન ઉર ર અખલ કરી મેથે

મધમાખની વસતી—જરે તેઓનુ રોહુ ને રોહુ ઉછેછે તારે તેના ૧૦૦૦૦૦ દમ હજારથી તે ૨૦૦૦૦૦ વૌમ હજાર મુધી ખાખે એકટી થએલી હોએછે, પણ પોલાના ૩૦૦૦૦૦ તોસ હજારથીતે ૪૦૦૦૦૦ માલીસ હજાર પસાઈ વ થેછે પોલાના એક ચોરસ કુટખા ૬૦૦૦ નવ હજાર સુરાખ હોએછે મધમાખની રાણી ૫૦ અથવા ૬૦ દીવસ લાગ ટ હંડા મુકેજા કરેછે, અને દર રોજ ૫૦૦ હંડા મુકેછે એક એક હંડા ઉપર વરણ દીવસ મુધી મેવણ મેસી તેમાથી બધા કાહુરેછે એક આખી મોસખા એક મધમાખની રાણી ૧૦૦૦૦૦૦ એક લાખ હંડા મુકેછે ૫૦૦૦૦ થામ હ જર માખને તોલી રોએતો તેઓ સઘલી વખતના એક રત લ થાએછે

ગવરનરનો કાએદો ગવરનરને નડેઓ—એક લખતાર જાણવેછે કે તા ૭ થી મેને દીવસે ખાલયાના ગવ રનરના મેહેલ આગલ એક સીપાઈ પેટરો ભરતો હવો, તેવા આ એક સારો પોથાક પેટરુનુ માણસ પોતાના મોહોડાના એક મવખાલેલી " મીરુ " બને ગવરનરના નેડેડાના જ તો હવો, એવાના તાહા ઉમેલા સીપાઈએ પુરત તેને ઉર્બી રાખી કુહુ કે તેણે મોહોડામાથી " મીરુ " નાખી દળને પ છે મેહેડાના દાખલ થણુ, સળખ ગવરનરથી તેને એવો તા કીટીના રોહ મેએછે કે કેળને સલગેલી બીડી અથવા મીરુ મેહેલના દાખલ થવા દેવો તહી એ સાબલી તે સાદા પોથાક વાણુ ખાણુ મોલીક કે એ સીપાઈ હુ પોતે ગવરનરજુ, તો પણ તે સીપાઈએ તેની કમી દરકાર કીધો ન હી અને તેના મોહોડામાથી " મીરુ " નાખી દેવાડીયા સોવાએ તેને મેહેલના દાખલ થવા લોચન તહી એમ થ એઆથી તે પોટોરોગરને મલતા દર રોજના રોહમગ ફેરકા થએજો, અને " યાદન મેનરની " તરકથી નહુ હેકમનાણુ નીમીટ તેના જ ખનાઈ મીરુ વીધે થઈ હતી તેની પાછી છુટ આપી

કેટલું જાણવુંજોઈએ—કેટનાક માણસો જ્યેનો ના હેછે થોડુ અને જોનેછે થણુ અથવા થોડુ જાણુતકતા થાળ જાણવાનો કાકો રાખેછે, તેઓએ ઉપો એક આરો અવાવ

સ્ત્રી બાધ.

પુસ્તક ૨ નું

સપ્ટેમ્બર ૧૮૫૮

આંક ૯ મો.

લાએકીવાલી ઓરત.

ફરેડરીક ધી ગરેટ પાદશાહની રાણી એલીઝે
બેથ કીરીસ્ટીઆના.

આ ઊપર જણાવેલી ઓરત એક માણસ પર
કરમી રાજ્ય સાથે પરણેલી હતી, અને ને કે રાણી
ની પદવી રાખતી હતી. તેણેપણ કાંઈ કારણસર પાદ
શાહ અને રાણીને કાંઈપણ દીવસે માદીબઈએ પર
માણે નહીં મેં નેએઆં હતાં એ બાબદ સાબલી સ
રવેને તાજુબી કીતપન થાગેછે. રાણીનો પેઆર
પોતાના કાણી ઊપર અતીકએ હતો, અને તેજ પર
માણે પાદશાહ તેને પણ ચાહતો હતો, તેણેપણ કી
ણ નાણે કીહા કારણ ઊપરથી એ બંધનો મેલાપન
હી થાઓ હતા એ આજની ઘડીસુધી નથી જાણઈ
હી તરેહવાર અટકેલા તથા વીચારો ગર થકરતાઓ
જણાવેછે પણ તે શબ્દી 'માતરે અટકેલા' ખરૂં કાંઈ
જણાવી નથી શકીકે. આટલું માતરે જણાવેયુ
છે કે પાદશાહ જાંરે નાહુનો હતો તારે તેની પુત્રી
ની વીરૂથ તેને પરણાવેઆ હતા તેથી કદાચને તે બાએકી
તેને ના પસંદ થઈ પડી હાએ, એ કદાચ માનવા નોગછે.

ફરેડરીકનો બાપ આકલા સવબાવનો હતો,
અને તે એટલા કે જાંરે ગુસ્તામા આવે તારે પોતાના
દીકરા ફરેડરીકને ઘણેજ મારતો, બંદીખાને ચોકલા
વતો, અને ને એટલું કીધાથી તે છોકરો નરમ નહી
થઓ તો એવું કહેછે કે એકાદી વેલા તેના હવ પણ
તેણે લીધે હોત. ફરેડરીકની પોતાની મરણ ઈંગ
લંડ દેશના બીબા બરજની છોકરી એલેક્સીઆ શા
ચે પરણવાની હતી, પણ તેના બાપના ગુસ્તા આગલ

તેનું કઈ ચાલતું નો હતું. બાપની એવી મરણ છે
તેનો છોકરો એવીજથે કીરીસ્ટીઆના બરનસવીક
ના અમીરની છોકરી સાથે પરણે, અને એ પરના
ણે પોતાની આપણીથી જમરદસ્તી કરી ફરેક
રીકને તેની સાથે પરણાવેઆ હતા. ફરેડરીક આ
ખેરે તાએમે થઓ હતો, ને કે તેણે પોતાની નારાહ
બાલી રીતે ખતલાવી હતી.

કહેછે કે એલીજબેથની સાસુ ફરેડરીકની માએ
એકવારતો ટેબલ ઊપર ચાહોડે સથલા સાંભરે તે પર
માણે એવું કહ્યું હતું કે મારો દીકરો જેની સાથે પરણ
વાનોછે તે બઈરીતો. "પુરી મરખજે, જે કઈ તમે
તેને પુછો તેના જવાબમા હા, અને ના, એટલાજ ખે
બોલ, તેને બોલતા આવડેછે, અને તે વધી અમસથ
વગર કારણે હુશી બેલેછે તેથી સાંભા માંણચને કંઈ
લો છુટેઆ વગર રહેતોજ નથી. એ વાત ઊપરથી
ફરેડરીક પોતાની બેહનને કહેવા લાગે કે ને કે મને
એ મુતલક પસંદતો નથીજ પડતી, તેણેપણ માએ
જેટલી એને ધીકારેછે તેટલા ધીકારથી હું એની ઊપ
ર નથી જોતો. એનો ચહેરો, ઘરમ એ કાંઈબી રી
તે બેહોલ નથી. હું મારા બાપને ખાતુખા દેખાડ
વા માગુછું કે હું એની સાથે પરણવાને નથી ચાહ
તો, અને તેજ કારણથી હું એ ઓરતને ધીકારથી
જોઉંછું, પણ ને ખરૂં મારૂં મત પુછો તો એજે કે
એ ઓરત કઈ ઘણી બેહોલ નથી. હું નથી પરણવા
માંગતો તેનું કારણ માતરે એટલુંજ કે એના કરતાં
બીહા અને વધારે પેઆરી નજર આવેછે. પણ જા
રે બાપે જમરદસ્તીજ કરીને મને તેની સાથે પરણા
વાનો કદાચ કરેઆછે તારે હું નામ્માર છું, એણે ચારી
કલવણી નથી લીધી એ વાત ખરીછે, પણ અરે તમે
એને સુધારઓ એવી હું બીરેદ રાખુછું."

અને પાદરીઓ તથા સાધુ લોક સાથે વાત ચીત કરવાને વધારે ઈર્ષા રાખતી હતી. કેટલાંક નીતી બાબતે વીશ્વલખાએલાં પુસ્તકોને ફરેચ જમાનમાં તેણીએ તરબોળે કીધા હતા; જરમન ભાષામાંથી બંદી, અને ભક્તીમાન રેહવાં વીશ્વના પુસ્તકોને પણ તરબોળે કરી તેણીએ છપાવી પરજટ કરેલા હતા, અને દરએક પુસ્તકની એક એક નકલ ભેટ દાખલ થતાના થઈ હોય ત્રણવારે આ કરતી હતી. એ પુસ્તકો તેનો ખાતીર સંભાળા માન સાથે કબુલ રાખતો હતો, અને તેનો અવેજ્યા થોતે લઘાઈની બાબદ વીશ્વ લખેલાં પુસ્તકોની નકલ ભેટ દાખલ થતાની સાણી હોય એ કલસે હતા.

એલીનેબેથને વરસ દાહડે ૪૦૦૦૦) ચાવી સ હબર કાલર એટલે એક લાખ રૂપિયાનું સાલો આનું મલગું, જેમાંથી તે ૨૪૦૦૦ ચોવીસ હબર કાલર ૬૦૦૦૦ ગ્રામ હબર રૂપિયા ધરમ, ખેરાતમાં ખરચતી હતી. એ ધરમ ખેરાત તેના એગેતો છુપો થતો હતો કે કોઈને ખબર નહી પડતી હતી, અને લોકોને ખબર નહી પડે એટલા સારૂ તે પોતાનો દેખાવ એવો રાખતી હતી કે કેટલાક લોક તેને લોભી અને નીચી ધોલે ને તે સુપકીદીથી ખાખુખા સાબલ તી હતી એક વેલા સાણીને પોતાને સારૂ એક ઊંચી ચોતીની માવાં ખરીદ કરવાને એક જણે તેને અરજ દીધી, તેને સાણીએ જવાબ દીધો કે જા એ માવા મારી સંભિધી ખોસાડી નાખ, હું એ માવા ખરીદ કરી એક જણને તાલેવન કરું તેના કરતાં હબર ગરીબોને એટલો પછેસા વેંડુંથી આપું તો તે કેટલું ખેલતર. પોતાના ઘેરના ખરચ ઘણી જ કસરથી ચલાવતી હતી, એક દીવજે એક ફરેચ ખોલેલા કે આ દે આને સાણીના ઘેરમાં ખુસાલી નેવું દેખાએછે કાં એકેધાર આગવનું એક નુનું ખાખ થઈ જાયું શ નુસ ખતીથી ચલગેવું છે. આસતે આસતે ફરેકરીકે તે ની ચોલાકાત વરસમાં એક જ વકત લેવા માંડી, તેથી સાણીની વરસગાઠને દાહડે કંઈ જુજ વકત તુલીક મોએપણ પોતાની સાણીની સુખાકારી વીજે તે હું એ સ ચોલા ભરેલા રેહતો હતો. એક વેલા સાણી એક એક આખરી થઈ પડી, તેથી તુરત પોતે પોતાને છૂતે કાકટર શ્રીપર કાગલ લખી ચેકલીકી, તેમા એમ લખી જાણવીગી હતું. સાહુખાને દલગીરીથી સાં

લખીગી છે કે સાણી ઘણી જ આખરી છે; અને તેની ખીમારી વધી પડી ઘાસતી ભરેલી થઈ પડે એવી છે તેથી તેનો તુરત ઊપાએ કરવા વગર વખત ખોલે ત ને પોતે, તથા ખરલીન રેહના બે ખીન પરખેઆત હશે તોજોની હોય તમારો હોય તમારો પુરો વીચવાત. એજે તેજોની મરલત લઈ સાણીને તંદરોત્તીમા લાવવાના ઊપાએજો જલદી કરવા. આટલું જુખ ઈઆદ રાખ વું કે જે માણસ, આખાં રાજને જરૂરનું છે, જે માણસે ગરીબોને જરૂરનું છે, અને જે માણસ મને પોતાને જરૂરનું છે તે આખરી પડીગી છે, અને તેનો જીવ ઘાસતી માં આવી પડેજો છે.

ફરેકરીકે મરતી વકતે પોતાના વચીચત નામા માં ૧૦૦૦૦ દસ હબર કાલર પોતાની સાણીના સાં લીઆનામાં વધારો કરી અપાવેજો હતો. ફરેકરીકે પોતે ખીલ વચીચત નામામા આટલું વધારે લખી ગીજો હતો કે મારી આખી પાદશાહીના વખતમાં એક જરા પણ મને દીસગીર કરવાનું એકબી કારણ એલીનેબેથ મને નથી દેખાવાયો, અને તેની નેકી અને ધરમાતુ પણથી, મારી તરફ તેની તાએધેધારી, તથા તેનાં ખરા એકીન અને દીલોખનથી એ ખાચો ડીની તારીશ મારાથી થઈ નથી શકતી.

એલીનેબેથ પોતાના ઘણીના મરણ પછી ૧૧ વરસે પોતે મરણ પામી. મરતી વેલા તેનું આકીન એક ખોદા હોય અને પોતાના ખચાવનાર હોય પુસ્તકીન હતું; અને તેના ચોડાપ્રમાણી આજ પાસ ઊભેલાઓને સારૂ છેલી પડી સુધી સુખ અને દીલાસાના સંખુને નીકલેજા હતા.

કાવ્ય

ખડે છે કે જેમ કેટલીક સ્ત્રીઓ આપણે હવે જાણેલા કરીએ છઈએ તેમ આપણને તેજો વીજે ક દી કજો વીચાર થતો પણ નથી. મુરીઅ, ચંદર, તારા, પાણી, હવા વીજેરે અતી અંગતીઅના પદારથો આપણે દર રોજ નેઈએ છઈએ એટલું જ નહી પણ આપણે હુમરાઓની પેટે તેજોના બે પક્ક ઊપઈએ જ કરેજા નઈએ છઈએ, તો પાણ તેજો શા પદારથ છે, અને તેજો દેવા અમતીઅના છે એ હોય

કોઈ ઘણાં પણ કોઈએ ધેઆન પોહાવ્યો. નહીં હો. એ દાખલા પડતા સુકી આ બીનાને મથાલે શં કેસો પદારથ તપાસીએ છઈએ તો માલમ પડેછે કે એ જેઠા ઊપચોગી પદારથએ એવા ઊપચોગી પદારથ બીના થોડાજ હશે, તોપણ એ વીરો કોઈએ વીચાર કીધો હોએ, અથવા એ પદારથ માણસોને કેસો ઊ પચોગીછે, એ ખેઆલ લાએગેજ કોઈનાં મનમાં આ આવેઆ હશે. એક લખનાર ખાતરી ભરેલી રીતે નાખેત કરી આપવાની તજવીજ કરેછે કે કાચથી લો કોને અતી ઘણા પ્રમેદ થયેલાછે, તે કેહેછે કે જો કાચ જેવી કોઈ વસ્તુ હોત નહીંતો દુરબીન અને ખા રીક બીન જેવાં માહુ ઊપચોગી ઈનતરો, જેનું સુ ખ આજ આપણે ભોગવીએ છઈએ તે આપણું જો વામાં આવત નહીં. એ ઈઅનતરોથી કેવી આશચરી અ ધારક શોખ આજ સુધી યઈછે, તથા એજ ઈઅનત રોથી આગલ બીજી કેવી શોધ થશે તે કોઈ કેહવા ઈ શકાતું નથી, એ સઘલાનો આધાર માતરે કાચ ઊપરછે. વલી એક બીજે લખનાર કાચનો ચોના સાથે મુકામેસો કરેછે, તે કેહેછે કે જોનું એવો પદારથ છે કે જેનાં ચોભમાં પડી લોડી એક બીના સાથે લડી મરેછે, પણ તેથી વીરૂપ કાચ એવો પદારથએ કે જે લો કોને દુખખા મદદ કરેછે—જેઓને ખરાખર દેખાતું નથી તેઓ એના ચક્ષમાં પેહરેછે, જેથી કરી તેઓને રોશણીનો ચરાગ હુંએમાં ઝક ઝકતો રેહેછે. સખી પાડવાનો સાચો અને એવાજ બીના માહુ ઊપચો ગી ઈ અંતરો જેઓ કાચ વગર સંપૂર્ણ કેહેવાતો ન થી, તે ઈઅંતરો કાચ વગર કેહેવા નીર ઊપચોગી યઈ પડત તે કેહેવાઈ શકાતું નથી. આ પરમાણુ કા ચ વીરો માતરે બે ગરથકારોનાજ વીચાર આપેઆ છે. હજી બીના ગરથકારોએ કાચ વીરો જુદા જુદા વીચાર આપેઆછે, તે સઘલા અતરે દાખલ કરવાની કરી અગત નથી સઘલા એક આવાજે એકતુંજજણા વેછે કે એ પદારથ લોડીનાં સુખને માટે અગતીઓ નાણી પરચેસવરે તે પદારથ બનાવવાની મણુંગીઆ ના શકતી સુકીછે.

એ પદારથનાં ખૂલે કરીને જેવી આશચરીઅ ધારક શોખ યઈછે, તેવીજ આશચરીઅ ધારક રીતે એ પદારથની પોતાની પણ શોધ યઈછે. કેહેછે એ કે સખે એક વાણુ પ્રકર સાલ ખાતર ભરીને એ

ક દેશથી હંકારી જતું હતું, તેવામાં એકએક નોખા લાગણી તેને એક નજીકનાં સુખ આગલ લંબર કરવાની જરૂર પડી. માણસો તુરત કીનારે ઊતરી પડીઆં, અને પોતાને માટે કોઈ ખોરાક પકાવવાની તજવીજ કરી, કીનારા ઊપર સાલ ખારના મોહાક કંકડ ગોઠવી તેનો મુખે બનાવીઓ, અને ખોરાક ત ઈઆર કીધો. ભોજન લીધા બાદ તેઓને સસગાવેશો મુખે થઈ પાકતાં એક પાર દરશક અને ઘણીજ શો ભાઈતી વસ્તુ નજરે પડી; એ વસ્તુ કાચનો એક દો હોતો. ખલાશીઓએ વસ્તુ જોઈ ઘણુ ચકીત થઈ મ એઆ. એ વસ્તુ એકએક મુલાની અંદર થી રીતે આવી એ વીરો તેઓમાં કેસોક વાર સુધી રક ઝક ચાલી, પછી અંતે તેઓ તે શેરૂરમાં લઈ ગએઆ, બંહીના કેસોક સખુ લોડીએ ખલાશીઓથી ત્રાંખ લી લીધેલી હકીકત ઊપરથી એવું શોધી કાઢીઓ કે સાલ ખાર અને કીનારેની રેતી એ બંધે મલીને આ પદારથ બનીઓછે. એવો એકસ વીચાર કીધા બાદ તેઓએ સાલખાર અને રેતી આ બંધે પદારથો ની મેલવણી કરી એ અખતરો તપાસવાની તજવીજ કરી, અને તેમાં તેઓ ક્વદ્યુપ થએઆ. તેઓએ જો ઈછાં કે સાલ ખાર તથા રેતી અથવા ચકમકની જુ કી આ બે પદારથોને કોઈ ચોક્કસ પરમાણુમાં લેલીઆ હોએ તો તેથી કાચ જેવી એક પાર દરશક વસ્તુ બ નેછે. અલખતા હાલ આપણને એ પદારથ રાત બ હોએ નજરે પડેછે તેથી એ વીરો આપણને બંલ આતુરતા પતી નથી, નો પણ બે લેલાએ એ એકએક ઊપલાં વાણુના ખલાશીઓની નજરે પડીઓ તે લેલાએ તેઓને તો ખચીત અતીશએ આશચરીઅ થા સું હશે.

એક ઓરતની વખાણવા લાએક ધીરજ.

સંસ્કૃત-સંસ્કૃત

ફેલવાએલી અને રીખેલી ઓરતની ફેરવી જરૂર, અને તેવી ફેલવાએલી ઓરતોના ખાવીદો કેવી રીતનાં સુખ ભોગવેછે તેનો એક દાખલો આ ની મેની વાત ઊપરથી માલમ પડશે.

વર પાએડીતુ એક જોડું ઘણુંજ સુખ મેનમાં એક બીના સાથે મુશમાં પોતાના ઘણા ઠાહડું હ

જું. એ બંધે વર બાએડી ઘણાંજ ગરીબ, મીલનસા
ર અને ભક્તીમાન હતાં, તેઓ કીષર ઈશ્વરની રહે
મ થએઆથી બાએડીને પેટે શરજ દેવા લાગ્યા.
એક પછે એક એવા બે છોકરા આવતરેઆ. એ બંધે
છોકરા ઘણા સારા ખુબશુરત અને ઘરન વાલા હતા.
પાંચ વરસની વએ પુણ તાડું સુધી તેઓ સયલા ખુ
શી ભરેલી હાવતમાં રહેઆં. મા આપે બાહીછી કે
તેમના છોકરા મોઢાસ યતા બએછે, તેમને નવધી પ
રકારની સારી કેવણી આપવી જોઈએ. એમ ધારી
તે તેમને પોતાના જેવાં ભક્તીમાન ખનાવાની કીશ્વેસો
કરવા માંડી. છોકરા નવ દસ વરસની વએના થએ
આ એટલામાં ઘણા ચળચાક તથા નીતીવાન થએઆ.
આ વેવાએ માંખાપ ખાલકી લાણી, અને ખાલકી મા
ખાપ ભણી ઘણાજ ખુશીથી જોતા હતાં, એવામા આ
સમાનના ચકરની વણાણમાં તેઓ મપાઈજોઆ એ
ક દીવજે ખાપ પોતાના મળેતા પરમાણે ચાડરી કીષ
ર બએઓ, મા પોતાનું ઘરનું કામકાજ કરેછે, એટ
લામા એક છોકરો માઘે પડીઓ, તેની જતન મા ક
હેછે, એટલાજવારમાં બીજો છોકરો પણ આભરી પ
ડેઓ. એ બંધે ભાઈઓની માઘી ભજો વાર ર
હી નહી, એક કલાક થએઓ નહી એટલાવારમાં તે
ખૂબજે છોકરાઓએ પોતાનો પરાણ પોતાના પેદ કર
નારને હવાયે કીધો. આ વેવા પેલી બીચારી એક
લી પેટેલી માની કેટલી હાલત થઈ હશે તે વાંચનારને
મનખવા કરતાં પેઆનમા વધારે આવી શકશે તે
જોરતે એકદમ પોતાના બંધે છોકરને આ પરમાણે
મરાણ પાવેતા જોએઆથી તેહીનું હઈકુ ભરાઈ આ
વીકો, અને તે એકદમ હઈકુ હોડી ગેથી રડવા લાગી.
કેટલોકવાર સુધી એકલા રડીઆ કીધી, ન મલે પાસે
કોઈ પહોંચી કે જે તેને દીવાસો આપે, આંતે કેટલોક
વાર પછે તેણીએ રડવું બંધ કીધું, અને વીચારવા
લાગી કે હવે રડવાથી કશો ફાયદો નથી, ખનાવ જે
ખનવાનો હોતો તે ખવીઓ, અને ઈશ્વરની મરણ
થઈ તેથી તે ખાલકો મરણ પામીઆં હવે એઓ
ખાલક રડાકુટ તથા કલાપીત કરવાની કશી જરૂર
નથી. એવો ઘણપણ ભરેવો વીચાર કરી તે જોર
તે ગુરત હોજીઆર થઈ, તેણીએ વીચાર કીધો કે મા
સુસો ખાવીદ બાહીરમાં કામકાજની ખટપટમા પડે
ગે. માંજે આવશે તારું તે આવો મનખનાક ખના

વ જોઈ-એકદમ ઘાબરો પડ્યો, માટે માહારે તેને કો
ઈ રીતનો મીલાસો આપવાની તર્ફઆરી કરી રાખ
વી જોઈએ, એવા વીચારથી તેણીએ એક કલપના સો
ધો ઘણી અને તે કલપના આખાદ લાગુ પડી મગ
ણ પાવેવા બંધે છોકરાને એક બીજાના કીષર મુઠી
તેમના કીષર એક ચાદર નાખી તે જોરત પોતાના
ઘણીની રાહ જોતી બેઠી. જાજ પડી, ઘણી ઘેરે
આવેઓ, આવતાજ તેણે હનેશના રાખેતા પરમાણે
છોકરાઓની ખબર પૂછી. જોરતે જવાબ દીધો કે
“એક દેહણે ગીઆછે જે વીશે કઈ કીકર નહી કરવી
કાંકે તાડા તેઓની ખરદાસત ઘણાજ માવજતથી થ
શે.” એમ હી ઘણીને માટે ગુરત આ તર્ફઆર કીધી,
અને બંધે જણા ચા પીવા પેમાં. ચા પીતા પીતા
બાએડીએ વાત હેડી, તે બોલી “વેઆરા ખાવીદ હું
નમને એક વાત પૂછું” તેનો વીચાર કળીને કિન
આપજો. એક માહારા દાસતે મડને બે માણક રા
ખવાને આપેઆ હતા, આપતી વેલા તેણે કઈ મહુને
કેડુંનુ નહી કે હું પાછા ભેઈક, તે માણકો મોઢાડી ખુ
શીથી જે રાખીઆ હતા, અને તેમની જતન મારા
લવ કરતા વધતી હું કરતી હતી, વારંવાર મહુને દેહ
સત લાગતી હતી કે રખે તેઓ ખોવાઈ બએ, અથ
વા રખે તેમને કોઈ ચોરી ભજો, પણ માહારી મંભા
વ એવીનો હતી કે તેઓ કેડુંક સુધી જલવાઈ શકા
જેઆ, પણ અશ્વોત આજે તે દાસત તે માણકો પા
છાં માજેછે, તેથી માહારો લવ જીદાસ થઈ બએઓ
છે, અને જરનું તે જે સાભલીછે તારનુ મહુને ક
થુ મુજ પડવું નથી, માટે માહારા વેઆરા ખાવીદ
હું એ વાન વીશે તારો વીચાર પૂછું.” થું ગુ એ
વી સલાહ આપેછે કે તે માણકો હું તેને પાછાં આપુ
અગર થું એવી સલાહ આપનાર હોએ તો તે બોલી
આ અગાછી સારી પેટે લાખો વીચાર કરજે, કે જે મા
ણકો જે આટલી બધી તંભાલથી કેટલાં વરસ થએ
આં મારી જોડે રાખેઆછે તે એકાએક મારીથી કુચ
પાછાં આપી શકાએ, અને તે પાછા આપતી મહુને કે
રહું કુખ સોસવું પડશે.” એટલું બોલી તે જોરત મ
ગી રેહી પેલો ખાવીદ પણ વીચારમા પડીઓ કે
જવાબ તે શા દહી, અગરજે હું તે પાછાં આપવા કે
હું છું” તો જોરતનો લવ ઘણે કલવાએછે, અને તે
હીની હાલતી બોલી કીષરથી સાફ માહુમ પડેછે કે

તે માણસો પાછાં આપતાં તેણીને ઘણું દુખ લાગે છે, અગરતો હું તેણીને રાજી રાખવા સલાહ આપું કે ના તે તારી જોડે રવા દે અને પાછાં ના આપ, તો તે એક નાતની લુચાઈ કહેવાય છે. - શું કોઈએ પોતાનો માલ આપણને રાખવા આપે એ તે આપણે થએ એ કોઈ ના એવું કદી બને નહીં, કોઈ ચીજ ન હોય જે ખરેખરી સલાહ આપવી છે તે હું માહારી બા એડીને આપું, અલખતાં પેહેલાં તેણીને લગાર દુખ લાગે, પણ પાછલથી તેણીને સંતોષ થશે કે જે કશું આણંદનું કરી શકે નથી, જેનો માલ તેને પાછો આપે એ છે. આ પરમાણુ પેહેલાં સારી પેઠે પોતાના મન મા વીચાર કરે એ પછે તે મરદ પોતાની જોરતને પોતાનો વીચાર પુરી રીતે કહી જણાવે એ, અને તો કીદ કરી કહી શકે “આ પેચારી નેકળખત જોરત, તારા મનમાં એકાએક એવો વીચાર કેમ આવે એ કોઈ આવી દેખઈતી વાતમાં તે મારી સલાહ માગી, મારાં મનમાં એવો કદી વીચાર હોય નહીં કે આવી રીતે તારી દેખાનતમાં લગાર પણ શરૂ પડશે, હું હું થા એમજ ધાડું છું કે તું જેવી નીતીમાન અને તું જેવી ભક્તીમાન બીજી થોડીજ જોરતો હશે, જોરતું છતાં બે માણસ સરખી નજીવી (પછે કીમતે ગમે જોવી થોડી હોય તો શું થઈ શકે) ચીજ ઊપર તારી નજર કરી અને પારકાનો માલ પાછો આપતાં તને આટલી દલગીરી ઊપજી, આ મારી પેચારી જોરત, જલદી અને તુરત તારે પોતે જઈને જેના હોય તેને તે માણસો હવાલે કરવાં જોઈએ છે, એટલુંજ નહીં, પણ તેની જોડે માફ માગવી જોઈએ છે કે તે આણંદની રીતે રાખી સુકવાની તેં તજવીજ કરી હતી.” પોતાના ખાવીદને મોહાડેના આ સજીનો સાંભલાંજ તુરત તે તેનો હાત પકડી જે જોરકમાં પેલા છેકરા રાખેલા હતા, તાંડ લઈ ગઈ, અને તેમના ઊપરથી પેલી ચાદર ઊંચકી નાખી બોલી “આ પેચારા ખાવીદ જે બે માણસો વીચે જે તારી સલાહ લીધી તે બંને માણસો આ પડેલાં છે એ માણસો ઈશવરે રાખવા આપે એ હતાં અને આને એક દમ તેજ ઈશવરે પાડે લીધા છે.” બાપ પોતાના જાંધે છેકરાઓને મરણ પામેલા જોઈ એવેના ઘબઘરામાં પડી એ કે તેનાથી એક દમદ પણુ બોલાયો નહીં, તે એકદમ ત્વર બેળ ૦ રહવા યાગી એ. જો પણ આ વેલાંએ પેલી નેક

નાદ જોરતને પણ કાંઈ થોડું દુખ થતું ન હતું તોર પણ તેણીએ કીમત ધરો તુરત પોતાના ખાવીદને “વારીઓ, અને બોલી કે “આ પેચારા ખાવીદ હુંજે જ હાવ મને નસીબત કરી કે કોઈનો માલ રાખી હું કવાની આપણને કદી સતા નથી, માટે જેનો હોય તેનો રીતપોથી પાછો આપે એ જોઈએ, એટલું છતાં હું હાલ આટલો શોક ભરેલો કેમ થયે એ તે આપણે અતીશયે બાલવણી કરી રાખી આ હતાં, પણ હવે તે પાછાં લેવાની તેની મરજી થઈ તો હવે તે આપવાને આ માટે આપણને આટલી દીલગીરી ઊપજવી જોઈએ ? વાસને આ મારા પેચારા ખાવીદ કોઈ હવે આપણે તે ઈશવરનેજ ઈઆદ કરીએ, અને એમ બોલીએ કે હુંજે જે ચીજ આપી હતી તે હુંજે પાછી લીધી છે એમાં અમે કઈ પણ અટકાવ નથી કરતા. આવા ધીરજના અને દીલસો આપનાર સખે સાંભલીઆથી પેલા મરદનાં દીલમાં એવી તો મજબુત અસર થઈ કે તુરત તેણે પોતાનું દુધન બંધ કરીું અને તે ખાલકોની લાકને દફનાવવાની ત ઈચ્છારીનાં કામમાં ધીરજ ભરેલા દીલથી તે કામે લાગીએ, અને તે થંડા દીલથી ખરેખર બળવીશી.

ખરેખર મોહતની વેલા બાએડીએ થોતે પોતાને તથા પોતાના ધણીને આવી રીતે દલાણે આપે તથા તેમની મગીમાં આટલો ઘટકો કરી શકે એવી બાએડી આપણા સલાહઓની હોય તો કું થાડું !

ખયાંની માવજત.

આપણા કેલાએક લોકોને જેવારે કોઈ રજાંદ થયેલાં નહીં હોય છે તેવારે કેલાક લોકો રાત દીન એટલીતો ઈનતેબરીથી એકાદ બે કરજીદના ચોં હાડાં બેવાની ઈચ્છા રાખે છે, કેનેટલી ઈનતેબરી તે આ કોઈ કાલે પણ બીજી કોઈ બામથે વીચે રાખતા નહીં હોય. એટલું છતાં પણ પાછલથી એક નુકસાન દેખાવ નજરે પડે છે, રાત દીન ઈનતેબરી ભોંભવની માં બાપોને ભરે કરજાંદ પામે છે તારે તેમજ એકદમ બેદરકાર થઈ ગયેલા માલમ પડે છે. ખાલકોની બન

મ યંચેઓકે માં બાપો જાણે છે કે તેઓ હવે 'પાર' પડીઆં અને ઈશ્વરથી તેઓની ગુરાદ બર આવી. આ વેલાએ હુશ તથા આન દમા આવી માં બાપો તે બાલકની ઘટતી અને નેઈતી માવજત કરતાં નથી. પણ પોતાની ટુક સમજ પરમાણુ બે વકુશી ભરેલા ઊંઠ વર્ધાં કરેછે. બાલકને જરા અડચણ થયેલી માવમ પડીતે તુરત ઇકરર હાજર થયેલોજ છે પછે તે બાલકની હાલત નેઈઈજેલા. છ માસની મુદતમાતો ઓછામા ઓછી બારવાર ઇકરરની દવાઈ હોયછે. ઇકરરનીજ દવાઈ કરી મા બાપો ધરાતાં નથી પણ કેટલાકોના વલી નીમ હુડીગે તથા કુતારાઓની જવમા ફરી પડેછે, અને તેથી બાલકોના મરણની સંખ્યાઓ નોંખેયક વધારે થઈ પડેછે.

ઈંગલંડ અને વેલચમા કાહાડેલી થતા ભરેલી ગણતરી ઊપરથી એવું માવમ પડેછે કે પાચ વરસની વચે પુગાની અગાછી રે કડે ૫૦) બાલકો મરણ પામે છે. આ પરમાણુની બહુતરી હાત સામાથી તે વીસે ની તલાસ કરતાં એવું સાલમ પડીછે કે એ બાલકોનાં જે મરણ થાયછે તે તેમના મા બાપોની બે પરવાઈથી થાયછે. આ પરમાણુ રે કડે ૫૦) બાલકો મરણ પામેછે, તેમજ બાકી જે ૫૦) જીવેછે તેઓ પણ અસુખી રહેછે, તેમની તંદુરસ્તી સદા ખીગડેલી રહેછે એટલુજ નહી પણ તેમની મનની હાવતમા પણ ઘણું રેરમાર થાયછે, તેઓના મીજબાજગી જાયછે, તથા તેઓ હુડીલાં અને હલક માવમ પડેછે એ સ્વભાવે જે બીઆડ થાયછે તેનો મુખીઅ આધાર બચાના મા બાપો, અથવા તેમની તરખીઅત કરવાનું કામ જેઓને ચોરેવું હાયછે, તેમના ઊપર રહેછે ખરુંછેકે મા બાપો અથવા વાલોઓ બાહી નેઈને બાલકોને દુખી કરતાં નથી, તોપણ તેમના અગનીઆન ચણાથીજ તે કુવલી વચેના બાલકો હુશન થાયછે એવી અડચણોનો અટકાવ કરવા માટે એક લખનાર શયના તરીકે કેટલાક બોલાસો કરેછે તે આપણાં લોકોને માટે જરૂર નો બાહી અતરે દાખલ કરીએ છઈએ.

બાલકોને ધવાડનારી અથવા પોતાની માના હુકમ શીવાએ બીજાં ઈઈ પાંચ ધવાડવડું ન નેઈજેછે. જેમ બને તેમ બાલકોને થોડા હીચકા નાખવા નેઈજેછે ઘણી ઊંચ ઘાલવાની ડેવનો સુવાવડમાં થીજ અટકાવ કરતો નેઈજેછે.

બાલકને સુવાડતી વેલાએ તેમનું જમનું થાકું નોહાડીને લાગે એવી રીતે લગાર વાંકું સુવાડવું.

બાલકોને માટે શુભીથી ચરસ જોરાક એછે ને, ખીસડીરનો છુડો કરી તેને પાણીમાં હરધો કલાક સુધી ઊકાવવું, અને તારપછે તે પાતી વેલાએ તેમાં લગાર ખાડ અથવા ખતાશો નાંખવે.

મીઠાસ, બાલકોના હકમાં ઘણા અગુણકારો છે, માટે જેમ બને તેમ મીઠાસની અતરે બાલકને જવા દેવું નહી.

નવાડતી વેલા જેમ ફટવાંક માણસો બાલકોને મરડી મોલી, તથા તેલ ધી વજેરે ચીકણા ચદારથી લગાડી, પછે તે ચીકાસ શીસડવાને ઘણા ગરમ પાણીથી બાલકોને નહવાડેછે, તેને બદલે દરરોજ સવારમાં બાલકને એક નાહાની તરામરી ભરી કુકાં અથવા સુમરાઆ પાણીએ નહવાડીઆં હોએતો તે ઘણું બેહેતર છે.

બાલકોને રાતના મીત આવે અને તેમની માને અથવા બાપને ગત પડી કંચલો ન આવે એટલા માટે ફેલાક લોકો બચાને દારૂ વજેરેફરી વચ્ચુ લગાર આપેછે, પણ તેમ કરનારાઓએ સારી પેકે ઈઆદ ચાખવું કે એક રીપું દારૂ બાલકને એક નેહરના કતરા બરાબરછે, માટે એવી ચીજો બાલકોને કપી દેખાડવી જ નહી.

બાલકને ઘણું કરીને ૯ માસ થયેઆ પછે છોડવું, આ વેલાએ તેની ઊપર ઘણી સંભાલ રાખી તેને માતરે એકજ ગાએનાં દુધનો જોરાક આપવો અથવા એ દુધમાં ખીસડીરનો છુડો નાખી તેને હરધો કલાક સુવા ઊપર ઊકાવવું અને પછે તે કાલ ખાવકને આપવી. પણ ભાંડસુધી બાલક એક વરસની ઊમરે વડે નહી તોહાંસુધી એ જોરાક ઘણોજ થોડો અને અંદાજગર આપવો. તથા વરસ પૂરું થાય એટરે જરા તેના જોરાકમાં રેર બદલી કરવી, તે એવી રીતે કે ઈઈ કદાચ બાલકને લગાર ગાય આપવુ અથવા શેરનો આપવો. બનેતો બારેવુ અથવા ભુંજેવું જોડ આપવુ. તેમજ બને તોહાંસુધી ચીકીનનો જોરાક બાલકને આપવો નહી, નેઈએ તો નાહાની સરખી મુરગી પકાવી તેનો જોરાક આપવો.

જો બાલકની તંદુરસ્તી ચારી હોએ નહી અને તે માંદું હોએ, અથવા તેને દાંત આવતા હોએતો, એ

વી વેલાએ ખાલકને ચાલતાં શીખવવું નહીં નોંધેલે.

બને તેમ કરી બનાંને ધોરાક અંદાજસર આ પવો, તેમાં દાંત આપતી વેલાએતો જેમ બને તેમ થોડો ધોરાક આપવો.

આ ટુક ચેતવણી ઊપર નો માતાઓ ધ્યાન આપશેતો આશાછે કે હાલ જેવો ગીણએલાં અથવા હું મેથ માંદ ખાલકો આપણે નોંધેલે છઈએ તેમાં કોઈ બાણવા લાગેલું મુધારો થશે. ખાલકોની તંદુરસ્તીનો મુખીય આધાર તેમની માતા ઊપર રહેલે, માટે જરૂર કરી આ વાત માતાઓએ મન પર લેવી.

પીકીત શેહરમાં રહેનાર એક માંદરીન.

પાસેનો ચીતાર નોવાથી માલમ પડ્યો કે એ દીર્ઘ કીમદા હવેલીનો ચીતારછે. એ ઘરમા એક માંદરીન હાતમાં એક વીણા લઈને ખુરસી ઊપ બેઠેલો દેખાએલે, અને માટે એક ચાનું પેચાડું હાજર થયેલું છે. પેચાડાં ઊપર હાત નાખેલોએ અને તે ગોચે આ રક્ષણીમાં રેડી પીવાની તઈઆરીમાં હોયે એવું દેખાએલે. જેમ આ માંદરીન અને કોનાલેવા બીબા બિંચા હોદા ધરાવનાર મોટા અમલદારો મોજ મળા માં પોતાના ઘણા કાહારે, તેમજ એચોને બિંચા હોદા ચેલવવાને કાઈ થોડી ચેલેવત કરવી પડતી નથી. કહેલેલે એચો માલેલા ઘણાખરા બરીબ કૃદમાંથી બી તપન થયેલા રાએલે, તોપણ તેઓ હુકુ હુકુ નાહાના નાહાના હોદા ધરાવતાં પછે આગલ ચાલતાં કોઈ જો હોદા થરકતી હોદા ઊપર ઘણુ પડેલે. નેવારેસરકારી ખાતામાં કોઈ તેવી શરી બગાડી ખાલી પડી એટલે જો છામાં જોછા બગેલો બિચેદવારો ખાહાર પડેલે, નેચોની પરીકથા લઈ સંભળી સરસને પસંદ કીધામાં આવેલે. એ બિચેદવારોની પરીકથા લેવાનું મકાન પહુ કાઈ નેવું તેવું નથી. પીકીત શેહર મધેએક ચોહાટી ઈમારત એ કારણસર તઈઆર કરી રાખેલી, એ મકાન ના બિચેદવારોની પરીકથાને માટે જુદા જુદા જોરડા કીધેલા હોએલે, જે દરએક જોરડામાં એક એક બિચેદવારને છુટે છુટે બેઠાડીઆમાં આવેલે કે જે બગાડી ઊપર તેને કોઈ બીબા ઘણીની મદદ મલી શકે નહીં. એ જોરડામાં બિચેદવારોને બેઠાડીઆ પછે તેમની પ

રીકથા ચાલેલે, એ પરમાણે લાગત તળુ ઘણા હુ પી તેમની પરીકથાનું કામ ચાલુ રહેલે. તારખાદ તે બિચેદવારોના લખેલાં કાળવો તપાસવામાં આવેલે, અને એવું કામલ પસંદ પડે તે ઘણીનું નામ, જે તેણે કહેવતમાં લખેલું હોએ, તે લેકડેનું ડગ્ગરનરની આ પીમની દેવાલ ઊપર વલગાડીઆમાં આવેલે. અને તારપછે ધામધુમ સાથે એ પશાર થયેલા બિચેદવારને તે હોદા આપેઆમાં આવેલે. અલખતાં બેઠાથી તરણુસો બિચેદવારોની વચમાં જે એક બિચેદવાર પશાર થાએ તેને વધારે માંન અને કીરતી ઘટેલે. પોસે ના ચીતારમાં જે માંદરીન હાલ આગમ જોખવતો બે હોદા માલમ પડેલે, તે માંદરીન નોમણુ એક ગરીબ કુટુંબનો પુરુશછે, તોપણ પોતાના બીતી બલ તપા ચં ચલારથી ઊપર બગાડેઆ પરમાણેની કાણુ પરીકથા મા પશાર થયેલો હોદા તારેજ તેને બિંચા હોદા મલીજો હોદા, અને તે તેનું જીવ ભોગવનો હોદા. એ માંદરીનની સાથે તેની ખુખસુરત બાએડી પહુ એક ચોહાટો વીણા લઈને બેઠેલો. તેણીનાં શરીરમાં એક લાંબો બગેલે, જે છેક તેણીના નાહનકદા પખ જુદી આવેલો. ચીનાઓમાં જોરડાની ખુખ સુરતી હુદા પગ ઊપર વધારે આધાર રાખેલે, એ જોરડાની જમની બાજુએ એક નાહનું પહુ ધરેલે બામું તેની લઈ સંભારે રમવું માલમ પડેલે, જેમ આપણાં કંઈ લાએક લોકોમાં ખાલકોની તરખાજીત પાછલ તેમનાં માંખાપો નોંધતી અને ઘસતી સંખાલ રાખતાં નથી. તેમ માંદરીનોમાં નથી, તેઓતો પોતાના ખાલકોને ખાલપણુ ચાહેથી નોંધતી કંઈવણી આપવાની પોતા ઊપર એક ચોહાટી ધરજ સમજેલે. જેમ માંખાપો બા લોકોને દેલવણી આપવા પાછલ ચેલેવત લીએલે, તેમ જ તેમનાં ખાલકોમાં ખાલપણુથી જ નીની રણુઆની એવીતો અગર થાએલે કે માંખાપોનાં હુકમ પર માણે ચાલવું, અને માંખાપો ઊપર પેઆર રાખવો એ તેઓ પોતાની પેહલી ધરજ સમજેલે. કાઈ આ પરમાણે ખાલકો પોતાનાં માંખાપો ઊપરજ હેન રાખી તેમનાં હુકમો પરમાણે ચાલવાની તજવીજ કરેલે છે એટલું જ નહીં, પણ તેઓ પોતાના શીકશકી સાથે પણ તેજવીજ રીતે ચાલેલે, અને હંમેશાં તેમના હુકમોને માન આપી મરીઆદથી ચાલેલે. મીંબો નામનો એક સખસ જે લાંબી મુદત કુધી ચી

પીપીત શેહેરમાં દેહતાર માદરીનનું ઘર

વી વેલાએ બાલકને ચાલતાં શીખવતું નહીં જોઈએ. બને તેમ કરી બનાંને ધોરારક અંદાજનસર આપવો, તેમાં હાંત આવતી વેલાઓનો જન્મ બને તેમ થોડો ધોરારક આપવો.

આ હુક એતવણી ઊપર જો માતાઓ ઘેઆન આપશેતો આચાહેકે હાલ જેવા પીકાણામાં અથવા હું જેમ માંસ બાલકો આપણે જોઈએ છઈએ તેમાં છઈએ બાલકો વાચિક સુધારો થશે. બાલકોની તંદુરસ્તીનો મુખીય આધાર તેમની માતા ઊપર રહેછે, માટે જરૂર કરી આ વાત માતાઓએ મન પર લેવી.

પીકાંન શેરમાં રહેનાર એક માંદરીન.

માનવજાતિના

૪૬

પાછેનો ચીતાર જોવાથી માલમ પડશે કે એ કોઈ કીમત હવેલીનો ચીતારછે. એ ઘરમાં એક માંદરીન હાતમાં એક વીણા લઈને પુરગી ઊપર બેઠેલો કે બાજેછે, અને પાછે એક ચાતું પેચાતું હાજર થયે કુંછે. થેઆસાં ઊપર હાત નાખેલોછે અને તે એકે આ રકાબીમાં રેડી પીવાની તઈઆરીમાં હોએ જોવું દેખાએછે. જેમ આ માંદરીન અને એનાંબેવા બીજા બીજા હોસ ધરાવનાર ચોટા અમલદારો જોજ મળા માં પોતાના દાહાદા કાહારેછે, તેમજ એએને કોંચા હોસ જલ્લવાને કાઈ થોડી ચેદનત કરવી પડતી નથી. કહેછેક એઓ માહુલા દણાખરા ગરીબ કુલમાંથી જી તપન થએલા હોએછે, તોપણ તેઓ હલુ હલુ નાહાના નાહાના હોસ ધરાવતાં પછે આગલ ચાલતાં કાઈ ચો હોસ સરકારી હોસ ઊપર લાગુ પડેછે. જેવારે સરકારી ખાતામાં કાઈ તેવી શરી જગા ખાલી પડી જોરલે જો છામાં જોરાર બજો ઊતેવારો ખાહાર પડેછે, જેઓની પરીકથા લઈ સહિથી સરજને પસંદ કીધામાં આવેછે. એ ઊતેવારોની પરીકથા લેવાનું મકાન પાણ કાઈ જેનું તેવું નથી. પીકાંન શેર મંથેએક માહોડી ઈમારત એ કારણસર તઈઆર કરી રાખેલીછે, એ મકાન ના ઊતેવારોની પરીકથાને માટે જુદા જુદા જોરાર કીધેલા હોએછે, જે ઘરએક જોરારમાં એક એક ઊતેવારને છુટ્ટો છુટ્ટો ખેડાડીઆમાં આવેછે કે જે જગા જોપર તેને કાઈ બીજા ધણીની મદદ મલી થકે નહીં. એ જોરારમાં ઊતેવારોને ખેડાડીઆ પછે તેમની પ

રીકથા માલેછે, એ પરમાણે લોગટ તરણ દાહાદા કું થી તેમની પરીકથાનું કાંમ ચાલુ રહેછે. તારખાદ તે ઊતેવારોના લખેલાં કાળેલા તપસવામાં આવેછે, અને જેનું કામલ પસંદ પડે તે ધણીનું નામ, જે તેણે કહેવતમાં લખેલું હોએ, તે લેક્ટેન્ટ ગવરનરની આ પીકાંની દવાલ ઊપર વલખાડીઆમાં આવેછે. અને તારપછે ધામધુમ સાથે એ પથાર થએલા ઊતેવારને તે હોસ આરેઆમાં આવેછે. ચાલખતાં બેસાઈ ત રણસો ઊતેવારોની વચમાં જે એક ઊતેવાર પથાર થાએ તેને વધારે માંન અને કીરતી થકેછે. પાંચે ના, ચીતારમાં જે માંદરીન હાલ આગમ ભોગવતો બે ટેલો માલમ પડેછે, તે માંદરીન જોપણ એક ગરીબ કું જેનનો પુરથલે, તોપણ પોતાના બની બલ તથા ન ગલાઈથી ઊપર જાણાવેઆ પરમાણેની કહણ પરીકથા માં પસાર થએઓ હશે તારેજ તેને કોંચો હોસ મા લીઓ હશે, અને તે તેનું મુખ ભોગવતો હશે. એ માંદરીનની સાથે તેની છુખસુરત બાજેડી પણ એક માહોડી વીણા લઈને બેઠેલીછે. તેણીનાં શરીરમાં એક લાંબો નાલે, જે છેક તેણીના નાહનકદા પગ કું થી આવેલાછે. ચીનાઓમાં જોરતની છુખ સુરતી હુકા પગ ઊપર વધારે આધાર રાખેછે. એ જોરતની જમની ખાનુએ એક નાહાનું પણ કામ પાળું તેની કાઈ સંચારે રમતું માલમ પડેછે. જેમ આપણાં કોં લાંચિક લોડોમાં ચાલકોની તરખીઅત પાછલ તેમનાં માંખાઓ જોઈતી અને ઘસતી સંભાલ રાખતાં નથી, તેમ માંદરીનેમાં નથી, તેઓએ પોતાના બાલકોને બાલપણ માહુથી જોઈતી કેવપણી આપવાની પોતા ઊપર એક ચોહોડી રજ જમનેછે. જેમ માંખાં બા સંકાને કેવપણી આપવા પાછલ ચેદનત લીએછે, તેમ જ તેમનાં બાલકોમાં બાલપણથીજ નીની સુણેની એવીતો અસર થાએછે કે માંખાઓનાં હુકમ પર માણે માલમ, અને માંખાઓ ઊપર થેઆર રાખેલાં એ તેઓ પોતાની પેહલી રજ જમનેછે. કાઈ આ પરમાણે બાલકો પોતાનાં માંખાઓ ઊપરજ હાં. રા. ખી તેમનાં હુકનો પરમાણે માલવાની તજવીજ કરે, છે એજુલજ નહીં, પણ તેઓ પોતાના સીકથાનાં સાંપ પણ તેજવીજ રીને ચાલેછે, અને હંમેશાં તેમનાં હુકમેને માન આપી મરીઆદાથી ચાલેછે. મી. બે. નામનો એક સખરા જે લાંબી પ્રુલ સુધી વી

ન દેશમાં, રહેણા હતા તે જણાવે છે કે “એ ક વેલાએ હું અને માહારો એક મીતર એકાએક એક મકાન ઊપર જઈ લાગીયા, જે મકાન માહેલા એ ક ચોરડામાં પેશતાં કેટલાંક જીવાન બાલકોને ખેતીને તેમનો અભીઆશ કરતાં હોયો એ નોએઆ. તેઓ માહેલી એક જણને હોયો કાંઈ પરશનો કીધા પણ કોઈએ હોયો નરા જવાબ દીધો નહી. અણખતાં જ વાખ નહી દેવામાં તેઓએ કાંઈ હરીલાઈ દેખાડીતી નહી અથવા હોયોને અપમાન આપવાની તતવળથી જવાખ નહી દીધા હોયો એમ નહી હતું. છેકરાઓ ને મજાલુત હોકમ તેમના શીકશકો તરફથી એ હતા કે તેઓએ પાત પોતાનું કાંમ કરતી વેલા પોતાના પા ક ઊપર જેટલું ચીત આપવું તેટલું કોઈનાં આસપા સનાં બોલવાં ઊપર આપવું નહી, તે ઊપરથી તે છે કરાઓએ હમારા સવાલના કસા જવાબ દીધાતા નહી. એટલાવારમાં તે નીશાલીઆઓના શીકશક આવી લા ગે, જે હોયોને એક જુદા ચોરડામાં લઈ બેઠોએ, જે ચોરડામાં તે હોયોનાં નેવા આવનારાઓની યુલાકા ત લેતા હતા. એ ચોરડામાં અમને ખેસાડી ગુરત આ મંજાવાનો હોકમ કીધો.”

માંદરીનાનાં બાલકોમાં બાલપણથી ચેકેલા ની તી ગુણો વીરોને એક ખીજે દાખલો ઊપલાજ ધણી ની તરફથી જણાવેઆમાં આવેઓ છે તે પણ અગતીજ નો ધારી અતરે દાખલ કરીએ છઈએ. એ અને એવાજ ખીજ દાખલા ઊપરથી કીધાડી રીતે માલ મ પડી આવે છે કે ચીનાઓ પોતાનાં બાવડોની કેલ વણી પાછલ જેટલું ઘેજાન પોંહોયાડે છે એટલું આપ હું વોડોમાં નથી. મીં બે જણાવે છે કે “મેં વારે ધણીએ છેકરાઓને તેમના આભારી ખાપોને ઈસપી તાંલમાં લાવેલા નોએઆ છે, પોતાના ખાખ અથવા માંને ઈસપીસમાં લાવેઆ પછે, તે ખીમારની હડી કત, જે છેકરાની તરફથી જણાવેઆમાં આવે તે એ વાતો નરમ અને દ્યેઆ ભરેલા ખોલેથી જણાવેઆ માં આવે કે જેથી સંભવનારને તાનુખી સાથે અચર તી લાગીઆ વીના રહે નહી.” વળી એક ચાચી વીરો મીં બે જણાવે છે કે “નેવારે હું સંકાપુરમાં હોયો તે વેલાએ એક ચાચીએ માહારું કાંઈ કામ કરી ઊં હતું, તેજ ચાચી એક વેલા મધાગિમાં મારી પા સે કાંઈ કામ લેવાને આવેઓ હતા, તારે મેં તેને ય

છીકી કે “સંકાપુરમાં તારો આવો મનેનો રોજમાર ચાલનો હતા તે ગુકીને હું આ જગા ઊપર શા મા ડે આવેઓ છે, કે નાં હું તને જાણું કામ મલી શક હું નથી.” તે ચાચીએ જવાબ દીધો કે “શાહેખ મા હારી માં ઘરડી થઈ છે, અને જેની મરણ એવી થ ઈ છે કે મેં તેણીની આજલાજ રહેવું. અણખતાં મ હોને માહારા ધંધા કરતાં મારી માં વધારે વાહલી છે, તેથી હુંએ તેણીની ઈછા પરમાણે અતરે આવી વ સવાનો કરાવ કીધો છે. આ જગા ઊપર પણ રોજ માર કરી પેટ ભરીશું.” આ પરમાણેનો તેનો કીતર સાંભલીઆથી મહુંને ખચીત ઘણીજ તાનુખી લાગી હતી.” આટલા અટવાલ આપીનેજ મીં બે આ ખા ખદ ખંધ કરતા નથી, પણ એક ભાઈ ભાઈના પેઆ ર વીરોને પણ એક આશચરીઅકારક દાખલો આપે છે. કહે છે કે એક વેલાએ એવું બનીકી કે એક શ ખજ રાજની સાંચે કાઈ અપરાધ કરી નાસી બચેઓ હતા, જે જઈને એક ખીજા મીતરના ઘરમાં ભરાઈ બેઠો હોયો, સતાવાલાઓની તરફથી ખોલ કરતાં તે ખં ધવા પકડાઈ આવેઓ, તેથી એ ખંધવાને તથા જેનાં ઘરમાં સંતાઈ બેઠો હોયો તે ખંધે જણાવેઓને દરમાર માં લાવેઆ. ખંધવાની તપાસ એક કોઈ, રહી પ હુ જે ધણીએ જાણી જીલને તે ખંધવાને સંતાઈ રાખીઓ હતા તેની તપાસ પેટ્ટી શુક ધઈ. આ તપાસની વેલાએ એક જાણવા નોજ ખીતા એ બની કે જેની તપાસ થતી હતી તેનો એક નાહાનો ભાઈ દરમારમાં આવી બોહોસ કરવા લાગીઓ કે “ખંધવા ને કાંઈ માહારા ભાઈએ સંતાડી રાખીઓતો નહી, પણ મેં સંતાડીઓ હતા.” આ પરમાણે ખંધે ભાઈ ઓ વચે જયો કીકીઓ, વડો ભાઈ બેવવા લાગો કે મેં સંતાડીઓતો ને નાહાનો ભાઈ કેટલા લાગે કે મેં સંતાડીઓતો. પણ ઈનસાફ કરનારે આડી અ વડી તપાસ ઊપરથી ખરો ધણી વડો ભાઈ છે એવું જાણી કાહીકી. અને પછે પેલા નાહાના ભાઈને આ પરમાણે જીકું બોલી તે અપરાધ પોતા ઊપર ખેં ચી લેવાનું કારણ પુછીકી, તારે તેણે ધણી મંલીરા ઈથી જવાબ દીધો ને, “મારી માં મરણ પાતી છે, તે ની હલમ કીટી કીરીઆ કરવાની અધુરી છે, તથા માહારી એક બેટન છે, જે હલ ડુમારી છે, એ સતવા નો બોજો વડા ભાઈ ઊપર પડેલો છે. અને તે સતથ

કરવાને એજ શામરચીઅવાનછે, મજ પકી કાંઈ એ બોલે જલ્દાઈ શકવાનો નથી, માટે વડા ભાઈ કરતાં હુંજ ને મરે તો તે બેઠેતર ગણાએ એમ ધારીને હું એ આ પરમાણે એ અપરાધ પેતા ઊપર ખેંચી લેવાની ઈર્ષાકતી કરી હતી. વાસ્તે હજી પણ હું ત મને વીનંતી કરી કહ્યું છું કે બંધવાને સંતાડી રાખવાનો અનીઆએ મજપર લાણ પાડી માહારા વડા ભાઈને ચોકસા કરવો, કે જેથી તેને આશરે પડે લાંચો ઊપર વધારે દુખ પડે નહીં.” ખરેખર આ દાખલાથી પતથર ચરખી છાતી વાલાને દજોઆ ઊ પળેઆ વીના રહે નહીં, તો પછે ઈનસાફ કરનાર, જેનાં દીવમાં હંમેશાં દજોઆ હોયછે તેને કંટકું વધારે લાગ્યું નોઈએ. તુરત નીઆએધીએ એ અહેવાલ ચરકારમાં બહાર કરી તે બંધે ભાઈઓને અપરાધથી ચોકસા કરી માંડી બાખથી. આ પરમાણે નોઈએછેતો પરસપર મમતાથી આવી પડેલાં સંકરનું નીવારણ થઈ જો.

માણસની તંદરોસતી ઊપર ચાંદની અસર.

ડાક્ટર મીડ નામે એક પરખેઆત થયેલા વઈદ પેાતે અનુભવથી જોયેલા, તથા બીજા વઈદોના જોવામાં આવેલા માણસની તંદરોસતી ઊપર ચાંદથી થતી અસર વીજેના ઘણા દાખલા આપેઆછે. જે વેલા ઈંગ્લેંડ દેશમાં “આન” રાણી રાજ કરતી હતી, અને જે વકતે તે ફરેંચ લોક સાથે લડાઈમાં રોકાયેલી હતી, તે વકતે ડાક્ટર મીડ લડાઈમાંથી ઘાડેલ થઈ આવેલાઓની દવાઈ કરવાને એક ઈસપીતાલ ઊપર ઊપરી પણ ચલાવતો હતો. એ વકતે ઈસપીતાલમાં આવતા ઘણા સેલરો ઊપર તેણે એ અસર પેતાની ખાતરી થાએ એવી રીતે તથા સી જોઈ હતી. ડાક્ટર મીડ-ફરને કહેછે કે ૨૦) વરસના એક દરદીને દર મારચ અને સપ્ટેમ્બર મહીનામાં મેથ અને તોલાઈડ્રોઈનો સુરીચ થાએ તે દીવશે ઊતપન થતું હતું. એ ડાક્ટરને પેતાને ચાંદરાતને દીવશેજ એકાએક નાખમાંથી અતીશયે લોહી નીકલતું હતું. તેજ દીવશે અને વકતે તેણે તથા તે

ના એક મીતર ડાક્ટર ગરેચોરીએ હવાતી હાંસતો પાસી જોઈ હતી તેમાં એવું માહું મ પડી હતું કે “ખેરામીટર” ઘણો ઊતરી પડેઆ હતો. તેજ દીવશે એ બંધે ડાક્ટરને એક દોસત એકાએક ફેરમાં ઊપર જોશ થઈ આવેઆથી તે મરણ પામેઆ હતો. તેજ દીવશે અને વકતે ઈસપીતાલમાં બીજા ૬) દર દીઓને કાઈને નાખમાંથી—કાઈને કાનમાંથી કાઈને ચરોરના બીજા ભાગમાંથી લોહી કુદી નીકલીછો હતું, અને એ સધલાનું કારણ તપાસ અને શોધ ઊપરથી એવું જણાઈછો હતું કે ચાંદની અસર પુરથ વીની હવા ઊપર થઈ હતી, અને હવામાં અસર થ એઆથી માણસની તંદરોસતી ઊપર અસર થઈ હતી. એ મત ડાક્ટર મીડે બાંધીછે તે ઘણાજ વીચાર કરીને કરીછે તેથી એ વીચાર ભરોશા રાખવા જોગછે. ડાક્ટર ફ્રાન્સીસ પાલશૌર જેના ત બીબપણા હેલ્થ ઈન્ડુસ્ટ્રીયાનમાના બંગ્લા પરાંતમાં નું દેરબુંદ ગામડી લસકર હતું. એ સીમાઈ લોકમાં ઘણો ખરો ચાલતો મરજ તાવ અને લોહી વીકાર હતો. એઓમાંથી ઘણા દરદીઓ યુનમૂથી તે પાછી નવી ચાંદરાત થાએ તાંહી મુઠીમાં સારી હાલતમાં રહેતા હતા, પણ ચાંદરાત નજદીક આવા લાગી તાંહી તે યુનમ મુઠી તાવ અને લોહી વીકારને મરજ તેવજો ચોવજો વધી પડેઆ હતો. સહીએક કુટુંબ વીજે એ ડાક્ટરનું મત પકુ થઈ ચુકું છે કે હીંદુસથાનમાં ચાંદરાત અને યુનમ એ બે વકતમાં અતીશય ક ઘણા જોર પકડેછે અને તેની સાથે તાવ સહીત કે ઘણીજ પાસતી ભરેલી વધી પડેછે. ડાક્ટર મીડે તથા ડાક્ટર પાલશૌરનું મત, વખણાયેલા ડાક્ટર મીડે બીચાર કરવાનો પેતાની એક વીજે.

મીનાઓની

શીખાંચણી થાત.

આ દુનીઆની

પારે પેઆરી તથા વધારે અજેતહી મીજોમાં માણસને વ તીછે. એ તંદુરસ્તીનો સઘલી પરખો મરે સંભવ કરવાની માણસોની આજેન ફરજ છે, તેપણે એ બાબદ વીજે ઘણાં લોકો, નફરમાં માલમ પડેછે, પણ તેઓએ

ઈઆદ રાખવું કે તંદુરસ્તીનો ખરાબર સંભાલ ન રાખેઆથી તેઓને એક વાતની ઘણી અકચૂર નક વાની—તેઓને પોતાના કીરતારને એ વીશે જવાબ દેવા પડવાનો; માટે જેઓએ હજી સુધી એ ખાખર ઊપર લંબા આપીશું નહીં હોય તેઓએ હવે તુર તો આ નીચેની ચીના લોકની શીખામણ ઊપર ધે આન પોહ્યાંચાડવું. તંદુરસ્તી સારી રાખવા સારું નીતી મારણે ચાલજે, તારા સવલાવને તથા ખીજાં હવથાને તારે તાથે રાખજે; તને જે કાંઈ બદ વીચા રો આવે તેનો અટકાવ કરતો રહેજે, ઘણા અને છુપ મસાપેદાર ખોરાકથી દુર રહેજે; ખાતી વેલાએ હુડુ હ છુ અને ચાવી ચાવીને ખાજે, ખાતી વેલાએ સંભાલ રાખજે, છેક ગલી સુધી આવે તાહુવિર ખાતો ન હો; વખતસર મુઆરકસર હથેશ ખોરાક લેતો રહે જે; અપવાસ કરવાની ચાલ સારી નથી, એ પરમા જે અપવાસ કરવાથી તારી તંદુરસ્તીને ખલલ પુગ છે, બપોરની વેલાએ એક ખાતું મળેવું લોજન લે જે, પણ તે લોજનમાં જેમ બને તેમ ચાદા ખોરાક ઊપર આપ કરજે; ખાટું કીધું ગોશ જાણ કરીને ખાતો નહીં, જેઓ એવું ગોશ વારંવાર ખાએછે તે ઓની ચરીરનો રંગ શીકે પડી જાયછે, નાડી ટી મી પડેછે, તથા તેમની મીજાજ ખગડી જાયછે. રા તમાં પણ વખતસર જમતો રહેજે, પણ બપોરનાં જે વું સારી પેઠે જમતાનાં, ચાતનો ખોરાક હવકો અને થોડો રાખજે; એકદમ ઘણું પકાવેલું અથવા એકદમ કાચું ગોશ ખાતાનાં; રાતનાં જમ્યા પછે જોછામાં જોછા બે કલાક ગાલી નાખેઆ સીવાએ સુતેનાં; જ મતી વેલાએ સાથે એક ચાતું ચેઆતું રાખજે, જમી રહીને સારી પેઠે ચાએ કરીને કોળલા કરજે, તારી જી થી પડે તો દારૂ (વાઈન) પીજે, પણ તે કેટલો જીલ મતો નાહનાં બે અલાસ; માણસોને તેમની તંદુરસ્તી નો સંભાલ કરવા માટે જે સવલી શીખામણો દઈએ તે કરતાં આ શીખામણ જસછે, કે તેઓએ પોતાની સવલી મોજ જોગમાં અને ખાવા પીવામાં અંદાજો રાખવો, જો એઓમાં અંદાજ નહીં. પાખીઓનો તે થી તંદુરસ્તી બગડવાની. તે સાથે એકદમ ઘણું લોંગે સુધી પ્રવું નહીં; એકજ હલતમાં ઘણો વાર સુધી ઊભું રહેવું નહીં, તથા જરૂરનાં વખત કરતાં વ ધારેવાર પડી રહેવું નહીં. મગનીના દાહામાં જ

નોં પવન ખાવો નહીં, અને તેમજ થંડીના દાહામાં જાએવાર મરમ કપડાં પેહેરી રાખવાં નહીં. જે વો સહવારના પોહારમાં તું ખીજાના ઊપરથી કોઠે તેવોજ તારા હલતની હથેલીએ કરીને તારી છતી જ રાવાર મસલજે, તથા થંડા પવનના જપાટમાં બે સતોનાં.”

ચીનાઓની આ સીકામણો અવખતાં ઘેઆન પોહ્યાંચાડવા જોગછે.

મકાઈ ડોસા.

મકાઈ ડોસા.

મકાઈ ડોરી નામની એક ઘરડી ખાઈને તાં હાં એકજપુરી જીભાઈ નામની તેની છોકરી હતી તે પરજીવી હતી, પણ તેનો માટી કોઈ કુચો મલેલો હતો તેથી ખીચારી જીભાઈ તેના બલાપાના આભરી ને આભરી ચામેઆ કરતી હતી. તેની તખીએત ખીજડ્યાથી તે લેવાતી ગઈ અને આસતે આસતે તે ની આંખ સાંમે તરેવાર દેખાવો નજર આવવા લાગ્યા, જેથી તે ખીડીવા, અને ચમકવા લાગી મકાઈ જો સી એવુ સમજી કે જીવાઈને તેની સાસુએ ઈઈ કરી મુકીછી તેથી આવ્યા આલા તે છોકરીની સાંમણ થા એછે, તેથી દવા દારૂ કરવાને કેકાણે દોર, દોવર, ચી દી, હિતાર એવા ઊપાએ કરવાને પોતાની પાસે જે થોડીએક પુલ હતી તે ખરચવા માંડી. પણ પછ વાટેથી મકાઈની ખાતરી થઈ હતી કે એ સઘલો ખ રચ કીધેલો પાંછોમા ગીએા હતો, અને જીભાઈ ને ચાટું થવાનો ઊપાએ તેને શકતી આવે એવી દવા ખવાડેઆથીજ થયો હતો.

ઊપર લખેલી વાતનો ખોલાસો નીચે લખેઆં પરમાણેછે, તે સવલી ખાઈએએ ઘેઆન આપીને વાંચવો. આ વાતની સઘલાને ખખરછે કે જાદે આ પણે આપણી આંખ ઢાંડીને આપણી આંગલી આંખ ની અને નાખતી વચમાં દાખીએછે તારે આપણને લાલ ચલકડું ગોવ ચકડું દાંડેલી આંખે દેખાયેછે. જો આપણી આંગલી દાખેલી થમ રાખીતો તે ચકડું દેખાઈ બે માથુમ થઈ જવાતું, પણ આંગલીની આંગળી જરા ધીમી ધીમી હીલવેઆ ધીમીતો તે ચકડું ઘેલો વાર સુધી દેખાઆ કરવાતું. ખીજા વાત એછે કે

જો તદન અંધારી નજા ઊપર ઊભા રેડી આંખ ઊઘાડી રાખી આંગલીથી દાખી હોએતો તે અંધારી નજા ઊપર આપણને રોશનીનો ચલકાટ દેખાતો. એ જ વખતે જો એક દીવો તાંડાં લાવેઆતો તે દીવો પોતાની ખુદ રોશનીના કરતાં વધારે ચલકાટ ભરેલો બલતો નજર પડે. તરીલ વાત એ છે કે જો આંગલી વધારે નેરથી આંખ આગલ દાખીતે તે દીવો નજર આગલથી જોખ થઈ જોરડામાં પાછું અંધારું થઈ જવાનું. ઊપર કહેલી તરણ વાતો ખુદરતી કાએદા છે, અને જો ખનાવો ખનવાનું કારણ માતરે આંખની ઊપર આંગલી દાખેઆથી ઊપજે છે. એ ખનાવો ઘણાજ સેદુલા છે, તેઓપણ મકાઈ ડોસીની છોકરીને જે જે ચાલ્યા અને બીજામણ દેખાવો નજરે પડતા હતા તેનું કારણ એજ કાએદા થઈ પડેઆ હતા એ વાત તે જોને પ્રખર નહીં હતી. લજાઈની આંખઊપર લોહીનો જોર થતો હતો તેથી તેની આંખ ખુદરતી દેખાતી હતી, અને તેવામાં તાવ આવેજો હતો અને નખલી થઈ પડી હતી તેથી તરેવાર દેખાવ તેની પોતાની જ કમ અકલથી વીચારેલા તેની આંખ સાંભણે આવી ઊભા રેડેના હતા.

જોરે સરીરની હાલત બીજદલી હોએ છે તે વખતે આંખે દેખાતાં રોશનીના ચક્રમાં ઘણાજ ભજન કાર દેખાવના નજરે પડે છે જોરે ખદ હજમી થઈ હોએ અને તેની સાથે માંધું કુખનું હોએ તે વખતે આંખ ઊપર લોહીના નોરથી દેખાણુ પેદા થાએ છે, અને તેથી લાલ—શુક્ર—અને તરેવાર રંગ જે રંગીન રોશનીના ચક્રમાં દેખાવા માંડે છે. દીવો જોડી મસાલ જેવો બલતો અને લાલ લોહી જેવો દેખાએ છે. લજાઈને જોરે એવું દેખાઈ જો તારે તે બીચારી અણતમગુએ પોતાની માં મકાઈ ડોસીને ફેડુંકે માં મારી આંખ સાંભે મસાવ બલે છે તે મારાથી જોવાઈ નથી સહાતી. મકાઈ ડોસી એવું સાંભળીને ઘણીજ બીલી, કે એ મસાલ થઈ ફાઈ ચાંણુ ડાકણુ આવીને મારી છોકરીને બીડીવડાવે છે. તેથી મારી લજાઈને ખરેખર બાહુરનીજ અસર છે, અને ડાકરે ફેડુંકે તેમ જ કંઈ રોજ નથી, માટે દવાઈ એક કોરે જેવી જો ડાકણુ ને પ્રોહકવાના ઊપાએ કરવાનો પાછો વીચાર તેણીએ કીધો હતો.

જોરે તાવનો જોર વધારે થઈ પડે છે અને તે

થી જેમુકી અથવા ગરમતી પેદા થઈતો આંખ ઊપર અને તેને લગતી આસપાસની સર્વસી નેરો ઊપર દેખાણુ ઘણુંજ વધી પડેઆથી તેની અસર ભેંજ ઊપર જઈ પેંડોહોએ છે. તેથી વીચાર કરવાની સહતી થઈ જાએ છે, અને જેવકુશઈ ભરેલા દેખાવો આપણી નજર સાંભણે આવે છે. જે દેખાઆથી નખલી છાતી વાલા અને ક સમગ્ર લોક બીડે છે, શુભ પારે છે, અને તેમાંથી બીજા હજાર વધન નીકલી આવે છે. તાવની વખતે લોહી ભારી નોરથી દોડે છે, તેથી નખલી જગા ઊપરની નેરો ઊપર લોહીના જલદી શરવાતી અસર તરત દેખાઈ આવે છે. આંખની નેરો ખેંચાએ આથી આંખ લાલ થઈ આવે છે, થમ થઈ જાએ છે, એકી ટગરે તે એકને એક ઠેકાણે જોઆ કરે છે. લજાઈનો હાલ જોરે આવો થઈ પડેજો હતો તારે મકાઈ ડોસી બીડીને પોતાની છોકરી પાત્રે ઊભી પણ નહીં રહેતી હતી, કાએકે તે એમ સમજતી હતી કે તેના દીલજેની ડાકણુ રંગેને નીકલીને મકાઈના દીલમાં આવી ભરાઈ જાએ.

લજાઈની હાલતનો ખુલાશો.

લજાઈના જેવીજ નખલી હાલતમાં અને આભારી એક ઈંગરેજની બાએડી હતી, જેની આંખ આગલ પણ તરેવાર દેખાવ નજરે પડતા હતા. દેખાવ નજરે પડતા હતા એટલુંજ નહીં પણ દાને તરેવાર અવાજ પણ સંભાતા હતા. પણ તે બાઈ હુડીઆર અને સમગ્ર હતી તેથી એવા દેખાવોની તથા આવજોની કંઈ દરકાર કરતી નહીં હતી. એ બાઈએ જોએલા ફેંદલાએક દેખાવો તોયે લખી જ છાવેઆછ, તે વાંચેઆથી ખાતરી થશે કે એવા દેખાવોથી ફાઈને પણ બીડવાની અને વેડુન લાવવાની કંઈ પણ જરૂર નથી.

ફેડુંકે કે ઈસવી સન ૧૮૩૦ ના ડીસેમ્બર ૫ હીનાંની તા. ૧૬ મીને દીને સાંજના ૪૫ કલાક ને અંમલે તે બાઈ જોરડાના સમડી આગલ- બેડેલી હતી. તેનો માડી બાહુર ગએલો હતો. બાઈના કાનમાં તેના માડીને એકએક એક અવાજ આવે એ, — " આવ, — મેરી આવ, — મારી આગલ આવ. " તે બાઈ સમગ્ર કે મારો માડી આવેજો હશે અને બારણું ઊપડાવવા માંગતો હશે તેથી તાંડાં

ઈ જુએછે, તો કાઈ મને નહીં પાછી આવી બેઠી
 ૫૨૦ને અવાજ આવેઓ, તેણે ચોરડાના ખારણાં પુ
 રત ઊગાડા મેરેઓ, અને જુએછે તો કાઈ દેખાઈછી
 નહીં. તેરીજ વાર અવાજ આવેઓ. “મારી આ
 ઈવ આવ, ચાલ જલદી આવી ના” બાઈએ પાછો
 જવાબ વાલેઓ “તું કાણછે? હું બાણતી નથી કે તું
 કાંઈછે.” માટીના પાછો ઊતર નહીં સાંભલેઓ તારે
 તેના મનમાં જરા વીચાર આવેઓ અને માલ ઊપ
 ર જતી રેહી. થોડો વાર રહી તેનો માટી આવેઓ.
 તેને પુછીછી તારે તે બોલેઓ કે તે કંઈ તાંણ હતોજ
 નહીં, અને તેણે હાક પાડી નહીં મારેઓ હતો, તેથી
 પેલી બાઈની ખાતરી થઈ હતી કે તેને માતરે ખોટો
 આવાજ સાંભલાઓ હતો. તે બાઈને નામ નીચાન
 સાથે કાઈ હાક મારતું હોએ એવું ઘણીવાર તે બાઈ
 ના સાંભલેઓમાં આવીછી હતું, અને ઘણીવાર તે ક
 બાઈ પણ હતી.

બીજો દેખાવ.

એજ બાઈ ઊપર એવોજ એક બીજો ખનાવ
 બનેઓ હતો તે વધારે દહેસત બરેઓ હતો. કીચે
 ખખર મહીનાની ૨૦ તારીએ સાંજના ૪ વાગે તે મા
 દા ઊપરથી નીચે આવીને જુએછે તો પોતાના મા
 દીને તેણે આતસ તરફ પીઠ કરીને ઊભેલો જોઓ
 એ ઘણી માતરે અરથોજ કલાક આગલનો ફરવા
 મગેઓ હતો તેથી તે તાજુબ થઈ તેને પુછવા લાગી કે
 “પેઆરા આને આટલા વારમા જલદી કેમ પાછા
 આવેઓ.” પેલા આતસ આગલ ઊભેલા દેખાવે પા
 છો ઊતર નહીં વાલેઓ પણ ગંભીર દેખાવથી બાણે
 વીચારમાં પુર બરક થઈ મગેલો હોએ એવી નજર
 થી તેણે પેલી બાઈ તરફ જોઆ કીધું. બઈરીએ
 બાણીએ કે મારો માંડી કંઈ વીચારમાં જોલોછ તે
 થી તેને વધારે પુછવાનું મેલી દઈ પોતે જઈ આત
 સ આગલ એક મોહડી અટલવાની ખુરશી હતી તે ઊ
 પર બેઠી એ ખુરશીથી બે ફૂટ દુર પેલો આકાર
 હમુર વીચારમાં જોલેલો દેખાઓ થોડો વાર વા
 ર નોઈ બઈરીએ ૫૨૦ને પુછીછી કે “પેઆરા તને બે
 લલા કેમ નહીં?” તેજ વખતે પેલો દેખાવ બઈરીની
 ઉંક અડોઅડ થઈ ચાલી ગીઓ, અને ચોરડાની
 પાસી તરફ ચાલેઓ. ચાલતી વખતે પાછું ૫૨૦ને
 થમ આંખથી તે જોઆજ કરતો હતો બરે એ દે

ખાવ ચાલેઓ હતો તારે પેલી બાઈ ઘણીજ તાજુબ
 થતી હતી કે તેના પગવાનો આવાજ સુતક સાંભલા
 તોજ નહીં હતો, અને જો કે તે દેખાવ છેક તેના જ
 દન સાથે અથડીને ગીઓ હતો તેણેપણ તેના કપડા
 ને કંઈપણ આંચડો નહીં લાગેો હતો, અને હવા જ
 રા પણ હીલી નહીં હતી. બરે એવો દેખાવ તેણે
 જોઓ તારે તેને ખખર પડી કે તે કંઈ તેના ખરો
 માટી નહીં હતો, પણ માતરે એક ખોટો દેખાવ જે ને
 ને જોવાની તણે પડી ગઈ હતી તેના મખમખી એવું
 દેખાઈછી હતું. એ દેખાવ પાંચ અથવા છ મી
 નીટ સુધી લાગડ દેખાઆ કીધો હતો, અને વધી એ
 વો ચાફ દેખાતો હતો કે બાણે ખજંજ માંહુસ હોએ,
 કાંચકે બરે આતમ આગલ ઊભેલો હતો તારે તેના
 જોધાથી તેની પેલી તરફ મુકેલી ચીજો દેખાતી ન
 હી હતી

તરીનો દેખાવ.

એજ સાલમા ૪ થી બનેવારીની રાતરે મા
 દી તથા બાણેડી રાતના ચોરડામાં બેઠીને વાત કર
 તા હતાં, તે વખતે માટી થોડોડાના સલીઆથી આત
 સને ઊત્કતો હતો. બાઈ બોલી કે આપણી “કી
 ડી” બીલાડી હમુર આપણા ચોરડામાં બેઠી રેહી
 છે માંડીએ પુછીછી કાણછે? જવાબ દીધો કે “જુ
 જોની પેલી, તમારીજ પાછે બેઠેલીછે.” ૫૨૦ને માટી
 એ પુછીછી કે “કેહી તરફ?” બાઈ બોલી, “તને
 બેઠેછેઓ તે ખુરશીની અને કોલસાની ટોપવીની વચ
 માં.” માટી પાછે જે સીક હતી તે તેણે ટોપલી તરફ
 અમરથી અડાડી, તેવામા બાઈ બોલી ઊઠી કે “ખખ
 રદાર, ખખરદાર, બીલાડીને તે સીક ભોકાએ” માટી
 એ તરીજ વાર પુછીછી કે “બીલાડી કાણછે તે મને
 હમુર દેખાઈ નથી, તને કીડીને દેખાવેલો”
 બાણેડીએ જવાબ દીધો કે “અરે પેલી શું, તમા
 રા પગની પાસે સલીઆની આગલ આવેલી.” તે બી
 લાડી મને જુએછે, એ ખચીન આપણી કીડીછે.
 “કીડી, કીડી આવ! કીડી આવ.” તેના ઘેરમા બે
 બીલાડી હતી પણ તે બેઠવાના ચોરડામાં કદાચજ
 આવતી હતી. આ વખતે પેલી બાઈના તંત્રા તેના
 માંડીના વીચારમાં એવું નહીં આવેલું હતું કે આ ન
 ઘણો ખોટો દેખાવ તજરે પડતો હતો. આખેરે મા
 દી ચાકીને બોલેઓ કે “પેઆરી તને ઊછે, અને ને

જે પુછપેછે, અને સોધ ઘણી કરતી હતી. એક બી ના બનીતો તેજ ઊપર આણે દીવજ વીચાર કરેઆ કરતી હતી, તેથી તેના મનની અસર તેના સરીર ઊ પડ ચઆ વીના રહેતી નહી હતી. વાસને માંછુસને લાગેકછે કે એકની એક વાત ઊપરજ મન રાખીને વીચાર કરેઆ નહી કરવું નેઈજી.

ગાએનની તાણુબી ભરેલી અસર.

૧૭૭૩-૭૪

જેમ બીજા કંઈએક તાણુબી ભરેલી બાબતે થી માણુસોનાં મન ઊપર તરેહવાર અસરો થાયછે તેમજ ગાએનથી પણ માણુસનાં મન ઊપર બાણુવા ભોગ અસર થાયછે એવું માલમ પડેછુંછે. ૨૮ ૧ રસની વચ્ચેની એક ચોરત વીણે એવું જણાવેઆમાં આવીછેકે કે જે ચોરત પોતાની એટલી ચોછેલી ઊ મર સુધી કેથાળાડેર રવાને ગઈતી નહી, પણ ઈસ વીજટટક નાં સાલમાં એક દીવજે તે ચોરત એક મ જલસમાં ગઈ હતી નાંડી ગાએન અને નાચ ચાલતો હતો. આ દેખાવ તે ચોરતની નજરે પેહલ વેહેલો પડેઆથી તેણીને અતીથએ આનંદ થયેઆ હતો. પણ એ દેખાવથી તથા ગાએનથી તેણીનાં મન ઊપર એક ઘણીજ ખરાબ અસર થઈ હતી—તેણીનાં મનમાં તે ગાએને એટલીતો મજબુત અસર કીધી કે તેણીને કથું સુજ પડતું ન હતું; તે ખાતી, પીતી, બે સતી, બીકતી, ગોલતી, ચાલતી અથવા ફરતી, તે સઘ લી વેલા તેણીનાં મનમાં ગાએન રમીઆ કરતું હ વું. અચરજે તે અચરી બેસતી અથવા કાંઈ કામ માંમથયુવ પતીતો તાંડા પણ તેની સાચું બાણે ગાએ ન ચાલતું હોએ અને તે ગેએઆ પોતે સાંભલતી હો એ જે પરમાણે તેણીને દેખાવ દેખાતો હતો. ગા એનં સાંભલો આવેઆ પછે હુંગનું નાંમતો તે તદન વીસરીજ ગઈ હતી, હુંગાવુંએટલે થું, અને સુવાનો વખત કહેઆ એ પણ તેણીને કથું જણતું ન હતું. તેણીનાં મન ઊપર આવી અસર થયેઆથી તેણીનાં ચરીરમાં પણ બીઆણે થયેવો માલમ પડેઆથી સુરત વઈદીની મદદ નેવવવાની જરૂર પડી. વઈદીએ તે હીને સાલ કરવાને નાના પરકારના ઊપાએ કરેઆ પણ તે સંવા વીચરથ ગએઆ અને છ માસ સુધી એવીને એવીજ અવસ્થામાં હરાંન રહી તે અસરી

એ પોતાનો પરાણ પોતાના પેદા કરનારને સવાધીન કીધો. કહેછે કે છેક મરતી થઈ સુધી પણ એ અસ તરીના મનમાંથી ગાએનનો વીચાર અને તેની તાલ ખીસીતી નહી.

એ બીનાને મલતોજ એક બીજો દાખલો જ ણાવેઆમાં આવેઆછે કે એકઘરે શખસ એક વેલા બીજાં દેશમાં એક ગાએન સાંભલી આવેઆ હતો, તેની અસર તેના ઊપર એટલીતો થઈ હતી કે દરરોજ સાંજ પડતી એટલે તેને બેઠરાસી છુટતી, અને કો ઈબી રીને પોતે સાંભલી આવેવું ગાએન પોતે પાછું સાંભલે એવા વીચરથ ઊપાએઆ કરતો હતો. તે પો તે સારી પેઠે સમજતો હતો કે ને ગાએન તે શેકંડો મા ઈલની વેઘલાઈએ સાંભલી આવેલો તે તેને આ જગા ઊપર સંભલાવાનું નથી એટલું છતાં તેનાં મનમાં તેનો તેજ બેઆલ આવેઆ કરતો હતો. તેણે તરેહવાર ઊપાએ કરી એ બેઆલ કુર કરવાની કોશિસ કરી પ છુ તેમા તે શવેઆ નહી. છેવે તેણે દરરોજ સાંજ પ ડતાજ ચોછેટ શાદ વાંચવાનું શરૂ કરવા માડીકી કે તે અવાજનાં ગોંઝામાં તેનું મન ચોકલું થાયે અને તેનાં મનમાંનો વીચાર ખીસે તોપણ તેનું કાંઈ વહીકિં ન હી, વાંચવા બેસે અને મદલું મન પોતે સાંભલેલો ગા એનમાં, તેથી વાંચવાને બદલે ગાએન ગાવા મંડી બ એ. આ પરમાણે તે બાપડા ઘરડાની અવસ્થા થઈ પડી હતી. એવા બીજા દાખલા પણ જણાવેઆમાં આવેઆછે ને ઊપરથી સીધ થઈ શકેછે કે ગાએનની પણ માણુસો ઊપર તાણુબી ભરેલી અસરો થાયછે.

લોકો કેટલા ટકા ચહુડાવેછે.

૧૭૭૩-૭૪

વાત ચીત કરવામાં અને સાધારણ બોલવામા માણુસોએ એક એવી ચાલ અખતીઆર કીધેલીછે કે જેથી કરી કંઈએક વેલાએ ખરી અને કાંઈ નહી પ છુ બનેલી વાતો માંનવાને કંઠાએક લોએને વેહેમ પ છે. આવી રીતે ટકા ચહુડાવીને બોલવાની રીત કો ઈ એક જાતના અથવા એક વરણનાં માણુસોમા નથી જણાતી પણ તમાજ આદમ જાતોમાં એ રીત રેવાજ ચાલેલીછે. જો બરાબર જોઈએતો ટકા ચહુડાવીને બો લવું એ ગેએઆ એક રીતે જુદું બોલીઆ બરાબર છે, તોપણ કંઈએક ખરાંનાંખાટ લોકો પણ, એવી

રેવાજ પામેલી ટકા ચડાડવીને બોલવાની રીતથી ચો કલા નથી. કૈટલાએકો જેઓ રાત દીવસ લોકોને જુ હું ન બોલવા વીશે લલામણા કરેછે, તથા ખીજા કૈટલા એકો જેઓ હું મેશાં સવાઈ નો વધારો કરી જુઠાણને ત રક કરવાના ઊદીઅમમા પડેલાછે તેઓમાં પણ આ ટકા ચડાડવીને બોલવાની રીત ફેલાએલી માલમ પડેછે.

જુઓ આ એકલ ટાંકેલા થોડાએક ઘણલા. એ આ ઊપરથી વીચારવાને બની આવેછે કે માણસો ટ કા ચડાડવતી વેલા લગાર પણ તપાસતાં નથી કે આ વી રીતે બોલાએજુ કંઠે દરજે કણલ રાખીઆમાં આવશે. તોપણ માણસોમાં એવી ટકા ચડાડવે લી બોલી બોલવાની, અને ચાલવાની જે હવે પડી ગઈછે, તે ઊપરથી એ એક સાધારણ રીત ઘખ લ ધઈ ગએલીછે, અને તે ઊપર કદાચજ કાઈનું ધેઆ ન ગઈજી હશે.

“અરે ઈઆર મે’ તેને પકડવાની ઘણી તબવી જ કરી પણ કાંઈ વલીછી નહી તે વીજલીની ઠાંની દો ડી ગએઓ.” બરે સરતના થોડા વીજલીની ખરાખ ર દોડી સકતા નથી તારે માણસ વીજલીની બરાખર દોડી ચકેછે એ બોલકું કૈટલું માણસછે તે આપોઆપ ધેઆનમાં આવશે.

“અરે તેણે મહને એટલો તો વાર ખોટી દીધા કે વાર નેતાં નેતાં માહારો દમ આખર ધએઓ.” એ વી રીતે જો માતર વાટ નેતા નેતાંમાજ માણસોના દ મ આખર થતા હોતેતો ખચીત આજે માણસોની પસ તીમા ઘણા ઘટ્ટો થઈ પડતે.

“પેલી મોહોટી મહલી મલી હતી તારે હું તાં હાજએઓ હોતો, પણ તાંકાત શીકે મારીથી અંદર જવા એ, એટલુંતો મેક મહેલું અને એટલીતો બીડ કે એક કોડી ચાલી શકે એટલી પણ ખાલી જગા હતી નહી” અવખતાં એક કોડી નહી પણ ચેંકડો કોડી ચાલી શકે એટલીતો જગા હશે તોપણ ટકા ચડાડવીને બોલવાની રીતનો એક નમુનો.

“અરે તમે પીરોજશાનું આંગળેઈને એમશું, બોલોય, હજ એનાં કરતાં તો છલાઈની શુનાં બેંસ જે વી ટોંચી હતી, આપસ પારણામાંતો તે માએ નહી” ખરી વાતછે એવાં દોઝાં માણસોને વાચતે ઘરના પા રણા લોકોને બાજ નાખવાં પડેછે.

“ને તમે બોલો હવે પછે મહને કાવચથાને જે

ર જવા કહેતા નાહો, એના ઘરમાં જવાની બધીમાં જુ કણ સમાનો કાદવછે તાંહાં હવે પછે હું કદી જનાર ન થી.” હોએ જુકણ સમાનો નહી પણ કંતરપુર કાદવ હશે જે બધીમા જુકણસમાનો કાદવ તે બધી માહોં નીચી બાંધનીનાં ઘરોની તો કખખતી.

“વલી શલાને કાંડાં મેકલોચ, ખીજા કાઈને મેકલોની એને કોટમાંથી આવતાં બરે સાત ઘણા લાગા તારે કોટમાં જઈને પાછો આવતાં તો બે મહીના લાગશે.” ખરોજ કાઈ આશસ ચાલનાર ! એક માઈ લ ચાલવાને માણસને સાત દાહાડા લાગા હોએ, અથ વા બે માઈલ ચાલવાને બે મહીના લાગતા હોએ તો એ હસામે બુંબઈથી વેલાત જવાને કદાચ જમાના નેઈએ.

“અરે એને કાંઈ થવાનું નથી. એ પીસતન જે વાછે” જો એમજ હોએતો દીકછે, તેના શરીરના કાઈ ભાગ ઊપર કાઈ અધીઆર ફેરવી નેઈએ પછે જો તે થી તેને કશી અડચણ ન થાએ તો ખચીત બાણુવું કે તે ખરો પીસતન.

“અરે બરે, એ હીરો થું હું તને આપું મહ હને કાઈ આખી ફુનીઆ આપેતો હું એ કાઈને આપુ નહી એ જું બોલેછે ?” સાકે કે આખી ફુનીઆ તો રહી પણ તેનો એક તરોજો ભાગ આપવાની પણ કાઈ માં શકતી નથી. એટલીખી શકતી જો કાઈ નામા રો તતો એ બોલવું લગાર વખતદાર ગણાત.

“બથ ઈઆર તમે તે વાત બોલોના, મે તેને પચાસ વખત નાં કહીજીં હશે કે તું એ રસતે ના જતો, પણ તેના મનમાં તે વાત ઊતરી નહી.” બાએમે પા ચ વખતખી તેને કહીજીં હોએ, તોપણ ટકા ચડાડવીને બોલવાની રીતના સતરમાં કાએક પરમાણે પાચના પ ચાસ રેહેલાઈથી ધઈ બએછે.

“આજ આખી રાત હુંગ કોણને આવીછે, એ ક પલવાર પાણું ડોલા વીચીઆ નથી, આખી રાત કિ ઘાડે એવે તગર તગર જએઓ કીધુંછે.” હોએ આ ખી સતમાં કદાચ એકાદ બે કલાક હુંગ ન આવીતો પછે તે એકાદ બે કલાકની આખી રાત ધઈ.

“અરે મે’ પેલા પારસીને જએઓ તે તાક જે વો લાંથો હતો.” જો એ વાત ખરી હોએ અને તાક જેવાં ઊંચાં માણસો ફુનીઆની સપાટી ઊપર હોએતો તેવાં માણસોને માટે રેહેવાના વગર માલનાં પણ તર છુ માસ નેટલાં કીચાં ઘરો બાંધવાં નેઈએ.

જાણવા નોગ બાબતો.

મન:સંસ્કરણ

“ એના પેગનો જોયો મુંડાવા માટે તો યુપરાં નું મરખાણું આપડું નોઈએ ” યુપરાંના મરખાના ના જોડા પેઢરનાર માણસો કહેવા હોય તે જોવાને ઘણા લોકો ઈનતેજી રહે છે.

“ વાડું જો વાત કાણુ નહીં જાણવું હું, એક છ મહીનાનું બચું પાણુ જો વાત જાણવું હું. ” જો છ મહીનાનું બચા એવી કૈટલીક વાતો જાણી શકતા હોયોતો તેથી તવારીખમાં મોઢી રાખવા જોગ એક જીનાછે.

“ માએ નવાજીને સંબરાહુ યુગલીતી લાવે છેક ચહુવારથી તે સાંજ સુધી કાંશીએ કાંશીએ લોહી વેહુઆતા ” સવારથી-સાંજ સુધી કાંશીએ કાંશીએ લોહી વેહુવા છતાં જો નવાજીવળી શકાયત રહેઆં હોય તો વર્ષક શાસતરમા એક જાણુવા હાએક રેરશર થઈ જાયે.

જો મને જોવા બીજા ઘણા દાખલા મલી આ વચે, કે માણસો હરેક વાતને યુગાપેલો કરતી વેલા રા ચાઈના કહેલો નાંજ કરેલે. ખડે છે કે કૈટલીક વેલાએ પોતાનું જોલેવું વધારે વજનદાર કરવાને માણસોને દાખલા આપવા પડેછે, પણ તેવા દાખલા આપતી વેલાએ હમાર વીચાર કરવો નોઈએછે કે યુગાપેલો કરવાને જે દાખલા આપીએ છઈએ તે ઘણુ પડેછે કે નહીં અગર જો એવી રીતનાં જોલવાને જમ કૈટલા જોડા ભાઈના અલંકાર સમજેછે, તેમજ જો બહીએ તો પછે ભાયાના અલંકારને જાહાને ગપીદારોને ધુમગપ મારવાને મારગ ગ્રેકલો થઈ પડવાનો. ભાયાના અલંકાર-એવા નહીં જોઈએકે જેથી કરી સતી અતનો નાશ થતો હોયે.

સેવટું અથો જાણુવા માગીએ છઈએકે આવી રીતે ટકા ચહુધાવામાં પુરોના કરતાં અસતરીઓએ વધારે દરજે અખતીઆર કરેલોછે કૈટલાએક પુરોના મોં તો એવા ટકા ચહુવી જોલવાની સાલ એક સાધાર હું રીત થઈ પડેલીછે, તેપણુ તેઓ નાણી છુલને વાત વધારી પાડવાની મતલબથી એવા ટકા ચહુધાવતા નથી, પણ કૈટલીક ચોરને તો આજવધી જોડવણી કે રી-સુકી શી રીતે જોલવુ અને કેમ ટકા ચહુધાવવા કે જેથી સાબલનારના મનમા તરત પાત જોસી જાયો તે ની સુધથી તઈઆરો અગાજીથી કરી મુકેછે આજા છેકે આટલી ચેતવણીથી ટકા ચહુધાવીને જોલનારાઓ પોતાની મુંડ જોયો

સુ વાણી—એક લખનાર જણાવે છેકે સુ વાણીમા એક ઘણો ઉત્તમ ગુણછે, તે એકે સારી વાણી જોલનારને કાઈ અમય પડતો નથી, તેપણુ એવી વાણી સાબલનારને અતી શયે આનંદ ઉપજેછે, જે આનંદ લખો રૂપીઆ અમયતા મલી શકતો નથી. બીજું એવી વાણી જોલોઆથી કુશમ ની દુર થાયેછે, કલ્પઆનુ મોહાકું કાનુ થાયેછે અને વેરી-નીતર થઈ પડેછે. આ પરમાણે સુવાણીના ગુણછે. એ વાણીના બીને ગુણ એવોછે કે જોલનારના મોહાકામા હુને શાં મીડાસ રહેછે. અને તેવા ધણીનું જોલણ સાબલવાને સર્ક કોઈ ઘલ હોયેછે.

મેંઠાની મસતી—એક જણ જણાવેછે કે એક વેલાએ એક ભરવાડ લીવારપુત માહેલી એક સાકડી મલીઆથી ઘણુ એક મેંઠા હાડી લઈ જતો હોતો, તેવામા સામેથી એક માણસ આવતું હતું એ માણસને જોઈ પેહેલાતો તે સથલા મેંઠા થઈ ઉભા રહેઆ, પણ તેવામા એક મસતાના મેંઠા એ પેટન કાઢાડીને તે મેંઠા માણસના માથા ઉપરથી કુદકો આડીને વેરે માર માવતો થયેઓ. પોતા માહેલા એક જ છુને આશે મારમ પકડેસે જોઈ વાર કરતી સથલા મેંઠાએ મેંઠા માણસને જોલ ગી ચાલતા થયેઆ. ખરેખર મેંઠા જોએ પણ એક જમરી હીમત મલાવી, આ બીના વીધે ખખર આપનાર જણાવેછે કે અગર જો તે મેંઠાએ જરા મ રહાને જાણુધી ચાલી નતે તો જવાતે એવી જમરા હતી, તે પણ તેમની પુચી એવીજ થઈ કે માણસ કુલાવીનેજ જલુ તેથી તેઓએ તેમ કીધું.

એક ભગતે એકવાર પોતાના બેનાઓને નશીઆત કીરી કે “ જોલઓ ઇઆદ રાખીને તમારા મરજુની એક લાહુડો આગાઉ ખમરી ઇશવર ભક્તી કરએ ” જો ઉપદેશ સાબલી ચેલા લખસટમા પડી પ્રછવા લાગા કે “ શુરુજ અમે કેવારે મરનાર છઈએ તે અમે જાણતા નથી તો પછી અમારા મરજુને આગાને લાહુડો અમે કેમ સમજાએ ” ભગતે ધીરમથી ઉતર વાલો “ ખરીવાતછે ભાઈએ, આપણને આપણા મરજુ વીધે કથુ ખખર નથી, કદાચ જો પણુ મોહોત કાઢને આવી જલુ રહેછી, મારે માંનો આનંદ જ ઇશવર ભક્તી કરવા મડે. અગર જો કાઢે મેંઠા ન આવીજતો પરમલાહુડે આવાયે એમ સમજી દુરા પાંડા

કાંઠે બંદગીમાં મરાણુલ થયું; અને એમ હમેશ કરતા રહે
ને એટલે તમો મરણુની એક દાહાડો અગાઉ ઇશવર ભક્તી
કરી શકો. ”

રાણીની રહેમ—કેટલે કે નામદાર રાણી વીકટોરીયા
રાન ઉપર કાંઈએ ધમ્મેઆ પછે એક ચખસને ફાંસીદેવાનું
પેટલું વેટલું હોકમ નાણુ એ નામદારની સહી લેવાને મો
કલોડિ હતું તે વેલાએ એકદમ એ રાણી રડી પડી હતી, જે
ઉપરથી તુરત વારડ નેલબોરને બહુલીકિ કે “ એ રાદખાં
તું શા માટે રડેછે, ધમ્મેઆ કરવાની તારા હાતમાં છુટે. ”
જે સાબલતાન રાણીએ તે ચખસની ફાંસીની ચીકચા ફેરવી
રેખનીકાલ કરવાનો હોકમ દીધો.

વેહેમ—હાલ આપણુ લોકોઆથી કેટલેક દરબને વે
હેમ નાણુક ધમ્મેલા નેવામાં આવેછે. આન દસ વરસની
પેટલા આપણાં લોકો જેઠાં વેહેની હતાં એટલાં ચોડાન લો
કો હુયે, તોપણ હાલ મુધારાએ પગલાંભરવા ખાંડીઆં, તે
થી, હાલના આણુ દેખાવ ઉપરથી આટકલવાને બની આવે
છેકે આપણો રોશો નબદીથી મુધારાઈના તુકતા ઉપર આવ
વાને પાછાત પડનાર નથી. ખરૂં કે સપલા નજાનાના તે
નજાનાના રોર પરમાણુ માણુશો તરેહવાર રીતના વેહેમ
મા ગીરકુતાર ધમ્મેલા રહેછે, પણ જેમ જેમ તેમની નબર
ઉઘડતી જાયછે તેમ તેમ તેમ્મો તેવા અણુકદતા વેહેમનેા
તીઆગ કરતા જાયછે. આગલા વખતમા આગસ્ટસ રડી
નાર નેવો પણ વેહેમથી ખાલી નહી હતો, તેને એવો વેહેમ
હતો કે “ સીલ ” નામનાં જનાવરનાં આખડ ઉપર ને
આકારઆથી વીનલી પડે તો તેથી તેને સુદલ તુકયાન થ
નાર નથી. તથા તેને બીજી એ વેહેમ હતો કે ને સહવા
રના પોદારમાં ઉડતા વાર ડાખા પગનેા નેકો નજમા પગ
માં વેહેમીએ હાએ તો ખખત તે દહાડામાં કોઈ મોહાટી
આકત તેના ઉપર આવી પડવાની.

હંડઆતીની હસાખ—૧૦૦૦ બાલકો નેમોને તે
ખતી ખાતાખ ધવાવતી હાએ તો તેમ્મો માહેમી આસરે
૩૦૦) ને મરણુ પામવાની વકીલે, પણ એટલાં બાલકોને
ને પારકી અસતરીએ અપવા આએઆએ ધવાવેતો
(૧૦૦) બાલકોને મરણુ પામવાની વકીલે.

ઉમા રોસ પર, અને મુખી હા તમાં નેમો દહાડ
દહાડે તેમોના કરતા હલકે વાવેતા અને કરાવામા દા
હાડા દહાડનાર માણુસો વેહેલા મરણુ પામેછે.

છવતાં નનમેલાં બાલકોઆથી એવો ભાગ અગીઆર
મહીનાની ઉમરે પુગા અગાઉ, તરીને ભાગ રડ મહીનાની
ઉમરે પુગા અગાઉ, હરકો ભાગ આઠ વરસની ઉમરે પુગા
અગાઉ, અને પોણાભાગ ૧૧ વરસની ઉમરે પુગા અગાઉ
મરણુ પામેછે, તથા ૧૨૦૦ માણુશો માહેમી માતરે એક
માણુસ એકસો વરસની ઉમરે પુગી શકેછે.

ઈંગલંડ દેશમાં અને વેલસમાં ઇસવી ૧૮૦૩ માં મ
છતરી કીધી હતી તે ઉપરથી એવું માલમ પડીછું હતું કે સ
રા સરી ૪૦) માણુસ ૧) માણુસ મરણુ પામતું હતું, વધુ
દર તોર માણુસ એકનો નબમ થતો હતો.

સુરીઅ ઊપર વસતીછે ? ડાકટર એલીઆટના
ખતા એક વીદવાન શખસે પોતાનુ એવું ખત બહુલીકિ
કે સુરીઅ ઉપર વસતી કરવા લાએક મહાન, તે ઉપરથી એ
ડાકટરને લોકોએ દીવાના ઠરાવેઆ હતા. ખરી વાતછે કે
કેટલીક વેલાએ ખરી બાબસો કાદાણી કીસાનાં કરતા વધારે
તાણુમી ઉપખવે, એટલું છતા પણ વખતે એવી કોઈ અ
મરતી ભરેલી વાતો મોલનારાએને દેવાના ઠરાવવામા આ
વેછે. કેટલે કે ડાકટર એલીઆટના બહુલેઆ પછે દસ
વરસમાં સર ઉલીઅમ હરથલે પણ એવુન ખત જાહેર
કું હતું તથા તાર પછે સર જન હરસાલ, એમ આરમો અ
ને સર કેવીક બુરઅસતર, એવા નામાકીત નેતીશીએ પ
ણ એ તત કણુલ રાખીકિ હતું અતખતાં આ પુરથવી ઉપર
ના પરાણુએ સુરીઅ વીધે હીમતથી જે આરકુ મેલેછે, તે
ખાતરે ગણતરી તથા હુસામ ઉપરથી નજાવેછે. ખાતરીક
મુ કેહેવાઈ ચકાતુ નથી, તોપણ સર કેવીક બુરઅસતરનો
એવુ બહુલેકે કે આગને સુરીઅ અને બીત્રા ગરેડા તથા
સેતારા ઉપર હાલ વસવા લાએક નજા નહી હુયે તોપણ તે
નજા વસવા લાએક થવાની.

રેશમ—આ વસતુ હાલ જાંહું નેપ્રએ છપ્રએ જા
તું પુચકલ મહી આવેછે પણ પેટલા એ વસતુ શેનાની
કીમત ધરાવતી હતી. એ વસતુ પેટલ વેહલી ૧૬૪મા જ
ઉકામા ઈંગલંડ ખી મોકલવામા આવી હતી. ઈતીખએ
થ રાણીને નજરાણુ દાખલ એક બેડ રેસમાં કપડાંની
બેડ કીપામા આવી હતી ૧૬૮૫ ના સાલથી એ વસતુ
ના કાપડ બનાવવાના કારખાના ઈંગલંડ ગયે ઇસવાપવા
માં આવેઆઈ. હાલ એ વસતુને એ તરફ આવતીએ
અપ મા ૧મ પડેઆઈ ઇસવી ૧૮૫૦ ના સાલમા ઈઅ

૬૮ મે ૫૬૦૦૦૦૦ રતલ કાચું રેશમ મોકલવામાં આવેલું હતું, અને એ સઘળાં કાચાં રેશમનું પછે કાપડ વણવામાં આવેલું હતું.

સડાઈ—પાપથી ને તરેહવાર કુખે આદરજાતને ન છે, તે સઘળાં કુખમાં લઈવતું કુખ મોઢાંડું ગણાય છે. લડાઈ ને ઘણીખરી થાય છે તે લોભ અથવા લેર લેવાની ખતલખથી થાય છે.

ઓરતની વપ્રાદારી—એક કુલવાન અસતરીની બે રથાર કાંઈ દમાં આમિલ હોય છે અને લોકો તેને પકડીને રથારમાં હોલર કરવાને હોતા, એવામાં તે કુખે સંતાઈ જોડે હોતા, તે ઉપરથી તેની ઓરતને પુઝીઆમાં આવેલું કે તેણી ને બરધાર કહી નવા ઉપર અને કોણે સંડાડી પુઝીએ છે તે ચેતાવીથી જાહેર કરવું, તારે આ કુલવંત તથા બાહ્યર ઓરતે સાક જાડી રીતે કહી દે કે “ મેં પોતે જાહારા ખાવી દને સંડાડી રાખીએ. ” આલો જવાબ સાબલીઆથી તુરત તેણીને નીઆએધીય નેડે પકડી લાવેઆ, તે વેલાએ નીઆએધીય નજાવીઈ કે “ અગરમે તુ, તારો ખાવીઈ ક હી નગા ઉપર છે તે અતલાવી આપશે તોલ તારો જીવ અમ થે, નહીં તર તારો ઉપર આ દેકાણે તરેહવાર આપણ પડી આમાં આવશે, માટે ને તું તારો જીવ અપાવાને, તથા રી ખી રીખીને ખરવાથી મોકલી થવા માહાતી રહેએ તારા ધ ધોળા પડી લગાડી આપ. ” તારે તે મોલી “ શું અસ એ રહું કીધાથી ધઈ. ” જાહારો ધણી મેં કીમાં સતાડી પુ કીએ, તે ને હું નજાઉતો પછે આગલ કથો અડઅણતો નહીં નીઆએધીય મોલીએ, “ અસ, ને એરહું નજાવી ઉતો. ધઈ ચુકું, જા હું તને વીધવાસ આપીને કહું છું કે તેં તેને કીમાં સંડાડીએ છે એરહું કહેશે તો આગલ કરી અડ અણ પડનાર નહી. ” તારે તે ઓરત મોલીઈ “ ને સાહેબ એવું જ છે તો હું તમને કહું છું કે હુંએ તારા ખાવી દને જા હારા અતરણમાં સંડાડી રાખીએ, એજ નગા ઉપરથી તે તમને મલી શકશે. ” નેક ઓરતો પોતાના ખાવી દો ઉપર હાલો પેચાર રાખે.

હનમની એકીતદારી—કાનસમાં એક વેલાએ એક હનમ એક વેપારીની દાહરી મેરવા ગયેએ હોતા. એ હનમે પેટેલાં તે વેપારીના માલ સમારીઆ અને પછે અસ તોરો કાહારી તેની લી મેરવા નતો હોતા, એટલા વારમાં તેને કાઈ કંઈ આવીઆથી તે એકદમ પેલા વેપારીને પડતો

પુઝી પોતાને ઘેર નતો રહેએ. કેટલોક વાર યુધી બેઠી રહેઆવાદ તે વેપારીએ તે હનમને પાછો તેડાવી આવી એ પરવાઈ જતવાનું કારણ પુછીઈ, તારે તે હનમે ધણાં ક મંચલેમાં મનથી જવાબ દીધો કે “ સાહેબ તેમ કરવાની મને ફરજ પડી, સખજ કે તમારી રેખલ ઉપર નાણાં એ ક ટમ્બો પડેલા ખારી નતરે પડીએ, અને જોઈ કરી મહુને જાહરી તથા જાહારાં કુંડેનની રસીદર હાલત તુરત પંચાદ આવી તે વેલાએ જાહારાં મનમાં એવો વીચાર આવેએ કે એ ઓસતોરાએ કરી તમારું ગણું કાપી નાખી એ નાણાં ઉપર કી નાશી જાઈ, પણ ઇશવર કુરપાથી અને તમારા ખખને નેરે મહેને એવું જીવ પડીઈ કે હું તુરત એ બેઆવધ વેગલા થવાને આહીથી નતો રહેએ. ” વેપારી આ જવાબ સાબલી થણે અનન્ય થયેએ, અને આવી રીતનાં એક સકટમાંથી પોતે બંધી ગયેએ, તેથી ઇશવરને ખાડખાની એ, અને પેલા હનમનાં કુંડેનની ખખર કહડાવીતા એ જુ આજીવ પડીઈ કે ખરખર તે ધણાજ સંકટમાં તથા પછે સા ટકાની વેહેલા ભોગવતું હતું, તે ઉપરથી તે ભલા વેપારીએ તેણીનું આજીવની જીવનના માલે જોડલા માટે એક હનમ લીવરનું સાબીઆનું ખાધી ખાવીઈ. આ પરમાણે નેજાએ છેતા એક હનમ જવાએ પણ પોતાના જીવ વીચાર દખવાની કોથેસ કીરી, અને જ્યાં તે ફાલીઆથી તે એવો તો શુખી થયેએ કે જીવો યુખી તે વેપારીને ખારી નાખી તેની રોલત લીધાથી કરી થતે નહી.

એક આંખનો અસનો પેહેરનો નાં—કેટલાએકો જનની આંખો યુગી હોય છે, અને જ્યોને બરાબર દેખાતું નથી તેઓ, તથા કેટલાક જીવ્યાનીઆએ ચોખને ખ્યાત ર આંખે “ આઈગવાસ ” પેહેરે છે. પણ તેવા ધણીએએ સારી પેઠે જાણું નેજાએ કે એક આંખે “ આઈગવાસ ” પેહેરવાથી તેમની આંખને અતીધણું નુકસાન થવાનું. એક મંચલ અને મોઢારા અનુભવ વાલો આંખનો વઈ કેટલું, ને જનની આંખે આંધલા થયેલા એક ધરહસધને જો એ હોતા, એ ધરહસધ જારે નાહાની વએના હોતા તારે તે જમણી આંખે “ અમસયો આઈગવાસ ” પેહેરતો હોતા. એ પેહેરવાની તેને તને પડી ગયેઆથી તેણે થોડા વધતરે તે આંખ તેણે ખોઈ હતી. એવાન બીજા પણ બહુ દાખલા તારા જિવામાં આવેઆ છે, કે જ્યો એક અણે આઈગવાસ પેહેરતા હતા તેઓ સઘલા જીવ્યામાં તે આંખે તદન અંધ

થવા યઈ ગીઆછે. આ પરમાણુ એક આંખે “આઈગલાસ” પેરેરવાથી બરાબી એ થાએછે કે એ આંખનું જે કાં ખટે તે શયલું એક આંખે થાએછે; અને તેથી કરીને તે આંખનું તેન નરમ પડી જાયછે. હવે જરે એ ધણી કો ઇ ચસમો લીએ તારે એક બીજા અડચણ પડેછે તે એકે સ સમાનો એક કાચ જે એક આંખે બરાબર આવેછે તે બીજા આંખે બરાબર આવતો નથી, તેથી તેની આંખે આવ તો કોઈ બરાબર ચસમો તેને ખણી પણ આવતો નથી.” આપું એક આંખના વર્ણનું જાતે, હવે એ ઉપર વાંચનારે ગમેતો થેઆન પોહોંચાડવું. એક આંખે “આઈગલાસ” પેરેરવાથી થતાં નુકશાંનનું કારણ પણ એ તબીબે બરાબર બતાવીછે.

મેહનતનું ફલ—એક વેલાએ લીએના શેરેરમાં બીજા નેસક મેહનચાહ સહવારનાં પોહોરમાં ફરવા નીકળીઆ હતા, એ વેલાએ તેનાં શરીર ઉપર એક સાધારણ આદમીના જે વાં છુગડાં હતા, તેણે એક કાફી વાલાની કુકાને નજ એક પેચા લી કાફી, આગી પણ તે કાફી વાલાના આકરોએ પોતા ની આદસાઈથી તેને તુરત કાફી આપી નહી અને કહીકે “કે હ છતા કાફીના વખત થાએછે, આરે પછી વખતે આવજાએટ એ તને કાફી મલશે. એ ઉપરથી એશાનચાહ તાંહાંથી ચાલતો ધમેએ અને એક બીજા કાફી વાલાની કુકાને ગમેએ; એ કાફી વાલો જાતે ગરીબ અને મેહનતુ હતા, તેની પામે સા નચાહે કાફી આગી, તારે તેણે ધણી નમનતાઈ તથા ધીરન થી કહીકે કે “સાહેબ નરા થોમે હજ કાફી તઈઆર થ ઈ નથી પણ પાંચ બીનીટમા તઈઆર થશે.” અલગતા તે કાઈ જાણતો ન હતા કે આ શાનચાહને કે કોણે, તે જુતા ધારીકે કે આ એક ધરાક આવીછે, પછે તે મમે તે રાએ. તે કાફી તઈઆર કરેછે તેવા એ શાનચાહ તે કાફી બતાવનારનાં ધરમા સપડે ફરવા લાએ, ફરતાં ફરતાં પેસ કાફી બતાવનારની છોકરી તેને નજરે પડી તેની સાથે કેટલાક વાર સુધી સાનચાહે વાત મીન કીધી. તારખાદ તેના આપને સાનચાહે લલાખણ કીધી કે “આ તખારી ડાકરી હમે મોહાટી સમજાણી ધમેલી ગાણુમ પડેછે તારે તમે તમે એને કંઈે પરણાવો. એ છોકરી ધણી સારી લાએ છે તેમો એ મુખીરમે. એ ઉપરથી તેના આપે નવાજ દીધેકે “ખરી વાગતે એક પણ એને પરણવાને પુરતા પછ સા નથી અચર ને એકે જર કમડન આટરી પામે દો

એ તો હું એને તુરત પરણાઉં, એને અનગમતો એક ધણી પણ તઈઆરછે, પણ મોટી નાણાનીછે; પણ સાહેબ એ વા ત રહી તખારી કાફી તઈઆરછે.” એટલું મોલી તે કાફી નું પીઆણું તુકી તાંહાંથી ચાલતો ધમેએ. તીઆરે “શા નસાહે ખડીઆ કલમ અને કાગલ આંગીઆં કે ન પેરી છોકરી તુરત લઈ આવી. અને તે ઉપર શાનચાહે પોતા ના સસાઈ ઉપર છ હજાર લીવરનો હાકમ આપીએ, કે આ મીટી લાવનારને છ હજાર લીવર આપે. ન નાણું મલોઆથી તેએ અતીથએ ખુશી ધમેઆં.

ગરબી.

કુવા કાકે કેવડે આપા મેગા—એ રાગનીછે.

કહે કામનીમો કોપરે ગીત ગાઈએ

હુએ દુરખ પછો હોપરે ગીત ગાઈએ—૧

માલો માસો રખી મોકરે ગીત ગાઈએ

લાણી લેખાં મરે લોકરે ગીત ગાઈએ—૨

ફરી ફરડીને ફેરે ગીત ગાઈએ

ધમકે કુધરીના ઘેરે ગીત ગાઈએ—૩

ધરી ધમકાં આપીકરે ગીત ગાઈએ

કમક કમક મરણ કીકરે ગીત ગાઈએ—૪

મજક મજક થાપ મુડીરે ગીત ગાઈએ

રએ રાતી દીધે ફરીરે ગીત ગાઈએ—૫

તાળી પાડીને રૂપાળીરે ગીત ગાઈએ

અ ગવાલી રંગલાળીરે ગીત ગાઈએ—૬

છવ ભેડી તાન તોડીરે ગીત ગાઈએ

આન આનનીનુ મોડીરે ગીત ગાઈએ—૭

સારો સમને પોચાકરે ગીત ગાઈએ

દીધે દીસે નહી લાગરે ગીત ગાઈએ—૮

મોલી છંદ બંદ મોસરે ગીત ગાઈએ:

તેમાં તલવતા આતોલરે ગીત ગાઈએ—૯

ઉડા અર્ધમાં અધાતરે ગીત ગાઈએ

વગી વીવેકની વાતરે ગીત ગાઈએ—૧૦

બગવાનને ભખપરે ગીત ગાઈએ

સર્વ મદ્યુજ શીખરે ગીત ગાઈએ—૧૧

કાપે કુડને કુરેવરે ગીત ગાઈએ

ચીને દયપતના દેવે ગીત ગાઈએ—૧૨

શ્રી ઝોધ.

પ્રસંતક ૨ હું

અક્ટોબર ૧૯૫૮

આંક ૧૦ મી.

લાએડી વાલી ઓરત.

લેડી લુતી.

વાંચનાર બાણી આ ઊપલું નામ જો પણ એક ઓરત જાતનુ છે તો પણ તેણી વીચો આ હુલ જ હ કીકત લખી છે તે છેક તેણીની ખચગીના વખતની છે. લુતી જેવારે નાહાનું પાલક હું તારયોજ તે ઘણી હાંધીઆર અને ચંચલ માવન પડતી હતી, જેથી ક રી તેની આશપાશનાઓ તેણીના ઊપર અતીશયે રેઆર અને મનતા રાખતાં હતાં. કિહુછે ઈ'ગલ'ક રી રાણી મેરીએ જે વેલાએ પોતાના બાપ ખીજા જે મસ રાખને તેના બુદ્ધમાત તથા રોતમને લીધે દેશ નીકાલ કરાવીઓ હતો તારે એ નેમસ રાખએ પો તાના ખીજા કેટલાક મલતીઆઓની સાથે એક ધઈ ઈ'ગલ'ક ઊપર કેટલાક હવા કરીઓ હતા, જેમાં તે સઘલી વખત નીશશ્વલ થયેઓ કીધો હતો. એ મ સલતીઆઓમાં લુતીનો બાપ લારક પરેસરન સામેલ હતો, તે ઊપરથી તેની તપાસ કરી ઈ'ગલ'કની રાણી એ તેને જ્યે કરવાનો હાકલ કરીઓ હતો. લારક પરેસરનને જ્યે કરવાની થોડા દાહાડા અગાઉ તેની લુતી ઊકરી પોતાની આંચેઆની સાથે પોતાના બા પને મલવા ગઈ હતી. આ વેલાએ ઊકરીની ઊમ ર ઘણી નાહાની હતી તોપણ તેણીએ ખંદીખાના આગલના તથા જ્યે કરવાની જગા આગલના તરેક વાર દેખાવો તથા તાંહાના ચોકી પેહરા નોઈ પોતા ની આંચેઆને કેટલાક સવાલો કીધા હતા, અને તે સેવલું સારી પેકે સનજવાને ઘણી આનુરતા ખતલાવ તી હતી. આ ઊકરી આ વેલાએ જો પણ પોતાના બાપની છેલ્લી પ્રલાકાત સેવા જતી હતી, તો પણ તે

ણીને માલુમ ન હતું કે ઊતાવલેથી તેણીના બાપને જ્યે કરીઆમાં આવનાર છે. એ ઊકરી જેવી બ દીખાનામાં દાખલ થઈ અને જેવો પોતાના બાપને જોએઓ તેવીજ તે તેને તોઈ વલગી પડી અને તેને બે સુગાર ચુમીઓ લઈ તેને સારી પેકે મલી વા રક પરેસરન ઊપર પણ આ વેલાએ થોડી અમર થઈતી નહી. તે બાણી હતા હતા કે ઊતાવલેથી તે આ ફુનીઆ ઊડી જનાર છે અને તેથી આ નવ વરસની વચેની નાહાની ઊકરી ન બાપી થઈ પડશે, જેણીની નોઈતીખરદાસત ખરાખર થઈ શકવાની ન થી; એવો વીચાર તેના મનમાં આવીઆથી તે થોક થુકી રડવા લાગો. પોતાના બાપનો આવો ગમગી ન દેખાવ નોઈ તે ઊકરી પણ રડવા લાગી અને પો તાના બાપને યુજવા લાગી કે "બાપા તમે શમારે રહેહો! ચાલો બાપા, આ અંધારી અને ગલીચ કાઢ રી થુકી દેઓ અને ચાલો આપણ આપણે ઘેરે જઈ એ અને તાંહું આપણે આપણા કીમદા દીવાનખાના મા બેસીએ" ઊકરીને મોહાડેના આવો શખતે સા લલી લારક પરેસરન બોલવા લાગો કે "સાલલ હોક રી, મહને જે આટલી બધી દયગીરી ઊપજે છે તેનું કારણ એ છે જે માહારા દાહાડા ગણાઈ ચુકા છે, હવે ના બા દાહાડા વેર નું મહને છવતો નોઈ શકનાર નથી, માહારીથી હવે તારી સાથે કરી ઘેર પણ આવઈ શ કાવાનું નથી, સખખ કે હું રાજની માને એક ભજ કાર અનીઆએમાં પકડાએલોઈ અને તેથી મહને જ્યે કરી મારી નાખવાનો હાકલ સરકારથી થયેઓ છે આ જગા છોડાવી નું મહને ઘેરે તેડી જવા મા એ છે, પણ સાલલ, આ પેઆરી બેટી કે જે દીવસે મહ ને જ્યે કરીઆમાં આવનાર છે તેની એક કલાક અ ગાળી પણ માહારીથી આ ગલીચ અને અ ધારી કાઢ

ડી છોડવાઈ ચકાવાની નથી. લુસી જો પણ વચ્ચે ઘણી નાહની હતી તોપણ પોતાના બાપની ચેવી અવસથા થનાર છે એ સાંભલી આથી તે ચેટલી તો રડવા અને કલપાન કરવા લાગી કે જેથી કરી તેણીએ પોતાના બાપને ઘણા જ દર્દને ભર અને ભેચને કીધા. બાપ ધનરાઈ બોલવા લાગે. "વેઆરી બેડી ધીરજ પકડ આટલી નાહી મત કંમ થાએ, હજી માણસે વધારે બોલવાનું છે, આ વખતે જે વાન થશે તે થશે એવે પછે કંઈ આપણાથી પાછું મહાઈ ચકાવાનું નથી." જો પણ બાપે બીજે ઘણું પરકારે છેકરોને સમજાવી પણ તેણીએ પોતાની હજી દોડી નહી, તે બોલી કે "મને તે થાશે પણ હું તમને મરવા દેનાર નથી, હું તમારે તોડે એવી તો મનજીત વલગી રડી શકે કોઈથી તમારી મરદન કપવાઈ ચકાવાની નથી, અને તે સાથે જે કોઈ તમને મરદન મારવા આવશે તેને હું ઘણા કાલાવાલા કરી સમજાવીશ ચેટલે તે સમજી જશે અને તમને જવા દેશે." છેકરોનું આક્રમણ વીચારનું બોલવું સાંભલી લારક પરચરને તેને સમજાવી શકે કે તેનું કંઈ વલવાનું નથી અને રાણીની તરફથી જે હુકમ થયો છે તે હુકમ ઊપર અમલ થવાનો, તે બોલીએ કે મે રાણીની સાંચે એક ભયંકાર કાવતરાંમાં સામેલ કરી જેમસ પાદશાહને પાછો તથા ઊપર બેસાડવાની જે ચેટનત કરી હતી. એ જેમસ પાદશાહ પણ હાલની રાણી ચેરીનો બાપ થાય છે તો પણ તેની ચાલ દેશના લોકોને નાપસંદ પડી આથી તે એણે તેને ગાદી ઊપરથી ઊપાડી ચેલી તેની જગા ઊપર તેની છેકરી તથા જમાઈને ગાદી ઊપર બેસાડી આંકે, એણે હવે પોતાને હાલથી રાજ ગાદી જવા નહી દેવાને માટે જોઈતી સઘલી સંભાલના રહેલાં છે, એટલું છતાં પણ મે જેમસ પાદશાહને છુપી મદદ કરી તેની છેકરી તથા જમાઈને ગાદી ઊપરથી ઊપાડી ચેલી તેને પાછો રાજ બનાવવાની ખાનગી રીતે કોંગ્રેસ કીધી, જે વાત પાછલથી માણસ પડી આવી અને તેનું પરીણામ એવું થઈ ગયું કે મેં મારા દેશના કાચેલ થી બેસેલા ચાલી, ઊપાડી ચેલેલા પાદશાહને છુપી મદદ કીધી માટે માણસી મરદન મરાવવા; એવા માણસે હજી છે, માટે વેઆરી બેડી નું હવે માણસી ખરખર થી વેગલી દે, માણસે આ અપરાધ બરાબર જોઈ એને કાંઈ જેવા તેવા નથી માટે હવે તે લીધેની મ

શી માગવાની કોઈની લાકત સાલવાની નથી બાપ દીકરી વચ્ચે જે વાત ચીતર્યું તે પાસે ઊભેલી આએઆએ સઘલી સાંભલી હતી તેથી તે બોલી કે "મેં રાણી વીચે ઘણું સાદું જાંબલી છે, લેડી બોલે છે કે તે ઘણી માએઆવંત અને દએઆણે, તેથી કદાચ જો તમ સાદુષ વીચે કોઈ તમારા મીતરો મેટ નત કરી મારી મેલવાની તજવીજ કરશે તો તે ન કામી નથી જવાની." એ ઊપરથી લારક પરચરને બોલીએ કે આ "વશાદર આએઆ નું જાણતી નથી કે એ અપરાધ ઘણો મોટો છે, એવા અપરાધની મારી આવા નો કોઈ વચ્ચે પડે તો તેની ઊપર પણ સંદેહ એ છે એ પણ એ માનો જ હશે, તેથી એવી બાબતોમાં મરતાં કોઈ વચ્ચે પડે નહી." એટલું સાંભલતાં નાહની લુસી તુરત બોલી ઊપી. "કે બાપ મહુને રાણી પાસે જવા દેવો, હું, જઈને તમારી વતી માફ માણું, મહુને જવા દેવો, રાણી કાંઈ છેક એવી નીરદયાણુ નહી હશે કે જે માહરી કલપાન અને કાલાવાલા ઊપર ઘેર્યાન નહી આપશે. મહુને ખચીત લાગે છે કે તે મે મને જોઈને દએઆ આવીઆ વીના રહેનાર નથી." વલી બાપે કહેલું બધું તેણીને સમજાવી શકે એમ ગમે એટલું થશે પણ રાણી ઊપર તેની કશી અસર થનાર નથી, તોપણ છેકરોએ બાપ ભીડી કે કાંઈ પ્રજા રીત કરીને તે રાણી પાસે જવાની અને પોતાના બાપને માટે મારી માગવાની. લાગે વાર સુધી બાપ દીકરી વચ્ચે જાંબડ ચાલીઆપાદ અંતે એવું થયો કે લેડી કલેરડનની મારફતે એ છેકરીએ રાણી ચેરી પાસે પોતાના બાપની તરફની અરજી લઈને જવું. એ પરમાણે જાંબડ થયે આ પાદ તે ખંડી બાપ દીકરાં છુટું પડી આ. બીજે દાહડે મોટાદી ચકાવારમાં લુસી તરફ આર થઈ રહી અને ઊભાવેથી જ રાણીના ઘરમાં લેડી કલેરડન પાસે ગઈ, તાંહાં જઈ એ છેકરીએ પોત અને પોતાના બાપ વચ્ચે મળેલી તથા વાત તેણીને કહી સંભલાવી અને પછે પોતાના બાપની તરફની અરજી તેણીને દેખાડી.

લેડી કલેરડનને લારક પરચરને સાચે સારી દેખતી હતી, અને તેથી તે લુસીને ઘણી ચાહતી હતી, તોપણ તેણીએ આ વેલા યુલી રીતે લુસીને આપવાની કે એ ખટલાની વચ્ચે તે પડવાને મુદ્દસ ચાહતી નથી, એ બધું તેના પોતાના વર ઊપર નો આગમી જ મુક

આવેલો છેકે તે નેમણ પાદશાહની તરફેણમાં, અને તેવામાં વંદી જો એ લલાખણ સર્જનજો તો તેથી તે સ્કં વધારે મજબુત થાએ; અને તે સાથે તેણીએ પણ લુચીને ઘણી વારી અને સખાવીને કહી જો કે રાણી પાંચે જવાથી તેનું કષ્ટ વલતાર નથી, અને તે કરતાં રાણી પાંચે જવા લાએક ઊભરની તે પર્થનથી તેથી તે રાણીને જોતાં જ ઘાબરી પડી જવાની અને જે ટકું કોઈ બોલવા ધારે છે એટલું બોલાર્થ શકવાનું નથી. તો પણ આ છેકરીને બર ઊભરમાં આવેલી અને તેણીએ મજબુત કરાવજ કરેલા કે કોઈપણ પરકા જે રાણી પાંચે જવું તેથી તેણીએ લેડીકલેરકનતાં બોલવા ઊપર કથા વેચાન આપી જો નહી, અને એવી જ ઈજ દેખાવી કે કોઈપણ રીતે રાણીની સુલાકાત કરાવી આપવી. તેથી લાચારીએ લેડી કલેરકનને જો છેલી અરજ કબુલ રાખી, અને તે તેને રાણીના શરવાતા એક ચોરકમાં લઈ ગઈ, અને થોડાવાર સુધી તાંબાં તેને ખેડાડી અને જે ફેલાંક ચીતરો તે ચોરકમાં રાંજેલાં હતા તે દેખાડી, એ ચીતરોમાં નેમણ પાદશાહનું પણ ચીતર હતું, એ ચીતર પણ લુચીએ જોઈ જો હતું, તે ચીતરો જુએ છે એક લાખાં-રાણી તે ચોરકમાં આવી લાખી, જેને જોતાં જ લેડી કલેરકન તુરત ખસી ગઈ અને લુચીને કહી જો કે હું આ રાણી આવે છે, તારે ગમે તેમ વાત કરું. લુચીએ જેવી રાણીને જોઈ તેવી જ તે ખરેખર ધાબરી પડી તો પણ તેણીએ ચોતાની ધીરજ છોડી નહી, તે શુષ્ક શુષ્ક ઊભી રહી અને જેવી રાણી તેની પડોસમાં આવી તેવી જ તે તુરત શુષ્ક મડીએ ખેડી ગઈ અને કાંલાવાવા કરી ચોતાના બાપની અરજ રાણીના હાથમાં આપી. આ વેલાએ તે નાહની છેકરીની બેહુલ પુષ્કારતી, - તેણીને પુષ્કનુમા પણ ખમખીન થએલો મેહરો, તેણીની અડીખાર ભરેલી બોલી, અને છેવું તેણીનાં બેહુલ રડવાંથી રાણીના મનમાં દેખાયા ઊપજ્યા લાગી; તેથી તેણીએ ધીરે સવભાવે અને થોડા બરેલાં શુષ્કથી તે છેકરી સાથે વાત કીધી અને જે અરજ તે આપતી હતી તે તેણીએ હાત્યા લીધી, પણ તે અરજમાં જેવું લારક પરેશનનું ના જ વાંચી જો કે તુરત તેણીએ તે અરજ હાત્યાંથી નાંખી દીધી અને આખલ ચાલવા માંડી જો, પણ લુચીએ આ વેલા બાદશાહી મરતએ કેવો છે તેની મરત દર

કારકરી આ વખત એકદમ લુચ પાડી અને તે રાણીને થોડાવાર ધરી રહી અને અતીશયે રડીને ખસ એટલું જ બોલી આ કીધી કે "માહારા બાપને છોડકે, માહારા પેઆરામાં પેઆરા બાપને તું છોડક, એ મેહરમાં રાણી."

લુચીએ અગાજીથી તે તરેહવાર ચીચારો કીધા હતા કે હું રાણી સાથે આવી રીતી બોલીશ, રાણીને શ્વાણી રીતે શખાવીશ, પણ તે સ્વર્ણ આ વેલાના ઘભરાટમાં તે જુલી ગઈ, અને તેને ચોડાડેથી માત જે "માહારા બાપને છોડક એ મેહરમાં રાણી" જો જ શુષ્ક વારવાર નીકળીયા કરતા હતા. આ દેખ્યા બરેલા દેખાવથી રાણીને ખચીત દેખ્યા ઊપજતી તેણી તો પણ, લારક પરેશનને જેણે રાજ કીધું વાલી જેમથને પાંચે લાવવાની તજવીજ કરી હતી, જેથી કરી તે પાણીને મરણની ચીકણા જે અતી અતીચની થઈ પડી હતી, તે શેરવાને અથવા તેમાં ઘસારો કરવાને તે રાજ ન હતી, તેથી - તેણીએ ધીરે અવાજે પણ મજબુતી ભરેલા ઠરાવથી લુચીને જણાવી જો કે તેણીની અરજ ઊપર કીધી મેઆન થોડાં માહીઆમાં આવનાર નથી. વલી આ. વેલાએ પણ લુચીએ ચોતાની સખા પરમાણે રાણી સાથે ફેટીક તકરાર કીધી અને તેમાં એક છેલ્લે બોલી કે "જો દેખ્યાલુ રાણી તું જે મારા બાપને માફ કરવા માગે તો તે બની શકે, અને તે સાથે પરચેશવરની તરફથી પણ માનવી જાતોને હાકમ છેકે સધલાં ઊપર દેખ્યા મેઆ રાખવી જોઈએ." નાહની - છેકરીને ચોડાડેના આ શુષ્ક સાંભલી રાણી બોલી "છેકરી, તું જેવી નાહની છેકરીની સીખાંમણની મને જરૂર નથી. માહારી શરજ કીધે તે હું થોતે સારી થેડે સખનું છું." ઈનચાર કરવી વેલા મહને વચર તરફથી એ અથવા વચર પુષ્કામદ ઈનચાર કરવા જોઈએ, ખરું છે કે ફેટીક વેલાએ એવા ઈનચાર કરતાં તું જેવી ભકતીમાન છેડીનાં દીલ દુખાએ છે, અને તેથી મહને પણ કાંઈ થોડું દુખ થવું નથી, તો પણ ઈ, નચારને ખાતર મારે તેવી ચીજો ઊપર ધીઆન આપવું જોઈતું નથી. વાસતે જા હવે તું છતીમાની તારે થેર ખેડ." આ છેલા શુષ્કથી છેકરીની ધીરજ તુડી ગઈ, તેણીએ સધલી આસા સુડી અને લાચાર થઈ એક ચીતે રાણીના ચોડામાં રાખું જોએ આ કીધું,

અને ઘોડા વારમાં એકદમ, પાંચે જે જેમથા યાદમાં (રાણીના બાપ) નું ચીતર હું તે ઊપર નજર રેર વી, ઘણા દલગીરી ભરેલા ચહેરાએ તે જોએઆ કીધું. એ દેખાવ જોએઆથી રાણીને લગાર તાનુબી ઊપ જ તેથી તેણીએ લુધીને પુછીછું કે આ પરમાણુ તે જેમસના ચીતર ભણી શામાટે આવા ચહેરાથી જુવે છે? તારે લુધીએ જવાબ દીધા કે “હું એટલા માટેજ એને જોઉં છું કે માહુરા બાપે તારા બાપ ઊપર ઘણા પેઆર રાખી તેની દીલોજનથી ચાકરી બળ વી, અને તું માહુરાં બાપને એકદમ ગરદન મ રાવેછે, એથી મારાં મનમાં બલાપો છુટે.”

ખરેખર અતીઆર સુધી વીઅરથ ગએલી રહે નતનો હવેજ ખદશો મલીઓ. છોકરીને રોહાડેના આ ઘણાજ અસર ભરેલા તથા દીલમાં લાગે એવા શયદો થી રાણીની સુધ ઊઘડી, અને તેણીનાં મનમાં પાણુ પેતાના બાપ વીરો હવે લગાર વીચાર આવેઓ કે જે બાપના રાજમાં તેણીએ સઘલી પરકારતું સુખ અ ને અમન ચમન ભોગવેલાં તે બાપ આજ પારકા અ ને અઘાડેલાં લોકોને આસરે પડી ભટકતા રહે, એ ખેઆલ તેણીનાં મનમાં આવીઆથી ઘણાજ અજાણે ખી ભરેલી અસર તેણીને થઈ. તે પેતાનો અને આ નાહીની છોકરીને મુકાબેલા કરી બોલવા લાગી કે “અશ્વેસ આ છોકરીમાં અને મહારાનાં અતી શએ તશાવલ પડીઓ—એરુડી, ભકતીમાન અને પેતા ના બાપની એવા બળવનાર, અને હું હુંડી પેતાના પેઆરા બાપને કીકારનાર માલમ પડી.” એવા તરે હવાર વીચારમાં રાણી થોડેવાર ગરક થઈ રહી, અ ને પછે પેતાનું મન કેઝીએ લાવી તે બોલી “જા છો ડી તું હવે ચીતા-રાખીશમા તુંએ પેતાના સઘ ચર છું તથા ખરી ભકતીથી પેતાના બાપને જીવતદાન બ ખદાવીછે, જા હવે તું નચીતાઈથી તારે ઘેરે જા તા રા બાપને માથી મલીછે.”

આ પરમાણુ જોઈએછે તો લારક પરેસદનને જે માથી મલી, અને તે જે પેતાથી બનચીઓ, તે કાંઈ નહીં પણ માતરે લુધી જેવી એક સદ્યહી અને ખરી ભકતીમાન છોકરીના પરમાપથી થઈછે.”

પાપ કુપું રહેનાર નથી.

જેમ અતરે કેટલાએક લુચા અને વાટયાક ત થા ચાર લોકોને તોરે નથી તેમજ ઈંગલંડ જેવાં સુધરેલાં દેશમાં પણ એવાઓની છુટ નથી. યામસ ઊ વીન નામે એક ઘણાજ પરસીધ ચોરે એક દીવરે એ કે કાપડીઆના ઘર ઊપર સતની વેલાએ છાપો મા રીઓ તેણે તે કાપડીઆના ઘરમાં પેસતાજ, તેને ત થા તેની બાએડીને એકદમ મારી નાખીઆ, ને પછે આસરે ૨૫૦૦૦) રૂપીઆની કીમતનો કેટલાએક અ વેજ લઈને તે તાંહીથી નીકલી ગએઓ. એ ચોરી નો પછે હાત લાગે નહીં એટલા માટે એ ચોર પેતા ની બાએડી તથા ચાર છોકરાને લઈને તુરત સવાર પડતાંમાજ વરણનીઆ શેર તરફ નીકલી ગએઓ.

આણીગમ ખીજે દીવરે સવારમાં પેસે કાપ ડીઓ તથા તેની બાએડી હવેથના રાખેતા પરમાણુ માલુમ પડીઆ નહીં અથવા તેમના ઘરના બારણુ ઊઘડીમાં નહીં તે ઊપરથી પાડપડોડીઓ લગાર થ ભરાટમાં પડીઆ અને તેઓએ તુરત તે વીઝીની સ તાવાલાઓને ચેતવણી કરી, તે ઊપરથી સરકારનાં માંણસોએ આવીને તે કાપડીઆનાં ઘરનાં બારણુ બાંગી અંદર જોએછે તો તે બંધે વર બાએડી લોડી માં ગરક થએલાં કાંઈએ મારી નાંખેલાં માલમ પડી આં તથા ઘરમાંરહેલી કેટલીએક પેડીઓ શેરેલી નજ ર પડી. આ બનાવ ઊપરથી એક ગરીબ ભીખારી ઊપર સંદ આવીઆથી તેને પકડી લઈ ગએઆ, અ ને જોપણુ એ બંધવા ઊપર કાંઈ રીતે ચોક્કસ સાબેતી થઈ નહીં તોપણુ કેટલીએક ઊલટ પુલટ તપાસ ઊપર થી એ ખીચારો ગરીબ રૂકીર નકામે રૂકી પડીઓ, જેથી કરી એ ઘણીને પેલા કાપડીઆના ઘર આગ લ શંકી દઈ મારી નાખવાની સબ મલી.

ખીજ તરફ જોઈએ છઈએ તો યામસવીન પેતે લુચાઈથી ચેલવેલા પરજાથી પારકાં દેશમાં મારી પેકે જોજ મારવા લાગે અને તેણે તે પરજા વડે ખી જા ઘણા પરજા ચેલવીઆ; એવી અવસથામાં તે વર લાનીઆ શેરેટમાં છેક વીસ વરસ ઘેર રહેઆ બાદ તે ને એકવાર પાછું ઈંગલંડ મથે આવવાનું મન થઈ છે; એ ઘણી પેતાના વીચાર પરમાણુ લંડન મથે આવી પુગે, અને એક દીવરે એક જોનીની ફાકાં ઊ

પર ઊભેલા હોનાં એકલામાં એક માણસ ચરકારનાં માણસોનાં હાતમાંથી નાશી ગઈ હતી તેને પકડવા મીઠુમ પાડતાં કંઈકાં લોકો તેની તરફ દોડતાં આવીયાં. એ ઊપરથી વીનને ચોહાડી ધાસતી પેઠી; તે સમયે એ કે “પકડો, પકડો” કરી જે હુમ પાડી આમાં આવેછે તે મારે માટેજ હશે, ખચીત વીસ વરસ પછે પણ કોઈએ મને એકલાખી કાઢીએછે ખરે, તેથી તે પણ દોડી નાહાસવા લાગે, પણ રસતામાં તે ઘાબરો પડી જઈ જે માણસો દોડતાં હતાં તેમના હાતમાં અચળુચ આવી જઈ ભેલવા લાગે “હા હું જ તે છું, હા હું જ તે છું.” તે ઊપરથી માણસો પુછવા લાગ્યાં કે તું કોણે, તારે તેણે જવાબ દીધે કે હું વીન છું જેણે ૨૦ વરસની વાત ઊપર એક કાપડીઆનાં ઘરમાં ચોરી કરી તેને તથા તેની બાએડીને મારી નાખીયાં હતાં, અને તે ખુનના અપરાધને માટે બી ચારા એક ગરીબ શકીરને શંકો દીધામાં આવીયા હતાં. “આ વગર પુછવેની ચુખ જુખાની, જે વીનના પાપે જોવાવી, તે ઊપરથી પેલાં માણસોએ તુરત તેને પેઠીમાં લઈ જઈ નીઆએથીશની સાચું જોવા કીધે, અને તપાસ કીધા ઊપરથી સાબેત થઈયાં કે પેલા કાપડીઆનું તથા તેની બાએડીનું ખુન કરનાર તો એ જ માણ કરવીણ અને સુધાન ચોર હતા, તે ઊપરથી તુરત તેને પણ તે કાપડીઆના ઘરની સાચું સુવીએ સંઘવાનો હુકમ કીધે.

આ પરમાણે આપણે નોઈએ છઈએ તો પાપ છુપું રહેતું નથી, આજે જે દાહડે, માર દાહડે અથવા ચાર વરસે પણ તે ઊધાડું પડીયા વીનાં રહેતું નથી—દાણ બાણું હતું કે વીસ વરસની ચોરી આવી રીતે પકડાઈ આવશે, પણ જોદાની લોકોને અવાજ નથી, માણસે કીધેવાં પાપની શીકશા તેને જરૂર થવી નોઈએછે એવું પરમેશવરે ઠરાવેલું છે. માણસ પાપ કરી કલમ છટકી જવા માગેતો તે થોડા દાહાડાવેર ખન થશે પણ તે ઊપરથી કઈએમ સાબેત થતું નથી કે પાપ કરીને માણસ તેની સજાએ પુરા વીના રહેશે. થામસ વીનની સાથે તેનાં આવાં માહાપાતકી કરમે કે રિવાસ તેની બાએડી તથા તેનાં હેકરાં સામેલ હતાં, તેમને પણ તેમના પાપે પુકીયાં નથી. વીનની આવી અવસથા થએલી બેવારે તેની બાએડીએ સાંભલી એટલે તુરત તે બેકાર થઈ અને રોહજ દાહાડા બાંધ

ગી ભાગવી તે પણ દુખી દીવ સાથે મરણ પામી. એ ના બે છોકરાઓએ પણ વરજીનીઆમાં કોઈ ચોહાડી ચોરી કીધા ઊપરથી તેમને પણ તે ચોહરમાં શંકો દીધામા આવીયા અને તેથી તેના કુટુંબમાં બાકી રહેલાં કેટલાંએક માણસો પછે ખાખા વરખાં અને દરીદર થઈ ગયેયાં.

ધામસ કુક નામનો બખીલ.

૧૮૧૧-૧૮૧૨

આ ચોપાનીઆના આગલા એક અંકનાં ઈ ઊપરખંડનાં કંઈકાંએક બખીલનો અહેવાલ વાંચીયામાં આવીયા હશે; હાલ વલી હશે કુક નામનો એક બખીલનો અહેવાલ અતરે દાખલ કરીએ છઈએ. કે હેકે કે એ બખીલ ઈસવી ૧૮૧૧ ના સાલમા મરણ પામીએછે. એ ઘણી પેતાનાં મરણની થોડાક દાહાડા અગાઉ એક દીવસે મારો પડીયા હતા, તેથી તે ચોહાડી રાતના છેક બે વાગે એક વઈદને ઘેરે ગયેયા અને તેને ઊધાડી પેતાની હકીકત કહી, વઈદે તેની હકીકત સાંભલી લઈ તેને દવા આપવાનો હુકમ કીધે. તે ઊપરથી કુકે તે દવાના પર્થમાં કે રસા થયે તે પુકીયાં, વઈદે કહીયાં કે દવાનો ખાતરે ૧ રૂપીયા થશે. એ એક રૂપીયા સખડ સાંભલતા જ કુક લખરાઈ ગયેયા, તે બોલીએકે “હું તો ધાર તો હતા કે એક બે આનામાં પતથે પણ તમેતો રૂપીયા કહોછો તે બધું થઈ ગઈએ, અને તે કરતાં હાલ તો જરા મને દુખ આણું થએકું” માલમે પડેછે માટે હવે દવા લેવાની હું કરી અગતીય મોતો નથી, અગરજો ઘર ગયેયા પછે જરૂર માનુષ પકડેતો હું માણસ ચેકલી મંગાવી લઈશ. માફ કરજો સાત પડી તમને ઘણી તકલી પડીએ.” એવું બોલી તોડાંથી ચાલ્યો ગયેયા. વધી પાછલથી એ બખીલે એક નવી જુકતી સાધી કાહાડી તે એવી રીતે કે કેટલાક તેવાં શારાં માણસોના ઘર આગલ જઈને બાણે જે ર આવીયા હોએ ને પડી ગયેયા હોએ એ પરમાણે કરીને તે પડી જને, જેથી લોકો દેએયા કરી તેને ઊંચકી પેતાનાં ઘરમાં લઈ જતા. એ વેલાએ હો પ્ર દેએઆને ખાતર જે તેની માવજત કરતાં તેથી તે તેમનો અતીસએ પાડ માનતો અને બાણે થએજ

આશીર્વાદ થયેઓ હાએ એ પરમાણે હોલ દેખાડતા-
નો આ વેલાએ તે લગાર પાણી માખેનો ને તેને જો
કોઈ દાડ દેખાડતું તો તે લેવાને પેહેલાંતો ઘણી આ
નાંકાની કરતો, અને ગાએઆ તે થીવા ગમતો ન હો
એ એવી રીતનું ચોડાડું કરતો, પણ જ્યારે તેઓ ધ
ણ ખજાદ થતા તારે તે લાગણું ગટ કરી જતો. ઘ
ક થી વધી તે પાનારને કુવા દેતો અને પછે તે દાડ
ની હદથી જાદ તારીક કરતો અને તે દાડ વેચનાર
નું નામ યુછો તે એવી મતલબથી કે બાણે તાંહાંથી
મંગાવાનો હોએ. જ્યારે આ પરમાણે તેને દાડ પ
સંદ પડેતો પેલા માણસો જુએ એટલે તેઓ તેને એક
ગલાસ ખીન્ને આપે, જે લેતી વેલા પણ તે પેહેલાંની
પેઠે આતીશ્યે આનાકાની કરે પણ સઘળું મન તો તે
માનું તેમાજ, જરા વધારે બોલકાઈ થઈ કે તે ગલામાં ઊ
તરી ગયેલોજા. આ પરમાણે એકાદ બે ગલાસ
ચહકાડીઆ બાદ તે હોશીઆર થઈ તાંહાંથી રગ લી
એ અને જતી વેલા તે ઘર ધણીને તથા તેનાં બાલ
ગાપાલોને કુવા દેતો જાએ. વલી થોડા દાહકાર
હીને તે પાછો તે તરફ ફેરી મારે પણ હવેતો અજાણી
કરતાં કોઈ વધારે લપકાથી જાએ, અને તે વખત પ
ણ તપાસે કે ઘણો ખરો જમવા ખાવાનો વખત હોએ
તારેજ જાએ. ઘરમાં દાખલ થઈ ઘર ધણીનો ઊ
પકાર માની બોલે કે “સાહેબ હું તો આ રસનેથી જ
તો હોતો, પણ તેવામાં મહુને તમારું ઘર દખાઈછી”
તેથી મને અતરે આવવું પડીછી” કે જઈને તમારાં
દરજાણ કું. થોડા દાહકાની વાત ઊપર જ્યારે
હું ખીમારીથી રસતા ઊપર પડીઆ હોતો તારે તમ
સાહેબે માહારી ઘણી સારી ખરદાસત કરી હતી તથા,
તે વેલાએ માહારી ઊપર ચોડાડી મેડરખાની, કોધી
હતી, માટે એહજ તમને સલામ કરવા આવીઓછું.”
એવું સાંભળતાં ઘર ધણી બોલે કે “કાંઈ ચીનતા ન
હી સાહેબ બોલવાની કશી જરૂર નથી.” હું તમને અ
તરે ભેઈને બહુજ મધન થયેઓછું ચાલો સાથે જમી
એ. ” એ વેલાએ પણ જવતો ઘણો તરફે પણ અમ
મધું નામને ખાતર નાખાડી લગાર ભારી થાએ પણ
જરા વધારે બોલકાઈ થતાં ગુસ્સે ઊતરી પડે. આ પર
માણે દાખલ થઈ જમવા બેઠે, જમી રહી તે ઘર ધ
ણીને તથા તેની પછીઆનીને ઘણું આદરમાનથી
નમે, ને પછે જતી વેલા તેમને તેમનાં હોકરાં બનાં

નું નામ યુછી લીએ. આ પરમાણે તે નામ યુછે
તે ઊપરથી પેલાં માણસો એમ સમજે કે મીંઠ કુક થ
હો દોલતમંદો તેથી કદાચ તે અમારો ઊપકાર સં
ભારીને હોકરાને માટે કોઈ નજરાનાં ચોકલનાર હો,
માટે હોકરાનાં નામ યુછી લીએછે, અથવા તો તે થો
તાનાં વસોઅત નામામાં એ હોકરાંઓના નામ લખી
પોતાની દોલતનો કોઈ ભાગ આપી જશે, એવા તરે
હવાર બેઆલમાં રહી તેઓ પોતાની જુજ કમાઈ પ
રમાણે વારંવાર ખજૂચ કરી પેલા કંજુસ કુકને માર,
દે તરેહવાર, નજરાનાં નેવાં કે તરકી, હાંસ, ખાંસ વ
ગેરે ખાવાના પદારથો, તથા બહુ પસંદ પડેલો
દાંડ તેને માટે ચોકલે. આવી કાવતરાં ભરેલી તથા
લોભાવનારી હીકમત તે કાંઈ માતરે એક બે કેકાણેજ
કરતો ન હો, પણ એવી હીકમત તે ઘણી જગા ઊપર
કરતો હો, તેથી એવું બનીછીતું કે સેહજ વખતમાં
તેને તાંહાં ઊપર જણાવેઆ પરમાણેના ખાવાના વ
રેહવાર પદારથો એટલાંતો થઈ પડતા કે નેથી કરી
તેઓ માહેલા તેવા કોઈ હકકાર પદારથો પોતાનાં તથા
પોતાનાં કુટુંબના ખાવાને માટે રાખેનો ને પાકીનાં
સારા ઊંચા પદારથો બજારમાં ચોકલી મેચાકી તો
ખતો. કોઈ પાડપડોરીને બોલાવી સાથે બેસી જમવા
ના, તથા એક નાહાની સરખી મેજવાની આપવા
નાનો તેણે ચોગણજ લીધેલા. કોઈ વેલાએ તો એ કં
જુસ એટલા સુધી કંજુસાઈ બતલાવતો કે જો પોતા
માસે પાંચ સાત મરઘી વધી પડી હોએ તો તે માટે
લી એકાદ બે સરદાલ મરઘી બજારમાં ચોકલી તેને
ખદલે રતલ બે રતલ ગોચ મંગાવતો. બીજું જે જ
આ ઊપર તે રહેતો હોતો તેના ઘરની પડોસમાની
ખાલી જગા ઊપર એક નાહાની સરખી વાડી હતી
તે તેણે સઘળી ખણાવી નાખી અને તાંહાં કુલેની જ
આ ઊપર તરકારી વાપી, કે કુલે ઊગે તે કરતાં તર
કારી યાએ તો તે તેના ખાદામાં આવે.

કંજુસ કુકે જે દેલાએક માણસોને ગોલી આ
થા આપી કમીઆ હતાં તેઓમાં મીંઠ કુક નામનો
એક કાબરી પણ ખીમારો લોભાઈથી મ્ત્રી પડીઆ હ
તો એ ઘણીએ પોતાના ચઢના વખતમાં કુક ઊપર ધ
ણે ઊપકાર કરેઓ હો, પણ કંજુસ કુક ઊપર તેની
કશી અસર થઈતી નહી, સંખળ કે એક વેલા તે બી
ચારો દેહલીએક અડચણોથી મુશ્કયાતીમાં આવીઓ

તારે તેણે પોતાના બીજા ફેરવાએક મીતરોની જેમ મદદ માંગી તેમ કુકની પણ મદદ માંગી, તેણે જાણી જોઈ કે બીજા મીતરો કરતાં કુક ઊપર મારો વધારે હક છે, અને તે સાથે બીજા મીતરો કરતાં કુક વધારે તાલેવું તથા તેથી તે બેઠું મારાડું કામ કરશે એટલું બીજા ડોઈથી થવાનું નથી, એમ ધારો તે બીચારો કુક પાછો ગયો, પણ કુક જે જાતે કંજુસ અને જે એક હુરખી છાત્રે ખાઈ નહીં શકે તે બીચારા હુખમાં પડેલા કીંગને જે હજાર રૂપિયાની મદદ કરે એ વાત કહી બને નહીં, તેણે સાંક ઊઘાડી રીતે મીઠું કીંગને ચોખા જવાબ દીધો કે "ના બાવા એ વાત કાંઈ બને નહીં, બે હજાર રૂપિયા આપવાનો મારીથી બીજા મીતરોની પેઠે સાંક ચલાવવાનો નહીં." એ પરમાણે કુક બીજા ફેરવાએક લોડીને કહી આ હતા. અંતે મારે તે મરવા પડી ગયો તારે તેણે વર્ષોને તેડાં ચોકલીઆં, પણ ફેરવાએક વર્ષો તેની ચાલથી વાંકે વર્ષ રહેલા તેઓ મુદત ગણેઆજ નહીં, પણ એક પરખેઆત વર્ષ તેને તાં હાં ગણેઆ હતા જેની દવા લેવાને કુકને જરૂરની જરૂર માલુમ પડી. બેચાર દાહડા ગણેઆ પછે એ કલેસા તે વર્ષને કુકે ઘણા કાલાવાલા કરી પુછી જો કે હજી બીજા ફેરવા દાહડા છવ્વે શક્ય તે મેડરમાંની કરી ને કેટલું તે ઊપરથી વર્ષે ને પોતાની નજરમાં આવી જો તે પરમાણે તેણે કહી જો ને તે ઘણાં બીજા પાંચ સાત દાહડાં છવ્વે. એ શબ્દો સાંભળતાં જ કુક એકદમ પલંગ ઊપરથી જમકી ઊઠી ગયો અને પેલા વર્ષને ફેરવાએક અપમાન ભરેલા શબ્દો બોલીને કેટલા સાંગે કે "તું મરને ઘણા હુએ અને હ મારો વર્ષ માલુમ પડે છે, તું મારી પેઠે બાંહે છે કે હું ઘણાં પાંચ સાત દાહડાં છવ્વે એવી આવસથામાં છું તારે શા માટે હું મારા હરામના વર્ષ સાંક દઈ દત્ત આપે છે? તું દરરોજ આવી એકાદ પડીકું અને ફેરવાએક કુવાર મંગાવી આપે છે, અને તેના વર્ષ સાંકી એ છે. મારે હું પાંચ સાત દાહડાંમાં મરવાનો તારે સાંકાટે મરને અગમ્યો ખરચ કરી નાહું તારી દવા લેવી જોઈ છે? વાસ્તે ના આ વખતેજ તું અહીંથી તારો રસ્તો લે, અને ફરી માણસે બાચુ આવી શકે નહીં."

"કુકની કંજુસાઈ" જ એઆન કરનાર એક બીજો દાખલો આપી એ બીજા બંધ કરે છે, કેટલે કે

એક દીવસે થોડુંક પ્રાંત કપડું લઈ તે એક દરજની દુકાને પોતાનું એક પાટનું વેતરવા ગયે એ, દરજી તે વેતરી આપવા કમલ કીધું પણ કુકે કપડું દરજને ધીરવાને નામુનાગણ ધારી જો અને તુરત છતાં તમાનું હાત્રો તે વેતરવા કહી જો. દરજીએ જોઈ જો પા કલાકનું કામ છે ને હવે પાવલા મલકે તેથી તે પણ કમલ કીધું, પણ તે મેતરાઈ રેડેઆ પછે તુરત કુકે જે પેનસ (માર ફરીઆ) દરજને આપી આ, જે લેવાને દરજી ના પાડી, તે જોલીઆ કે આટલી બધી મેડનતાં શું માત્રે ચાર જ ફરીઆ ગણેઆમાં જોઈ એટલાં કામને તો રૂઠા પડે." તારે કુક તેને ધીરજથી જવાબ દીધો કે "ભાઈ હું કાંઈ તારે પગે પડવા આવી ગયો તો 'તું'ને પુછી જો કે તું આટલું વેતરી આપશે તારે તે હા કહી જો, અને તે કામ કરવાની મોહાટી ખુશી ખતલાવી તેથી 'તું'ને આપી જો, કાંઈ જખર દસતી કરીને કામ આપી જો નથી," એટલું જોલી તો હાંથી માલતો થયે એ.

આ પરમાણે અતીસ એ કંજુસાઈ કરીને તથા લોડી તું હરામ ખાઈને કુક પોતાની પાછલ એક મોહાટી દાંત એકડી કીધેથી રાખી હતી, અલખતાં તેણે એ દાંતને ઊપગોળ બીજા ફેરવાએક કનજુસોની પેઠે નકાવો અથવા આડે મારજે કીધો નથી, એટલું જ તે ને માન છે, બાકી બીજી વાતે તો તેને એક સાધારણ માણસ તરીકે પણ કમું માન થતું નથી. તેણે અથવા મવીને (૮૩૫૦૦) રૂપિયા જુદી જુદી ઈસ્ટીમોના રૂંડમાં, તથા દસ હજાર રૂપિયા આંધલાં પાંચનાં માણસોની પરવરજી કરવાના રૂંડમાં મરતી વખતે આ પીઆ હતા.

મુસાફરી.

ફેરવાએક મોડે એક દેશધી બીજા દેશ મેડે જ કારણસર અથવા વેપાર ધંધાને કાળે મુસાફરી કરી, આવે છે. ફેરવાએકી દુકી અને થોડા દાહડાંની મંજૂરની મુસાફરી કરે છે. વલી ફેરવાએકી લાંબી અને ઘણા દાહડાંની મંજૂરની મુસાફરી કરે છે. અથવા મુસાફરી આ એક વાત પેઆનમાં રાખે છે કે જેની કાંઈ પારદં દેશમાં જતું તે દેશમાના લોકો સાથે મારી આ

હા ચલાવી તેમનો પેચાર મેલવી, તેમની સાથે હલી મલીને ચાલવું, એવું કરવાની તેઓ એક મોહાલી ૫૨૦૧ સમજેછે, તેઓ બાણેછે કે બે એવો મારગ અખ તીઆર નહી કરીએ તો તે પારકાં દેશમાં દેશે યાગ લાગવાનો નથી અને હરાનગતી ભાગવવી પડેછે, તેઓ બીએછે કે રખે અમારી ખરાબ સાથ અથવા અનીતીની અમારાં દેશના લોકને અથવા અમારાં ખેતને અથવા અમારા મુરખીને ખખર પડે એ પર માણે સઘલી પરકારે લાંબા વીચાર પોંચ્યાલી છે લાચોક મુસાફરો પારકાં દેશમાં જઈ તાંહાંનાં લોકોનો પેચાર મેલવી તથા ધારેલું કામ, સરનજમ બિતારી સોરખ મોહાડે પોતાના દેશ, ખેત્ર અને મુરખીની હુનુર પાછા આવી બીજા રહેછે. એવે જેઆરે માણસો માતરે પોતાના જેવાં માણસોનાજ દરથી આ પરમાણે બીને ચાલેછે, તારે તેઓને પરમેશ વરથી કૃષ્ણ વધારે કરવું નોઈએ. જેમ માણસો એક દેશથી બીજે દેશ મુસાફરી કરેછે, તેમજ આ પાણા તમામ માનવી બાતો પરમેશવરને તાંહાંથી આ દુનીઆમાં મુસાફર તરીકે આવેલા છઈએ. જેમ એક મુસાફર સોરખ મોહાડે પાછે પોતાના ખેત મુરખીને જઈ મલવાની મતલબથી પારકાં દેશમાં સ દામ્યરણથી ચાલેછે તેમજ આપણ સઘલાંને પણ પોતાના મોહાડા અને હુનુરગ મુરખીની દરઆહમાં સ રૂખ મોહાડે જવાને માટે નોઈતી સઘલી પરકારની તજવીજ કરવી નોઈએછે. માનવી કરતાં પરમેશ વરની મરતબા મોહાડેછે, તેજ પરમાણે માનવી કર તાં પરમેશવરનો હર વતો રાખવો જરૂરછે, પણ અજ કોસ દેશવાંચેના મનમાં એવો ખેત્રાલ દુલ્લ હેજ નહી, તેઓ એમજ સમજેછે કે આ દુનીઆમાં તેઓ એ જે અવતાર લીધેછે, તે માતરે ખાવા પીવા અ ને મોજ મળમાં દાહાડા દાહાડવાને લીધેછે—તેઓ એમ સમજેછે કે પરમેશવરે તેમને જે દાહત આપીછે તે માતરે ખેત્રાલી ખુસાલીમાં કિહાલી મુકવાને આ પીછે—અને છેવું તેઓ ચોખ્ખું ધારેછે કે પરમેશવરે તેમને આ દુનીઆમાં અમન ચમન ભાગવવાને તથા સુખમાં દાહાડા દાહાડવાને મોકલીઆછે, માટે તેઓ ક શી પરકારની અગવડ અથવા અડપણ ખમી સહતા નથી; તેઓ પોતાને નોઈતી હરેક વીજને માટે વાંકા વધી મેહનન કરનાર નથી; પણ પરમેશવરની બ

ખમેસથી તેમને જે નાણું અથવા દાહત મરીખાતી પે રવરસી કરવાને મલેલીછે તે એકને દેહાણે બેવડી ખ રસી પોતાને નોઈતી અને પોતાના હવસોને બાવતી વસતુ મેલવેછે. પણ એવા ધણીઓએ આ વાત ચો કત ઈઆદ રાખવી કે જેમ એક મુસાફર કાઈ મોકલ દારણુર પોતાનું વનન છોડી બીજે દેશ જાએછે, તે મજ પરમેશવરે આપણ માણવી બંતને જે આ પુરુષ વી બીપર એક મુસાફર તરીકે મોકલીઆછે તે કાઈએ કત દારણુરજ મોકલીઆછે, અને નહી કે જેમ તે એ ધારેછે તેમ માતરે ખાવા પીવા, અને ખેત્રાલી ખુસાલીમાં તથા મોજ નેજમાં દાહાડા દાહાડવા. જે મ સખી દીલનાં માણસો એક મુસાફરને પોતાને દેશ એકલો આવેલો નોઈ તેની ઘડતી ખરદાસત કરેછે, ત થા એ પારકાં દેશમાં તે ખીચાર મુસાફરને કમી પર કારની આપવા ન પડે માટે તેને નોઈતી સઘલી મ દદ કરેછે, તેમજ આપણ આ દુનીઆના તમામ મુદ્દા પ્રમેજ એક બીજા સાથે ચાલવું નોઈએછે. ખોા દાની કુદરતનો કાઈ પાડ નથી. અહંકારી અ ને પઈસા બીપર મગફૂર રહેલા યખરે ધારી પેટે ધેઆનમાં રાખવું કે એ તે કોરતાર માહાદેનો એક ઘડીના વચમાં તેને તેની તકુમરીનો ખદલો આપી ઘ દશે; પણ ના, તે અલ્ખ કુદરતનો સાહેબ ઘણું મો હાડાં મનનેછે, માણવી તરશ્ચી દણીખી બેઅદબી યા એછે તોપણ તેવા બેઅદબને તે મારી બખમેછે, તે થી દરાનેજ એવા તકુમરી વાલા લોકો સુખમાં દાહા ડા દાહાડેછે. પણ તેવા દાહાડા હંમેશ જશે એવી આથા તેઓએ રાખવી નહી. કાલની વાત ખખર નથી—આસમાનમાં ફરતાં ચક્રમાં કાંઈ કાંઈ ખાજો ના મુતો ફરતી પડીઆછે તો એવા મુકીર અહંકારી લોકો તે યા હડાખમાં. વાસતે એ પેચારી બેહુને આ બેહુજ એત્રારો ધેઆન બીપર હેજો, અને આ દુનીઆના અંદર જે તમારા બીજા બાઈખાં તમા રા કરતાં નખવા, અચકત, અને લાવાર હોએ તેમ ને તમારીશી બનતી સઘલી પરકારની મદદ કરો. પ ઈશો આજે છે ને કાવે નથી, અને તે કરતાં એ પ ઈશો જાવેલાન મુકી ટકી રહેઓ તોપણ તે તમારી સાથે આવનાર નથી—તમારો જેવા નાજા માંને પેટે થી જનમીઆં હતાં તેવાં નાજાં તમારો પાછા તે કીર, તારની હુનુરમા જનારછે—તમારો સાથે માતરે વ

માંસી કરણી આવશે. વામને આ પાંચ ઘણાં ધની
શાની ફનીઆમાં ને બહાર થાએ તેટલી કરી લાગે—
એજ બહાર અને એજ નેકી નેટલી કાંમ આવશે તે
મું ખીચું કથું કામ આવનાર નથી.

નજરખંદી ખરી !

વાંચનાર પેચારી ખાનુજી સગાર નજર ફેર
વી આ ચીતર જુઓ. એ જોતાજ તમને એવો
ખેાશાલ આવશે કે એ ચીતરમાં જેમ દેખાએ છે તેમ
માણસ ઊપર માણસ ને અર્ધજ છલંગ ઊભા છે, તે
કપી બની શકે એવું નથી, પણ નજરખંદીથી આપ
વા બહુના જોરથી એ બની શકે છે. પણ જો જરા
ધીરજ રાખી લાંબો લીચાર કરી એની ખરી જુખી
સમજવાની તજવીજ કરશો તો તેમાં તમે નીશ્ચલ
રહીશો નથી. ખાણુજી તમને નમનતાઈ ભરેલી વી
નમતી એજ છે કે એવા હરેકે દેખાવ અથવા અખત
રા તમે જુઓ એટલે તેની પુરતી સમજાણ મેલવવા
ની કોશિશ કરો, જો વેહલી સમજ ન પડે તો જરા
ધીરજ પકડજો, પણ તુરત ઊતાવવા યઈ બહુ અથવા
નજરખંદી એવા શબ્દો તેને આપી દેતાં ના. ખરે
ખર હજી આપણી ઘણી ખરી ભાલી જોરતો, બહુ
અને નજરખંદી જેવી વસ્તુઓ, જેઓની હાતી મુ

દલ છે નહીં તેને ખરી માની વેહવાએઆ કરે છે. એ
ક વાર નહીં પણ ઘણીવાર અને ભર મજલસોમાં જો
કુ અથવા નજરખંદી જેવું કાંઈ નથી એવું ખુદી રી
તે પણ પોષાકથી બહાર દીધામાં આવી શકે છે, એટલું
છતાં ભાલી જોરતો તથા ફેલાક ધુરણ મરદો એવી
ચીજો ઊપર વીચવાસ રાખી નાહક ખુવાર થાએ છે,
એ કાંઈ થાકું દલગીરી ભરેલું નથી. રસતા ઊપ
ર અને મોહાવાઓમાં ફેલાક ગારોડીઓ હાત ચા
લાકીના ઘણા તરેહવાર ખેસા કરી ખતલાવે છે, તે
સવલા જોવા જો પણ કુદરતી કાએદાથી બને છે, તોપ
જુ નોતારી ભાલી જોરતો ઊપર અને ખીજાં અહુ
બાણાં લોકો ઊપર તેવા ખેસાથી એક ઘણીજ જુદી
તરેહની અસર થાએ છે—તેઓ જોમજ સમજે છે કે એ
કામ જે પેલા ગાડીઓ કરે છે તે બહુની અથવા ન
જરખંદીની મદદથી કરે છે હવે જો તેમને એવો બવા
લ દીધો હાએ કે નજર ખંદી એટલે શું ? શું ગાડી
ઓ નોતારીઓની નજર કાશાથી ખાંધે ? તો ખચીત
તે કવાવનો જવાબ તેઓથી આપી શકાતા નથી.
અગત્યમાં આહુતું તો ખાંડજો કે ગાડીઓ એક રીતે
નોતારાઓની નજર ખાંધે છે, પણ તે ફની રીતે ખાંડ
છે એ સમજાવાનું ઘણું કઠણ નથી. નોતારાં કળા
એઆં, અને ગાડીઓની હીકમત પકડી શકીઓ ન
હી એટલે ખરેખર તેમની નજર ખંધાઈ, અમરજો
માણસો પાતે કળાએ છે તેને નજર ખંદીનું નાન આ
પતાં હાએ તો તે વાત જોરી નથી, પણ ફેલાંએફેરોતો
એ નજરખંદી શબ્દ ખેાલી, બહુ જેવો અરથ ઊચાક
વા માગે છે, તે જોઈ છે જાએ વરતે મુંખઈની મેદાન
મા રોમાંની તામના એક ચાલાક કસરત કરનાર ફે
લાએક અચરતી ભરેલા ખેસા કરી ખતલાવેઆ છે, જે
જોવાને ઘણીવાર પારસી જોરતોને તક મવી હતી,
અને ધાગવા કરતા વધતી જોરતોએ તે ખેલોજોતોએ
આ છે. તેમજ વજી આ વરતે પણ જે ઈનધેતીય કો
દોએ તેજ જરા ઊપર ઘણા અચરતી ભરેલા અને
ખરેખર નવાઈ જેવા ખેલો કરી ખતલાવીઆ છે. તારે,
શું એ સરવા ઊપરથી એમજ ખત ખાંડીએ કે એ
જોલો બહુથી અથવા નજરખંદીથી દીધા છે ? ના, જે
આરી ખાણુજી તેમ નથી. એ ખેસા કવાના, એ
ખેલાડીઓની અડપ મેમની કળા, તેમની હાત ચાલાકી
અને છેલું તેમના માથા ઘાણામાં અખીઆતથી ત

સર શ્રીલોપ સીકની.

—

ગો નવાઈ જેવી અને ખરેખર તાજુબી ઊપજાવનાર
ચીજો જુઓછો. ઊપજાં ચીતરમાં તમે જોશો કે કેટલાં
એક માણસો જ્યાંયાં એકએકની પડોસમાં ઊભાં છે.
તેઓમા ચાર, માણસો એકએકને અડોઅડ સીધાં ઊ
ભેલાં છે, તે ચાર જણાઓની ખાંધ ઊપર વલી ખીજા
બે શખસો ઊભેલાં છે, તેમજ તે બંધેની ખાંધ ઊપર
એક જુદાજુદા ધણી ઊભેલાં છે એ ધણીની ખાંધ ઊપર
ચહુવાને નીશરની સુકી એક ચોથો ધણી ઊપર ચહુ
ડીઓછો. આ પરમાંણે એક એકની ઊપર માણસો
ઊભાં છે એ દેખાવ કાઈ થોડો તાજુબી બરેલો નથી,
તોપણ જોવા દેખાવ નેઈ આપણને એવું નહીં માર
વું નેઈએ કે તે બહુધી બનીશિ છે. વધારે તાજુબી
બરેલું એ છે કે છેલ્લા ઊભેલા ધણીએ વલી એક ખીજા
માણસને કંમરખંધ પકડી રીથોને સીધા ધરી રાખી
ઓછે, અને વલી થોને એક પગે ઊભેલો. એજ ચી
તરના જમના હાત ભણી જોશો તો વચે એક ખીજા
માણસ અલગ છલંગ અંધર દેખાઓછે એની સમ
જ ઓવી છે કે, એક પગે ઊભેલા માણસે પોતાના હાત
મા ને માણસ પકડેલું છે તે માણસને તેણે એથે નાખી
દીધો છે, પણ તે નાખવામા સીધત ઓવી છે કે જેઓ એ
થે ઊભેલા છે તેઓએ તેને ઝીલી લીએ છે. ખરેખર મા
તર ચીતર જોએઆધીજ આ દેખાવ વીથે આપણ
ને તાજુબી ઊપજે છે, તો જેવારે એ જોલ નાટકજાલા
મા થએઓ હશે તારે નજરે નોંનારાઓ ઊપર એ
ખેલની કેવી અસર થઈ હશે, તે ફેરવાઈ શકતી નથી.
ઊપજા ચીતરને મદતાજ ખીજા ધણા દેખાવો જોવા
મા આવે છે, એટલુંજ નહીં પણ એ કરતા વધારે તા
જુબી ઊપજાવનાર કરારતા કીધામાં આવે છે, ઊપજુ
ચીતર નેઈ તમે ધમરાઈ જશો કે ખીચારાં ટકીથી
એકે ઊભેલા માણસને વણું દુખ પકડું હશે, પણ તેમ
નથી, ભાર સધલાને શરખોજ લાગે છે જેમ ઊપરનાં
માણસને ભાર હવકે છે તેમ તે વધારે જોખમ ભરેલી
હાલતમાં છે, એવી કદરોના દગતી વેલાંએ દરએક જ
જુ એવી રીતના માગો વેરૂની લીએ છે કે જેવી કરી
કરતા ઊપર એક સરખી મહેનત આવી પડે છે.

આ ઘુરા સરદારનું નામ આજ સરવ શોકમાં
ધણું મગધુર થઈ ગયેલું છે એ શખસ જેવો ઘુરો લ
કાએક હોતો તેવોજ તે રેહેમ નજરને માએઆણુ પ
ણ હતો, તે સાતે એ ધણીમાં એવો એક ગુણ હોતો કે,
એકીનદારી તથા વગર તરફદારીએ તે પોતાનું કાન
બનાવતો હતો, અને એવા બનાવ ધણીવાર બની
આ છે કે તેની આવી અપખાશપાત તથા એકીનદાર
ચાલને માટે તેના ઊપર તેના ફેરવાએક વગવાવા મી
તરો પણ વારંવાર ગુથે થતા હતા એ ધણી ઈશ્વરી
૧૫૫૪ નાં સાવમાં ઈગલકં મધે જનમીઓ હતા
એ ધણીની કામેલીચત ખાલપણધીજ ધણી દેખાઈ
હતી તે ઊપરથી પચીસ વરસની વયે તો તે ઈશ્વર
જેય રાણીનો એક વીસવાણુ તથા એકીનદાર, મસલ
તીઓ થઈ પડીઓ હતો. એજ રાણીની તરફથી તે
આસતરીઆના લાનચાહ પાસે એક એલમી દાખલ
ગએઓ હતો. રાણીને એ ધણીની તરફથી જે જે
સલાહ અથવા મસલત મસતી હતી તે ખચીત ધણીજ
વખાણવા લાએક મસતી હતી. ફેરહે કે આંતુના ડી,
એક ઊપર ઈલીબજેય રાણીનો લણી પેઆર હોતો,
તેથી તેણીએ તેની સાથે પરણવાની સઘલી ગાંઠવણી
કરી હતી. આંતુના ડીએકની ઊમર રાણીના કરતા
પચીસ વરત નાહતી હતી અને તેનો મેરેરો નોપણ
ધણાં ચોણમનો ન હતો, તોપણ તેની જુથ ચાલ તથા
તેનાં રલીઆચણાં ખાલવા ઊપરથી તેહની સાથે પર
ણવાને રાણીની ઈછા થઈ હતી. થોતે તે ડીએક સાપ
પરણવાની સઘવી ખાનગો ગાંઠવણી કરેઆ બાદ
રાણીએ પોતાના પરધાણને લગનનો કીરીચા કરવા
નો બંધનતત કરવાને તથા લગનનો દાણો નુકરર
કરવાને પ્રમાવીડી. આ વેલાંએ તે રાણીના તથ
લા મંતરીઓએ વીચાર કીધે કે રાણી જે થોતે પર
ણવા માંએ છે તે દરાવ વાજખી દીસને નથી, જખખ તે
ણીએ જે વર પસંદ કરેઓ છે તે ઊમરે ઘણા નાણાં
છે, તેથી તેઓએ રાણીને પોતાનો વીચાર પ્રેરવવાની
સલાહ આપી, તેના ફેરહે કે સર શ્રીલોપ સીકનીએ
હીનમથી એક ધણુંજ અપખાશપાત લાણુ કરી સંખ
લાવીત્રી અને તેમાં ધણીએક તરોડુંની વાજખી તકરા
એ દાખલ કરીને રાણીને પોતાનો વીચાર પ્રેરવવાની

મંત્રાનુભવ મંત્રાનુભવ કરી. અલગતાં તે વખતનાં ચોક્કસ
પર્યાયન મંત્રીઓએ સર શ્રીલીપના જેવી હીમતથી
રાણીના વીચારોની સાંમાં પોતાનાં મત આપીયાં હ
શે. સર શ્રીલીપનાં એ બાધણથી ઈલીબાળેક રાણી
ઊપર એક ઈલીબ તાબુથી ભરેલી અસર થઈ, જેમ
જેમ ઘણા નીકલતા બાળે અને પોતે કણુલેલો વખત
નજીક આવતો બાળે તેમ તેમ એ રાણી ગમગીન
અને શિદામ થતી ગઈ તે એટલે સુધી કે કંટલાએક
ઘણાં સુધી એ રાણીને કારણે હુંગ પણ આવીતી
નહીં. એવી ઘભરાટ ભરેલી હાલતમાં રાણીએ પણ
સર શ્રીલીપનાં બાધવા ઊપર લગાર ધ્યાન પાંડિયા
ડીકાં. જેથી તેણીને પણ એવું જ માન્ય પડીકાં કે
આંખના ડીકાં માથે પરણવાની જે ગાંધવણ મેં કરી
છે તે નાનુનાસબ છે, તે ઊપરથી તેણીએ પણ પોતાનો
વીચાર રેરવીઓ અને તે ડીકાંની માંગની બાધાવ
રાખીઆમાં આવી નહીં.

સર શ્રીલીપની બાધકુરી તથા હીમતના બીજા
વેણી દાખલા આપવામાં આવેઆછે. કંટુકે કે એક વે
વા ઈકોરપગાંડના લોકમાં આ શુરા સરદાર વીરો એ
વુંતો સાડું મત બેડું હતું કે તેને પેલડની ગાદી મલ
વાની પણ વધી હતી, અને ઘણીખરી એજ સરદારને
તે રાજ ગાદી મલી હતા, પણ ઈલીબાળેય રાણીને લી
ધે તે વાત ખંધ પડી હતી. એ ઘણીએ પોતાની ં
દગાનીના મુખના ઘણા ઊપર જેવી રીતે ગરીબ
દરદીઓની દાદ લીધી હતી તેવીજ દાદ તેણે પોતાનાં
મરાઠાની છેક છેવી ઘડીએ પણ લીધી હતી. એ ઘણી
ઈન્દવી ૧૫૮૬ માં અરબની લડાઈમાં મારીઓ ગ
એઆ હતા. બારે તે લડાઈમાં ઘણા જખમી થયે
એ હતા તારે તેની તરફ છીપાવા માટે થેડું પાણી
મંગાવીઆમાં આવીકાં હું, એ પાણી જેવું તે પી
તે હશે તેવી તેની નજર, પોતાના જેવાંજ દુખમાં
પડેલા એક સીપાઈ ઊપર પડી, જે સીપાઈ પેલાં પા
ણી તરફ ઘણા પેઆરથી જોતા માલમ પડીઓ, તેથી
સર શ્રીલીપે તે પાણી પોતાના હાથને લગાડીઆ વીના
નુરુન રેલા સીપાઈને આપી દેવડાવીકાં, અને બોલી
આ કે " માણસ કરતાં એ બીચારાને આ પાણીની
વચારે જરૂર છે " સર શ્રીલીપ બારે લડાઈકે મરદાર
હતા, તોપણ તેણે પોતાની કસને કવીતાનાં અને આ
રી એખામતના કૈવાંએક પુત્રકાં બનાવેઆંકે, અને

દુકામાં કહીએતો એ ઘણીએ પોતાની ંદગીના દા
હા સઘવી પરદારના પગોપકારમાં ગાવીઆ હતા.

દેખાવ ઊપર ભુવડું નહીં.

લોકોમાં દેખાવ ઊપરથી પરીકથા કરવાની
એક ઘણી માફી ચાલ દાખલ થયેલી માનુમ પડે છે.
અગરને એક ગંભીર, શીઆનું અને ખરૂં લાએકી
વાડું માણસ બાહરના દેખાવમાં લગાર અધૂરું હાએ
છે તો તુરત લોકો તે ઊપરથીજ તેની પરીકથા કરે
છે, અને તેનામાં કંટલા રામછે તે તરત વરતી કાંડા
ડેકે, પણ તેવી રીતે દેખાવ ઊપરથી પરીકથા કરના
રાજોને નમનતાઈ ભરેલી અરજ જેણે કે તેજોએ
એ રીત ઊપર અમલ કરવો નહીં—એક માણસ બા
હરના દેખાવે ઘણે તરમનરાક, આપબુઝીબાર, બોવ
કણી હોશીઆર, અને એથકે દેખાશે તોપણ તેનાં
માણમનાં ભીતરમાં ગુણ કંટલાછે તેની તમાક કીધા
વના એકદમ તેના બાહરના દેખાવ ઊપરથી તેની
કાળેલીગત, કાએકી, આખરૂ, ગનેઆન, અને નીતી
સંખંધી ગુણ વીરો મત બાધવું નહીં. દેખાવમાં ઘ
ણું ગરીબ, બોવવામા થંડું, વાત કરવામાં નમાનું,
અને હવડાં તથા બાજે વખતે શરેલાં લુગડાં પેહેરેનું
આદમી જેવું લાએકીવાવું, પરતીસરીટ અને બ
નેગાની હાએકે તેવું કોઈ પીનું બાહરના દેખાવે
લપકાવાનું અને કીછાછલા સવભારનું હોવું નથી.
એક ગામડીઆના છેકરાની સાધાગણ વાતથી કોઈ
આણુભાડું નથી કે એક દીવસે તે છેકરા જતાવરે
તે સંચાર કુ જોવાને ગએઓ હતા તે વેચાએ તેણે
બાહરના દેખાવ ઊપરથી વાઘ અને કોંટ વચે મુકા
બચો કીધો હતા, વાઘને જોઈને તે ઘણા છુટી થયેઆ
હતા તથા કોંટને પીકારવા લાગો હતા, પણ તે નાંદા
ન છેકરાને પાછાથી મનબાવેઆગે આવીકાં હતું
કે એકરા માતરે બાહરના દેખાવમાજ ખુખમુરત અ
ને ભલુકવાડું છે, પણ ખરૂં કામનું અને કાએકી ધરા
વનાર બનવરના તે છેકે જેને તે પીકારતા હતા, તેમ
જ આકરશેરડની એક નાંખીચી મદરેઆના એક
નાદન વીદીઆરનીએ પારચન નાચના એક કાળેવ
સીકથા ગુરના બાહરના દેખાવ ઊપરથી પરીકથા ક

રી હતી, જેથી તેને પાછલથી ઘણી શરમીદગી સાથે પોતાની ગાડી છોડી જવી પડી હતી. એક વેલા આ વીદીઆરથી ધકની ગાડીમાં બેસી એક ઠેકાણેથી બીજે ઠેકાણે જતો હતો, તે વેલાએ એ ગાડીમાં ફેરવીએ ક ચોરનો તથા ઊપયો કાળેલ શીકસા ગુરૂ પણ સાથે હતો. આ વેલા એ વીદીઆરથીએ પેલી ચોરનો આ ગતવરેહવાર ગપાસા મારવા માડીઆ અને તરેહવાર વાતો કરી પેલી ચોરનોને રમુજ આપવા લાગે, અને વલી પોતાની ખડાઈ દેખાડવાને માટે પોતે જે જે વાતો બોલે તેની સામેની આપવાને ફેરલાએક ઊંચા ગરજની સાહુદત આપે અને જનાવે કે તે સંધલા અરથા હું વાંચી ગએલો છું અને તેમાની નહીં વાતોલે, અલખતાં પેલી ચોરનો બાલ ભણેલી નહીં તેથી એ બપીદાસનું બોલવું તેઓ કમુલ કરતી હતીઓ, પણ માણે એક છુણામાં શીકસા ગુરૂ પોરચન ઊઘથી એ કા ખાતો હતો, તેણે પેહવાંતો થોડોવાર, પેલા આપણુ સીખાર વીદીઆરથીની આપણુ સીખાર લીધી પણ પછે હવે રહીને તેને પૂછીએ, “ સાહેબ અમણાં તમારે જલાની વાત કીધી તે વાત તમે કહેલો કે જલાણી ચોપડીમાં, તો મહેરબાની કરી તે વાત આ ચોપડીમાંથી મહને દખાલો. ” એ સવાલ સાંભલી વીદીઆરથી વધારે નેચમાં આવીઓ, તેના મનમાં કે આ કાઈ બેતલે, અને તેને થું આવડું હશે, હું હ મના એને પણ ઊલધાપ ખતલાવીશ, પણ એવું અભીમાન રાખતી વેલાએ તેણે જય પણ વીચાર કીધો નહીં કે આ દેખાવે વેત નેવેલે તે એક પંડીરલે. શીકસાગુરૂએ આવેલી ચોપડી લઈ થોડો વાર સુધી પાના ઊઘલાવીમાં પણ પેલી કહેલી વત તેમાથી નીકલી નહીં તારે તેણે મનમાં વીચાર કીધો કે હવે તો રકસ થાએલે અને આ ચોરનોની સાડું કુલસું ઘણું બાએલે, તે ઊપરથી એક તાલ કરી એક બીલ જ ચોપડીનું નામ અપથી દીધું અને બોલીઓ કે “ ના સાહેબ હું લગાર ચુકીઓ, એ વાતતો જલાની ચોપડીમાં. ” એવું બોલતી વેલાએ તેણે વીચાર કીધો કે આ ચોપડી એકાએક મલી આવશે ચુલકેલે, તેથી વાત મરમમાં રહેશે ને હું શવો જઈલ, પણ આ છુગમ પોરચન નેવો ખંતી શીકસાગુરૂ હતો, જેની પાંચે લેગ ચોપડીએ તે ચોપડી પણ મલી આવી, તે આપીને તે બોલીઓ “ જો સાહેબ મહેરબાની

કરીને તે વાત આમાથી ખતલાવી આવો. ” ખતલાવે કાંઈથી પોતેતો ભુલું અહાવી દીધેલું તેથી તેને એ તીચ શરમ લાગવા માંડી, તેનો આવો જરૂર મેહરો નેઈ પેલી ચોરનો માલમાલ હુવા લાગી, તારે, તે વીદીઆરથી ઘાબરો પડીઓ અને વલી એક ભુલો જ ચોપડીનું નામ દીધું કે “ હવે મહને પડી ઈઆદ આવી એ વાત તો જલાની ચોપડીમાં. ” આ વેલા એ પણ તે વીદીઆરથીના મનમાં એવો જ વીચાર હતો કે તે ચોપડી મલી થકનાર નથી, પણ શીકસાગુ પોરચન પાસેથી તો તે ચોપડી પણ નીકલી આવી તે આરે વીદીઆરથી ખચીત ઘભરાએઓ અને તુરત છુ મ પાડી બીડીઓ કે “ રાખ ગાડીવાન રાખ, આ જ આ ઊપર એક માણસ પોતાના બજામાં એક આ છું મુલતકમાનું ભરી લાવેઓ, માટે મહને બીટરી જવા દ. ” આ પરમાણે નેઈએલે તો એ ભુવાન વીદીઆરથીએ માતર દેખાવ ઊપરથી શીકસાગુરૂ પોરચનને બોલખીઓ નહીં, અગર ને તેણે પેહલાંજ બોલખીઓ છોત. તો તે આટલી પોતાની ખડાઈ કરત નહીં, અને તેથી આટલી પોતાની ફતેતી કરત નહીં. વલી આ નીચે દાખલ કરેલી એક વાત, ઊપરથી પણ માનુમ પડશે કે માણસો દેખાવ ઊપરથી ફેરલે છુલાવો બાએલે.

કેહેલે કે પારીસ મધે ચોલમા ભુઈના રાજમાં બીજો નેચક સાનચાહ પોતાનો વેશ ખદલીને હવે શાં જરવા નીકલતો હતો. એક દીવલે બરી બામલ દના એ હાલે તે એક કાશી વાલાની કુકાને ગએઓ અને એક પીઆલું કાઢી માગી. આ વેલાએ તેનો પોચાજ સાધારણ હતો, અને તે દેખાવ ઊપરથી ઘાન ચાહ નહીં પણ એક સાધારણ આદમી હાએ એકું દેખાડું હવું, તે ઊપરથી તે કાશી વાલાના માંકને એ તેને ના પાડી કે “ હલ તો સવારનું પોહાર પડી બીં, એકલા વારમાં કાશી કાંઈથી મલે બા, જરીને આવ ” આ પરમાણે તો તેકાછઈ ભરેલો જવાબ સાંભલી, સાહનચાહ પણ પોતાના મન સાથ વીચાર કરવા લાગે કે આ ચાકર નેવાએલે ને મહને આ વો જવાબ દીધેલે તે મહને સાનચાહ સમજને દીધો નથી, પણ કાઈ સાધારણ આદમી બાલો આવો તો છડો જવાબ દીધેલે. મહેરબર એ અને એવાજ પ્રી જ દાખલાઓ ઊપરથી સામેત થાએલે કે માણસો દ

પ્રાપ્ત ઊપરથી ઘણાં ઠગાએ છે. તેઓ ખરાં ખોટાંની અથવા સારાં નરસાંની પરીકથા કરતાં નથી, એ ખરીત દલબીરી ભરેલું છે. વધારે દલબીરી ભરેલું એ છે કે એવી રીતે કાંઈએક વસ્તુ અથવા એક દેશના લોકો દેખાવ. ઊપર તુલી દગાતાં નથી, પણ સઘલી વરણાં અને સઘલાં દેશના લોકો એ પરમાણે દગાએ છે.

બધાં સાથે બધું થવું.

બાલકોને તરખીએત આપવાની બાબદમાં એ ક'રતાં વધારેવાર અને એક કરતાં વધારે કંઠાણે લખાણે વાંચનારી બાનુઓનાં જીવાનાં આવીશિ' હશે. નોપણ એ ખીના ઊપર હલ માતાઓનું પુરું પ્રેમાન પુરું નથી એવું અનુભવ ઊપરથી માલમ પડે છે. - માટે કદાચ જો એ વીસએ ઊપર હલ વધારે લખેઆમાં આવીશિ' હોએ નો તે તદન નકાચુ થઈ પડનાર નથી. આપણુ લોકોમાં આ એક સાધારણ કુલ્લેવત થઈ પડી છે કે " બધાં સાથે બધું થવું " એક કુલ્લેવત એવી મતલબ ધરાવે છે કે બધાંને કેવલથી આપતી વેલા જેમ બને તેમ ધીરા અને થાંડા સવભાવે તેમને શીખામણુ દેવી. બધાંને હરેક વાતનો ઊપદેશ કરતી વેલા, બધાંનાં ભવાંજ થવાની તથા બધાં એક રેક સાથે ભાલે તેવીજ રીતે ભાલવાની જરૂર છે. હાલ બધાંને તરખીએત આપવાને માતરે બે ઊપાએ લોકોએ કામે લગાડેલા માલુમ પડે છે, તેમાં એક એકે બધાંને મારે છે અથવા ધમકી આપે છે, અને બીજી રીત એ છે કે તેમને ઈનામ અથવા બખોલસની લાલચ દેખાડે છે. પણ બધાંની તરખીએતને માટે એક જુલો ઊપાએ કામે લગાડવો જોઈએ છે, તે ઊપાએ એ છે કે ધીરો અને થાંડો સવભાવ, અને તે સાથે મારોઆ ભરેલા નરમ સખસો. માખાપો જોઈએતો બધાંને જુલો, તમાચા, ધમકા અને નેતર મારે; માખાપો જોઈએતો બધાંને કહણુ સખસોથી તથા ગુણ ભરેલા દેખાવથી શીખામણુ દીએ, તોપણ તેની બધાંને કબી અગર થનાર નથી, ઘણે માટે અથવા ઘણે ભાવે બધું પ્રેમ થાએ છે એ કુલ્લેવતથી આપણા લોકો અણબધાં નથી, માટે એવા ઊપાએને કંઠાણે જો ધીરા સવભાવથી બધાંને સારી રેકે સમજ પડે એવી રીતે તેમ

ને બે સંપન કહ્યા હોએ તો તેથી એક ઘણીજ તાજુખી ભરેલી અગર બધાંના મન ઊપર થાએ છે. - કે રવાએકો એમ સમજે છે કે બધું નાહાનું અને અનસમજુ હોએ તેવી વેલાએ કદાચ એવી રીતની તરખીએત અગર ભરેલી બણાણે, પણ તે બધું લગાર થોહાનું થઈશિ' અને સમજનું થઈશિ' હોએ એવા નરમ સખસોની અગર તેના ઊપર મુદલ થનાર નથી. તો તે વાત મનજુર રાખી ચકાતી નથી, જાંહુવેર બાલક પોતાનાં માંખાપના આધાર હેઠલે, તાંહુવેર પડે તે બને એતલી ઊપરે પુરું હોએ, નો પણ તેના ઊપર માખાપોનો સઘલી પરકારનો અખતી-મારે છે, પણ તે અખતીઆર માખાપો જો ઊપર જણાવેઆ પરમાણેની રીતે ચવાવે નહી તે પછે તેમાં લોક બાલકનો નથી.

ખીજી બાલકોની તરખીએતનો ખુખીઅ આધાર બાપ કરતાં મા ઊપર વધારે છે. બાલક જેલેલો વાર પોતાની માતા અસતકમાં રહે છે એટલાવાર તેને પોતાના બાપ પાત રહેવાનો અવકાશ મળતો નથી, માટે જો માતા ચાહે કે પોતાનાં બાલકને સારી કેલવણી આપી હોશીઆર અને અંચલ તથા રૂઢી છુધીતું કરે તો તે સેહવાઈથી બની શકે છે, અલખતાં એવી રીતે કરવાને માતાને લગાર અડખણુ તથા અત્રીકુ લાગશે તોપણ તેણીની પોતાનાં બધાં તરખી એક જરૂરની ને પરજ છે તે અદા દીધેલી કહેવાશે. બાલકને બાવપણથીજ નકલ કરવાની ખાસીએત હોએ છે, તેથી ભેવારે હરેક બીજા (પહે સારી કાંવા માકી) તેની નજરે પડે છે એટલે તુરત તે પરમાણે કરવાને તે બધું કોશિસ કરે છે, તેમજ હરેક માદો અથવા સારો ઘજર્દ તેને કાને પડે છે એટલે તુરત તે અબદ ગોખી પાકે કરવાને સુઝનું નથી. અગર જો માતાએ બાલકોની આ ઊમદા ખાસીએતનો લાલ લઈ તેમને સઘલી પરકારે સુમારગ અને સુચાણીનું બનેઆન આપવા માં જો તો ખચીત બેહુદ થાએતો થએઆ વીના રહે નહી. હલતો એમરે એવુંજ જોએઆમાં આવે છે કે હરેક વાતના કુચલા કરવામાં અથવા હરેક કદંગા સખસે ભાલવામાં જોરતો પોતે ઘણી આગેવાન છે, તો પછે તેઓ પોતાનાં બાલકોને તેથી ઊલતો ઊપદેશ શી રીતે કરી શકે. આસરી વાતનો ચોક્કસ થઈ સુડી છે કે જાંહુવેર જોરતો પોતાની બોલી, પોતાના ચાતુ કે

પીરે દેરામા શોનાંતી ખાણ ખોદનારની ભુકડી

માહારા શેઠને છુટી કરે, અથવા નથી માહારામાં એટલું કુવત કે જેમ બીજા મોહાણા કુતરા માહારા ધણીને બંધવી જનાવરોથી બનવાથી શકે છે તેમ હું તેને બંધવી શકું; માહારે મનસે હુંતો એટલા સુધી એક નકામું બનવર થઈ પડીશું કે હુકર વડીક કામ આવી શકે છે એટલું પણ હું કામ આવી શકું નથી. તારે હવે માહારો ધણી જે મજ બિપર આટલી બધી માએ આ રાખે છે, અને માહારા વીશે જે આટલો બધો ખર્ચ કરે છે તેનો બદલો તે હું શી રીતે વાલી શકું?" એટલું બોલીને ચોતાની મુઠી નીચી ઘાલી શોક ભરેલું મુઠું બેસી રહીશું.

ચોતાના દીકરાને મોહાણા આવા શબ્દોના સાંભળી તે કુતરાની માએ તેને જવાબ વાલીએ કે "જેમ હું કહે છે એ સઘળું ખરું છે, અલબત્ત તારામાં બીજાં તે જણાવેલાં જેવાં જનાવરોના નેટલી શકતી અથવા તેમના નેટલા શુલ્ક નથી તોપણ ને હું અંતકરણથી અને મન લગાડીને તારા શેઠને બિપરોગી થવાનો નીશ્ચય એટલે તો અલબત્ત હું કોઈ પણ રીતે કામના થશે બાંહેધર તારામા નીમખ હલાલી અને એકીનદારી છે તાંહાંવેર હું નીર બિપરોગી અથવા નકામું બનવર નથી એવું તેં મોકલ્યું ઈઆદ રાખવું. બાંહેધર અને નેટલી તારીથી બને એટલી દોશી કારીને હું તારા શેઠને બિપરોગી થવાની તજવીજ કરે એટલે હું બેશક તારા શેઠને અઘરી અને થઈ પડવાનો."

આ પરમાણુ તે કુતરાને દીકારા મહીઆથી તે અતીશયે છુટી થઈ ગયેલા, અને જેવા તેનો ધણી ઘેર આવે એટલે તે તેની સાચુ દોડી ગયે એટલે અને તેના હાત પણ મુસવા લાગે તથા એણી બમથી પેલી અમ કુદકા મારી તરેહવાર ખમત કરી ચોતાના ધણીને છુટી કરવા લાગે. ધણી તે કુતરાના એવા માના નેઈ છુટી થઈ બોલીએ કે "સાખાચ કુતરા, હું ખરોજ પરમાણુકો." એમ બોલી તે તેને પસવા રવાં તથા કુદવા લાગે. એટલું થયેઆખાદ એ કુતરો ચોતાના શેઠનો એક રોલું છે સાધી થઈ પડીએ, તે હવે ચોતાના શેઠ સંભારે હર કંઈ કરવા અથવા માહાર જવા લાગે, અને વારમા ચાલતાં તે તરેહવાર ખમત કરીને ચોતાના શેઠને હંમેશાં છુટી કરીઆ કરતો હતો. આ પરમાણુ વારમાં ચાલતાં તે તરેહવાર ચાલ્યું કરતો હતો, તોપણ તે કોઈથી રીતે ચોતાના ધ

ણીને કંડાલો આવે એવી ચાલ ચલાવતો નો હતો તે બવારે ચોતાના ધણીની પડોસમાં જતો અથવા તેનાં દીલ બિપર લાડથી કુદતો તે વેલા તે સારી પેઠે સખાવ રાખતો કે તેના પગ ખરડેલા ન હોય કે જેથી તેના શેઠનાં કપડાં ખરડાયે. વલી તે ચોતાના શેઠનાં કંડાલક નાહાની નાહાની કાગો કરવાની પણ ખરડમાં પડવા લાગે, ચલીઆં વારંવાર ચોરડામા આવી અનાજ વગેરે લીંચકી જતાં હતાં તેને, તથા કોઈ પારકાં મરઘાં આવી ઘર માહેલાં મરઘાનાં દાના ખાઈ જતાં તો તેમનો એ કુતરો સારી પેઠે અટકાવ કરતો. અઘરો ચોતાના ધણીની વાડીમાં કોઈ અણુ બાણીકો માણુચ દાખલ થયું તો તુરત ચોતાથી પડાતી ચોરલી છુમ પાડી તુરત બીજા મોહાણા કુતરાને ચેતવણી આપતો અઘરો ચોતાનો ધણી ચોતાના માણુચે સખે કોઈ કામ કરવા શુભાતો અને તેવી વેલાએ એ તે ચોતાના કપડાં લીટારી એક ચેરે મુકતો તો એ નાહાનો કુતરો શુપશુષ જઈને તે કપડાં સાચવવા તેની પડોસમાં બેસતો અને કોઈને તેને હાત લગાડવા દેતો ન હતો. આવી તેની ચાલ જોએઆથી તેના ધણીનો હવુ હવુ તેના બિપર વીલવાસ પુરતો બેસતો ગયે એ.

એક વેલા એ કુતરાનો ધણી ઘણી બીમાર થયે એટલે હતા અને તેથી તે માહાર નીકલતો ન હતો, તારે એ કુતરાએ એની ચાલ પકડી કે તેના ચોરડાના ખારણાં અપચલ તે આખા દાહાણે રાત બેસી રહેતો, તે એટલે સુધી કે જમવા ખાવા પણ તે તે જા હોડતો ન હતો. એમ કરતાં તેનો ધણી લગાડે છોસીઆર પડે એટલે અને તેનામા લીડી બેસવાની શકતી આવી એટલે તે તુરત દોડતો ચોરડામાં પેઠે અને જઈને ચોતાના શેઠની આજીઆર એવી રીતે તે ફરી વલીએક બેનારાઓને એવું જ લાણું કે એ કુતરો ચોતાના બીમાર ધણીની ધણી પીઆરથી મલાકાત લીએ છે. એક દાહાડે એવું બનીકી કે એ કુતરો રાતો ધણી ખેપરતું ખાતું લઈને આરામ કરવાને, જરા એક ચોરડામા મુતો હતો, જે વેલાએ એ કુતરો પણ તેની પડોસમાં બેસી ચોતાના ધણીની ચોડી કરતો હતો. એટલે એક બીતમાથી ઈંચુક મુઠોડું તથા કાકરા ખરી પડવા લાગ્યા, અને ચોરડાની દેવાલ હીલતી કુતરાને માલુમ પડી, તે બિપરથી એ

કુતરાએ બાણીશિંકે એ ઘરનો ચોરણ ઘણા બુનો છે અને આ પરમાણુ દેવાલ હાલે છે તેથી કલ્પ્ય તે પડશે તો આ માહુરા ઘણીને કચરી નાખશે મારે હું જિને સનાગર કહે, એવા ખીઆલથી તેણે બુન જોરથી બચવા માંડીશું, પણ ઘણી ભર હું ગંગા પરેવા તે બગીચા નહીં તારે તે કુતરાએ તેના પલાંગ ઊપર કુતકી મારી તેની ચોક આંગણી લગાવ કરડી કે જેથી તે ઘભરાઈને બગીચા કીરીચો, અને ઊંઠાંજ તેને તુરત બહાર આવીશિંકે એ ચોરણમાં કાઈ હરકત જેવું લાગે છે, જેથી તે તુરત બાહ્ય નીકળી પડીશો, અને ખીઆરો તે કુતરા બાહ્ય નીકળે તેટલાં તે ચોરણે બુલી પડીશો, જેથી કરી તેની શરીરને થાડુંક નુકશાન થઈ શકે, પણ તે ઊપર પેલા ઘણીએ પાછલથી ચોટલી તે માવજત કીધી કે થાડાજ ઘણાગણ તે કુતરા પાછો ચાલે થઈ ગયેશો. આ છેલા બનાવ ઊપરથી પેલા ઘણીને કુતરા ઊપર ચોટલીતો મારેશો અને રેહુમ વધી કે જેથી મારેશો તે ઘણી ઘરખાનાં કોઈ ખીઆરો બાહ્ય ઊપર કરતો ન હતો.

સારાંશિશ આ વાતમાંથી એવું ચોક તાતપરી અ અથવા મતલબ નીકળે છે કે હલકામાં હલકું અને નીચામાં નીચું માણસ પંજુ ચોટાંમાં મોટાંમાં માણસને કોઈ પણ રીતે કામ લાગી મદદ કરી શકે છે. હલકા અથવા ઊંચરતાં માણસોથી જારે પેતાના કોઈ ભયું માણસનારને બદલે વાલી શકાએ નહીં તારે તે એથી નાહીત થયું જોઈતું નથી, પણ આ નાહીના કુતરાનો દાખલો ચક્રી જેમ બને તેમ પેતાના દેહાદરતું દેવું અદા કરવાને બનતી કોશિશ કરવી, અને મન લગાડી તેની સેવા કરવી એટલે તેનું દેવું પેતાની મેલે અદા થાશે.

લાલુવા જોગ બાબદો.

કાકર જાનરોન વીચે એવું જણાવીઆમ આવ્યા ઉપર કે એ પછી સમાધાન એવોતો સાચી હતો કે તે કહી જુડું મોલતો ન હતો એટલું નહીં, પણ તે પેતાના મીતરોને પણ વારંવાર એમ ઉપર જ કરતો હતો. એક દહાડે એક કુલ્યાન ચોરને આ કાકરને પૂછી કે “મોરોતો તો

કોની દેખલ ઉપર ખીઆર પૂણ બહુએને ઇનન કીધા આલે છે અને તારા જેવા કાકરને કોઈ નોતરતું નથી એ નું કારણ શું ?” અલખતાં એ સવાલનો ખાતરી જોરે નવાબ ને કાકર જાનરોને વાલીશો હતો તે મેશક વાનખી હતો, કાકર નવાબ દીશે “માઈ શું ને કારણ પૂછે છે તે હું તો કાઈ બહુતો નથી પણ કદાચ એવું હોય કે તો હોરા બરે સાહેબોને પુણામદ તથા તારપર મલાવનાર લોકોની ભર હોય છે ને હાલત મન સરખામો પુરી પાડી શકાયો નહીં, તો પછે મન સરખાએને નોતરા દેવાની ભર શી ? ખીજુ બહે સાહેબો આગલ બેઠ મેકાતો તેમજ આગલ કાંઈપણ ગામ ગપારા મારવી જોઈએ, કંઈપણ વાત પછે ખીઆરે ઇચ્છા નહીં, તોપણ બહુજન કાઈ અડાલી રઈ બહેસાડેતોના છવ રાજ રાખવાની મેલવી કરવી જોઈએ, ને સમજું માહુરાથી બની શકે નહીં. માહુરાતો એન સ વલાવ કે ને વાત કરવી તે બનેલી હોયે બને કરવા જોગ હોયે તે કરવી, પછે નિર્ણયોતો તેવી વાત બહે સાહેબોને પસંદ પડે ઇચ્છા ના પડે. ”

માતાની શીખામણ ઊપર બાલકનું બોલું મત—એક વેલાએ એક ચોરત પરવારનો મેડી હતો તારે તે હોયે વીચાર દીશે કે ખીજુ પરવારની ચોરતોની પેઠે આ નવરાગનો વેલ લોકોનાં કુલવા કરવામાં શું ને કરતા મેકે તર એકે ખાલકોને પાસે મોલાલી મે રૂપા વચનો તેમને કા ને નાચુ. એવા વીચારથી એક ઊંઠાને પાશે મોલાલી મા મોલી કે “ને ખા ચોરાથીડીને માલીએ, જુડું મોલી એ નહીં, મોહાંમાંથી ખરાબ મુખન મોલીએ તહીં અથવા સોગમ ખાઈએ તહીં, એવી પરમેશ્વરની આગીનીઆ છે, ને એવી ઉલ્લસ માલો તેને સવરગ મલનાર નથી. ” એટલું સાબલતાન ખાલકે મોલાલીમાં નવાબ દીશે “એમ છે માલ, તારે શું માહુરા બાબને સવરગ મલશે નહીં, કામેકે તે તારા કહેઆ પરમાણુ તો ઇચ્છા નહીં આગીનીઆથી ઉલ્લસ માલી તુને હુનેસા મેલ દીએ, તથા કેટલીએક વેલાએ કોઈ પાનકું માલખ આલે છે તારે તે મોતે ઘરમાં છતાં જુડું કહેવાડે છે પરમા નથી. ”

કામમાં હીલ—ને કામ આલે વાલે તે કાલ ઉપર સખતું નહીં એવી એક કહેવત ને આપણા લોકોમાં આ હીલ તે મે પણ ઘણી વાનખી બને કામોદા બરેલી, તોપ

છા બાએ એ સેંકડે, હસે નહીં. એ કેહેવત ઉપર અમલ કરતાં હશે. ચીકંદર બાદશાહને એવો સંવાદ પુછવામાં આવ્યો કે તેણે ઘણી દુકંડાં પુરતાં આંદર આટલી બધી કે તેણે ચીંટીને ચેલવી? તારે તેણે નવાબ દીધો કે ને કામ આજ નહીં શકતું હોય તે આજેન કરવું અને તેને કહી કાલ ઉપર સમજું નહીં એવો પકો ઠરાવ કરીને હું ખાઈ સોં કામ. ઉપર લાગે હતા તેથી નેરું બનતું અર્થ તેરું દરેકને કરતાં ગમેએ તેથી કરી યોગ્ય વખતમાં ઘણું કામ પચેલું આવમ પડેલું. ” યોનાપારડ, સીનર અને એવાન બીજા નાગકીત પુરોષો વીધે પણ એવું નજીવીઆમાં આવીકે કે તેઓ પણ એન કેહેવત ઉપર અમલ કરતા હતા નથી તેઓ યોતે કારવીઆ કરતા વધારે કામો દુકંડાં પુરતાં કરી શકતા.

શુકશમ દરશકઈઅંતરની ખારકતે ને તરેહવા, તે આજેબની ભરેલી શેષો કીધામાં આવેલો, તે ગતી એવી શેષ કીધામાં આવેલો કે પાણીનાં ખારે એક કીધામાં ૩૦૦૦૦ છઠીણાં નવારો નેવામાં આવેલો. આ પરખાણે જોતાં દર ખાજન, પછે તે ગમે એટલો કાંકો રાખે કે તે નોવરોનો યોગ્ય લેનાર નથી, તોપણ તે દરેકને લખો છઠીણાં નવારોનો ઉપર નજીવેઆ પરખાણે બખસ કરેલો.

એક સમયે એક ઝોરત પોતાની એક સહીને કેહેવા લાગી કે “હું અને આહારો વર એ બધે નજીવે એક સરખાનું મીઠાનનાં હાથે, તથા ને કાઈ કરવાની એક ની ખરેખર્યાએ, તેન કરવાની પુરત બીજાની ખરેખર્યાએ એકજુત હતાં અને બધો નજીવે હાથે એક એક સમય વડીઆ કેમ કરીએ છાએ તેની અહને સમજ પડતી નથી, ને એક દાખવા તરીકે હું કહું કે આહારો વર એક કેહે છે કે વરનો થણી હું, હું ને થરામાં કઈ તે ખરું, અને તે મળ હું પણ કહું કે થરાની થણીઆની હું અને હું ને થરામાં કઈ તે ખરું. ” એનો જવાબ તેની શહીએ કાઈ ન રાખર વાહીએ નથી તો પણ આશાએ કે આ જોવાની વંધાનવાર બાઈએને એનો જવાબ દીધો તેની સમજ પડી હશે.

માએ અને હું ચોકરાં નહીં પેહેરું—આપણાં ચોકરાંની આજુબાજુ ચોકરાં પેહેરવાની રવ એટલી સા રેવાઈ ગઈ કે ચોકરાં પેહેરનારીઓ પોતાનો આપો કાન બરાહ

જાએ એટલાં ચોકરાં પેહેરેલો તોપણ તેમને લંબ થતાં નથી, પણ તેવી બાઈએને નજીવવાની રત્ન લીધામાં આવેલો કે આજના વખતમાં હાથાદીએ તથા આપણ અને કેદ લીએક બીજા અનેઆતના લોકોમાં એ ચોકરાં પેહેરવાની આવ હતી. એ લોકો પોતાના જોવામોના કાન વધાવતા તે એવી ખતલબધી કે તે જોવાખાં એવી રીતે એલખાઈ આવે. તારખાદ પાછલથી તે વધેલા કાનોમાં કડી પેહેરાવવાની આવ નીકળી તે એટલાં ખારે કે તે વધેલા કાન જાવે કાન તુચક રહે, અને તેથી તે વધેલા કાનનાં આકરી એક જોલાખ દાખલ પેહેરી દર પેહેરી એલખાએઆ કરે. તારખાદ એ કડી નીકળી નહીં હાલ નમાને કેટલેએક કેકાણે ચોકરાં થઈ પડીઆર, અને ચોકરાં પેહેરનારીઓ તો એક ન સમજેલો કે આજુબાજુ દાખલ ચોકરાં પેહેરીએ છાએ. પણ તેવી બાઈએને જાર ઉપલી હકીકત બાણશે તારે સમજ થે કે ચોકરાં અથવા કડી ને કાનમાં પેહેરીઆમાં આવેલો તે આજુબાજુ દાખલ ઉતપન થયેઆ નથી પણ હાથામગરી ની નીધાની દાખલ ઉતપન થયેઆં. પછે હાલ ગમે એવી રીતે લોકો તેનાં અમથ લીએ,

મેકશી મીલીઅત શાનશાહ પાસે એક દીવસે રશ તામાં એક કહીર કાઈ બીખશા ખંખી, ને ઉપરથી તે શાન શાહે તેને થોડાક પર્ડસા આપીઆ, તે થોડા પર્ડસા બઈ પેચો કહીર ચોલીએ “શાહેન એક બાદશાહ દાખલ તમે એ ને બીખશા આપીકે તે બહુ થોડીકે. ” બાદશાહે નવાબ દીધો “ખરી વાતછે, પણ ને એન પરખાણે બીજાં સમવાં માતખર લોકો એ તને થોડા થોડા પર્ડસા આપે તો તેથી શું થાએ તે તને ખખરડે? તેથી એવું થાએ કે તું ખા હસ, અને તેવાં બીજાં રોયતખંદ લોકો કરતાં વધારે ખર્ સાદાર થઈ જાએ. ”

ઝામેરીકા મધ્ય એક બેહુતને તાંહાં એક સીદી માકર હતો, જેને તે બેહુત જાણેન ચાહતો હતો. એ માકર તું કામ એ હાં કે જારે તેનો રોક નખવા મેગે એકરે તે ની આગલ ઉગો રહી તેની હાંનતો પુરી પાડવી. એ બેહુત માં એવી માલ હતી કે તે જમતી વેસા, તથા બીજા કેટલીક નજીવી વાતમાં તે વારેવાર પરમેથવાનું નામ જોવીઆ કરતાં હતા. એક સમયે એવો બનાવ બનેઓ કે તે બેહુતે તે કાઈ નજીવી કારણસર મેચાર વાર એકકમ બોલાવું ના ન અમરણું લએઆ કીધું ને વેદાએ પેચો સીદી માકર

આગલ હાનર હતો, તે આવી રીતે ઇશ્વરના નામનો જો
 ઠો ઉપરથી પેના ખેડુતે તેને પોતાનું મોહાડું ક
 મવાવાનું કારણ પુછી, નેના જવાબ સીદીએ હીમતથી
 વાલીએ કહે “સાહેબ તમે આનંદ નહીં પણ હું મેંશા ઇશ
 વરનું નામ અપસયુ લખ્યોના કારણે એ કીક રીસતુ નથી.”
 પછેતો નેમ મરણ. માહર નેવાને મોહાડેથી આવવા બકતીખાન
 વચન સાંભળેઆથી પેના ખેડુતને એટલીતો અસર થઈ કે
 તેણે તે દાહાડા પછે કથી ઇશ્વરનું નામ નકાસું વાપરી નહીં
 આપણા લોકોના પણ એવા થણા માણસો અહીં આવ
 રો, નેમો નહીંની બાબતોના હું મેંશા ઇશ્વરનું નામ વાપર
 છે એવા લોકોને પણ એ કોઈ ઉપવા સીદી નેવો નીરદો
 ણ ઉપદેશ અહીં આવેતો કીક થાએ.

વાંચવા હાથેક શવાલ જવાબ—જુનામ જીવું
 આન કોણ અહીં આવશે ? કોઈ નહીં, પણ એક ઇશ્વર,
 એજ હું મેશ અને સદા અહીં આવનાર છે.

હું દરમા સુદર કઈ મીન છે વાર ? આપણે વસીએ
 છઈએ તે નમત, એના કરતા શુંદર બીજું કાઈ નથી, સખ
 બ એ ઇશ્વરની પોતાની પેરા કીરેલી છે.

મોહાડામા મોહાડું શું ? અહીં આવશે વાર ? આપણી
 ફનીઆ, સખબ કે એ એટલીતો મોહાડી છે કે દરગેજ હજ
 રો પરાણી તથા બીજી હજારો વસતુ ઉત્તપન થાએ છે, તે સ
 થતા એમા સમાઈ જાએ, અને વહી જારે નેઈએ તારે
 નગા ખાલીને ખાલીન.

માણસ સદા કઈ મીન રાખી રહે છે ? આશા સખબ
 કે માણસ પોતાનું સખડું અને તમામ વીત ખોઈ મેસતા
 છતા હરેક બાબતની કલ્પ આશા રાખી રહે છે.

ઉમદામા ઉમદા કહી મીન છે ? નેહી, કાએકે આ ક
 નીઆમા અને તેજમ પેલી ફનીઆમા નેહી નેવો બીને
 ઉમદા શુણ કોઈ ગણતો નથી.

મણી નહુપ અથવા રોડ ચામા છે ? વીનલીઆ વા
 ર ? ના, એના કરતા પણ આપણા વીચારોમા વધારે નહ
 ઉપરે, શા માટે કે એક પલના અંદર લાખો ગ્રાહલ વેગવા
 ઇ ઉપરની મીન વીશે તે વીમાર કરી થકે છે.

સડધી મેશવ કઈ મીન છે ? ગરમ સડધી મોહાડી છે,
 ગરમ આગલ માણસો લાઈલીન થઈ જાએ. ગરમથી મા
 ડ્યે સદા અને લખેની સામે છપ નાખતા જાએ છે

સડધી મોહાડી મીન રી છે ? કોઈ પારકાને કીખામણ
 રવી થણી મોહાડી છે, એના કરતા વધારે મોહાડું કાગ આ ક
 નીઆમાતો ખચીત નથી

સડધી મુશકેલ મીન રી છે વાર ? માણસ પોતે પો
 તાને જીએ એ સડધી મુશકેલ મીન છે

મોટા થાવાની શીખામણ—કીકા તુ જારે કોઈ
 મનસમા, અથવા કોઈ આગલ કાઈ બોલવા માએ તારે પે
 હેલા જરા વીમાર કરને, વીમાર કીકા ગાદ શી ખાબદ મો
 લવી છે, અને તે કોણ વીશે છે, અને તે કોણ આગલ બોલ
 વી છે, તે ઉપર ખુશ જારીકીથી નેમાહ પોહોમાડને, ને
 આટની રૂક કીખામણ ઉપર તુ એ થ્યાન નહીં પોહોમાડી
 ઉ તો ઇઆદ રાખને કે કોઈ દાહાડો તું પોતા ઉપર મોહો
 દી ગવા એમી લેશે.

બંદગીમાં ખલસા નહીં જોઈએ—ને આપણા એ
 ક મીતર પરદેશ ગએઆ હોએ, અને તેના ઉપર લાખા દા
 હાદ મુખી આપણે કાઈ કાગલ પતર લખી ન હોએ,
 અને પછે રહી રહીને ને તેને કોઈ દાહાડે ઇઆદ કરી
 એકાદ કામન લખવા લેકા, તો તે ખતનું નથી—કાગલ લખ
 તા લખતા તરેહવાર વીમાર ઉત્તપન થાએ, મોહાડાતો લખ
 વી વાત બારે પરે છે રહી રહીને તે કીએ મોહાડે કાગલ
 લખ. તેજ પરમાણે ને બંદગી કરવામા દીવ કીધી અને
 વચમા દાહાડા પાડીઆ તો પછે તેનું પાકું ખડાણ થઈ
 થકતુ નથી.

વગર પર્ણશાની ઉવા—ગઈના મરન વાલાએ પરે
 છ થણી કરવી, કદી વરાતમા પાણી, અને પોસાયુ કરનાર
 પોસાકમા લુ નેણ ગોરા, ને એ પરમાણે કરી કીરીતો ગઈ
 ટ પોતાની મેલે દરે થવાનો.

દાહાડામાં કુખવાસીને મોહાડો ઉપાએ એકે જોડા
 હાડ અથવા દાવ કાતો અથવા કુખાતો હોએ તે ને બનેતો
 પારી નાખતુ, એટલે મોહાડા જરાવાર લગાર કુખ ખમડું પ
 રશે પણ પડીઆ પછે કાઈ લાગવાનું નથી.

નેને પને ઝાંટન પણ પરતા હોએ તેણે એસકો
 અને ઉડાવ ઝેરાને કેકાણે મેકા પંજાને લગાર કીતો અને
 રખતો નેજો પેરેરવા. આ ઉપાએ ઉપર એ અથવા તરણ આ
 ગવના અને છણી આમતા પંજાની સપાટ પેરેરનાર આ
 તનું થ્યાન ખુશું નેઈએ.

નેને ધરાધર ભુખ લાગતી ન હોય તો તેણે જમવા ની આગળ ખુદી હવામા પડે ચાલોને લગાર ફરી આવવું, ને મેટો આપેઆપ સારી ભુખ હુટશે.

નેને ખાધેલું નરતું ન હોય તો તેણે ખાધા પછે ઉપર નહોતેઆ પરખાણેનું ખુદી હવામા લગાર ફરી આવવું મેટો ખાધેલું નરી નયો, ને મેટી ખાધેલું નરે નહીતો બી ને મેટો ઉપાએ મેટ કે ખાખાનું કોતા કરવું, આખા દા હાડામા માતરે એક વ્યવધા બેનવાર માફકસર અને તરફથી પકાવેલું જમવું

કાચીછતીસે કહેછે કે “ તમારો રોસનદગેમા ખુથામદીઆ અપના તાડ ઉપર મહુડનારને તમે ધડો બ વ્ય કાર તથા ભેખમ ભરેલો સમજાવો, તેમજ ને ધણી તમા રી આંગલ આવી કોઈ બીજાની નીંદા કરતો હોય તો તેને કા ડી ખાનાર જનાવર જાણવું, ” એ બધેતા આપા શુભ સાબલી કોણ એમને પોતાની પાસે લેવા રાખનાર વાડ ? નેમો એવા ભયેઆ કાર અને કાડી ખાનારને પોતાના ખી તર સમજ પેતાની નેડે રાખેછે તેમજ હાતે ફરી પોતાના પ ગમા કોહાડી મારેછે એમ સમજવું.

ભારડ બેકત—નજીવેછે કે જો ઉઘદા ફલનો પખ શીમા નાથ કરી નાખેછે તેમજ બદગોઈ અથવા નીંદાથી સામા અને બકતીઆન કોકોની ખરાબી ધામેછે

વરાહ ઈર્મતરનું બસ—આમલ વખતમા એક રતલ ૩ માથી માતરે ૧૦૮ વાર દોરો વણી યાકોતા હોવો, પણ પાછલથી વણવાના કામમાં વરાહ ઈર્મતરનો ઉપોચોગ કીધાથી એક રતલ ૩ માથી ૧૧૩ પ્રાઇલ લાવે દોરો વણી યાકોતે

૬૬ વરસોની ઊમરે પેલિંચેલા રાખરો પોતાને માટે ફરેલા હરાવો—કોઈપણ માણસ રાંગાપે કઈપણ જા બદસર ગુસસે યવું નહી, કારણ કે ગુસસો ને છે તે નેવકે બીની નીચાનીછે એટલું જ નહી પણ તેથી આપણે થોડાક વાર સુખી થેલા થએલા નેવા થઈ જાયછે, અને એ ગુસ સામા નેરમા આપણે કોઈ બીજાને નુકસાન કરવા નતા આપણે પોતા ઉપરજ દુખ પે ચી ચી આપણે જાય. આપણ વારે ધડીએ લેહો ઉપર ગુસસે થઈ કાઈ બીજાડ કરીએ જાય નેને માટે પાછલથી આપણે પસતાવો કરી બીજા ઉપર નેટલા ગુસસે થએલા હોઈએ જાય તો કરતાં પોતા ઉપર વધારે ગુસસો જરાઈએ છેઈએ.

૨—કોઈની વેળાએ પાછ યવું નહી અથવા સંતોષ છોડવો નહી કારણ કે મેટી કરી આપણી હલકાઈ અને આપણુ નાહાનું મન ખાલમ પડી આવેછે.

૩—સઘળા માણસો સંગામે નમનતાથી ચાલવું. તથા નેમો આપણી સામા થતર દાખલ વડવા સાથે તેને થાત અને કીધ સવખાવથી દુર કરવા, ને તેમજ સાથે બર નેરી કીધીતા તેમના કરોધમા વધારો થઈ પડવાનો.

૪—જરે આપણી કોઈ શુક આપણને ખાલમ પડે ત જે તે સુધારવાને માટે વીચાર કરવા કરતાં દુરત તે સુધારવા ને અને તેહલી મેડનત કરવી, અને એટલોતો બનજીત કરાં વ કરવો કે જાંહાવેર તે શુક સુધરે નહી, તથા ફરીથી એવી કોઈ શુક થયો નહી, એવી ખાતરી થએ તાડા સુધી તેની તે જ શુક સુધારવાની કોયસ જરી રાખવી.

૫—આ ઉપલા હરાવો દરરોજ સહવારનાં પોહોરમ એવાદત કીધાની આગળ હું વાચતો હતો, અને એ હરા વોની સરતે ચાલવાને હું હરદાઝ કોયસ કરતો હતો.

ઓરતોમાં એકસાધારણ ખુખી—લેડઈઆરના મનો એક નાનીઓ ખુસાર એવું ફરી મચોછ કે સઘળા જે પોની ચોરતો સાહેલેસ, મચીઆયુ અને એડેસાનખંદ હુમ્મે. રેનઆરક નિવુ રેથ કે જાંહાના લેહો પારકાએ ની કથી બરદાસ લેતા નથી તાહા હું ભટ્ટેઆ જઈ. લેપ લેડ, ફીનલેડ, તથા તારતરી નેવાં જાંહલી રેથોમા મેંખુધાકરી ફીધી અને એ મારી ખુસારીમા જરે હું જુએ અને તર સમીયા હોઈ અથવા ગરમીની તથા ઠંડીની અસરમા હોઈ તેઆરે ચોરતો મારી હુમેથ સારી પેઠે બરદાસ લેતી હતી, અને વળી બીજું શુ કે તેમજ એવીતા મચેઆ અને સા લસાઇથી મેરેજાની કરતી હતી કે, ને હું પાણી પીંચીતે તે પાણી અને મીઠું મધ નેવુ લાગે, અને ને જુએ રાહતે સઘી બહો રોટલો અને સારી પેઠે સવાલ આપે.

ભણવાના ઉપદેશનો ગરબો

“ મારી માત બહમરારે લોલ ” એ રાગનીછે.
ભણે ભલી ભાતથીરે લોલ ॥
રૂરે રવીઆતથીરે લોલ ॥
સખી સંઘતથીરે લોલ ॥ ભણે ભલી ભાતથીરે લોલ ॥૧૧

ભણીઆથી ભણુ થયેરે લોલ ॥
 સુરખલા મઠી જયેરે લોલ ॥
 હાથઆમાં ભરી હથેરે લોલ ॥ ભણે ॥ ૨ ॥
 શીખામણ સાભનીરે લોલ ॥
 કુટેવ જયે ઠલીરે લોલ ॥
 વીવેક વધે વધીરે લોલ ॥ ભણે ॥ ૩ ॥
 ભાવેથી ભણે મણીરે લોલ ॥
 તેથીના તમે તણીરે લોલ ॥
 સુધારે થયે ધણીરે લોલ ॥ ભણે ॥ ૪ ॥
 ભણીઆ વીના ભામનીરે લોલ ॥
 ગળી જીવી ગામનીરે લોલ ॥
 હજો શા કામનીરે લોલ ॥ ભણે ॥ ૫ ॥
 કહુ વસી કાનખારે લોલ ॥
 અવશુણ અગનાનખારે લોલ ॥
 સમજાને સાનખારે લોલ ॥ ભણે ॥ ૬ ॥
 સુરખ ખન મેલખારે લોલ ॥
 કરે કંઈ રેલખારે લોલ ॥
 જુઓ ભઈ જલખારે લોલ ॥ ભણે ॥ ૭ ॥
 ભડે ભડુવા જયેરે લોલ ॥
 કુપંથ નખી કયોરે લોલ ॥
 થતાં સુખીઓ થયોરે લોલ ॥ ભણે ॥ ૮ ॥
 વીઠીઆમણ વેઆપયોરે લોલ ॥
 કુદીલતા કાપયોરે લોલ ॥
 અધીક શુધો આપયોરે લોલ ॥ ભણે ॥ ૯ ॥
 એકું ભણી આપથીરે લોલ ॥
 માણા કરો માપથીરે લોલ ॥
 ઉઠીઆગ અમાપથીરે લોલ ॥ ભણે ॥ ૧૦ ॥
 ધરમ મનમાં ધરોરે લોલ ॥
 દરમ શુધ ને કરોરે લોલ ॥
 પરમ ધર પરવરોરે લોલ ॥ ભણે ॥ ૧૧ ॥
 ભને ભગવાનનેરે લોલ ॥
 તને આનીમાનનેરે લોલ ॥
 શને શુભ ગનાનનેરે લોલ ॥ ભણે ॥ ૧૨ ॥
 ભણી ભરવારખારે લોલ ॥
 પીઆરી રહે પીઆરખારે લોલ ॥
 સુખે સંસારખારે લોલ ॥ ભણે ॥ ૧૩ ॥
 લરાઈ લહે નહી રે લોલ ॥
 કુમથલ કહી કહીરે લોલ ॥

મોંથી મીઝને મહીરે લોલ ॥ ભણે ॥ ૧૪ ॥
 મોખી નીજ મીઝથીરે લોલ ॥
 રહે સતી રીતથીરે લોલ ॥
 પરશુ ભને પરીતથીરે લોલ ॥ ભણે ॥ ૧૫ ॥
 છટે નહી છંદખારે લોલ ॥
 એવે આનંદખારે લોલ ॥
 ફસે નહી ફંદખારે લોલ ॥ ભણે ॥ ૧૬ ॥
 સદા સંતોષથીરે લોલ ॥
 રહે નહી રોષથીરે લોલ ॥
 ડરે દીલ દોષથીરે લોલ ॥ ભણે ॥ ૧૭ ॥
 સાસરીડં ચોભાવયોરે લોલ ॥
 એવા શુણ આવયોરે લોલ ॥
 ભરતારને ભાવયોરે લોલ ॥ ભણે ॥ ૧૮ ॥
 ભલી હેઆ ને ભણીરે લોલ ॥
 તારીફ થણી તે તણીરે લોલ ॥
 શુધે ગરથમાં ગણીરે લોલ ॥ ભણે ૧૯ ॥
 ધણે ભસ જામયોરે લોલ ॥
 વીપતથી વીરામયોરે લોલ ॥
 પુરા સુખ પાંમયોરે લોલ ॥ ભણે ॥ ૨૦ ॥
 સીરે પંથ સંચરેરે લોલ ॥
 દુઃસખારથી ડરેરે લોલ ॥
 સાસુની ચેવા કરેરે લોલ ॥ ભણે ॥ ૨૧ ॥
 વલે લાખ લોકખારે લોલ ॥
 આલે વાત ચોકખારે લોલ ॥
 થતા જન ચોકખારે લોલ ॥ ભણે ॥ ૨૨ ॥
 લેખણ ખડીએ લઈરે લોલ ॥
 નીચારે નીત નઈરે લોલ ॥
 થડે થીર તોઆ થઈરે લોલ ॥ ભણે ॥ ૨૩ ॥
 મેડેતાલનું માનથીરે લોલ ॥
 કયન શુધી, કાનથીરે લોલ ॥
 થીરે એક ધીઆનથીરે લોલ ॥ ભણે ॥ ૨૪ ॥
 રખાવતી નું રીજયેરે લોલ ॥
 યોરામતી ખીજયેરે લોલ ॥
 કહી યાકી જયેરે લોલ ॥ ભણે ॥ ૨૫ ॥
 ગોરી સહુ ગાંમનીરે લોલ ॥
 સુણે કાલીઆ કામનીરે લોલ ॥
 દલપતશામનીરે લોલ ॥ ભણે ॥ ૨૬ ॥

સ્રી માધ.

પ્રસાદક ૨ હું

નવેમ્બર ૧૮૫૮

આંક ૧૧ મો.

લાઓકીવાલી આરેત.

•••••

“શદ્યુષ્ઠી બઈરી કોહોને મલે” શદ્યુષ્ઠી બઈરી ની કીમત માણેકના કરતાં પણ વધારે છે.

હીઊબરટ નામે એક જુવાન પુરૂષ હતો. તે મનજીત અને જીજીયરત હતો, પણ જુવાની અને મજબુતી થીવાએ તેની પાછે ખીલ કાંઈ પુલ હતી નહીં. તેહના ખાપની પાછેથી વારચામાં મલેવી ખીલ કત ઝોટકીતો થાડી કીમતની હતી કે ચારી માશમમાં પણ તેહની ઊપજમાંથી બે ગાએનો ખરચ ભાએગે ચાવી શકે, અને દરરોજ તેહને મજુરી કરવી પડતી. ખરે જો શાએ શાનું કહીએતો તે જીજી કીમતની ચી વાકત ઊપર થેકડો રૂપીઆનું કરજ કાઢાડેવું હતું, અને હીઊબરટ બાણતો હતો કે માણસો માગનાર જે પડોશમાં રહેલો તેહને જો વેચાજ હું ખરાખર વખત શર બરીય નહીં તો માણસી કાણજ તે બાણવાનો નથી. પણ આ વીચારથી તેહના મનમાં કોઈ દીવચ પાણ ઘણો ખેદ થયો નહીં હતો, કેમકે તેહને હુંચેય કાંઈ કામ મલતું હતું, અને તે ઊદીઓથી અને ભલો કામ કરનારછે એમ થહુ બાણતા હતા તેથી તેહને મજુરી પણ ચારી મલતી.

એ પરમાણે કચી તરેહની શીકર મનમાં નહીં રાખતાં તે કાણકા કાણકતો હતો, હવામાં એક રોજ પેલા માગનારના ખેતરમાં ખીલ છોકરીઓની શાએ જોહના નામની એક છોકરી ઘાશના પુત્રા ખાપતી હતી તેહને તેણે જોઈ. તે છોકરી ખીલ ગામની હતી અને તોડા ખાતર વેણ દીવચ થયાજ કાંઈ કમાવવા ને આવી હતી તેથી હીઊબરટ તેહને આજલ કરી જોઈ હતી નહીં.

તે છોકરીને જોતાંજ પેલા ભલો જુવાનનું ઘાત રહું અટકીગી, અને પેલી છોકરી કહેવી હાસીઆરી થી પોતાનું કામ કરતી હતી તે તે તાજુખીથી અને જુજીથી જોવા લાગો. ગામ માહવી ખીલ છોકરીઓનું કામ જોવાને તેણે કાંઈ કાણકો પોતાનું કામ અટકાવી લીં નહીં હતું; પણ હમણા તેહને એમ લાગું કે પેલી ખીલ છોકરીઓ તેહને જોઈને હાથે, તોપણ તે હા નારીઓમાં પેલી જોહનાનો આવાજ શંભલતો નથી હવું જોઈને જુજીથી તે પાછો પોતાને કામે વલગેજો.

એ પરમાણે કેવાએક દાણા નીકલી ગયા, અને શલ્લા ગામના ચોક કહેવા લાગા કે જોહનાનો હીઊબરટને પરણવાનું વચન આપીગીએ; અને કદાચ તેઓની વાત ખોટી નહીં હોએ, કેમકે તે બે જણાં એક દીવચ ઘણીવાર શુધી વાત કરતાં જોવામાં આવેચાં હતાં. તેઓની વાત નીચે પરમાણે થઈ હતી.

જોહનાના—વારૂ તો હવે માણસે પાછાં માણસી મા પાછે જવું જોઈએ.

હીઊબરટ—(નીચું મોઢાડું કરીને) હીંચાં કેમ નહીં રહે.

જોહનાના—(ચીકું જુણાવીને) માણસી મુદત પુરી થઈ, હીંચાં હવે વચારે કામ નથી, અને ત્રીઆલાને માટે માણસે કાંઈ જગા શોધી કાણસી જોઈએ.

હીઊબરટ—અરે તેમાં શું? હું કહું છઠીં કે હું માણસી શાએ રહે.

જોહનાના—(તાજુખ થઈને) તમે ચાકર રાખાછો એ વાતની મહુને ખબર નહીં હતી.

હીઊબરટે જવાબ દીધો, અરે ના ના, હું માણસે તોડાં ચાકર રાખતો પણ નથી; પણ—આ ખોલ તોં તેહની છત્રે ચાચકો ખાપો—તું બાણેજ કે, થ

બી કોઈને બઈરી નોઈચો. દેન, આવ નોહાના, હવે હું શું ફેરવે?

પણ નોહાનાએ કાંઈ જવાબ વાલેઓ નહીં, અને નીચું ડોકું કરીને પોતાના પોશાકના બંધની શાથે રમત કરેઆ કરી.

જે ભારે વાત ફેરવાની તેનો કહી ચુકેઓ એમ અમલને હીમત પકડીને હીકીખરટ ખોલેઓ, ખરે હું દાલતમંદનો નથી, પણ પેઆરી નોહાના તું નોતી નથી કે હું ફેરવો નોરાવર અને બાહાદુર છીં, અને તાહારે માટે, હા, તાહારે માટે, હાલના કરતાં તરણ બધું કામ કરી શકું હોવા છીં. ઓ, ખરાબ મોશમમાં પણ શુભે રોટસો ખાવા નેટું આપણે પેદા કરી શકીયું.

નોહાના—હીકીખરટને નહીં પણ પોતાના મનને ફેરવે, હા એનો ખરી વાતલે, કેમકે હું પણ કાંઈ કામ કરી શકું છીં.

હીકીખરટે—જુઓ ભરેલા ચેરુરાથી કહું, તારે હું મારી સાથે પરણ્યો કેમ? આમ નો, હું નાણતી નથી કે આ વાત માહારે ફેરવે શારે બાએએ બનીએ, કેમકે મેં તને પેહલવેલી નોઈ તારથીજ માહારી પરીતી તાહારી બીપર ચોંટાડીએ.

નોહાનાએ શાપવટથી કહું, વાડ, અને તેમજ માહારી પણ તમારી બીપર ચોંટાડીએ, કેમકે તમે જાણતા નથી કે ખેતરમાં તમે માહારી તરફ જોઆ કરતા હતા તે હું નોતી હતી! હા, હા, હીકીખરટ, હું તમારી સાથે પરીણમ અને હું પાડું છીં કે હું તમારી મારી બઈરી થઈશ.

વાડ, એ પરમાણે ઠરાવ થયા પછી ચોરાએક દાહમમાં બામમાં લગન થયાં. ઘણાએક લોકો પોતાનાં માથાં ધુણાવીને કહું કે હેમાંથી કાંઈ ચાડું શ્વ નીકલવાનું નથી કેમકે નોહાના પાછો તેણે કપડાં પેહરેલે તે સીવાએ બીનું કાંઈ નથી. પણ એ બાબતની પેલાં જીવાન ઘણી ઘણીઆણીએ કાંઈ દરકાર કરી નહીં, કેમકે તેઓ એક બીજાની બીપર પરીતી રાખતાં હતા, તે બંને જાણું મજાજીત અને તનકુટિયત હતાં, અને કદાચ મજુરી કરવાને કદી પડતાં નહીં, તેથી તેઓ એમ ફેરતાં કે ઈશવર હમને મદદ કરશે.

અને તે મુજબ ઈશવરે તેઓને ઘણા ઘણા શુભી મદદ કરી. તેઓને બે છોકરાં થયાં, એક છોકરો અને એક છોકરી. અને એ પરમાણે તેઓનાં શુભાં અને તેઓની શીકરમાં વધારો થયો, પણ પેલાં ઘણી ઘણીઆણીનાતર પોતાનાં શુભનોજ વીચાર કરીને વધારે હાથ અને બિમંબી કામ કરવા લાગ્યાં.

આ લગન બાબત હીકીખરટને કોઈ દાહાએ પેશતાવો કરવો પડેઓ નહીં કેમકે નોહાનાએ પોતાનું વચન પાલીં. તે મારી બાહાદુર ઘણીઆણી થઈ નીકલી. તે હંમેશ માઆણ અને ચેહનનું રેહતી અને પોતાથી નેટું બની આવે તેટલું પોતાના ઘણીઆને છેકરઓને માટે કરતી.

પણ દુખની વાત હવે આવી, ખેતરોમાં અનાજ ઘણું ચોડું પાડીં અને ચોહાણવારીનો વખત આવેઓ તેથી હીકીખરટ અને નોહાનાને બધું દુખ પડીં; પણ તે ઘણું તેઓએ છાનામાના શયુરી રાખીને ચાલું કરીં. આખરે હીકીખરટ માંદો પડેઓ તેથી કેટલાએક દીવશ શુધી તે કામ કરી ચકેઓ નહીં. પણ નોહાના પોતાની હીમત હારી નહીં, તેણેતો બીકું વધારે કામ કરવાની તજવીજ કરી. પણ હવે નોહાનાના દુશ્મનનો વખત આવેઓ. તેહેનો એકજ દુશ્મન હતો. તે તેહેના ઘણીના માગનારનો નોકર હતો. તેણે તેહેને કોઈ બતી બાએકી શાંલે નહીં હતી નાલાએક વાત કહી હતી તે નોહાનાએ તેહેનો બીકાર કરીને નાકલુક કરી હતી તે બીપરથી પેલા નોકરને દુખ લાગીં હું અને તે તેહેનો દુશ્મન થઈ પડેઓ હતો. તેણે નોહાનાનો ઘણી માંદો પડેઓ એટલે નોહાનાને કામ આપવું બંધ કરીં અને આગમની દુશ્મ નાલાએક વાત કરીથી કાહાડી તે બીપરથી બીકાર બરેલી રીતે પોતાના દુશ્મન તરફ નોઈને નોહાના તરફ પોતાને ગામ બઈ અને તાંડાં કાંઈ કામ થોપી કાહાડીં. પણ તે પોતાના જીવ ધણી ઘણું દુર હતું તેથી વખતસર કામપર જવાને ચાડ તેહેને પોતાની હંમેશની હુંગમાંથી બે કલાક જ લઈ લીંને દર રોજ જવું પડતું. એમ કરવાથી તેહેના કુટુંબને ભુખે મરવું તોતેણે બચાવીં, પણ પોતાના ઘણીનાં કરજનું વેઆજ આપી ચકાએ એટલું તેહેને મલીં નહીં. પણ તેણે વીચાર કીધો કે કુપી આ માગનારો કાંઈ શખત દીલનો નથી કે હવે થયેમાં વેઆજને ચાડ તાંડીદ કરશે; કદાપી તે વેઆજ બીવકુલ સુકી પણ છે. પણ આ વીચાર તેહેના જો

એ પડેઓ. ભરણાનો દાહડો અંતરેએ એટલે પેલા ચાકરે આવીને તેહને કહ્યું કે રૂપીઆ લાવ. તારે પેલી ખર્ચેએ કહ્યું કે ભાઈ જરા ધીરજ રાખ. તે બી પરથી ચાકરે જવાબ દીધો કે, “તેં ઘણા દાહડા શુ ધી ધીરજ રાખી, અને હવે માહારા હુકમ મુજબ તું નહીં કરશે તો ખચીત હું તારી ગાંઠ વેચીશ.”

એ શાંભલીને જોહના ગભરાઈ અને તેણે કહ્યું કે, “એટલા થોડા રૂપીઆ શા રૂઢી હુમારી બિપર જીવનગાર થશે નહીં; હું તેમની પાથે જઈશ.”

પેલા ચાકરે હસીને કહ્યું, બે તાહારે જવું હો એતા; અને જો શું થાએછે તે; પણ જો, હવે રૂઢી કાંઈ તાહારા માનનાર નથી, તે પેહોણોને હવાશે તેં લીધાછે; માટે તપાથ, વેચાજ તો શું પણ મુદલ રૂપી આ શું તાહારે દાહડા આકમાં આવવા નેઈશે!”

જોહના હીમત હારી. તે પેલા ધણીને પથે પડી અને કાલાવાલા કરીને ફેરવા લાગી કે હુમારી બિપર દર્યા ફરો.

તેણે જવાબ દીધો, “તેં કોઈ દાહડો, માહારી બિપર મેહરખાની કરીછે? તું મેહરખાની કર અને હું પણ મેહરખાની કરીશ. જો વીચાર કર. તાહારું ન શીખ તાહારા હાથમાંછે. તું માહારે તેમ થશે. હું ત હવે કહ્યું છઠી કે હું તાહારું ઘર, તાહારી જમીન અને તાહારી શરવે વશતુ વેચી શકું છઠી; અને તે વેચતાં પણ શકત હકું કરજ વલી રહેશે. તાહારા ધણીને પુરંગમાં જવું પડશે, અને તાહારે અને તાહારાં છોકરાંએને ભીખ માગવી પડશે. પણ જો—જો હું મું કેહેવા માગું છઠી તે તું સમજેછે—તેમ જો તું કરશે તો વેચાજ માફ થશે, અને મુદલ નાણાં તાહારે દાહડા ફરે તારે આવડે. કમ?”

જોહનાના શીડીએકવાર શુધી હોય બિડી બાંધી, અને તે ધુજતી ધુજતી બોલી; પણ પછી પેતાના ચતાપનારની બિપર ધીકાર ભરેલી નજરથી જોઈને તે તાંબૂથી ચાલતી થઈ; પણ જાહે તે જુલાં ઝિતરોમાં આવી તોરે તેહનીથી રડી દીધા વના રહેવાઈ નહીં. તે જવાહ કોહોને પુછવા બોલે? તેહને પુરો ભરેઓ હોત કે પેલો નીચ માણસ પેતાના કહેવ્યા મુજબ કરે. પછી તેણે ઘેર જઈને આ શરવે હકીકત પેતાના જલા ભરધારને ફેરવાનો કથાવ કરેઓ. તે પરમાણે તેણે ઘેર જઈને શઘલી વાત પેતાના ભરધારને કહી

તે શાંભલીને હીજીબરેડે કહ્યું, “ઈશવર આપણને શાહ થશે; આપણે તેહના હાથમાં છઈએ.”

તેણી એમ ધારતાં હતાં કે પેલા ચાકરે માતર ધમકી દીધીછે. પણ તે કાંઈ ખોટી ધમકી નહીં હતી. તેણે કહ્યું હતું તે મુજબ ખીચારા હીજીબરેડે પુરંગમાં ગોઠવેઓ, અને તેહની ધણીઆણી અને દેા કરાં નાવારણાં અને રખડતાં થઈ ગયાં.

પેલા ચાકર કંઠલાઓ. તે મનમાં વીચારવા લાગે કે, “હવે થોડા દાહડા જશે એટલે તે ખાઈ માહારા હાથમાં આવશે!”

પણ જોહનાનું દીલ ફેરવુંછે એ તેહના બાણ વામાં આવીછી નહીં હતું. એ વાત ખરોછે કે થોડા એક દીવસ શુધી તે ઘણી દીલગીરીમાં હતી, પણ ધણીની બિપર પેચાર કરનારી દરએક ખાઓદીના દીલમાં એક ભારે શકતી રહેલીછે તેહનો જોશ થઈને એક ખાહુકુરીનું કાંમ કરવાનો જોહનાના મનમાં વીચાર આવેઓ. તેણે પેતાના અદોમીપદોસીઓ પાથે તથા પેલા શેક નાણાં માગનાર તેહની પાથે અને જોલખીતા પાલખીતા થઈ કોઈની પાથે મદદ માગી, પણ દાહડા હેવા ખરાખ આવેલા કે કોઈએ કાંઈ આ શરે આપેઓ નહીં. તારે તેણે વીચાર કરેઓ કે જે શમથને કાને માહારો આવજ માતર પડશે તો તે મહુને શાહ થયા વના રહેશે નહીં હેવા શમથની પાથે હું બઠી. હેવો વીચાર કરીને તેણે પેતાનાં દેા કરાંને પેતાની માને હવાથે કરેઓ, અને તેહની મા એ બારે પુછીછી કે જોહનું તું કાંઈ બાંએછે તારે તેણે જવાબ દીધો, “મા હું રાખ પાથે બઠી છઠી, તે આ કુનીચામાં ઈશવરને દેાણેછે, અને ઈશવર જે હરખાન અને દયાહુકે.”

આ વાત શાંભલીને તે દોસી જબરાઈ અને તે હુને રાખજવવા લાગી કે તું નો બ; પણ જોહનાંએ તેહનું કેહેવું માનીછી નહીં, અને કહ્યું કે, રચતો ઘણે લાગેછે, માહારે એક દેાણેથી બીજે દેાણે ભીખ માં ગતાં જવું પડશે અને ઘણું દુખ ભોગવવું પડશે એ, હું શારી પદે બાણ છઠી; પણ તે શરવે હું માહારા ધણીને માટે ખચીશ, અને જે માણસ વગર તકશીરે પુરંગમાં પડેડોછે તેહનો હું વીચાર કરીશ તારે માહારું દુખ મહુને જણાવવાનું નથી.” તે શાંભલીને તેહની માંએ કહ્યું, “મારે તારે, માહારી છોકરી બ,

હું નોકી' છતાં કે ચેઆર તહને ચોકલેલે, અને પેઆર તાહરું દુખ ચોછું કરશે. હું આશીરવાદ દેશીં છાં' કે તાહારી ધારણા પાર પડે!" પછી નોહાના વચર પડેલે, પણ હિમંગ તથા ચેઆર ભરેલા દીલથી ઈશ્વરપર ભરોશા રાખીને બાહાર પડી.

કેટલાએક દીવશ ગયા પછી આખરે રાજધાનીમાં રાજાના રહેવાના મોહાટા મેહલ આગલ તે આવી પોહ્યાં; અને થીપાઈ પોહારેદાર લોહીને નોઈને જરા પણ હરેઆ વના હીમતથી પુછીશીં કે રાજા શા હુખ કહીછે.

"રાજા શાહુખ હીંઆં નથી, અને હીંઆં હોએ તોપણ તેહની શાથે તાહારે વાત કરવી કાંઈ શેહેલ નથી" હવે તેહને જવાબ મહેલો.

નોહાના બેલી, "કાઈ શીકર નહીં તે કાંહાં મલશે તે જરા મેહરખાંની કરીને કોહો ચોટવે થલો;" તાંહાંથી ને ખખર મલી તે પરમાણે તે રાજા શાહુખની વાડીએ ગઈ. પણ તાંહાંથી તે બીચારીને હુશ્સા મારીને બાહાર કાઢી, કેમકે મોહાટા માણુચની હજીરમાં થયેઆ જન્મ કો કાંઈ શેહેલ નથી.

તારે તેણે ઘણા કાલાવાલા અને અરજ કરી અને હાથ નોટીને પગે પડી, પણ કાંઈ વલીશીં નહીં. પછી એક ઘરડા ચોખદારને દયા આવી તેણે તેહને કહ્યું કે "તું જા અને બાગમાં એક દેંડાણે બેસી રેહે, કદાચ પોડીવારમાં રાજા શાહુખ તાંહાં ફરવા આવશે; પણ તેં તહને શલાહ આપીછે એમ તું ઈઈને કહીશ નહીં.

તે પરમાણે તે જઈને તાંહાં બેસી; પણ રાત પડી તાંહાંચુથી ઈઈ ફરવા આવીશીં નહીં તારે ઘેર ગઈ અને બીજે દાહારે શહવારમાં પાછી આવીને બેસી. એમ તેણે કેટલાએક દીવશ કીધું પણ રાજા શાહુખ કાંઈ તેહના દીલમાં આવેઆ નહીં. ઈઈ ઈઈ વાર તાંહાં એક ઘરડો માણુચ મોહાટો હમ્મો પેહરીને આવતો અને પધાર કરીને પાછો મેહલમાં જતો. નોહાનાએ પણ ઈઈ ઈઈ વાર અંદર જવાની વેતરણ કરી. પણ તેહને ઈઈએ અંદર જવા દીધી નહીં અને પેલા દયાવત ઘરડો ચોખદાર પણ પાછો તેહના દીલમાં આવેઆ નહીં.

નોહાના ઘણું રડી, પણ તેણે પોતાની પાડેલી વાત યરથી હાથ છીડાવેઆ નહીં. એકવાર રાજા શા

હુખને ચકચકીત પોશાક પેહરેલા તેણે દીલ, પણ તે ઘણા દુર હતા અને ગાડીમાં બેસીને કેયાં ચાલતા થયા. તે પાછા બાગમાં ફરવા આવેઆ નહીં તેથી પેલી બીચારીએ વીચાર કીધો કે "મોહાટો હમ્મો પેહરીને ને શખા પધાર કરેછે તેહને હું માહારી વાત કહું. તે પણ એ મેહલમાં રેહેલે, અને નો તે માહારી ઊપર દયા લાવે, તો કદાચી રાજાની શાથે મહુને મેલવે."

એ પરમાણે હીમત કરીને તે ફરતો હતા તાંહાં તે જઈ પોહ્યાંચી અને તેહની શામાં જઈને બીલી રહી અને વીચાર કરેઆ કે હવે એ મહુને પુછશે કે શું કામ છે?

તેમજ બનીશીં. પેલા શખશે ઘણી માઆણુ નજરથી નોઈને તેહને પુછીશીં કે શું કામ છે?

તારે હાથ નોટીને અને ઘણી આરજુમંદીથી નોહાનાએ કહ્યું કે શાહુખ તમે મેહલમાં મોહાટો, માટે તમે માહાશોતો મહુને રાજા શાહુખની મુલાકાત કરાવશે.

પેલા શખશે જવાબ દીધો, "રાજા શાહુખની મુલાકાત! તાહારે રાજાનું શું કામ છે?"

નોહાનાએ કહ્યું; "જુઓ શાહુખ તે આ દુનીઆમાં ઈશ્વરની જગેપર છે માટે ખચીત તે દયાણુ આને મેહરખાન હોશે."

પેલા ઘણી પોતાના મનમાં કહેલે, "આ ઘણી અજબ શરખી વાત છે!" પછી મોહાટેથી, "બાઈ તાહારે શું નોઈએછે, તે મહુને કાલવવાદે."

પછી નોહાનાએ શરવે હકીકત ખરેખરી બનેલી તેહની શાદી રીતે કહી સંબલાવી. તે તેણે ખુબ ધ્યાન રાખીને કાલવી.

પછી તેણે કહ્યું, "તારે શું તું તાહારા ઘણીને ચાહે છે?"

જવાબ "હું પોતાના જાનમ્દરતાં તેહને વધારે ચાહું છશીં."

તે કાલવીને પેલા શખશના દીલપર ખુબ અથર થઈ અને તે બોલેઆ, આ હા હા! શું બાહાર બેઠીછે! મુલમાન પાદચાહે ને "ખઈરીની કીમત માણુકના કરતાં વધારે છે" હવું સજેવું તેહવીજ આ ખઈરીછે! બાઈ જરા બીની રેહે."

એમ કહીને તે ચાલતો થયો; અને પોડીએક વાર રહીને એક ચાકર બંધ કરેલો સજેવો મેઈને

આવેઓ તેણે નોહાનાનું નામ પુછીને તે લખાણે તેહ ના હાથમાં આપેઓ અને કહ્યું કે, તું જેર બંને તાંહાં શુધી એ ખોલતી નહીં, અને તાહારા ધણીનો છુટકા રો પથો.

“ હું ! છુટકારો થયો ! તારે જે લલા માણ્ણે માહારી વાત રાખ શાહખને કહી તેહનો ઊપકાર મા નેઆ વગર હું હાંઆંથી જવાની નહીં. ”

ચાકર “ કહો લલો માણ્ણ ? ”

નોહાના “ જે લલો, માણ્ણ બાગમાં પથાર કર તો હવે અને જેહને જે માહારી હકીકત કહી તે. ”

ચાકર (હસીને) “ તેજ રાખ શાહખ હતા. જા બાઈ તેહને તાહારા ઊપકારની બરજ નથી. ”

નોહાના (પગેપડીને) “ તારે એ ઈશવર તું તે હનું ભડું કરલે, જેહવી આજ તેણે મહને શુખી કરી છે તેહવા શુખી તેહને તું નીરંતર રાખલે. બાઈ તમે જઈને રાગા શાહખને કહેજો કે હવે લવીશું તાંહાંથી હી હવે તેહના હકમાં હવા મારીશું. ”

પછી પેલા કીમતી લખોડાને પોતાની છાતીપર રાખીને રાત દાહડી ચાલીને તે પોતાને જેર આવી, અને પોતાનાં હોકરોઆને દોરે વલગાડવાની પણ વાર નહીં લખાડતાં પેલો લખોડો શેડીને તેઓને કહ્યું કે “ તમારા આ પનો જશ્નદીથી છુટકો થયો ! ” તે લખોડો શેડાં પેટેલવેડે લો એક ચીલી માંડે નજરે પડી તેમાં લખેલું હતું કે “ શદ્યુ છી બઈરી દોહાને ખલે ! શદ્યુ છી બઈરીની કંઈત માણે કના કરતાં પણ વધારે છે. ” તે તેણે વાંચી અને કહ્યું કે રા જા શાહખે આ લખોડો છે ! એમ કહીને તે કાગળને તે છે માથે ચડાવેઓ. પણ હમાં ખીચું શું હતું ? શેા શેા કાઠરની પાંચ નોરો હતી. તે લઈને તે પોતાના ધણીનું કરજ રેડવા ગઈ, અને પછી પોતાનાં હોકરાં ઓને લઈને તુરંત તરફ ચોડી. તુરંતના દરવાજા છુ લેઆ. ડીઝીબરડ આવીને તેહની દોરે વલગેઓ. તે ઓની આંખોમાંથી આંશુની ધાર ચાલી અને તે વખ ત તેઓના દીલમાં શું હરખ થયો કે તેહનું જખાન ધઈ થકે નહી. સખત દીલનો જેલર અને દાહડીવા લો દરવાન તેઓનાં મન પણ આ શુખનો દખાવ નો ઈને પીગલી ગયાં.

નોહાનાને શું શું દુખો ખમવા પડ્યાં અને તે તરવે તેણે કહેવાં બાહાદુરીથી ખમેઓ એ જાંલલી ને ડીઝીબરડ ખેડત તાળુખ થયો. તેણે પોતાની બાહ

કર પતીવરતા બઈરીને છાતી થાયે લખી અને ઈશવ રે નેહને સવી બેશુલ માણેક શરખી બઈરી આપેલી માટે તેનો હજાર તરેહ ઊપકાર માનેઓ. રાગાની ક રેલી સખાવતથી તેઓનો યંશાર આગલ શારો ચાપે ઓ; પણ શકીથી વધારે શુખી નોહાના ધઈ, કેમકે જા રે બરે તે વીચાર કરે કે જે આંહતું આંહતું વેરીંગ છે તે માહારો ભરથાર કદી છુલનાર નથી તારે તેહના શુખનો કાંઈ પારજ નહીં.

પેલા મામનારના ચાકરે પછી મોહો ખતાવી ઊં નહીં; પણ નોહાનાનો કાંઈ તેહની ઊપર દવેશ થ ઓ નહીં કેમકે તેહના જીવન વડે તે શુખી ધઈ. આ ને શુખી લોક કેમ દવેશ કરે ?

હવાનું વનન.

આપણે જે હવામાં રહીએ છઈએ તે હવાને શું વજન છે ? એ વાતનો ધણી અજાણેશ શરખી લાગે છે. આપણે તો કાંઈ તેહનો ભાર જણાતો નથી. તોપણ તે વજનવાદી ચીજ છે, એ વાનતો ખરો છે. હવાનું વજન દરએક ચોરસ ઈંચપર આશરે ૧૫ સ્તવનું છે. આ ચમતકારીક વાત કેમ માલમ પડી તેહનો થોરોએક હ વાલ નીચે આપેલો છે.

ગાત્રીલેઓ નામનો એક મોરોડો શીતશુષ્ક યજ્ઞ રેનશ મેટરમાં રહેતો હતો, તેહવામાં રાજાએ એક કીં યો કુવો ખોદાવેઓ અને તેહમાંથી જીંઓ ધુડીને બારે પાણી કાઢાડવા માંડીકીં તારે માલમ પડીકીં કે તેહમાં પી પાણી કીંયું ચડીને બાહાર આવતું નથી. તેવા રે રાજાએ પેલા શીતશુષ્કને બોલાવીને પુછીકીં કે આ પાણી કીંયું ચડાડતું નથી તેહનો શખજયું છે ? ગાત્રી લેઓએ અજમાએશ કરીને તપાસીકીં તો પાણી જીંઓ માં આશરે બતરીશ ફીટ કીંયું ચડીકીં અને તેથી વ ધારે કીંયું ચડાડવાને શાહ જેટલી મેડન્ટ કરી તે પાણીમાં ગઈ. તે ઊપરથી તેણે હવે શીધાંન કહેઓ કે હવેમાં શીતશુષ્ક વીચારે છે કે પાણી કીંયું ચડાડવા નું કારણ જીંઓમાં કીંઓ નીચે કરવાનો દાંડો ગળે લો છે તે છે એ વીચાર ખોટો છે; અને કુવામાં પાણીની શપારી ઊપર હવાથી જે દખાણુ ધાએ છે તેથી કરીને જીંઓની નલોમાં પાણી કીંયું ચડાડે અને દાંડાએ

ઊંચો નીચો થઈને હવાને કાઢી લાખેથી ખાલી થ
એલી નલી ભરાઈ ભાંજે. આ પાખત ગાલીએજો
અને તેહને નીચાલીએ ટારીશેવાઈ નાખેનો હોતો
તેઓની વચે માંડીમાંડે ઘણી તકરાર થઈ અને હવા
વજનદાર વચડે એ વાત નીચેયે થઈ. ટારીશેવાઈ
એ નકી કરીછી કે એક નલી હવાથી ખાલી કરી હોએ
અને તેહને એક છેડેથી અંધ કરીનેખીજો છેડે પાણી
માં મેહેલેઓ હોએ તો તે પાણીની સપાટી ઉપર ખાણ
રની હવાનું દબાણ થએથી પાણી પેલી ખાલી નલી
માં પેશીને ખતરીશ શીટ થુધી ઊંચું ચડત. પણ ખ
તરીશ શીટનાં હુથીઆરથી ગાખતરા કરવાને ઘણી અ
ઘવડ પડે માટે પાણી ને પાણી કરતાં ચઢેલ ગણો વ
ધારે ભારે છે તે પાણીને કેકાણે કામમાં લાવવાનો તેણે
વીચાર કરેઓ. પછી થન ૧૬૪૮ ના વરસમાં આ
લીધ ઈંચ લાંબી અને પા ઈંચ છેદવાલી એક કાચ
ની નલી તેણે લીધી. તેહના એક છેડાનું છેદ પુ
રી નાખીને તેહમાં તેણે પાણી ભરેઓ. પછી એક વા
ચાણમાં પાણી ભરીને તેહની ઉપર શેડુંએક પાણી ભ
રીછી, અને તેહમાં પેલા પ્રથમ છેદ પર આંગલી યુક્તી
ને નલીને ઊંચી કરીને આંગલીથી ઘણેલો નલીનો છે
ડો પાણીમાં થઈને છેક પાણીની સપાટીની નીચે ગયો
હેવી રીતે તે નલી દાખલ કરીને ચેતાની આંગલી ખ
ચેડી લીધી. એટલે નલી માંહેલો પાણી નીચે કીતરે
ઓ, અને પેલા વાંચાણમાં ભરેલો પાણીની સપાટીથી
આશરે તરીશ ઈંચ ઊંચો રહ્યો. પછી નલીને જરા
એક ઊંચડી અને તેહનો પ્રથમ છેડો પાણીના તલી
આની ખરાબર થયો કે તરત સધેલો પાણી નલીમાં
થી નીચે કીતરી પડેઓ અને તેમજ ઓડપથી પાણી
ખાલી થએલી નલીમાં ચડતી ગઈ; અને તે નલી લાં
બી હોત તો આશરે ખતરીશ શીટ થુધી ઊંચું ચડત.
એ ઉપરથી ટારીશેવાઈના ધ્યાનમાં શ્રાપ આવીછી
કે તે પાણીને અને પાણીને નલીમાં ટેકવી રાખનાર
જવાનું દબાણ છે. એ આધાર ઉપરથી હવાનું દબાણ
જોવાની નલી મેહેને અંગરેજમાં 'બરામેટર' કહે
લે ખની છે. તે નલી ઉપરથી હવામાં થું થું રેરશર
યો તે માલમ પડી સકે. તેશન અથવા વરસાદ
અથવા ગરમકાત થવાના હોએ છે તો તે આ નલીથી
કાંઈએક વાર આગલ માવમ પડે. હમારી હાંસીલી
વાંચનારીઓને માટે એ નલીનું બેઆન આગલકરીયું.

વાંદરાની અલકા.

લંકાના રાણી દખશણ તરફના છેડાનું નોમ
છદરો-હડ કરીને છે. તાંડીથી બે ગુણશર પગે ચાલીને
કાંતી કોરેર ને તે ટાણના વચલા માથમાં છે તાંડી જ
તા હતા. તે ખંને ભાઈઓ હતા. તે શેરોએક આએ
વા એટલે નાહાનો ભાઈ અરકેઓ અને ચોપાસ જોઈ
ને કહેવા લાગે, 'ભાઈ મેં હમણાં કાંઈ ભુખ શાંભલી,
કોઈને વાચણું હોએ એમ જણાએ. ચાલ આપણે
જઈને જોઈએ જો શું હોય.' એ પરમાણે તે ધોલી
રહ્યો એટલે એક નરમ દુધ ભરેલો અવાજ તેઓના
કાનપર પડેઓ. તે આવાજ જમણા હાથ તરફ કાંઈ
નાલીએરીની ઝાડી હતી તાંડીથી આવેલો જણાઓ.

પછી ખંને ભાઈઓ જલદીથી પણ હોરીઆરી
થી આગલ ચાલેઆ અને આશપાસ તપાસીને જોતાં
કાંઈ નજરે પડેથી મોહાસ ભાઈએ હુશીને કહ્યું, 'ભાઈ
જો, આણી તરફ આવીને જો.' પછી નાહાનો ભાઈ તે
ણી તરફ શરેઓ એટલે મોહાસ ભાઈએ એક વાંદરા
તેહને દેખાડેઓ. તે એક ચેવાના ઝાડ પરથી પડી
ગયો હોતો અને તેથી તેહને ઘણું વાણું હતું.

તેહને જોઈને 'અરે ખચારા જીવ' એમ કહી
ને નાહાના ભાઈએ તેહને જમીન પરથી ઉપાડી લી
ધો, અને ચેતાના રૂપાલમાંથી એક ચીરો કીતારીને
તે જાનવરને વાગેલું તે કેકાણે પાડો ખાધેઓ; અને
પછી તેહને ચેતાના હાથમાં રાખીને રક્ષતે ચાલવા માં
હું. એટલે મોહાસ ભાઈએ તેહને કહ્યું 'ભાઈ, શું આ
નીચ જાનવરને નું દાંતની લઈ જવાનો ઈરાદો રા
ખે છે?'

તેહને જવાબ નાહાના ખાઈએ દીધો, 'મોહાસ
ભાઈ, આ ગરીબ લાચાર જીવને હેના જખમથી હું
મરી જવા દઈશ? ના, ના; હેને આરામ થાએ તોહી
થુધી હું હેને માણસી શોખતમાં રાખીશ અને શારો થ
આ પછી હેની નજરમાં આવે તારે પાછો જંગમમાં
ચેતાને ઘેર ભાંજે.'

ખંને ભાઈઓ પછી રક્ષતે પડેઓ, અને ચાલતાં
ચાલતાં મોહાસે ભાઈ નાહાના ભાઈની તેહના શોખતી
વીશે કોઈ કોઈવાર મચકરી કરતો હતો. એ પરમાણે
બે દાહાસ થુધી ચાલેઆ અને હુડી મંજલે આવી
પોંચેઓ, પણ ગરમી ઘણી પડેથી તપા રચતાની

નથી. ઈશ્વરનો ગલોહે તે લો. તેહમાં જેહે તે ગરીબ લાચાર લોકોનું, વીધવાઓનું, તથા મા બાપ વગરનાં છોકરાંઓનું. તે વેંડુંથી લો, અને તેહેના ચારી રી તે ડાહ્યાપણથી ઊપીઆગ કરો. " એ પરમાણે ઈશ્વરનો ગલો શુંકરો વરણ થયાં કાએમ રહોછે; તેથી ખરીબ લાચાર લોકોને મદદ મલેછે અને પેલા દતાર ધણીનું નામ ઈઆદ કરીને લોકો તેને કુઆ દેહે. આ પણા માતખર લોકો જેઓની ઊપર ઈશ્વરે ચેહેરખાની કરીછે તેઓની નઈએત નો હાવી હોએતો કેહેવું શારૂં થાએ!

શુખી બઈરી.

આ કુનીઆમાં હરેક જાતની બઈરીઓછે. કે ટલીએક, ચારીએ, કેટલીએક માલીએ; કેટલીએક મેહેન વુછે, કેટલીએક આલશુએ; કેટલીએક શુખીએ, અને કેટલીએક દુખીએ.

હવે શુખી થવાને માટે હાલતની કાંઈ જરૂર નથી. શુખ કાઈથી વેગથું નથી, રોચની અને ઉવાના જેહેવું શુખ થયવું અને મક્ત મલી શકેછે. માટે હમારી વાંચનારીઓને હવે ભલામણ કરીએ છઈએ કે તેઓ નીચેની વીગત વાંચીને જેથું શુખ મેલવા એ તેથું મેલવવાને કોશીય કરે.

આ કુનીઆમાં લ'દગીની હરેક હાલતમાં શુખ અથવા દુખ વધારવાનાં જરૂરીઆત સાધન રહેલાંછે. કાઈપણ બઈરીને શુખી થવાને ઘણી એક વાતની જરૂરછે; તેહમાં જેહેના દરજ્જેનું પ્રુથ મીબજનેછે અને ખીજો ઘણીની ઊપર જેઆર અથવા મમતા હેનોછે.

મીબજ પેતાની લગામમાં કેમ રાખવો એ વાત જે બઈરી શુખીએ તે બોલેછે. મીબજ શારો નહીં હોએ તો ઘરમાં રહાહ અને શુખ વધી શકે નહીં. માટે શારા મીબજનો શીરયતો જે બઈરીની સાથે હોએ રહેછે તે બઈરી શુખીએ. બઈરીને માટે શારામાં શારૂં જરીઆન, હીરા માણેક કરતાં પણ વધારે સુલહર, બઈરીની ચકીથી શરય પુંલ, નરખ મીબજછે.

શારા સખાવધી લોકો શુખી થાએછે. શંતાશી મન સદા પોંછેને હેવું ધનછે, અને એ ધન ઈશ્વરે

જે બઈરીને આપેવુંછે તે બઈરી ખરેખરી શુખીએ. એટલા માટે કેહેનારાએ કેહેવત કહીએ કે, "શંતાશી લવ સદા શુખી."

જે શુખી બઈરીએ તે જેમ 'પ્રુથ મીબજ હોએછે, તેમજ તે પેતાનો મીબજ હોએ રાખવાને કોશીય કરેછે, અને હુકમી નલ્લી વાતોથી તે પર અશર થઈ શકતી નથી. કાઈપણ વાતમાં શુખી મેલવવી હોએતો કોશીય કરવી પડેછે; કોશીયાવના કાઈપણ કામની વચ નુ ખની આવતી નથી. માણસને ઈશ્વરે તરેહ તરેહની શકતી આપેલીછે, પણ નહીં. શુખી કોશીય કરીને તે શકતીને માણસ શુધારે નહીં તાંહાંશુખી તે શકતી પેતાનું કામ બરાબર બબરી શકે નહીં. માણસને બાઅન શકતી આપેલીએ તે નાંહાંશુખી કાઈ શારા કી થતાદ માથે તાલીમ લઈને કાઈ માણસ શુધારે નહીં તાંહાંશુખી તે બાઈ શકે નહીં. તેજ મીથાલે મીબજની પણ વાતછે. નાંહાંશુખી તેહેને પેતાના અખતીઆર માં રાખવાની તે મેહેનત કરે નહીં તાંહાંશુખી મીબજ અખતીઆરમાં રહે નહીં. માટે હર વખતે આપણું માથું તપી બાએ તારે શુધા કરી ઊઠવું નહીં, પણ કી પલી વાતનો વીચાર કરીને આપણા મીબજને ખાઈ જવો. એમ ઘણીએક વાર કરેથી પછી ટેવ પડી બાએછે એટલે કાઈની બોડે ખીગાક થતો નથી.

ઘરના શંશારી ખટલામાં નહીં જમતી વાત ઘણીવાર બનેછે. શંશારના દરોઆમાં તોશાન એકાએક ઊઠીને ઘરના વાંહાંજીને હરાન કરેછે, પણ જે બઈરી શુખીએ તે તેહેવે વખતે ધીરજ રાખેછે અને તે દુખમાંથી પાછી પેતાના પ્રુથ મીબજ સાથે ખાહાર ની કલેએ અને પેતાના શારા મીબજથી દુખ બકી એમ સમજીને ને મીબજને જોર વધારે શારો કરવાને ને કોશીય કરેછે."

ચૈતરંજની રમત.

બઈરીઓ જારે પેતાના ઘર ધંધામાંથી પરવારેએ અને ખીજું કાંઈ કામ હોવું નથી તારે તેઓ પેતાની બેહેનપણીઓમાં બેશીને નકાતું યદ્યું કરીને પેતાનો અચુલ વખત શુમાવેછે. શ્વાણીએ આમ કરીકી, ઠીકણીએ આમ કરીકી હવી હવી એક ખી

નાની વાનો તેઓ કરે છે અને તેથી કરીને ઇસ્લીએક વાર મોહિતો કંકાચ પેદા થાય છે. એટલાજ માટે નો કનારાએ કહેવત બોલી છે કે,

“ચાર મહે ચોટલા
તો ભાગી છોડે ચોટલા”

પણ હમાં તે ખર્ચરીઓનોજ વાંક કાઢાડવો એ મુનાશખ નથી. માણસના મનની હવે ખાશીએતહે કે નકાચું બેશી રહેવાએ નહીં; કાંઈ નહીંતા કાંઈ પણ કામ નોઈએ. માટે ભાવે ધરતું કામ થઈ રહે, તારે કાંઈ શારી વાતચીત અથવા રમત આવડતી નહીં હોય, તો પછી કાંઈ હાથી વાત ચીત અથવા રમતપર તેઓ નું ધ્યાન બાજે હમાં શું અજબ શરણું છે? વાચતે એ તરંગ જેહની નાદર અને અકલમંદીની રમત કેમ રમાય છે તે વીઝો આ દેકાણે હમે ચોટાએક ખુલાશ કરવા માગીએ છઈએ; અને જે ખર્ચરીઓને પોતાના ચંચારી ખટલાનું કામ કાજ કરેઆ પછી ખોટું ટાહેતું કરવાને પરવાર મલતો હોય તેઓને હમે બલામણુ દરીએ છઈએ કે તેહેતું નુકશાનકારક ટાહેતું છોડી દઈને સુધી નીરદાશી અને શાંતિદેવંદ રમતપર ધ્યાન પોંડિયાડે.

ધરમાં બેશીને રમવાની ધણીએક રમતો છે, પણ તે શબ્દમાં શરદારીનો દરજ્જો ચેતરંગનો છે. એ રમત ઘણી બિમલ અને અકલમંદીની છે, માટે હમે મોહાયા મોહાયા માણુગાએ, ખાદ્યાહોએ, લશકરી શરદારોએ અને ક્ષેત્રશુરોએ પશંદ કરેલી છે. એ રમત દેખારે શોધી કાઢાડી તે કાંઈ બરાબર માલમ પડતું નથી; તોપણ એ ઘણી ભુની છે. કેટલાએક લખનારા એમ કહે છે કે, એ રમત અશ્વ હાંફુઓએ કાઢાડી; કેટલાએક કહે છે કે, ચીનાઓએ; કેટલાએક કહે છે કે, ઈરાનીઓએ; અને કેટલાએક કહે છે કે, ઈજીપ્તીઓએ. એ પરમાણુ લીચારમાં ફેરફારે તોપણ હાંફુશાનમાં અને તેહની આશપાશના દેશમાં એ રમત એલામાં એલા પે હનાર વરણ થયાં યાવે છે એમાં તો કોમ શક નથી. ઈરાની શોક એ રમત ઈલપેન દેશમાં દાખલ કરી; તાહાં થી તે ફરાંશમાં ગઈ; અને લીવીઅમ-ચી-કાંકરના રાજામાં ઈજલકમાં દાખલ થઈ; અને તારથી તે આજ શુધી રમાતી આવી છે.

જે વશતુથી એ રમત રમાય છે તેહને ચોટાંગ કહે છે. એ રમત બે જણ રમે છે માટે તે ચોટારાં એ

રંગનાં હોય છે. દરએક રંગનાં શાલ શાલ મોહારાં હોય છે. તેહમાં ૧ ચાખ, ૧ વજર, ૨ કોંટ, ૨ થોડી, ૨ હાથી અને ૮ પેઆદાં અથવા શીપાઈ, એ પરમાણુ હોય છે. એ મોહારાંનો આકાર ઘણું કરીને નીચે પરમાણુ હોય છે.

એ મોહારાં જે ઊપર માટે તેહને માથો કહે છે. એ માંવાનાં ૬૪ ઘર હોય છે. તેહને આકાર નીચે ખતાવેજો છે. એ આકારમાં જે આંકડા માટેલા છે તે કાંઈ ખાલના માથા ઊપર હોતા નથી પણ હાં આંતો એ અથવા શમજણ આપવાને માટેલા છે.

૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮
૧૦	૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫	૧૬	૧૭
૧૮	૧૯	૨૦	૨૧	૨૨	૨૩	૨૪	૨૫
૨૬	૨૭	૨૮	૨૯	૩૦	૩૧	૩૨	૩૩
૩૪	૩૫	૩૬	૩૭	૩૮	૩૯	૪૦	૪૧
૪૨	૪૩	૪૪	૪૫	૪૬	૪૭	૪૮	૪૯
૫૦	૫૧	૫૨	૫૩	૫૪	૫૫	૫૬	૫૭

હવા આકારનો માથો માટીને બને રમનારા શામ સામા બેગે છે અને મોહારાંઓને તેહની ઊપર હુકેના દરજા પરમાણુ ગોઠવે છે. તે ગોઠવવાની રીત શમજવાને શારૂ ધારો કે શરદે અને રાતાં મોહારાં આ પછી પાથરો. તારે જમણા પાથ તરજનું ૬૪ મા નંબરનું ઘરે તેહમાં એક શરદે હાથી માટો; અને બીજા શરદે ડાબી દાખા પાથ તરજનું ૫૭ મા નંબરનું ઘરે તેહમાં માટો. હાથીઓની પાથોનાં ૬૩ અને ૫૮ મા ઘરોમાં શરદે થોડીઓ માટો; અને થોડીઓની પાથોનાં ૬૨ અને ૫૯ મા નંબરનાં ઘરોમાં શરદે કોંટો માટો. પછી બે ઘર ખાકી રહેવાં, તેમાં ૬૪ મા નંબરનાં ઘરમાં રાજાને બેશો; અને ૬૦ મા નંબરનાં ઘરમાં વજરને. એ પરમાણુ એક હાર પુરી થયા પછી તેહની આજલની હારમાં જે આકડ રોકે તેહમાં શરદે રંગનાં આદે પેઆદાં માટો.

એજ પરમાણે રાતા રંગનાં મોઢારાં પણ જો
ઠવવાં, એટલે ૧ લા અને ૮ મા નંબરનાં ઘરોમાં બે
હાથી, ૨ ના અને ૭ મા નંબરનાં ઘરોમાં બે ઘોડી
ઓ, ૩ ના અને ૬ મા નંબરનાં ઘરોમાં બે ઊંચે, ૪
મા નંબરનાં ઘરમાં વલ્લર અને ૫ માં નંબરનાં ઘર
માં રાખ. પણ હિંદુઓની રીત પરમાણે ખંને રાખ
શામ શામા આવતા નથી. રાખ અને વલ્લર શામ
શામા આવેછે એટલે દર એક રમનાર ચેતાના રાખ
ને જમણા હાથ તરફ બેસાડેછે. એ પરમાણે શઘલી
હાર ગોઠવેઆ પછી તેહની આગલની હારમાં રાતા
રંગનાં આઠે ચેઆઠ ગોઠવવાં.

એ પરમાણે મોઢારાં ગોઠવતાં વચલી ચાર હાર
ઘરોની ખાકી રહેછે. અને એ ખાલી જગા રમવાનીછે.
મોઢારાંઓની ચાલ.

ચેતરંગની રમતની એક ખુબી એછેકે દરએક
નાતનાં મોઢારાંની ચુકર કરેલી ચાલછે તે ખુબજ
તે ચાલી શકેછે. કેટલાંએક શીખાં ચાલેછે, કેટલાંએક
આઠાં ચાલેછે, અને કેટલાંએક ખંને રીતે ચાલી શકેછે.

પેઆફુ શીખું આગલ એકજ ઘર એકી વખતે
ચાલેછે. પણ શામા રંગનું મોઢારું હોએ તેહને વાંકું
વલીને ચારેછે. ચેહેલ વેહેલાં ચાલતી વખતે રમનાર
ની ચરજ પરમાણે તે ચેઆદાંને એક અથવા બે ઘર
ચલાવે. ચેઆફુ ચાલીજી કે ચાલીજી, તે પાછું હુડી
શકતું નથી; પણ છેક શામી ખાનુપર જઈ પેહોંચેતો
જે મોઢારાં તે રંગનાં રમતમાં મુઆં હોએ તેહમાંથી
રમનારને પશંદ પડે તે મોઢારું જવળું થાએછે, અને
તે ક્ષાં ચેઆદાંને દેખાએ બેસેછે. તે ચેઆફુ પછી નકા
ચું થાએછે, અને તેહને બદલે કોઈ મોઢારું જવળું ન
હીં કરીજીં તોપણ તે નકાચું થાએછે.

ઘોડી હુડી ઘર ચાલેછે. એ આગલ પાછલ અ
ને આનુ ખાનુએ ચારે તરફ ચાલેછે. હુડી ઘર એટ
લે બે ઘર શીખાં અને એક ઘર વાંકું એ પરમાણે બ
લાએછે. તેહનો દાખલો ૩૬ મા નંબરનાં ઘરમાં ઘો
ડી હોએ તે તાંબુથી ૧૯, ૨૧, ૨૬, ૩૦, ૪૨, ૪૬,
૫૧, અને ૫૩ એ નંબરોમાંના કોઈ પણ નંબરને ઘે
ર ચાલી શકેછે. હાથી કુદધારા મારવાની ચાલને લી
ધે ઘોડી રમતની ચરુઆતમાં ઘણી કામની થઈ પડેછે,
કમકે તે એકએક દુશ્મનની હારમાં ધમાવણ કરી શ
કેછે, અને કોઈ મોઢારું મારવા આવેતો તે પાછી પણ

હુડી શકેછે. અને એ ઘરપર કોઈ શામા મોઢારાંનું જો
ર નહીં હોએ હવા ઘરપર રહીને જો તે શામા ઘણીના
રાખને શેહ આપેછે, તો તેહની શેહ ખીખાં કોઈ મોઢારો
રાંથી ચુકવાતી નથી. તે રાખનેજ તાંબુથી ખમણું
પડેછે; અને રાખ ખરેખો એટલે પછી તેહનીથી કીલો
થઈ શકતો નથી.

ઊંટ આફુજ ચાલેછે. આગલ અથવા પાછલ
જેટલાં ઘર અથલ રંગનાં ખાલી હોએછે તેટલાં ઘર તે
ચાલી શકેછે. રશતો ખુબી હોએ તો ગમે એટલે દુરથી
શામાવાલાનું મોઢારું ઊંટ મારી શકેછે. તેહનો દાખ
લો. ૨૯ મા નંબરનાં ઘરથી તે, ૨, ૮, ૫૬ અને
૫૭ એ નંબરોમાંથી કોઈપણ નંબરને ઘેર ચાલી શકેછે.

હાથી માટેપાર ચાલી શકેછે એટલે આગલ પા
છલ અને આનુ ખાનુએ જેટલાં ઘર ખુલાં હોએ તે
લાં ઘર ચાલી શકેછે. એ મોઢારું રમતની ચરુઆતમાં
ઘણું ઊંધીઓની ગણતું નથી, પણ પાછલથી ઘણું
જ કામનું થઈ પડેછે; કેમકે એખલો રાખ અને હાથી
એ બે મોઢારાં રહી ગયાં હોએછે, તો હાથી શામા રા
ખને શેહ આપીને માત કરી શકેછે, પણ તેમ ખીખાં
મોઢારાંથી થઈ શકતું નથી.

વલ્લર એ શકીથી ઘરશ મોઢારુંછે. એ હાથી
અને ઊંટ ખંનેની ચાલ ચાલી શકેછે, માટે હેનું જોર
બેહછે. હેની ચાલનાં જેટલાં ઘર ખાલી હોએછે તેટ
લાં ખાં ઘર એ ચાલી શકેછે. હેનો દાખલો જો ઘરો
ખાલી હોએ, તો ૩૭ માં નંબરનાં ઘરથી ૧, ૫, ૧૬,
૩૩, ૪૦, ૫૮, ૬૧, ૬૪ અથવા એ ચાલોને ખીજો
ઘેર વલ્લર ચાલી શકેછે. માટે રમતાં હાથીઆરી રા
ખથી જોઈએ કે આપણી કોઈ બંધક થઈને વલ્લરને
શામા રમનાર મારી હે નહીં.

રાખ એકજ ઘર ચાલેછે, પણ તે બધી તરફ ચા
લી શકેછે, શેહ લાગેઆ પેહેલાં તે એક વાર દાખા હા
થ તરફ અથવા જમણા હાથ તરફ બે ઘર ચાલેછે. હે
નું નામ કીલો કરવાછે. હિંદુઓની રમવાની રીત ૫
રમાણે કીલો થતો નથી, પણ રાખ એકવાર શેહ લા
ગેઆ પેહેલાં હુડી ઘર ચાલી શકેછે. શેહમાં નહીં આ
વતો હોએતો તે ખીખા રંગનાં કોઈપણ મોઢારાંને મા
રી શકેછે. શેહ લાગેઆ પછી જો તે શેહ કોઈ રીતે છો
ડવાએ નહીં તો ખાલ માત થઈ, એટલે જેહના રાખ
ને શેહ લાગી તે હારેઓ ચોમ થનજવું.

લુતની વાત.

એક થપશને લુતનો અનુભવ થયોછે તે વેા તાની હંકીકૃત નીચે પરમાણુ લખીછે.

આશરે પચીસ વરશપર હું ઈશકાલલંક દેશ ના એક ભાગમાં એક રૂપશને ઘેર રાતરે જમવા ગે એજો હતો. તાંહાંથી જમીને હવે થકી બીઠેઆ અને ઘેર જવા નીકલેઆ તારે આશરે તરણ માર્ગલ મુખી માલીને એક ખર્ષરીને તેહને ઘેર થોહોંચાકવા માહરે જવું પડીઠો. તે રોગમ શીઆલાની હતી. રાત અંધારી હતી, અને કાંઈ વાદલાં હતાં નહીં તેથી આશમા નાંમાં તારા ઝલક ઝલક થઈ રહેઆ હતા. જમી નપર ઝાંકલ પડેલું હતું અને થોડું થોડું ખરશ પણ પથરાએલું હતું. માહરી શાયે ને ખાઈ હતી તે ઘણી ભલી અને માન આપવા લાગીક હતી, અને તેહ ની શાયે ઘણી અકલમદ પણ હતી; અને પોતાના અનુભવમાં આવેલી વાત ખરાખર ભલકથી બીબાને શ મજાવી શકતી હતી. તેણે લુતની ને વાતે તે રાત રે કહી તે ઘણીજ શારી હતી. તેહવી શારી ને આ બલ કરી શાંભલીતી નહીં, અને તેણે કહી પણ નહીં હવે. ઘણું કરીને મુલવી કુનીઆના હોક લુત પરે તની વાતો માનેછે તેહવું કારણુ થું હશે એ બાબત ચાલતાં ચાલતાં હમને વાતચીત થઈ; પણ તે બાઈ લુતને ખરેખાત, માનેછે કે નહીં એ વાત હું નીશયે કવી શકો નહીં, કેમકે તે હવે હોશીઆરીથી અને ગંભીરાઈથી બોલતી હતી કે બાણે તે વખતે રાતરે કાંઈ લુત તાંહાં લખતા હોયે તે શાંભલીને ઘુલે થશે અને દેખા દેશે હવે તેહને રૂંડે હોયે. તે હાલકમાં હું ગાંધી ઈશકલમાં જતા હતા અને તરફ શાશતર શીખતા હતા તેથી હું તકરાર કરવામાં ઘણી હોશીઆર હતા, અને હું કથી વાત કાંઈની કહલી એકાએક માનતો નહીં. માટે તેણે મહને ગંભીરાઈથી કહું કે, બાઈ હવે વી વાતોમાં ભદ અને આપાઈ કરીએ નહીં, કાણુ બાણે આપણાં બાણેઆમાં અથવા દીકામાં નહીં હોયે તે થું થકી. જગત ઘણું થોહોંચુંછે અને શીલમુશીને નહીં માલમ હવે ઘણીએક ચીજો આશમાનમાં અને જમીનપર હોયે, એ વાતની મહને હું ઘેર થોહોંચેઆ તાર પેહલાં અજમાએજ થઈ, અને માહરી સમજવા માં આવીઠી કે તે ખાઈએ ને વાત કહી તે ખરી કહી,

અને લુતો વીરે માણુએ ને બાલેછે તે વધારે ચોક્કસ થઈને બોલવું નોઈએ.

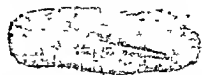
હું ખાતર જમાથી કહી શકું છઠીં કે તે બાઈ ને થોહોંચાડીને હું માહરી ઘર તરફ વલેઆ તારે માહરી મનમાં જરા પણ વેહેમ હતો નહીં પંણુ તે વખતે હવે હતો કે વેહેમના વીચાર પેદા થઆ વના રે હું નહીં. રશતામાં કાંઈ મમે નહીં. પાછલી રાતનો એક વાગેલો હતો. હું ચાલતો હતો તે માહરી પજ લાંનો અવાજ અને રશતાની બાજુપર એક અરણુ પાણીનું નીકલવું હતું તે શીવાએ બીજો કાંઈ અવાજ તાંહોં શાંભલવામાં આવતો નહીં હતો. એક માહરી શરખી ટેકરી બિતરીને હું નીચે આવેઆ હતો, અને તેણી ચેરની જરા વધારે અંધારી જગે તરફ જતા હતા, એરણમાં મહને હેવું ભાશીઠીં કે માહરી આગલ થોડુંએક કુર ડાડી આગલ કાંઈ ચાલેછે. થોડીએક વાર મુખીતા ને તે વાત ઘેઆનમાં લીધી નહીં, પણ પછી વીચાર થયો કે રમને કાંઈ બુલવાને તો આ વેજો નહીં હોયે. પણ વધી ને વીચાર કીધો કે માહરી પાથે છે થું કે મહને બુલો. એમ વીચાર કરીને હું આગા ડુંમતથી ચાલેઆ કે વાડ નોઈતો ખરો કે એ થું ચીજશે. હું નેમ આગલ ચાલેઆ તે મ મહને દેખાઈ કે એ કાંઈ માણુજ નથી પણ મોહો એ કાલો કુતરોછે અને ધીમે ધીમે રશતાપર ચાલેછે. ચોથીતો માહરી મનમાં બલરાટ વધારે થયો કેમકે ગામના બધા કુતરા ને જોઆ હતા, પણ હાલો કુતરોતો ને તેજોમાં નોજો નહીં હતો. વધી કુતરો એરલી રાતરે એખલો તાંહોં કાંહાંથી હોયે ? વધી વીચાર આવેઆ કે કાંઈ માણુજ બુલ્યાનો વજ નોઈને નીચે વધી વલીને છેક અંધારી જગામાં નોજેછે. તો પણ હું આગલ ચાલેઆ. હું અકપથી તો નહીં ચાલે આ કેમકે ને મનમાં વીચાર કરેઆ કે જરા પાછલ રહું તો નાહાજવાની જરૂર પડેતો નાહાજી શકાએ, તો પણ બાણે મનમાં જરા હર નહીં હોયે એ પરમાણુ હું પજમાં જોર રાખીને ચાલેઆ અને માહરી નજર તે કાલી વશતુ પરજ રાખી ચેહલી. તે વશતુ પેલી ટેકરીની નીચે આવીને લાગલી રશતાની વચોવચ આવીને બેઠી. - તે નોઈને હું અટકેઆ. મનમાં ને વીચાર કરેઆ કે એ માણુજ હોયે કે બાનવર, પણ માહરી જમાવકરવાને માહરી પાથે કાંઈજ નથી.

માહારી લાકડી શુધાં નથી. હવે કરવું કેમ ? અંધારી રાત તેથી એ માણસ છે કે જાનવર તે હું નહીં કરી શકેજો નહીં. મેં વીચારીએ કે કાંઈ અવાજ કરશે તો સમજાશે, પણ હું કલુષ કરું છું કે માહારું કાલજી ધલક ધલક થતું હતું તે શીવાએ ખીજી કાંઈજ અવાજ શંભલાએજો નહીં. એ વખતે માહારા મનમાં વીચાર આવેજો કે રખેને પેલી બાઈની કહેલી વાત હમાણા ખરી પડે, અને મેં ભર કરી પણ એ ખરેખાર લુતજ હાએ. જે પડી દલીલોથી લુતનાં ખોટાપણ વીશે માહારી ખાતરી થઈ હતી તે દલીલો શરૂ થઈ માહારા મનમાંથી ખરી ગઈ—હજાર તરેહના અંદાશ માહારા મનમાં આવેજો, પણ હવે કરવું કેમ ? એ વશતુ આગલ જવું કે એ રચતો યુકીને ખીજે રચતે નાહારીને ઘેર પોંડુંથી જવું ? મેં ઠરાવ કરેજો કે નાહારી જવું તો નહીં. ખીડીકણ અને નામરણે હાએ તે નાહારી જાએ. જે જનવાનું હાએ તે ખને. એ આ દુનીઆની ચીજ હાએ કે બીજી દુનીઆની ચીજ હાએ, પણ હું હવે પકડીને માહારી ખાતરી કરીશ કે એ છે શું અને હવું નેર કેટલું છે. ને એ આ દુનીઆની કાંઈ ચીજ હશે તો હું કાંઈ કરતો નથી. હું જીવાન અને નેરવર છું અને લીધે નહીંતો પછી દોડી જવાનું માહારા પગમાં નેર છે. એમ હિમત કરીને હું આગલ ચાલેજોતો ખરી પણ તે ચીજ વીશેક વાર દુર રહી એટલે માહારા તાંબાં નરમ થયાં. પણ તેમાં કાંઈ તાલુજ નેહવું નહીં! કેમકે માહારી આગલ માણસ અથવા કુતરે અથવા દુની બીજી કાંઈપણ ભવવાલી વશતુ નેહવું હતું નહીં. એક અજબ શરણું, કાનું, શંકુના આકારનું, આશરે તરણ બીટ ઊંચું અને શરદે કપડું હાડેલું હેવું કાંઈ દીકામાં આવીએ. તે વલી શાશ હાલતું ચાલતું પણ જણાશે. માહારા મનમાં ધાચતીતો પેટી, પણ જેમ જેમ માહારા મનમાં આવતું ગઈ કે એ ચીજ આ દુનીઆની નથી તેમ તેમ તે ચોક્કસ જોવાનો માહારો થઈ ઠરાવ થયો. તે વખતનાં મહને વીચાર આવે છે તારે હજુ પણ મહને ધુમરી આવેલે, પણ તેવારે મહને શું થશે તે કહેવાને હું શરમાતો નથી. તેહને પકડવાને લાંબા હાથ કરીને નેહવે હું આગલ ચાલેજો તેહવું માહારું માણું ધરવા લાગીએ અને માહારી આંખે અંધારા આવેજો. વેહમી કરને લીધે હું

ધુજવા લાગેજો. માહારો પગ જમીનને લાગેલે છે નહીં એ જરાખર જણાએ નહીં. તોપણ તે અજાણી વશતુ એક બે કલાક દુર રહી એટલે હું આગલ વધેજો, અને કાંઈપણ ચાલેજો વના દોત પીસીને અને ખીસેલો પણ ખરી તેથી હલકી ચીજ પાડીને તે ચીજ ને મેં ઝડપથી ઝાલી. તારે તે ચીજ બોલી, “શેક માહારી ઊપર દયા કરે! શું થશે ? હું ધરડી ડોરી છું.” મહને કેહશે કે શલાએ દેકાએ જવાનો રચતો આવે કે નહીં ?”

માહારા જનમમાં વેહલેલું લુત મેં નેહીં તે એ, અને હેવું પણ એજ. એ ડોરી લુત પણ નહીં અને કાંઈ પણ નહીં, પણ એક ભીખ માગનારી હતી. તેણે માહારાં પગલાં શાંભલાં તેથી રચતો ધુજવાને આવીને માહારા મારગની વચોવચ આવીને બેસી હતી. જારે મહને શુધી આવી તારે માહારે કપાલેથી મેં પસીનો છુદી લાખેજો અને તેહને કહું કે, “ડોરી મું છે તેમની તેમજ જરા બેસી રહેજે, માહારે કાંઈ નેહવું.” એમ કહીને વીચાર કરવા લાગે કે એ ડોરીનો આકાર શંકુના જેહેવો મહને કેમ જણાએ હતો ? પછી મહને માલમ પડીએ કે તે ડોરીએ માથે શરદે કપડું હાડીએ હવું તેહનો રંજ ખરજની શાયે મલી ગયેથી તે કાંઈ જુદું દેખી શકાતું હતું નહીં, અને તેહનો કાલો પોશાકજ કડથી તે પગ શુધીનો રચતાની ઊપર શંકુની પડી ઊભેલો દેખાતો હતો. પછી તે રાતરે મેં ઠરાવ કરેજો કે તાંડાંયુધી હું ખરેખાર ખાત નજરે નેહીં નહીં તાંડાંયુધી લુતની વાત માહારે શાની માનવી નહીં, અને તારપછી મેં આબદીન શુધી એકુ લુત દોડો નથી.

ધુમકેતુ અથવા પુંછડીઆ તારા

ધુમકેતુ ઘણા હલકા વરાલના જેહેવા પદારથો છે. તેઓ ગરેહની માફક શુરજની આસપાસ ફરે છે. તેઓનો મારગ ઘણો લંબગાલ છે એટલે શુરજ તે મા રગની ખરાખર વચે રહેતો નથી પણ એક બાજુ તર

PLATE 10

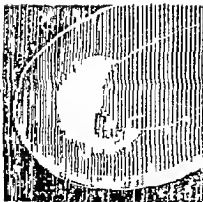

PLATE 11

PLATE 12

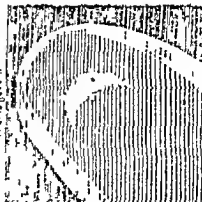

PLATE 13

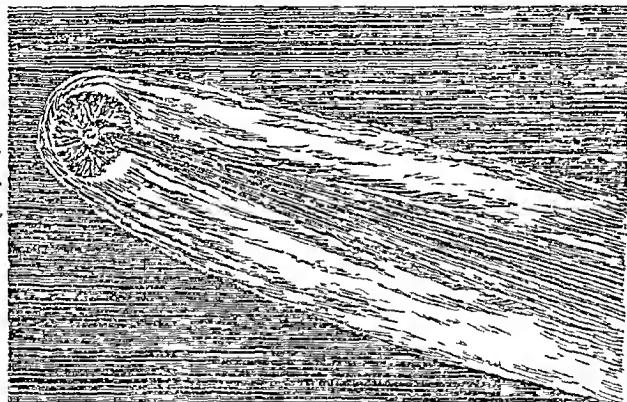

PLATE 14

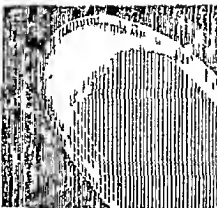

PLATE 15

PLATE 16

૩ પાથે રહે છે. કુમકેતુના ઘણું કરીને બે ભાગ હાથે છે—અંગ અથવા ગોલ તારાનો ભાગ અને પુંછડી. તારો ઘણી ચલકાટવાલો અપારદરશક જડ પદારથ છે. પણ તે કોઈ કોઈવાર હવે પાતલો હાથે છે કે તેડમાંથી પેલી ખાનુપરના આશમાનના તારા દેખી શકાએ છે. પુંછડી વહી તે કરતાં પાતલી અને ચલકતી વરાલ છે. તે વરાલ તારાની આશપાથ લપેટાઈને એક ખાનુપર લંખાએલી હાથે છે. જેણી તરફ કુમકેતુનો મારગ છે તેથી ઊઘડી તરફ પુંછડી લંખાએલી હાથે છે.

આમલા જમાનામાં બંને લોકો ઘણા ભણેલા અને યમજુ નહીં હતા તારે આશમાનમાં કુમકેતુ નજર પડેથી તેઓમાં મોહોરો ગભરાટ પેદા થતો હતો. તે આ એમ ખીણીતા હતા કે હવે કાંઈ લગઈ અથવા રો બ અથવા કુકાલ પકડે અને કુનીઆમાં ઘણું નુકશાન થશે. પણ વીદીઆનો ફેલાવો થયાથી હાલ બેહુદી વેહેનની વાતો ઘણે કેસાણેથી જતી રહી છે, અને હીંદુ શાધાન ચીન વગેરે દેશમાંથી પણ ક્ષીત્રે ક્ષીત્રે તેજ ઈ લાંબી નીકલી જશે હોની ઊંચે છે.

ફરલાએક કુમકેતુઓ શુરજની આશપાથ શરી આવીને પાછા નજરે પડેલા છે. અને તેઓને ફરતાં ફરતી યુદ્ધ લાગે છે તેડેના હીરાખ કાણકાવામાં આવે લાગે. તેડમાં એકનો હીરાખ હાલ નાખના નેશીએ પેટલવેલો કરેલા માટે તેડેનું નામ હાલીનો કુમકેતુ પડેયું છે. તે કુમકેતુને શુરજની આશપાથ શરતો આશ રે પોણોશો વરણ લાગે છે. તે છેલ્લે થને ૧૮૩૪ ની આખરે દેખાઓ હતો. એક ખીજે છે તે ૧૨૦૭ ઘ હાકામાં એટલે ૩ વરણ અને ૪ મહીનામાં શરી રહે છે, અને એક તરીજો છે તે ૬ વરણ અને ૮ મહીનામાં શરી રહે છે. આ તરીજો કુમકેતુ થન ૧૮૨૨ માં આ પછી જમીનના રણમાં થઈને બચો હતો. એ ને એક મહીનો રહીને તે કંઠાણેથી ગયો હોતતો આપણી જમીનની તેડની થાથે નજીકની ચુલાકાત થાત.

થને ૧૬૮૦ ના વરણમાં એક કુમકેતુ રીકમાં આવેઓ હતો. તેડની પુંછડી એટલીતો લાંબી હતી કે આપણી જમીનથી છેક શુરજ થુધી પોંદાંચે અને વહી ખીજા કોઈ કુમકેતુને પુંછડી નહીં હાથે તો તેડે ને આપવાને થાડું ફરલાએક લાખ માઈલની પુંછડી ખાડી રહે. હવા મોહોરો મોહોરો કુમકેતુઓની નોડે શરખાવતાં હાલ મોડાએક દીવથપર ને દેખાઓ હતો.

તેતો માતર એક બચું. એની પુંછડી માતર એક ક રોડ અને પચાસ લાખ માઈલ લાંબી હતી. એ તારો ફરખીનથી ફેડેલો ફેડેલો દેખાઓ છે તેડેના નચુના પા થેના ત્રણ ઊપર આપેલા છે.

એકની અનેક અથવા કીકીનો કુંજર.

એક મુંબઈ શરખા શેરરમાં ગોકલદાશ કરીને નગરશેક હતા. તેડની દીવાલી નામની એક શાણી ખર્ચી હતી. તેડની નાતીલી બે ખાંચીકીઓ એક દી વથ તેડેને મલવાને આવી. તેઓનાં નામ જમના અને મણીકોર હતાં. તેઓની વાત ચીત નીચે પર માણે થઈ.

જમના—દીવાલી બેહેન ધાંચી ફક્તીઆંની પાછલી શેરોને નાકે કાલે રાતે મોહોરી આગ લાગી હતી તેડેની કાંઈ ખખર પડી ?

દીવાલી—નારે બેહેન કાંઈ જ નહીં.

જો—અરે શું કોહો છે બેહેન ! આખા ગામમાં વાત ચાલી છે ને ! શાંજના આશરે શાત કલાકે આગ લાગી અને નવ કલાકે હોલવાઈ પછુ શાહાડા નવ થુ ધી મહુને કાંઈ ખખર પડી નહીં. મહુને ખખર પડતાં જ માહાડું મન તો આવીને તરત તમને ફેડવાનું થ કોં પણ માહારા ધણીએ કહ્યું કે હવે આટલી રાતે કાં હોં બાંચે છે. દીવાલી બેહેન તો થતાં હશે.

દી—કોહોના ઘરમાં આગ લાગી હતી ?

જો—લાકડાંની વખારની પાથે પરમાનંદદા શના ઘરમાં ?

દી—હું ! પરમાનંદદાશ માહારી બેહેનપણી પારવતી બેહેનના વર તેડેના ઘરમાં ? શું તે ઘર છેક બલી ગઈ ? તેડમાં કાંઈ માણુથ બલી ગયાં ?

જો—ઘર છેક બલી ગઈ નથી પણ અગેશી પ ડોશીએ તરત સારી મદત નહીં કરી હોતતો તે બેથક બલી ગઈ હોત, અને માણુથ બલી મરવાને મુઠોડો તે માંહે હોએજ શું કરવાને કે બલી મરે. જુઓ બેહુ ન તે થથલાં ભાવી માણુથ ગણાએ છે. ચાકરડી બા કરડી થકીને લઈને મંદીરે ગયાં હતાં, અને રાંડ આ કરડીએ રથોઈ ખાનામાં બાણે હોલી થલગાવવી હાથે નેમ ચુલામાં લાકડાં ભરાં હતાં. વાડ બેહેન હુંનો થા

રૂંચ ક્રે એ પરમાણુ ઘર વીહીલું ચુકીને જવું એ કાંઈ શરૂ નહીં. કાણ જાણે પાણી વખારમાં ફેટલાં લા કડાં બલી ગયાં હોય ? અને એમનું એમ રહું હોત તો આખી શેરી નહીં બલી જત ?

મ૦—તારે જેટલ તમારી લુલછે. ચાકરડી કાંઈ મંદીરે ગઈ નોહોતી. તેતો ઊપર કાંઈ લેવા ગઈ હતી અને તે બારે નીચે આવી તારે તેણે શ્વેલું બલવું દી કું, અને ધુમાડાથી તે છેક ચુંબાઈ ગઈ. જે તો શું બલીછો કુ તે મરી ગઈ, પછી ખરી વાતતો ઈશ્વર બોલે.

જ૦—અરે તારે જેટલ હું બાણું ચ કે ઘરમાં તો કાંઈ પણ નો હોવું. માહારા વરે ખારણાં દોકાં, પણ કાંઈએ માંહેથી જવાબ દીધો નહીં અને તે ઘેર ચા લેયા આવેઆ, પણ મહુને એ વાત ગમી નહીં, કેમકે તાંડાં જરા ઊભા હોતતો આપણે બધી વાત તો નકી જણાત. વારૂ ઠીક થઈ એ લોકને નશીઆત પોંડાંચી હવે એમ ઘર વીહીલું ચુકીને મંદીરે જવાની લત તે એા કુંકરો.

દી૦—મહુને જરા એ વાતતો તાજુબ શરખી લાગેછે. પારવતી જેટલનાં ઘરનાં આડે દાહડે મંદીરે જતાં નથી અને કાલે કાંઈ પણ વારતેહેવાર ક આ છવનો દાહડો નહીં હોતો. વહી પારવતી જેટલ ઘણાં શમજીએ અને ચાકરડીને જોટલાં બધાં લાકડાં ચુલામાં મેલેલવા દે નહીં.

જ૦—અરે જેટલ મંદીરે નહીં તો કાંઈને મલવા ગયાં હોય, અને શ્રદ્ધાળી ખાહર ગઆંછે હેવું જોઈને ચાકરડી પણ રવાડવા ગઈ હોયો.

દી૦—આપણે જે વાતની પાકી ખખર નથી તે બાખત કાંઈની ઊપર ખાલી વેહમ લાવેલો એ ઠીક નહીં. જીવીએ ઘણાં વરણ થયાં પારવતી જેટલના ઘરમાં કામ કરેલુંછે, અને હવે કાંઈ નકારી વાત નેહ ની બાખત કાંઈ મોલેતો તે ખીચારીને ઘણું માડું લા ગે. કાણ જાણે કદાચ તે આગ લાગી તેટલાં તે ખી ચારીતો ખીલકુલ વાંક નહીં પણ હોયો.

જ૦—વારૂ જેટલ તેમ તો તેમ.

એ પરમાણુ જમવા અને મણીકાર એકની અ નેક કરી રહ્યાં પછી તેઓ પોતાને ઘેર ચાલતાં થયાં. અને દીવાલીએ પોતાની જેટલમણીનું ઘર બલીછોં હેવી ખખર શાંભલેલી તેથી તે જલ્દી પારવતીને ઘેર

જે થાએ તે મદત કરવાને ગઈ. તાંડાં જઈને જુએ છે તો જાણે કાંઈજ થઈ નહીં હોય એ પરમાણુ ઘર નો આગલો બાગ બધો થવામતછે અને લાકડાંની વ ખારમાં વેચાણનું કામ ખરાખર હંમેશની પડી ચાલે છે. પછી ખારમાં દોકાંમાં તો ઘરડી ચાકરડી જીવી તરત આવીને ખારણાં ઊઘાડીને તેહને માંહે લઈ ગઈ અને દીવાનખાનામાં બેસાડી. તાંડાં જુએછે તો શર વે વજન ખરાખર ગોઠવેલી માલમ પડી. વહી જતાં જતાં ચુલો નેજો તો તાંડાં પણ કાંઈ ગડબડ દીકરી નહીં, રજાઈખાનામાં શ્વેલું જેમનું તેમ દીકું. તારે તેણે મનમાં વીચાર કરો કે આ લોકોએ કેટલું જલ્દી થી પાછું શરવે દીકકાક કરી દીધુંછે. જોટલામાં તેહની જેટલપણી પારવતી આવી પોંડાંચી. તેહને દીવાલીએ પુછીછોં કેમ જેટલ તમને મોહાડી વીપતી આવી પડી ?

પા૦—“શું વીપતી ? તારે જેટલ કાંઈ નહીં.”

દી૦—“તો શું લોકો દેવા નકારાછે કે હવે ગપ ચલાવી કે તમે કાલે રાતે મંદીરે ગયાં હતાં અને ત મારા ઘરને આગ લાગી તેથી ઘણું નુકશાન થયો ?”

પા૦—“જો હો. હવે હું શમજતમે શું કોહોછે તે હું કાંઈ મંદીરે ગઈ નોહોતી, પણ માહારો જરા વાંક ખરો. કેટલાજીક રડી કાગતો જે ચુલાની પાછ લ નાખેઆ હતા તે જરા થલગી છોડેઆ અને તેહનું બલવું ધુમાડીઆમાં ગઈ તેથી તે પણ થલગીજી.”

દી૦—“તારે જેટલ ઘરમાં તમે એખાંજા હ તો કે ? તમે ઘણાં ગજરાઆં હોયોની ?”

પા૦—“તારે હું ઘરમાં એખલી નહીં હતી. જીવી હું પારૂચ કે રજાઈખાનામાં હતી.”

દી૦—“તારે બહુ ધુમાડીઆની ખાહર નહીં નીકલોજી ?”

પા૦—“તો જરા નહીં ?”

દી૦—“વારૂ કાંઈ અંધારા ઊડીને પાણી લા કડાંની વખારમાં પડેઆ ?”

પા૦—“જેટલ ભગવાને દખા કરી કે કાંઈ હેવું નહીં બનીજી. નહીં તો રાતરે પવન ઘણો હતો એ ને વખારમાં લાકડાં પણ ઘણાં ભરેલાં હતાં તેથી જેટ ન દીણ જાણે શું નુકશાન થઈ જત.”

દી૦—“જેટલ જે આટલી બધી વાત પુછી તેહે શું કાંઈ દુખ નહીં લગાડ્યો, કેમકે ગાંમમાં અથવા ચાં બલીને માહારો જીવ રહો નહીં.”

૧૫૦—“શું, અથવા ? હવે નજીવી વાતો કરે
વાનો કોણને વીચાર આવે? હું તો ધારતી હતી કે
એ કાંઈને માલમ એ પડશે નહીં.”

૧૫૧—“હું તો તમને મદત કરવાને આવી છ
છીં. જે બાણીકો કે ખીચારી જીતી તો ગુંગલાઈને
અધમુઈ થઈ અઈ રહ્યો. વારૂ તમે આગ લાલવી કેમ ?”

૧૫૨—“અરે હેમાં શું પૂછો છો ? જે પાંછી
છાંટીને હાલવી નાખી ?”

૧૫૩—“તારે અગેશી પડેશીઓને કાંઈને ત
મારા ઘરમાં આવવું પડીકો નહીં.”

૧૫૪—ના. ના. કાંઈ મુખારોં દીકરો અરે દેશીએ
કોએ ખારણું દેકેચાં ખારાં, પણ હવે લોધાડેચાં નહીં
કેમકે અમથી તેઓને મેહનત આપીને એકની અનેક
કરવાની કાંઈ જરૂર નહીં. ખીચારી જીતીએ જરા મુ
ખારો ખાધો તેથી તેઓને કાંઈ લીધરેય થઈ એટલું જ.”

૧૫૫—“વારૂ મેહન તારે વાત ને એમ છે. લો
કોએ નહીં બનેઆંતું બનીકો કરી બેસાડીકો. જરા
કાગલ બલેઆ અને મુખારીકો થયગીકો, તેઓ મો
હોડી આગ કરી બેસાડી. અને જીવી જરા ગુંગલા
ઈ તેલ્યા પરથી ગુંગલાઈને મોઈ હવે વાત ચલાવી.
હવે લોકોની વાત છે. એમ તેઓ એકની અનેક કરી
બેસાડે.” એ પરમાણુ વાતચીત કરીને પાત્ર શેખારી,
એલચી, હલેંગ લઈને રીવાઈ શેખાણી પોતાને ચેર ગયાં.

પરચુરણ બાળતો.

રાખશશી રચ—કુંચા રચમાં શરૂથી મોહીયામાં
મોહીકી ગાડી કાલેવા નાંખતા એક તાહુતા કયાખાંછો. તે
શાવાયતે કરવામાં આવી* એ વાત જાણવા નહેલો. તે
કયાખાં રેશન કાંતવાનો એક શાંચો. તેઓ પછી તેપ
ર આશરે હુંડી બાએડીએ કામે લગાડે, તેમાંની થણી
એક બાએડીએ આશપાયાના ગામડાએની હોએ. તે દ
ર રવીવારે પોતાના કુટુંબોને મલવા જાએ, અને એક દી
વગ તેઓની શાયે રહે. તેઓ આગલ શનીવારે શાંહાને
કામપરથી છુટે તારે તરછપી તે બાર માઈલ થુધી પડે આ
લીને પોત પોતાને ઘેર જતી અને બીજા દાહાડે શાંહાને
તેજુ જ માચીને પાછી આવતી, તેથી આજો દીવસ કામ

કરે તે કરતાં પણ વધારે ઘણી જતી. માટે તે આડચણુ કુર
કરવાને પેલા કારખાનાના ધણીએ આ ગાડી કરાવી. તે
હેમાં સાડ જાડી બેશી શકે હવે બે હાર મેડક એક ઉપર
એક એ રીતે બનાવી. જારે પેલા શાંચો દર રાત્રીવારે શાં
હાંને બંધ થાએ તારે તે ગાડીને ચાર નાજુલ મોડા ને
રહે અને તેઓને મેસાડીને પેરી કામ કરનારી બાએડીએ
ને પોત પોતાને ગામ લઈ જાએ અને રવીવારે શાંહાને
તેમ પરમાણુ તે બાએડીએને એકડી કરીને પાછી થઈ આવે.

હવાની અબાએબ શરખી અશર—કાલિદાસની આ
ના એક કામગામ આ પરમાણુ બીના લખી મોકલી. આ
તરેની હવાથી કેલ્યાએક લોકના રૂપ રંગ કેલેવાં બલ્યાઈ
જાએ તેઓ એક તરેહવાર દાખલો હાલમાં જોના, એ
આલથી ચાર વરસ પર એક માણસ પુરવ તરફથી આવે
આવેઆ અને ખાણુ મેલવાના કામમાં લાએ. તારપ
છી મોટી મુદતમાં તેઓ બાલ ને લુરા હતા તે ખરી પડ
વા માએ. તે મોડા દાહાડામાં થયવા ખરી પડે. તે
હેના શરીર પર એક પણ બાલ રહે નહીં. પણ બાલ ખરી
પડેઆ તે જરખીઆનામાં પેલા માણસની તંદુરસ્તી ઘણી થા
રી હતી, પણ પછી તે માણસનું રૂપ જલદીથી બદલાવા લા
ગી. તે આશલ લાએ અને પાતડો હોતો, પણ પછી તે
મોહીકો કદાવર થવા લાએ. તે જારે આ દેશમાં આવે
આ તારે તેઓ વનન આશરે ૧૬૦ રતલનું હતું, પણ ખાણુ
આગલ કામ કરવા ગયા પછી આશરે ચાત મહીનામાં તેઓ
વનન ૩૦૦ રતલ કરતાં વધી. પણ જ્યેમ શરવે વસતુની
આખર આવે તેમ આ પુરાતા કદમાં વધારો થવાની પ
ણ આખર આવી. તારપછી તેઓ બાલ ઉગવા લાએ. આ
પણ અબાએબ શરખી વાત એ છે કે આગલા લુરા બાલને
કેકાણે હુમ્મણું તેઓ બાલ કાલા બંધ નહેવા, આ પર
માણુ ને ધણીનાં રંગ રૂપ બદલામાં તે પોતાની પેચારી
બાએડીને પોતાના રેશમાં મુકીને આવેઆ હોતો તેથી આ
શરે તરણુ વરસ આવે રહે પછી તેણે તેઓને મેડાવી, અને
તે બાએડી પોતાના ઘણા દીવશના વીંગેની બરથારને મલ
વાને આવી. જારે આગાએક બંદરમાં આવી તારે, પેવે
મોહીકા કદને અને કાલા બાલવાલો માણસ તેઓને લેવાને
ગયા પણ તેણે કહું કે કું કાંઈ માહિતો ભરથાર નથી. પે
લા અરે ઘણી રીતે શનજવી પણ તે બાઈ કાંઈ માને નહીં.
પછી બે મહીના થુધી તે બાએડી અવરે રહી અને પોતા
ના ધણીની ખાલ કરી. પણ તે કાંઈ જાએ નહીં તેથી એ

રી ગમ્યા હવે એજ શમજને નાઈ મેદ અને દલગીર યદને તે પાછી પોતાને રેથ ગઈ. પેલા રંગ રૂપ બલવાએજી ધણી અતરેજે અને ધણે અકરોશ કરેજે કે આ હવાથી ખાહાં રૂપ હેતું ફરી ગઈ કે આહારી ધણીઆણી પણ મહને આવખી શકી નહીં. હાલ તેહેતું માંશ મોહું ધામે અધવા તેહેના બાલને રંગ બલવામે હેતું કંઈ ભાથતું નથી.

“બચાંઓને હમેશા થાથી વાત કેહેવી—” આ રથ ના તોફામાં એક મોહાદી ખરાબ મલજ એજે કે બચાંઓને સમજાવવા સાડ કે તેમને ડરાવવા સાડ કંઈ કંઈ ખોટી વાતો તેમને કેહેજે. જગ્યા એ રીતે માણેજે તેમો મોહાદા પુરખજે, ને ભારે પાપ કરેજે. બચાંઓમાં એક આદત એ છે કે જો વાતો તેમને કેહેવામે તે વાતો તેમો એકદમ જાતી લીએ. હવે એ આદત ચારીજે, ને એને હમેશ સા ચી વાતોથી ન વપરાવવી નોઈએ. જુડી વાતોની અસર એ ના પર પડવી ન નોઈએ. બચાંઓને જુડી વાતોથી સમજાવવા તથા ડરાવવાથી જુડાણોના ફેલાવ થઈ નેઈએ. તેમો ભારે ઉછેરજે તારે નાહાનપણની ખોટી અસરને લીધે તેમો માં જુડું મોલવાની આદત નહીં પડી જતેજે. ખાટે તે એો સાથે હમેશ સાચું ને મોલો, ને તેમો પણ સાચું મોલવાને સીખે.”

આ ૦ ૧૬

મજૂત શક્ષાહ—હરેક માણે બનેતો પોતાનું કરમ આપતું નોઈએ. હરેક માણે બને તો પોતાના પ્રકારીને શાંદે થતું નોઈએ. હરેક માણે બને તો પોતાનાં લગન કરવાં નોઈએ. હરેક માણે બને તો પોતાનાં ધારકને પૂરાં ૬ પરતું કામ કરવું નોઈએ. હરેક બઈરીએ બને તો પોતા ના ધણીને પુણી કરવા નોઈએ. હરેક બઈરીએ બને તો કોઈ કોઈવાર પોતાની નજાન બંધ રાખવી નોઈએ. હરેક વહીતે બને તો કોઈ કોઈવાર શાચું મોલવું નોઈએ. હરેક માણે બનેતો પોત પોતાના કામમાં ધિઆન રાખવું નોઈએ અને બીજાના કામમાં હાથ નહીં ફાલવો નોઈએ.

મે મોહાં બંધું બોઈજાં છે—એક વેપારી પોતાને ઘેર શાહાબને વખતે આવેએ તારે તેરૂના મેરૂરા નિઠને તે રેતી બઈરીએ પુકું કે તમને આજ શું થઈજે ? તેણે નવા બ આવેએ કે હું પૂરો બીખારી ધઈ ગએઈજી, કેમકે મેં આ હાંડું બંધું બોઈજી. તેરૂની બઈરીએ કહું કે, બંધું બોઈજી છે એજ કેમ બોલોજી, શું હું તમારી શામે નથી ? તેરૂને

વડો છોકરો તેજવામાં મોલી ઉઠેએ કે, બાવા, હું તમારી શામે છઉં. તેરૂની નાહાની છોકરીના અવાજ પણ એજ રીતે નીકળેએ કે, બાવા, હું પણ તમારી શામે છઉં. એક બીજાએ કહું કે, તમારી તંદોરેશની શાલામતજે; કામ કરવાને તમારા મેહું હાથ, જોવાને તમારી મેહું ઝોંપો અને શાંલ લવાને તમારા મેહું કાનો શાલામતજે. તે વેપારીની મામે કહું કે, ઠીકરા ખોદાએતાલાના વાએદ આપણી પાથે કામે મળે. ખોદા પોતે આપણી શામેજે, મેરૂશત આપણે શાડ રહેવુંજે. એ પરખાણે આપણે વાથતે બાકી રહેલાં ધણાંજે. તો એજ ન કેહેકે મેં આહાં બંધું બોઈજી. તે વેપારીએ આ શાંલવીને ખોદાનાં શુકર કીધા, ને પોતાના લખમાં શં તોરા પામેએ. મેં આહારા શુના રૂપાના પછાયા એઆ તો શું મુજાએ આહારી પાથે એથી શરસ થન રોલત બાકી રહે જીજે. આહારી લખ, તંદોરેશની, ખોદારા હાથપગ, આહારી પેઆરી મા, આહારી બઈરી, આહારાં છોકરાં, ને એ બધાં ઉપરાંત આહારી ખોદા ને તેરૂના આપેશા વાએદ આહારી શામેજે, ખાટે એ કેહેવું મહને સુનાંશય નહીં કે મેં આ હાંડું બંધું બોઈજી.

આ ૦ ૧૧૫

હોંમેદ—હમેદના મેરૂરા પુણત્રમજે, બરથણીપર ૬ મેદ મોહાંડું દીવ રાખીને ધીકારની નજરથી જુએજે, અને દાહાડાની જાડી માલને ગોઆ હોંમતથી એજ કેહેજે કે “આવ તાહારીથી શું ધામેજે.”

અમેરીકાએને વીલાતની યુકાપણી—અમેરીકા એ ને વીલાત (ઈંગ્લંડ) એ મે રેશોમાં કેટલી કેટલી આગમોટો છે તેરૂને આડગટો દાહાડેઆ ઉપરથી હેતું માલખ પરજે કે ઈંગ્લંડમાં શકે મહીને ૧૬૦૦ આગમોટો જીમલે ૬૬૬૩૦૦ રનનીજે, અને અમેરીકામાં ખાતર ચતાવન આગમોટો ૯૪૦૮૫ રનનીજે. વીલાતની આગમોટોઆથી રેશ પરરેશ ના મેલન લાવવા લઈ નવાને ૧૨૧ આગમોટો કાને લાને લીજે, અને અમેરીકાની એ કામમાં કંકત બાવીયનજે. કી નારા પર ફરનારી અને વેપારીઓની આકરીમાં વીલાતમાં ૧૫૪૮ આગમોટોજે, અને અમેરીકામાં કંકત શાડતીયનજે.

નાહાની ચીજોનું કુપત—નાહાની ચીજોથી ભારી કામે કોઈ કોઈ વેલા ધામેજે. એરીઅન નામે એક નાગી એ ચખસ હુતો તેનો લખ એક મહરથી ગમે. રૂમીઓના એક અખીરતું મરવું એક નાહાના બાલથી થઈ. ઈજાની

લોકોના એક પંક્તિએલા ચામિરનું મોત દરાખના એક બીજ થી આણું. એક સેનચાહુનો પ્રાણ એક નાહાનાં કુલથી ગં એ. એક રાહુવારી પર મણા નેરો કાંકરો પડાથી તેના છવનો ધાતવ્યો. તારે નાહાની મીચિ, ને વાતો ને કા મો ધીકારવાં નહી.

બા૦ ૩૫

પાંદશાહ અને ખાખ ઝોતારા.—પાંચમે મારલયા પાંદશાહ એક હાહારો શીકાર કરવા ગયો હતા તે બુધો પ કેમો તારે આરામ અને આરામીયને ખાટે રચતાપરની એ ક. ૫૨૨ થવામાં ગયો. તાંહાં એકે બીજાના પર તેણે મા ર ખાલુ દીધાં. તેઓના મેહરા ઉપરથીન તેણી શખન આં આવીકું કે એ કોઈ બધા આદમી નથી. અને ખરી વાત પણ તેમજ હતી. તેઓ ચોર હતા, પાંદશાહ નાથ તો કરવા મેરો અને એક કાલીઓ ગને ઉતરેઓ નથી એટ લાખાં પેશ મારખાંથી એકે આવીને કહું કે, મે ખાખમાં દીકું કે જહુને બેશતો આવે હેવો અને તમારી પાશેતે તે આપો, એજ કહીને તેણે તે અને લઈ લીધો, એટલે બીજા એ આવીને કહું કે, “મે ખાખમાં દીકું કે જહુને બેશતો આવે હેવો ડગલો તમારી પાશેતે તે આપો,” એજ કહીને તેણે તે ડગલો લીધો. એમન તરીજએ આવીને ટોપી લી ધી, અને ચોખાએ આવીને પાંદશાહની કોટમાં યુનાની શાં કહીએ લટકવેલી એક શીયોરી હતી તે લેવા ગયો. તારે પાંદશાહે કહું, “ભાઈ ધીમો પડ આ શીયોરી થું કાનનીછે તે હું તહને પહેલાંથી શીખવું” એજ કહીને તેણે તે મો હોદે અરકાડીને નેરથી વગાડી એટલે તેણેના નાદ શાંલવી ને તેહના-શીપાઈઓ આવી પોંહોંએઆ કે તરત પાંદશાહે હુ કમ કરેઓ કે, “આ હુશખ ખોરોને ને મીજ નેજએછે તે હેવું તેઓને ખાખ આવેછે. પણ હવે ખાહારો વારો આ વેએછે. મે ખાખમાં હેવું નેજેકું કે એ કમળખતો થુધીને લાએછે.” ખાટે ખાહાર ખાખ પરમાણે તરત અમલ કરો. એજ ફરાખવતાંન મારે હુશખખોરોને ૫૨૨થાલાની શીમે થુ લીએ મહુડવેઆ કે તેહેવા બીજઓને નશીહત પેરિંએ.

વરતમાન પતરોની શીખીઆ.—અમેરીકાના છ

નાઈટ ઇસ્ટેટસમાં ૩૩૪૪ જુલાં જુલાં વરતમાન પતરો છ પાએછે. તેની ઉતરમાં કાનેડા નામે સુલકેતે તેમાં ૫૦; ઈંગ્લંડમાં, ૨૦૨; ઇસકાટલેન્ડમાં ૬૬; આમેરિકામાં ૧૧૩; ને ૧૩નીમાં ૧૫૦૦; ફ્રાંસમાં ૬૦૦; ઇસપેનમાં ૩૦ અથવા ૪૦; ઇસપાનિયલમાં ૧૩; ને આખા ઈસીઆમાં ૧૦૦. આ

એ હીસાબપરથી ખાલુ પડેછે કે અમેરીકામાં સહુથી વધારે વરતમાન પતરો છપાએછે. આપણા હીંદુસયાનમાં કેટલા છપાએછે તેની ગણતી હજુ કોઈએ કાહી નથી; પણ હુખ રો કીઆસ પરમાણે ૫૦ કે ૬૦ થી વધારે નથી. હીંદુસ યાનની વસતી ૧૮ થી ૨૦ કરોડ અપુસનીછે, ને આવી મોહીવી વસતીમાં પાંચ હજાર વરતમાન પતરો છપાતાં હા એ તો તે થવું નથી. પણ હુખાર દેશીઓમાં વાંચવાનો અભીઆસ હજુ બહુ નથી પડો. ને તેને લીધે હાલમાં નેટલાં છપાએછે તેટલાંને પણ ખપાવવાં મુશકેલ પડેછે.” બા૦ ૩૧

વેમાનમાંથી નકશા.—મારીઅર નાદર કરીને એક ફરેંગીએતે. તે શાંચાથી યુરખના કીચલ વટે તથવીર પાડે છે. તે શખજ એક અનુચેલ નેહેવો અખતરો કરનારછે. તે હેવો કે બહુનમાં મેશીને પોતાના સાંચા શમે હુવામાં ઉ હું અને પછી હુવામાં હંઆ ગમ્યા પછી પારીશ થોરેર અ ને તેહની આશપારની નગા કેડેવી રખાએછે તેનો નકશા શાંચાથી પાડેવો.

બુંછડીઓ તારો.—હમણા પોડા દાહાડાપર બુંછડી એ તારો રખાઓ તારે ખીયાર રથમાં થણે ગમશદ યમે હતા. કેટલાએક દાહાડા થુધી થથથે રોનગાર ધૂધી બપ પડે હતા અને લોકો હેવું કારના હતા કે કાંઈ મોહોરી આ ફત આવી પડનારછે. અતરે પણ ભોલા લોક બીહોતા હ તા કે રખેને એ તારો કેવાં પડીને કાંઈ મોહોડું તુકશાન કરશે.

વીનલીનો તાર.—મારીઅર અને તેહરાન એ બે મેહ રોની વમે વીનલીનો તાર મલાવવાનો ઉપાનના શાહે હુખ મ કરોછે.

વીસાતના મેલ.—ખીયાર રથમાં રેલવે બંધાએછે તે આશરે દર માઈલ બાંધેછે. તે પુરો ઘણને કાચ માલવા માટેથી હીંદુસયાન અને ચીનના મેલનો ખામ દર વરશે ૨૦૦૦૦૦ બે લાખ રૂપીઆ એછો થશે. હાલ મેલનો ખ રચ દર વરશે ૧૦૪૦૯૪૦૦ એક કરોડ માર લાખ નવ હ બરને મારશે રૂપીઆએ.

નાકડનો ઊપાચો.—ગરમ ફટકીનાં પાણી આગળે નાકડ ટકી રાકતા નથી. બે રતલ ફટકી લઈને વારીને મુકો કરે અને ઉકેલતા પાણીમાં ધીમાલાવીને ને કેકાણુમાં નાક ડ ભરાઈ રહેતા હોએ તાંહાં એક કુંચડાએ કરીને ગરમ હ કીનું પાણી ફેરવો.

કાચનો ઇનશાફ—એક માણસ એક પડોશીની પાસે પોતાનો અવેળા સુધીને ગામ ગમ્યો. તાંહાંથી પાછો આ વેળા તારે પેરો પડોશી અવેળાની વાત ઇનકાર ગમ્યો. તે ઉપરથી તેહેને કાચ પાછે લઈ ગમ્યા. ગારે કાચમે પુછીઈ 'લાઈ તે' તાહારો અવેળા તાહારા પડોશીને કહે કેકાણે આ એણે?' તેણે નવાબ દીધા કે, 'એક ઝાડ તરે.' તારે કાચમે કહું કે 'આ માહારી મોહાર લઈને તે ઝાડને થમન કર. જા તે ઝાડને ઘું માહારી મોહાર રેખાડને અને હીઆં આવ વાનું કેહેને એરે તે આવશે.' પેરો માણસ તાણુખધઈને તે ઝાડ પાછે ગમ્યો પછી થોડાંએક વારે કાચમે તેહેના પડોશીને પુછીઈ, 'કેમ પેરો માણસ થણીવાર થઈ ગમ્યાછે, તે તાંહાં પોહોએઓ હુશે કે નહીં?' તેહેના નવાબ પેરો પડોશી એ દીધા કે, 'ના શાહેજ હજુ નહીં પોહોએઓ હોએ, તે ઝાડ થણું ફરે.' તારપછી કેટલાંએક વારે પેરો થણી પાછો આ વેળા અને કાચને કેટલા હાલો કે, 'તે ઝાડ કાંઈ શાહેજ તમારો હુકમ આનવું' નથી. તે માહારી શાયે હીઆં આવ વનું' નથી, 'તારે કાચમે કહું કે, 'તે ઝાડ હીઆં આવોને શાહેરી પુરી ગઈ, જા તાહારું લેહેણું ખરેછે.'

કુનીઆ પ્રાની—બાગમાં શઉધી ખુશનુમા કુલ થણુ ફરીને શઉધી નસરી કરખાઈ જાએછે. એ એક નીચાણીઉ કે આ કુનીઆની કોઈ પણ વચનું આંબીયલ રહે હોવો નથી, પણ શરેને વચનુ થોડીવાર રહીને નાશ પામેછે.

અશક્તના વખતમાં હવાની તલાઈ—કેટલાંએક નજા પારેક કે હવાની તલાઈમાં હમણાં બનાવીછે, થણુ એ તુલછે. તરણે મારશે વાશ ઉપર થણુ હોવો તલાઈમાં બનતી હતી એમ એક તથાવીર શને ૧૯૧૧ માં લખાએલી એક દીતાખમાં આપીછે તે ઉપરથી માલમ પડેછે. તેહેમાં શીપાઈએ લડાઈ થયા પછી આશામ હેતા મીતરેલાછે, અને તેહેમાં થમણી હુવા કેમ બતાત તે પણ મીતરેલાછે. હવા આ કામમાં લાવવી એ વાત રૂમી લોહોના જાણેઆમ પણ હતી. તેઓઆનો એક શખસ કેટલાંએક ઝીનઆનોને બેલાવીને તેઓને પવન બરેલા મોહારા કોથલા અથવા ત બાઈમાં પેર મેગડતો, અને પછો પેલાઓને ખખર નહીં પડે હોવી રીતે ધીમેધી કલાશી ફેરવીને પવન બાહાર નીકલી નજા રેતો એટલે ઝીનઆન લોક તોચે પડતા તે જાણને તે ખુશી થયો. થોડાંએક વરગતી વાત પર ડાહર આરનારે નમન માણુઓને મારે પાણીની તલાઈની ભલામણ કરી. તે

હેવી તલાઈ હાલ બનેછે. તે એકરે રજરના કપડાની મોહારી કોથલીઓ કરેછે, અને મોહારાં રૂ, ઉન અથવા હોવી બીલ મીન ભરવાને બદલે પાણી ભરેછે. પછી તે ઉપર એક નરમ શુભની પાથરોને આદર પાથરેછે તે ઉપર ને માણસ શુવેછે તે જાણે પાણીમાં તરતો હોએ એ પરમાણે નજાએછે. પાણીની તલાઈ પણ અશક્તના જમાનામાં લોહોના જાણે આમાં હતી કેમકે પહુંદારક નામના લખનારે શીકંદર પાદ શાહનો એહેવાલ લખેછે તેહેમાં એમ લખીઈછે કે બાબીલ ન શુદરના લોક ગરમીના દાહાડામાં આંખડામાં પાણી ભરી ને તે ઉપર શુતા હતા.

કશર—કશર એક મોહારો શાહુણુએ એરજુન નહીં પણ બીજા શાહુણુને પેલા કરનારછે. કશર માણસને કેટલાંએક ઝુનાહ કરતાં અને કુખ ભોગલવાથી ખચવેછે. ને માણસ પોતાની પેલાશ કરતાં એણે ખરમ કરેછે તે વાનબી, દમ્યાણુ, ધરમી અને સવતંતર થઈ શરેછે. ને માણસ પોતાની પેલાશ કરતાં વધારે ખરમ કરેછે તે નરર રોગો, નીમ, બેઈઆન અને ધીકારવા નેગ થાએછે, કશરીમાં શુખી હોએછે, અને ઉડાઈ માણસ કરનાં છુડેલો હોએછે, અને તે હેને શુખે રોડેલા મલો પણ કાણુ પડેછે.

વાતચીત—આલાદીથી મોલવા કરતાં ડાહાપણથી બોલવું એ શાહુછે, અને મણુ મોલ શાદી રીતે મોહવીને મોલવા તેહેના કરતાં શાંમા થણીને ખુશ લાગે હોવી રીતે મોલવું એ શાહુછે. ને બાખત વાત કરવાનીઉ તે બાહાર પાડતાં પેહેલાં લાંબી લાંબી વાત કરી હોએ તો તેથી કંટાળો ઉપજેછે, અને બીકલુલ કાંઈન વાત નહીં કરી હોએતો શાહુ નથી રેખાવું.

પ્રારબી.

મનમન

એક થાણુઓ અને તેની વડુ પોતાના ડેસા ડેસીને કાંઈ ખાવા કે ખરમી આપતાં નથી અને તરેહ તરેહના મે હેમથી એક નેચીને હમેશ જમાડેને ને દમણ આપેછે તેથી એ ડેસો ડેસી તે જોથી ઉપર થણા થએ બેહેઠે માટે તેમના કહેવા ઉપરથી એક કવીએ એ નેચી ઉપર નીમે લખેલી ગરબી બનાવીછે માટે સખા નેચીઓએ દીનમાં ડખાણું નહીં.

“આ પાવેતે ગટથી ઉતરાં, માકાળીરે” એ રાગનીછે.

તમે એકે ને નહીં આપશે, ને નેશીને,
તે સોપા પેશા પાંચ, હોસા હોસીને,
કરી દેવ ન હોસા થાપશે, ને નેશીને,
ને આવે અંતર આંધ, હોસા હોસીને,—૧
તમે જીગતી કરી ન જમાડશે, ને નેશીને,
આપો ભોજન ભલીભાત, હોસા હોસીને,
દે રાજ રૂઠાં ન રમાડશે, ને નેશીને,
સમજ આપો સુખ સાત, હોસા હોસીને,—૨
તમે પત્રે ન લાગે પરીતથી, ને નેશીને,
નીત પુજે આંહી પરેઘ, હોસા હોસીને,
શીદ માળા મુશે ચીતથી, ને નેશીને,
જીવે જીવનુ જીવન નેઘ, હોસા હોસીને,—૩
કરી આદર ભાવ ન આપવો, ને નેશીને,
મન ગમતાં દેને માન, હોસા હોસીને,
વળી કાળા રણમાં કાપવો, ને નેશીને,
બજાએ જાણી ભગવાન, હોસા હોસીને,—૪
તે કહીએ નહીં મોલાવીએ, ને નેશીને,
વળી કહીએ વાહવાં વેણ, હોસા હોસીને,
તહીં લાકડી એક લગાવીએ, ને નેશીને,
નહીં નીરખે તાણી નેણ, હોસા હોસીને,—૫
કરી પાણી પાણ નહીં પાણએ, ને નેશીને,
આપો વડપણ આરામ, હોસા હોસીને,
પુછું નહીં ભાઈ કે ભાઈએ, ને નેશીને,
ને પુછો ને કાંઈ કામ, હોસા હોસીને,—૬
નહીં મીઠા મેવા મેલીએ, ને નેશીને,
અને અરપણ કરીએ એહ, હોસા હોસીને,
કયાંઈ હાલ કુવામાં ફેલીએ, ને નેશીને,
રખાડો નવલો નેહ, હોસા હોસીને,—૭
પુખ ખાડો મોલી ડાઠીએ, ને નેશીને,
ઉપકારી માની આપ, હોસા હોસીને,
ચીત ચરુ થઈ નવ ચાઠીએ, ને નેશીને,
પુનવાથી મરશે પાપ, હોસા હોસીને,—૮
થણ થરમાં થણ નહીં થાલીએ, ને નેશીને,
કુખ દેએ તહીં દીત એક, હોસા હોસીને,
ગ્રાએ માને નહીં ગનીએ, ને નેશીને,
તરછોડી ઘોડ ન ઉક, હોસા હોસીને,—૯

પણ પુછે સુરખ માનવો, ને નેશીને,
નહીં પુછે વાત વીમાર, હોસા હોસીને,
મળશે કાકપણ કે કાનવી, ને નેશીને,
સમજી શેવે ગણીસાર, હોસા હોસીને,—૧૦
નહીં ભજાએ તલએ ઉરથી, ને નેશીને,
સજાએ ગમતા થણગાર, હોસા હોસીને,
કમ લેખો દેખો દુરથી, ને નેશીને,
સાદુ સમજે સુખ દાતાર, હોસા હોસીને,—૧૧
પત્રે લંપટ નારી લાગશે, ને નેશીને,
મેસારી ચોક બજાર, હોસા હોસીને,
જોતાં ગરબી કુખ જાગશે, ને નેશીને,
હોઆ હોડે હુરખ હજાર, હોસા હોસીને,—૧૨

પરમેશ્વરની શેવા વીંધેની ગરબી.

“આવો આવો શીવચંદ્ર ભોળા” એ રાગનીછે.

શેવો સખી સાહેબ સુખદાતા,
જેવો જાણી તેજ પીતા માતા, શેવો સખી, રેક.
જમન ધીર થાપું નેણ,
અધીક સુખ આપેશું એણે,
તેણે તારા તાપ હુરખા તાતા, શેવો સખી,—૧
અચળ પદ એજ થણી આપે,
થાકેલાંને ચીરતામાં થાપે,
કાપે સાદુ સંકટ દેશાતા, શેવો સખી,—૨
જગતમાં જીવજીતે યોડું,
જરૂર જીતે વેણેણે યોડું,
જેકુ તલ જાપ જોયાં ખાતા, શેવો સખી,—૩
અથા કેક નેશીને જાણ,
રહેઆ તહીં રાખકે રાણ,
ચાણાને અજાણા નેયા જાતા, શેવો સખી,—૪
જેને મન ગમતા રથ મેના,
જિતમ અધીકાર હુના એના,
તેના નસા સુહીનન નરગાતા, શેવો સખી,—૫
જેને થતી છતરવડે છાપા,
કમળ યદી દોમળ મુલકાપા,
માણમાં જીવ જહુ જોડાતા, શેવો સખી,—૬
જમે નીત મનગમતા મેવા,

હિંમે જાણી દેશપતી જિવા,
 એવા ગયા અગાહીત અપકાતા, સેવે સખી,—૭
 હતા રંગપુત્ર સુરા પુરા,
 આહન કરે સતર સુરા સુરા,
 સુરા હાથે હોમમાં હોખાતા, સેવે સખી,—૮
 શરીરે સાળને તાજ,
 રાજિશારી રાજના રાજ,
 માજા જેની કોચ ન તપ જતા, સેવે સખી,—૯
 સાહેબી સોતા સાહેબ જાદા,
 આવે નહી નવર એકાદા,
 સાદા થે કપરમાં સમાતા, સેવે સખી,—૧૦
 જોણે ભગવાન બલ લીધા,
 તેણે નસના ડંકા લીધા,
 લીધા લાભને ગમ્યા પંકાતા, સેવે સખી,—૧૧
 ખેડાહર ચીસા જે જાને,
 પુરા બસ પામે તે આહાને,
 પાને દલપત લખે પરખીઆતા, સેવે સખી,—૧૨

પુસતકની પોહાંચ.

“પારસી અથતરીએને વાચતે ગનેઆન માલા” હું
 વા નામની એક ચોપડી હાથમાં દફતર આપકારા છાપખા
 નામાં છપાઈને બાહાર પડીછે, તેહની એક નકલ હાથારી ઉ
 પર મોકલવામાં આવીછે તેહની પોહાંચ હમે મોહોરા આન
 થાયે છપ્પ હરીએ છપ્પએ. એ ચોપડીનો રખાવ પ્રણે પુ
 બચારતા. તેહની ઉપરનું શુનેરી ચીતરાખણ યથુ ન ઉતર
 છે, અને પુર્ગ પર એક પારસીની બધરી પગમાં ચપ્પાર પેરે
 રીને ખેરેલીછે. તેહના પગ પર એક ચોપડી ખુલી પડીછે,
 અને તેહના ઘાબા હાથની એક આંગળી તે ચોપડીપર રહી
 ગમેલીછે, અને નખાણ હાથમાં તેણે એક મથાલ પકડેલીછે,
 તેથી એમ નજાએછે કે પોતાની જાતની બીજા બધરીએને
 અગનેઆનનાં અંધારામાં ગનેઆનનું અનવાણું પાડેછે.
 આ ચોપડીમાં શઠ મહીને છેતાલીસ અગતની બાબતો પ
 ર લખેલુંછે, તેહમાં કુલ નવ કે દશ બાબતોના હેવીછે કે
 જે પારસી શીવાએ બીજા જાતની એકાદને લાગુ નહીં પડે.
 બાકીની શરવે બાબતો પારસીની તેમજ હીંદુઓની બધરીએ
 ને પણ બહુવા મેળાછે. વાચતે હમે બહામણ હરીએ છપ
 એ કે, તામ ઉપરથી ભુલાવે નહીં ખાનાં, ચોડીન હીંદુની

બધરીએ પણ એ ચોપડી મેલવીને વાંચે. એ ચોપડીમાં રી
 બાએઆ તરીકે જે વાત લખીછે તે નીચે યાંકીછે.

“વાંચનારી બાઈએને અરજ.”

આ નાપલી ચોપડી ગમે અતરેના કેલવાએક જાણી
 તા અને કામેલ શુભશતી લખનારાઓની કલગથી લખાએ
 લી તમારે કામેકની બાબતોના સંચારક કીધાછે, તે વાંચવા
 તથા તે ઉપર સારી રીતે ધ્યાન આપવાની તમોને અરજ
 રીઆમાં આવેછે. તમે અભલાઓ મરોનાં સુખ કુખની
 બાગીઆણુ યાચો. તમારા વગર ખરદનું ઘેર ઉભરુંછે, ત
 આરા પરકારથી તે મેરમાં રોયનાઈ થાએછે. તમારી માથા
 કી અને કોઈકથી તેમાં સુશી અને સંતોશનો વધારો થાએ
 છે. તમારી સારી માલ મલકણી તેમાં ગમતની ઉત્પત્તિ
 વધેછે. માલક મેહનનું, અને પેઆર ભરેલી એકાદ જે પુ
 રસનાં કબીલામાં રાજ કરતી હાએ, તેહવા પુરસને બીજા રો
 સતોની ચોડીન મદદની અગત રહેછે. તમારી ઉપર તમામ
 મરોનાં સુખનો ખરેખરો આધારછે. તે સુખ તમારી ત
 રકથી સેહેલી રીતે મેલવી સકાએ, તે વંશી સંપદા મરોએ
 પોતાની તરફથી અને તેટલી તબવીન કરવી મેળાએ, તમે
 ને બાલપણથી લખવા વાંચવાની કેલવણી આપવાનાં કામ
 માં, સંસાર નીતો શીખાડવામાં, ઘેરના કારોબાર મલાવવા
 ની માહીતગારીમાં અને એ વગેરે અસંતરીને જાનતા સંચ
 લા એલમોમાં પુરવીન કરવાની બજારછે. એ તતલમને મ
 લગુ આ નાપણુ પુસતક રચવામાં આવીડે. તે એક ભર
 યારે પોતાની બાએડીને, બાઈએઆતાની મેહનને, બાપે પો
 તાની મેડીને ભેટ આપવા લાએક કરવામાં અને તાંકુંસુધી કે
 ચી કથુર સખીઆમાં આવી નથી. એ ચોપડીમાં પરગઠ
 રેલી બાબતો ધ્યાનથી વાંચીઆથી, તમારો સંસાર કેમ ચ
 લાવશે, તમારા ભરખાર તથા બખાંઓ તરફ તમારી ફરમ
 પરમાણુ કેમ આપવું—કેવી ગુનાઈ ભરેલી રસમોથી દુર રહે
 ડું તથા તમારાં બખાંઓની તરબીએત કેવી રીતે કરવી તે
 સંગણુ તમને જાણમ પડે.”

આ બાઈએ, અમે પંચરવેગાર પાશે એવી કુઆ માં
 ગીએછે કે જે કાંઈ બાબતો તમે આ ચોપડીમાં વાંચો, તે
 તમારા મન ઉપર પુરતી રીતે અસર કરે, અને તે પરમાણુ
 માલવાને તમોને તે સાહેબ અલલ અને ઉતર આપે, અને
 રેલા રીચ ઉતાવળથી આવે કે આ રેશની એકાદતા હવડ
 ને કરતાં વધારે મહડતા ફરજતની થાએ, અને વધારે દાખાઈ અ
 ને મરતમે પરાવે હેવી અમારી કુઆ તમને આપીન, રાએ.”

સ્ત્રીબોધ.

પુરાતક ૨ જુ

કીર્તિમયર ૧૮૫૮

આંક ૧૨ મો.

લાએકીવાળી ઓરત.

ખરીજેટ રાગ્યાન.

એક વસંત ટુવની સહવારમાં કીનારાપર થી છું નીચાણ ચડીકીં તેથી હાથારટ શહેરના તોફાને ખખર પડી કે ખંદરમાં કાંઈ ચોહોડું વાહાણ આવેછે. શરવે લોકોનાં મનમાં ઘણી ખુશાલી વેધ થઈ. તે શહેરના લોક ફેશ્વાએક વીલાતથી આપતીના મારેઆ નીકળીને તાંહું નવી વસની કરવા તથા ફેશ્વાએક ધન ચેલવવાને ચેતાનાં ખર્ચાં છોકરાંચીને પાછળ ચે હેલીને આવેલા હતા. તે શરવેના છવ ચેતાના વતન તરફ લાગેલા હતા અને તાંહુંના સમાચાર થું આ વેછે તે જોવાને રાહ જોતા ઊભા હતા.

તે વાહાણ વીલાતથી પાંચ મહીના યઆ નીકળીકીં આવતું હતું. તે વાહાણમાં ઘણાએક કીતાર હતા. તેહમાં એક ઘણી છુળસુરત અને એક ઘણી ખદશુરત હેવી જે ખર્ચીઓ હતી. તેઓનાં નામ હો રા કાલાન અને ખરીજેટ રાગ્યાન હતાં. ખરીજેટ રાગ્યાન ખદ શુરતતા ખરી પણ ગુણે ઘણીજ શારી અને ભલી હતી. તેહને એક બોધાએક મહીનાનો છોકરો હોના તે પર તે ઘણોજ ચેચાર કરતી હતી; પણ તેથી તે ખીજા કીર્ષપર ચેઆન નહીં લગાડતી એમ પણ નહીં. તે હસમુખી હતી, સંકીની સાથે જોતતી ચાલતી, સંકી કોઈને જોઈતી મદત કરતી, માલ લોકોની પાસે તે ચેતાનું કામ ઊંચું ચેહલીને બેસતી અને તે ચેાને દીલાસો દેતી, અને જેહના મનમાં કાંઈપણ કુખ પાસે ચેહનું તે સમાધાન કરતી. માટે વાહાણમાં સંકી કોઈ જે કાંઈ વાત પુછવી હોએ તે તેહને પુછું. પણ એ સંકી કરતી હોરા કાલાનને તો ને. બાણે પર

છુ આધારજ થઈ પડી. તેહને ઘડી પણ રાગ્યાન વના ચાલે નહીં. હોરા કાલાન બારે વાહાણ પર ચહડી તારે જરા આખરી હતી અને તેહની સાથે તેહને દાહાડા હતા. તેણે વાહાણમાં ચોકા દાહાડા પછી જહીકીં અને તેહને એક છોકરો અવતરેઓ. તે વેળાએ તેહની પાસે કોણ બેસતું? ખરીજેટ રાગ્યાન બેસતી. બારે નવું અવતરેવું બાળક ભુખ લાગેથી માથું ઊંચકીને રડતું તારે તેહને છાતીએ વળગાડીને કોણ ધવડાવતું? ખરીજેટ રાગ્યાન ધવડાવતી. એ પર માણે ચેતાનું કામ અને ચેતાના છોકરાની સંભાળ કરતી તેમજ તે હોરા કાલાન અને તેહનાં બાળકની પણ સંભાળ કરતી.

એક વખત હોરા બોલી, “જેહન ખરીજેટ રાગ્યાન જે કોણે જવાને આપણે નીકળીઆં છઈએ તે કોણે હું નહીં પોંડીચવાની, અને તેથી કરીને જે તાંહું માહારી રાહ જોએછે તેહને ચોહોડી દલગીરી થે દા થશે. આ તેહનો છેલો કાગલ આવેલોછે. તે દર સારતે ઈશવરને ઈઆદ કરેઆ પછી અને દર સહવારમાં અજવાળું ચતાં વારનેજ એ કાગલ હું વાંચું છકીં, તે ગ્રખસ આપણું વાહાણની રાહ જોના હો, અને સંકીથી પેહોડો તે વાહાણ પર આપણને થેવાને આવશે.”

હસમુખી ખરીજેટ—“ઈશવર કરે ને એ મુલાકાત જલદી યાએ! જેહન તારે આ છોકરાને જોઈ ને તે ઘણો મગન નહીં થશે? હેં, થશેજ, અને તે વખતે માણસે તાંહું હોવું જોઈએ કે તે ખુશી ભરેલી થુલા કાત હું જોકી.”

હોરા—“હા, જેહન હું તો ખરીજેટ. પાંડુ તે પવાતું નહીં; તેહને મળાવવાનું નહીં.”

ખરીજેટ—“જેહન હું તો હેવી ગાંડી ગાડી વાતો કરેછે! હોતો છોકરવાદી નહીં કરીએ.”

આ પરમાણે વાતચીત થઈ રહ્યા પછી પેલી સુવાવડી બઈરી પાછી પોતાના ઢોલીઆપર પડી અને આંખ મીચી, પણ તેહની છાતી ઘણી ચીંકાવવા લાગી તેથી માલમ પડીકાં કે તેહના જીવને બલરાગ છૂંચાએ. થોડીએક વાર રહીને તે પથારીમાંથી જ રા પાછી બીડી અને પોતાની બેઠનપણી બરીન્દ્રની કોઠે વળગીને બોલી, આ બેઠન મેં જાણીકાં, હું કે આ દરીઆમાં મહને દુખ અને દલગીરી વના બીજું કંઈ જોવામાં નહીં આવશે, પણ મહને તું સરખી બેઠનપણી મળી એ ઘણું સારું થઈ. માહારી મા બે રહે તે માહારા પર જેટલી ચેહરખાની રાખેછે તેહની જ તું પણ રાખે. બરીન્દ્ર બેઠન તે માહારી મા અને પેલા પણ તહને દુઆ દેશે આ ભગવાન મહને જીવાડ કે આ બાઈને માહારી બિપર દેશે પાડ થયાંછે તે સરવે વાત હું માહારા ધણીને કહું. ” એ મ બોલીને તેણે દુસકાં બરવા માટેઆ.

બરીન્દ્ર—(છાતી બરાઈ આવેથી દુસકાં બરીને)
“બેઠન ડોરા ! અરે બેઠન ડોરા ! એમ ગાંડી થું થાએછે ! હું આપણે નાશન થઈને રહવા માડીએ, પછી આ છોકરા થું ફરશે ? બીરજ પકડ બેઠન, તાહારે આ છોકરાની સંભાળ કરવી જોઈએ. ”

કો—બેઠન હની સંભાળ તું જ કરજે, આ તું મહને વચન આપ કે હું હેને સુકીયા નહીં. હું જાણું છું એ છોકરો તહને ચાહશે અને તાહારી પાસે પ્રીતી થી રહેશે અને બીજાં કાંઈ પાસે જશે નહીં. જો જાહે હની માની બિપર દરીઆ શરીવળે તારે તું હેને તાહારી છાતીએ વળગવા દે. બરીન્દ્ર બેઠન તું મ હુંને હેવું વચન આપે તાંહાંસુધી હું તહને છોડનાર ન થી. તું દેહક કે છોકરાને તું તાહારા પેટના છોકરા માક ગણીશ. ”

બરીન્દ્ર—(દીલી બાનથી) “ ઈશવર ચાખ શીએ, હું કણુલ કહું છ હેને હું માહારા પેટના છોકરા માક ગણીશ. હું હેને વીહીસા જેવું કુતો ઈશવર મહને દુખો કરે ! પણ બેઠન તું જીવે અને એ છોકરાને લીધે આ માહારો છોકરો પણ તહને માકહીને બોલાવશે. હવે તાહારો છોકરો તે માહારો થયાં અને માહારો હું તહને આપી દઈ છું. ”

આ જવાબ સાંભળીને તે બાઈને જરા હસવું આવીકાં. પછી તેણે પોતાના હાથ પોતાની છાતી પર

સુકીને ઈશવરની પરાધના કરવા માડી. થોડીવારમાં તેહના ચેહરોના રંગ બદલાઈ ગયા. તે બોલતી ખંધ થઈ, પણ તેણે હેશન માનતીહોએ તે માક પોતાની આંખ બિઘાડીને બરીન્દ્રની તરફ નેહી, અને પોતાના છોકરાને સુકીથી તેહના બોલામાં રમતો જોઈને તેહનો આતમા આ નાશવંત જગત છોડીને જે સતમાં વાસ કરવાને ગયા.

બીજી રીતે આતમાનમાં તારા ઝળકી રહ્યો હવે રાતે તેહને એક ઝોળીમાં ઘાલીને દરીઆમાં પથરાવી તે વખતે કપતાને છેલી ઈબાદત કરી. એ બંબીર સરે કોઈનાં દુસકાંના સાદ ધીમે ધીમે સંભળાયા. તે સાદ બરીન્દ્રને નહોતો, તે વાંહાંણના તુતકપર પેલાં બે બચાંઓને હાથમાં લઈને ઈબાદત સંભળવા બેઠી હતી. ઈબાદતનું કામ પૂરું થઈરહું અને ડોરાનું મુઠું પાણીમાં છેક નીચે પોહાંમીકાં કે બરીન્દ્ર થોડાંકેથી પોકાર મારીને રહવા લાગી.

“ આ માહારી પેઆરી કાલાન ! આ માહારી પેઆરી કાલાન ! તું મહને સુકીને કેમ ગઈ ? અરે હું તહને માહારા પરાણ કરતાં વધારે ચાહતી હતી, તું મહને છોડીને કેમ ગઈ ? આ કાલાન ! વારૂ પણ ઈશવર બોલાવે તેહને કાણુ રાખી શકે ? જાંહાં સઘણુ સુખ ભરેલુંછે તાંહાં બીરજતાંઓમાં તાહારો વાસ થયો ! તાહારો સંભાવ દેશેવા મીઠો હતો, તું માહારી બિપર દેહવી ચેહરખાન હતી, તું મહને કંઈવી ચાહતી હતી, એ વાત હું જીવંત તાંહાંસુધી કહી જીવનાર નથી. ડોરા ! આ માહારી બેઠન ડોરા ! તું જાહે તાહારી કપર માંથી પાછી બીઠે તારે હવે જે હમણાં તાહારા વીજો ગઈ દુખી થયાં છઈએ અને કલપાંત કરીએ છઈએ તે કચારે તહને પ્રીતીથી પાછાં મલીએ અને બેડીએ. ”

એ પરમાણે કલપાંત કરી રહ્યા પછી તુતકપર આણીગર તેણીગર શરીને છોકરાંઓને પોતાની સોડમાં લઈને તે સુતી. એ જોઈને વાંહાંણપરના શરવે માણસોનાં મનમાં ઘણી અસર થઈ, પછી ભોગેજોજો એકાએક હવા બદલાઈ ગઈ અને થોડીવારમાં તોશન થશે હેવું દેખાઈ. વાદળ એકદમ ચઢી આવીકાં અને સઘણું અંધકાર થઈ ગયો. કપતાન અને ખલાસીઓએ પેત પોતાનું કાંમ બરાબર કરીકાં. તેઓ એ તે કરવામાં કાંઈ કસર રાખી નહીં પણ તેઓની બેઠનત ખેડ ગઈ. દરીઆના ગાળ, વાંહાંણમાં આ

વેઆ. 'તે વાહાણ મજબુત હતું' તેથી શીડીએકવાર તેા તેહને કાંઈ હાલશે આવેઆ નહીં; પણ તેાશનના જોર આગલ કાંઈ ચાલીશો' નહીં, અને આં તે પાછલી રાત્રે એક ટપુ સાથે અથડાઈને તે વાહાણના કકડે કકડા થઈ ગયેઆ અને ઘણાંખરાં માણસોડુખીડુખાં.

પછી સહવારનેા પોહોર થેઆ તારે કપતાન શાહાએક ખલાસીઆને લઈને ખરીજેઠને જોખતો હ તો. એઠલામાં તે થે છોકરાંઆને હાથમાં લઈને એક પારીઆને વળતી રહેલી નજરે પડી. તે જોઈને કપ તાને પોકાર મારીને કહ્યું "શાખાસ ખાઈ શાખાસ! ધન છે તરૂંને! ગજરાતી નહીં. ધીરજ રાખજે આપણું વા હાણ બાગું' તે ખખર કીનારાપર થઈછે અને 'તાંહીથી આપણો જીવ ખચાવવાને સારૂ હોડીઆ આવેછે!" એ વાત સાંભળી એઠલામાં એક પાણીને ખખડો આ વેઆ તેં તે ખાઈને છોકરાંઆ સાથે ઘસાર કી લઈગયેઆ. હાલે સંચે માણસનું મન એમ થાજેછે કે જે થાજે તે ધાજો, આપણે આપણો જીવ સમાવીએ. હેડું છતાં પણ ખરીજેઠની ખાહુડીનેા દાખલો જોઈને સહીના મનપર જેવી અસર થઈ હતી કે હેનો જાન ખચાવવા એ વાતપર સહીનું ઘેઆને પેહોંચીશો; અને જેઆને પોતાનેા જાન ખચવાની ઊંચેદ નહીં હતી તેઓએ પણ છુમં પાડીને કહ્યું કે "હેનો જાન ખચાવો, હેનો જાન ખ ચાવો." એઠલામાં મછવા કીનારા પરથી નીકળેઆ હ તા તે જલદીથી આવી પેહોંચેઆ અને ખરીજેઠ તથા થે છોકરાંઆને ઊપાડી લીધાં. પેલી ખાઈ મરવા જેઠ વી થઈ ગઈ હતી તેહને કીનારે લઈ આવેઆ અને ઝોસકલેસક કરવા માટેઆં, પણ કાંઈ ગુણ જણા ઝા નહીં. તેહનામાં જરા પણ ગતી રહી નેહોતી તેા પણ તે પેલાં છોકરાંઆને પાછેરી મુકતી નહીં હતી. તે "મીચેલ કાલાન" "મીચેલ કાલાન" જોમ જો લેઆ કરતી હતી. તે નામ લઈ કરીને એક પાસે ઊ ભેા હેનો તેણે છુમ પાડી એઠલે એક શખસે આવીને કહ્યું કે "તેા માહારજ નામછે, તમારે માહારજ સુ કામ છે!" તે ઊપરથી તેહને તે ખાઈ પાસે લઈ ગયા, તારે તેણે આખ ઊવાડીને કહ્યું કે તહને હીઆં આવે આછે! ઈસવરની સહુતી કરો. મીચેલ કાલાન આ તમારું ખાખક, હોરાતું ખાખક, લેા હેને!" એટલું જો લતાંજ નીરગત થઈને જમીનપર પડી.

આ વાત આખા ગામમાં ચાલી. પછી સઘળા

લોકોએ ઊઘરાણું કરીને એક ધુલ એકઠી કરીને તે ખાઈ સારી થઈ તારે તેહને લેટ કરી. તેથી તે જીવી તાંહાંસુધી સુખે તેહનું ગુજરાન ચાલીશો. કહેછે કે તે જાંહાં રહેતી હતી તોહાં દર વરસે મીચેલ કાલાન પો તાની ખાજેડીની જેઠેનપણીને અને પોતાના છોકરાને ખચાવનારીને મળવાને ઘણે દુરથી આવતો હતો.

માહારાણી વીકટોરીઆનું બહેર નાનું.

તારીખ ૧ લી નવેમ્બર સન ૧૮૫૮ એ હીંદુ સયાનની તવારીખમાં નેાધી રાખવા લાએક દીવસછે. નામદાર ઈસ્ટ ઈંડીઆ કંપનીએ ગયાં ખસેંહ વરસ માં રેખવેલું હીંદુસયાનનું મોહીદું રાજ માહારાણીવી કટોરીઆએ પોતાના હાથમાં લીધું અને પોતાને ના મે મલાવવાનો કરાવ કરેઆ, એ ખાખતનું બહેરના સું ઊપલે દીવસે આખા હીંદુસયાનમાં મોહીસ દખ દ બા સાથે વાંચી સંભળાવવામાં આવીશો. તે દીવસે એ વધામણીની છુસાલીમાં અતરે ચારે મેર ઝળાં ઝળાં થઈ રહ્યાં હતાં. લોકોનાં રોળે રોળાં રોશની અને આતશખાજ જેવાને ખાહુડરોટ અને મોહી કોટ જ તાં હતાં. ઘણા લોકો એ દાહાડની રોનક જોઈને એ પરમાણે લોકેઆ કે હાવી રોશની હુને હમારા જન મારામાં કદી જોઈ નથી. જેમ સુંખઈમાં તેમજ સુંખ ઈઈપાકાનાં સરવે મોહોટ મોહોટાં મોહોરોમાં આનંદ વરતી રહ્યો હતો. અગદાવાદ જેઠર જેઠની હાલ ચ હકતી દયાછે તેહમાં બહેરનાનું વંચાઆ પછી તાંહાં ના કવી દલપતરામ ડાહ્યાભાઈએ માહારાણી વીકટોરી આનું રાજ થકોં તે વીસે જે મનોરંજક કવીતા વાંચી સંભળાવી હતી તે હુને હમારી લોકોન વાંચનારીએ ને માટે છુધી પરકાશમાંથી આ કેકાણે દાખલ કરીએ છઈએ.

વીકટોરીઆ મહા રાણીજના છંદ.

હરીગીત.

હે દેવના પણ દેવ તું, તતજેવ દીલમાં ધર દગેઆ ॥
જે રાણીજના રાજથી, ધીર થઈ અમે સુખીઆ થયા ॥
તું આખ નીતીજ નવીન વધતું, તેજ તેના તાજમાં ॥
સુખમાં સદા વીકટોરીઆને, રાખ પરતું આ રાજમાં ॥

વડી પરમવાળી દીલ દઆળી, બુધી ધાળી બાઈછે ॥
 ભરપુર જીભ ભરાઈ જેના, ચીત વીછે ચતુરાઈછે ॥
 નહીં દેશમાં લવવેશ દીસે, કસુર જેના કાજમાં ॥
 સુખમાં સદા વીકટોરીઆને, રાખ પરલુ આ રાજમાં ॥
 જે દુશ્મતામાં પુછત તેના, શતરૂદ્રે સંસારમાં ॥
 જે કથત જનને કરે શરતા શરે, ભરશત વીચારમાં ॥
 સંહાર તેનો સદીઅતું, કરનાર ઈશ્વર આજમાં ॥
 સુખમાં સદા વીકટોરીઆને, રાખ પરલુ આ રાજમાં ॥
 અતી રીધો સીધી અખુટ તુજ, બંધારમાંથી આપજે ॥
 મનના મનોરથ પુરીને, વળી કથત સદામાં કાપજે ॥
 કરતાર આપો કુશલ જોના, રાકલ રાજ સમાજમાં ॥
 સુખમાં સદા વીકટોરીઆને, રાખ પરલુ આ રાજમાં ॥
 દીન દીન વીશય પરતાપ વધતો, ચંદરનો શુદીમાં ચડે ॥
 તેમજ રહે મહા રાણીનું, અતી તેજ ચડતું તું જ વડે ॥
 રીપુ કુચને નીરગુલ કરજે, છોક જેવા દાજમાં ॥
 સુખમાં સદા વીકટોરીઆને, રાખ પરલુ આ રાજમાં ॥
 ખડુ વરથ સુધી અચળ એતું, રાજ અમ કોપર હતો ॥
 વળી વંસનો વીસતાર જન સુખકાર, જગ મધીએ થતો ॥
 ઈશ્વર પરતાપ અમલ ભાગો, દેશ ખેટ ઘણાજમાં ॥
 સુખમાં સદા વીકટોરીઆને, રાખ પરલુ આ રાજમાં ॥
 તું ઊઠ ઈશ્વર આવી વખતે, અરજ કોરમાં ધારજે ॥
 છલ કપટ ખખડાં જપડજે તે, ચપટ કરી ખેસાડજે ॥
 એ વેરીઓના વાસને, વીગેરી નાંખો વાજમાં ॥
 સુખમાં સદા વીકટોરીઆને, રાખ પરલુ આ રાજમાં ॥
 નીરદાસ તેનો નીઆએ નીચાળ થઈ, જગતમાં જા
 મજો ॥
 પરતી દીવસ વાર હજાર જેઅ નેઅકાર, વાણી પામજો ॥
 કરોએ અમે ભીંમે સવરે ગુણ ગાન, તેના ગાજમાં ॥
 સુખમાં સદા વીકટોરીઆને, રાખ પરલુ આ રાજમાં ॥
 પરી પરેમ પરલુની પરાશધના કરી, ગુપથી એતું મા
 જતો ॥
 જોયે થતો જગમાં રાણીજની, શતરૂદ્રે ખળભાજતો ॥
 મુખ સનેહુરી ગાળે તમે સહુ, સંજન ગાગો ગામના ॥
 હે છંદ સુંદર નવ નવીન, રમેલ દલપતરામના ॥ ૯ ॥

કુતીઆ પરના જુદા જુદા ધરમ.

પરના પરના

૧. જુદા જુદા દેશના લોકોના ધરમ બાબત ના વીચારો જુદા જુદા છે.

૨. આશ્રીકા દેશમાંના ઘણાએક હુખરીએ નો જે ધરમ છે તેહને ફેરીસી ધરમ કહેછે. નદી, દેવ તા, ઝાક, પવન વગેરે જગત આહિલા બીજા જે પદાર થોમાં સારા માફ ગુણ રહેલા છે અને તેઓના સમજે આમાં આવના નથી તે પદારથોને તેઓ દેવ કરીને માનેછે, અને તેઓની પુજા કરેછે.

૩. હિંદુસથાન મધે મુખીઅ ધરમ ભરામણી ધરમ છે. એ ધરમવાળા એક મુખીઅ દેવ સીવાએ ખી જા તેતરીસ કરીક હલક દેવાને માનેછે. દેવતાઓની તેઓ મંદીરોમાં અને હેલ્ડરોમાં પુજા કરેછે, અને બાતરા પુણાતરા કરવાથી ઘણું પુન લાગેછે અને ઈશ્વર ચાલ થાએછે એમ સમજેછે. હિંદુ લોકો એક જાતના નથી, તેઓમાં અસલ વેદ શાસ્ત્રરને માનતા હતા તારે માતર ચાર જાતો હતી, અને એક જાતના લોક ખીજા જાતના લોક સાથે ખાતા પીતા હતા પણ હુમણાંતે એકેકો બલક હજારો જાતોમાં તેઓ વેંટ્યા ઈ ગયેલા છે અને તેઓ એક ખીજાનું ખાઈ શકતા પણ નથી.

૪. ચીન, ખરમા અને જાપાન એ દેશોમાં મુખીઅ ધરમ હુખનેછે. એ ધરમમાં અનાદી ઈશ્વર માનેલો નથી. એ ધરમવાળા હુખના જુદા જુદા અથ તારોને માનેછે અને તેહનો છેલો અવતાર ગણીતમ તે હુની પુરતીને તેઓ ચોતાના અપાસરાઓમાં પુજેછે. એ ધરમ ઘણો વેડેમ ભરેલા છે ખરો, તોપણ ધરમ ઘન અને સારાં કામ કરવાનું હુમાં શરમાવેલું છે. આ ખી કુતીઆના સદા ધરમાનો વીચાર કરતાં આ ધરમ ખાળનારા લોક ઘણા છે, તોપણ તેઓ જમીનના લોકોએક બાજમાં સમાજોલા છે.

૫. જે લોકો સલ્વ અથવા નીરલ્લ પદારથો ને દેવ સમજીને પુજેછે તેઓને મુરતી પુજક કહેછે. જ તગમાં એક નીરાકાર દેવને માનનારા કરતાં મુરતી પુજકો ઘણા છે.

૬. અરબસથાન, ઈરાન, તુરકસથાન અને કોતર આશ્રીકામાં દરિયામાં એટલે મહંમદના ધરમ ચાલે છે. એ ધરમ એમ શીખવેછે કે ઈશ્વર એક છે અને મહંમદ તે તેહનો છેલો અને સહીધી મોહોડો પેય મળ્યો છે. નીમાજ, રોઝા, હજ અને મોહોડી યોરાતો કરવાનું એ ધરમમાં શરમાવેલું છે.

૭. ખરીસતી ધરમ તુરકસથાન સીવાએ આ

ખાઈ શકે તેમ જાણવું અને જિતે તથા દખલાણ અંગેની કામો ચાલે. એ ધરમનાં મુખીએ રૂપ તરણ છે—ગરીબ ચરમ, રોમન કાયલીક ધરમ અને પરાસ્ટરન્ટ ધરમ. ગરીબ ચરમવાળો ધરમ ગરીબ રહે, રૂઝીઆ અને જીવનના ફેરવાએ લાગેલાં ચાલે. તે ધરમના ચલાવનારા જુદી જુદી પાંચેરીના પાદરીઓ છે. એ ધરમમાં પાદરીઓને લગન કરવામાં કાંઈ મને કરી નથી. એ ધરમ કરીઆ કરમાંનર ભરેલા છે.

૮. રોમન કાયલીક ધરમ ઈસ્ટી, ઈસ્ટેન, પોરુગાય, ફ્રાંસ, બેલજીઅમ અને જરમની, પુરૂશીઆ, આગટીઆ, તથા સુવીટજરવંડના ફેરવાએ લાગેલાં ચાલે, અને તેમજ ચેકોસ્લોવાકી તથા દખલાણ અંગેની કામો ધણાખરા લાગેલાં પાણ ચાલે. આંગ્રેસકાંમાં પણ એ ધરમનું નેરું ધણું છે. એ ધરમ ચલાવનારા જુદી જુદી પાંચેરીના પાદરીઓ છે. તેઓનાંના મુખી આ પાદરીઓને ખીચપ અને આરવખીચ રહે, પણ તે શરૂ કરતાં મોઢો અને રૂઝીને ચાલે પોપનામનો એક માહારાજ છે. તે રોમ શરૂમાં રહે છે. એ ધરમમાં પાદરીઓને લગન કરવાની છુટ નથી.

૯. પરાસ્ટરન્ટ ધરમ અથવા નેડેને મુધરેલો ધરમ પણ કહે છે તેમાં જુદા જુદા પંથ છે. એ ધરમનું નેરું ઈંગ્લંડ, ઈસ્કાટલેન્ડ, ડેનમારક, સુવીડન, નાર્વે તથા જરમની, પુરૂશીઆ અને સુવીટજરવંડના ફેરવાએ લાગેલાં અને અંગેરીકાના ઈજિપ્તના ઈસ્ટરન્ટ પંથ છે. એ ધરમના તરણ મુખીએ પંથોનાં નામ લીજીઅરન, ચેપીકાદેલીઅન અને પેરેજીઅરો અને પંથ છે. એ ધરમને મુધરેલો કહેવાનું કાણ છે કે જોખમી સ્ત્રીમાં લીજીઅર નામના માહારાજ પોપ પુરૂની નાલાએક ચાલ ધણું દુખ સ્ત્રીને તોડીને જાતી આપી અને તેઓને તે પુરૂના શ્રદ્ધામાંથી છુટ કરીને એ ધરમ મનવેલો માટે હને મુધરેલો ધરમ કહે છે.

૧૦. અશ્વ ઈઆહુદી લોકોની જોલાદનાં માણસો લલ જુદા જુદા દેશોમાં તેમાં મુખીએ કરીને ઈંગ્લંડ, હાલંડ, જરમની અને પુરૂશીઆ એ દેશોમાં વસેલાં છે. તેઓ હજુ પાતાના ખુજરજોનો ધરમ અને તેઓની કરીઆઓ પાળે છે. તેઓના ધરમને ઈઆહુદી ધરમ કહે છે.

જુદા જુદા ધરમ પાલનારાઓની સંખ્યાની એ ધરમો કાણુડેલી છે.

ખરીસતી ધરમ પાળનારા	૨૬૦૦૦૦૦૦૦૦
ઈઆહુદી	૫૦૦૦૦૦૦
ઈસલામી	૧૦૦૦૦૦૦૦૦
ભરામણી	૧૦૦૦૦૦૦૦૦
ખુધનો	૪૦૦૦૦૦૦૦૦
ખીજ સરવે	૧૦૦૦૦૦૦૦૦

૮૬૫૦૦૦૦૦૦

માણસનું સુખ.

મુખી એ જોલ મુકામસાનો છે. જાહે આપણે ૩ હીએછે કલાણે માણસ મુખીએ તારે આપણે અરથ એટલેજ છે જે ખીજા માણસો કરતાં અથવા તે માણસ આખળ કોઈવાર જે હાલતમાં હતા તે કરતાં હાલમાં આ રી હાલતમાં છે. તનદુરસ્ત અને પર્યાપ્ત ગમમને આપણે મુખી કહીએ છઈએ તેહનો અરથ શું ? તેહનો અરથ એજ છે ખીજા માણસોની સાથે સરખાવતાં તે ચારી હાલતમાં છે.

હવે મુખી હાલત કહીએ ખાખતનો ખરેખરો વીચાર કરતાં એમ જણાએ છે કે જે હાલતમાં દુખના કરતાં મુખ વધારે રહેવું હોય તે મુખી હાલત અને કોઈ માણસ કહેવું મુખ લાગવે છે તે આ વધારા ઊપર આપાર રાખે છે. તારે માણસનું મુખ એ સામાં રહેવું છે અને સામાં રહેવું નથી હેનો આપણે વીચાર કરીએ.

તે જુઓ કે જોજ શોક અને એજ આરામ કોઈપણ જાતના અને ગમે એટલા કીધા તે તેહમાં કોઈ મુખ રહેવું નથી. તમે પુછો કે વાનીવાર વગરજો ખાવા પીવામાં, રાગ, તાન, નાચરંગ વગેરે તરેડ તરેડના એજ તમારા અને ખુબસુરતવીએ જોવામાં, શું મુખ રહેવું નથી ? તે હવે તમને કહીએ છઈએ, ના, હવે વી વીએમાં મુખ રહેવું નથી, અને હવે એજ કહીએ છઈએ તેહનાં કારણો નીચે પરમાણે.

૧ જુ—ખીપર લખેલી રીતોથી થતી ખુશી હવે વખત શોડી વારજ રહે છે. તે ખુશી કાંએમ રહેતી નથી. વળી તે ખુશીને મેળવવા સાડ આખળી ફેરવી તરફચારી કરવી પડે છે અને ફેરવી ઈનનેજરી રા

ખીને ખેતી રેહતું પડે છે તેહનો ખીલકુલ વીચાર નહીં કરીએ, તોપણ એ ખુશી જનરે હાંસલ થાએ છે તારે કંટ લી થાડી વાર સુધી આપણા મનમાં રહે છે એટલે દા હાલના આખા ચોવીસ કલાકમાંથી કંટલા થોડા કલાક સુધી રહે છે એ વાતનો વીચાર કરેથી આપણે ઘણું અજબ નેહું દાગવે.

૨ જી—એ ખુશીએ વારેવારે ભોગવેથી તે જોની લેહેજત જોઈ થાએ છે. જે ઈંદરીઓવડે ઊપ લી ખુશીએ આપણે ભોગવીએ છઈએ તે ઈંદરીએ નો હવે શુણ છે કે જેમ જેમ તેઓ જોકની જોક રીતે વધારે વપરાયે તેમ તેમ તેઓ ઘસાઈને મંદ થઈ બા એ, અને ઈઈપણ ઈલાજથી પાછી અસલના જેવેથી તેજ થાએ નહીં. એટલાજ માટે સજે ઈઈના અનુભવમાં આ વાત આવેલી છે કે ઈઈ ખુશીદાર વસ્તુ પેહેલ વેરેથી નેએથી, સાંભળેથી અથવા ખાધે પીધેથી જે ખુશી પેદા થાએ તેટલીજ ખુશી તે વસ્તુ વારેવારે નેએ સાંભળે અથવા ખાધે પીધે થતી નથી એટલે જે મ જેમ તે રોજની થાએ છે તેમ તેમ તેહની લેહેજત જોઈ થાએ છે.

૩ જી—મોહાદી અને મોહાલારત ખુશી રોગ વવાની આનુરક્તને લીધે ખીલકુલ ખુશીએ ઊપરથી આ પછું દીલ ઊઠી જાએ છે; અને તેહની મોહાદી ખુશી એ આપણને ઈઈજવાર મજેશ્વર થાએ છે માટે આપણો ઘણાખરો વખત તે કારણથી ખાલી દુખ ભરેલો થઈ પડે છે.

જો ઊપરથી જાણ્યો છે કે માણસનું સુખ ત્રો જ શોક અને એજ આરામમાં રહેતું નથી. કંટલાએ કે લોક એમ કહે છે કે મેહેનત મનુરી શીકર ચંતા દા મ થંધા અને હવે અચ્છાએ માણસને નહીં હાવામાં તેહનું સુખ રહેલું છે. તેઓને હવે કંટીએ છઈએ કે એનો મોહાદી ભુલ છે; કંટલે હવે લાલતમાં કંઈ સુખ હાતું નથી, પણ તેવી ઊલટી ઊલટી, જોડા વીચાર અને ગાંધાર પેદા થાએ છે.

તેહનો દાખલો દોરો હાએનો મેરેજ છે. જે લો દા કામ થંધા કરનાર છે તેઓને જે દાહડે કંઈ કામ થંધા હોનો નથી તે દાહડે તેઓ સુખી હોવાને ખદવે ઊલટા ઊલટી રહે છે, અને તેઓને તે દાહડે કંઈ જ નહું નથી અને તેઓ જનરે ખીને દાહડે પોતાને કામે લાગે છે તારેજ તેઓને મેરેજ પડે છે.

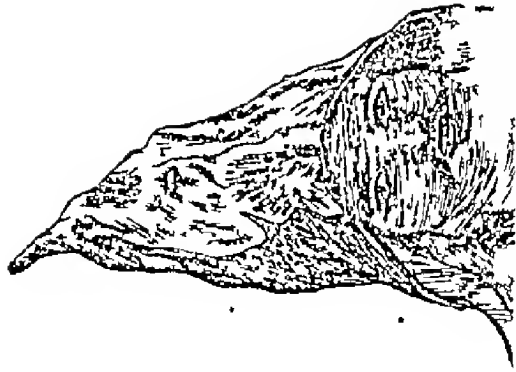
કંટલાએ લોક કહે છે કે મોહાદાઈ, દરજનો આ ને મરતો હમાં સુખ રહેલું છે. નો એ વાત ખરી હાએ કે સરવે મોહાદાઈથી સુખ મળતું હાએ, તો જે ટલા આપણે મોહાદાઈ થઈએ એટલે જેટલા લોક આપણા કરતાં હલકા હાએ તે પરનાણમાં આપણે વધારે સુખી થઈ નોઈએ. પણ ખરી વાતનો એમ છે કે જે ઘણીઓની સાથે આપણે આપણી હાલતનો મુકાબલો કરીએ છઈએ તે ઘણીઓના કરતાં નો આપણે મોહાદાઈ નથી તો પછી આપણી મોહાદાઈ ગમે એટલી છતાં પણ આપણા મનમાં ચંતોશ થતો નથી. નોઈએ તો ભરવાડ પોતાના કુતરા કરતાં મોહાદાઈ દરજનો છે, પણ તે ઊપરથી કંઈ ભરવાડને સુખ થતું નથી; ખેતી કરનાર ભરવાડ કરતાં મોહાદાઈ, પણ તે ઊપરથી કંઈ ખેતીવાળોને સુખ થતું નથી; જમીનદાર ખેતી કરનાર કરતાં મોહાદાઈ, પણ તે ઊપરથી કંઈ જમીનદારને સુખ થતું નથી; અને સજીથી મોહાદાઈ દેશનો રાજા છે, પણ તે મોહાદાઈથી કંઈ રાજાને સુખ થતું નથી. બાંહી મુકાબલો નથી તાંહાં મોહાદાઈનો કંઈ વીચાર પણ કરતું નથી.

પણ નો તેજ ભરવાડ પોતાના ગામના ખીજા ભરવાડો કરતાં મજાસુત અને વધારે કામ કરી શકતો હાએ; અને પેલા ખેતીવાળો ગામના ખીજા ખેતીવાળા એ કરતાં વધારે પઈસાદાર હાએ અને તેહની પાછે વધારે ટોર અને ખેતીનાં જોનારો હાએ; અને પેલા જમીનદારની તે દેશના ખીજા અમીર ઊમરાવાના કરતાં ઘરખાર માલ મીલકતની તરફથી હાલત વધારે સારી હાએ; અને પેલા રાજાની પાછે ખીજા દેશના રાજાઓની સાથે સરખાવતાં વધારે સુલક તથા વધારે લગકરનું જોર તથા વધારે વજન હાએ અને રઈઅત વધારે નીમકહલાલ અને વજાદાર હાએ; તો એ વાતોમાં ભરવાડ, ખેતીવાળો, જમીનદાર અને રાજા એઓ ને પોતાના લીલમાં પોતાની મોહાદાઈ વડે સુખ હાએ છે.

ભુગોળ વીદીયા.

૧૮-૩૩૩૩૩૩

જે જમીનપર આપણે વસીએ છઈએ તે જમીનનું ખચાત ભુગોળ વીદીયામાં કરેલું છે. તે અહીં કાંઈ ને જાણવાની જરૂર છે માટે તે વીદીયાનો દાખલો

તીર્થેરના આજ્ઞાગ્રહ ગરબડ જામ્યા

પુત્રાઓ આ ચોપાનીઓમાં રક્તે રક્તે કરવાનો હુમ્મો રો લીધારહે.

૧. આપણી જમીન એક નકર ગોળોછે. તે હોતો ઘેરાવો આસરે ચોવીસ હજાર માઈલનોછે. જમીન એક ગરેહોછે અને બીજા ગરેહોની માફક સુરજની આસપાસ ફરેછે.

૨. જેટલો જમીનનો ભાગ મુકોછે તેહના કરતાં દરીઆ તળે આવેલો ભાગ ઘણોછે.

૩. દરીઆ હરેક દેકાણે એક સરખો સપાટ અને મોહોડાં મેઘાનના જેહેવા દેખાએછે.

૪. મુકો જમીન દરીઆની સપાટીથી ઊંચી હોએછે. તે એક સરખી હાતી નથી, ક્યાં ઊંચી કે થાં નીચી અને ક્યાં સપાટ હોએછે. જે ભાગ ઘણો ઊંચો હોએછે તેહને ટેકરી અથવા હુંગર કહેછે.

૫. વાદળોમાંથી વરસાદને રૂપે જે પાણી પડે છે તે જમીનના પોલા ભાગોમાં એકઠું થઈને તાંહાંથી વહેતું વહેતું નદીઓને રૂપે દરીઆમાં જાયછે. કહેલો એક દેકાણે તે એકઠું થયા પછી આગળ વહેતું નથી તેહને તળાવ અથવા સરોવર કહેછે.

૬. જમીનનો આકાર નારંગીના જેહેવો ગોળોછે. તે બરાબર કામળપર પડી થકે નહીં માટે તેહના નકશો પાડેછે તેહમાં જે ગોળ આકાર એક બીજાને લાગેલા પાડેછે. તેહમાંનો દરએક જમીનનો હુકમો ભાગ દેખાડેછે. તેહમાંનો જમણી ખાતુપરનો જે હોએછે તેહને પુરવનો હુકમો ભાગ અને દાબી ખાતુપરનો પશ્ચીમનો હુકમો ભાગ કહેછે. એ આકાર પુલતક ૧ લાને પાને ૧૭૬ જે ખતાવેજોછે.

૭. શ્રેષ્ઠપણુ નકશો સોંચો મુકેયા પછી તેહની જમણા હાથ તરફની જે ખાતુ તે પુરવ દીશા બાણવી; ઘણા હાથ તરફની પશ્ચીમ દીશા બાણવી; બિપરની તરફની બિતર દીશા અને નીચેની તરફની દખલણુ દીશા બાણવી. દરએક હુકમો ભાગની બિપરનું વચનું બીંદુ તેહને બિતર ધુર અને નીચેનાં વચલાં બીંદુને દખલણુ ધુર કહેછે.

૮. પુરવ તરફના ભાગમાં ઈજિપ્ત, એસીઆ અને આફરીકા એ તણુ ખંડો આવેલાછે. તેહમાં ઘણાએક અગતના રાષ્ટ્રો આવેલાછે તે ત્રીણાં આસરેસીઆ રાષ્ટ્ર મોહોડોછે.

૯. પશ્ચીમ તરફના ભાગમાં અમેરીકા ખંડ

તથા ફેલાએક રાષ્ટ્રો આવેલાછે. અમેરીકા ખંડના બિતર અમેરીકા અને દખલણુ અમેરીકા હેવા જે ભાગ કરેલાછે.

૧૦. નકશો જોતાં ઊંચી નીચી જમીન શોધી કાઢવાની રીત ઘણી સહેલીછે. નદી ફેણીયેર વેહેછે તે બિપરથી જમીન ઊંચી નીચી કહી શકાય છે. હંમેશાં નીચાણુ હોએ તણીગમ નદી વેહેછે.

માહાશ્વર ગરંડ લાગ્યા.

તીજેટ તારતરી અને વચલા એસીઆ ખંડના બીજા ભાગોમાં માંજીલીઅન જાતના લોકો વસેછે તે જોમાં લોકને દખાડવાનો એટલે નાહવા ધોવાનો અર્થ હાથ પગ ધોવાનો ધરમ ઘણો ચાહેછે, તેઓના ગેર અથવા પાદરોને લામા કહેછે તે બિપરથી તેઓના ધરમનું નામ લામર્થ ધરમ પડેલુંછે. બુધ ધરમની માફક એ ધરમમાં પણ એક અનાદી અને નીરંતર વેહે હેવા ઈશ્વર માનેશો નથી. તેઓ ૧૦૮ મુરતીઓને માનેછે અને હેવું કહેછે કે આગળ માણસો હતાં પણ પોતાની પવિતરાઈના સખપથી આ દુનીઆની શરૂઆત પેહેલાં દેવતાને દરજ્જે ચડેલા હેવા માહા પુરુશની એ મુરતીઓછે. તેઓના મુખીઅ દેવનું નામ શ્રીયુનીછે. તેહની ખાખત તેઓ એમ કહેછે કે તે શ્રીયુનીએ ઈસવી સન ચાતુ થતાં પેહેલાં એક હજાર વરસપર આ જગતમાં હેશે અવતાર લઈને લામર્થ ધરમ થાયેઓ. અને પોતાની પાછળ ધરમનું કામ ચલાવવાને એક વડીલ મુકરર કરેઓ. તેહનું નામ ગરંડ લાગ્યા. તેહની પુત્રી હાલ લામર્થ ધરમ માનનારા કરેછે.

જો ધરમવાળા એમ સમજેછે કે જરે ગરંડ લાગ્યા કુદરતી કાએદા પરમાણુ મરી જાયછે તારે તેહના બધ તરત બીજાં જોખીઓમાં પેસેછે, તે વાત તેહના હાથ નીચેના પાદરીઓને જણાયેછે પણ બીજા લોકો એ તે વીશે તપાસ કરે તો તેઓને મોહાડું પાપ લાગે એમ તેઓ જણેછે. ખરેખર જોતાંતો આ ધરમ બીજા ફેલાએક ધરમોની માફક પાદરીઓનું પેટ ભરવાને સાડ અને પાદરીઓના હાથમાં લોકોની બિપર રાષ્ટ્ર ચાખવાને સાડ કાણુરો હોએ એમ જણાયેછે.

તીવેલ દેશમાં ધરમના કામમાં અને રાજદરબારી કામમાં પણ સગીરી કીંચો દરજ્જો ગરાંડ લામા નોંધે. લામા નામની તે દેશની રાજધાની છે તેહની પાસે જે મોહાટા મોહાટા મઠો તેહમાં ગરાંડ લામા વા ગણતરી રહેલો. તેહની આસપાસ સઘળી તરફ પાદ રીઓ શરતા રહેલો, અને જે મઠમાં તે રહેતો ન્હોતો તે મઠમાં રાતરે કોઈ જોરતને રહેવા દેતા નથી. કદાચ તેહની પાકીજળી પર કોઈનું શુભાન નહીં બીજો કોઈવા શાસ્ત્ર એ પરમાણુ કરતા હોય. તે દેશમાં હા અને રશીયામાંથી પણ ઘણાં એક લોકો ઘણે દુરથી તેહનાં દરજાણુ દરવાને આવેલો અને તેહનો આશીરવાદ માંગે. તે એક મોહાટું તખત બનાવેલું છે તે ઊપર બેસીને દરજાણુ આપે. તારતરીના લોકો પણ તેહને તેજ પરમાણુ માને છે અને દુરથી દરજાણુ શાસ્ત્ર આ વેલે. શાસ્ત્રનાથી પણ આવીને તેહને રઈયાતની મા કદ નમે. ગરાંડ લામા રંક અને રાવને એક સરખા લેખે. તે કોઈને સલામ કરતો નથી; નમસ્કાર કરતો નથી; તે પોતાનું માથું ઊધાડતો નથી, અને કોઈને ઊડીને આદરમાન આપતો નથી. તેહને જુગ નારા લોકોનાં માંધા ઊપર તે પોતાનો હાથ માતર મુકે એમ તેઓ એમ સમજે છે હવે હમારાં પાપ સરવે કપાઈ ગયાં. તે લોકો એમ માને છે કે એજ ઈશ્વર છે અને શરીનાં મનની વાત જો બાલે છે અને હે ને કોઈને કોઈ પણ પુછવાની જરૂર નથી. તે કોઈ કોઈ વખતે પોતાના સેવકોને એક બાતના પેંડા વેંદેલે છે, તેહને તારતાર લોકો ઘણાં એક વેલેમ ભરેલાં કામે માં વાવેલો. કદાચ એક લોકો એમ કહે છે કે તેહના ન રકના પેંડા કરીને વેંદેલો અને તે તેહના માનના રા મનાની ઘણીઓમાં રાખી મુકે અને ખાવાનાં પકવાનામાં તેઓને પરસાદી કરવાને નાખે છે પણ એ વાત જોાદી માલગ પડે. એકવાર આગલા જમાનામાં ની હકમત હાલના કરતાં વધારે હતી. તે મોહાટા ગો પાદશાહને ગાદી પરથી ઊઠાડી મુકતા એટલે તેહને ખાંતી આર હતા. પણ હાલમાં રાજનીતીની રીતે તે ચીનના શેહનશાહને તાણે છે અને ધરમ શુદ્ધ પરમાણુ હેને ગણીએતો તે રીતે જોતાં ચીનનો શેહનશાહ હેને તાણે છે. તેહની રાજધાનીમાં માનદારીન નામના જે ચીના સરદારો રાખેલા છે અને તેઓના હાથ નીચે - ૧૦૦૦ ચીનાઓનું લશ્કર છે. પીકીન શેહેરમાં નાણ

નો લામા કરીને તેહનો એક મોહલેલો છે. તેહને શેહનશાહ એક મેહલ ખંધાવી આપેલો છે તેહમાં તે રહેલો અને તેહનો ખરચ સરવે શેહનશાહ પુરો પાડે છે.

ગરાંડ લામા બીજે મરણુ ખમે છે તારે તેહનો જીવ કાંઈ નવો અવતાર લે છે એ વાત નાંણવાની જ દુર પડે છે. એ વાત કસોવવાનું કામ ખીજા લામાઓ નું છે અને તેઓ જે કસાવ કરે તે સરવે સેવકોએ કબુલ રાખવા જોઈએ, તે લામાના પુજારાઓના બે પકથ એટલે બાકે. તેઓને પીળી ટોપી અને રાતી ટોપી કહે છે. દરજો પકથની ઊપર ત્રણ નણુ લામા હોય છે. એ સરવે લામાઓમાં ગરાંડ લામા તે મોહાટો કે હવાયો છે. તેઓના હાથ નીચે જુદા જુદા દરજાના ના ખીજા ઘણા પાદરીઓ છે. તેઓ શીખવાના કામની ઊપર ઊપરીપણું કરે છે અને તેઓનાં કદવા એક પરલેગા વાનાના છે. એવાલા લામા શેહેરમાં જ આસરે ત્રણ હબાર મોકે છે.

ગા પાસે જે ચીન પાડેલું છે તે ગરાંડ લામાનું છે. એણે ક્રમોપી સારીનના મોહાક પેહરેલો છે અને માથે પદમદર ઊભી ટોપી પેહરેલી છે. હના જમણા હાથમાં એક મોળ ઘણા મરણુ ચકર છે તે હાથાડવા વેધી પોતાના આંસ ઊપર કરે છે. એ દાખલામાં લામાનાં મંતર ભરેલાં છે અને હાંકુ લોક તથા મુસલમાને લોક ખંદગી કરતાં માળા અથવા તથા બીજાં હાથમાં આ લીને તાણા શેરવે છે અને સમજે છે કે જેમ માળા વધારે શેરવાએ તેમ વધારે પુન તેમજ લામાં પણ આમ કરે શેરવે છે અને સમજે છે કે જેમ વધારે શેરવાએ તેમ વધારે પુન. એ ગોઠવણુ હવેની કરેલી છે કે ઘણીવાર ઈલાહ માંજે અને ઘણું પુન લાગે પણ હાથ પાકીજળા એ નહીં. ખીજા હાથમાં એમાતના લશ્કરમાં જેલું ત્રીશુળ રાખે છે તેલું એક ત્રીશુળ લામાએ લીધેલું છે.

યવનની કહેલી વાતો.

૧૦૬૮-૧૦૭૦

વાત ૧.

વાંચનારી બાઈઓ બીજે કોઈ અંધારી રાતરે યવન ઘણે કુંદતો હોય તારે તમારાં મનમાં એમ જણાવે છે કે એ કોઈવાત કહેલો હા મહુનેતો એમ લાગે છે અને જે વાત પવને મહુને કહી છે તેમાંની કેટલીક કુંદ તમને કહું છું ન્યાંબળો. તેણે કહું,

“આજ રાતરે મેં ઘણું નદારું કામ કર્યું છે. હું ઘણા ગુનામાં આવીને બાંધે થઈ ગયો હતો. આ બો દોવસ આશીરીકાનાં જંગલમાં માણસ ભરથી જે તીનાં વાદળાં થઈને ઊડતાં હતાં તાંડાંથી હું છુમથી અ સમુદર જોળાઈને આવતો હતો. તે રસતામાં એ ક મોહોડું વાણી મળી ગયું. તે છેક બારાની નજીક ક આવી પોહોંચેલું હતું અને એક જીવાન મુખ્ય એ ક બાળુ પર અટકીને ઊભો હતો. તે ઘણો મજન દેખાતો હતો. તે પોતાના મનમાં એમ વીચાર કરે તો હતો કે માણસ જે આરી માણસને હવે હું થોડા ઘા હાડામાં મળીશ અને તેહની નેરે લગન કરીશ તે વાણીયાના ઘણાએક ખલાસીઓ પ્રમીથી વીચાર કરતા હતા કે હવે આપણે આપણાં જે આરાં બાંધેલી છોકરાંને મળીશું. આ હાહા! તેઓ મળેલા હોત તો કેટલા આનંદ તેઓને થાત! પણ એક ખડકની પાસે વાણીયા આવી પોહોંચી ગયું. મેં માણસ ગુનાના ભરમાં વજર વીચારે તે વાણીયાના મનમાં ચીકડે ચીકડાં કરી નાખ્યાં. ફેલાંએક વાદળાં આસમાનમાં હતાં તેઓને હાથેલીને ચંદ્રની ઊપર લાવેલા તેથી તેહનું અજવાળું બંધ થઈ, અને અંધારું થતાં જ મેં વાણીયાને પાછળથી હાથેલી ગઈ. તે તરત ખડક ને લાગું અને તેહના ચુરેચુર થઈ ગયા. તે માટે તો ફેલાંએક ખલાસીઓ હાડકાંના ભેરી ગયા અને તેઓને બન બચત, પણ માણસ હુકમથી દરીયા એ મોળ ફેંક્યા અને તે સઘળા દરીયામાં રામચરણ થઈ ગયા. હવે હું અતીશે પસતાઈ છઠ્ઠી, પણ માણસ પસતાવાથી હવે તે બીચારા કાંઈ પાછા સળ પન થાએ નહીં.”

એમ કહીને ઘણું રહેણા અને પછી બંધ થઈ ગયા.

વાત ૨.

થોડાએક ઘણા પર એક રાતરે એક નખખી ભામાં દુધાં ઘરની આસપાસ હું લપાટી મારતો હતો, અને બારીમાં એક ઝીણું કાણું હતું તેહનાથી હું જે સીને એક નાણની સરખી જોરડીમાં ગયા. તેહ થાં કંઈત એકજ બઈશ માણસ બેઠો હતો તેહની પાસે તાપવાને એક સમડી હતી. હું તે જોરડીમાં ઘુસેજો કે તે માણસ હુજવા લાગેજો અને તેહના ઘાત

કકડવા લાગેજો. તેણે ઊઠીને પોતાની પાસે ને શ થાં દુધાં કપડાં હતાં તે પોતાને દીને લપેટેઆ. તે ખા રણું ટાંકવા ઊઠેજો તારે તેહની આંખ ઘણી ખીણમણી લાગી, પણ બારે તેણે પાછા ભેરીને એક લોહાડાંની પેટીનું ટાંકણું ઊઘાડી જોઈ તારે તે કરતાં વધારે ખીણમણી દેખાઈ. તે માણસ મોહાડો બખીલ હતો, તેહને સંજી કોઈ ધીકારતા હતા અને તેહની પાસે કોઈ ઊણું રહેલું નહીં હતું. તેણે પોતાની અગણીત દોલત પર નજર કરી. હું તે ઘરમાં માણસને સારી પડી જોળાઈતો હતો અને બાણીતો હતો કે ધનથી હું નું દીલ મુખન પર નેહલું થઈ ગયેલું છે; એ ધનને જ પુનેહે અને ખીજ કોઈ દેવની બંદગી એ કરતો નથી. તેણે પેટીમાંથી દગલે દગલા ધન કાઢીને બાહારે ગણી જોઈ અને વારેવારે તે ઊપર એક નજર નેઆ કીધું. પણ તે ઘણો ઘરડો યજેલો હતો અને નખખો યજેલો હતો અને દોલત સાચવતાં સાચવતાં તેહનું શરીર છેક ઘસાઈ ગયેલું હતું તેથી પેલી અશરૂઆતની પેલી જોગણતો ગણતો તે તે ઊપર નમી પડેજો અને તેહના ડોળા ચડી ગયા અને તે હેના પરાણ નીકળી ગયા. તેહનું મુકડું નોઈને હું હુએજો અને પછી જરા પરાણપેક ઝુકીને દોડતો તે હેના વારસને ઘેર ગયો.

તરસ લાગવાનાં કારણો.

“છુખના કરતાં તરસ મારની ઘણી કંઠલુ લાગે છે. આપણા બદનના લોહીનો મોહોડો લાગ પા લી છે. નેમ નેમ લોહી આપણા શરીરના દરએક ભાગમાં ફરવું બાએ છે, તેમ તેમ તે જોણું થવું બાએ છે. તેજ પરમાણે પાણીના ફેલાએક ભાગ શરીરમાંથી પસીનાના આકારમાં તથા ધુંક, આસુ અને ખીલ રીતે બાહાર નીકળી બાએ છે એ પરમાણે પાણી બાહાર નીકળી ગયાથી લોહીમાંથી પાણીનો ભાગ ઘણો જો જો થઈ બાએ છે, નેથી લોહી બહુ થઈ શકવાને અર્થ જોાય થઈ પડે છે. માટે પાણી પાછું તેમા જવું જોઈ એ એટલા ઊપરથી આપણને તે પીવાની રોડ છુટ છે જેને આપણે તરસ કરી ફેલીએ છે. પાણી પીવા પછી પાછું તે લોહીમા જઈ મળે છે, અને તેને પાછું

પાતળું શરવા ઈચ્છાગ કરી દેહે. આપણને ગરમીના દાહામાં વધારે તરસ લાગે, તેનું કારણ એક જો દાહામાં ઊપર આપણા લોહીમાંનું પાણી પરચેવાના આકારમાં ઘણું નીકળી જાય છે; થઈના દાહામાં ઊપર પચીને ઘણા થોડો પડે છે, જેથી લોહીમાંનું પાણી ઘણું ઓછું નથી થતું, અને એટલા ઊપરથી એ દીવસોમાં તરસ ઘણી નથી લાગતી. ખારા પદારથો જેવા કે ખારું, ગોશ, ખારી માછલી, ખારો ગરબ, એવી એવી ચીજો ખાધાથી તરસ વધે છે, તેના કારણે બીજે, એક એને કોઈથી જાતને ખાર વધારે થીર માં ગચ્છાથી તે લોહીમાં રેવસ થાય છે, જેથી લોહી વધારે જડું થઈ પડે છે, તેને પાછું પાતળું કરવાને પાણી પીવાની જરૂર પડે છે. બીજું કારણ એજ ખારી જનસ ખાધાથી થુંક ઘણી છુટે છે, જેથી વળી આપણા થીરમાંના લોહીનું પાણી ઘણી થુંક છુટાથી ઓછું થાય છે, અને તેથી તરસ લાગે છે. એજ પરમાણુ સવાદ ઈન્દ્રિયોને ઇતેજન આપનાર કોઈથી વસતુ ખાધી, પછી તે મીઠી હોય અથવા તીખી—ખાટી, અથવા તુરી, તો તે સવળાથી આપણને પાણીની તરસ છુટાવાની. તાવ આવે છે તે વકતે પાણીની જે તરસ છુટે છે તેનું કારણ એ છે કે તાવથી થુંક છુટતી ખંધ થઈ પડે છે, જેથી જન અને આખું શોષણું ચુકાઈ જાય છે, જે જીનવવાને આપણને પાણી પીવાની જરૂર છે. હકીકત એવી વેળા આપણને પાણીમાં કોઈ જાતની ખાટી વસતુ નાખી આપે છે તેનું કારણ માતરે એ સ્વજન કે ખટાસથી થુંક પાછી આગળની ચોઆશક છુટે, અને તરસ નરમ રહે.

કોઈ માણસ જારે ગુસ્તામાં આવે છે તેઆરે તે ની જોડે છુપ થઈ જાય છે, તોએપણુ તેની તરસ નથી મરતી, તે વધારે જલદ પાચે છે, ગુસ્તા—ધાસતી—દોલગીરી—ચીંતા—શીકર—આગુરતા એ સવળા મનનાં જુસા જલદ ધઈ પડેઆથી તરસ વધે છે.

સા ૩૭ ૪૨૩

સેખસાદીની એક હીકાએત.

• સેખસાદીની એક હીકાએત •

એક પાદશાહાનવાની વાત મેં સાંભળી છે કે તે પાતળો અને બદશીકા હોતો અને તેહના બીજા જાદગી કદાવર અને ઊખતુરત હતા. એક દાહાએ પાદશાહ

તેહની ઊપર હુલ્લી નજર કરીને કાંઈ વાત કહી તે પછી તેણે ઊખ વીચાર થોડાંચાડીને અકબમંદીને જ વાખ્યું, આરેમો કે, “પાદશાહ તને વીચાર કરો કે અકબમંદ પાતળો સારો કે નાદન કદાવર ? હવે કાંઈ નથી કે જે સીજ કદે શોધાઈ તે કાંમતે પણ શોધાઈ શકે. વળી એક અરખી થોડો અગર ધરો હોય તો પણ દસ ગણકાંચી કરતાં બેહતર છે એમ એક અકબમંદ પાતળા માણસે એક બાડ એકબાડને એક વખત કહ્યું હતું તે તને સાંભળીશ ? નથી !” આ બોલવું સાંભળીને પાદશાહને હસવું આવી શકે અને કચેરીમાં બેઠા આખીર કીમરાવ પણ પુછી થયા, તે જોઈને બીજા બાઈએને પગથી તે માથા થીથી ઝાળ લાગી, કહેલું કે બાંહીશુધી કોઈ માણસને બેલતાં સાંભળો નથી તાંડાંટુધી તેહમાં થું એબ છે અથવા થું હુંનર છે એ માણસ પડતું નથી. પછી શાહી મુદતમાં તે પાદશાહના મુલક પર કોઈ દુશમનનું શોહાડું લશકર આવી ચડી શકે. તેહને મારી હુલવવાને પાદશાહનું લશકર તઈ આર થઈ. લશકરના મેદાનમાં જને તરશના લડવઈઆ સાગ સામા થયા તેહમાં થેલા પાદશાહજોડે હો, તે ખાહાર પડીને શોહાડું અવાળે બોલેશો કે હું હવે નથી કે લશકરની દીવસ પુક દેખાડું. એમ કહેતાં વાર તે સામા લશકર પર હુડી પડેશો અને દુશમનના ફેલાયેક સરદારોને તેણે મારે આ અને ફેલાયેકને જખમી કરેશો. તે જોઈને દુશમનનાં બાકી રહેલાં માણસો નાહીશી ગયાં. પછી પાદશાહ જાદગી આવીને પાદશાહને પજો પડીને કહ્યું, “પાદશાહ લશકરની વેળાએ પાતળો થોડો કામ આવે છે પણ જો બળદીએ કોઈ કામ આવતો નથી.” એમ કહીને કે દુશમનનું લશકર તો ઘણું હતું અને પાદશાહનું શોહું અને તે પણ મેદાન સુધીને તો હુડી જવાની તઈ આરીમાં હતું, તેહવામાં પાદશાહ જાદગી તીર ચડાવીને શોકાર મારીને કહ્યું “એ જ વાંમરદો, હીમત પકડો અને ચોળી કાંચળી નહીં પેસે રો.” તે સાંભળીને સીપાઈએ પાતાના ઈરાદાથી થરમાયા અને એકદીલ ધઈને દુશમન પર હુમલો કરીને તેઓએ જોડે જોળવી. એ વાત થયા પછી પાદશાહ તે હોકરા પર ઘણો મેહરબાન થયા અને દર રોજ તેહની ઊપર મેહરબાની વધારે કરવા લાગેશો. તે જોઈને બીજા બાઈએ અદબાયા અને તેહના

ખેરાકામાં નેહર થાલીછી. તે વાત તેહની- ખેહનને ખખર પડેથી તેણે કાંઈ ઈશારત કરી તે પેલા છેકરો ચેતી ગયો, અને ખેરાકા આગળ હાવીને ધરેચો તા રે હાથ ખરેખરી લઈને તે ખેલેચો કે, 'એ વાત યુદ્ધકે લહે કે હુનરમંદને મારીને તેહની ગજો પર ચાવીને ખેહુતર ખેરે.' પછી એ વાતની પાદશાહને ખખર થઈ તારે તેણે બીજા બાઈએને નાક 'કાન કાપીને દે મ ખાહાર કાહાડી ચુક્યા.'

ગિપતી હીકાએતનું હાસલ.

૧. રૂપ નહીં પણ માહેવું જવાહેર એસે ગુણ જોવા જોઈએ.

૨. બાકાથી કંરવું નહીં, પાતળો જોઈને લક વું નહીં.

૩. યુદ્ધકેલી દેખીને હીમત હારવી નહીં.

૪. ખાચે ખોદે તે પડે હેવું છે, માટે અદખાઈ કરીને ખીંખને તોડી પાડીને આપણે બીંચા થવાની વેતરણ કરવી નહીં.

હાથીનું હેત અને નીમકહલાલી.

હાથીને બરે બરાબર હાકીઆરીથી ફળવેછે તારે તે ઘણાજ નરમ, તાબેદાર અને વાહાલો થઈ પડે છે, તે પેતાના માહાવતને હુવા માહે છે કે તેહની આગળ તે લાક કરેછે અને બને એટલી તેરુને છુથી કરવાની વેતરણ કરેછે. તેરુનો પેચાર ફેટલીએક વા ર ઘણો મજબુત બંધાર્જ બનેછે. એ વીચે એક હેવી વાત ફેરેછે કે એક હાથીએ કાંઈ ખીજવાઈને પેતાના માહાવતને બન લીધા તારપછી તે દલગીરીમાનો દ લગીરીમાં મરી ગયો. પણ આ સભાવ અસલથી ન થી હોતો. રુનો કુદરતી સભાવ તો હેવાછે કે તે માણુ અને દેખીને લીલ્યો આવો બને. હવે પાળેઆ પછી હાથી બપર ફેલાવ સભાવનો કેમ થાયછે એ કાંઈ ખ ચીત કહી શકાતું નથી, કેટલાએક એમ ધારેછે કે બી હીકને લખે તે તાબેદાર થાયછે અને પછી માહાવતને માહેછે પણ હમારા વીચારમાં એમ આવેછે કે બરે બરે તે હુકમ પરમાણુ ચાલેછે તારે તારે તેહને યાદ રાડ પ્રવાડેથી અને હુકમ પરમાણુ નથી ચાલતો તારે તેહને કાંઈ કાંઈ નરીહત કરેથી તેરુને તાબેદારીની

ડેવ પડી બનેછે અને તે માહાવતની સાચે સહવાસથી હાથી બનેછે.

એક કીતાબમાં લખેલું છે કે એક હાથી એક બા બક છેકરાંને એટલોતો ચાહતો હતો કે તે બરે પેતા ની આગળનું આગળ નહીં હોય તારે તેહને ચેન પ કડું નહીં. માટે તે છેકરાંની ઘઈ તે છેકરાંને ઘોડી આંખાં સુવાડીને તે ઘોડીગી લઈ જઈને પેલા હાથીના પગ વચે ચુકતી. એ પરમાણુ તે છેકરાંની તેહને એ ટલીતો માઆ લાગી કે તેહના વના તે કાંઈ ખેરાકા ખાએ નહીં. બરે તે છેકરું બીંધું તારે તે તેહની બપરથી માખી બિરાડતો, અને બરે તે છેકરું રડતું તારે તે બોળીને હાંચકા લાખીને તેહને પાછું બીંધા ડી દેતો.

નીચે ફેરાએક દાખલા હાથીની નીમકહલાલીના છે, અને ફેરાએક ઈનસાની અતની. બીંચી પદ વીનો ઘાવો કરેછે તેઓને તે થરમ પેહાંચાડે. એક હાથી અજબીર શહેરમાં હતો. તે બજારમાંથી બરે બરે જતો તારે એક બાજવાળી તેહને કાંઈ કાંઈ બાજવાલો ખવાડતી. એકવાર એમ બનીગી કે તે ખી જવાઈને દોડવા લાગે. તે જોઈને રસતા માહેલા બ થા લોક બલરાઈને નાહારી ગયા તેહમાં પેલી બાજવાળી પણ નાહારી ગઈ, પણ બીતાવળમાં નાહારતાં તેહનું બાળક છેકરું શક ભાજના યેપલા આગળ ર ડી ગઈ. હાથી તાંડાંચુલી ધરેચો આવેચો. પણ તે કેટલેથી રોજ ખાવાનું મળેછે એ ઈચ્છાદ આવેથી તે રુનો મીજાજ તરત કેટલાં આવેચો અને પેલાં બાળક છેકરાંને ધીમે રહીને પેતાની મુંક વડે બીંચડીને એક પાસેનાં ઘરના એટલા મ્મ સુવાડીગી. એક બીજા વાત હેવી છે કે પાંડીચરીમાં એક સીપાઈ હતો. તે બરે બરે દારૂ પીતો તારે તારે તે જરા જરા એક હાથીને ચખાડતો. તે બપરથી તેઓનાં મોહારી દોસ તી બંધાર્જ. પછી એક દીવસ તે સીપાઈએ વધારે પીધું હતું તેથી તેહને કેદ કરવાનો હુકમ થયો અને તેહને પકડવાને બીજા સીપાઈઓ તેહની પાદબ લા ગા. પણ તે નાહારીને પેલા હાથીની તળે જઈને સુઈ ગયો. પેલા ખીજા સીપાઈએ એ ઘણું પણ કરીગી પણ હાથી તેઓને પાસે જવા દેજ નહીં. બીજે દાહડ બરે બાન આવીગી તારે તે સીપાઈ બલરાએ કે આ હાથીની તળે હું છગી અને રખેને એ માહારી

હોપર બેઠીને મહુને છુંદી લાખ્યો. તે વાત હાથી સમજી ગયો અને પોતાની મુંડ વડે ધીરજ આપીને તેહને કહ્યું કે જરા ખીહીતો નહીં હવે તું તાહારે ઘેર જા.

વખત કેમ શુભરયો.

“હવે વખત જે એવો મુલવાન, તથા ટુંકો, તથા અનીશ્યથે, તે આપણે થી રીતે આ દુનીઆમાં કાહાડવો નોઈએ? આ સવાલ બારોછે, ને એનો ઉત્તર ઘણી ચોકચાઈથી આપવો નોઈએ. હમને આ ખીના હોપર વીસતારીને લખવાનું હાલ ખની આવતું નથી; પણ સારમાં એટલું જ કહીએ છઈએ કે જે આ પછો ફીરતાર, તથા પાળનાર, તથા ઘણીછે તેની ઓળખ પામવામાં; તેના હોપર વીશવાસ, બરોચો, પરીતી, તથા આશા રાખવામાં; તેનું બજન તથા અસતુતી કરવામાં; તેના હોપર તથા આગનાઓ માનવામાં; તેને માન તથા મહીમા આપવામાં; તેનો અધીકાર કમીશ કરીને નીત તેના આધાર હેઠલ રહેવામાં; અને બધાં સુખ તેનાથી તથા તેની ઈછા પરમાણે શોધવામાં, તથા બધાં દુખોનું નીવારણ તેનાથી તેની ઈછા પરમાણે માગવામાં, આપણે પોતાનો વખત કાહાડવો નોઈએ. વળી આ દુનીઆમાં જેમ પોતાપર તેમ સઘળો માણસોપર હેત કરવામાં; જેમ પોતાનું તેમ સઘળાંનું બધું શોધવામાં; જેમ પોતાનો તેમ ખીજાનો નો બોજ હોલવામાં; જેમ પોતાનું તેમ પારકાંનું માન રાખવામાં; હર કોઈનાં સુખ દુખના લાગીઆ થવામાં; અને જે અવસથામાં, કે ને લોકોમાં, કે જે જગ્યામાં ઈશવરે આપણને મુકા હોય તે અવસથામાં ને લોકોમાં ને જગ્યામાં સંતોષ, સખર, સહકાર, સાચાઈ, તથા સંશયથી ચાલવામાં આપણો મુલવાન વખત શુભરયો નોઈએ. બારે એવાં એવાં કામ કરવામાં આપણે શુંચાએલા રહીએ, ને ઈશવરના મહીમાને અરથે એ કામો કરીએ, તારે સમજવું કે આપણો વખત બરાબર વપરાયોછે.”

ખાં ૧૨૨

મોતી પરવાળાંનો હાર.

‘કીસી—મા, માહારી તાહારી પેશીમાં કંટલા પહોંચે એકલા થયા હોય, કંટલા વાડ નોઈ.’

સુકામ—(કીલીની મા) તે માહારીથી કેમ કંટલા વાંચે. જે કાંઈ ગણેઆ નથી, પણ આસરે ચાર પાંચ રૂપીઆ થયા હોય.

કી—ના, મા, વધારે. હું નીચાળેથી આજ બપોરે આવી પછી જમીને કાકીની સાથે વાત કરવા બેઠી અને કંટલાએક ગરબા અને ધોળગાઈ બતાવેઆં તેથી મુશી ઘઈને કાકીએ મહુને એક રૂપીઆ આપે આ તે જે પેશીમાં મુકેઆ તારે ઘણી નેઆ તો સહી મળીને છ રૂપીઆમાં પાંચ આના ચોછાછે.

શુ—હું! તારે તે બેઠેન તાહારી પાસે પર્થશ સારા સરખા એકલા થયા. હવે તાહારા મેહતાલ કે હતા હતા તે સરવે ચોપડીઓ લઈ ઘડાશે અને તેને નો તું સારી પટે પાક કરશે તો પછી આવતી પરીખ સામાં તાહારી બેઠેન પછી લવકેરને મળીશી તેમજ તહુને પણ કાંઈ સાડું ઈનામ મળશે.

કી—તે વાત ખરી મા, પણ—‘એટલું બોલીને કીલી અટકી ગઈ.’

શુ—‘પણ પછી શું કંટુતી હતી બેઠેન?’

કી—તેજ મહુને કહ્યુંછેની કે એ રૂપીઆનું તો હું મહુને ગતે તે લઈ.’

શુ—‘હા બેઠેન; માહારી અને તાહારા બાપની બંનેની હતી મરણ છે કે પર્થશની કદર તહુને શીખવીએ, અને એ વાત તું બરાબર શીખે એટલા માટે તહુને માહાસાળાંમાંથી અને બીજે કોકણેથી પણ જે કાંઈ મળે તે તાહારી મરણ પરમાણે વાપરવાનું જે તહુને કહ્યુંછે. પણ જે લીચારીશી કે તાહારી મરણ પણ મેહતાલએ કહ્યુંથી ચોપડીઓ લેવાનીજ છે માટે હું એમ બોલી.’

કી—‘કી, મા; અને માહારી પણ મરણ કાલ સુધી તે લેવાની હતી.’

શુ—‘તારે શું બેઠેન આજ તાહારી મરણ રીછે?’

કી—‘માહારે તે ચોપડીઓતો નોઈએક પણ—’

શુ—‘કીલી, બેઠેન શું બોલતી રહી ગઈ તું?’ ખીજા વાર ‘પણ બોલ બોલી.’

કી—‘મા, તું માહારી મજાક કરેછે, તું મહુને હસી કાહારે, તું મહુને ગાંડી છોકરી બોલેછે, પણ—’

શુ—‘બેઠેન તાહારે શું કંટુતી તે મહુને કહી

દેહું જોઈ તો ખરી ફેવું ને વારે વારે, પણ પલુ કે
હે છે તેહનો અરથ શું ?

કી૦—‘મા તે ચોપડીઓ મહુને જોઈએ છે તો ખ
રી, પણ તે ખીલ વેળા વર્ધ્યું તે ચાલ્યો, કેમ વારું ?’

શુ૦—‘વારું કીકે, પછી ?’

કી૦—‘કાલે જે કાંઈ ઘણીજ ચારી વસતુ દીધી
છે. તે પર માહારું મન લોભાઈ છે.’

શુ૦—‘હું ! તે શું વસતુ છે તે તો મહુને કહે બેઠન.’

કી૦—‘કહું ના સાંભળ. કાલે હું માહારી સખી
મહુને તાંહાં રમવાને ગઈ હતી, તાંહા જે તે વસતુ દી
ધી અને માહારું મન હેવું થઈ કે હમણની હમણાં
એ હું છઠી. તે મોતીપરવાનાનો એક હાર છે. તેહ
ને મુનાની કડીએ અને મીનાનું એક પદક છે તેથી તે
ઘણીજ કુટડો દેખાએ છે. તેહની કાંત છ રૂપીઆજ
છે અને ચેહાંચે ભાઈને હમણાં વેપારમાં પાંઈ નશે થ
એ છે તેથી તેણે આવતી કાલે મહુને પાંચ આના આ
પવાના કહા છે. તે મહુને આપશે એટલે છ રૂપીઆ
પુરે પુરા થઈ રહેશે. મહુ કહે છે કે ને કુદનદાર પાસે
થી જે એ હાર લીધો તેહની પાસે ખીજો હેવાજ એક
વેચવાનો છે. પણ મ. વું મહુને ખરેખરી વાત કહેને.
તું કહે છે કે લે તો હું તે લઈએ અને નો લેતીતો હું તે
નહી છઠી.’

શુ૦—‘માહારી બમુડી, જે તહને આગળ કહેલું છે
તેમજ હમણાં પણ કહું છઠી કે માહારી પુરી મરણ
છે કે તાહારા પર્થસાને તું તહને ગમે તેમ વાપર. ચો
તીપરવાનાનો હાર લેવામાં આખા છ રૂપીઆ ખર
ચી લાખવા એ વાત ડાહ્યાપણ ભરેલી મહુને જણાએ
નહી તોપણ એ કાનમાં તાહારા મનમાં ચારું લાગે તે
મ કર હેવી માહારી ખુશી છે.’

કી૦—‘પણ મા માહારું ચોહો મહુલું દેખાએ છે.’

શુ૦—‘બેઠન માહારું ચોહો કહેવું દેખાએ છે એ
કાંઈ માહારા હાથમાં, નથી. હું ધારતી હતી કે માહ
રી કીલી ડાહ્યા દીકરી છે, પણ માહારી ભુલ થઈ
એમ મહુને જણાએ છે.’

કી૦—‘પણ મા તે હાર કહેવો રૂપાળો, કહેવો કુ
ટડો છે તે કાંઈ તું બોલે છે ?’

શુ૦—‘બેઠન તે વાત ખરી; તે હાર ઘણી રૂપા
ળો અને કુટડો હો એ બાબત મહુને, જરા વેઢન ન
થી. પણ હું એમ ધારું છઠી કે તાહારા નેપડી છોક

રીને તે, હારની કાંઈ જરૂર નથી. જરૂર બાજુત તો
જે જ તાહારે માટે એક કંપારનો લીધો હોત.’

કી૦—(બિદાસીન થઈને) ‘ના મા તારે તું કહે છે
તો હું તે નહી છઠી.’

શુ૦—‘હું કાંઈ તહને ના કહેતી નથી. હું તો ક
હું છઠી કે તાહારી ખુશીમાં આવે તેમ કર. પણ બેઠ
ન બિતાવળી નો થા. ચોહા દાહ્યા ધીરજ રાખીને
વીચાર કર કે ચેહતાલની કહેલી ચોપડીઓ લીધેથી
કે જેલો રૂપાળો હાર લીધેથી તહને વધારે શુણ થશે. પ
છી તાહારી નજરમાં આવે તેમ કરજે.’

કી૦—‘વારું કીકે, તું કહે છે તેમ હું કરીશ. હું
બાણું છઠી કે તું મહુને ને કહે છે તે માહારા લાભની
જ વાતો કહે છે. માટે હું તહને વચન આપું છઠી કે
તરણ દીવજ સુધી એ બાબતનો પાકો વીચાર કરીને
પછી ને કરવું ઘટ્યો તે કરીશ.’

આ પરમાણે વાત કરીને કીલી માળે ચોતાની
ઝોરડીમાં જઈને ચોતાની ચોપડીઓ ઊપર નજર ક
રીને કહે છે, ‘ચેહતાલ કહે છે તે ચોપડીઓની ખરેખર
મહુને જરૂર છે. ઘણા દાહ્યા થયા તે લેવાનો જે
વીચાર કરે એ છે, અને માનું બાલકું મહુને જરા કહે
તું લાખીકો તોપણ હવે મહુને સમજ પડે છે કે તેણે
જે મહુને કહીલું તે ખરું કહીલું છે.’

તે દાહ્યા તેહની સખી મહુની વરસગાંઠ હતી
અને તેહને મહુએ જમવાનું કહેવડાવીલું હવું તેથી
શીખરાતમાં બેઠીને તાંહાં જતાં આખા રસતા ઊપર
કીલીએ વીચાર કરે એક હવે માહારે તે હારની વાત
મનમાં પણ આણવી નહી. પણ ભોગજો તે દાહ્યા
ડે તેજ હાર મહુએ ચેહરેથી હતા તે દેખીને કીલીનો
વીચાર ભાગી પડે એ, અને પાછું તેહનું મન હાર લે
વાનું થઈ.

તે સહી જમવા બેઠાં હતાં તાંહાં એક બાએડી
સામી બેઠી હતી તેણે કહું, ‘આહાહા ! મહુ, બેઠન,
આ હાર તહને કહેવો બુલે છે ! શું કહું વાત હું ? એક
તો તાહારું ચોહો જોતેજ કુટડું અને તેહનું વળી
આ હાર લાવે એ છે કે કુટડી ચોખા આપે છે.’

આ વખાણ સાંભળીને ખીચારી કીલીનો મન
મુખો બદલાયો. તે ચોતાના મનમાં વીચાર કરવા
લાગી, ‘હું તો મહુના કરતાં પણ ચોરી અને રૂપાળી
છઠી, તારે જે હવે હાર લાવે એ હાએતો કહેવો બુલે !’

મટુની ખીલ બેઠેન પહીંઆએ પાણુ તે હારનાં
ઘણું વખાણુ કરેઆં. એકેતો કહું કે, ‘શું’ કરું બેઠેન
માહારી પાસે ચાર રૂપીઆજ છે, નહીંતો હું’ પણ એકલેત.’

મ૦—‘કીલી તાહારી પાસે કેટલા રૂપીઆછે?’

કી૦—‘બરાબર છ રૂપીઆ.’

‘તારેતો તું એક લે બેઠેન,’ એમ કેટલીએક હો
કરીઆએ કહું.

મ૦—‘કીલી કાલે હું’ તે દુકાન તહુને દેખાડીશ.
આપણે ૫૨૫૫ જઈએ તારે મહુને કેહેજે, તાંહાં રસતા
માજે.’

કી૦—‘હીક બેઠેન, પાણુ હજુ મેં હારનો ઠરાવ
કરેઆ નથી.’

મ૦—‘તાહારી માએ કદાચ ના કહી હશે?’

કી૦—‘ના, ના, માએતો કહુંકે કે તાહારે જો
ઈએ તે કરજે.’

મ૦—‘તારે તો તું હાર લેજેજ.’

કીલી જવાખ દેતાં અચકાઈ.

મ૦—‘શું’ ક’જુશ હોકરી જણુએ.

કી૦—‘વારૂ કાલે હું’ તહુને પાછી મળીજ બેઠેન,
એમ કહીને તે પોતાને ઘેર ચાલતી થઈ.

ઘેર બચ્ચા પછી તેહુની મા કાંઈ કામમાં હતી
તેથી તેહુની સાથે કાંઈ વાતચીત કરેઆ વના કીલી તે
રાતરે સુઈ ગઈ. તે બીજે દાહાડે સહવારે ઊઠીને ૫૨
વા જવાને તઈઆર થયા પછી વીચાર કરેછે. ‘હું’ રૂ
પીઆ સાથે લઈ જાઉં’ કે નહીં? લઈ જવામાં તો કાંઈ
અકલ્પણ નથી. નહીં લઈ જઈય તો મટુ કેહેજે કે પઈ
શ છે નહીં અને પોઠી પોઠી વાતો કહી. માટે લ
ઈતો જાઉં, પાણુ તરણુ દાહાડા પુરા થયા વના હું’
ખરચનાર નથી.’ એમ વીચાર કરીને પેઠી ઊઠાડી
અને તેહુમાંથી છ રૂપીઆ લઈને બાહાર ગઈ. તાંહાં
મટુ મળી તે પોલી, ‘કેમ શું’ કરીશી હારનું?’

કી૦—‘બેઠેન આજ તો હું’ નથી લેવાની.’

મ૦—‘કેમ? તો તાહારી પાસે રૂપીઆ નહીં હોજે.’

કી૦—‘ના, છે. જો આ રહેઆ રૂપીઆ,’ એમ ક
હીને કાપળીમાંથી કાઢીને બતાવેઆ.

મ૦—‘વારૂ તારે તું’ હમણાજ તે હાર કેમ લેતી
નથી? ચાક હમણાજ લઈ લે. આ પેલી રહી દુકાન.’

કી૦—‘મેં’ હજુ પાછા વીચાર કરેઆ નથી. આ
હારે કેટલીએક ચોપડીઆ લેવીછે.

મ૦—‘શું’ હજુ ખીલ ચોપડીઆ? તું’ તે કેટલી
વાંચવાનીછે? ખીલ હોકરીઆના કરતાં તો તાહારી
પાસે ઘણીછે.’

કી૦—‘પણુ બેઠેન બાળમીચ અને ઈશપનીતી
અને નાના ૫૨૫૫ની વાત અને ખીલ ચારી ચા
રી ચોપડીઆ માહારે લેવીછે તે.’

મ૦—‘પણુ તે ચોપડીઆ પછી મળશે ને આ
હાર કાંઈ પછી મળશે નહીં. કાણુ બાણુ કદાપી લે
ચાઈ પણ ગણો હોએ. ચાલ આપણે જોઈ આવીએ.’

કીલીનું’ મન લલચાઈ, તેણે વીચાર કરેઆ
કે હાર જોઈ આવવામાં કાંઈ ગુકસાન નથી. પછી
તે બંને હોકરીઆ તે દુકાને ગઈ અને જોએછે તો તે
હાર અનામતછે અને તે દુકાન માટેલા બીજા બધા
સામાન કરતાં ખુબસુરત દેખાએછે.

મ૦—બેઠેન કાલે રાતરે મદાગવરીઆ તાહારી
માને શું’ કહીશી’ તે તું’ બાણુછે? તેણે કહીશી કે મા
હારા કરતાં તહુને ચોતીપરવાળાંનો હાર વધારે ખુલશે.’

આ સાંભળીને કીલીમાં ને કાહાપણુ હવું તે જ
‘તું’ રહીશી. તેણે તરણુ દાહાડા વીચાર કરવાનું’ વ
ચન આપીશી’ હવું’ તે હુની ગઈ. તેણે દખી દેખી
ને હારજ દીધો. ‘મહુને ગમે તે લેવાની માએ રગત
આપીછે’ એમ વીચારીને તરત તે દોહતી દોહતી દુકા
ને જઈને રૂપીઆ આપીને હાર એક સારા રાતા કા
ગળમાં લપેટીને લઈ આવી. પછી તેહુની થી જત થ
ઈ તે આવતા આંકમાં છાપીશું.

પ્રભાતીકાં.

લકતી કરને ભાલે કરીને,

ચલુને ચાલે રેરેજોરે.

૧ ઈશ્વર નામ નીરંતર લઈને,

મનમાં કુખડાં કાપેલ;

જેથી તમને તારણ મળવે,

ઈશ્વર શબ્દ આપેરે.—લકતી ૧

૨ જારે લવ તમારે જાગે,

ચલુને ચાલે રેરેજોરે,

જે ઈશ્વરનું’ નામ ન લીધું,

તારક નીવાસી હોયોલ.—લકતી ૨

- ૩ જોડે ધુન્ધની સત્તા માની,
સમજ કરી નર નારીજ;
જોડે પ્રભુની કષ્ટા ધરી,
સમજને ધન્ય તારીજ.—ભકતી ૩
- ૪ આ સંસારમાં જીવન થોડું;
ન રોડો તને સઢ વેહેમેજ;
જન બને તેમ સગુતી કરમે,
કાલ ભમેછે રેમેજ.—ભકતી ૪
- ૫ પ્રભુએ જીવી વાડી બનાવી,
કારખી ત્રાપા રોપીજ;
પ્રસપને ખરતાં વાર ન લાગે,
અખર કાપા નહીં સોંપીજ.—ભકતી ૫
- ૬ પનત્રાલ પ્રસકલ ભરીઆ હુથે તો,
મેહેલી મુકીને જાયોજ;
અતે એત્રાનું કંઈ નહીં મલવાનું,
કુઃખના ખાર તને ખાયોજ.—ભકતી ૬
- ૭ ક્ય હુથે તે કામ ન આવવો,
પ્રભુનું નામ છે કુકુલ,
પરમે કરીને તમે બનન કરો સઢ,
ધન્ય નામ છે રુકુલ.—ભકતી ૭
- ૮ અંતાવસથા બરે આવો,
સચું કોઈ નવ યાયોજ;
ક્ય હુથે તે જુદી લેવાયો,
રેહેથે પ્રભુ નામ પાસેજ.—ભકતી ૮
- ૯ જને કોરી સગાં હોએજ,
તે પણ નહીં બચવાનોજ;
નપાપના હાત્રાંથી નહીં છુટે,
જાતીઅંત ખાર ખાવાના જ—ભકતી ૯
- ૧૦ સગાં વાહાલાં સઢ વીંધાપ કરીને,
પોત પોતાને ઘેર જાયોજ;
પછી તમારી જીવી કરણી હોય,
પ્રભુ આગલ દંડાયોજ.—ભકતી ૧૦
- ૧૧ રુકું કરમ તમે કીધું નહીં,
ને કુડા કરમે પસતાયોજ;
ત્રાતાના પુણ્યથી તારણ થાયો,
નરકના વાસથકી બચયોજ.—ભકતી ૧૧
- ૧૨ પ્રભુની મીતરાઈ કરીને,
પરસપર સંપથી રેહેજોજ;

જન બને તેમ સગુતી કરમે,
પ્રભુને ધરણે રેહેયોજ.—ભકતી ૧૨

૧૩ આ કેહેવું સરવેને હીતો,
સમને તમે નર નારીજ;
અંતકરણથી મેલને કાઢાડી,
પ્રભુની સગુતી જો ગાયોજ.—ભકતી ૧૩

૧૪ અસારરૂપી સંસાર સઢો,
સાર નામ છે પ્રભુનુંજ;
સારથકી તમે પાર પડીને,
સવરગનીવાસી હોયોજ.
ભકતી કરમે ભાવે કરીને,
પ્રભુને ધરણે રેહેયોર.—૧૫

જ્ઞાન દીપક.

ધરતુરણ બાબતો.

વીક્ષાતની સરકારનું કરન—પારમેષ્ટના એક
આંદો છપાએજ તે ઉપરથીએમ જણાએજ કે સન ૧૮૫૭
ના માર્ચ મહીનાની ૩૧ મી તારીખે વીક્ષાતની સરકારનું
કરન રૂ૦૮૦૧૧૮૦૦૦૦) નું હતું. અને તેહેનું વેચાન દર
વરસે રૂ૦૩૪૧૦૦૦૦) થતું હતું, અને સન ૧૮૫૮ના માર્ચ
મહીનાની ૩૧ મી તારીખે રૂ૦૭૮૨૫૦૦૦) નું હતું
અને તેહેનું વેચાન દર વરસે રૂ૦૩૩૮૩૦૦૦) નું થતું હતું.

બરખતો અથ—પારીસ ચેડેરમાં કાલુવા ખાનાઓમાં
તથા ખીડાઈવાળાઓને તાંદાં કેટલું બરફ ખપેજ હોના અડ
સરો માહુડેથી તાલમ પડેજ કે ૧૬૦૦૦૦૦૦ રતલ બરફ દર
વરસે ખપેજ.

ચાંદી—સન ૧૮૫૮ ના જાનવારી મહીનાથી તે જ
ન મહીના સુધીમાં લંડન ચેડેર અથેથી બાહાર દેશવરે આ
તે ચાંદી રૂ૧૧૦૩૭૨૦૦૦) ની ગઈ. સન ૧૮૫૭ માં તેજ
સુલ્તામાં સઢ અબીને રૂ૧૨૮૦૬૩૮૦૦) ની ગઈ હતી. સન
૧૮૫૮ માં હિંદુસ્થાન અને ચીન ખાતે ચાંદી થોડી મહડી,
પણ ઇકરપખંડના રોજ ખાતે વધારે મહડી.

દાહાનેચાનો ઊપાએ—કોએએ દાહાએજે દેકાએ
બરવો. સઢથી સરસ અને સસતો ઇલામ.

ચીનની વસતી—ચીનનાં ચેલુનથાહના હુકમથી કા
હાહેલા હીસાબ ઉપરથી તાલમ પડેજ કે ચીનની વસતી એ

અપ અપ લીધું કામ પાછું થુર આહીરે,

પેટથી છવે સહુ વીચાર સાર નાહીરે. ૫૨

અર્થકાર પ્રવેશ

આળસો—જે કામ અંતે આપણને કરેલા વત્તા છ
હકો નથી એમ આપણે શરૂઆતે છપ્પમે તે કામ કરવામાં
પણ દીક કરવી એ સુરખાઈ સમજા માણસોમાં થોડી થણી
રહેલી છે.

એ વાત ખરી છે હાલના વખતને વીચાર માણસ
ના મનમાં વધારે રહે છે અને જ નજીકે દેખાએ છે તે મન
ની ઉપર થણી અસર કરે છે. માટે જારે કાંઈ પણ તસરી
વાળુ અથવા ભયે ભરેલું કામ કરવાનું હોય છે તારે આપ
ણા મનમાં એજ વીચાર આવે છે કે એ કામ હજાણું નહીં
કરીએ અને આંગળ કરીયું તો તસરી નહીં પડશે અને હ
મણાનું હમણાંજ એ કામ કરવાની કાંઈ નરૂર નથી આગળ
પછ રહેશે. એ વીચાર આળસનું સુલકે, અને એથી થણું
ખાઈં પરીણામે નીપજે છે.

લંડન શેહેરમાં ધરમખાતાંઓની સંખ્યા—
લંડન શેહેરમાં આઠમાં આઠમાં ૪૯૧ જીલ્લા જીલ્લા ધરમખા
તાંઓ છે, તે આ ધરમ ખાતાંઓના ધરમ વરણ દાહડે આ
શરે ૩૨૦૦૦૦૦૦૦) થે કરોડ રૂપીઆનો છે. એ ઉપરથી હ
મારા વાંચનારાઓએ જાણ લેવું કે ઈંગ્લંડના લોક કેવા આ
આણુ તથા પરમારથી છે.

ગા ૦ ૫૪

“ઈચ્છાદ રાખવા લાંચક વાતો—જે કામો શા
રા હેતુઓથી આપણે કરતા નથી તે કામો શારાં ન કરેલા
એ. એ આપણે કોઈ નાહાના અપરાધ કીયા, ને તેઓ લી
શે કુખી નથી થયા, તો બીજ સમે મોહિતા અપરાધો કર
વાને કંઈ આચકો નહીં ખાઈયું. ખગરીથી માણસ પોતા
ની હલકાઈ તથા મેવકુદી બહુ રખાડે. જે કંઈ કામ આ
પણે કરીએ, પછી તે ગમે તેવું નાહાનું હોવા, તેને વીચારી
તથા અચક વાપરીને નથી કરતા તે આપણે કોઈ પણ કા
મ શારી, રીતે કરી કરી ચકતાર નથી. આલસાઈ માણસને
નકીમે તથા નકારે તથા નાલાયકે કરે છે. ખુસામતથી શુ
સા કરતાં અચ્છાદ ખરાબી યાએ છે. જ્યો આપણને સા
મે સામી વાત કરે છે તેઓને ઉપકાર બહુ જાનવો બેઠાં.
જ્યો લોકોની આખર ઉપર એજ લગાડે છે તેઓ નથી શારાં
દોષના, કે સારી સમજના. કોઈ વીધે કંઈ ખરાબ સાંભ

લું તો તેની પ્રવારી થયા વીના, જાનવું થયારત નથી. કો
ઈની ખજાખ આપણે કરવી નહીં, ને કોઈને કંઈ હલકી કે
ખરાબ વાત કરેલી નહીં. કોઈ પણ વાતનું વચન આપ
વા આગાઈ વીચારીને જોવું જોઈએ કે એ વીધે વચન આ
પવું શારકે, ને એ વચન ખારેથી પુરું પડશે. જોકું મોલ
વાની આદત સહુથી છરી છે એ એથી દેખાએ છે જ્યો જી
કા છે તેઓ બીજાઓની જીકાઈ સહી શકતા નથી. કોઈએક
બીજાના કોઈએક લોભ કીમે તો તે પોતાના દીસતાર ઉપર એ
લો બરો સુકે છે કે એ બીજા ખારે વાસતે શારી છે તેપણ તે
જી જને તે આપી નહીં. જેવું આપણે આહીએ કે બીજા
એ આપણી તરફ કરે તેવું બીજાઓની તરફ આપણે કર
વું જોઈએ.”

ગા ૦ ૭૪

સુરખને તેનો સુરખાઈ પરમાણીને નવાળ મ.
લો—એક સખસે પોતાના ખીતરને પુણું કે એ એ વાત ખ
રી છે કે જોત પછી બીજા કુનીઆમાં આપણે અવધ, તો
એ વીધનું ચોક્કસ ગનાન આપણને કેમ નથી અપાઈ ? તે
ના ખીતર તેને નવાળ આપણે કે, આએ કુનીઆમાં છું
રહેલા આએવો તે આગાઈ એ વીધેનું મોક્કસ ગનાન કેમ
તેં મેલવું ન હવું ? એ નવાળ સાંભલીને પેલા સખસે કહ્યું
વ કીયું કે હું સુરખ છેલ્લું કે આવી સવાલ મેં તતે કીધી.
થણા લોકો એ પરમાણુ વગર વીચારે સવાલો કરે છે, તે એ
વા સવાલોના નવાળ ઉપલી રીત પરમાણુ આપવા મેહતર છે.
સુરખને તેની સુરખાઈને ભલતી. વાતો કહીએ તો તે વાતો
તેની સમજના આવશે.

ગા ૦ ૮૪

એક આલકા છોકરો—એક છોકરાને તેહેનો બાપ
ભણાવવાને સાર એક શરૂની પાસે લઈ ગયો અને શરૂને
સોંપેલો. તારે શરૂએ કહ્યું, ‘છોકરા છું હીઆ રહીને ભણ
જે. પણ હું તો ગરીબ છઉં, જ આપણે ખાવું પડશે. મેં
હેનો પાસે જાણેલો કે છોકરાઓને નહીં ભાવે રૂપી વસતુ
તેઓને ખવાડવી કે ચોડું ખાઈને તેઓ નહીં ભણતાં થી
એ. ’ તે ઉપરથી પેલા છોકરાએ તરત નવાળ રીધો ‘હીકે
ખાહામન, પણ બધાની હલવા સીવાએ બીજું શરવે મહને
બાવે છે. તે હલવાને માહારે ગમે પણ નહીં ઉપર.’

સરસ હકીમ—જેમેથી હીંમત થાએ છે, પણ નાઈ
મેરીના નેટીયું આ કુનીઆમાં બીજું કુખ નથી. માટે ન
થણી અવને હીંમત આપે તે સરસ હકીમ.

સુમેનાન પાદશાહનો ઈનશાં—એ બહીમી એ

ક બાળક છોકરા બાળત' લડતી લડતી સુરેમાન પાદશાહ પા
સે ગઈ અને કેહેવા લાગીકે આ છોકરો માહારોએ તે તહને
આપાવો. પાદશાહ વીમાર કરવા લાગે કે એક છોકરાની
છાઈ મે આ રુએ નહીં નતે એક નણી હુની ખાઉ અને
બીજા ખોટા ઢાવે કરે. પછી નજાદને બોલાવીને હુકમ
કરો. કે આ છોકરાના કાપીને બરાબર મે બાગ કરીને પેરી
બાઈઓને વેહે'ત્રી આપ. તે સાંભળીને ને ખોટો ઢાવે ક
રનારી હતી તે છાની રહી પણ ને ખરેખરી તેહની મા હ
તી તે બુમ પાડીને બોલી, 'ના માહારાજ ના મે છોકરાને
મારથો નહીં આ બીજા બાઈ માટે સો તેહને આપો.' તે
સાંભળીને બાદશાહ કહું કે ને બોલેછે તે બાઈના મનમા છે
કરો તરી નવો એમ નેહને કુખ થઈ' ખારે એમ હુની ખાઉ.
બીજા બાઈખી ખોટો ઢાવે કરનારી બાઈરીએ તેહને કાણુડી
ચુકો. આ ઇનસાફ નેહને સમજું દરબાર ચાચરત પામીઈ'.

લોકાચાર—આપણું ગણું કેરહું તેહના વીમાર ક
રીને લોકાચાર પરમાણે માલવું. લોકાચાર પરમાણે માલતા
આપણી ઉપલ કરતાં ખરમ વધારે થાએ હેકુ હુએતો મુર
ખાઈ કરીને તેમ માલવું નહીં.

ધખાણું—એક બાઈ મહડે ને એક બાઈ ઉતરે. તે
થું!

શું કરવું '—પ્ર' સાઈ કરીને ખુશીથી બેસ પછી અ
રખા લેકો. ગમે તેમ તાહાઈ' માહું બોલે તો તેએને માલવા
ર. તેએને માલવા ઉપર કાઈ વીમાર નો કર.

ગેરાંની ખાસીઅત—ગેરાંની ખાસીઅતનો એક
અન્યએ જહેવો દાખવો બનેલો. એક ભરવાડનો છોકરો
વીલાએતના એક ગંધીમાયો ગેરાએને લેઈ જતા હતા તેહે
વામાં સામાથી એક માણસનું આવવું થઈ. તે નેહને ધો
ડીએક વારસો તેં સવળાં ગેરાં અટકીને ઉભાં થઈ ગયાં, પ
ણ પછી સરવેતા કરતાં એક વધારે હીંમતવાન હવું તે પેલા
સામા આવવાના માણસનાં આંધાં પરથી કુદીને ગઈ. તે ને
હને બીજાં પણ તેમજ કુદીને ગયાં. એમ કુદીને નવામાં
તેએને થણે મેહેનત પડી અને નરા મરડાઈને એક ગેરાથી
જાતતા થણું મેહેન પડત, પણ તેમ તેએએ નહીં કરીઈ'.
આ વાતનો જાનવરનીછે પણ હીંઆંતાંતો માણસની પણ
એમ રીતછે.

મા બાપની ખોડ—થણે પેઆર કરીને છોકરાએ

ને લાડ લડાવીને મેહેનવાનાં એ એક મા બાપનો ચુકો
તેમજ તેએની ઉપર થણે રાખતી કરવી અને થણે પા
અને જામતો રાખવો એ પણ તેએની ચુકછે. એ મે ૨
કોમાં મોહાઈ કહીછે મે બરાબર કહી શકવું નથી. થણ
લાડ લડાવેથી છોકરાં માથે મહડી જાએછે અને થણે પા
રાખતાં તેએ નીંદર થઈ જાએછે. ખારે એ મેમાથી વચ
લો રસતા પકડવા એ હીકછે.

ઉધરસોની ઈલાજ—બેદાના, નેહીમધ, એળવી આ
ને શાકરે એ ચાર વસતુ પડેલા પડેલા ભાર લઈને પાણીમાં
પુખ ઉકાળવી પાડી તે ઉકાળી એક પેઆવામાં કપડે વતી
મારીને તે પાણી પી નવું. એ એક રાહડીઆંનું આસડ
છે ખારે જરીબ લેકોને થણું કામનુંછે.

જમતમાં હવેઓ કેણું!

(૭મા.)

જુગમાં હવેઓ તેહ, નેહ પડખન કાપેઆં,
જુગમાં હવેઓ તેહ, નેહ દાન અનપદ આપેઆં;
જુગમાં હવેઓ તેહ, મેઆત માલી દસ હીથે,
જુગમાં હવેઓ તેહ, કુન તારીઈ' લણુ વેથે,
જુગમાં તે નર હવીઓ, નસ વીમળ શુણુ બહીઓ,
સામળ કેહે હવેઓ સપુત ને, પર કાને રે પૂરાણીઓ.

રાગ હાલરડાંનોછે.

આતા બાકને બેસાડી પરમે પારહે
જેવા વસતર ધરાવી હીક બનાવીકાઠ
જાલખણાખાથી અબીઆસ કરાવા કારહે
આપે અખશરનો સોભાગીઅ વતી શુભપાઠ ॥ ખાતા ॥ ૧
ગુણવંતી મન હરમે નીરખી ગેરા માલને
રૂંદે બાળકતો હુશી હુશી હાલરડાં માએ
અને લોલો લો હાલીઅ અમા હાડકડાં મારા લાલને
કુખડા લેઈ' તારાં એજ કહી કહી અરમી થાએ ॥ ખાતા ॥ ૨
મારો મોથાએ છોટો કાલે મોટો થયે
એવા દીવસ મને રખાડે દીનો નાથ
બાઈ મારો સઘીથી ભરીલાતે ભણવા ગણવા બગે
લેઈને લેખણ ખરીઓ પાડી પુસતક સાપ ॥ ખાતા ૩ ॥

બેડી લાલીને સાંગામાંથી ચોહાંખણી
 ખેંચે રેસાંમ સોરી યુખ લણવે લાડ
 દેખી કાંતી કુવરનો અતી રૂડી રલીઆંખણી
 ખનમાં પુરણુ આંને પરમેશવરનો પાડ ॥ આતા ૪ ॥
 આપી માલણુગાડી ચતુરા સીખવે માલવા
 ચટક ચટક માણે પગ કંકુ વણા લાલ
 થેઈ થેઈ રાખીને આપે આંગણીઆં ગ્રાલવા
 સુખન લેઈ આંપે છાતીમાં આંણી વાહાલ ॥ આતા ૫ ॥
 નીરખલ બલ ઝાઝું લેઈ નવડાવે નીરાંતથી
 રૂડાં રંગ ભરાં દેખાડે મીતર વીચીતર
 આપે મેવાને ગીઠાઈ ખાવા ખાંતથી
 વલી કાંઈ મન રંગન આપે નાંહાંના વાછંતર ॥ આતા ૬ ॥
 આપે મોર ચક્રોર ચરકલી હાથી દાંતની
 ધુવરો ધણણુ બજાવી રાખે છાનુ બાલ
 હાથી ચોડાને પુતંગીઆં ભાંત ભાંતની
 માણે આંદો તો પાંણીનો પુરે થાલ ॥ આતા ૭ ॥
 આપે બંમરડી મકરડી કોમલ ફેરવે
 દેખી સરસ રમકડાં બાળક રાછ થામ
 ચતુરાં ચપડી બજાવે કર આંગણીને રેરવે
 હરખ પમાડી લાલો પાટી ગરબી ગામ ॥ આતા ૮ ॥
 સીખવે ભાણા સુધ મઠડે બોલીતો તળી
 સીખવે કાકા કાકી ખાખા ખાખી નાંમ
 ગણતાં એકધર્મી સો કુધી સીખવેછે વલી
 હસતી હસતી ને નહીં હસતી વરુનું ઠાંવ ॥ આતા ૯ ॥
 સીખવી કકાના અખચાર પદ જુદાં પાડીઆં
 સીખવે પંદર તીથી ને પુરા સાતે વાર
 સીખવે બારે મહીના ખરડરુને પખવાડીઆં
 સીખવે નખચારો સતા વીસ રાસી બાર ॥ આતા ૧૦ ॥
 નહીં સીખે લોપણુ આતા તેને આરે નહીં
 બીજાં બાળક લાલી સરખા સરખી જોડ
 તેની રાખ રમાડે પરેખ વતી પાણે રહી
 વધતું કોણુ ભણે એમ કહી કરાવે હોડ ॥ આતા ૧૧ ॥
 ફૂંવરછ ધણુ છવો કુલનો દીવા તું ધણે
 નળજીમું નાંમ રહે એવાં કાંઈ કરજે કાંમ
 તારાં જનમ મરીતર ગણીને ગાયો જુધણે
 જન મનરંજન કવીતા રચીને દલપતરાંમ ॥ આતા ૧૨ ॥

દીકરીનાં જનમ થયાની અરબી

અનુસંહાર

અને રસતે જતા રોહિરે છેલ છબીલા છોગાખા
 એ રાગનીછે.

મળી માત પીતા મુખ મોહરે, દેવ ભણે દીધી દીકરી,
 થર રાંક રતનને તોહરે, દેવ—૧
 ઉપજાવે આનંદ એવીરે, દેવ
 બાંધો જુલ વનજીરીરે, દેવ—૨
 સામવસુ સારી રીતરે, દેવ
 પાણજી કરી પુરણ પરીતરે, દેવ—૩
 નેણાં હરજેછે નરખીરે, દેવ
 ચોણે મુરકુવરી સરખીરે, દેવ—૪
 ધન ધન ભવતાર અમારેરે, દેવ
 પરી પુરણ પાડતમારેરે, દેવ—૫
 ધન ધન થડીને ધન દાહાડેરે, દેવ
 ઉભળી અવશર દેખાડીઆરે, દેવ ભણે દીધી દીકરી—૬
 મોતીડે મેહુલાગુઝારે, દેવ
 તરીશિવન ધની અખને તરૂડારે, દેવ—૭
 સોનાના સુરજ ઉગીઆરે, દેવ
 મનનામ અનેરથ પુગીઆરે, દેવ—૮
 દીલ લેખી લાખ દોવાલીરે, દેવ
 મન ભાવતીનું મુખ ભાલીરે, દેવ—૯
 રંગે રૂડી રૂપાલીરે, દેવ
 દેખાણે ડાપણુ વાલીરે, દેવ ભણે દીધી દીકરી—૧૦
 ભણતર ભણ્યો ભાવી ભાતેરે, દેવ ભણે
 સદજુણી સખીઆ સંધાતેરે, દેવભણે—૧૧
 કીરતી કવી મુખ ફેરવાયેરે, દેવ ભણે
 ગણી ગણી દલપત જુલુ ગાયેરે, દેવ ભણે દીધી દીકરી—૧૨

પુસ્તકની પેઢિયાં.

અનુસંહાર.

ઈશાન રેચના રેહુનારા ગરીબ નરવોસતીએની હાલ
 ત સુખારવા સાડે સમાપેડાં પરખખાતોની ઉપજ નીપજનો એ
 હેવાલ એ નામનું એક પુસ્તક હાલ દલપત આચાર્યના હા
 પખાનામાંથી છપાઈને બાહાર પડીછે તેટલી એક નકલ તે
 ખાતાની કમીડીની તરફથી હામને મળીછે તેટલી પોરોંમ મો
 હોડાં ખાન તથા ઉપકાર સાથે હને કણલ કરીએ છઈએ.